నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

ఖుద్దకనికాయే

జాతక-అట్ఠకథా

(సత్తమో భాగో)

౨౨. మహానిపాతో

[౫౪౩] ౬. భూరిదత్తజాతకవణ్ణనా

నగరకణ్డం

యం కిఞ్చి రతనం అత్థీతి ఇదం సత్థా సావత్థిం ఉపనిస్సాయ జేతవనే విహరన్తో ఉపోసథికే ఉపాసకే ఆరబ్భ కథేసి. తే కిర ఉపోసథదివసే పాతోవ ఉపోసథం అధిట్ఠాయ దానం దత్వా పచ్ఛాభత్తం గన్ధమాలాదిహత్థా జేతవనం గన్త్వా ధమ్మస్సవనవేలాయ ఏకమన్తం నిసీదింసు. సత్థా ధమ్మసభం ఆగన్త్వా అలఙ్కతబుద్ధాసనే నిసీదిత్వా భిక్ఖుసఙ్ఘం ఓలోకేత్వా భిక్ఖుఆదీసు పన యే ఆరబ్భ ధమ్మకథా సముట్ఠాతి, తేహి సద్ధిం తథాగతా సల్లపన్తి, తస్మా అజ్జ ఉపాసకే ఆరబ్భ పుబ్బచరియప్పటిసంయుత్తా ధమ్మకథా సముట్ఠహిస్సతీతి ఞత్వా ఉపాసకేహి సద్ధిం సల్లపన్తో "ఉపోసథికత్థ, ఉపాసకా"తి ఉపాసకే పుచ్ఛిత్వా "ఆమ, భన్తే"తి వుత్తే "సాధు, ఉపాసకా, కల్యాణం వో కతం, అపిచ అనచ్ఛరియం ఖో పనేతం, యం తుమ్హే మాదిసం బుద్ధం ఓవాదదాయకం ఆచరియం లభన్తా ఉపోసథం కరేయ్యాథ. పోరాణపణ్డితా పన అనాచరియకాపి మహన్తం యసం పహాయ ఉపోసథం కరింసుయేవా"తి వత్వా తేహి యాచితో అతీతం ఆహరి.

అతీతే బారాణసియం బ్రహ్మదత్తో నామ రాజా రజ్జం కారేన్తో పుత్తస్స ఉపరజ్జం దత్వా తస్స మహన్తం యసం దిస్వా "రజ్జమ్పి మే గణ్హేయ్యా"తి ఉప్పన్నాసఙ్కో "తాత, త్వం ఇతో నిక్ఖమిత్వా యత్థ తే రుచ్చతి, తత్థ వసిత్వా మమ అచ్చయేన కులసన్తకం రజ్జం గణ్హాహీ"తి ఆహ. సో "సాధూ"తి సమ్పటిచ్ఛిత్వా పితరం వన్దిత్వా నిక్ఖమిత్వా అనుపుబ్బేన యమునం గన్త్వా యమునాయ చ సముద్దస్స చ పబ్బతస్స చ అన్తరే పణ్ణసాలం మాపేత్వా వనమూలఫలాహారో పటివసతి. తదా సముద్దస్స హేట్ఠిమే నాగభవనే ఏకా మతపతికా నాగమాణవికా అఞ్ఞాసం సపతికానం యసం ఓలోకేత్వా కిలేసం నిస్సాయ నాగభవనా నిక్ఖమిత్వా సముద్దతీరే విచరన్తీ రాజపుత్తస్స పదవలఞ్జం దిస్వా పదానుసారేన గన్త్వా తం పణ్ణసాలం అద్దస. తదా రాజపుత్తో ఫలాఫలత్థాయ గతో హోతి. సా పణ్ణసాలం పవిసిత్వా కట్ఠత్థరణఞ్చేవ సేసపరిక్ఖారే చ దిస్వా చిన్తేసి "ఇదం ఏకస్స పబ్బజితస్స వసనట్ఠానం, వీమంసిస్సామి నం 'సద్ధాయ పబ్బజితో ను ఖో నో'తి, సచే హి సద్ధాయ పబ్బజితో భవిస్సతి నేక్ఖమ్మాధిముత్తో, న మే అలఙ్కతసయనం సాదియిస్సతి. సచే కామాభిరతో భవిస్సతి, న సద్ధాపబ్బజితో, మమ సయనస్మింయేవ నిపజ్జిస్సతి. అథ నం గహేత్వా అత్తనో సామికం కత్వా ఇధేవ వసిస్సామీ"తి. సా నాగభవనం గన్త్వా దిబ్బపుప్ఫాని చేవ దిబ్బగన్ధే చ ఆహరిత్వా దిబ్బపుప్ఫసయనం సజ్జేత్వా పణ్ణసాలాయం పుప్ఫూపహారం కత్వా గన్ధచుణ్ణం వికిరిత్వా పణ్ణసాలం అలఙ్కరిత్వా నాగభవనమేవ గతా.

రాజపుత్తో సాయన్హసమయం ఆగన్త్వా పణ్ణసాలం పవిట్ఠో తం పవత్తిం దిస్వా "కేన ను ఖో ఇమం సయనం సజ్జిత"న్తి ఫలాఫలం పరిభుఞ్జిత్వా "అహో సుగన్ధాని పుప్ఫాని, మనాపం వత కత్వా సయనం పఞ్ఞత్త"న్తి న సద్ధాపబ్బజితభావేన సోమనస్సజాతో పుప్ఫసయనే పరివత్తిత్వా నిపన్నో నిద్దం ఓక్కమిత్వా పునదివసే సూరియుగ్గమనే ఉట్ఠాయ పణ్ణసాలం అసమ్మజ్జిత్వా ఫలాఫలత్థాయ అగమాసి. నాగమాణవికా తస్మిం ఖణే ఆగన్త్వా మిలాతాని పుప్ఫాని దిస్వా "కామాధిముత్తో ఏస, న సద్ధాపబ్బజితో, సక్కా నం గణ్హితు"న్తి ఞత్వా పురాణపుప్ఫాని నీహరిత్వా అఞ్ఞాని పుప్ఫాని ఆహరిత్వా తథేవ నవపుప్ఫసయనం సజ్జేత్వా పణ్ణసాలం అలఙ్కరిత్వా చఙ్కమే పుప్ఫాని వికిరిత్వా నాగభవనమేవ గతా. సో తం దివసమ్పి పుప్ఫసయనే సయిత్వా పునదివసే చిన్తేసి "కో ను ఖో ఇమం పణ్ణసాలం అలఙ్కరోతీ"తి? సో ఫలాఫలత్థాయ అగన్త్వా పణ్ణసాలతో అవిదూరే పటిచ్ఛన్నో అట్ఠాసి. ఇతరాపి బహూ గన్ధే చేవ పుప్ఫాని చ ఆదాయ అస్సమపదం అగమాసి. రాజపుత్తో ఉత్తమరూపధరం నాగమాణవికం దిస్వావ పటిబద్ధచిత్తో అత్తానం అదస్సేత్వా తస్సా పణ్ణసాలం పవిసిత్వా సయనం సజ్జనకాలే పవిసిత్వా "కాసి త్వ"న్తి పుచ్ఛి. "అహం నాగమాణవికా, సామీ"తి. "ససామికా అస్సామికాసీ"తి. "సామి, అహం పుబ్బే ససామికా, ఇదాని పన అస్సామికా విధవా". "త్వం పన కత్థ వాసికోసీ"తి? "అహం బారాణసిరఞ్ఞో పుత్తో బ్రహ్మదత్తకుమారో నామ". "త్వం నాగభవనం పహాయ కస్మా ఇధ విచరసీ"తి? "సామి, అహం తత్థ ససామికానం నాగమాణవికానం యసం ఓలోకేత్వా కిలేసం నిస్సాయ ఉక్కణ్ఠిత్వా తతో నిక్ఖమిత్వా సామికం పరియేసన్తీ విచరామీ"తి. "తేన హి భద్దే, సాధు, అహమ్పి న సద్ధాయ పబ్బజితో, పితరా పన మే నీహరితత్తా ఇధ వసామి, త్వం మా చిన్తయి, అహం తే సామికో భవిస్సామి, ఉభోపి ఇధ సమగ్గవాసం వసిస్సామా"తి. సా "సాధూ"తి సమ్పటిచ్ఛి. తతో పట్ఠాయ తే ఉభోపి తత్థేవ సమగ్గవాసం వసింసు. సా అత్తనో ఆనుభావేన మహారహం గేహం మాపేత్వా మహారహం పల్లఙ్కం ఆహరిత్వా సయనం పఞ్ఞపేసి. తతో పట్ఠాయ మూలఫలాఫలం న ఖాది, దిబ్బఅన్నపానమేవ భుఞ్జిత్వా జీవికం కప్పేసి.

అపరభాగే నాగమాణవికా గబ్భం పటిలభిత్వా పుత్తం విజాయి, సాగరతీరే జాతత్తా తస్స "సాగరబ్రహ్మదత్తో"తి నామం కరింసు. తస్స పదసా గమనకాలే నాగమాణవికా ధీతరం విజాయి, తస్సా సముద్దతీరే జాతత్తా "సముద్దజా"తి నామం కరింసు. అథేకో బారాణసివాసికో వనచరకో తం ఠానం పత్వా కతపటిసన్థారో రాజపుత్తం సఞ్జానిత్వా కతిపాహం తత్థ వసిత్వా "దేవ, అహం తుమ్హాకం ఇధ వసనభావం రాజకులస్స ఆరోచేస్సామీ"తి తం వన్దిత్వా నిక్ఖమిత్వా నగరం అగమాసి. తదా రాజా కాలమకాసి. అమచ్చా తస్స సరీరకిచ్చం కత్వా సత్తమే దివసే సన్నిపతిత్వా "అరాజకం రజ్జం నామ న సణ్ఠాతి, రాజపుత్తస్స వసనట్ఠానం వా అత్థిభావం వా న జానామ, ఫుస్సరథం విస్సజ్జేత్వా రాజానం గణ్హిస్సామా"తి మన్తయింసు. తస్మిం ఖణే వనచరకో నగరం పత్వా తం కథం సుత్వా అమచ్చానం సన్తికం గన్త్వా "అహం రాజపుత్తస్స సన్తికే తయో చత్తారో దివసే వసిత్వా ఆగతోమ్హీ"తి తం పవత్తిం ఆచిక్ఖి. అమచ్చా తస్స సక్కారం కత్వా తేన మగ్గనాయకేన సద్ధిం తత్థ గన్త్వా కతపటిసన్థారా రఞ్ఞో కాలకతభావం ఆరోచేత్వా "దేవ, రజ్జం పటిపజ్జాహీ"తి ఆహంసు.

సో "నాగమాణవికాయ చిత్తం జానిస్సామీ"తి తం ఉపసఙ్కమిత్వా "భద్దే, పితా మే కాలకతో, అమచ్చా మయ్హం ఛత్తం ఉస్సాపేతుం ఆగతా, గచ్ఛామ, భద్దే, ఉభోపి ద్వాదసయోజనికాయ బారాణసియా రజ్జం కారేస్సామ, త్వం సోళససన్నం ఇత్థిసహస్సానం జేట్ఠికా భవిస్ససీ"తి ఆహ. "సామి, న సక్కా మయా గన్తు"న్తి. "కింకారణా"తి? "మయం ఘోరవిసా ఖిప్పకోపా అప్పమత్తకేనపి కుజ్ఝామ, సపత్తిరోసో చ నామ భారియో. సచాహం కిఞ్చి దిస్వా వా సుత్వా వా కుద్ధా ఓలోకేస్సామి, భస్మాముట్ఠి వియ విప్పకిరిస్సతి. ఇమినా కారణేన న సక్కా మయా గన్తు"న్తి. రాజపుత్తో పునదివసేపి యాచతేవ. అథ నం సా ఏవమాహ – "అహం తావ కేనచి పరియాయేన న గమిస్సామి, ఇమే పన మే పుత్తా నాగకుమారా

తవ సమ్భవేన జాతత్తా మనుస్సజాతికా. సచే తే మయి సినేహో అత్థి, ఇమేసు అప్పమత్తో భవ. ఇమే ఖో పన ఉదకబీజకా సుఖుమాలా మగ్గం గచ్ఛన్తా వాతాతపేన కిలమిత్వా మరేయ్యుం, తస్మా ఏకం నావం ఖణాపేత్వా ఉదకస్స పూరాపేత్వా తాయ ద్వే పుత్తకే ఉదకకీళం కీళాపేత్వా నగరేపి అన్తోవత్థుస్మింయేవ పోక్ఖరణింకారేయ్యాసి, ఏవం తే న కిలమిస్సన్తీ"తి.

సా ఏవఞ్చ పన వత్వా రాజపుత్తం వన్దిత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పుత్తకే ఆలిఙ్గిత్వా థనన్తరే నిపజ్జాపేత్వా సీసే చుమ్బిత్వా రాజపుత్తస్స నియ్యాదేత్వా రోదిత్వా కన్దిత్వా తత్థేవ అన్తరధాయిత్వా నాగభవనం అగమాసి. రాజపుత్తోపి దోమనస్సప్పత్తో అస్సుపుణ్ణేహి నేత్తేహి నివేసనా నిక్ఖమిత్వా అక్ఖీని పుఞ్ఛిత్వా అమచ్చే ఉపసఙ్కమి. తే తం తత్థేవ అభిసిఞ్చిత్వా "దేవ, అమ్హాకం నగరం గచ్ఛామా"తి వదింసు. తేన హి సీఘం నావం ఖణిత్వా సకటం ఆరోపేత్వా ఉదకస్స పూరేత్వా ఉదకపిట్ఠే వణ్ణగన్ధసమ్పన్నాని నానాపుప్ఫాని వికిరథ, మమ పుత్తా ఉదకబీజకా, తే తత్థ కీళన్తా సుఖం గమిస్సన్తీ"తి. అమచ్చా తథా కరింసు. రాజా బారాణసిం పత్వా అలఙ్కతనగరం పవిసిత్వా సోళససహస్సాహి నాటకిత్థీహి అమచ్చాదీహి చ పరివుతో మహాతలే నిసీదిత్వా సత్తాహం మహాపానం పివిత్వా పుత్తానం అత్థాయ పోక్ఖరణిం కారేసి. తే నిబద్ధం తత్థ కీళింసు.

అథేకదివసం పోక్ఖరణియం ఉదకే పవేసియమానే ఏకో కచ్ఛపో పవిసిత్వా నిక్ఖమనట్ఠానం అపస్సన్తో పోక్ఖరణితలే నిపజ్జిత్వా దారకానం కీళనకాలే ఉదకతో ఉట్ఠాయ సీసం నీహరిత్వా తే ఓలోకేత్వా పున ఉదకే నిముజ్జి. తే తం దిస్వా భీతా పితు సన్తికం గన్త్వా "తాత, పోక్ఖరణియం ఏకో యక్ఖో అమ్హే తాసేతీ"తి ఆహంసు. రాజా "గచ్ఛథ నం గణ్హథా"తి పురిసే ఆణాపేసి. తే జాలం ఖిపిత్వా కచ్ఛపం ఆదాయ రఞ్ఞో దస్సేసుం. కుమారా తం దిస్వా "ఏస, తాత, పిసాచో"తి విరవింసు. రాజా పుత్తసినేహేన కచ్ఛపస్స కుజ్ఝిత్వా "గచ్ఛథస్స కమ్మకారణం కరోథా"తి ఆణాపేసి. తత్ర ఏకచ్చే "అయం రాజవేరికో, ఏతం ఉదుక్ఖలే ముసలేహి చుణ్ణవిచుణ్ణం కాతుం వట్టతీ"తి ఆహంసు, ఏకచ్చే "తీహి పాకేహి పచిత్వా ఖాదితుం", ఏకచ్చే "అఙ్గారేసు ఉత్తాపేతుం," ఏకచ్చే "అన్తోకటాహేయేవ నం పచితుం వట్టతీ"తి ఆహంసు. ఏకో పన ఉదకభీరుకో అమచ్చో "ఇమం యమునాయ ఆవట్టే ఖిపితుం వట్టతి, సో తత్థ మహావినాసం పాపుణిస్సతి. ఏవరూపా హిస్స కమ్మకారణా నత్థీ"తి ఆహ. కచ్ఛపో తస్స కథం సుత్వా సీసం నీహరిత్వా ఏవమాహ – "అమ్భో, కిం తే మయా అపరాధో కతో, కేన మం ఏవరూపం కమ్మకారణం విచారేసి. మయా హి సక్కా ఇతరా కమ్మకారణా సహితుం, అయం పన అతికక్ఖళో, మా ఏవం అవచా"తి. తం సుత్వా రాజా "ఇమం ఏతదేవ కారేతుం వట్టతీ"తి యమునాయ ఆవట్టే ఖిపాపేసి. పురిసో తథా అకాసి. సో ఏకం నాగభవనగామిం ఉదకవాహం పత్వా నాగభవనం అగమాసి.

అథ నం తస్మిం ఉదకవాహే కీళన్తా ధతరట్ఠనాగరఞ్ఞో పుత్తా నాగమాణవకా దిస్వా "గణ్హథ నం దాస"న్తి ఆహంసు. సో చిన్తేసి "అహం బారాణసిరఞ్ఞో హత్థా ముచ్చిత్వా ఏవరూపానం ఫరుసానం నాగానం హత్థం పత్తో, కేన ను ఖో ఉపాయేన ముచ్చేయ్య"న్తి. సో "అత్థేసో ఉపాయో"తి ముసావాదం కత్వా "తుమ్హే ధతరట్ఠస్స నాగరఞ్ఞో సన్తకా హుత్వా కస్మా ఏవం వదేథ, అహం చిత్తచూళో నామ కచ్ఛపో బారాణసిరఞ్ఞో దూతో, ధతరట్ఠస్స సన్తికం ఆగతో, అమ్హాకం రాజా ధతరట్ఠస్స ధీతరం దాతుకామో మం పహిణి, తస్స మం దస్సేథా"తి ఆహ. తే సోమనస్సజాతా తం ఆదాయ రఞ్ఞో సన్తికం గన్త్వా తమత్థం ఆరోచేసుం. రాజా "ఆనేథ న"న్తి తం పక్కోసాపేత్వా దిస్వావ అనత్తమనో హుత్వా "ఏవం లామకసరీరో దూతకమ్మం కాతుం న సక్కోతీ"తి ఆహ. తం సుత్వా కచ్ఛపో "కిం పన, మహారాజ, దూతేహి నామ తాలప్పమాణేహి భవితబ్బం, సరీరఞ్హి ఖుద్దకం వా మహన్తం వా అప్పమాణం, గతగతట్ఠానే కమ్మనిప్ఫాదనమేవ పమాణం. మహారాజ, అమ్హాకం రఞ్ఞో బహూ దూతా. థలే కమ్మం మనుస్సా కరోన్తి, ఆకాసే పక్ఖినో, ఉదకే అహమేవ. అహఞ్హి చిత్తచూళో నామ కచ్ఛపో ఠానన్తరప్పత్తో

రాజవల్లభో, మా మం పరిభాసథా"తి అత్తనో గుణం వణ్ణేసి. అథ నం ధతరట్ఠో పుచ్ఛి "కేన పనత్థేన రఞ్ఞా పేసితోసీ"తి. మహారాజ, రాజా మం ఏవమాహ "మయా సకలజమ్బుదీపే రాజూహి సద్ధిం మిత్తధమ్మో కతో, ఇదాని ధతరట్ఠేన నాగరఞ్ఞా సద్ధిం మిత్తధమ్మం కాతుం మమ ధీతరం సముద్దజం దమ్మీ"తి వత్వా మం పహిణి. "తుమ్హే పపఞ్చం అకత్వా మయా సద్ధింయేవ పురిసం పేసేత్వా దివసం వవత్థపేత్వా దారికం గణ్హథా"తి. సో తుస్సిత్వా తస్స సక్కారం కత్వా తేన సద్ధిం చత్తారో నాగమాణవకే పేసేసి "గచ్ఛథ, రఞ్ఞో వచనం సుత్వా దివసం వవత్థపేత్వా ఏథా"తి. తే "సాధూ"తి వత్వా కచ్ఛపం గహేత్వా నాగభవనా నిక్ఖమింసు.

కచ్ఛపో యమునాయ బారాణసియా చ అన్తరే ఏకం పదుమసరం దిస్వా ఏకేనుపాయేన పలాయితుకామో ఏవమాహ – "భో నాగమాణవకా, అమ్హాకం రాజా పుత్తదారా చస్స మం ఉదకే గోచరత్తా రాజనివేసనం ఆగతం దిస్వావ పదుమాని నో దేహి, భిసమూలాని దేహీతి యాచన్తి. అహం తేసం అత్థాయ తాని గణ్హిస్సామి, ఏత్థ మం విస్సజ్జేత్వా మం అపస్సన్తాపి పురేతరం రఞ్ఞో సన్తికం గచ్ఛథ, అహం వో తత్థేవ పస్సిస్సామీ"తి. తే తస్స సద్దహిత్వా తం విస్సజ్జేసుం. సో తత్థ ఏకమన్తే నిలీయి. ఇతరేపి నం అదిస్వా "రఞ్ఞో సన్తికం గతో భవిస్సతీ"తి మాణవకవణ్ణేన రాజానం ఉపసఙ్కమింసు. రాజా పటిసన్థారం కత్వా "కుతో ఆగతత్థా"తి పుచ్ఛి. "ధతరట్ఠస్స సన్తికా, మహారాజా"తి. "కింకారణా ఇధాగతా"తి? "మహారాజ, మయం తస్స దూతా, ధతరట్ఠో వో ఆరోగ్యం పుచ్ఛతి. సచే యం వో ఇచ్ఛథ, తం నో వదేథ. తుమ్హాకం కిర ధీతరం సముద్దజం అమ్హాకం రఞ్ఞో పాదపరిచారికం కత్వా దేథా"తి ఇమమత్థం పకాసేన్తా పఠమం గాథమాహంసు –

౭౮౪."యం కిఞ్చి రతనం అత్థి, ధతరట్ఠనివేసనే;
సబ్బాని తే ఉపయన్తు, ధీతరం దేహి రాజినో"తి.

తత్థ **సబ్బాని తే ఉపయన్తూ**తి తస్స నివేసనే సబ్బాని రతనాని తవ నివేసనం ఉపగచ్ఛన్తు.

తం సుత్వా రాజా దుతియం గాథమాహ –

౭౮౫."న నో వివాహో నాగేహి, కతపుబ్బో కుదాచనం;
తం వివాహం అసంయుత్తం, కథం అమ్హే కరోమసే"తి.

తత్థ **అసంయుత్త**న్తి అయుత్తం తిరచ్ఛానేహి సద్ధిం సంసగ్గం అననుచ్ఛవికం. **అమ్హే**తి అమ్హే మనుస్సజాతికా సమానా కథం తిరచ్ఛానగతసమ్బన్ధం కరోమాతి.

తం సుత్వా నాగమాణవకా "సచే తే ధతరట్ఠేన సద్ధిం సమ్బన్ధో అననుచ్ఛవికో, అథ కస్మా అత్తనో ఉపట్ఠాకం చిత్తచూళం నామ కచ్ఛపం 'సముద్దజం నామ తే ధీతరం దమ్మీ'తి అమ్హాకం రఞ్ఞో పేసేసి? ఏవం పేసేత్వా ఇదాని తే అమ్హాకం రాజానం పరిభవం కరోన్తస్స కత్తబ్బయుత్తకం మయం జానిస్సామ. మయఞ్హి నాగమాణవకా"తి వత్వా రాజానం తజ్జేన్తా ద్వే గాథా అభాసింసు –

౭౮౬."జీవితం నూన తే చత్తం, రట్ఠం వా మనుజాధిప;
న హి నాగే కుపితమ్హి, చిరం జీవన్తి తాదిసా.

౭౭౭. "యో త్వం దేవ మనుస్సోసి, ఇద్ధిమన్తం అనిద్ధిమా;
వరుణస్స నియం పుత్తం, యామునం అతిమఞ్ఞసీ"తి.

తత్థ **రట్ఠం వా**తి ఏకంసేన తయా జీవితం వా రట్ఠం వా చత్తం. **తాదిసా**తి తుమ్హాదిసా ఏవం మహానుభావే నాగే కుపితే చిరం జీవితుం న సక్కోన్తి, అన్తరావ అన్తరధాయన్తి. **యో త్వం, దేవ, మనుస్సోసీ**తి దేవ, యో త్వం మనుస్సో సమానో. **వరుణస్సా**తి వరుణనాగరాజస్స. **నియం పుత్త**న్తి అజ్ఝత్తికపుత్తం. **యామున**న్తి యమునాయ హేట్ఠా జాతం.

తతో రాజా ద్వే గాథా అభాసి –

౭౭౮. "నాతిమఞ్ఞామి రాజానం, ధతరట్ఠం యసస్సినం;
ధతరట్ఠో హి నాగానం, బహూనమపి ఇస్సరో.

౭౭౯. "అహి మహానుభావోపి, న మే ధీతరమారహో;
ఖత్తియో చ విదేహానం, అభిజాతా సముద్దజా"తి.

తత్థ **బహూనమపీ**తి పఞ్చయోజనసతికస్స నాగభవనస్స ఇస్సరభావం సన్ధాయేవమాహ. **న మే ధీతరమారహో**తి ఏవం మహానుభావోపి పన సో అహిజాతికత్తా మమ ధీతరం అరహో న హోతి. **''ఖత్తియో చ విదేహాన''**న్తి ఇదం మాతిపక్ఖే ఞాతకే దస్సేన్తో ఆహ. **సముద్దజా**తి సో చ విదేహరాజపుత్తో మమ ధీతా సముద్దజా చాతి ఉభోపి అభిజాతా. తే అఞ్ఞమఞ్ఞం సంవాసం అరహన్తి. న హేసా మణ్డూకభక్ఖస్స సప్పస్స అనుచ్ఛవికాతి ఆహ.

నాగమాణవకా తం తత్థేవ నాసావాతేన మారేతుకామా హుత్వాపి "అమ్హాకం దివసం వవత్థాపనత్థాయ పేసితా, ఇమం మారేత్వా గన్తుం న యుత్తం, గన్త్వా రఞ్ఞో ఆచిక్ఖిత్వా జానిస్సామా"తి తత్థేవ అన్తరహితా "కిం, తాతా, లద్ధా వో రాజధీతా"తి రఞ్ఞా పుచ్ఛితా కుజ్ఝిత్వా "కిం, దేవ, అమ్హే అకారణా యత్థ వా తత్థ వా పేసేసి. సచేపి మారేతుకామో, ఇధేవ నో మారేహి. సో తుమ్హే అక్కోసతి పరిభాసతి, అత్తనో ధీతరం జాతిమానేన ఉక్ఖిపతీ"తి తేన వుత్తఞ్చ అవుత్తఞ్చ వత్వా రఞ్ఞో కోధం ఉప్పాదయింసు. సో అత్తనో పరిసం సన్నిపాతేతుం ఆణాపేన్తో ఆహ –

౭౮౦. "కమ్బలస్సతరా ఉట్ఠేన్తు, సబ్బే నాగే నివేదయ;
బారాణసిం పవజ్జన్తు, మా చ కఞ్చి విహేఠయు"న్తి.

తత్థ **కమ్బలస్సతరా ఉట్ఠేన్తూ**తి కమ్బలస్సతరా నామ తస్స మాతుపక్ఖికా సినేరుపాదే వసననాగా, తే చ ఉట్ఠహన్తు. అఞ్ఞో చ చతూసు దిసాసు అనుదిసాసు యత్తకా వా మయ్హం వచనకరా, తే సబ్బే నాగే నివేదయ, గన్త్వా జానాపేథ, ఖిప్పం కిర సన్నిపాతేథాతి ఆణాపేన్తో ఏవమాహ. తతో సబ్బేహేవ సీఘం సన్నిపతితేహి "కిం కరోమ, దేవా"తి వుత్తే "సబ్బేపి తే నాగా బారాణసిం పవజ్జన్తూ"తి ఆహ. "తత్థ గన్త్వా కిం కాతబ్బం, దేవ, తం నాసావాతప్పహారేన భస్మం కరోమా"తి చ వుత్తే రాజధీతరి పటిబద్ధచిత్తతాయ తస్సా వినాసం అనిచ్ఛన్తో **''మా చ కఞ్చి విహేఠయు''**న్తి ఆహ, తుమ్హేసు కోచి కఞ్చి మా విహేఠయాతి అత్థో. అయమేవ వా పాఠో.

అథ నం నాగా “సచే కోచి మనుస్సో న విహేఠేతబ్బో, తత్థ గన్త్వా కిం కరిస్సామా”తి ఆహంసు. అథ నే “ఇదఞ్చిదఞ్చ కరోథ, అహమ్పి ఇదం నామ కరిస్సామీ”తి ఆచిక్ఖన్తో గాథాద్వయమాహ –

౭౮౧. “నివేసనేసు సోబ్భేసు, రథియా చచ్చరేసు చ;
రుక్ఖగ్గేసు చ లమ్బన్తు, వితతా తోరణేసు చ.

౭౮౨. “అహమ్పి సబ్బసేతేన, మహతా సుమహం పురం;
పరిక్ఖిపిస్సం భోగేహి, కాసీనం జనయం భయ”న్తి.

తత్థ **సోబ్భేసూ**తి పోక్ఖరణీసు. **రథియా**తి రథికాయ. **వితతా**తి వితతసరీరా మహాసరీరా హుత్వా ఏతేసు చేవ నివేసనాదీసు ద్వారతోరణేసు చ ఓలమ్బన్తు, ఏత్తకం నాగా కరోన్తు, కరోన్తా చ నివేసనే తావ మఞ్చపీఠానం హేట్ఠా చ ఉపరి చ అన్తోగబ్భబహిగబ్భాదీసు చ పోక్ఖరణియం ఉదకపిట్ఠే రథికాదీనం పస్సేసు చేవ థలేసు చ మహన్తాని సరీరాని మాపేత్వా మహన్తే ఫణే కత్వా కమ్మారగగ్గరీ వియ ధమమానా “సుసూ”తి సద్దం కరోన్తా ఓలమ్బథ చ నిపజ్జథ చ. అత్తానం పన తరుణదారకానం జరాజిణ్ణానం గబ్భినిత్థీనం సముద్దజాయ చాతి ఇమేసం చతున్నం మా దస్సయిత్థ. అహమ్పి సబ్బసేతేన మహన్తేన సరీరేన గన్త్వా సుమహన్తం కాసిపురం సత్తక్ఖత్తుం భోగేహి పరిక్ఖిపిస్సం, మహన్తేన ఫణేన నం ఛాదేత్వా ఏకన్ధకారం కత్వా కాసీనం భయం జనయన్తో “సుసూ”తి సద్దం ముఞ్చిస్సామీతి.

అథ సబ్బే నాగా తథా అకంసు. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౭౮౩. “తస్స తం వచనం సుత్వా, ఉరగానేకవణ్ణినో;
బారాణసిం పవజ్జింసు, న చ కఞ్చి విహేఠయుం.

౭౮౪. “నివేసనేసు సోబ్భేసు, రథియా చచ్చరేసు చ;
రుక్ఖగ్గేసు చ లమ్బింసు, వితతా తోరణేసు చ.

౭౮౫. “తేసు దిస్వాన లమ్బన్తే, పుథూ కన్దింసు నారియో;
నాగే సోణ్డికతే దిస్వా, పస్ససన్తే ముహుం ముహుం.

౭౮౬. “బారాణసీ పబ్యథితా, ఆతురా సమపజ్జథ;
బాహా పగ్గయ్హ పక్కన్దుం, ధీతరం దేహి రాజినో”తి.

తత్థ **అనేకవణ్ణినో**తి నీలాదివసేన అనేకవణ్ణా. ఏవరూపాని హి తే రూపాని మాపయింసు. **పవజ్జింసూ**తి అడ్ఢరత్తసమయే పవిసింసు. **లమ్బింసూ**తి ధతరట్ఠేన వుత్తనియామేనేవ తే సబ్బేసు ఠానేసు మనుస్సానం సఞ్చారం పచ్ఛిన్దిత్వా ఓలమ్బింసు. దూతా హుత్వా ఆగతా పన చత్తారో నాగమాణవకా రఞ్ఞో సయనస్స చత్తారో పాదే పరిక్ఖిపిత్వా ఉపరిసీసే మహన్తే ఫణే కత్వా తుణ్డేహి సీసం పహరన్తా వియ దాఠా వివరిత్వా పస్ససన్తా అట్ఠంసు. ధతరట్ఠోపి అత్తనా వుత్తనియామేన నగరం పటిచ్ఛాదేసి. పబుజ్ఝమానా పురిసా యతో యతో హత్థం వా పాదం వా పసారేన్తి, తత్థ తత్థ సప్పే ఛుపిత్వా “సప్పో,

సప్పో"తి విరవన్తి. **పుథూ కన్దింసూతి** యేసు గేహేసు దీపా జలన్తి, తేసు ఇత్థియో పబుద్ధా ద్వారతోరణగోపానసియో ఓలోకేత్వా ఓలమ్బన్తే నాగే దిస్వా బహూ ఏకప్పహారేనేవ కన్దింసు. ఏవం సకలనగరం ఏకకోలాహలం అహోసి. **సోణ్డికతేతి** కతఫణే.

పక్కన్దున్తి విభాతాయ రత్తియా నాగానం అస్సాసవాతేన సకలనగరే రాజనివేసనే చ ఉప్పాతియమానే వియ భీతా మనుస్సా "నాగరాజానో కిస్స నో విహేఠథా"తి వత్వా తుమ్హాకం రాజా "ధీతరం దస్సామీ"తి ధతరట్ఠస్స దూతం పేసేత్వా పున తస్స దూతేహి ఆగన్త్వా "దేహీ"తి వుత్తో అమ్హాకం రాజానం అక్కోసతి పరిభాసతి. "సచే అమ్హాకం రఞ్ఞో ధీతరం న దస్సతి, సకలనగరస్స జీవితం నత్థీ"తి వుత్తే "తేన హి నో , సామి, ఓకాసం దేథ, మయం గన్త్వా రాజానం యాచిస్సామా"తి యాచన్తా ఓకాసం లభిత్వా రాజద్వారం గన్త్వా మహన్తేన రవేన పక్కన్దింసు. భరియాయోపిస్స అత్తనో అత్తనో గబ్భేసు నిపన్నకావ "దేవ, ధీతరం ధతరట్ఠరఞ్ఞో దేహీ"తి ఏకప్పహారేన కన్దింసు. తేపి చత్తారో నాగమాణవకా "దేహీ"తి తుణ్డేహి సీసం పహరన్తా వియ దాఠా వివరిత్వా పస్ససన్తా అట్ఠంసు.

సో నిపన్నకోవ నగరవాసీనఞ్చ అత్తనో చ భరియానం పరిదేవితసద్దం సుత్వా చతూహి చ నాగమాణవకేహి తజ్జితత్తా మరణభయభీతో "మమ ధీతరం సముద్దజం ధతరట్ఠస్స దమ్మీ"తి తిక్ఖత్తుం అవచ. తం సుత్వా సబ్బేపి నాగరాజానో తిగావుతమత్తం పటిక్కమిత్వా దేవనగరం వియ ఏకం నగరం మాపేత్వా తత్థ ఠితా "ధీతరం కిర నో పేసేతూ"తి పణ్ణాకారం పహిణింసు. రాజా తేహి ఆభతం పణ్ణాకారం గహేత్వా "తుమ్హే గచ్ఛథ, అహం ధీతరం అమచ్చానం హత్థే పహిణిస్సామీ"తి తే ఉయ్యోజేత్వా ధీతరం పక్కోసాపేత్వా ఉపరిపాసాదం ఆరోపేత్వా సీహపఞ్జరం వివరిత్వా "అమ్మ, పస్సేతం అలఙ్కతనగరం, త్వం ఏత్థ ఏతస్స రఞ్ఞో అగ్గమహేసీ భవిస్ససి, న దూరే ఇతో తం నగరం, ఉక్కణ్ఠితకాలేయేవ ఇధ ఆగన్తుం సక్కా, ఏత్థ గన్తబ్బ"న్తి సఞ్ఞాపేత్వా సీసం న్హాపేత్వా సబ్బాలఙ్కారేహి అలఙ్కరిత్వా పటిచ్ఛన్నయోగ్గే నిసీదాపేత్వా అమచ్చానం హత్థే దత్వా పాహేసి. నాగరాజానో పచ్చుగ్గమనం కత్వా మహాసక్కారం కరింసు. అమచ్చా నగరం పవిసిత్వా తం తస్స దత్వా బహుం ధనం ఆదాయ నివత్తింసు. తే రాజధీతరం పాసాదం ఆరోపేత్వా అలఙ్కతదిబ్బసయనే నిపజ్జాపేసుం. తఙ్ఖణఞ్ఞేవ నం నాగమాణవికా ఖుజ్జాదివేసం గహేత్వా మనుస్సపరిచారికా వియ పరివారయింసు. సా దిబ్బసయనే నిపన్నమత్తావ దిబ్బఫస్సం ఫుసిత్వా నిద్దం ఓక్కమి.

ధతరట్ఠో తం గహేత్వా సద్ధిం నాగపరిసాయ తత్థ అన్తరహితో నాగభవనేయేవ పాతురహోసి. రాజధీతా పబుజ్ఝిత్వా అలఙ్కతదిబ్బసయనం అఞ్ఞే చ సువణ్ణపాసాదమణిపాసాదాదయో ఉయ్యానపోక్ఖరణియో అలఙ్కతదేవనగరం వియ నాగభవనం దిస్వా ఖుజ్జాదిపరిచారికాయో పుచ్ఛి "ఇదం నగరం అతివియ అలఙ్కతం, న అమ్హాకం నగరం వియ, కస్సేత"న్తి. "సామికస్స తే సన్తకం, దేవి, న అప్పపుఞ్ఞా ఏవరూపం సమ్పత్తిం లభన్తి, మహాపుఞ్ఞతాయ తే అయం లద్ధా"తి. ధతరట్ఠోపి పఞ్చయోజనసతికే నాగభవనే భేరిం చరాపేసి "యో సముద్దజాయ సప్పవణ్ణం దస్సేతి, తస్స రాజదణ్డో భవిస్సతీ"తి. తస్మా ఏకోపి తస్సా సప్పవణ్ణం దస్సేతుం సమత్థో నామ నాహోసి. సా మనుస్సలోకసఞ్ఞాయ ఏవ తత్థ తేన సద్ధిం సమ్మోదమానా పియసంవాసం వసి.

నగరకణ్డం నిట్ఠితం.

ఉపోసథకణ్డం

సా అపరభాగే ధతరట్ఠం పటిచ్చ గబ్భం పటిలభిత్వా పుత్తం విజాయి, తస్స పియదస్సనత్తా “సుదస్సనో”తి నామం కరింసు. పునాపరం పుత్తం విజాయి, తస్స “దత్తో”తి నామం అకంసు. సో పన బోధిసత్తో. పునేకం పుత్తం విజాయి, తస్స “సుభోగో”తి నామం కరింసు. అపరమ్పి పుత్తం విజాయి, తస్స “అరిట్ఠో”తి నామం కరింసు. ఇతి సా చత్తారో పుత్తే విజాయిత్వాపి నాగభవనభావం న జానాతి. అథేకదివసం తరుణనాగా అరిట్ఠస్స ఆచిక్ఖింసు “తవ మాతా మనుస్సిత్థీ, న నాగినీ”తి. అరిట్ఠో “వీమంసిస్సామి న”న్తి ఏకదివసం థనం పివన్తోవ సప్పసరీరం మాపేత్వా నఙ్గుట్ఠఖణ్డేన మాతు పిట్ఠిపాదే ఘట్టేసి. సా తస్స సప్పసరీరం దిస్వా భీతతసితా మహారవం రవిత్వా తం భూమియం ఖిపన్తీ నఖేన తస్స అక్ఖిం భిన్ది. తతో లోహితం పగ్ఘరి. రాజా తస్సా సద్దం సుత్వా “కిస్సేసా విరవతీ”తి పుచ్ఛిత్వా అరిట్ఠేన కతకిరియం సుత్వా “గణ్హథ, నం దాసం గహేత్వా జీవితక్ఖయం పాపేథా”తి తజ్జేన్తో ఆగచ్ఛి. రాజధీతా తస్స కుద్ధభావం ఞత్వా పుత్తసినేహేన “దేవ, పుత్తస్స మే అక్ఖి భిన్నం, ఖమథేతస్సాపరాధ”న్తి ఆహ. రాజా ఏతాయ ఏవం వదన్తియా “కిం సక్కా కాతు”న్తి ఖమి. తం దివసం సా “ఇదం నాగభవన”న్తి అఞ్ఞాసి. తతో చ పట్ఠాయ అరిట్ఠో కాణారిట్ఠో నామ జాతో. చత్తారోపి పుత్తా విఞ్ఞుతం పాపుణింసు.

అథ నేసం పితా యోజనసతికం యోజనసతికం కత్వా రజ్జమదాసి, మహన్తో యసో అహోసి. సోళస సోళస నాగకఞ్ఞాసహస్సాని పరివారయింసు. పితు ఏకయోజనసతికమేవ రజ్జం అహోసి. తయో పుత్తా మాసే మాసే మాతాపితరో పస్సితుం ఆగచ్ఛన్తి, బోధిసత్తో పన అన్వద్ధమాసం ఆగచ్ఛతి. నాగభవనే సముట్ఠితం పఞ్హం బోధిసత్తోవ కథేతి. పితరా సద్ధిం విరూపక్ఖమహారాజస్సపి ఉపట్ఠానం గచ్ఛతి, తస్స సన్తికే సముట్ఠితం పఞ్హమ్పి సోవ కథేతి. అథేకదివసం విరూపక్ఖే నాగపరిసాయ సద్ధిం తిదసపురం గన్త్వా సక్కం పరివారేత్వా నిసిన్నే దేవానం అన్తరే పఞ్హో సముట్ఠాసి. తం కోచి కథేతుం నాసక్ఖి, పల్లఙ్కవరగతో పన హుత్వా మహాసత్తోవ కథేసి. అథ నం దేవరాజా దిబ్బగన్ధపుప్ఫేహి పూజేత్వా “దత్త, త్వం పథవిసమాయ విపులాయ పఞ్ఞాయ సమన్నాగతో, ఇతో పట్ఠాయ భూరిదత్తో నామ హోహీ”తి “భూరిదత్తో” తిస్స నామం అకాసి. సో తతో పట్ఠాయ సక్కస్స ఉపట్ఠానం గచ్ఛన్తో అలఙ్కతవేజయన్తపాసాదం దేవచ్ఛరాహి ఆకిణ్ణం అతిమనోహరం సక్కస్స సమ్పత్తిం దిస్వా దేవలోకే పియం కత్వా “కిం మే ఇమినా మణ్డూకభక్ఖేన అత్తభావేన, నాగభవనం గన్త్వా ఉపోసథవాసం వసిత్వా ఇమస్మిం దేవలోకే ఉప్పత్తికారణం కరిస్సామీ”తి చిన్తేత్వా నాగభవనం గన్త్వా మాతాపితరో ఆపుచ్ఛి “అమ్మతాతా, అహం ఉపోసథకమ్మం కరిస్సామీ”తి. “సాధు, తాత, కరోహి, కరోన్తో పన బహి అగన్త్వా ఇమస్మింయేవ నాగభవనే ఏకస్మిం సుఞ్ఞవిమానే కరోహి, బహిగతానం పన నాగానం మహన్తం భయ”న్తి.

సో “సాధూ”తి పటిస్సుణిత్వా తత్థేవ సుఞ్ఞవిమానే రాజుయ్యానే ఉపోసథవాసం వసతి. అథ నం నానాతూరియహత్థా నాగకఞ్ఞా పరివారేన్తి. సో “న మయ్హం ఇధ వసన్తస్స ఉపోసథకమ్మం మత్థకం పాపుణిస్సతి, మనుస్సపథం గన్త్వా కరిస్సామీ”తి చిన్తేత్వా నివారణభయేన మాతాపితూనం అనారోచేత్వా అత్తనో భరియాయో ఆమన్తేత్వా “భద్దే, అహం మనుస్సలోకం గన్త్వా యమునాతీరే నిగ్రోధరుక్ఖో అత్థి, తస్సావిదూరే వమ్మికమత్థకే భోగే ఆభుజిత్వా చతురఙ్గసమన్నాగతం ఉపోసథం అధిట్ఠాయ నిపజ్జిత్వా ఉపోసథకమ్మం కరిస్సామి. మయా సబ్బరత్తిం నిపజ్జిత్వా ఉపోసథకమ్మే కతే అరుణుగ్గమనవేలాయమేవ తుమ్హే దస దస ఇత్థియో ఆదాయ వారేన వారేన తూరియహత్థా మమ సన్తికం ఆగన్త్వా మం గన్ధేహి చ పుప్ఫేహి చ పూజేత్వా గాయిత్వా నచ్చిత్వా మం ఆదాయ నాగభవనమేవ ఆగచ్ఛథా”తి వత్వా తత్థ గన్త్వా వమ్మికమత్థకే భోగే ఆభుజిత్వా “యో మమ చమ్మం వా న్హారుం వా అట్ఠిం వా రుహిరం వా ఇచ్ఛతి, సో ఆహరతూ”తి చతురఙ్గసమన్నాగతం ఉపోసథం అధిట్ఠాయ నఙ్గలసీసప్పమాణం సరీరం మాపేత్వా నిపన్నో ఉపోసథకమ్మమకాసి. అరుణే

ఉట్ఠహన్తేయేవ తం నాగమాణవికా ఆగన్త్వా యథానుసిట్ఠం పటిపజ్జిత్వా నాగభవనం ఆనేన్తి. తస్స ఇమినా నియామేన ఉపోసథం కరోన్తస్స దీఘో అద్ధా వీతివత్తో.

ఉపోసథఖణ్డం నిట్ఠితం.

గరుళఖణ్డం

తదా ఏకో బారాణసిద్వారగామవాసీ బ్రాహ్మణో సోమదత్తేన నామ పుత్తేన సద్ధిం అరఞ్ఞం గన్త్వా సూలయన్తపాసవాగురాదీహి ఓడ్డేత్వా మిగే వధిత్వా మంసం కాజేనాహరిత్వా విక్కిణన్తో జీవికం కప్పేసి. సో ఏకదివసం అన్తమసో గోధామత్తమ్పి అలభిత్వా "తాత సోమదత్త, సచే తుచ్ఛహత్థా గమిస్సామ, మాతా తే కుజ్ఝిస్సతి, యం కిఞ్చి గహేత్వా గమిస్సామా"తి వత్వా బోధిసత్తస్స నిపన్నవమ్మికట్ఠానాభిముఖో గన్త్వా పానీయం పాతుం యమునం ఓతరన్తానం మిగానం పదవలఞ్జం దిస్వా "తాత, మిగమగ్గో పఞ్ఞాయతి, త్వం పటిక్కమిత్వా తిట్ఠాహి, అహం పానీయత్థాయ ఆగతం మిగం విజ్ఝిస్సామీ"తి ధనుం ఆదాయ మిగం ఓలోకేన్తో ఏకస్మిం రుక్ఖమూలే అట్ఠాసి. అథేకో మిగో సాయన్హసమయే పానీయం పాతుం ఆగతో. సో తం విజ్ఝి. మిగో తత్థ అపతిత్వా సరవేగేన తజ్జితో లోహితేన పగ్ఘరన్తేన పలాయి. పితాపుత్తా నం అనుబన్ధిత్వా పతితట్ఠానే మంసం గహేత్వా అరఞ్ఞా నిక్ఖమిత్వా సూరియత్థఙ్గమనవేలాయ తం నిగ్రోధం పత్వా "ఇదాని అకాలో, న సక్కా గన్తుం, ఇధేవ వసిస్సామా"తి మంసం ఏకమన్తే ఠపేత్వా రుక్ఖం ఆరుయ్హ విటపన్తరే నిపజ్జింసు. బ్రాహ్మణో పచ్చూససమయే పబుజ్ఝిత్వా మిగసద్దసవనాయ సోతం ఓదహి.

తస్మిం ఖణే నాగమాణవికాయో ఆగన్త్వా బోధిసత్తస్స పుప్ఫాసనం పఞ్ఞాపేసుం. సో అహిసరీరం అన్తరధాపేత్వా సబ్బాలఙ్కారపటిమణ్డితం దిబ్బసరీరం మాపేత్వా సక్కలీలాయ పుప్ఫాసనే నిసీది. నాగమాణవికాపి నం గన్ధమాలాదీహి పూజేత్వా దిబ్బతూరియాని వాదేత్వా నచ్చగీతం పట్ఠపేసుం. బ్రాహ్మణో తం సద్దం సుత్వా "కో ను ఖో ఏస, జానిస్సామి న"న్తి చిన్తేత్వా "పుత్త, పుత్తా"తి వత్వాపి పుత్తం పబోధేతుం అసక్కోన్తో "సయతు ఏస, కిలన్తో భవిస్సతి, అహమేవ గమిస్సామీ"తి రుక్ఖా ఓరుయ్హ తస్స సన్తికం అగమాసి. నాగమాణవికా తం దిస్వా సద్ధిం తూరియేహి భూమియం నిముజ్జిత్వా అత్తనో నాగభవనమేవ గతా. బోధిసత్తో ఏకకోవ అహోసి. బ్రాహ్మణో తస్స సన్తికం గన్త్వా పుచ్ఛన్తో గాథాద్వయమాహ –

౭౯౭. "పుప్ఫాభిహారస్స వనస్స మజ్ఝే, కో లోహితక్ఖో వితతన్తరంసో;
కా కమ్బుకాయూరధరా సువత్థా, తిట్ఠన్తి నారియో దస వన్దమానా.

౭౯౮."కో త్వం బ్రహాబాహు వనస్స మజ్ఝే, విరోచసి ఘతసిత్తోవ అగ్గి;
మహేసక్ఖో అఞ్ఞతరోసి యక్ఖో, ఉదాహు నాగోసి మహానుభావో"తి.

తత్థ **పుప్ఫాభిహారస్సా**తి బోధిసత్తస్స పూజనత్థాయ ఆభతేన దిబ్బపుప్ఫాభిహారేన సమన్నాగతస్స. **కో**తి కో నామ త్వం. **లోహితక్ఖో**తి రత్తక్ఖో. **వితతన్తరంసో**తి పుథులఅన్తరంసో. **కమ్బుకాయూరధరా**తి సువణ్ణాలఙ్కారధరా. **బ్రహాబాహూ**తి మహాబాహు.

తం సుత్వా మహాసత్తో “సచేపి ‘సక్కాదీసు అఞ్ఞతరోహమస్మీ’తి వక్ఖామి, సద్దహిస్సతేవాయం బ్రాహ్మణో, అజ్జ పన మయా సచ్చమేవ కథేతుం వట్టతీ”తి చిన్తేత్వా అత్తనో నాగరాజభావం కథేన్తో ఆహ –

౨౯౯.“నాగోహమస్మి ఇద్ధిమా, తేజస్సీ దురతిక్కమో;
డంసేయ్యం తేజసా కుద్ధో, ఫీతం జనపదం అపి.

౩౦౦.“సముద్దజా హి మే మాతా, ధతరట్ఠో చ మే పితా;
సుదస్సనకనిట్ఠోస్మి, భూరిదత్తోతి మం విదూ”తి.

తత్థ **తేజస్సీ**తి విసతేజేన తేజవా. **దురతిక్కమో**తి అఞ్ఞేన అతిక్కమితుం అసక్కుణేయ్యో. **డంసేయ్య**న్తి సచాహం కుద్ధో ఫీతం జనపదం అపి డంసేయ్యం, పథవియం మమ దాఠాయ పతితమత్తాయ సద్ధిం పథవియా మమ తేజేన నో సబ్బో జనపదో భస్మా భవేయ్యాతి వదతి. **సుదస్సనకనిట్ఠోస్మీ**తి అహం మమ భాతు సుదస్సనస్స కనిట్ఠో అస్మి. **విదూ**తి ఏవం మమం పఞ్చయోజనసతికే నాగభవనే జానన్తీతి.

ఇదఞ్చ పన వత్వా మహాసత్తో చిన్తేసి “అయం బ్రాహ్మణో చణ్డో ఫరుసో, అహితుణ్డికస్స ఆరోచేత్వా ఉపోసథకమ్మస్స మే అన్తరాయమ్పి కరేయ్య, యం నూనాహం ఇమం నాగభవనం నేత్వా మహన్తం యసం దత్వా ఉపోసథకమ్మం అద్ధనియం కరేయ్య”న్తి. అథ నం ఆహ “బ్రాహ్మణ, మహన్తం తే యసం దస్సామి, రమణీయం నాగభవనం, ఏహి తత్థ గచ్ఛామా”తి. “సామి, పుత్తో మే అత్థి, తస్మిం గచ్ఛన్తే ఆగమిస్సామీ”తి. అథ నం మహాసత్తో “గచ్ఛ, బ్రాహ్మణ, ఆనేహి న”న్తి వత్వా అత్తనో ఆవాసం ఆచిక్ఖన్తో ఆహ –

౩౦౧.“యం గమ్భీరం సదావట్టం, రహదం భేస్మం పేక్ఖసి;
ఏస దిబ్యో మమావాసో, అనేకసతపోరిసో.

౩౦౨.“మయూరకోఞ్చాభిరుదం, నీలోదం వనమజ్ఝతో;
యమునం పవిస మా భీతో, ఖేమం వత్తవతం సివ”న్తి.

తత్థ **సదావట్ట**న్తి సదా పవత్తం ఆవట్టం. **భేస్మ**న్తి భయానకం. **పేక్ఖసీ**తి యం ఏవరూపం రహదం పస్ససి. **మయూరకోఞ్చాభిరుద**న్తి ఉభోసు తీరేసు వనఘటాయం వసన్తేహి మయూరేహి చ కోఞ్చేహి చ అభిరుదం ఉపకూజితం. **నీలోద**న్తి నీలసలిలం. **వనమజ్ఝతో**తి వనమజ్ఝేన సన్దమానం. **పవిస మా భీతో**తి ఏవరూపం యమునం అభీతో హుత్వా పవిస. **వత్తవత**న్తి వత్తసమ్పన్నానం ఆచారవన్తానం వసనభూమిం పవిస, గచ్ఛ, బ్రాహ్మణ, పుత్తం ఆనేహీతి.

బ్రాహ్మణో గన్త్వా పుత్తస్స తమత్థం ఆరోచేత్వా పుత్తం ఆనేసి. మహాసత్తో తే ఉభోపి ఆదాయ యమునాతీరం గన్త్వా తీరే ఠితో ఆహ –

౩౦౩.“తత్థ పత్తో సానుచరో, సహ పుత్తేన బ్రాహ్మణ;
పూజితో మయ్హం కామేహి, సుఖం బ్రాహ్మణ వచ్ఛసీ”తి.

తత్థ **తత్థ పత్తో**తి త్వం అమ్హాకం నాగభవనం పత్తో హుత్వా. **మయ్హన్తి** మమ సన్తకేహి కామేహి పూజితో. **వచ్ఛసీ**తి తత్థ నాగభవనే సుఖం వసిస్సతి.

ఏవం వత్వా మహాసత్తో ఉభోపి తే పితాపుత్తే అత్తనో ఆనుభావేన నాగభవనం ఆనేసి. తేసం తత్థ దిబ్బో అత్తభావో పాతుభవి. అథ నేసం మహాసత్తో దిబ్బసమ్పత్తిం దత్వా చత్తారి చత్తారి నాగకఞ్ఞాసతాని అదాసి. తే మహాసమ్పత్తిం అనుభవింసు. బోధిసత్తోపి అప్పమత్తో ఉపోసథకమ్మం అకాసి. అన్వడ్ఢమాసం మాతాపితూనం ఉపట్ఠానం గన్త్వా ధమ్మకథం కథేత్వా తతో చ బ్రాహ్మణస్స సన్తికం గన్త్వా ఆరోగ్యం పుచ్ఛిత్వా "యేన తే అత్థో, తం వదేయ్యాసి, అనుక్కణ్ఠమానో అభిరమా"తి వత్వా సోమదత్తేనపి సద్ధిం పటిసన్థారం కత్వా అత్తనో నివేసనం అగచ్ఛి. బ్రాహ్మణో ఏకసంవచ్ఛరం నాగభవనే వసిత్వా మన్దపుఞ్ఞతాయ ఉక్కణ్ఠితో మనుస్సలోకం గన్తుకామో అహోసి. నాగభవనమస్స లోకన్తరనిరయో వియ అలఙ్కతపాసాదో బన్ధనాగారం వియ అలఙ్కతనాగకఞ్ఞా యక్ఖినియో వియ ఉపట్ఠహింసు. సో "అహం తావ ఉక్కణ్ఠితో , సోమదత్తస్సపి చిత్తం జానిస్సామీ"తి తస్స సన్తికం గన్త్వా ఆహ "కిం, తాత, ఉక్కణ్ఠసీ"తి? "కస్మా ఉక్కణ్ఠిస్సామి న ఉక్కణ్ఠామి, త్వం పన ఉక్కణ్ఠసి, తాతా"తి? "ఆమ తాతా"తి. "కింకారణా"తి. "తవ మాతు చేవ భాతుభగినీనఞ్చ అదస్సనేన ఉక్కణ్ఠామి, ఏహి, తాత సోమదత్త, గచ్ఛామా"తి. సో "న గచ్ఛామీ"తి వత్వాపి పునప్పునం పితరా యాచియమానో "సాధూ"తి సమ్పటిచ్ఛి.

బ్రాహ్మణో "పుత్తస్స తావ మే మనో లద్ధో, సచే పనాహం భూరిదత్తస్స 'ఉక్కణ్ఠితోమ్హీ'తి వక్ఖామి, అతిరేకతరం మే యసం దస్సతి, ఏవం మే గమనం న భవిస్సతి. ఏకేన పన ఉపాయేన తస్స సమ్పత్తిం వణ్ణేత్వా 'త్వం ఏవరూపం సమ్పత్తిం పహాయ కింకారణా మనుస్సలోకం గన్త్వా ఉపోసథకమ్మం కరోసీ'తి పుచ్ఛిత్వా 'సగ్గత్థాయా'తి వుత్తే 'త్వం తావ ఏవరూపం సమ్పత్తిం పహాయ సగ్గత్థాయ ఉపోసథకమ్మం కరోసి, కిమఙ్గం పన మయంయేవ పరధనేన జీవికం కప్పేమ, అహమ్పి మనుస్సలోకం గన్త్వా ఞాతకే దిస్వా పబ్బజిత్వా సమణధమ్మం కరిస్సామీ'తి నం సఞ్ఞాపేస్సామి. అథ మే సో గమనం అనుజానిస్సతీ"తి చిన్తేత్వా ఏకదివసం తేనాగన్త్వా "కిం, బ్రాహ్మణ, ఉక్కణ్ఠసీ"తి పుచ్ఛితో "తుమ్హాకం సన్తికా అమ్హాకం న కిఞ్చి పరిహాయతీ"తి కిఞ్చి గమనపటిబద్ధం అవత్వావ ఆదితో తావ తస్స సమ్పత్తిం వణ్ణేన్తో ఆహ –

౮౦౪."సమా సమన్తపరితో, పహూతతగరా మహీ;
ఇన్దగోపకసఞ్ఛన్నా, సోభతి హరితుత్తమా.

౮౦౫."రమ్మాని వనచేత్యాని, రమ్మా హంసూపకూజితా;
ఓపుప్ఫపద్ధా తిట్ఠన్తి, పోక్ఖరఞ్ఞో సునిమ్మితా.

౮౦౬."అట్ఠంసా సుకతా థమ్భా, సబ్బే వేళురియామయా;
సహస్సథమ్భా పాసాదా, పూరా కఞ్ఞాహి జోతరే.

౮౦౭."విమానం ఉపపన్నోసి, దిబ్యం పుఞ్ఞేహి అత్తనో;
అసమ్బాధం సివం రమ్మం, అచ్చన్తసుఖసంహితం.

౮౦౮."మఞ్ఞే సహస్సనేత్తస్స, విమానం నాభికఙ్ఖసి;

ఇద్ధీ హి త్యాయం విపులా, సక్కస్సేవ జుతీమతో”తి.

తత్థ **సమా సమన్తపరితోతి** పరిసమన్తతో సబ్బదిసాభాగేసు అయం తవ నాగభవనే మహీ సువణ్ణరజతమణి ముత్తావాలుకాపరికిణ్ణా సమతలా. **పహూతతగరా మహీతి** బహుకేహి తగరగచ్ఛేహి సమన్నాగతా. **ఇన్దగోపకసఞ్ఛన్నాతి** సువణ్ణఇన్దగోపకేహి సఞ్ఛన్నా. **సోభతి హరితుత్తమాతి** హరితవణ్ణదబ్బతిణసఞ్ఛన్నా సోభతీతి అత్థో. **వనచేత్యానీతి** వనఘటా. **ఓపుప్ఫపద్ధాతి** పుప్ఫిత్వా పతితేహి పదుమపత్తేహి సఞ్ఛన్నా ఉదకపిట్ఠా. **సునిమ్మితాతి** తవ పుఞ్ఞసమ్పత్తియా సుట్ఠు నిమ్మితా. **అట్ఠంసాతి** తవ వసనపాసాదేసు అట్ఠంసా సుకతా వేళురియమయా థమ్భా. తేహి థమ్భేహి సహస్సథమ్భా తవ పాసాదా నాగకఞ్ఞాహి పూరా విజ్జోతన్తి. **ఉపపన్నోసీతి** ఏవరూపే విమానే నిబ్బత్తోసీతి అత్థో. **సహస్సనేత్తస్స విమానన్తి** సక్కస్స వేజయన్తపాసాదం. **ఇద్ధీ హి త్యాయం విపులాతి** యస్మా తవాయం విపులా ఇద్ధి, తస్మా త్వం తేన ఉపోసథకమ్మేన సక్కస్స విమానమ్పి న పత్థేసి, అఞ్ఞం తతో ఉత్తరి మహన్తం ఠానం పత్థేసీతి మఞ్ఞామి.

తం సుత్వా మహాసత్తో “మా హేవం, బ్రాహ్మణ, అవచ, సక్కస్స యసం పటిచ్చ అమ్హాకం యసో సినేరుసన్తికే సాసపో వియ, మయం తస్స పరిచారకేపి న అగ్ఘామా”తి వత్వా గాథమాహ –

౮౦౯.“మనసాపి న పత్తబ్బో, ఆనుభావో జుతీమతో;
పరిచారయమానానం, సఇన్దానం వసవత్తిన”న్తి.

తస్సత్థో – బ్రాహ్మణ, సక్కస్స యసో నామ ఏకం ద్వే తయో చత్తారో వా దివసే “ఏత్తకో సియా”తి మనసా చిన్తేన్తేనపి న అభిపత్తబ్బో. యేపి నం చత్తారో మహారాజానో పరిచారేన్తి, తేసం దేవరాజానం పరిచారయమానానం ఇన్దం నాయకం కత్వా చరన్తానం సఇన్దానం వసవత్తీనం చతున్నం లోకపాలానం యసస్సపి అమ్హాకం తిరచ్ఛానగతానం యసో సోళసిం కలం నగ్ఘతీతి.

ఏవఞ్చ పన వత్వా “ఇదం తే మఞ్ఞే సహస్సనేత్తస్స విమాన”న్తి వచనం సుత్వా అహం తం అనుస్సరిం. “అహఞ్హి వేజయన్తం పత్థేన్తో ఉపోసథకమ్మం కరోమీ”తి తస్స అత్తనో పత్థనం ఆచిక్ఖన్తో ఆహ –

౮౧౦.“తం విమానం అభిజ్ఝాయ, అమరానం సుఖేసినం;
ఉపోసథం ఉపవసన్తో, సేమి వమ్మికముద్ధనీ”తి.

తత్థ **అభిజ్ఝాయాతి** పత్థేత్వా. **అమరానన్తి** దీఘాయుకానం దేవానం. **సుఖేసినన్తి** ఏసితసుఖానం సుఖే పతిట్ఠితానం.

కం సుత్వా బ్రాహ్మణో “ఇదాని మే ఓకాసో లద్ధో”తి సోమనస్సప్పత్తో గన్తుం ఆపుచ్ఛన్తో గాథాద్వయమాహ –

౮౧౧.“అహఞ్చ మిగమేసానో, సపుత్తో పావిసిం వనం;
తం మం మతం వా జీవం వా, నాభివేదేన్తి ఞాతకా.

౮౧౨.“ఆమన్తయే భూరిదత్తం, కాసిపుత్తం యసస్సినం;
తయా నో సమనుఞ్ఞాతా, అపి పస్సేము ఞాతకే”తి.

తత్థ **నాభివేదేన్తీ**తి న జానన్తి, కథేన్తోపి నేసం నత్థి. **ఆమన్తయే**తి ఆమన్తయామి. **కాసిపుత్త**న్తి కాసిరాజధీతాయ పుత్తం.

తతో బోధిసత్తో ఆహ –

౮౧౩. "ఏసో హి వత మే ఛన్దో, యం వసేసి మమన్తికే;

న హి ఏతాదిసా కామా, సులభా హోన్తి మానుసే.

౮౧౪. "సచే త్వం నిచ్ఛసే వత్థుం, మమ కామేహి పూజితో;

మయా త్వం సమనుఞ్ఞాతో, సోత్థిం పస్సాహి ఞాతకే"తి.

మహాసత్తో గాథాద్వయం వత్వా చిన్తేసి – "అయం మణిం నిస్సాయ సుఖం జీవన్తో కస్సచి నాచిక్ఖిస్సతి, ఏతస్స సబ్బకామదదం మణిం దస్సామీ"తి. అథస్స తం దదన్తో ఆహ –

౮౧౫. "ధారయిమం మణిం దిబ్యం, పసుం పుత్తే చ విన్దతి;

అరోగో సుఖితో హోతి, గచ్ఛేవాదాయ బ్రాహ్మణా"తి.

తత్థ **పసుం పుత్తే చ విన్దతీ**తి ఇమం మణిం ధారయమానో ఇమస్సానుభావేన పసుఞ్చ పుత్తే చ అఞ్ఞఞ్చ యం ఇచ్ఛతి, తం సబ్బం లభతి.

తతో బ్రాహ్మణో గాథమాహ –

౮౧౬. "కుసలం పటినన్దామి, భూరిదత్త వచో తవ;

పబ్బజిస్సామి జిణ్ణోస్మి, న కామే అభిపత్థయే"తి.

తస్సత్థో – భూరిదత్త, తవ వచనం కుసలం అనవజ్జం, తం పటినన్దామి న పటిక్ఖిపామి. అహం పన జిణ్ణో అస్మి, తస్మా పబ్బజిస్సామి, న కామే అభిపత్థయామి, కిం మే మణినాతి.

బోధిసత్తో ఆహ –

౮౧౭. "బ్రహ్మచరియస్స చే భఙ్గో, హోతి భోగేహి కారియం;

అవికమ్పమానో ఏయ్యాసి, బహుం దస్సామి తే ధన"న్తి.

తత్థ **చే భఙ్గో**తి బ్రహ్మచరియవాసో నామ దుక్కరో, అనభిరతస్స బ్రహ్మచరియస్స చే భఙ్గో హోతి, తదా గిహిభూతస్స భోగేహి కారియం హోతి, ఏవరూపే కాలే త్వం నిరాసఙ్కో హుత్వా మమ సన్తికం ఆగచ్ఛేయ్యాసి, బహుం తే ధనం దస్సామీతి.

బ్రాహ్మణో ఆహ –

౮౧౮."కుసలం పటినన్దామి, భూరిదత్త వచో తవ;
పునపి ఆగమిస్సామి, సచే అత్థో భవిస్సతీ"తి.

తత్థ **పునపీ**తి పున అపి, అయమేవ వా పాఠో.

అథస్స తత్థ అవసితుకామతం ఞత్వా మహాసత్తో నాగమాణవకే ఆణాపేత్వా బ్రాహ్మణం మనుస్సలోకం పాపేసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౮౧౯."ఇదం వత్వా భూరిదత్తో, పేసేసి చతురో జనే;
ఏథ గచ్ఛథ ఉట్ఠేథ, ఖిప్పం పాపేథ బ్రాహ్మణం.

౮౨౦."తస్స తం వచనం సుత్వా, ఉట్ఠాయ చతురో జనా;
పేసితా భూరిదత్తేన, ఖిప్పం పాపేసు బ్రాహ్మణ"న్తి.

తత్థ **పాపేసూ**తి యమునాతో ఉత్తారేత్వా బారాణసిమగ్గం పాపయింసు, పాపయిత్వా చ పన "తుమ్హే గచ్ఛథా"తి వత్వా నాగభవనమేవ పచ్చాగమింసు.

బ్రాహ్మణోపి "తాత సోమదత్త, ఇమస్మిం ఠానే మిగం విజ్ఝిమ్హా, ఇమస్మిం సూకర"న్తి పుత్తస్స ఆచిక్ఖన్తో అన్తరామగ్గే పోక్ఖరణిం దిస్వా "తాత సోమదత్త, న్హాయామా"తి వత్వా "సాధు, తాతా"తి వుత్తే ఉభోపి దిబ్బాభరణాని చేవ దిబ్బవత్థాని చ ఓముఞ్చిత్వా భణ్డికం కత్వా పోక్ఖరణీతీరే ఠపేత్వా ఓతరిత్వా న్హాయింసు. తస్మిం ఖణే తాని అన్తరధాయిత్వా నాగభవనమేవ అగమంసు. పఠమం నివత్థకాసావపిలోతికావ నేసం సరీరే పటిముఞ్చింసు, ధనుసరసత్తియోపి పాకతికావ అహేసుం. సోమదత్తో "నాసితామ్హా తయా, తాతా"తి పరిదేవి. అథ నం పితా "మా చిన్తయి, మిగేసు సన్తేసు అరఞ్ఞే మిగే వధిత్వా జీవికం కప్పేస్సామా"తి అస్సాసేసి. సోమదత్తస్స మాతా తేసం ఆగమనం సుత్వా పచ్చుగ్గన్త్వా ఘరం నేత్వా అన్నపానేన సన్తప్పేసి. బ్రాహ్మణో భుఞ్జిత్వా నిద్దం ఓక్కమి. ఇతరా పుత్తం పుచ్ఛి "తాత , ఏత్తకం కాలం కుహిం గతత్థా"తి? "అమ్మ, భూరిదత్తనాగరాజేన అమ్హే నాగభవనం నీతా, తతో ఉక్కణ్ఠిత్వా ఇదాని ఆగతా"తి. "కిఞ్చి పన వో రతనం ఆభత"న్తి. "నాభతం అమ్మా"తి. "కిం తుమ్హాకం తేన కిఞ్చి న దిన్న"న్తి. "అమ్మ, భూరిదత్తేన మే పితు సబ్బకామదదో మణి దిన్నో అహోసి, ఇమినా పన న గహితో"తి. "కింకారణా"తి. "పబ్బజిస్సతి కిరా"తి. సా "ఏత్తకం కాలం దారకే మమ భారం కరోన్తో నాగభవనే వసిత్వా ఇదాని కిర పబ్బజిస్సతీ"తి కుజ్ఝిత్వా వీహిభఞ్జనదబ్బియా పిట్ఠిం పోథేన్తీ "అరే, దుట్ఠబ్రాహ్మణ, పబ్బజిస్సామీతి కిర మణిరతనం న గణ్హసి, అథ కస్మా అపబ్బజిత్వా ఇధాగతోసి, నిక్ఖమ మమ ఘరా సీఘు"న్తి సన్తజ్జేసి. అథ నం "భద్దే, మా కుజ్ఝి, అరఞ్ఞే మిగేసు సన్తేసు అహం తం పోసేస్సామీ"తి వత్వా పుత్తేన సద్ధిం అరఞ్ఞం గన్త్వా పురిమనియామేనేవ జీవికం కప్పేసి.

తదా దక్ఖిణమహాసముద్దస్స దిసాభాగే సిమ్బలివాసీ ఏకో గరుళో పక్ఖవాతేహి సముద్దే ఉదకం వియూహిత్వా ఏకం నాగరాజానం సీసే గణ్హి. తదాహి సుపణ్ణా నాగం గహేతుం అజాననకాయేవ , పచ్ఛా పణ్డరజాతకే జానింసు. సో పన తం సీసే గహేత్వాపి ఉదకే అనోత్థరన్తేయేవ ఉక్ఖిపిత్వా ఓలమ్బన్తం ఆదాయ హిమవన్తమత్థకేన పాయాసి. తదా చేకో కాసిరట్ఠవాసీ బ్రాహ్మణో ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా హిమవన్తప్పదేసే పణ్ణసాలం మాపేత్వా పటివసతి. తస్స చఙ్కమనకోటియం

మహానిగ్రోధరుక్ఖో అత్థి. సో తస్స మూలే దివావిహారం కరోతి. సుపణ్ణో నిగ్రోధమత్థకేన నాగం హరతి. నాగో ఓలమ్బన్తో మోక్ఖత్థాయ నఙ్గుట్ఠేన నిగ్రోధవిటపం వేఠేసి. సుపణ్ణో తం అజానన్తోవ మహాబ్బలతాయ ఆకాసే పక్ఖన్దియేవ. నిగ్రోధరుక్ఖో సమూలో ఉప్పాటితో. సుపణ్ణో నాగం సిమ్బలివనం నేత్వా తుణ్డేన పహరిత్వా కుచ్ఛిం ఫాలేత్వా నాగమేదం ఖాదిత్వా సరీరం సముద్దకుచ్ఛిమ్హి ఛడ్డేసి. నిగ్రోధరుక్ఖో పతన్తో మహాసద్దమకాసి. సుపణ్ణో "కిస్స ఏసో సద్దో"తి అధో ఓలోకేన్తో నిగ్రోధరుక్ఖం దిస్వా "కుతో ఏస మయా ఉప్పాటితో"తి చిన్తేత్వా "తాపసస్స చఙ్కమనకోటియా నిగ్రోధో ఏసో"తి తథతో ఞత్వా "అయం తస్స బహూపకారో, 'అకుసలం ను ఖో మే పసుతం, ఉదాహు నో'తి తమేవ పుచ్ఛిత్వా జానిస్సామీ"తి మాణవకవేసేన తస్స సన్తికం అగమాసి.

తస్మిం ఖణే తాపసో తం ఠానం సమం కరోతి. సుపణ్ణరాజా తాపసం వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసిన్నో అజానన్తో వియ "కిస్స ఠానం, భన్తే, ఇద"న్తి పుచ్ఛి. "ఉపాసక, ఏకో సుపణ్ణో భోజనత్థాయ నాగం హరన్తో నాగేన మోక్ఖత్థాయ నిగ్రోధవిటపం నఙ్గుట్ఠేన వేఠితాయపి అత్తనో మహాబ్బలతాయ పక్ఖన్దిత్వా గతో, అథ నిగ్రోధరుక్ఖో ఉప్పాటితో, ఇదం తస్స ఉప్పాటితట్ఠాన"న్తి. "కిం పన, భన్తే, తస్స సుపణ్ణస్స అకుసలం హోతి, ఉదాహు నో"తి? "సచే న జానాతి, అచేతనకమ్మం నామ అకుసలం న హోతీ"తి. "కిం నాగస్స పన , భన్తే"తి? "సో ఇమం నాసేతుం న గణ్హి, మోక్ఖత్థాయ గణ్హి, తస్మా తస్సపి న హోతియేవా"తి. సుపణ్ణో తాపసస్స తుస్సిత్వా "భన్తే, అహం సో సుపణ్ణరాజా, తుమ్హాకఞ్హి పఞ్హవేయ్యాకరణేన తుట్ఠో. తుమ్హే అరఞ్ఞే వసథ, అహఞ్చేకం అలమ్పాయనమన్తం జానామి, అనగ్ఘో మన్తో. తమహం తుమ్హాకం ఆచరియభాగం కత్వా దమ్మి, పటిగ్గణ్హథ న"న్తి ఆహ. "అలం మయ్హం మన్తేన, గచ్ఛథ తుమ్హే"తి. సో తం పునప్పునం యాచిత్వా సమ్పటిచ్ఛాపేత్వా మన్తం దత్వా ఓసధాని ఆచిక్ఖిత్వా పక్కామి.

గరుళకణ్డం నిట్ఠితం.

కీళనకణ్డం

తస్మిం కాలే బారాణసియం ఏకో దలిద్దబ్రాహ్మణో బహుం ఇణం గహేత్వా ఇణసామికేహి చోదియమానో "కిం మే ఇధ వాసేన, అరఞ్ఞం పవిసిత్వా మతం సేయ్యో"తి నిక్ఖమిత్వా వనం పవిసిత్వా అనుపుబ్బేన తం అస్సమపదం పత్వా తాపసం వత్తసమ్పదాయ ఆరాధేసి. తాపసో "అయం బ్రాహ్మణో మయ్హం అతివియ ఉపకారకో, సుపణ్ణరాజేన దిన్నం దిబ్బమన్తమస్స దస్సామీ"తి చిన్తేత్వా "బ్రాహ్మణ, అహం అలమ్పాయనమన్తం జానామి, తం తే దమ్మి, గణ్హాహి న"న్తి వత్వా "అలం, భన్తే, న మయ్హం మన్తేనత్థో"తి వుత్తేపి పునప్పునం వత్వా నిప్పీళేత్వా సమ్పటిచ్ఛాపేత్వా అదాసియేవ. తస్స చ మన్తస్స అనుచ్ఛవికాని ఓసధాని చేవ మన్తుపచారఞ్చ సబ్బం కథేసి. బ్రాహ్మణో "లద్ధో మే జీవితుపాయో"తి కతిపాహం వసిత్వా "వాతాబాధో మే, భన్తే, బాధతీ"తి అపదేసం కత్వా తాపసేన విస్సజ్జితో తం వన్దిత్వా ఖమాపేత్వా అరఞ్ఞా నిక్ఖమిత్వా అనుపుబ్బేన యమునాయ తీరం పత్వా తం మన్తం సజ్ఝాయన్తో మహామగ్గం గచ్ఛతి.

తస్మిం కాలే సహస్సమత్తా భూరిదత్తస్స పరిచారికా నాగమాణవికా తం సబ్బకామదదం మణిరతనం ఆదాయ నాగభవనా నిక్ఖమిత్వా యమునాతీరే వాలుకరాసిమ్హి ఠపేత్వా తస్స ఓభాసేన సబ్బరత్తిం ఉదకకీళం కీళిత్వా అరుణుగ్గమనే సబ్బాలఙ్కారేన అలఙ్కరిత్వా మణిరతనం పరివారేత్వా సిరిం పవేసయమానా నిసీదింసు. బ్రాహ్మణోపి మన్తం సజ్ఝాయన్తో తం ఠానం పాపుణి. తా మన్తసద్దం సుత్వావ "ఇమినా సుపణ్ణేన భవితబ్బ"న్తి మరణభయతజ్జితా మణిరతనం అగ్గహేత్వా

పథవియం నిముజ్జిత్వా నాగభవనం అగమింసు. బ్రాహ్మణోపి మణిరతనం దిస్వా “ఇదానేవ మే మన్తో సమిద్ధో”తి తుట్ఠమానసో మణిరతనం ఆదాయ పాయాసి. తస్మిం ఖణే నేసాదబ్రాహ్మణో సోమదత్తేన సద్ధిం మిగవధాయ అరఞ్ఞం పవిసన్తో తస్స హత్థే తం మణిరతనం దిస్వా పుత్తం ఆహ “తాత, నను ఏసో అమ్హాకం భూరిదత్తేన దిన్నో మణీ”తి? “ఆమ, తాత, ఏసో మణీ”తి. “తేన హిస్స అగుణం కథేత్వా ఇమం బ్రాహ్మణం వఞ్చేత్వా గణ్హామేతం మణిరతన”న్తి. “తాత, పుబ్బే భూరిదత్తేన దీయమానం న గణ్హి, ఇదాని పనేస బ్రాహ్మణో తఞ్ఞేవ వఞ్చేస్సతి, తుణ్హీ హోహీ”తి. బ్రాహ్మణో “హోతు, తాత, పస్ససి ఏతస్స వా మమ వా వఞ్చనభావ”న్తి అలమ్పాయనేన సద్ధిం సల్లపన్తో ఆహ –

౮౨౧.“మణిం పగ్గయ్హ మఙ్గల్యం, సాధువిత్తం మనోరమం;
సేలం బ్యఞ్జనసమ్పన్నం, కో ఇమం మణిమజ్ఝగా”తి.

తత్థ **మఙ్గల్య**న్తి మఙ్గలసమ్మతం సబ్బకామదదం. **కో ఇమ**న్తి కుహిం ఇమం మణిం అధిగతోసి.

తతో అలమ్పాయనో గాథమాహ –

౮౨౨.“లోహితక్ఖసహస్సాహి, సమన్తా పరివారితం;
అజ్జ కాలం పథం గచ్ఛం, అజ్ఝగాహం మణిం ఇమ”న్తి.

తస్సత్థో – అహం అజ్జ కాలం పాతోవ పథం మగ్గం గచ్ఛన్తో రత్తక్ఖికాహి సహస్సమత్తాహి నాగమాణవికాహి సమన్తా పరివారితం ఇమం మణిం అజ్ఝగా. మం దిస్వా హి సబ్బావ ఏతా భయతజ్జితా ఇమం ఛడ్డేత్వా పలాతాతి.

నేసాదబ్రాహ్మణో తం వఞ్చేతుకామో మణిరతనస్స అగుణం పకాసేన్తో అత్తనా గణ్హితుకామో తిస్సో గాథా అభాసి –

౮౨౩.“సూపచిణ్ణో అయం సేలో, అచ్చితో మానితో సదా;
సుధారితో సునిక్ఖిత్తో, సబ్బత్థమభిసాధయే.

౮౨౪.“ఉపచారవిపన్నస్స, నిక్ఖేపే ధారణాయ వా;
అయం సేలో వినాసాయ, పరిచిణ్ణో అయోనిసో.

౮౨౫.“న ఇమం అకుసలో దిబ్యం, మణిం ధారేతుమారహో;
పటిపజ్జ సతం నిక్ఖం, దేహిమం రతనం మమ”న్తి.

తత్థ **సబ్బత్థ**న్తి యో ఇమం సేలం సుట్ఠు ఉపచరితుం అచ్చితుం అత్తనో జీవితం వియ మమాయితుం సుట్ఠు ధారేతుం సుట్ఠు నిక్ఖిపితుం జానాతి, తస్సేవ సూపచిణ్ణో అచ్చితో మానితో సుధారితో సునిక్ఖిత్తో అయం సేలో సబ్బం అత్థం సాధేతీతి అత్థో. **ఉపచారవిపన్నస్సా**తి యో పన ఉపచారవిపన్నో హోతి, తస్సేసో అనుపాయేన పరిచిణ్ణో వినాసమేవ వహతీతి వదతి. **ధారేతుమారహో**తి ధారేతుం అరహో. **పటిపజ్జ సతం నిక్ఖ**న్తి అమ్హాకం గేహే బహూ మణీ, మయమేతం గహేతుం జానామ. అహం తే నిక్ఖసతం దస్సామి, తం పటిపజ్జ, దేహి ఇమం మణిరతనం మమన్తి. తస్స హి గేహే ఏకోపి సువణ్ణనిక్ఖో నత్థి. సో

పన తస్స మణినో సబ్బకామదదభావం జానాతి . తేనస్స ఏతదహోసి “అహం ససీసం న్హత్వా మణిం ఉదకేన పరిప్ఫోసిత్వా ‘నిక్ఖసతం మే దేహీ’తి వక్ఖామి, అథేస మే దస్సతి, తమహం ఏతస్స దస్సామీ”తి. తస్మా సూరో హుత్వా ఏవమాహ.

తతో అలమ్పాయనో గాథమాహ –

౮౨౬.“న చ మ్యాయం మణీ కేయ్యో, గోహి వా రతనేహి వా;
సేలో బ్యఞ్జనసమ్పన్నో, నేవ కేయ్యో మణి మమా”తి.

తత్థ **న చ మ్యాయ**న్తి అయం మణి మమ సన్తకో కేనచి విక్కిణితబ్బో నామ న హోతి. **నేవ కేయ్యో**తి అయఞ్చ మమ మణి లక్ఖణసమ్పన్నో, తస్మా నేవ కేయ్యో కేనచి వత్థునాపి విక్కిణితబ్బో నామ న హోతీతి.

నేసాదబ్రాహ్మణో ఆహ –

౮౨౭.“నో చే తయా మణీ కేయ్యో, గోహి వా రతనేహి వా;
అథ కేన మణీ కేయ్యో, తం మే అక్ఖాహి పుచ్ఛితో”తి.

అలమ్పాయనో ఆహ –

౮౨౮.“యో మే సంసే మహానాగం, తేజస్సిం దురతిక్కమం;
తస్స దజ్జం ఇమం సేలం, జలన్తమివ తేజసా”తి.

తత్థ **జలన్తమివ తేజసా**తి పభాయ జలన్తం వియ.

నేసాదబ్రాహ్మణో ఆహ –

౮౨౯.“కో ను బ్రాహ్మణవణ్ణేన, సుపణ్ణో పతతం వరో;
నాగం జిగీసమన్వేసి, అన్వేసం భక్ఖమత్తనో”తి.

తత్థ **కో నూ**తి ఇదం నేసాదబ్రాహ్మణో “అత్తనో భక్ఖం అన్వేసన్తేన గరుళేన భవితబ్బ”న్తి చిన్తేత్వా ఏవమాహ.

అలమ్పాయనో ఏవమాహ –

౮౩౦.“నాహం దిజాధిపో హోమి, అదిట్ఠో గరుళో మయా;
ఆసీవిసేన విత్తోతి, వేజ్జో బ్రాహ్మణ మం విదూ”తి.

తత్థ **మం విదూ**తి మం “ఏస ఆసీవిసేన విత్తకో అలమ్పాయనో నామ వేజ్జో”తి జానన్తి.

నేసాదబ్రాహ్మణో ఆహ –

౮౩౧."కిం ను తుయ్హం ఫలం అత్థి, కిం సిప్పం విజ్జతే తవ;
కిస్మిం వా త్వం పరత్థద్ధో, ఉరగం నాపచాయసీ"తి.

తత్థ **కిస్మిం వా త్వం పరత్థద్ధో**తి త్వం కిస్మిం వా ఉపత్థద్ధో హుత్వా, కిం నిస్సయం కత్వా ఉరగం ఆసీవిసం న అపచాయసి జేట్ఠకం అకత్వా అవజానాసీతి పుచ్ఛతి.

సో అత్తనో బలం దీపేన్తో ఆహ –

౮౩౨."ఆరఞ్ఞికస్స ఇసినో, చిరరత్తం తపస్సినో;
సుపణ్ణో కోసియస్సక్ఖా, విసవిజ్జం అనుత్తరం.

౮౩౩. "తం భావితత్తఞ్ఞతరం, సమ్మన్తం పబ్బతన్తరే;
సక్కచ్చం తం ఉపట్ఠాసిం, రత్తిన్దివమతన్దితో.

౮౩౪."సో తదా పరిచిణ్ణో మే, వత్తవా బ్రహ్మచరియవా;
దిబ్బం పాతుకరీ మన్తం, కామసా భగవా మమ.

౮౩౫."త్యాహం మన్తే పరత్థద్ధో, నాహం భాయామి భోగినం;
ఆచరియో విసఘాతానం, అలమ్పానోతి మం విదూ"తి.

తత్థ **కోసియస్సక్ఖా**తి కోసియగోత్తస్స ఇసినో సుపణ్ణో ఆచిక్ఖి. తేన అక్ఖాతకారణం పన సబ్బం విత్థారేత్వా కథేతబ్బం. **భావితత్తఞ్ఞతర**న్తి భావితత్తానం ఇసీనం అఞ్ఞతరం. **సమ్మన్త**న్తి వసన్తం. **కామసా**తి అత్తనో ఇచ్ఛాయ. **మమా**తి తం మన్తం మయ్హం పకాసేసి. **త్యాహం మన్తే, పరత్థద్ధో**తి అహం తే మన్తే ఉపత్థద్ధో నిస్సితో. **భోగిన**న్తి నాగానం. **విసఘాతాన**న్తి విసఘాతకవేజ్జానం.

తం సుత్వా నేసాదబ్రాహ్మణో చిన్తేసి "అయం అలమ్పాయనో య్వాస్స నాగం దస్సేతి, తస్స మణిరతనం దస్సతి, భూరిదత్తమస్స దస్సేత్వా మణిం గణ్హిస్సామీ"తి. తతో పుత్తేన సద్ధిం మన్తేన్తో గాథమాహ –

౮౩౬."గణ్హామసే మణిం తాత, సోమదత్త విజానహి;
మా దణ్డేన సిరిం పత్తం, కామసా పజహిమ్హసే"తి.

తత్థ **గణ్హామసే**తి గణ్హామ. **కామసా**తి అత్తనో రుచియా దణ్డేన పహరిత్వా మా జహామ.

సోమదత్తో ఆహ –

౮౩౭. "సకం నివేసనం పత్తం, యో తం బ్రాహ్మణ పూజయి;
ఏవం కల్యాణకారిస్స, కిం మోహా దుబ్భిమిచ్ఛసి.

౮౩౮.“సచే త్వం ధనకామోసి, భూరిదత్తో పదస్సతి;

తమేవ గన్త్వా యాచస్సు, బహుం దస్సతి తే ధన”న్తి.

తత్థ **పూజయీ**తి దిబ్బకామేహి పూజయిత్థ. **దుబ్భిమిచ్ఛసీ**తి కిం తథారూపస్స మిత్తస్స దుబ్భికమ్మం కాతుం ఇచ్ఛసి తాతాతి.

బ్రాహ్మణో ఆహ –

౮౩౯.“హత్థగతం పత్తగతం, నికిణ్ణం ఖాదితుం వరం;

మా నో సన్దిట్ఠికో అత్థో, సోమదత్త ఉపచ్చగా”తి.

తత్థ **హత్థగత**న్తి తాత సోమదత్త, త్వం తరుణకో లోకపవత్తిం న జానాసి. యఞ్హి హత్థగతం వా హోతి పత్తగతం వా పురతో వా నికిణ్ణం ఠపితం, తదేవ మే ఖాదితుం వరం, న దూరే ఠితం.

సోమదత్తో ఆహ –

౮౪౦.“పచ్చతి నిరయే ఘోరే, మహిస్సమపి వివరతి;

మిత్తదుబ్భీ హితచ్చాగీ, జీవరేవాపి సుస్సతి.

౮౪౧.“సచే త్వం ధనకామోసి, భూరిదత్తో పదస్సతి;

మఞ్ఞే అత్తకతం వేరం, న చిరం వేదయిస్ససీ”తి.

తత్థ **మహిస్సమపి వివరతీ**తి తాత, మిత్తదుబ్భినో జీవన్తస్సేవ పథవీ భిజ్జిత్వా వివరం దేతి. **హితచ్చాగీ**తి అత్తనో హితపరిచ్చాగీ. **జీవరేవాపి సుస్సతీ**తి జీవమానోవ సుస్సతి, మనుస్సపేతో హోతి. **అత్తకతం వేర**న్తి అత్తనా కతం పాపం. **న చిర**న్తి న చిరస్సేవ వేదయిస్ససీతి మఞ్ఞామి.

బ్రాహ్మణో ఆహ –

౮౪౨.“మహాయఞ్ఞం యజిత్వాన, ఏవం సుజ్ఝన్తి బ్రాహ్మణా;

మహాయఞ్ఞం యజిస్సామ, ఏవం మోక్ఖామ పాపకా”తి.

తత్థ **సుజ్ఝన్తీ**తి తాత సోమదత్త, త్వం దహరో న కిఞ్చి జానాసి, బ్రాహ్మణా నామ యం కిఞ్చి పాపం కత్వా యఞ్ఞేన సుజ్ఝన్తీతి దస్సేన్తో ఏవమాహ.

సోమదత్తో ఆహ –

౮౪౩.“హన్ద దాని అపాయామి, నాహం అజ్జ తయా సహ;

పదమ్పేకం న గచ్ఛేయ్యం, ఏవం కిబ్బిసకారినా”తి.

తత్థ **అపాయామీ**తి అపగచ్ఛామి, పలాయామీతి అత్థో.

ఏవఞ్చ పన వత్వా పణ్డితో మాణవో పితరం అత్తనో వచనం గాహాపేతుం అసక్కోన్తో మహన్తేన సద్దేన దేవతా ఉజ్ఝాపేత్వా “ఏవరూపేన పాపకారినా సద్ధిం న గమిస్సామీ”తి పితు పస్సన్తస్సేవ పలాయిత్వా హిమవన్తం పవిసిత్వా పబ్బజిత్వా అభిఞ్ఞా చ సమాపత్తియో చ నిబ్బత్తేత్వా అపరిహీనజ్ఝానో బ్రహ్మలోకే ఉప్పజ్జి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౮౪౪.“ఇదం వత్వాన పితరం, సోమదత్తో బహుస్సుతో;

ఉజ్ఝాపేత్వాన భూతాని, తమ్హా ఠానా అపక్కమీ”తి.

నేసాదబ్రాహ్మణో “సోమదత్తో ఠపేత్వా అత్తనో గేహం కుహిం గమిస్సతీ”తి చిన్తేన్తో అలమ్పాయనం థోకం అనత్తమనం దిస్వా “అలమ్పాయన , మా చిన్తయి, దస్సేస్సామి తే భూరిదత్త”న్తి తం ఆదాయ నాగరాజస్స ఉపోసథకరణట్ఠానం గన్త్వా వమ్మికమత్థకే భోగే ఆభుజిత్వా నిపన్నం నాగరాజానం దిస్వా అవిదూరే ఠితో హత్థం పసారేత్వా ద్వే గాథా అభాసి –

౮౪౫.“గణ్హాహేతం మహానాగం, ఆహరేతం మణిం మమ;

ఇన్దగోపకవణ్ణాభో, యస్స లోహితకో సిరో.

౮౪౬.“కప్పాసపిచురాసీవ, ఏసో కాయో పదిస్సతి;

వమ్మికగ్గగతో సేతి, తం త్వం గణ్హాహి బ్రాహ్మణా”తి.

తత్థ **ఇన్దగోపకవణ్ణాభో**తి ఇన్దగోపకవణ్ణో వియ ఆభాసతి. **కప్పాసపిచురాసీవా**తి సువిహితస్స కప్పాసపిచునో రాసి వియ.

అథ మహాసత్తో అక్ఖీని ఉమ్మీలేత్వా నేసాదబ్రాహ్మణం దిస్వా “అయం ఉపోసథస్స మే అన్తరాయం కరేయ్యాతి ఇమం నాగభవనం నేత్వా మహాసమ్పత్తియా పతిట్ఠాపేసిం. మయా దీయమానం మణిం గణ్హితుం న ఇచ్ఛి. ఇదాని పన అహితుణ్డికం గహేత్వా ఆగచ్ఛతి. సచాహం ఇమస్స మిత్తదుబ్భినో కుజ్ఝేయ్యం, సీలం మే ఖణ్డం భవిస్సతి. మయా ఖో పన పఠమఞ్ఞేవ చతురఙ్గసమన్నాగతో ఉపోసథో అధిట్ఠితో, సో యథాధిట్ఠితోవ హోతు, అలమ్పాయనో మం ఛిన్దతు వా పచతు వా, సూలేన వా విజ్ఝతు, నేవస్స కుజ్ఝిస్సామీ”తి చిన్తేత్వా “సచే ఖో పనాహం ఇమే ఓలోకేస్సామి, భస్మా భవేయ్యుం. మం పోథేన్తేపి న కుజ్ఝిస్సామి న ఓలోకేస్సామీ”తి అక్ఖీని నిమీలేత్వా అధిట్ఠానపారమిం పురేచారికం కత్వా భోగన్తరే సీసం పక్ఖిపిత్వా నిచ్చలోవ హుత్వా నిపజ్జి. నేసాదబ్రాహ్మణోపి “భో అలమ్పాయన, ఇమం నాగం గణ్హాహి, దేహి మే మణి”న్తి ఆహ. అలమ్పాయనో నాగం దిస్వా తుట్ఠో మణిం కిస్మిఞ్చి అగణేత్వా “గణ్హ, బ్రాహ్మణా”తి తస్స హత్థే ఖిపి. సో తస్స హత్థతో గళిత్వా పథవియం పతి. పతితమత్తోవ పథవిం పవిసిత్వా నాగభవనమేవ గతో.

బ్రాహ్మణో మణిరతనతో భూరిదత్తేన సద్ధిం మిత్తభావతో పుత్తతోతి తీహి పరిహాయి. సో “నిప్పచ్చయో జాతోమ్హి, పుత్తస్స మే వచనం న కత”న్తి పరిదేవన్తో గేహం అగమాసి. అలమ్పాయనోపి దిబ్బోసధేహి అత్తనో సరీరం మక్ఖేత్వా థోకం ఖాదిత్వా అత్తనో కాయం పరిప్ఫోసేత్వా దిబ్బమన్తం జప్పన్తో బోధిసత్తం ఉపసఙ్కమిత్వా నఙ్గుట్ఠే గహేత్వా ఆకడ్ఢిత్వా సీసం దళ్హం గణ్హన్తో ముఖమస్స వివరిత్వా ఓసధం ఖాదిత్వా ముఖే ఖేళం ఓపి. సుచిజాతికో నాగరాజా సీలభేదభయేన అకుజ్ఝిత్వా

అక్ఖీనిపి న ఉమ్మీలేసి. అథ నం ఓసధమన్తం కత్వా నఙ్గుట్ఠే గహేత్వా హేట్ఠాసీసం కత్వా సఞ్చాలేత్వా గహితభోజనం ఛడ్డాపేత్వా భూమియం దీఘతో నిపజ్జాపేత్వా మసూరకం మద్దన్తో వియ పాదేహి మద్దిత్వా అట్ఠీని చుణ్ణియమానాని వియ అహేసుం. పున నఙ్గుట్ఠే గహేత్వా దుస్సం పోథేన్తో వియ పోథేసి. మహాసత్తో ఏవరూపం దుక్ఖం అనుభవన్తోపి నేవ కుజ్ఝి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౮౪౭.“అథోసధేహి దిబ్బేహి, జప్పం మన్తపదాని చ;

ఏవం తం అసక్ఖి సత్థుం, కత్వా పరిత్తమత్తనో”తి.

తత్థ **అసక్ఖీ**తి సక్ఖి. **సత్థు**న్తి గణ్హితుం.

ఇతి సో మహాసత్తం దుబ్బలం కత్వా వల్లీహి పేళం సజ్జేత్వా మహాసత్తం తత్థ పక్ఖిపి, సరీరస్స మహన్తతాయ తత్థ న పవిసతి. అథ నం పణ్హియా కోట్టేన్తో పవేసేత్వా పేళం ఆదాయ ఏకం గామం గన్త్వా గామమజ్ఝే ఓతారేత్వా “నాగస్స నచ్చం దట్ఠుకామా ఆగచ్ఛన్తూ”తి సద్దమకాసి. సకలగామవాసినో సన్నిపతింసు. తస్మిం ఖణే అలమ్పాయనో “నిక్ఖమ మహానాగా”తి ఆహ. మహాసత్తో చిన్తేసి “అజ్జ మయా పరిసం తోసేన్తేన కీళితుం వట్టతి. ఏవం అలమ్పాయనో బహుం ధనం లభిత్వా తుట్ఠో మం విస్సజ్జేస్సతి. యం యం ఏస మం కారేతి, తం తం కరిస్సామీ”తి. అథ నం సో పేళతో నీహరిత్వా “మహా హోహీ”తి ఆహ. సో మహా అహోసి, “ఖుద్దకో, వట్టో, వమ్మితో, ఏకప్ఫణో, ద్విఫణో, తిప్ఫణో, చతుప్ఫణో, పఞ్చ, ఛ, సత్త, అట్ఠ, నవ, దస వీసతి, తింసతి, చత్తాలీస, పణ్ణాసప్ఫణో, సతప్ఫణో, ఉచ్చో, నీచో, దిస్సమానకాయో, అదిస్సమానకాయో, దిస్సమానఉపడ్ఢకాయో , నీలో, పీతో, లోహితో, ఓదాతో, మఞ్జట్ఠికో హోహి, అగ్గిజాలం విస్సజ్జేహి, ఉదకం, ధూమం విస్సజ్జేహీ”తి. మహాసత్తో ఇమేసుపి ఆకారేసు వుత్తవుత్తే అత్తభావే నిమ్మినిత్వా నచ్చం దస్సేసి. తం దిస్వా కోచి అస్సూని సన్ధారేతుం నాసక్ఖి.

మనుస్సా బహూని హిరఞ్ఞసువణ్ణవత్థాలఙ్కారాదీని అదంసు. ఇతి తస్మిం గామే సహస్సమత్తం లభి. సో కిఞ్చాపి మహాసత్తం గణ్హన్తో “సహస్సం లభిత్వా తం విస్సజ్జేస్సామీ”తి ఆహ, తం పన ధనం లభిత్వా “గామకేపి తావ మయా ఏత్తకం ధనం లద్ధం, నగరే కిర బహుం లభిస్సామీ”తి ధనలోభేన తం న ముఞ్చి. సో తస్మిం గామే కుటుమ్బం సణ్ఠపేత్వా రతనమయం పేళం కారేత్వా తత్థ మహాసత్తం పక్ఖిపిత్వా సుఖయానకం ఆరుయ్హ మహన్తేన పరివారేన నిక్ఖమిత్వా తం గామనిగమాదీసు కీళాపేన్తో అనుపుబ్బేన బారాణసిం పాపుణి. నాగరాజస్స పన మధులాజే దేతి, మణ్డూకే మారేత్వా దేతి, సో గోచరం న గణ్హాతి అవిస్సజ్జనభయేన. గోచరం అగ్గణ్హన్తమ్పి పున నం చత్తారో ద్వారగామే ఆదిం కత్వా తత్థ తత్థ మాసమత్తం కీళాపేసి. పన్నరసఉపోసథదివసే పన “అజ్జ తుమ్హాకం సన్తికే కీళాపేస్సామీ”తి రఞ్ఞో ఆరోచాపేసి. రాజా నగరే భేరిం చరాపేత్వా మహాజనం సన్నిపాతాపేసి. రాజఙ్గణే మఞ్చాతిమఞ్చం బన్ధింసు.

కీళనఖణ్డం నిట్ఠితం.

నగరపవేసనకణ్డం

అలమ్పాయనేన పన బోధిసత్తస్స గహితదివసేయేవ మహాసత్తస్స మాతా సుపినన్తే అద్దస కాళేన రత్తక్ఖినా పురిసేన అసినా దక్ఖిణబాహుం ఛిన్దిత్వా లోహితేన పగ్ఘరన్తేన నీయమానం. సా భీతతసితా ఉట్ఠాయ దక్ఖిణబాహుం పరామసిత్వా

సుపినభావం జాని. అథస్సా ఏతదహోసి “మయా కక్ఖళో పాపసుపినో దిట్ఠో, చతున్నం వా మే పుత్తానం ధతరట్ఠస్స రఞ్ఞో వా మమ వా పరిపన్థేన భవితబ్బ”న్తి. అపిచ ఖో పన మహాసత్తమేవ ఆరబ్భ అతిరేకతరం చిన్తేసి. కింకారణా ? సేసా అత్తనో నాగభవనే వసన్తి, ఇతరో పన సీలజ్ఝాసయత్తా మనుస్సలోకం గన్త్వా ఉపోసథకమ్మం కరోతి. తస్మా “కచ్చి ను ఖో మే పుత్తం అహితుణ్డికో వా సుపణ్ణో వా గణ్హేయ్యా”తి తస్సేవ అతిరేకతరం చిన్తేసి . తతో అడ్ఢమాసే అతిక్కన్తే “మమ పుత్తో అడ్ఢమాసాతిక్కమేన మం వినా వత్తితుం న సక్కోతి, అద్ధాస్స కిఞ్చి భయం ఉప్పన్నం భవిస్సతీ”తి దోమనస్సప్పత్తా అహోసి. మాసాతిక్కమేన పనస్సా సోకేన అస్సూనం అపగ్ఘరణకాలో నామ నాహోసి, హదయం సుస్సి, అక్ఖీని ఉపచ్చింసు. సా “ఇదాని ఆగమిస్సతి, ఇదాని ఆగమిస్సతీ”తి తస్సాగమనమగ్గమేవ ఓలోకేన్తీ నిసీది. అథస్సా జేట్ఠపుత్తో సుదస్సనో మాసచ్చయేన మహతియా పరిసాయ సద్ధిం మాతాపితూనం దస్సనత్థాయ ఆగతో, పరిసం బహి ఠపేత్వా పాసాదం ఆరుయ్హ మాతరం వన్దిత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. సా భూరిదత్తం అనుసోచన్తీ తేన సద్ధిం న కిఞ్చి సల్లపి. సో చిన్తేసి “మయ్హం మాతా మయి పుబ్బే ఆగతే తుస్సతి, పటిసన్థారం కరోతి, అజ్జ పన దోమనస్సప్పత్తా, కిం ను ఖో కారణ”న్తి? అథ నం పుచ్ఛన్తో ఆహ –

౮౪౮.“మమం దిస్వాన ఆయన్తం, సబ్బకామసమిద్ధినం;

ఇన్ద్రియాని అహట్ఠాని, సావం జాతం ముఖం తవ.

౮౪౯.“పద్ధం యథా హత్థగతం, పాణినా పరిమద్దితం;

సావం జాతం ముఖం తుయ్హం, మమం దిస్వాన ఏదిస”న్తి.

తత్థ **అహట్ఠానీ**తి న విప్పసన్నాని. **సావ**న్తి కఞ్చనాదాసవణ్ణం తే ముఖం పీతకాళకం జాతం. **హత్థగత**న్తి హత్థేన ఛిన్దితం. **ఏదిస**న్తి ఏవరూపం మహన్తేన సిరిసోభగ్గేన తుమ్హాకం దస్సనత్థాయ ఆగతం మం దిస్వా.

సా ఏవం వుత్తేపి నేవ కథేసి. సుదస్సనో చిన్తేసి “కిం ను ఖో కేనచి కుద్ధా వా పరిబద్ధా వా భవేయ్యా”తి. అథ నం పుచ్ఛన్తో ఇతరం గాథమాహ –

౮౫౦.“కచ్చి ను తే నాభిససి, కచ్చి తే అత్థి వేదనా;

యేన సావం ముఖం తుయ్హం, మమం దిస్వాన ఆగత”న్తి.

తత్థ **కచ్చి ను తే నాభిససీ**తి కచ్చి ను తం కోచి న అభిససి అక్కోసేన వా పరిభాసాయ వా విహింసీతి పుచ్ఛతి. **తుయ్హ**న్తి తవ పుబ్బే మమం దిస్వా ఆగతం ఏదిసం ముఖం న హోతి. యేన పన కారణేన అజ్జ తవ ముఖం సావం జాతం, తం మే ఆచిక్ఖాతి పుచ్ఛతి.

అథస్స సా ఆచిక్ఖన్తీ ఆహ –

౮౫౧.“సుపినం తాత అద్దక్ఖిం, ఇతో మాసం అధోగతం;

‘దక్ఖిణం వియ మే బాహుం, ఛేత్వా రుహిరమక్ఖితం;

పురిసో ఆదాయ పక్కామి, మమ రోదన్తియా సతి’.

౮౫౨.“యతోహం సుపినమద్దక్ఖిం, సుదస్సన విజానహి;

తతో దివా వా రత్తిం వా, సుఖం మే నోపలబ్భతీ”తి.

తత్థ **ఇతో మాసం అధోగత**న్తి ఇతో హేట్ఠా మాసాతిక్కన్తం. అజ్జ మే దిట్ఠసుపినస్స మాసో హోతీతి దస్సేతి. **పురిసో**తి ఏకో కాళో రత్తక్ఖి పురిసో. **రోదన్తియా సతీ**తి రోదమానాయ సతియా. **సుఖం మే నోపలబ్భతీ**తి మమ సుఖం నామ న విజ్జతి.

ఏవఞ్చ పన వత్వా “తాత, పియపుత్తకో మే తవ కనిట్ఠో న దిస్సతి, భయేనస్స ఉప్పన్నేన భవితబ్బ”న్తి పరిదేవన్తీ ఆహ –

౮౫౩.“యం పుబ్బే పరివారింసు, కఞ్ఞా రుచిరవిగ్గహా;

హేమజాలప్పటిచ్ఛన్నా, భూరిదత్తో న దిస్సతి.

౮౫౪.“యం పుబ్బే పరివారింసు, నేత్తింసవరధారినో;

కణికారావ సమ్ఫుల్లా, భూరిదత్తో న దిస్సతి.

౮౫౫.“హన్ద దాని గమిస్సామ, భూరిదత్తనివేసనం;

ధమ్మట్ఠం సీలసమ్పన్నం, పస్సామ తవ భాతర”న్తి.

తత్థ **సమ్ఫుల్లా**తి సువణ్ణవత్థాలఙ్కారధారితాయ సమ్ఫుల్లా కణికారా వియ. **హన్దా**తి వవస్సగ్గత్థే నిపాతో, ఏహి, తాత, భూరిదత్తస్స నివేసనం గచ్ఛామాతి వదతి.

ఏవఞ్చ పన వత్వా తస్స చేవ అత్తనో చ పరిసాయ సద్ధిం తత్థ అగమాసి. భూరిదత్తస్స భరియాయో పన తం వమ్మికమత్థకే అదిస్వా “మాతు నివేసనే వసిస్సతీ”తి అబ్యావటా అహేసుం. తా “సస్సు కిర నో పుత్తం అపస్సన్తీ ఆగచ్ఛతీ”తి సుత్వా పచ్చుగ్గమనం కత్వా “అయ్యే, పుత్తస్స తే అదిస్సమానస్స అజ్జ మాసో అతీతో”తి మహాపరిదేవం పరిదేవమానా తస్సా పాదమూలే పతింసు. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౮౫౬.“తఞ్చ దిస్వాన ఆయన్తిం, భూరిదత్తస్స మాతరం;

బాహా పగ్గయ్హ పక్కన్దుం, భూరిదత్తస్స నారియో.

౮౫౭.“పుత్తం తేయ్యే న జానామ, ఇతో మాసం అధోగతం;

మతం వా యది వా జీవం, భూరిదత్తం యసస్సిన”న్తి.

తత్థ “**పుత్తం తేయ్యే**”తి అయం తాసం పరిదేవనకథా.

భూరిదత్తస్స మాతా సుణ్హాహి సద్ధిం అన్తరవీథియం పరిదేవిత్వా తా ఆదాయ తస్స పాసాదం ఆరుయ్హ పుత్తస్స సయనఞ్చ ఆసనఞ్చ ఓలోకేత్వా పరిదేవమానా ఆహ –

౮౫౮.“సకుణీ హతపుత్తావ, సుఞ్ఞం దిస్వా కులావకం;
చిరం దుక్ఖేన ఝాయిస్సం, భూరిదత్తం అపస్సతీ.

౮౫౯.“కురరీ హతఛాపావ, సుఞ్ఞం దిస్వా కులావకం;
చిరం దుక్ఖేన ఝాయిస్సం, భూరిదత్తం అపస్సతీ.

౮౬౦.“సా నూన చక్కవాకీవ, పల్లలస్మిం అనోదకే;
చిరం దుక్ఖేన ఝాయిస్సం, భూరిదత్తం అపస్సతీ.

౮౬౧.“కమ్మారానం యథా ఉక్కా, అన్తో ఝాయతి నో బహి;
ఏవం ఝాయామి సోకేన, భూరిదత్తం అపస్సతీ”తి.

తత్థ **అపస్సతీతి** అపస్సన్తీ. **హతఛాపావాతి** హతపోతకావ.

ఏవం భూరిదత్తమాతరి విలపమానాయ భూరిదత్తనివేసనం అణ్ణవకుచ్ఛి వియ ఏకసద్దం అహోసి. ఏకోపి సకభావేన సణ్ఠాతుం నాసక్ఖి. సకలనివేసనం యుగన్ధరవాతప్పహటం వియ సాలవనం అహోసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౮౬౨.“సాలావ సమ్పమథితా, మాలుతేన పమద్దితా;
సేన్తి పుత్తా చ దారా చ, భూరిదత్తనివేసనే”తి.

అరిట్ఠో చ సుభోగో చ ఉభోపి భాతరో మాతాపితూనం ఉపట్ఠానం గచ్ఛన్తా తం సద్దం సుత్వా భూరిదత్తనివేసనం పవిసిత్వా మాతరం అస్సాసయింసు. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౮౬౩.“ఇదం సుత్వాన నిగ్ఘోసం, భూరిదత్తనివేసనే;
అరిట్ఠో చ సుభోగో చ, పధావింసు అనన్తరా.

౮౬౪.“అమ్మ అస్సాస మా సోచి, ఏవంధమ్మా హి పాణినో;
చవన్తి ఉపపజ్జన్తి, ఏసాస్స పరిణామితా”తి.

తత్థ **ఏసాస్స పరిణామితాతి** ఏసా చుతూపపత్తి అస్స లోకస్స పరిణామితా, ఏవఞ్హి సో లోకో పరిణామేతి. ఏతేహి ద్వీహి అఙ్గేహి ముత్తో నామ నత్థీతి వదన్తి.

సముద్దజా ఆహ –

౮౬౫.“అహమ్పి తాత జానామి, ఏవంధమ్మా హి పాణినో;
సోకేన చ పరేతస్మి, భూరిదత్తం అపస్సతీ.

౮౬౬.“అజ్జ చే మే ఇమం రత్తిం, సుదస్సన విజానహి;

భూరిదత్తం అపస్సన్తీ, మఞ్ఞే హిస్సామి జీవిత”న్తి.

తత్థ **అజ్జ చే మే**తి తాత సుదస్సన, సచే అజ్జ ఇమం రత్తిం భూరిదత్తో మమ దస్సనం నాగమిస్సతి, అథాహం తం అపస్సన్తీ జీవితం జహిస్సామీతి మఞ్ఞామి.

పుత్తా ఆహంసు –

౮౬౭.“అమ్మ అస్సాస మా సోచి, ఆనయిస్సామ భాతరం;
దిసోదిసం గమిస్సామ, భాతుపరియేసనం చరం.

౮౬౮.“పబ్బతే గిరిదుగ్గేసు, గామేసు నిగమేసు చ;
ఓరేన సత్తరత్తస్స, భాతరం పస్స ఆగత”న్తి.

తత్థ **చర**న్తి అమ్మ, మయం తయోపి జనా భాతుపరియేసనం చరన్తా దిసోదిసం గమిస్సామాతి నం అస్సాసేసుం.

తతో సుదస్సనో చిన్తేసి “సచే తయోపి ఏకం దిసం గమిస్సామ, పపఞ్చో భవిస్సతి, తీహి తీణి ఠానాని గన్తుం వట్టతి – ఏకేన దేవలోకం, ఏకేన హిమవన్తం, ఏకేన మనుస్సలోకం. సచే ఖో పన కాణారిట్ఠో మనుస్సలోకం గమిస్సతి, యత్థేవ భూరిదత్తం పస్సతి. తం గామం వా నిగమం వా ఝాపేత్వా ఏస్సతి, ఏస కక్ఖళో ఫరుసో, న సక్కా ఏతం తత్థ పేసేతు”న్తి. చిన్తేత్వా చ పన “తాత అరిట్ఠ, త్వం దేవలోకం గచ్ఛ, సచే దేవతాహి ధమ్మం సోతుకామాహి భూరిదత్తో దేవలోకం నీతో, తతో నం ఆనేహీ”తి అరిట్ఠం దేవలోకం పహిణి. సుభోగం పన “తాత, త్వం హిమవన్తం గన్త్వా పఞ్చసు మహానదీసు భూరిదత్తం ఉపధారేత్వా ఏహీ”తి హిమవన్తం పహిణి. సయం పన మనుస్సలోకం గన్తుకామో చిన్తేసి – “సచాహం మాణవకవణ్ణేన గమిస్సామి, మనుస్సా నేవ మే పియాయిస్సన్తి, మయా తాపసవేసేన గన్తుం వట్టతి, మనుస్సానఞ్హి పబ్బజితా పియా మనాపా”తి. సో తాపసవేసం గహేత్వా మాతరం వన్దిత్వా నిక్ఖమి.

బోధిసత్తస్స పన అజముఖీ నామ వేమాతికభగినీ అత్థి. తస్సా బోధిసత్తే అధిమత్తో సినేహో. సా సుదస్సనం గచ్ఛన్తం దిస్వా ఆహ – “భాతిక , అతివియ కిలమామి, అహమ్పి తయా సద్ధిం గమిస్సామీ”తి. “అమ్మ, న సక్కా తయా గన్తుం, అహం పబ్బజితవసేన గచ్ఛామీ”తి. “అహం పన ఖుద్దకమణ్డూకీ హుత్వా తవ జటన్తరే నిపజ్జిత్వా గమిస్సామీ”తి. “తేన హి ఏహీ”తి. సా మణ్డూకపోతికా హుత్వా తస్స జటన్తరే నిపజ్జి. సుదస్సనో “మూలతో పట్ఠాయ విచినన్తో గమిస్సామీ”తి బోధిసత్తస్స భరియాయో తస్స ఉపోసథకరణట్ఠానం పుచ్ఛిత్వా పఠమం తత్థ గన్త్వా అలమ్పాయనేన మహాసత్తస్స గహితట్ఠానే లోహితఞ్చ వల్లీహి కతపేళట్ఠానఞ్చ దిస్వా “భూరిదత్తో అహితుణ్డికేన గహితో”తి ఞత్వా సముప్పన్నసోకో అస్సుపుణ్ణేహి నేత్తేహి అలమ్పాయనస్స గతమగ్గేనేవ పఠమం కీళాపితగామం గన్త్వా మనస్సే పుచ్ఛి “ఏవరూపో నామ నాగో కేనచీధ అహితుణ్డికేన కీళాపితో”తి? “ఆమ, అలమ్పాయనేన ఇతో మాసమత్థకే కీళాపితో”తి. “కిఞ్చి ధనం తేన లద్ధ”న్తి? “ఆమ, ఇధేవ తేన సహస్సమత్తం లద్ధ”న్తి. “ఇదాని సో కుహిం గతో”తి? “అసుకగామం నామా”తి. సో తతో పట్ఠాయ పుచ్ఛన్తో అనుపుబ్బేన రాజద్వారం అగమాసి.

తస్మిం ఖణే అలమ్పాయనో సున్హాతో సువిలిత్తో మట్ఠసాటకం నివాసేత్వా రతనపేళం గాహాపేత్వా రాజద్వారమేవ గతో. మహాజనో సన్నిపతి, రఞ్ఞో ఆసనం పఞ్ఞత్తం. సో అన్తోనివేసనే ఠితోవ “అహం ఆగచ్ఛామి, నాగరాజానం కీళాపేతూ”తి పేసేసి. అలమ్పాయనో చిత్తత్థరణే రతనపేళం ఠపేత్వా వివరిత్వా “ఏహి మహానాగా”తి సఞ్ఞమదాసి. తస్మిం సమయే సుదస్సనోపి పరిసన్తరే ఠితో. అథ మహాసత్తో సీసం నీహరిత్వా సబ్బావన్తం పరిసం ఓలోకేసి. నాగా హి ద్వీహి కారణేహి పరిసం ఓలోకేన్తి సుపణ్ణపరిపన్థం వా ఞాతకే వా దస్సనత్థాయ. తే సుపణ్ణం దిస్వా భీతా న నచ్చన్తి, ఞాతకే వా దిస్వా లజ్జమానా న నచ్చన్తి. మహాసత్తో పన ఓలోకేన్తో పరిసన్తరే భాతరం అద్దస. సో అక్ఖిపూరాని అస్సూని గహేత్వా పేళతో నిక్ఖమిత్వా భాతరాభిముఖో పాయాసి. మహాజనో తం ఆగచ్ఛన్తం దిస్వా భీతో పటిక్కమి, ఏకో సుదస్సనోవ అట్ఠాసి. సో గన్త్వా తస్స పాదపిట్ఠియం సీసం ఠపేత్వా రోది, సుదస్సనోపి పరిదేవి. మహాసత్తో రోదిత్వా నివత్తిత్వా పేళమేవ పావిసి. అలమ్పాయనోపి “ఇమినా నాగేన తాపసో డట్ఠో భవిస్సతి, అస్సాసేస్సామి న”న్తి ఉపసఙ్కమిత్వా ఆహ –

౮౬౯.“హత్థా పముత్తో ఉరగో, పాదే తే నిపతీ భుసం;
కచ్చి ను తం డంసీ తాత, మా భాయి సుఖితో భవా”తి.

తత్థ **మా భాయీ**తి తాత తాపస, అహం అలమ్పాయనో నామ, మా భాయి, తవ పటిజగ్గనం నామ మమ భారోతి.

సుదస్సనో తేన సద్ధిం కథేతుకమ్యతాయ గాథమాహ –

౮౭౦.“నేవ మయ్హం అయం నాగో, అలం దుక్ఖాయ కాయచి;
యావతత్థి అహిగ్గాహో, మయా భియ్యో న విజ్జతీ”తి.

తత్థ **కాయచీ**తి కస్సచి అప్పమత్తకస్సపి దుక్ఖస్స ఉప్పాదనే అయం మమ అసమత్థో. మయా హి సదిసో అహితుణ్డికో నామ నత్థీతి.

అలమ్పాయనో “అసుకో నామేసో”తి అజానన్తో కుజ్ఝిత్వా ఆహ –

౮౭౧.“కో ను బ్రాహ్మణవణ్ణేన, దిత్తో పరిసమాగతో;
అవ్హాయన్తు సుయుద్ధేన, సుణన్తు పరిసా మమా”తి.

తత్థ **దిత్తో**తి గబ్బితో బాలో అన్ధఞాణో. **అవ్హాయన్తూ**తి అవ్హాయన్తో, అయమేవ వా పాఠో. ఇదం వుత్తం హోతి – అయం కో బాలో ఉమ్మత్తకో వియ మం సుయుద్ధేన అవ్హాయన్తో అత్తనా సద్ధిం సమం కరోన్తో పరిసమాగతో, పరిసా మమ వచనం సుణన్తు, మయ్హం దోసో నత్థి, మా ఖో మే కుజ్ఝిత్థాతి.

అథ నం సుదస్సనో గాథాయ అజ్ఝభాసి –

౮౭౨.“త్వం మం నాగేన ఆలమ్ప, అహం మణ్డూకఛాపియా;
హోతు నో అబ్భుతం తత్థ, ఆ సహస్సేహి పఞ్చహీ”తి.

తత్థ **నాగేనాతి** త్వం నాగేన మయా సద్ధిం యుజ్ఝ, అహం మణ్డూకఛాపియా తయా సద్ధిం యుజ్ఝిస్సామి. **ఆ సహస్సేహి పఞ్చహీతి** తస్మిం నో యుద్ధే యావ పఞ్చహి సహస్సేహి అబ్భుతం హోతూతి.

అలమ్పాయనో ఆహ –

౮౨౩. “అహఞ్హి వసుమా అడ్ఢో, త్వం దలిద్దోసి మాణవ;
కో ను తే పాటిభోగత్థి, ఉపజూతఞ్చ కిం సియా.

౮౨౪.“ఉపజూతఞ్చ మే అస్స, పాటిభోగో చ తాదిసో;
హోతు నో అబ్భుతం తత్థ, ఆ సహస్సేహి పఞ్చహీ”తి.

తత్థ **కో ను తేతి** తవ పబ్బజితస్స కో ను పాటిభోగో అత్థి. **ఉపజూతఞ్చాతి** ఇమస్మిం వా జూతే ఉపనిక్ఖేపభూతం కిం నామ తవ ధనం సియా, దస్సేహి మేతి వదతి. **ఉపజూతఞ్చ మేతి** మయ్హం పన దాతబ్బం ఉపనిక్ఖేపధనం వా రపేతబ్బపాటిభోగో వా తాదిసో అత్థి, తస్మా నో తత్థ యావ పఞ్చహి సహస్సేహి అబ్భుతం హోతూతి.

సుదస్సనో తస్స కథం సుత్వా “పఞ్చహి నో సహస్సేహి అబ్భుతం హోతూ”తి అభీతో రాజనివేసనం ఆరుయ్హ మాతులరఞ్ఞో సన్తికే ఠితో గాథమాహ –

౮౨౫.“సుణోహి మే మహారాజ, వచనం భద్దమత్థు తే;
పఞ్చన్నం మే సహస్సానం, పాటిభోగో హి కిత్తిమా”తి.

తత్థ **కిత్తిమాతి** గుణకిత్తిసమ్పన్న వివిధగుణాచారకిత్తిసమ్పన్న.

రాజా “అయం తాపసో మం అతిబహుం ధనం యాచతి, కిం ను ఖో”తి చిన్తేత్వా గాథమాహ –

౮౨౬.“పేత్తికం వా ఇణం హోతి, యం వా హోతి సయంకతం;
కిం త్వం ఏవం బహుం మయ్హం, ధనం యాచసి బ్రాహ్మణా”తి.

తత్థ **పేత్తికం వాతి** పితరా వా గహేత్వా ఖాదితం, అత్తనా వా కతం ఇణం నామ హోతి, కిం మమ పితరా తవ హత్థతో గహితం అత్థి, ఉదాహు మయా, కింకారణా మం ఏవం బహుం ధనం యాచసీతి?

ఏవం వుత్తే సుదస్సనో ద్వే గాథా అభాసి –

౮౨౭. “అలమ్పాయనో హి నాగేన, మమం అభిజిగీసతి;
అహం మణ్డూకఛాపియా, డంసయిస్సామి బ్రాహ్మణం.

౮౨౮.“తం త్వం దట్ఠుం మహారాజ, అజ్జ రట్ఠాభివడ్ఢన;
ఖత్తసఙ్ఘపరిబ్యూళ్హో, నియ్యాహి అహిదస్సన”న్తి.

తత్థ **అభిజిగీసతీ**తి యుద్ధే జినితుం ఇచ్ఛతి. తత్థ సచే నో జేయిస్సతి, మయ్హం పఞ్చసహస్సాని దస్సతి. సచాహం జేయిస్సామి, అహమస్స దస్సామి, తస్మా తం బహుం ధనం యాచామి. **తన్తి** తస్మా త్వం మహారాజ, అజ్జ అహిదస్సనం దట్ఠుం నియ్యాహీతి.

రాజా "తేన హి గచ్ఛామా"తి తాపసేన సద్ధింయేవ నిక్ఖమి. తం దిస్వా అలమ్పాయనో "అయం తాపసో గన్త్వా రాజానం గహేత్వా ఆగతో, రాజకులూపకో భవిస్సతీ"తి భీతో తం అనువత్తన్తో గాథమాహ –

౮౭౯."నేవ తం అతిమఞ్ఞామి, సిప్పవాదేన మాణవ;

అతిమత్తోసి సిప్పేన, ఉరగం నాపచాయసీ"తి.

తత్థ **సిప్పవాదేనా**తి మాణవ, అహం అత్తనో సిప్పేన తం నాతిమఞ్ఞామి, త్వం పన సిప్పేన అతిమత్తో ఇమం ఉరగం న పూజేసి, నాగస్స అపచితిం న కరోసీతి.

తతో సుదస్సనో ద్వే గాథా అభాసి –

౮౮౦."అహమ్పి నాతిమఞ్ఞామి, సిప్పవాదేన బ్రాహ్మణ;

అవిసేన చ నాగేన, భుసం వఞ్చయసే జనం.

౮౮౧."ఏవఞ్చేతం జనో జఞ్ఞా, యథా జానామి తం అహం;

న త్వం లభసి ఆలమ్ప, భుసముట్ఠిం కుతో ధన"న్తి.

అథస్స అలమ్పాయనో కుజ్ఝిత్వా ఆహ –

౮౮౨."ఖరాజినో జటీ దుమ్మీ, దిత్తో పరిసమాగతో;

యో త్వం ఏవం గతం నాగం, 'అవిసో' అతిమఞ్ఞతి.

౮౮౩."ఆసజ్జ ఖో నం జఞ్ఞాసి, పుణ్ణం ఉగ్గస్స తేజసో;

మఞ్ఞే తం భస్మరాసింవ, ఖిప్పమేస కరిస్సతీ"తి.

తత్థ **దుమ్మీ**తి అనఞ్జితనయనో. **అవిసో అతిమఞ్ఞసీ**తి నిబ్బిసోతి అవజానాసి. **ఆసజ్జా**తి ఉపగన్త్వా. **జఞ్ఞాసీ**తి జానేయ్యాసి.

అథ తేన సద్ధిం కేళిం కరోన్తో సుదస్సనో గాథమాహ –

౮౮౪."సియా విసం సిలుత్తస్స, దేడ్డుభస్స సిలాభునో;

నేవ లోహితసీసస్స, విసం నాగస్స విజ్జతీ"తి.

తత్థ **సిలుత్తస్సా**తి ఘరసప్పస్స. **దేడ్డుభస్సా**తి ఉదకసప్పస్స. **సిలాభునో**తి నీలవణ్ణసప్పస్స. ఇతి నిబ్బిసే సప్పే దస్సేత్వా ఏతేసం విసం సియా, నేవ లోహితసీసస్స సప్పస్సాతి ఆహ.

అథ నం అలమ్పాయనో ద్వీహి గాథాహి అజ్ఝభాసి –

౮౮౫."సుతమేతం అరహతం, సఞ్ఞతానం తపస్సినం;
ఇధ దానాని దత్వాన, సగ్గం గచ్ఛన్తి దాయకా;
జీవన్తో దేహి దానాని, యది తే అత్థి దాతవే.

౮౮౬."అయం నాగో మహిద్ధికో, తేజస్సీ దురతిక్కమో;
తేన తం డంసయిస్సామి, సో తం భస్మం కరిస్సతీ"తి.

తత్థ **దాతవే**తి యది తే కిఞ్చి దాతబ్బం అత్థి, తం దేహీతి.

౮౮౭."మయాపేతం సుతం సమ్మ, సఞ్ఞతానం తపస్సినం;
ఇధ దానాని దత్వాన, సగ్గం గచ్ఛన్తి దాయకా;
త్వమేవ దేహి జీవన్తో, యది తే అత్థి దాతవే.

౮౮౮."అయం అజముఖీ నామ, పుణ్ణా ఉగ్గస్స తేజసో;
తాయ తం డంసయిస్సామి, సా తం భస్మం కరిస్సతి.

౮౮౯."యా ధీతా ధతరట్ఠస్స, వేమాతా భగినీ మమ;
సా తం డంసత్వజముఖీ, పుణ్ణా ఉగ్గస్స తేజసో"తి. –

ఇమా గాథా సుదస్సనస్స వచనం. తత్థ **పుణ్ణా ఉగ్గస్స తేజసో**తి ఉగ్గేన విసేన పుణ్ణా.

ఏవఞ్చ పన వత్వా "అమ్మ అజముఖి, జటన్తరతో మే నిక్ఖమిత్వా పాణిమ్హి పతిట్ఠహా"తి మహాజనస్స మజ్ఝేయేవ భగినిం పక్కోసిత్వా హత్థం పసారేసి. సా తస్స సద్దం సుత్వా జటన్తరే నిసిన్నావ తిక్ఖత్తుం మణ్డూకవస్సితం వస్సిత్వా నిక్ఖమిత్వా అంసకూటే నిసీదిత్వా ఉప్పతిత్వా తస్స హత్థతలే తీణి విసబిన్దూని పాతేత్వా పున తస్స జటన్తరమేవ పావిసి. సుదస్సనో విసం గహేత్వా ఠితోవ "నస్సిస్సతాయం జనపదో, నస్సిస్సతాయం జనపదో"తి తిక్ఖత్తుం మహాసద్దం అభాసి. తస్స సో సద్దో ద్వాదసయోజనికం బారాణసిం ఛాదేత్వా అట్ఠాసి. అథ రాజా తం సద్దం సుత్వా "కిమత్థం జనపదో నస్సిస్సతీ"తి పుచ్ఛి. "మహారాజ, ఇమస్స విసస్స నిసిఞ్చనట్ఠానం న పస్సామీ"తి. "తాత, మహన్తా అయం పథవీ, పథవియం నిసిఞ్చా"తి. అథ నం "న సక్కా పథవియం సిఞ్చితుం, మహారాజా"తి పటిక్ఖిపన్తో గాథమాహ –

౮౯౦."ఛమాయం చే నిసిఞ్చిస్సం, బ్రహ్మదత్త విజానహి;
తిణలతాని ఓసధ్యో, ఉస్సుస్సేయ్యుం అసంసయ"న్తి.

తత్థ **తిణలతానీ**తి పథవినిస్సితాని తిణాని చ లతా చ సబ్బోసధియో చ ఉస్సుస్సేయ్యుం, తస్మా న సక్కా పథవియం నిసిఞ్చితున్తి.

తేన హి నం, తాత, ఉద్ధం ఆకాసం ఖిపాతి. తత్రాపి న సక్కాతి దస్సేన్తో గాథమాహ –

౮౯౧.“ఉద్ధం చే పాతయిస్సామి, బ్రహ్మదత్త విజానహి;

సత్తవస్సానియం దేవో, న వస్సే న హిమం పతే”తి.

తత్థ **న హిమం పతే**తి సత్తవస్సాని హిమబిన్దుమత్తమ్పి న పతిస్సతి.

తేన హి నం తాత ఉదకే సిఞ్చాతి. తత్రాపి న సక్కాతి దస్సేతుం గాథమాహ –

౮౯౨.“ఉదకే చే నిసిఞ్చిస్సం, బ్రహ్మదత్త విజానహి;

యావన్తోదకజా పాణా, మరేయ్యుం మచ్ఛకచ్ఛపా”తి.

అథ నం రాజా ఆహ – “తాత, మయం న కిఞ్చి జానామ, యథా అమ్హాకం రట్ఠం న నస్సతి, తం ఉపాయం త్వమేవ జానాహీ”తి. “తేన హి, మహారాజ, ఇమస్మిం ఠానే పటిపాటియా తయో ఆవాటే ఖణాపేథా”తి. రాజా ఖణాపేసి. సుదస్సనో పఠమం ఆవాటం నానాభేసజ్జానం పూరాపేసి, దుతియం గోమయస్స, తతియం దిబ్బోసధానఞ్ఞేవ. తతో పఠమే ఆవాటే విసబిన్దూని పాతేసి. తఙ్ఖణఞ్ఞేవ ధూమాయిత్వా జాలా ఉట్ఠహి. సా గన్త్వా గోమయే ఆవాటం గణ్హి. తతోపి జాలా ఉట్ఠాయ ఇతరం దిబ్బోసధస్స పుణ్ణం గహేత్వా ఓసధాని ఝాపేత్వా నిబ్బాయి. అలమ్పాయనో తస్స ఆవాటస్స అవిదూరే అట్ఠాసి. అథ నం విసఉసుమా పహరి, సరీరచ్ఛవి ఉప్పాటేత్వా గతా, సేతకుట్ఠి అహోసి. సో భయతజ్జితో “నాగరాజానం విస్సజ్జేమీ”తి తిక్ఖత్తుం వాచం నిచ్ఛారేసి. తం సుత్వా బోధిసత్తో రతనపేళాయ నిక్ఖమిత్వా సబ్బాలఙ్కారప్పటిమణ్డితం అత్తభావం మాపేత్వా దేవరాజలీలాయ ఠితో. సుదస్సనోపి అజముఖీపి తథేవ అట్ఠంసు. తతో సుదస్సనో రాజానం ఆహ – “జానాసి నో, మహారాజ, కస్సేతే పుత్తా”తి? “న జానామీ”తి. “తుమ్హే తావ న జానాసి, కాసిరఞ్ఞో పన ధీతాయ సముద్దజాయ ధతరట్ఠస్స దిన్నభావం జానాసీ”తి? “ఆమ, జానామి, మయ్హం సా కనిట్ఠభగినీ”తి. “మయం తస్సా పుత్తా, త్వం నో మాతులో”తి.

తం సుత్వా రాజా కమ్పమానో తే ఆలిఙ్గిత్వా సీసే చుమ్బిత్వా రోదిత్వా పాసాదం ఆరోపేత్వా మహన్తం సక్కారం కారేత్వా భూరిదత్తేన పటిసన్థారం కరోన్తో పుచ్ఛి “తాత, తం ఏవరూపం ఉగ్గతేజం కథం అలమ్పాయనో గణ్హీ”తి? సో సబ్బం విత్థారేన కథేత్వా రాజానం ఓవదన్తో “మహారాజ, రఞ్ఞా నామ ఇమినా నియామేన రజ్జం కారేతుం వట్టతీ”తి మాతులస్స ధమ్మం దేసేసి. అథ నం సుదస్సనో ఆహ – “మాతుల, మమ మాతా భూరిదత్తం అపస్సన్తీ కిలమతి, న సక్కా అమ్హేహి పపఞ్చం కాతు”న్తి. “సాధు, తాతా, తుమ్హే తావ గచ్ఛథ. అహం పన మమ భగినిం దట్ఠుకామోమ్హి, కథం పస్సిస్సామీ”తి. “మాతుల, కహం పన నో అయ్యకో కాసిరాజా”తి? “తాత, మమ భగినియా వినా వసితుం అసక్కోన్తో రజ్జం పహాయ పబ్బజిత్వా అసుకే వనసణ్డే నామ వసతీ”తి. “మాతుల, మమ మాతా తుమ్హే చేవ అయ్యకఞ్చ దట్ఠుకామా, తుమ్హే అసుకదివసే మమ అయ్యకస్స సన్తికం గచ్ఛథ, మయం మాతరం ఆదాయ అయ్యకస్స అస్సమపదం ఆగచ్ఛిస్సామ. తత్థ నం తుమ్హేపి పస్సిస్సథా”తి. ఇతి తే మాతులస్స దివసం వవత్థపేత్వా రాజనివేసనా ఓతరింసు. రాజా భాగినేయ్యే ఉయ్యోజేత్వా రోదిత్వా నివత్తి. తేపి పథవియం నిముజ్జిత్వా నాగభవనం గతా.

నగరపవేసనఖణ్డం నిట్ఠితం.

మహాసత్తస్స పరియేసనఖణ్డం

మహాసత్తే సమ్పత్తే సకలనాగభవనం ఏకపరిదేవసద్దం అహోసి. నోపి మాసం పేళాయ వసితత్తా కిలన్తో గిలానసేయ్యం సయి. తస్స సన్తికం ఆగచ్ఛన్తానం నాగానం పమాణం నత్థి. నో తేహి సద్ధిం కథేన్తో కిలమతి. కాణారిట్ఠో దేవలోకం గన్త్వా మహాసత్తం అదిస్వా పఠమమేవాగతో. అథ నం "ఏస చణ్డో ఫరుసో, సక్ఖిస్సతి నాగపరిసం వారేతు"న్తి మహాసత్తస్స నిసిన్నట్ఠానే దోవారికం కరింసు. సుభోగోపి సకలహిమవన్తం విచరిత్వా తతో మహాసముద్దఞ్చ సేసనదియో చ ఉపధారేత్వా యమునం ఉపధారేన్తో ఆగచ్ఛతి. నేసాదబ్రాహ్మణోపి అలమ్పాయనం కుట్ఠిం దిస్వా చిన్తేసి "అయం భూరిదత్తం కిలమేత్వా కుట్ఠి జాతో, అహం పన తం మయ్హం తావ బహూపకారం మణిలోభేన అలమ్పాయనస్స దస్సేసిం, తం పాపం మమ ఆగమిస్సతి. యావ తం న ఆగచ్ఛతి, తావదేవ యమునం గన్త్వా పయాగతిత్థే పాపపవాహనం కరిస్సామీ"తి. నో తత్థ గన్త్వా "మయా భూరిదత్తే మిత్తదుబ్భికమ్మం కతం, తం పాపం పవాహేస్సామీ"తి వత్వా ఉదకోరోహనకమ్మం కరోతి. తస్మిం ఖణే సుభోగో తం ఠానం పత్తో. తస్స తం వచనం సుత్వా "ఇమినా కిర పాపకేన తావ మహన్తస్స యసస్స దాయకో మమ భాతా మణిరతనస్స కారణా అలమ్పాయనస్స దస్సితో, నాస్స జీవితం దస్సామీ"తి నఙ్గుట్ఠేన తస్స పాదేసు వేఠేత్వా ఆకడ్ఢిత్వా ఉదకే ఓసిదాపేత్వా నిరస్సాసకాలే థోకం సిథిలం అకాసి. నో సీసం ఉక్ఖిపి. అథ నం పునాకడ్ఢిత్వా ఓసీదాపేసి. ఏవం బహూ వారే తేన కిలమియమానో నేసాదబ్రాహ్మణో సీసం ఉక్ఖిపిత్వా గాథమాహ –

౮౮౩."లోక్యం సజన్తం ఉదకం, పయాగస్మిం పతిట్ఠితం;
కో మం అజ్ఝోహరీ భూతో, ఓగాళ్హం యమునం నదీ"న్తి.

తత్థ **లోక్య**న్తి ఏవం పాపవాహనసమత్థన్తి లోకసమ్మతం. **సజన్త**న్తి ఏవరూపం ఉదకం అభిసిఞ్చన్తం. **పయాగస్మి**న్తి పయాగతిత్థే.

అథ నం సుభోగో గాథాయ అజ్ఝభాసి –

౮౮౪."యదేస లోకాధిపతీ యసస్సీ, బారాణసిం పక్రియ సమన్తతో;
తస్సాహ పుత్తో ఉరగూసభస్స, సుభోగోతి మం బ్రాహ్మణ వేదయన్తీ"తి.

తత్థ **యదేసా**తి యో ఏసో. **పక్రియ సమన్తతో**తి పచ్చత్థికానం దుప్పహరణసమత్థతాయ పరిసమన్తతో పకిరియ సబ్బం పరిక్ఖిపిత్వా ఉపరి ఫణేన ఛాదేసి.

అథ నం బ్రాహ్మణో "అయం భూరిదత్తభాతా, న మే జీవితం దస్సతి, యంనూనాహం ఏతస్స చేవ మాతాపితూనఞ్చస్స వణ్ణకిత్తనేన ముదుచిత్తతం కత్వా అత్తనో జీవితం యాచేయ్య"న్తి చిన్తేత్వా గాథమాహ –

౮౮౫."సచే హి పుత్తో ఉరగూసభస్స, కాసిస్స రఞ్ఞో అమరాధిపస్స;
మహేసక్ఖో అఞ్ఞతరో పితా తే, మచ్చేసు మాతా పన తే అతుల్యా;
న తాదిసో అరహతి బ్రాహ్మణస్స, దాసమ్పి ఓహారితుం మహానుభావో"తి.

తత్థ **కాసిస్సాతి** అపరేన నామేన ఏవంనామకస్స. "కాసికరఞ్ఞో"తిపి పఠన్తియేవ. కాసిరాజధీతాయ గహితత్తా కాసిరజ్జమ్పి తస్సేవ సన్తకం కత్వా వణ్ణేతి. **అమరాధిపస్సాతి** దీఘాయుకతాయ అమరసఙ్ఖాతానం నాగానం అధిపస్స. **మహేసక్ఖోతి** మహానుభావో. **అఞ్ఞతరోతి** మహేసక్ఖానం అఞ్ఞతరో. **దాసమ్పీతి** తాదిసో హి మహానుభావో ఆనుభావరహితం బ్రాహ్మణస్స దాసమ్పి ఉదకే ఓహరితుం నారహతి, పగేవ మహానుభావం బ్రాహ్మణన్తి.

అథ నం సుభోగో "అరే దుట్ఠబ్రాహ్మణ, త్వం మం వఞ్చేత్వా 'ముఞ్చిస్సామీ'తి మఞ్ఞసి, న తే జీవితం దస్సామీ"తి తేన కతకమ్మం పకాసేన్తో ఆహ –

౮౯౬."రుక్ఖం నిస్సాయ విజ్ఝిత్థో, ఏణేయ్యం పాతుమాగతం;
సో విద్ధో దూరమచరి, సరవేగేన సీఘవా.

౮౯౭."తం త్వం పతితమద్దక్ఖి, అరఞ్ఞస్మిం బ్రహావనే;
స మంసకాజమాదాయ, సాయం నిగ్రోధుపాగమి.

౮౯౮."సుకసాళికసఙ్ఘుట్ఠం , పిఙ్గలం సన్థతాయుతం;
కోకిలాభిరుదం రమ్మం, ధువం హరితసద్దలం.

౮౯౯."తత్థ తే సో పాతురహు, ఇద్ధియా యససా జలం;
మహానుభావో భాతా మే, కఞ్ఞాహి పరివారితో.

౯౦౦."సో తేన పరిచిణ్ణో త్వం, సబ్బకామేహి తప్పితో;
అదుట్ఠస్స తువం దుబ్భి, తం తే వేరం ఇధాగతం.

౯౦౧."ఖిప్పం గీవం పసారేహి, న తే దస్సామి జీవితం;
భాతు పరిసరం వేరం, ఛేదయిస్సామి తే సిర"న్తి.

తత్థ **సాయం నిగ్రోధుపాగమీతి** వికాలే నిగ్రోధం ఉపగతో అసి. **పిఙ్గలన్తి** పక్కానం వణ్ణేన పిఙ్గలం. **సన్థతాయుతన్తి** పారోహపరికిణ్ణం. **కోకిలాభిరుదన్తి** కోకిలాహి అభిరుదం. **ధువం హరితసద్దలన్తి** ఉదకభూమియం జాతత్తా నిచ్చం హరితసద్దలం భూమిభాగం. **పాతురహూతి** తస్మిం తే నిగ్రోధే ఠితస్స సో మమ భాతా పాకటో అహోసి. **ఇద్ధియాతి** పుఞ్ఞతేజేన. **సో తేనాతి** సో తువం తేన అత్తనో నాగభవనం నేత్వా పరిచిణ్ణో. **పరిసరన్తి** తయా మమ భాతు కతం వేరం పాపకమ్మం పరిసరన్తో అనుస్సరన్తో. **ఛేదయిస్సామి తే సిరన్తి** తవ సీసం ఛిన్దిస్సామీతి.

అథ బ్రాహ్మణో "న మేస జీవితం దస్సతి, యం కిఞ్చి పన వత్వా మోక్ఖత్థాయ వాయమితుం వట్టతీ"తి చిన్తేత్వా గాథమాహ –

౯౦౨."అజ్ఝాయకో యాచయోగీ, ఆహుతగ్గి చ బ్రాహ్మణో;
ఏతేహి తీహి ఠానేహి, అవజ్ఝో హోతి బ్రాహ్మణో"తి.

తత్థ **ఏతేహీ**తి ఏతేహి అజ్ఝాయకతాదీహి తీహి కారణేహి బ్రాహ్మణో అవజ్ఝో, న లబ్భా బ్రాహ్మణం వధితుం, కిం త్వం వదేసి, యో హి బ్రాహ్మణం వధేతి, సో నిరయే నిబ్బత్తతీతి.

తం సుత్వా సుభోగో సంసయపక్ఖన్దో హుత్వా "ఇమం నాగభవనం నేత్వా భాతరో పటిపుచ్ఛిత్వా జానిస్సామీ"తి చిన్తేత్వా ద్వే గాథా అభాసి –

౯౦౩. "యం పురం ధతరట్ఠస్స, ఓగాళ్హం యమునం నదిం;

జోతతే సబ్బసోవణ్ణం, గిరిమాహచ్చ యామునం.

౯౦౪."తత్థ తే పురిసబ్యగ్ఘా, సోదరియా మమ భాతరో;

యథా తే తత్థ వక్ఖన్తి, తథా హేస్ససి బ్రాహ్మణా"తి.

తత్థ **పుర**న్తి నాగపురం. **ఓగాళ్హ**న్తి అనుపవిట్ఠం. **గిరిమాహచ్చ యామున**న్తి యమునాతో అవిదూరే ఠితం హిమవన్తం ఆహచ్చ జోతతి. **తత్థ తే**తి తస్మిం నగరే తే మమ భాతరో వసన్తి, తత్థ నీతే తయి యథా తే వక్ఖన్తి, తథా భవిస్ససి. సచే హి సచ్చం కథేసి, జీవితం తే అత్థి. నో చే, తత్థేవ సీసం ఛిన్దిస్సామీతి.

ఇతి నం వత్వా సుభోగో గీవాయం గహేత్వా ఖిపన్తో అక్కోసన్తో పరిభాసన్తో మహాసత్తస్స పాసాదద్వారం అగమాసి.

మహాసత్తస్స పరియేసనయకణ్డం నిట్ఠితం.

మిచ్ఛాకథా

అథ నం దోవారికో హుత్వా నిసిన్నో కాణారిట్ఠో తథా కిలమేత్వా ఆనీయమానం దిస్వా పటిమగ్గం గన్త్వా "సుభోగ, మా విహేఠయి, బ్రాహ్మణా నామ మహాబ్రహ్మునో పుత్తా. సచే హి మహాబ్రహ్మా జానిస్సతి, 'మమ పుత్తం విహేఠేన్తీ'తి కుజ్ఝిత్వా అమ్హాకం సకలం నాగభవనం వినాసేస్సతి. లోకస్మిఞ్హి బ్రాహ్మణా నామ సేట్ఠా మహానుభావా, త్వం తేసం ఆనుభావం న జానాసి, అహం పన జానామీ"తి ఆహ. కాణారిట్ఠో కిర అతీతానన్తరభవే యఞ్ఞకారబ్రాహ్మణో అహోసి, తస్మా ఏవమాహ. వత్వా చ పన అనుభూతపుబ్బవసేన యజనసీలో హుత్వా సుభోగఞ్చ నాగపరిసఞ్చ ఆమన్తేత్వా "ఏథ, భో, యఞ్ఞకారకానం వో గుణే వణ్ణేస్సామీ"తి వత్వా యఞ్ఞవణ్ణనం ఆరభన్తో ఆహ –

౯౦౫."అనిత్తరా ఇత్తరసమ్పయుత్తా, యఞ్ఞా చ వేదా చ సుభోగ లోకే;

తదగ్గరయ్హఞ్హి వినిన్దమానో, జహాతి విత్తఞ్చ సతఞ్చ ధమ్మ"న్తి.

తత్థ **అనిత్తరా**తి సుభోగ ఇమస్మిం లోకే యఞ్ఞా చ వేదా చ అనిత్తరా న లామకా మహానుభావా, తే ఇత్తరేహి బ్రాహ్మణేహి సమ్పయుత్తా, తస్మా బ్రాహ్మణాపి అనిత్తరావ జాతా. **తదగ్గరయ్హ**న్తి తస్మా అగారయ్హం బ్రాహ్మణం వినిన్దమానో ధనఞ్చ పణ్డితానం ధమ్మఞ్చ జహాతి. ఇదం కిర సో "ఇమినా భూరిదత్తే మిత్తదుబ్భికమ్మం కతన్తి వత్తుం నాగపరిసా మా లభన్తూ"తి అవోచ.

అథ నం కాణారిట్ఠో “సుభోగ జానాసి పన అయం లోకో కేన నిమ్మితో”తి వత్వా “న జానామీ”తి వుత్తే “బ్రాహ్మణానం పితామహేన మహాబ్రహ్మునా నిమ్మితో”తి దస్సేతుం ఇతరం గాథమాహ –

౯౦౬.“అజ్ఝేనమరియా పథవిం జనిన్దా, వేస్సా కసిం పారిచరియఞ్చ సుద్దా;
ఉపాగు పచ్చేకం యథాపదేసం, కతాహు ఏతే వసినాతి ఆహూ”తి.

తత్థ **ఉపాగూ**తి ఉపగతా. బ్రహ్మా కిర బ్రాహ్మణాదయో చత్తారో వణ్ణే నిమ్మినిత్వా అరియే తావ బ్రాహ్మణే ఆహ – “తుమ్హే అజ్ఝేనమేవ ఉపగచ్ఛథ , మా అఞ్ఞం కిఞ్చి కరిత్థా”తి, జనిన్దే ఆహ “తుమ్హే పథవింయేవ విజినథ”, వేస్సే ఆహ – “తుమ్హే కసింయేవ ఉపేథ”, సుద్దే ఆహ “తుమ్హే తిణ్ణం వణ్ణానం పారిచరియంయేవ ఉపేథా”తి. తతో పట్ఠాయ అరియా అజ్ఝేనం, జనిన్దా పథవిం, వేస్సా కసిం, సుద్దా పారిచరియం ఉపాగతాతి వదన్తి. **పచ్చేకం యథాపదేస**న్తి ఉపగచ్ఛన్తా చ పాటియేక్కం అత్తనో కులపదేసానురూపేన బ్రహ్మునా వుత్తనియామేనేవ ఉపగతా. **కతాహు ఏతే వసినాతి ఆహూ**తి ఏవం కిర ఏతే వసినా మహాబ్రహ్మునా కతా అహేసున్తి కథేన్తి.

ఏవం మహాగుణా ఏతే బ్రాహ్మణా నామ. యో హి ఏతేసు చిత్తం పసాదేత్వా దానం దేతి, తస్స అఞ్ఞత్థ పటిసన్ధి నత్థి, దేవలోకమేవ గచ్ఛతీతి వత్వా ఆహ –

౯౦౭.“ధాతా విధాతా వరుణో కువేరో, సోమో యమో చన్దిమా వాయు సూరియో;
ఏతేపి యఞ్ఞం పుథుసో యజిత్వా, అజ్ఝాయకానం అథో సబ్బకామే.

౯౦౮.“వికాసితా చాపసతాని పఞ్చ, యో అజ్జునో బలవా భీమసేనో;
సహస్సబాహు అసమో పథబ్యా, సోపి తదా ఆదహి జాతవేద”న్తి.

తత్థ **ఏతేపీ**తి ఏతే ధాతాదయో దేవరాజానో. **పుథుసో**తి అనేకప్పకారం యఞ్ఞం యజిత్వా. **అథో సబ్బకామే**తి అథ అజ్ఝాయకానం బ్రాహ్మణానం సబ్బకామే దత్వా ఏతాని ఠానాని పత్తాతి దస్సేతి. **వికాసితా**తి ఆకడ్ఢితా. **చాపసతాని పఞ్చా**తి న ధనుపఞ్చసతాని, పఞ్చచాపసతప్పమాణం పన మహాధనుం సయమేవ ఆకడ్ఢతి. **భీమసేనో**తి భయానకసేనో. **సహస్సబాహూ**తి న తస్స బాహూనం సహస్సం, పఞ్చన్నం పన ధనుగ్గహసతానం బాహుసహస్సేన ఆకడ్ఢితబ్బస్స ధనునో ఆకడ్ఢనేనేవం వుత్తం. **ఆదహి జాతవేద**న్తి సోపి రాజా తస్మిం కాలే బ్రాహ్మణే సబ్బకామేహి సన్తప్పేత్వా అగ్గిం ఆదహి పతిట్ఠాపేత్వా పరిచరి, తేనేవ కారణేన దేవలోకే నిబ్బత్తో. తస్మా బ్రాహ్మణా నామ ఇమస్మిం లోకే జేట్ఠకాతి ఆహ.

సో ఉత్తరిపి బ్రాహ్మణే వణ్ణేన్తో గాథమాహ –

౯౦౯.“యో బ్రాహ్మణే భోజయి దీఘరత్తం, అన్నేన పానేన యథానుభావం;
పసన్నచిత్తో అనుమోదమానో, సుభోగ దేవఞ్ఞతరో అహోసీ”తి.

తత్థ **యో**తి యో సో పోరాణకో బారాణసిరాజాతి దస్సేతి. **యథానుభావ**న్తి యథాబలం యం తస్స అత్థి, తం సబ్బం పరిచ్చజిత్వా భోజేసి. **దేవఞ్ఞతరో**తి సో అఞ్ఞతరో మహేసక్ఖదేవరాజా అహోసి. ఏవం బ్రాహ్మణా నామ అగ్గదక్ఖిణేయ్యాతి దస్సేతి.

అథస్స అపరమ్పి కారణం ఆహరిత్వా దస్సేన్తో గాథమాహ –

౯౧౦.“మహాసనం దేవమనోమవణ్ణం, యో సప్పినా అసక్ఖి భోజేతుమగ్గిం;

స యఞ్ఞతన్తం వరతో యజిత్వా, దిబ్బం గతిం ముచలిన్దజ్ఝగచ్ఛీ”తి.

తత్థ **మహాసనన్తి** మహాభక్ఖం. **భోజేతున్తి** సన్తప్పేతుం. **యఞ్ఞతన్తన్తి** యఞ్ఞవిధానం. **వరతోతి** వరస్స అగ్గిదేవస్స యజిత్వా. **ముచలిన్దజ్ఝగచ్ఛీతి** ముచలిన్దో అధిగతోతి.

ఏకో కిర పుబ్బే బారాణసియం ముచలిన్దో నామ రాజా బ్రాహ్మణే పక్కోసాపేత్వా సగ్గమగ్గం పుచ్ఛి. అథ నం తే “బ్రాహ్మణానఞ్చ బ్రాహ్మణదేవతాయ చ సక్కారం కరోహీ”తి వత్వా “కా బ్రాహ్మణదేవతా”తి వుత్తే “‘అగ్గిదేవోతి తం నవనీతసప్పినా సన్తప్పేహీ’”తి ఆహంసు. సో తథా అకాసి. తమత్థం పకాసేన్తో ఏస ఇమం గాథమాహ.

అపరమ్పి కారణం దస్సేన్తో గాథమాహ –

౯౧౧.“మహానుభావో వస్ససహస్సజీవీ, యో పబ్బజీ దస్సనేయ్యో ఉళారో;

హిత్వా అపరియన్త రట్ఠం ససేనం, రాజా దుదీపోపి జగామ సగ్గ”న్తి.

తత్థ **పబ్బజీతి** పఞ్చవస్ససతాని రజ్జం కారేన్తో బ్రాహ్మణానం సక్కారం కత్వా అపరియన్తం రట్ఠం ససేనం హిత్వా పబ్బజి. **దుదీపోపీతి** సో దుదీపో నామ రాజా బ్రాహ్మణే పూజేత్వావ సగ్గం గతోతి వదతి. “దుజీపో”తిపి పాఠో.

అపరానిపిస్స ఉదాహరణాని దస్సేన్తో ఆహ –

౯౧౨.“యో సాగరన్తం సాగరో విజిత్వా, యూపం సుభం సోణ్ణమయం ఉళారం;

ఉస్సేసి వేస్సానరమాదహానో, సుభోగ దేవఞ్ఞతరో అహోసి.

౯౧౩. “యస్సానుభావేన సుభోగ గఙ్గా, పవత్తథ దధిసన్నిసిన్నం సముద్దం;

స లోమపాదో పరిచరియ మగ్గిం, అఙ్గో సహస్సక్ఖపురజ్ఝగచ్ఛీ”తి.

తత్థ **సాగరన్తన్తి** సాగరపరియన్తం పథవిం. **ఉస్సేసీతి** బ్రాహ్మణే సగ్గమగ్గం పుచ్ఛిత్వా “సోవణ్ణయూపం ఉస్సాపేహీ”తి వుత్తో పసుఘాతనత్థాయ ఉస్సాపేసి. **వేస్సానరమాదహానోతి** వేస్సానరం అగ్గిం ఆదహన్తో. “వేసానరి”న్తిపి పాఠో. **దేవఞ్ఞతరోతి** సుభోగ, సో హి రాజా అగ్గిం జుహిత్వా అఞ్ఞతరో మహేసక్ఖదేవో అహోసీతి వదతి. **యస్సానుభావేనాతి** భో సుభోగ, గఙ్గా చ మహాసముద్దో చ కేన కతోతి జానాసీతి. న జానామీతి. కిం త్వం జానిస్ससి, బ్రాహ్మణేయేవ పోథేతుం జానాసీతి. అతీతస్మిఞ్హి అఙ్గో నామ లోమపాదో బారాణసిరాజా బ్రాహ్మణే సగ్గమగ్గం పుచ్ఛిత్వా తేహి “భో, మహారాజ, హిమవన్తం పవిసిత్వా బ్రాహ్మణానం సక్కారం కత్వా అగ్గిం పరిచరాహీ”తి వుత్తే అపరిమాణా గావియో చ మహింసియో చ ఆదాయ హిమవన్తం పవిసిత్వా తథా అకాసి. “బ్రాహ్మణేహి భుత్తాతిరిత్తం ఖీరదధిం కిం కాతబ్బ”న్తి చ వుత్తే “ఛడ్డేథా”తి ఆహ. తత్థ థోకస్స ఖీరస్స ఛడ్డితట్ఠానే కున్నదియో అహేసుం, బహుకస్స ఛడ్డితట్ఠానే గఙ్గా పవత్తథ. తం పన ఖీరం యత్థ దధి హుత్వా సన్నిసిన్నం

రితం, తం సముద్దం నామ జాతం. ఇతి సో ఏవరూపం సక్కారం కత్వా బ్రాహ్మణేహి వుత్తవిధానేన అగ్గిం పరిచరియ సహస్సక్ఖస్స పురం అజ్ఝగచ్ఛి.

ఇతిస్స ఇదం అతీతం ఆహరిత్వా ఇమం గాథమాహ –

౯౧౪.“మహిద్ధికో దేవవరో యసస్సీ, సేనాపతి తిదివే వాసవస్స;
సో సోమయాగేన మలం విహన్త్వా, సుభోగ దేవఞ్ఞతరో అహోసీ”తి.

తత్థ **సో సోమయాగేన మలం విహన్త్వా**తి భో సుభోగ, యో ఇదాని సక్కస్స సేనాపతి మహాయసో దేవపుత్తో, సోపి పుబ్బే ఏకో బారాణసిరాజా బ్రాహ్మణే సగ్గమగ్గం పుచ్ఛిత్వా తేహి “సోమయాగేన అత్తనో మలం పవాహేత్వా దేవలోకం గచ్ఛాహీ”తి వుత్తే బ్రాహ్మణానం మహన్తం సక్కారం కత్వా తేహి వుత్తవిధానేన సోమయాగం కత్వా తేన అత్తనో మలం విహన్త్వా దేవఞ్ఞతరో జాతోతి ఇమమత్థం పకాసేన్తో ఏవమాహ.

అపరానిపిస్స ఉదాహరణాని దస్సేన్తో ఆహ –

౯౧౫.“అకారయి లోకమిమం పరఞ్చ, భాగీరథిం హిమవన్తఞ్చ గిజ్ఝం;
యో ఇద్ధిమా దేవవరో యసస్సీ, సోపి తదా ఆదహి జాతవేదం.

౯౧౬.“మాలాగిరీ హిమవా యో చ గిజ్ఝో, సుదస్సనో నిసభో కువేరు;
ఏతే చ అఞ్ఞే చ నగా మహన్తా, చిత్యా కతా యఞ్ఞకరేహి మాహూ”తి.

తత్థ **సోపి తదా ఆదహి జాతవేద**న్తి భాతిక సుభోగ, యేన మహాబ్రహ్మునా అయఞ్చ లోకో పరో చ లోకో భాగీరథిగఙ్గా చ హిమవన్తపబ్బతో చ గిజ్ఝపబ్బతో చ కతో, సోపి యదా బ్రహ్ముపపత్తితో పుబ్బే మాణవకో అహోసి, తదా అగ్గిమేవ ఆదహి, అగ్గిం జుహిత్వా మహాబ్రహ్మ హుత్వా ఇదం సబ్బమకాసి. ఏవంమహిద్ధికా బ్రాహ్మణాతి దస్సేతి.

చిత్యా కతాతి పుబ్బే కిరేకో బారాణసిరాజా బ్రాహ్మణే సగ్గమగ్గం పుచ్ఛిత్వా “బ్రాహ్మణానం సక్కారం కరోహీ”తి వుత్తే తేసం మహాదానం పట్ఠపేత్వా “మయ్హం దానే కిం నత్థీ”తి పుచ్ఛిత్వా “సబ్బం, దేవ, అత్థి, బ్రాహ్మణానం పన ఆసనాని నప్పహోన్తీ”తి వుత్తే ఇట్ఠకాహి చినాపేత్వా ఆసనాని కారేసి. తదా చిత్యా ఆసనపీఠికా బ్రాహ్మణానం ఆనుభావేన వడ్ఢిత్వా మాలాగిరిఆదయో పబ్బతా జాతా. ఏవమేతే యఞ్ఞకారేహి బ్రాహ్మణేహి కతాతి కథేన్తీతి.

అథ నం పున ఆహ “భాతిక, జానాసి పనాయం సముద్దో కేన కారణేన అపేయ్యో లోణోదకో జాతో”తి? “న జానామి, అరిట్ఠా”తి. అథ నం “త్వం బ్రాహ్మణేయేవ విహింసితుం జానాసి, సుణోహీ”తి వత్వా గాథమాహ –

౯౧౭.“అజ్ఝాయకం మన్తగుణూపపన్నం, తపస్సినం ‘యాచయోగో’తిధాహు;
తీరే సముద్దస్సుదకం సజన్తం, తం సాగరోజ్ఝోహరి తేనాపేయ్యో”తి.

తత్థ ‘**యాచయోగోతిధాహూ**తి తం బ్రాహ్మణం యాచయోగోతి ఇధ లోకే ఆహు. **ఉదకం సజన్త**తి సో కిరేకదివసం పాపపవాహనకమ్మం కరోన్తో తీరే ఠత్వా సముద్దతో ఉదకం గహేత్వా అత్తనో ఉపరి సీసే సజన్తం అబ్భుకిరతి. అథ నం ఏవం కరోన్తం వడ్ఢిత్వా సాగరో అజ్ఝోహరి. తం కారణం మహాబ్రహ్మా ఇత్వా “ఇమినా కిర మే పుత్తో హతో”తి కుజ్ఝిత్వా “సముద్దో అపేయ్యో లోణోదకో భవతూ”తి వత్వా అభిసపి, తేన కారణేన అపేయ్యో జాతో. ఏవరూపా ఏతే బ్రాహ్మణా నామ మహానుభావాతి.

పునపి ఆహ –

౯౧౮.“ఆయాగవత్థూని పుథూ పథబ్యా, సంవిజ్జన్తి బ్రాహ్మణా వాసవస్స;
పురిమం దిసం పచ్ఛిమం దక్ఖిణుత్తరం, సంవిజ్జమానా జనయన్తి వేద”న్తి.

తత్థ **వాసవస్సా**తి పుబ్బే బ్రాహ్మణానం దానం దత్వా వాసవత్తం పత్తస్స వాసవస్స. **ఆయాగవత్థూనీ**తి పుఞ్ఞక్ఖేత్తభూతా అగ్గదక్ఖిణేయ్యా పథబ్యా పుథూ బ్రాహ్మణా సంవిజ్జన్తి. **పురిమం దిస**న్తి తే ఇదానిపి చతూసు దిసాసు సంవిజ్జమానా తస్స వాసవస్స మహన్తం వేదం జనయన్తి, పీతిసోమనస్సం ఆవహన్తి.

ఏవం అరిట్ఠో చుద్దసహి గాథాహి బ్రాహ్మణే చ యఞ్ఞే చ వేదే చ వణ్ణేసి.

మిచ్ఛాకథా నిట్ఠితా.

తస్స తం కథం సుత్వా మహాసత్తస్స గిలానుపట్ఠానం ఆగతా బహూ నాగా “అయం భూతమేవ కథేతీ”తి మిచ్ఛాగాహం గణ్హనాకారప్పత్తా జాతా. మహాసత్తో గిలానసేయ్యాయ నిపన్నోవ తం సబ్బం అస్సోసి . నాగాపిస్స ఆరోచేసుం. తతో మహాసత్తో చిన్తేసి “అరిట్ఠో మిచ్ఛామగ్గం వణ్ణేతి, వాదమస్స భిన్దిత్వా పరిసం సమ్మాదిట్ఠికం కరిస్సామీ”తి. సో ఉట్ఠాయ న్హత్వా సబ్బాలఙ్కారప్పటిమణ్డితో ధమ్మాసనే నిసీదిత్వా సబ్బం నాగపరిసం సన్నిపాతాపేత్వా అరిట్ఠం పక్కోసాపేత్వా “అరిట్ఠ, త్వం అభూతం వత్వా వేదే చ యఞ్ఞే చ బ్రాహ్మణే చ వణ్ణేసి, బ్రాహ్మణానఞ్హి వేదవిధానేన యఞ్ఞయజనం నామ అనరియసమ్మతం న సగ్గావహం, తవ వాదే అభూతం పస్సాహీ”తి వత్వా యఞ్ఞభేదవాదం నామ ఆరభన్తో ఆహ –

౯౧౯.“కలీ హి ధీరాన కటం మగానం, భవన్తి వేదజ్ఝగతానరిట్ఠ;
మరీచిధమ్మం అసమేక్ఖితత్తా, మాయాగుణా నాతివహన్తి పఞ్ఞం.

౯౨౦.“వేదా న తాణాయ భవన్తి దస్స, మిత్తద్దునో భూనహునో నరస్స;
న తాయతే పరిచిణ్ణో చ అగ్గి, దోసన్తరం మచ్చమనరియకమ్మం.

౯౨౧.“సబ్బఞ్చ మచ్చా సధనం సభోగం, ఆదీపితం దారు తిణేన మిస్సం;
దహం న తప్పే అసమత్థతేజో, కో తం సుభిక్ఖం ద్విరసఞ్ఞు కయిరా.

౯౨౨.“యథాపి ఖీరం విపరిణామధమ్మం, దధి భవిత్వా నవనీతమ్పి హోతి;
ఏవమ్పి అగ్గి విపరిణామధమ్మో, తేజో సమోరోహతీ యోగయుత్తో.

౯౨౩.“న దిస్సతీ అగ్గి మనుప్పవిట్ఠో, సుక్ఖేసు కట్ఠేసు నవేసు చాపి;
నామత్థమానో అరణీనరేన, నాకమ్మునా జాయతి జాతవేదో.

౯౨౪.“సచే హి అగ్గి అన్తరతో వసేయ్య, సుక్ఖేసు కట్ఠేసు నవేసు చాపి;
సబ్బాని సుస్సేయ్యు వనాని లోకే, సుక్ఖాని కట్ఠాని చ పజ్జలేయ్యుం.

౯౨౫.“కరోతి చే దారుతిణేన పుఞ్ఞం, భోజం నరో ధూమసిఖిం పతాపవం;
అఙ్గారికా లోణకరా చ సూదా, సరీరదాహాపి కరేయ్యు పుఞ్ఞం.

౯౨౬.“అథ చే హి ఏతే న కరోన్తి పుఞ్ఞం, అజ్ఝేనమగ్గిం ఇధ తప్పయిత్వా;
న కోచి లోకస్మిం కరోతి పుఞ్ఞం, భోజం నరో ధూమసిఖిం పతాపవం.

౯౨౭.“కథఞ్హి లోకాపచితో సమానో, అమనుఞ్ఞగన్ధం బహూనం అకన్తం;
యదేవ మచ్చా పరివజ్జయన్తి, తదప్పసత్థం ద్విరసఞ్ఞు భుఞ్జే.

౯౨౮.“సిఖిమ్పి దేవేసు వదన్తి హేకే, ఆపం మిలక్ఖూ పన దేవమాహు;
సబ్బేవ ఏతే వితథం భణన్తి, అగ్గీ న దేవఞ్ఞతరో న చాపో.

౯౨౯.“అనిన్ద్రియబద్ధమసఞ్ఞకాయం, వేస్సానరం కమ్మకరం పజానం;
పరిచరియ మగ్గిం సుగతిం కథం వజే, పాపాని కమ్మాని పకుబ్బమానో.

౯౩౦. “సబ్బాభిభూ తాహుధ జీవికత్థా, అగ్గిస్స బ్రహ్మా పరిచారికోతి;
సబ్బానుభావీ చ వసీ కిమత్థం, అనిమ్మితో నిమ్మితం వన్దితస్స.

౯౩౧. “హస్సం అనిజ్ఝానక్ఖమం అతచ్ఛం, సక్కారహేతు పకిరింసు పుబ్బే;
తే లాభసక్కారే అపాతుభోన్తే, సన్ధాపితా జన్తుభి సన్తిధమ్మం.

౯౩౨.“అజ్ఝేనమరియా పథవిం జనిన్దా, వేస్సా కసిం పారిచరియఞ్చ సుద్దా;
ఉపాగు పచ్చేకం యథాపదేసం, కతాహు ఏతే వసినాతి ఆహు.

౯౩౩. “ఏతఞ్చ సచ్చం వచనం భవేయ్య, యథా ఇదం భాసితం బ్రాహ్మణేహి;
నాఖత్తియో జాతు లభేథ రజ్జం, నాబ్రాహ్మణో మన్తపదాని సిక్ఖే;
నాఞ్ఞత్ర వేస్సేహి కసిం కరేయ్య, సుద్దో న ముచ్చే పరపేసనాయ.

౯౩౪.“యస్మా చ ఏతం వచనం అభూతం, ముసావిమే ఓదరియా భణన్తి;
తదప్పపఞ్ఞా అభిసద్దహన్తి, పస్సన్తి తం పణ్డితా అత్తనావ.

౯౩౫."ఖత్యా హి వేస్సానం బలిం హరన్తి, ఆదాయ సత్థాని చరన్తి బ్రాహ్మణా;

తం తాదిసం సఙ్ఖుభితం పభిన్నం, కస్మా బ్రహ్మా నుజ్జు కరోతి లోకం.

౯౩౬. "సచే హి సో ఇస్సరో సబ్బలోకే, బ్రహ్మా బహూభూతపతీ పజానం;

కిం సబ్బలోకం విదహీ అలక్ఖిం, కిం సబ్బలోకం న సుఖిం అకాసి.

౯౩౭. "సచే హి సో ఇస్సరో సబ్బలోకే, బ్రహ్మా బహూభూతపతీ పజానం;

మాయా ముసావజ్జమదేన చాపి, లోకం అధమ్మేన కిమత్థమకారి.

౯౩౮. "సచే హి సో ఇస్సరో సబ్బలోకే, బ్రహ్మా బహూభూతపతీ పజానం;

అధమ్మికో భూతపతీ అరిట్ఠ, ధమ్మే సతి యో విదహీ అధమ్మం.

౯౩౯. "కీటా పటఙ్గా ఉరగా చ భేకా, గన్త్వా కిమీ సుజ్ఝతి మక్ఖికా చ;

ఏతేపి ధమ్మా అనరియరూపా, కమ్బోజకానం వితథా బహూన"న్తి.

తత్థ **వేదజ్ఝగతానరిట్ఠా**తి అరిట్ఠ, ఇమాని వేదాధిగమనాని నామ ధీరానం పరాజయసఙ్ఖాతో కలిగ్గాహో, మగానం బాలానం జయసఙ్ఖాతో కటగ్గాహో. **మరీచిధమ్మ**న్తి ఇదఞ్హి వేదత్తయం మరీచిధమ్మం. తయిదం అసమేక్ఖితత్తా యుత్తాయుత్తం అజానన్తా బాలా ఉదకసఞ్ఞాయ మగా మరీచిం వియ భూతసఞ్ఞాయ అనవజ్జసఞ్ఞాయ అత్తనో వినాసం ఉపగచ్ఛన్తి. **పఞ్ఞ**న్తి ఏవరూపా పన మాయాకోట్ఠాసా పఞ్ఞం ఞాణసమ్పన్నం పురిసం నాతివహన్తి న వఞ్చేన్తి. **భవన్తి దస్సాతి ద**-కారో బ్యఞ్జనసన్ధిమత్తం, అస్స **భూనహునో** వుడ్ఢిఘాతకస్స మిత్తదుబ్భినో నరస్స వేదా న తాణత్థాయ భవన్తి, పతిట్ఠా హోతుం న సక్కోన్తీతి అత్థో. **పరిచిణ్ణో చ అగ్గీ**తి అగ్గి చ పరిచిణ్ణో తివిధేన దుచ్చరితదోసేన సదోసచిత్తం పాపకమ్మం పురిసం న తాయతి న రక్ఖతి.

సబ్బఞ్చ మచ్చాతి సచేపి హి మచ్చా యత్తకం లోకే దారు అత్థి, తం సబ్బం సధనం సభోగం అత్తనో ధనేన చ భోగేహి చ సద్ధిం తిణేన మిస్సం కత్వా ఆదీపేయ్యుం. ఏవం సబ్బమ్పి తం తేహి ఆదీపితం దహన్తో అయం అసమత్థతేజో అసదిసతేజో తవ అగ్గి న తప్పేయ్య. ఏవం అతప్పనీయం, భాతిక, ద్విరసఞ్ఞు ద్వీహి జివ్హాహి రసజాననసమత్థో కో తం సప్పిఆదీహి సుభిక్ఖం సుహితం కయిరా, కో సక్కుణేయ్య కాతుం. ఏవం అతిత్తం పనేతం మహగ్ఘసం సన్తప్పేత్వా కో నామ దేవలోకం గమిస్సతి, పస్స యావఞ్చేతం దుక్కథితన్తి. **యోగయుత్తో**తి అరణిమథనయోగేన యుత్తో హుత్వా తం పచ్చయం లభిత్వావ అగ్గి సమోరోహతి నిబ్బత్తతి. ఏవం పరవాయామేన ఉప్పజ్జమానం అచేతనం తం త్వం "దేవో"తి వదేసి. ఇదమ్పి అభూతమేవ కథేసీతి.

అగ్గి మనుప్పవిట్ఠోతి అగ్గి అనుపవిట్ఠో. **నామత్థమానో**తి నాపి అరణిహత్థేన నరేన అమత్థియమానో నిబ్బత్తతి. **నాకమ్మునా జాయతి జాతవేదో**తి ఏకస్స కిరియం వినా అత్తనో ధమ్మతాయ ఏవ న జాయతి. **సుస్సేయ్యు**న్తి అన్తో అగ్గినా సోసియమానాని వనాని సుక్ఖేయ్యుం, అల్లానేవ న సియుం. **భోజ**న్తి భోజేన్తో. **ధూమసిఖిం పతాపవ**న్తి ధూమసిఖాయ యుత్తం పతాపవన్తం. **అఙ్గారికా**తి అఙ్గారకమ్మకరా. **లోణకరా**తి లోణోదకం పచిత్వా లోణకారకా. **సూదా**తి భత్తకారకా. **సరీరదాహా**తి మతసరీరజ్ఝాపకా. **పుఞ్ఞ**న్తి ఏతేపి సబ్బే పుఞ్ఞమేవ కరేయ్యుం.

అజ్ఝేనమగ్గిన్తి అజ్ఝేనఅగ్గిం. **న కోచీతి** మన్తజ్ఝాయకా బ్రాహ్మణాపి హోన్తు, కోచి నరో ధూమసిఖిం పతాపవన్తం అగ్గిం భోజేన్తో తప్పయిత్వాపి పుఞ్ఞం న కరోతి నామ. **లోకాపచితో సమానోతి** తవ దేవోలోకస్స అపచితో పూజితో సమానో. **యదేవాతి** యం అహికుణపాదిం పటికులం జేగుచ్ఛం మచ్చా దూరతో పరివజ్జేన్తి. **తదప్పసత్థన్తి** తం అప్పసత్థం, సమ్మ, ద్విరసఞ్ఞు కథం కేన కారణేన పరిభుఞ్జేయ్య. **దేవేసూతి** ఏకే మనుస్సా సిఖిమ్పి దేవేసు అఞ్ఞతరం దేవం వదన్తి. **మిలక్ఖూ పనాతి** అఞ్ఞాణా పన మిలక్ఖూ ఉదకం "దేవో"తి వదన్తి. **అసఞ్ఞకాయన్తి** అనిన్ద్రియబద్ధం అచిత్తకాయఞ్చ సమానం ఏతం అచేతనం పజానం పచనాదికమ్మకరం వేస్సానరం అగ్గిం పరిచరిత్వా పాపాని కమ్మాని కరోన్తో లోకో కథం సుగతిం గమిస్సతి. ఇదం తే అతివియ దుక్కథితం.

సబ్బాభి భూతాహుధ జీవికత్థాతి ఇమే బ్రాహ్మణా అత్తనో జీవికత్థం మహాబ్రహ్మా సబ్బాభిభూతి ఆహంసు, సబ్బో లోకో తేనేవ నిమ్మితోతి వదన్తి. పున అగ్గిస్స బ్రహ్మా పరిచారకోతిపి వదన్తి. సోపి కిర అగ్గిం జుహతేవ. **సబ్బానుభావీ చ వసీతి** సో పన యది సబ్బానుభావీ చ వసీ చ, అథ కిమత్థం సయం అనిమ్మితో హుత్వా అత్తనావ నిమ్మితం వన్దితా భవేయ్య. ఇదమ్పి తే **దుక్కథిత**మేవ. **హస్సన్తి** అరిట్ఠ బ్రాహ్మణానం వచనం నామ హసితబ్బయుత్తకం పణ్డితానం న నిజ్ఝానక్ఖమం. **పకిరింసూతి** ఇమే బ్రాహ్మణా ఏవరూపం ముసావాదం అత్తనో సక్కారహేతు పుబ్బే పత్థరింసు. **సన్ధాపితా జన్తుభి సన్తిధమ్మన్తి** తే ఏత్తకేన లాభసక్కారే అపాతుభూతే జన్తూహి సద్ధిం యోజేత్వా పాణవధపటిసంయుత్తం అత్తనో లద్ధిధమ్మసఙ్ఖాతం సన్తిధమ్మం సన్ధాపితా, యఞ్ఞసుత్తం నామ గన్థయింసూతి అత్థో.

ఏతఞ్చ సచ్చన్తి యదేతం తయా "అజ్ఝేనమరియా"తిఆది వుత్తం, ఏతఞ్చ సచ్చం భవేయ్య. **నాఖత్తియోతి** ఏవం సన్తే అఖత్తియో రజ్జం నామ న లభేయ్య, అబ్రాహ్మణోపి మన్తపదాని న సిక్ఖేయ్య. **ముసావిమేతి** ముసావ ఇమే. **ఓదరియాతి** ఉదరనిస్సితజీవికా, ఉదరపూరణహేతు వా. **తదప్పపఞ్ఞాతి** తం తేసం వచనం అప్పపఞ్ఞా. **అత్తనావాతి** పణ్డితా పన తేసం వచనం "సదోస"న్తి అత్తనావ పస్సన్తి. **తాదిసన్తి** తథారూపం. **సఙ్ఖభితన్తి** సఙ్ఖభిత్వా బ్రహ్మునా రపితమరియాదం భిన్దిత్వా ఠితం సఙ్ఖభితం విభిన్దం లోకం సో తవబ్రహ్మా కస్మా ఉజుం న కరోతి . **అలక్ఖిన్తి** కింకారణా సబ్బలోకే దుక్ఖం విదహి. **సుఖిన్తి** కిం ను ఏకన్తసుఖిమేవ సబ్బలోకం న అకాసి, లోకవినాసకో చోరో మఞ్ఞే తవ బ్రహ్మాతి. **మాయాతి** మాయాయ. **అధమ్మేన కిమత్థమకారీతి** ఇమినా మాయాదినా అధమ్మేన కింకారణా లోకం అనత్థకిరియాయం సంయోజేసీతి అత్థో. **అరిట్ఠాతి** అరిట్ఠ, తవ భూతపతి అధమ్మికో, యో దసవిధే కుసలధమ్మే సతి ధమ్మమేవ అవిదహిత్వా అధమ్మం విదహి. **కీటాతి**ఆది ఉపయోగత్థే పచ్చత్తం. ఏతే కీటాదయో పాణే హన్త్వా మచ్చో సుజ్ఝతీతి ఏతేపి కమ్బోజరట్ఠవాసీనం బహూనం అనరియానం ధమ్మా, తే పన వితథా, అధమ్మావ ధమ్మాతి వుత్తా. తేహిపి తవ బ్రహ్మునావ నిమ్మితేహి భవితబ్బన్తి.

ఇదాని తేసం వితథభావం దస్సేన్తో ఆహ –

౯౪౦."సచే హి సో సుజ్ఝతి యో హనాతి, హతోపి సో సగ్గముపేతి ఠానం;

భోవాది భోవాదిన మారయేయ్యుం, యే చాపి తేసం అభిసద్దహేయ్యుం.

౯౪౧."నేవ మిగా న పసూ నోపి గావో, ఆయాచన్తి అత్తవధాయ కేచి;

విప్ఫన్దమానే ఇధ జీవికత్థా, యఞ్ఞేసు పాణే పసుమారభన్తి.

౯౪౨.“యూపుస్సనే పసుబన్ధే చ బాలా, చిత్తేహి వణ్ణేహి ముఖం నయన్తి;
అయం తే యూపో కామదుహో పరత్థ, భవిస్సతి సస్సతో సమ్పరాయే.

౯౪౩. “సచే చ యూపే మణిసఙ్ఖముత్తం, ధఞ్ఞం ధనం రజతం జాతరూపం;
సుక్ఖేసు కట్ఠేసు నవేసు చాపి, సచే దుహే తిదివే సబ్బకామే;
తేవిజ్జసఙ్ఘావ పుథూ యజేయ్యుం, అబ్రాహ్మణం కఞ్చి న యాజయేయ్యుం.

౯౪౪.“కుతో చ యూపే మణిసఙ్ఖముత్తం, ధఞ్ఞం ధనం రజతం జాతరూపం;
సుక్ఖేసు కట్ఠేసు నవేసు చాపి, కుతో దుహే తిదివే సబ్బకామే.

౯౪౫.“సఠా చ లుద్దా చ పలుద్ధబాలా, చిత్తేహి వణ్ణేహి ముఖం నయన్తి;
ఆదాయ అగ్గిం మమ దేహి విత్తం, తతో సుఖీ హోహిసి సబ్బకామే.

౯౪౬.“తమగ్గిహుత్తం సరణం పవిస్స, చిత్తేహి వణ్ణేహి ముఖం నయన్తి;
ఓరోపయిత్వా కేసమస్సుం నఖఞ్చ, వేదేహి విత్తం అతిగాళ్హయన్తి.

౯౪౭.“కాకా ఉలూకంవ రహో లభిత్వా, ఏకం సమానం బహుకా సమేచ్చ;
అన్నాని భుత్వా కుహకా కుహిత్వా, ముణ్డం కరిత్వా యఞ్ఞపథోస్సజన్తి.

౯౪౮.“ఏవఞ్హి సో వఞ్చితో బ్రాహ్మణేహి, ఏకో సమానో బహుకా సమేచ్చ;
తే యోగయోగేన విలుమ్పమానా, దిట్ఠం అదిట్ఠేన ధనం హరన్తి.

౯౪౯.“అకాసియా రాజుహివానుసిట్ఠా, తదస్స ఆదాయ ధనం హరన్తి;
తే తాదిసా చోరసమా అసన్తా, వజ్ఝా న హఞ్ఞన్తి అరిట్ఠ లోకే.

౯౫౦.“ఇన్దస్స బాహారసి దక్ఖిణాతి, యఞ్ఞేసు ఛిన్దన్తి పలాసయట్ఠిం;
తం చేపి సచ్చం మఘవా ఛిన్నబాహు, కేనస్స ఇన్దో అసురే జినాతి.

౯౫౧.“తఞ్చేవ తుచ్ఛం మఘవా సమఙ్గీ, హన్తా అవజ్ఝో పరమో స దేవో;
మన్తా ఇమే బ్రాహ్మణా తుచ్ఛరూపా, సన్దిట్ఠికా వఞ్చనా ఏస లోకే.

౯౫౨.“మాలాగిరి హిమవా యో చ గిజ్ఝో, సుదస్సనో నిసభో కువేరు;
ఏతే చ అఞ్ఞే చ నగా మహన్తా, చిత్యా కతా యఞ్ఞకరేహి మాహు.

౯౫౩.“యథాపకారాని హి ఇట్ఠకాని, చిత్యా కతా యఞ్ఞకరేహి మాహు;
న పబ్బతా హోన్తి తథాపకారా, అఞ్ఞా దిసా అచలా తిట్ఠసేలా.

౯౫౪.“న ఇట్ఠకా హోన్తి సిలా చిరేన, న తత్థ సఞ్ఞాయతి అయో న లోహం;
యఞ్ఞఞ్చ ఏతం పరివణ్ణయన్తా, చిత్యా కతా యఞ్ఞకరేహి మాహు.

౯౫౫.“అజ్ఝాయకం మన్తగుణూపపన్నం, తపస్సినం ‘యాచయోగో’తిధాహు;
తీరే సముద్దస్సుదకం సజన్తం, తం సాగరజ్ఝోహరి తేనాపేయ్యో.

౯౫౬.“పరోసహస్సమ్పి సమన్తవేదే, మన్తూపపన్నే నదియో వహన్తి;
న తేన బ్యాపన్నరసూదకా న, కస్మా సముద్దో అతులో అపేయ్యో.

౯౫౭.“యే కేచి కూపా ఇధ జీవలోకే, లోణూదకా కూపఖణేహి ఖాతా;
న బ్రాహ్మణజ్ఝోహరణేన తేసు, ఆపో అపేయ్యో ద్విరసఞ్ఞు మాహు.

౯౫౮.“పురే పురత్థా కా కస్స భరియా, మనో మనుస్సం అజనేసి పుబ్బే;
తేనాపి ధమ్మేన న కోచి హీనో, ఏవమ్పి వోస్సగ్గవిభఙ్గమాహు.

౯౫౯.“చణ్డాలపుత్తోపి అధిచ్చ వేదే, భాసేయ్య మన్తే కుసలో మతీమా;
న తస్స ముద్ధాపి ఫలేయ్య సత్తధా, మన్తా ఇమే అత్తవధాయ కతా.

౯౬౦.“వాచాకతా గిద్ధికతా గహీతా, దుమ్మోచయా కబ్యపథానుపన్నా;
బాలాన చిత్తం విసమే నివిట్ఠం, తదప్పపఞ్ఞా అభిసద్దహన్తి.

౯౬౧.“సీహస్స బ్యగ్ఘస్స చ దీపినో చ, న విజ్జతీ పోరిసియం బలేన;
మనుస్సభావో చ గవంవ పేక్ఖో, జాతీ హి తేసం అసమా సమానా.

౯౬౨.“సచే చ రాజా పథవిం విజిత్వా, సజీవవా అస్సవపారిసజ్జో;
సయమేవ సో సత్తుసఙ్ఘం విజేయ్య, తస్సప్పజా నిచ్చసుఖీ భవేయ్య.

౯౬౩. “ఖత్తియమన్తా చ తయో చ వేదా, అత్థేన ఏతే సమకా భవన్తి;
తేసఞ్చ అత్థం అవినిచ్ఛినిత్వా, న బుజ్ఝతీ ఓఘపథంవ ఛన్నం.

౯౬౪.“ఖత్తియమన్తా చ తయో చ వేదా, అత్థేన ఏతే సమకా భవన్తి;
లాభో అలాభో అయసో యసో చ, సబ్బేవ తేసం చతున్నఞ్చ ధమ్మా.

౯౬౫.“యథాపి ఇబ్భా ధనధఞ్ఞహేతు, కమ్మాని కరోన్తి పుథూ పథబ్యా;
తేవిజ్జసఙ్ఘా చ తథేవ అజ్జ, కమ్మాని కరోన్తి పుథూ పథబ్యా.

౯౬౬.“ఇబ్భేహి యే తే సమకా భవన్తి, నిచ్చుస్సుకా కామగుణేసు యుత్తా;

కమ్మాని కరోన్తి పుథూ పథబ్యా, తదప్పపఞ్ఞా ద్విరసఞ్ఞురా తే"తి.

తత్థ **భోవాదీ**తి బ్రాహ్మణా. **భోవాదిన మారయేయ్యు**న్తి బ్రాహ్మణమేవ మారేయ్యుం. **యే చాపీ**తి యేపి బ్రాహ్మణానం తం వచనం సద్దహేయ్యుం, తే అత్తనో ఉపట్ఠాకేయేవ చ బ్రాహ్మణే చ మారేయ్యుం. బ్రాహ్మణా పన బ్రాహ్మణే చ ఉపట్ఠాకే చ అమారేత్వా నానప్పకారే తిరచ్ఛానేయేవ మారేన్తి. ఇతి తేసం వచనం మిచ్ఛా. **కేచీ**తి యఞ్ఞేసు నో మారేథ, మయం సగ్గం గమిస్సామాతి ఆయాచన్తా కేచి నత్థి. **పాణే పసుమారభన్తీ**తి మిగాదయో పాణే చ పసూ చ విప్ఫన్దమానే జీవికత్థాయ మారేన్తి. **ముఖం నయన్తీ**తి ఏతేసు యూపుస్సనేసు పసుబన్ధేసు ఇమస్మిం తే యూపే సబ్బం మణిసఙ్ఖముత్తం ధఞ్ఞం ధనం రజతం జాతరూపం సన్నిహితం, అయం తే యూపో పరత్థ పరలోకే కామదుహో భవిస్సతి, సస్సతభావం ఆవహిస్సతీతి చిత్రేహి కారణేహి ముఖం పసాదేన్తి, తం తం వత్వా మిచ్ఛాగాహం గాహేన్తీతి అత్థో.

సచే చాతి సచే చ యూపే వా సేసకట్ఠేసు వా ఏతం మణిఆదికం భవేయ్య, తిదివే వా సబ్బకామదుహో అస్స, తేవిజ్జసఙ్ఘావ పుథూ హుత్వా యఞ్ఞం యజేయ్యుం బహుధనతాయ చేవ సగ్గకామతాయ చ, అఞ్ఞం అబ్రాహ్మణం న యాజేయ్యుం. యస్మా పన అత్తనో ధనం పచ్చాసీసన్తా అఞ్ఞమ్పి యజాపేన్తి, తస్మా అభూతవాదినోతి వేదితబ్బా. **కుతో చా**తి ఏతస్మిఞ్చ యూపే వా సేసకట్ఠేసు వా కుతో ఏతం మణిఆదికం అవిజ్జమానమేవ, కుతో తిదివే సబ్బకామే దుహిస్సతి. సబ్బథాపి అభూతమేవ తేసం వచనం.

సఠా చ లుద్దా చ పలుద్ధబాలాతి అరిట్ఠ, ఇమే బ్రాహ్మణా నామ కేరాటికా చేవ నిక్కరుణా చ, తే బాలా లోకం పలోభేత్వా ఉపలోభేత్వా చిత్రేహి కారణేహి ముఖం పసాదేన్తి. సబ్బకామేతి అగ్గిం ఆదాయ త్వఞ్చ జుహ, అమ్హాకఞ్చ విత్తం దేహి, తతో సబ్బకామే లభిత్వా సుఖీ హోహిసి.

తమగ్గిహుత్తం సరణం పవిస్సాతి తం రాజానం వా రాజమహామత్తం వా ఆదాయ అగ్గిజుహనట్ఠానం గేహం పవిసిత్వా. **ఓరోపయిత్వా**తి చిత్రాని కారణాని వదన్తా కేసమస్సుం నఖే చ ఓరోపయిత్వా. **అతిగాళ్హయన్తీ**తి వుత్తతాయ తయో వేదే నిస్సాయ "ఇదం దాతబ్బం, ఇదం కత్తబ్బ"న్తి వదన్తా వేదేహి తస్స సన్తకం విత్తం అతిగాళ్హయన్తి వినాసేన్తి విద్ధంసేన్తి.

అన్నాని భుత్వా కుహకా కుహిత్వాతి తే కుహకా నానప్పకారం కుహకకమ్మం కత్వా **సమేచ్చ** సమాగన్త్వా యఞ్ఞం వణ్ణేత్వా వఞ్చేత్వా తస్స సన్తకం నానగ్గరసభోజనం భుఞ్జిత్వా అథ నం ముణ్డకం కత్వా యఞ్ఞపథే ఓస్సజన్తి, తం గహేత్వా బహియఞ్ఞావాటం గచ్ఛన్తీతి అత్థో.

యోగయోగేనాతి తే బ్రాహ్మణా తం ఏకం బహుకా సమేచ్చ తేన తేన యోగేన తాయ తాయ యుత్తియా విలుమ్పమానా దిట్ఠం పచ్చక్ఖం తస్స ధనం అదిట్ఠేన దేవలోకేన అదిట్ఠం దేవలోకం వణ్ణేత్వా ఆహరణట్ఠానం కత్వా హరన్తి. **అకాసియా రాజూహివానుసిట్ఠా**తి "ఇదఞ్చిదఞ్చ బలిం గణ్హథా"తి రాజూహి అనుసిట్ఠా అకాసియసఙ్ఖాతా రాజపురిసా వియ. **తదస్సా**తి తం అస్స ధనం ఆదాయ హరన్తి. **చోరసమా**తి అభూతబలిగ్గాహకా సన్ధిచ్ఛేదకచోరసదిసా అసప్పురిసా. **వజ్ఝా**తి వధారహా ఏవరూపా పాపధమ్మా ఉదాని లోకే న హఞ్ఞన్తి.

బాహారసీతి బాహా అసి. ఇదం వుత్తం హోతి – ఇదమ్పి అరిట్ఠ, బ్రాహ్మణానం ముసావాదం పస్స. తే కిర యఞ్ఞేసు మహతిం పలాసయట్ఠిం "ఇన్దస్స బాహా అసి దక్ఖిణా"తి వత్వా ఛిన్దన్తి. తఞ్చే ఏతేసం వచనం సచ్చం, అథ ఛిన్నబాహు

సమానో కేనస్స బాహుబలేన ఇన్దో అసురే జినాతీతి. **సమజ్జీతి** బాహుసమజ్జీ అచ్ఛిన్నబాహు అరోగోయేవ. **హన్తాతి** అసురానం హన్తా. **పరమోతి** ఉత్తమో పుఞ్ఞిద్ధియా సమన్నాగతో అఞ్ఞేసం అవజ్ఝో. **బ్రాహ్మణాతి** బ్రాహ్మణానం. **తుచ్ఛరూపాతి** తుచ్ఛసభావా నిప్ఫలా . **వఞ్చనాతి** యే చ తే బ్రాహ్మణానం మన్తా నామ, ఏసా లోకే సన్దిట్ఠికా వఞ్చనా.

యథాపకారానీతి యాదిసాని ఇట్ఠకాని గహేత్వా యఞ్ఞకరేహి చిత్యా కతాతి వదన్తి. **తిట్ఠసేలాతి** పబ్బతా హి అచలా తిట్ఠా న ఉపచితా ఏకగ్ఘనా సిలామయా చ. ఇట్ఠకాని చలాని న ఏకగ్ఘనాని న సిలామయాని. **పరివణ్ణయన్తాతి** ఏతం యఞ్ఞం వణ్ణేన్తా బ్రాహ్మణా.

సమన్తవేదేతి పరిపుణ్ణవేదే బ్రాహ్మణే. **వహన్తీతి** సోతేసుపి ఆవట్టేసుపి పతితే వహన్తి, నిముజ్జాపేత్వా జీవితక్ఖయం పాపేన్తి. **న తేన బ్యాపన్నరసూదకా నాతి** ఏత్థ ఏకో **న**-కారో పుచ్ఛనత్థో హోతి. నను తేన బ్యాపన్నరసూదకా నదియోతి తం పుచ్ఛన్తో ఏవమాహ. **కస్మాతి** కేన కారణేన తావ మహాసముద్దోవ అపేయ్యో కతో, కిం మహాబ్రహ్మా యమునాదీసు నదీసు ఉదకం అపేయ్యం కాతుం న సక్కోతి, సముద్దేయేవ సక్కోతీతి. **ద్విరసఞ్ఞు మాహూతి** ద్విరసఞ్ఞూ అహు, జాతోతి అత్థో.

పురే పురత్థాతి ఇతో పురే పుబ్బే పురత్థా పఠమకప్పికకాలే. **కా కస్స భరియాతి** కా కస్స భరియా నామ. తదా హి ఇత్థిలిఙ్గమేవ నత్థి, పచ్ఛా మేథునధమ్మవసేన మాతాపితరో నామ జాతా. **మనో మనుస్సన్తి** తదా హి మనోయేవ మనుస్సం జనేసి, మనోమయావ సత్తా నిబ్బత్తింసూతి అత్థో. **తేనాపి ధమ్మేనాతి** తేనాపి కారణేన తేన సభావేన న కోచి జాతియా హీనో. న హి తదా ఖత్తియాదిభేదో అత్థి, తస్మా యం బ్రాహ్మణా వదన్తి "బ్రాహ్మణావ జాతియా సేట్ఠా, ఇతరే హీనా"తి, తం మిచ్ఛా. **ఏవమ్పీతి** ఏవం వత్తమానే లోకే పోరాణకవత్తం జహిత్వా పచ్ఛా అత్తనా సమ్మన్నిత్వా కతానం వసేన ఖత్తియాదయో చత్తారో కోట్ఠాసా జాతా, ఏవమ్పి **వోస్సగ్గవిభఙ్గమాహు,** అత్తనా కతేహి కమ్మవోస్సగ్గేహి తేసం సత్తానం ఏకచ్చే ఖత్తియా జాతా, ఏకచ్చే బ్రాహ్మణాదయోతి ఇమం విభాగం కథేన్తి, తస్మా "బ్రాహ్మణావ సేట్ఠా"తి వచనం మిచ్ఛా.

సత్తధాతి యది మహాబ్రహ్మునా బ్రాహ్మణానఞ్ఞేవ తయో వేదా దిన్నా, న అఞ్ఞేసం, చణ్డాలస్స మన్తే భాసన్తస్స ముద్ధా సత్తధా ఫలేయ్య, న చ ఫలతి, తస్మా ఇమేహి బ్రాహ్మణేహి అత్తవధాయ మన్తా కతా, అత్తనోయేవ నేసం ముసావాదితం పకాసేన్తా గుణవధం కరోన్తి. **వాచాకతాతి** ఏతే మన్తా నామ ముసావాదేన చిన్తేత్వా కతా. **గిద్ధికతా గహీతాతి** లాభగిద్ధికతాయ బ్రాహ్మణేహి గహితా. **దుమ్మోచయాతి** మచ్ఛేన గిలితబలిసో వియ దుమ్మోచయా. **కబ్యపథానుపన్నాతి** కబ్యాకారకబ్రాహ్మణానం వచనపథం అనుపన్నా అనుగతా. తే హి యథా ఇచ్ఛన్తి, తథా ముసా వత్వా బన్ధన్తి. **బాలానన్తి** తేసఞ్హి బాలానం చిత్తం విసమే నివిట్ఠం, తం అఞ్ఞో అప్పపఞ్ఞోవ అభిసద్దహన్తి.

పోరిసియంబలేనాతి పోరిసియసఙ్ఖాతేన బలేన. ఇదం వుత్తం హోతి – యం ఏతేసం సీహాదీనం పురిసథామసఙ్ఖాతం పోరిసియబలం, తేన బలేన సమన్నాగతో బ్రాహ్మణో నామ నత్థి, సబ్బే ఇమేహి తిరచ్ఛానేహిపి హీనాయేవాతి. **మనుస్సభావో చ గవంవ పేక్ఖోతి** అపిచ యో ఏతేసం మనుస్సభావో, సో గున్నం వియ పేక్ఖితబ్బో. కింకారణా? జాతి హి తేసం అసమా సమానా. తేసఞ్హి బ్రాహ్మణానం దుప్పఞ్ఞతాయ గోహి సద్ధిం సమానజాతియేవ అసమా. అఞ్ఞమేవ హి గున్నం సణ్ఠానం, అఞ్ఞం తేసన్తి. ఏతేన బ్రాహ్మణే తిరచ్ఛానేసు సీహాదీహి సమేపి అకత్వా గోరూపసమేవ కరోతి.

సచే చ రాజాతి అరిట్ఠ, యది మహాబ్రహ్మునా దిన్నభావేన ఖత్తియోవ పథవిం విజిత్వా. **సజీవవాతి** సహజీవీహి అమచ్చేహి సమన్నాగతో. **అస్సవపారిసజ్జోతి** అత్తనో ఓవాదకరపరిసావచరోవ సియా, అథస్స పరిసాయ యుజ్ఝిత్వా రజ్జం

కాతబ్బం నామ న భవేయ్య . సయమేవ సో ఏకకోవ సత్తుసఙ్ఘం విజేయ్య, ఏవం సతి యుద్ధే దుక్ఖాభావేన తస్స పజా నిచ్చసుఖీ భవేయ్య, ఏతఞ్చ నత్థి. తస్మా తేసం వచనం మిచ్ఛా.

ఖత్తియమన్తాతి రాజసత్థఞ్చ తయో చ వేదా అత్తనో ఆణాయ రుచియా "ఇదమేవ కత్తబ్బ"న్తి పవత్తత్తా అత్థేన ఏతే సమకా భవన్తి. **అవినిచ్ఛినిత్వాతి** తేసం ఖత్తియమన్తానం ఖత్తియోపి వేదానం బ్రాహ్మణోపి అత్థం అవినిచ్ఛినిత్వా ఆణావసేనేవ ఉగ్గణ్హన్తో తం అత్థం ఉదకోఘేన ఛన్నమగ్గం వియ న బుజ్ఝతి.

అత్థేన ఏతేతి వఞ్చనత్థేన ఏతే సమకా భవన్తి. కింకారణా? బ్రాహ్మణావ సేట్ఠా, అఞ్ఞే వణ్ణా హీనాతి వదన్తి. యే చ తే లాభాదయో లోకధమ్మా, సబ్బేవ తేసం చతున్నమ్పి వణ్ణానం ధమ్మా. ఏకసత్తోపి ఏతేహి ముత్తకో నామ నత్థి. ఇతి బ్రాహ్మణా లోకధమ్మేహి అపరిముత్తావ సమానా "సేట్ఠా మయ"న్తి ముసా కథేన్తి.

ఇబ్భాతి గహపతికా. **తేవిజ్జసఙ్ఘా చాతి** బ్రాహ్మణాపి తథేవ పుథూని కసిగోరక్ఖాదీని కమ్మాని కరోన్తి. **నిచ్చుస్సుకాతి** నిచ్చం ఉస్సుక్కజాతా ఛన్దజాతా. **తదప్పపఞ్ఞా ద్విరసఞ్ఞురా తేతి** తస్మా భాతిక, ద్విరసఞ్ఞు నిప్పఞ్ఞా బ్రాహ్మణా, ఆరా తే ధమ్మతో. పోరాణకా హి బ్రాహ్మణధమ్మా ఏతరహి సునఖేసు సన్దిస్సన్తీతి.

ఏవం మహాసత్తో తస్స వాదం భిన్దిత్వా అత్తనో వాదం పతిట్ఠాపేసి. తస్స ధమ్మకథం సుత్వా సబ్బా నాగపరిసా సోమనస్సజాతా అహేసుం. మహాసత్తో నేసాదబ్రాహ్మణం నాగభవనా నీహరాపేసి, పరిభాసమత్తమ్పిస్స నాకాసి. సాగరబ్రహ్మదత్తోపి ఠపితదివసం అనతిక్కమిత్వా చతురఙ్గినియా సేనాయ సహ పితు వసనట్ఠానం అగమాసి. మహాసత్తోపి "మాతులఞ్చ అయ్యకఞ్చ పస్సిస్సామీ"తి భేరిం చరాపేత్వా మహన్తేన సిరిసోభగ్గేన యమునాతో ఉత్తరిత్వా తమేవ అస్సమపదం ఆరబ్భ పాయాసి. అవసేసా భాతరో చస్స మాతాపితరో చ పచ్ఛతో పాయింసు. తస్మిం ఖణే సాగరబ్రహ్మదత్తో మహాసత్తం మహతియా పరిసాయ ఆగచ్ఛన్తం అసఞ్జానిత్వా పితరం పుచ్ఛన్తో ఆహ –

౯౬౭. "కస్స భేరీ ముదిఙ్గా చ, సఙ్ఖా పణవదిన్దిమా;
పురతో పటిపన్నాని, హాసయన్తా రథేసభం.

౯౬౮. "కస్స కఞ్చనపట్టేన, పుథునా విజ్జువణ్ణినా;
యువా కలాపసన్నద్ధో, కో ఏతి సిరియా జలం.

౯౬౯. "ఉక్కాముఖపహట్ఠంవ, ఖదిరఙ్గారసన్నిభం;
ముఖఞ్చ రుచిరా భాతి, కో ఏతి సిరియా జలం.

౯౭౦. "కస్స జమ్బోనదం ఛత్తం, ససలాకం మనోరమం;
ఆదిచ్చరంసావరణం, కో ఏతి సిరియా జలం.

౯౭౧. "కస్స అఙ్గం పరిగ్గయ్హ, వాలబీజనిముత్తమం;
ఉభతో వరపుఞ్ఞస్స, ముద్ధని ఉపరూపరి.

౯౨౨.“కస్స పేఖుణహత్థాని, చిత్రాని చ ముదూని చ;
కఞ్చనమణిదణ్డాని, చరన్తి దుభతో ముఖం.

౯౨౩. “ఖదిరఙ్గారవణ్ణాభా, ఉక్కాముఖపహంసితా;
కస్సేతే కుణ్డలా వగ్గూ, సోభన్తి దుభతో ముఖం.

౯౨౪.“కస్స వాతేన ఛుపితా, నిద్ధన్తా ముదుకాళకా;
సోభయన్తి నలాటన్తం, నభా విజ్జురివుగ్గతా.

౯౨౫.“కస్స ఏతాని అక్ఖీని, ఆయతాని పుథూని చ;
కో సోభతి విసాలక్ఖో, కస్సేతం ఉణ్ణజం ముఖం.

౯౨౬.“కస్సేతే లపనజాతా, సుద్ధా సఙ్ఖవరూపమా;
భాసమానస్స సోభన్తి, దన్తా కుప్పిలసాదిసా.

౯౨౭. “కస్స లాఖారససమా, హత్థపాదా సుఖేధితా;
కో సో బిమ్బోట్ఠసమ్పన్నో, దివా సూరియోవ భాసతి.

౯౨౮.“హిమచ్చయే హిమవతి, మహాసాలోవ పుప్ఫితో;
కో సో ఓదాతపావారో, జయం ఇన్దోవ సోభతి.

౯౨౯.“సువణ్ణపీళకాకిణ్ణం, మణిదణ్డవిచిత్తకం;
కో సో పరిసమోగయ్హ, ఈసం ఖగ్గం పముఞ్చతి.

౯౩౦.“సువణ్ణవికతా చిత్తా, సుకతా చిత్తసిబ్బనా;
కో సో ఓముఞ్చతే పాదా, నమో కత్వా మహేసినో”తి.

తత్థ **పటిపన్నానీ**తి కస్సేతాని తూరియాని పురతో పటిపన్నాని. **హాసయన్తా**తి ఏతం రాజానం హాసయన్తా. **కస్స కఞ్చనపట్టేనా**తి కస్స నలాటన్తే బన్ధేన ఉణ్హీసపట్టేన విజ్జుయా మేఘముఖం వియ ముఖం పజ్జోతతీతి పుచ్ఛతి. **యువా కలాపసన్నద్ధో**తి తరుణో సన్నద్ధకలాపో. **ఉక్కాముఖపహట్ఠంవా**తి కమ్మారుద్ధనే పహట్ఠసువణ్ణం వియ. **ఖదిరఙ్గారసన్నిభన్తి** ఆదిత్తఖదిరఙ్గారసన్నిభం. **జమ్బోనదన్తి** రత్తసువణ్ణమయం. **అఙ్గం పరిగ్గయ్హా**తి చామరిగాహకేన అఙ్గేన పరిగ్గహితా హుత్వా. **వాలబీజనిముత్తమన్తి** ఉత్తమం వాలబీజనిం. **పేఖుణహత్థానీ**తి మోరపిఞ్ఛహత్థకాని. **చిత్రానీ**తి సత్తరతనచిత్రాని. **కఞ్చనమణిదణ్డానీ**తి తపనీయసువణ్ణేన చ మణీహి చ ఖచితదణ్డాని. **దుభతో ముఖన్తి** ముఖస్స ఉభయపస్సేసు చరన్తి.

వాతేన ఛుపితాతి వాతపహటా. **నిద్ధన్తా**తి సినిద్ధఅన్తా. **నలాటన్తన్తి** కస్సేతే ఏవరూపా కేసా నలాటన్తం ఉపసోభేన్తి. **నభా విజ్జురివుగ్గతా**తి నభతో ఉగ్గతా విజ్జు వియ. **ఉణ్ణజన్తి** కఞ్చనాదాసో వియ పరిపుణ్ణం. **లపనజాతా**తి ముఖజాతా.

కుప్పిలసాదిసాతి మన్దాలకమకులసదిసా. **సుఖేధితాతి** సుఖపరిహటా. **జయం ఇన్దోవాతి** జయం పత్తో ఇన్దో వియ. **సువణ్ణపీళకాకిణ్ణన్తి** సువణ్ణపీళకాహి ఆకిణ్ణం. **మణిదణ్డవిచిత్తకన్తి** మణీహి థరుమ్హి విచిత్తకం. **సువణ్ణవికతాతి** సువణ్ణఖచితా. **చిత్తాతి** సత్తరతనవిచిత్తా. **సుకతాతి** సుట్ఠు నిట్ఠితా. **చిత్తసిబ్బనాతి** చిత్రసిబ్బినియో. **కో నో ఓముఞ్చతే పాదాతి** కో ఏస పాదతో ఏవరూపా పాదుకా ఓముఞ్చతీతి.

ఏవం పుత్తేన సాగరబ్రహ్మదత్తేన పుట్ఠో ఇద్ధిమా అభిఞ్ఞాలాభీ తాపసో "తాత, ఏతే ధతరట్ఠరఞ్ఞో పుత్తా తవ భాగినేయ్యనాగా"తి ఆచిక్ఖన్తో గాథమాహ –

౯౮౧."ధతరట్ఠా హి తే నాగా, ఇద్ధిమన్తో యసస్సినో;
సముద్దజాయ ఉప్పన్నా, నాగా ఏతే మహిద్ధికా"తి.

ఏవం తేసం కథేన్తానఞ్ఞేవ నాగపరిసా పత్వా తాపసస్స పాదే వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. సముద్దజాపి పితరం వన్దిత్వా రోదిత్వా నాగపరిసాయ సద్ధిం నాగభవనమేవ గతా. సాగరబ్రహ్మదత్తోపి తత్థేవ కతిపాహం వసిత్వా బారాణసిమేవ గతో. సముద్దజా నాగభవనేయేవ కాలమకాసి. బోధిసత్తో యావజీవం సీలం రక్ఖిత్వా ఉపోసథకమ్మం కత్వా ఆయుపరియోసానే సద్ధిం పరిసాయ సగ్గపురం పూరేసి.

సత్థా ఇమం ధమ్మదేసనం ఆహరిత్వా "ఏవం ఉపాసకా పోరాణకపణ్డితా అనుప్పన్నేపి బుద్ధే ఏవరూపం నామ సమ్పత్తిం పహాయ ఉపోసథకమ్మం కరింసుయేవా"తి వత్వా జాతకం సమోధానేసి. దేసనాపరియోసానే ఉపాసకా సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠహింసు. తదా మాతాపితరో మహారాజకులాని అహేసుం, నేసాదబ్రాహ్మణో దేవదత్తో, సోమదత్తో ఆనన్దో, అజముఖీ ఉప్పలవణ్ణా, సుదస్సనో సారిపుత్తో, సుభోగో మోగ్గల్లానో, కాణారిట్ఠో సునక్ఖత్తో, భూరిదత్తో పన అహమేవ సమ్మాసమ్బుద్ధో అహోసిన్తి.

భూరిదత్తజాతకవణ్ణనా ఛట్ఠానిట్ఠితా.

[౫౪౪] ౭. చన్దకుమారజాతకవణ్ణనా

రాజాసి లుద్దకమ్మోతి ఇదం సత్థా గిజ్ఝకూటే విహరన్తో దేవదత్తం ఆరబ్భ కథేసి. తస్స వత్థు సఙ్ఘభేదకక్ఖన్ధకే ఆగతమేవ. తం తస్స పబ్బజితకాలతో పట్ఠాయ యావ బిమ్బిసారరఞ్ఞో మరణా తత్థాగతనయేనేవ వేదితబ్బం. తం పన మారాపేత్వా దేవదత్తో అజాతసత్తుం ఉపసఙ్కమిత్వా "మహారాజ, తవ మనోరథో మత్థకం పత్తో, మమ మనోరథో తావ న పాపుణాతీ"తి ఆహ. "కో పన తే, భన్తే, మనోరథో"తి? "నను దసబలం మారేత్వా బుద్ధో భవిస్సామీ"తి. "అమ్హేహేత్థ కిం కాతబ్బ"న్తి? "మహారాజ, ధనుగ్గహే సన్నిపాతాపేతుం వట్టతీ"తి. "సాధు, భన్తే"తి రాజా అక్ఖణవేధీనం ధనుగ్గహానం పఞ్చసతాని సన్నిపాతాపేత్వా తతో ఏకతింస జనే ఉచ్చినిత్వా థేరస్స సన్తికం పాహేసి. సో తేసం జేట్ఠకం ఆమన్తేత్వా "ఆవుసో సమణో గోతమో గిజ్ఝకూటే విహరతి, అసుకస్మిం నామ దివాట్ఠానే చఙ్కమతి. త్వం తత్థ గన్త్వా తం విసపీతేన సల్లేన విజ్ఝిత్వా జీవితక్ఖయం పాపేత్వా అసుకేన నామ మగ్గేన ఏహీ"తి వత్వా పేసేత్వా తస్మిం మగ్గే ద్వే ధనుగ్గహేఠపేసి "తుమ్హాకం ఠితమగ్గేన ఏకో పురిసో ఆగమిస్సతి, తం తుమ్హే జీవితా వోరోపేత్వా అసుకేన నామ మగ్గేన ఏథా"తి, తస్మిం మగ్గే చత్తారో పురిసే ఠపేసి "తుమ్హాకం ఠితమగ్గేన ద్వే పురిసా ఆగమిస్సన్తి, తుమ్హే తే జీవితా వోరోపేత్వా అసుకేన నామ మగ్గేన ఏథా"తి, తస్మిం మగ్గే అట్ఠ జనే ఠపేసి "తుమ్హాకం ఠితమగ్గేన చత్తారో పురిసో ఆగమిస్సన్తి, తుమ్హే తే జీవితా వోరోపేత్వా అసుకేన నామ

మగ్గేన ఏథా"తి, తస్మిం మగ్గే సోళస పురిసే ఠపేసి "తుమ్హాకం ఠితమగ్గేన అట్ఠ పురిసా ఆగమిస్సన్తి, తుమ్హే తే జీవితా వోరోపేత్వా అసుకేన నామ మగ్గేన ఏథా"తి.

కస్మా పనేస ఏవమకాసీతి? అత్తనో కమ్మస్స పటిచ్ఛాదనత్థం. అథ సో జేట్ఠకధనుగ్గహో వామతో ఖగ్గం లగ్గేత్వా పిట్ఠియా తుణీరం బన్ధిత్వా మేణ్డసిఙ్గమహాధనుం గహేత్వా తథాగతస్స సన్తికం గన్త్వా "విజ్ఝిస్సామి న"న్తి సఞ్ఞాయ ధనుం ఆరోపేత్వా సరం సన్నయ్హిత్వా ఆకడ్ఢిత్వా విస్సజ్జేతుం నాసక్ఖి. సో సరం ఓరోపేతుమ్పి అసక్కోన్తో ఫాసుకా భిజ్జన్తియో వియ ముఖతో ఖేళేన పగ్ఘరన్తేన కిలన్తరూపో అహోసి, సకలసరీరం థద్ధం జాతం, యన్తేన పీళితాకారప్పత్తం వియ అహోసి. సో మరణభయతజ్జితో అట్ఠాసి. అథ నం సత్థా దిస్వా మధురస్సరం నిచ్ఛారేత్వా ఏతదవోచ "మా భాయి భో, పురిస, ఇతో ఏహీ"తి. సో తస్మిం ఖణే ఆవుధాని ఛడ్డేత్వా భగవతో పాదేసు సిరసా నిపతిత్వా "అచ్చయో మం, భన్తే, అచ్చగమా యథాబాలం యథామూళ్హం యథాఅకుసలం, స్వాహం తుమ్హాకం గుణే అజానన్తో అన్ధబాలస్స దేవదత్తస్స వచనేన తుమ్హే జీవితా వోరోపేతుం ఆగతోమ్హి, ఖమథ మే, భన్తే"తి ఖమాపేత్వా ఏకమన్తే నిసీది. అథ నం సత్థా ధమ్మం దేసేన్తో సచ్చాని పకాసేత్వా సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠాపేత్వా "ఆవుసో, దేవదత్తేన ఆచిక్ఖితమగ్గం అప్పటిపజ్జిత్వా అఞ్ఞేన మగ్గేన యాహీ"తి ఉయ్యోజేసి. ఉయ్యోజేత్వా చ పన చఙ్కమా ఓరుయ్హ అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే నిసీది.

అథ తస్మిం ధనుగ్గహే అనాగచ్ఛన్తే ఇతరే ద్వే జనా "కిం ను ఖో సో చిరాయతీ"తి పటిమగ్గేన గచ్ఛన్తా దసబలం దిస్వా ఉపసఙ్కమిత్వా వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. సత్థా తేసమ్పి ధమ్మం దేసేత్వా సచ్చాని పకాసేత్వా సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠాపేత్వా "ఆవుసో, దేవదత్తేన కథితమగ్గం అప్పటిపజ్జిత్వా ఇమినా మగ్గేన గచ్ఛథా"తి ఉయ్యోజేసి. ఇమినా ఉపాయేన ఇతరేసుపి ఆగన్త్వా నిసిన్నేసు సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠాపేత్వా అఞ్ఞేన మగ్గేన ఉయ్యోజేసి. అథ సో పఠమమాగతో జేట్ఠకధనుగ్గహో దేవదత్తం ఉపసఙ్కమిత్వా "భన్తే, దేవదత్త అహం సమ్మాసమ్బుద్ధం జీవితా వోరోపేతుం నాసక్ఖిం, మహిద్ధికో సో భగవా మహానుభావో"తి ఆరోచేసి. తే సబ్బేపి "సమ్మాసమ్బుద్ధం నిస్సాయ అమ్హేహి జీవితం లద్ధ"న్తి సత్థు సన్తికే పబ్బజిత్వా అరహత్తం పాపుణింసు. అయం పవత్తి భిక్ఖుసఙ్ఘే పాకటా అహోసి. భిక్ఖూ ధమ్మసభాయం కథం సముట్ఠాపేసుం "ఆవుసో దేవదత్తో కిర ఏకస్మిం తథాగతే వేరచిత్తేన బహూ జనే జీవితా వోరోపేతుం వాయామమకాసి, తే సబ్బేపి సత్థారం నిస్సాయ జీవితం లభింసూ"తి. సత్థా ఆగన్త్వా "కాయ నుత్థ, భిక్ఖవే, ఏతరహి కథాయ సన్నిసిన్నా"తి పుచ్ఛిత్వా "ఇమాయ నామా"తి వుత్తే "న, భిక్ఖవే, ఇదానేవ, పుబ్బేపి దేవదత్తో మం ఏకకం నిస్సాయ మయి వేరచిత్తేన బహూ జనే జీవితా వోరోపేతుం వాయామం అకాసియేవా"తి వత్వా తేహి యాచితో అతీతం ఆహరి.

అతీతే అయం బారాణసీ పుప్ఫవతీ నామ అహోసి. తత్థ వసవత్తిరఞ్ఞో పుత్తో ఏకరాజా నామ రజ్జం కారేసి, తస్స పుత్తో చన్దకుమారో నామ ఓపరజ్జం కారేసి. ఖణ్డహాలో నామ బ్రాహ్మణో పురోహితో అహోసి. సో రఞ్ఞో అత్థఞ్చ ధమ్మఞ్చ అనుసాసి. తం కిర రాజా "పణ్డితో"తి వినిచ్ఛయే నిసీదాపేసి. సో లఞ్జవిత్తకో హుత్వా లఞ్జం గహేత్వా అసామికే సామికే కరోతి, సామికే చ అసామికే. అథేకదివసం ఏకో అడ్డపరాజితో పురిసో వినిచ్ఛయట్ఠానా ఉపక్కోసేన్తో నిక్ఖమిత్వా రాజుపట్ఠానం ఆగచ్ఛన్తం చన్దకుమారం దిస్వా ధావిత్వా తస్స పాదేసు నిపతిత్వా రోది. సో "కిం, భో పురిస, రోదసీ"తి ఆహ. "సామి, ఖణ్డహాలో వినిచ్ఛయే విలోపం ఖాదతి, అహం తేన లఞ్జం గహేత్వా పరాజయం పాపితో"తి. చన్దకుమారో "మా భాయీ"తి తం అస్సాసేత్వా వినిచ్ఛయం నేత్వా సామికమేవ సామికం, అసామికమేవ అసామికం అకాసి. మహాజనో మహాసద్దేన సాధుకారమదాసి. రాజా తం సుత్వా "కింసద్దో ఏసో"తి పుచ్ఛి. "చన్దకుమారేన కిర అడ్డో సువినిచ్ఛితో, తత్థేసో

సాధుకారసద్దో”తి. తం సుత్వా రాజా తుస్సి. కుమారో ఆగన్త్వా తం వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసీది. అథ నం రాజా “తాత, ఏకో కిర తే అడ్డో వినిచ్ఛితో”తి ఆహ. “ఆమ, దేవా”తి. “తేన హి, తాత, ఇతో పట్ఠాయ త్వమేవ వినిచ్ఛయం పట్ఠపేహీ”తి వినిచ్ఛయం కుమారస్స అదాసి.

తతో పట్ఠాయ ఖణ్డహాలస్స ఆయో పచ్ఛిజ్జి. సో తతో పట్ఠాయ కుమారే ఆఘాతం బన్ధిత్వా ఓకాసం గవేసన్తో అన్తరాపేక్ఖో విచరి. సో పన రాజా మన్దపఞ్ఞో. సో ఏకదివసం రత్తిభాగే సుపిత్వా పచ్చూససమయే సుపినన్తే అలఙ్కతద్వారకోట్ఠకం, సత్తరతనమయపాకారం, సట్ఠియోజనికసువణ్ణమయవాలుకమహావీథిం, యోజనసహస్సుబ్బేధవేజయన్తపాసాదపటిమణ్డితం నన్దనవనాదివనరామణేయ్యకనన్దాపోక్ఖరణిఆదిపోక్ఖరణిరామణేయ్యకసమన్నాగతం ఆకిణ్ణదేవగణం తావతింసభవనం దిస్వా పబుజ్ఝిత్వా తత్థ గన్తుకామో చిన్తేసి – “స్వే ఆచరియఖణ్డహాలస్సాగమనవేలాయ దేవలోకగామిమగ్గం పుచ్ఛిత్వా తేన దేసితమగ్గేన దేవలోకం గమిస్సామీ”తి ఖణ్డహాలోపి పాతోవ న్హత్వా భుఞ్జిత్వా రాజుపట్ఠానం ఆగన్త్వా రాజనివేసనం పవిసిత్వా రఞ్ఞో సుఖసేయ్యం పుచ్ఛి. అథస్స రాజా ఆసనం దాపేత్వా పఞ్హం పుచ్ఛి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౯౮౨.“రాజాసి లుద్దకమ్మో, ఏకరాజా పుప్ఫవతీయా;
సో పుచ్ఛి బ్రహ్మబన్ధుం, ఖణ్డహాలం పురోహితం మూళ్హం.

౯౮౩.“సగ్గాన మగ్గమాచిక్ఖ, త్వంసి బ్రాహ్మణ ధమ్మవినయకుసలో;
యథా ఇతో వజన్తి సుగతిం, నరా పుఞ్ఞాని కత్వానా”తి.

తత్థ **రాజాసీ**తి రాజా ఆసి. **లుద్దకమ్మో**తి కక్ఖళఫరుసకమ్మో. **సగ్గాన మగ్గ**న్తి సగ్గానం గమనమగ్గం. **ధమ్మవినయకుసలో**తి సుచరితధమ్మే చ ఆచారవినయే చ కుసలో. **యథా**తి యథా నరా పుఞ్ఞాని కత్వా ఇతో సుగతిం గచ్ఛన్తి, తం మే సుగతిమగ్గం ఆచిక్ఖాహీతి పుచ్ఛి.

ఇమం పన పఞ్హం సబ్బఞ్ఞుబుద్ధం వా తస్స సావకే వా తేసం అలాభేన బోధిసత్తం వా పుచ్ఛితుం వట్టతి. రాజా పన యథా నామ సత్తాహం మగ్గమూళ్హో పురిసో అఞ్ఞం మాసమత్తం మగ్గమూళ్హం మగ్గం పుచ్ఛేయ్య, ఏవం ఖణ్డహాలం పుచ్ఛి. సో చిన్తేసి “అయం మే పచ్చామిత్తస్స పిట్ఠిదస్సనకాలో, ఇదాని చన్దకుమారం జీవితక్ఖయం పాపేత్వా మమ మనోరథం పూరేస్సామీ”తి. అథ రాజానం ఆమన్తేత్వా తతియం గాథమాహ –

౯౮౪.“అతిదానం దదిత్వాన, అవజ్ఝే దేవ ఘాతేత్వా;
ఏవం వజన్తి సుగతిం, నరా పుఞ్ఞాని కత్వానా”తి.

తస్సత్థో – మహారాజ సగ్గం గచ్ఛన్తా నామ అతిదానం దదన్తి, అవజ్ఝే ఘాతేన్తి. సచేపి సగ్గం గన్తుకామోసి, త్వమ్పి తథేవ కరోహీతి.

అథ నం రాజా పఞ్హస్స అత్థం పుచ్ఛి –

౯౮౫.

“కిం పన తం అతిదానం, కే చ అవజ్ఝా ఇమస్మి లోకస్మిం;
ఏతఞ్చ ఖో నో అక్ఖాహి, యజిస్సామి దదామి దానానీ”తి.

సోపిస్స బ్యాకాసి –

౯౮౬.“పుత్తేహి దేవ యజితబ్బం, మహేసీహి నేగమేహి చ;
ఉసభేహి ఆజానియేహి చతూహి, సబ్బచతుక్కేన దేవ యజితబ్బ”న్తి.

రఞ్ఞో పఞ్హం బ్యాకరోన్తో చ దేవలోకమగ్గం పుట్ఠో నిరయమగ్గం బ్యాకాసి.

తత్థ **పుత్తేహీ**తి అత్తనా జాతేహి పియపుత్తేహి చేవ పియధీతాహి చ. **మహేసీహీ**తి పియభరియాహి. **నేగమేహీ**తి సేట్ఠీహి. **ఉసభేహీ**తి సబ్బసేతేహి ఉసభరాజూహి. **ఆజానియేహీ**తి మఙ్గలఅస్సేహి. **చతూహీ**తి ఏతేహి సబ్బేహేవ అఞ్ఞేహి చ హత్థిఆదీహి చతూహి చతూహీతి ఏవం సబ్బచతుక్కేన, దేవ, యజితబ్బం. ఏతేసఞ్హి ఖగ్గేన సీసం ఛిన్దిత్వా సువణ్ణపాతియా గలలోహితం గహేత్వా ఆవాటే పక్ఖిపిత్వా యఞ్ఞస్స యజనకరాజానో సరీరేన సహ దేవలోకం గచ్ఛన్తి. మహారాజ, సమణబ్రాహ్మణకపణద్ధికవనిబ్బకయాచకానం ఘాసచ్ఛాదనాదిసమ్పదానం దానమేవ పవత్తతి. ఇమే పన పుత్తధీతాదయో మారేత్వా తేసం గలలోహితేన యఞ్ఞస్స యజనం అతిదానం నామాతి రాజానం సఞ్ఞాపేసి.

ఇతి సో “సచే చన్దకుమారం ఏకఞ్ఞేవ గణ్హిస్సామి, వేరచిత్తేన కరణం మఞ్ఞిస్సన్తీ”తి తం మహాజనస్స అన్తరే పక్ఖిపి. ఇదం పన తేసం కథేన్తానం కథం సుత్వా సబ్బే అన్తేపురజనా భీతతసితా సంవిగ్గమానహదయా ఏకప్పహారేనేవ మహారవం రవింసు. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౯౮౭.“తం సుత్వా అన్తేపురే, కుమారా మహేసియో చ హఞ్ఞన్తు;
ఏకో అహోసి నిగ్ఘోసో, భిస్మా అచ్చుగ్గతో సద్దో”తి.

తత్థ **త**న్తి “కుమారా చ మహేసియో చ హఞ్ఞన్తూ”తి తం సద్దం సుత్వా **ఏకో**తి సకలరాజనివేసనే ఏకోవ నిగ్ఘోసో అహోసి. **భిస్మా**తి భయానకో. **అచ్చుగ్గతో**తి అతిఉగ్గతో అహోసి, సకలరాజకులం యుగన్తవాతప్పహటం వియ సాలవనం అహోసి.

బ్రాహ్మణో రాజానం ఆహ – “కిం పన, మహారాజ, యఞ్ఞం యజితుం సక్కోసి, న సక్కోసీ”తి? “కిం కథేసి, ఆచరియ, యఞ్ఞం యజిత్వా దేవలోకం గమిస్సామీ”తి. “మహారాజ, భీరుకా దుబ్బలజ్ఝాసయా యఞ్ఞం యజితుం సమత్థా నామ న హోన్తి, తుమ్హే ఇధ సబ్బే సన్నిపాతేథ, అహం యఞ్ఞావాటే కమ్మం కరిస్సామీ”తి అత్తనో పహోనకం బలకాయం గహేత్వా నగరా నిక్ఖమ్మ యఞ్ఞావాటం సమతలం కారేత్వా వతియా పరిక్ఖిపి. కస్మా? ధమ్మికో హి సమణో వా బ్రాహ్మణో వా ఆగన్త్వా నివారేయ్యాతి యఞ్ఞావాటే వతియా పరిక్ఖేపనం నామ చారిత్తన్తి కత్వా పోరాణకబ్రాహ్మణేహి ఠపితం. రాజాపి పురిసే పక్కోసాపేత్వా “తాతా, అహం అత్తనో పుత్తధీతరో చ భరియాయో చ మారేత్వా యఞ్ఞం యజిత్వా దేవలోకం గమిస్సామి, గచ్ఛథ నేసం ఆచిక్ఖిత్వా సబ్బే ఇధానేథా”తి పుత్తానం తావ ఆనయనత్థాయ ఆహ –

౯౮౮.“గచ్ఛథ వదేథ కుమారే, చన్దం సూరియఞ్చ భద్దసేనఞ్చ;
సూరఞ్చ వామగోత్తఞ్చ, పచురా కిర హోథ యఞ్ఞత్థాయా”తి.

తత్థ **గచ్ఛథ వదేథ కుమారే**తి చన్దకుమారో చ సూరియకుమారో చాతి ద్వే గోతమిదేవియా అగ్గమహేసియా పుత్తా, భద్దసేనో చ సూరో చ వామగోత్తో చ తేసం వేమాతికభాతరో. **పచురా కిర హోథా**తి ఏకస్మిం ఠానే రాసీ హోథాతి ఆచిక్ఖథాతి అత్థో.

తే పఠమం చన్దకుమారస్స సన్తికం గన్త్వా ఆహంసు "కుమార, తుమ్హే కిర మారేత్వా తుమ్హాకం పితా దేవలోకం గన్తుకామో, తుమ్హాకం గణ్హనత్థాయ అమ్హే పేసేసీ"తి. "కస్స వచనేన మం గణ్హాపేసీ"తి? "ఖణ్డహాలస్స, దేవా"తి. "కిం సో మఞ్ఞేవ గణ్హాపేతి, ఉదాహు అఞ్ఞేపీ"తి. "రాజపుత్త, అఞ్ఞేపి గణ్హాపేతి, సబ్బచతుక్కం కిర యఞ్ఞం యజితుకామో"తి. సో చిన్తేసి "తస్స అఞ్ఞేహి సద్ధిం వేరం నత్థి, 'వినిచ్ఛయే విలోపం కాతుం న లభామీ'తి పన మయి ఏకస్మిం వేరచిత్తేన బహూ మారాపేతి, పితరం దట్ఠుం లభన్తస్స సబ్బేసం తేసం మోచాపనం నామ మమ భారో"తి. అథ నే రాజపురిసే ఆహ "తేన హి మే పితు వచనం కరోథా"తి. తే తం నేత్వా రాజఙ్గణే ఏకమన్తే ఠపేత్వా ఇతరేపి తయో ఆమన్తేత్వా తస్సేవ సన్తికే కత్వా రఞ్ఞో ఆరోచయింసు "ఆనీతా తే, దేవ, పుత్తా"తి. సో తేసం వచనం సుత్వా "తాతా, ఇదాని మే ధీతరో ఆనేత్వా తేసఞ్ఞేవ భాతికానం సన్తికే కరోథా"తి చతస్సో ధీతరో ఆహరాపేతుం ఇతరం గాథమాహ –

౯౮౯."కుమారియోపి వదేథ, ఉపసేనం కోకిలఞ్చ ముదితఞ్చ;
నన్దఞ్చాపి కుమారిం, పచురా కిర హోథ యఞ్ఞత్థాయా"తి.

తే "ఏవం కరిస్సామా"తి తాసం సన్తికం గన్త్వా తా రోదమానా పరిదేవమానా ఆనేత్వా భాతికానఞ్ఞేవ సన్తికే కరింసు. తతో రాజా అత్తనో భరియానం గహణత్థాయ ఇతరం గాథమాహ –

౯౯౦."విజయమ్పి మయ్హం మహేసిం, ఏరావతిం కేసినిం సునన్దఞ్చ;
లక్ఖణవరూపపన్నా, పచురా కిర హోథ యఞ్ఞత్థాయా"తి.

తత్థ **లక్ఖణవరూపపన్నా**తి ఉత్తమేహి చతుసట్ఠియా ఇత్థిలక్ఖణేహి ఉపపన్నా ఏతాపి వదేథాతి అత్థో.

తే తాపి పరిదేవమానా ఆనేత్వా కుమారానం సన్తికే కరింసు. అథ రాజా చత్తారో సేట్ఠినో గహణత్థాయ ఆణాపేన్తో ఇతరం గాథమాహ –

౯౯౧."గహపతయో చ వదేథ, పుణ్ణముఖం భద్దియం సిఙ్గాలఞ్చ;
వడ్ఢఞ్చాపి గహపతిం, పచురా కిర హోథ యఞ్ఞత్థాయా"తి.

రాజపురిసా గన్త్వా తేపి ఆనయింసు. రఞ్ఞో పుత్తదారే గయ్హమానే సకలనగరం న కిఞ్చి అవోచ. సేట్ఠికులాని పన మహాసమ్బన్ధాని, తస్మా తేసం గహితకాలే సకలనగరం సఙ్ఖుభిత్వా "రఞ్ఞో సేట్ఠినో మారేత్వా యఞ్ఞం యజితుం న దస్సామా"తి సేట్ఠినో పరివారేత్వావ తేసం ఞాతివగ్గేన సద్ధిం రాజకులం అగమి. అథ తే సేట్ఠినో ఞాతిగణపరివుతా రాజానం వన్దిత్వా అత్తనో జీవితం యాచింసు. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౯౯౨."తే తత్థ గహపతయో, అవోచిసుం సమాగతా పుత్తదారపరికిణ్ణా;

సబ్బేవ సిఖినో దేవ కరోహి, అథ వా నో దాసే సావేహీ”తి.

తత్థ **సబ్బేవ సిఖినో**తి సబ్బే అమ్హే మత్థకే చూళం బన్ధిత్వా అత్తనో చేటకే కరోహి, మయం తే చేటకకిచ్చం కరిస్సామ. **అథ వా నో దాసే సావేహీ**తి అథ వా నో అసద్దహన్తో సబ్బసేనియో సన్నిపాతేత్వా రాసిమజ్ఝే అమ్హే దాసే సావేహి, మయం తే దాసత్తం పటిస్సుణిస్సామాతి.

తే ఏవం యాచన్తాపి జీవితం లద్ధుం నాసక్ఖింసు. రాజపురిసా సేసే పటిక్కమాపేత్వా తే గహేత్వా కుమారానఞ్ఞేవ సన్తికే నిసీదాపేసుం. తతో పన రాజా హత్థిఆదీనం గహణత్థాయ ఆణాపేన్తో ఆహ –

౯౯౩. “అభయఙ్కరమ్పి మే హత్థిం, నాళాగిరిం అచ్చుగ్గతం వరుణదన్తం;
ఆనేథ ఖో నే ఖిప్పం, యఞ్ఞత్థాయ భవిస్సన్తి.

౯౯౪.“అస్సరతనమ్పి కేసిం, సురాముఖం పుణ్ణకం వినతకఞ్చ;
ఆనేథ ఖో నే ఖిప్పం, యఞ్ఞత్థాయ భవిస్సన్తి.

౯౯౫.“ఉసభమ్పి యూథపతిం అనోజం, నిసభం గవమ్పతిం తేపి మయ్హం ఆనేథ;
సమూహ కరోన్తు సబ్బం, యజిస్సామి దదామి దానాని.

౯౯౬.“సబ్బం పటియాదేథ, యఞ్ఞం పన ఉగ్గతమ్హి సూరియమ్హి;
ఆణాపేథ చ కుమారే, అభిరమన్తు ఇమం రత్తిం.

౯౯౭. “సబ్బం ఉపట్ఠపేథ, యఞ్ఞం పన ఉగ్గతమ్హి సూరియమ్హి;
వదేథ దాని కుమారే, అజ్జ ఖో పచ్ఛిమా రత్తీ”తి.

తత్థ **సమూహ కరోన్తు సబ్బ**న్తి న కేవలం ఏత్తకమేవ, అవసేసమ్పి చతుప్పదగణఞ్చేవ పక్ఖిగణఞ్చ సబ్బం చతుక్కం కత్వా రాసిం కరోన్తు, సబ్బచతుక్కం యఞ్ఞం యజిస్సామి, యాచకబ్రాహ్మణానఞ్చ దానం దస్సామీతి. **సబ్బం పటియాదేథా**తి ఏవం మయా వుత్తం అనవసేసం ఉపట్ఠపేథ. **ఉగ్గతమ్హీ**తి అహం పన యఞ్ఞం ఉగ్గతే సూరియే స్వే పాతోవ యజిస్సామి. **సబ్బం ఉపట్ఠపేథా**తి సేసమ్పి సబ్బం యఞ్ఞఉపకరణం ఉపట్ఠపేథాతి.

రఞ్ఞో పన మాతాపితరో ధరన్తియేవ. అథస్స అమచ్చా గన్త్వా మాతుయా ఆరోచేసుం “అయ్యే, పుత్తో వో పుత్తదారం మారేత్వా యఞ్ఞం యజితుకామో”తి. సా “కిం కథేథ, తాతా”తి హత్థేన హదయం పహరిత్వా రోదమానా ఆగన్త్వా “సచ్చం కిర ఏవరూపో తే యఞ్ఞో భవిస్సతీ”తి పుచ్ఛి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౯౯౮.“తంతం మాతా అవచ, రోదన్తీ ఆగన్త్వా విమానతో;
యఞ్ఞో కిర తే పుత్త, భవిస్సతి చతూహి పుత్తేహీ”తి.

తత్థ **తంత**న్తి తం ఏతం రాజానం. **విమానతో**తి అత్తనో వసనట్ఠానతో.

రాజా ఆహ –

౯౯౯.“సబ్బేపి మయ్హం పుత్తా చత్తా, చన్దస్మిం హఞ్ఞమానస్మిం;
పుత్తేహి యఞ్ఞం యజిత్వాన, సుగతిం సగ్గం గమిస్సామీ”తి.

తత్థ **చత్తా**తి చన్దకుమారే హఞ్ఞమానేయేవ సబ్బేపి యఞ్ఞత్థాయ మయా పరిచ్చత్తా.

అథ నం మాతా ఆహ –

౧౦౦౦‘మా తం పుత్త సద్దహేసి, సుగతి కిర హోతి పుత్తయఞ్ఞేన;
నిరయానేసో మగ్గో, నేసో మగ్గో హి సగ్గానం.

౧౦౦౧‘దానాని దేహి కోణ్డఞ్ఞ, అహింసా సబ్బభూతభబ్యానం;
ఏస మగ్గో సుగతియా, న చ మగ్గో పుత్తయఞ్ఞేనా”తి.

తత్థ **నిరయానేసో**తి నిరస్సాదత్థేన నిరయానం చతున్నం అపాయానం ఏస మగ్గో. **కోణ్డఞ్ఞా**తి రాజానం గోత్తేనాలపతి. **భూతభబ్యాన**న్తి భూతానఞ్చ భవితబ్బసత్తానఞ్చ. **పుత్తయఞ్ఞేనా**తి ఏవరూపేన పుత్తధీతరో మారేత్వా యజకయఞ్ఞేన సగ్గమగ్గో నామ నత్థీతి.

రాజా ఆహ –

౧౦౦౨ఆచరియానం వచనా, ఘాతేస్సం చన్దఞ్చ సూరియఞ్చ;
పుత్తేహి యఞ్ఞం యజిత్వాన దుచ్చజేహి, సుగతిం సగ్గం గమిస్సామీ”తి.

తత్థ **ఆచరియానం వచన**న్తి అమ్మ, నేసా మమ అత్తనో మతి, ఆచారసిక్ఖాపనకస్స పన మే ఖణ్డహాలాచరియస్స ఏతం వచనం, ఏసా అనుసిట్ఠి. తస్మా అహం ఏతే ఘాతేస్సం, దుచ్చజేహి పుత్తేహి యఞ్ఞం యజిత్వా సగ్గం గమిస్సామీతి.

అథస్స మాతా అత్తనో వచనం గాహాపేతుం అసక్కోన్తీ అపగతా. పితా తం పవత్తిం పుచ్ఛి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౦౦౩‘తంతం పితాపి అవచ, వసవత్తీ ఓరసం సకం పుత్తం;
యఞ్ఞో కిర తే పుత్త, భవిస్సతి చతూహి పుత్తేహీ”తి.

తత్థ **వసవత్తీ**తి తస్స నామం.

రాజా ఆహ –

౧౦౦౪సబ్బేపి మయ్హం పుత్తా చత్తా, చన్దస్మిం హఞ్ఞమానస్మిం;

పుత్తేహి యఞ్ఞం యజిత్వాన, సుగతిం సగ్గం గమిస్సామీ”తి.

అథ నం పితా ఆహ –

౧౦౦౫“మా తం పుత్త సద్దహేసి, సుగతి కిర హోతి పుత్తయఞ్ఞేన;
నిరయానేసో మగ్గో, నేసో మగ్గో హి సగ్గానం.

౧౦౦౬“దానాని దేహి కోణ్డఞ్ఞ, అహింసా సబ్బభూతభబ్యానం;
ఏస మగ్గో సుగతియా, న చ మగ్గో పుత్తయఞ్ఞేనా”తి.

రాజా ఆహ –

౧౦౦౭‘ఆచరియానం వచనా, ఘాతేస్సం చన్దఞ్చ సూరియఞ్చ;
పుత్తేహి యఞ్ఞం యజిత్వాన దుచ్చజేహి, సుగతిం సగ్గం గమిస్సామీ”తి.

అథ నం పితా ఆహ –

౧౦౦౮“దానాని దేహి కోణ్డఞ్ఞ, అహింసా సబ్బభూతభబ్యానం;
పుత్తపరివుతో తువం, రట్ఠం జనపదఞ్చ పాలేహీ”తి.

తత్థ **పుత్తపరివుతో**తి పుత్తేహి పరివుతో. **రట్ఠం జనపదఞ్చా**తి సకలకాసిరట్ఠఞ్చ తస్సేవ తం తం కోట్ఠాసభూతం జనపదఞ్చ.

సోపి తం అత్తనో వచనం గాహాపేతుం నాసక్ఖి. తతో చన్దకుమారో చిన్తేసి “ఇమస్స ఏత్తకస్స జనస్స దుక్ఖం మం ఏకం నిస్సాయ ఉప్పన్నం, మమ పితరం యాచిత్వా ఏత్తకం జనం మరణదుక్ఖతో మోచేస్సామీ”తి. సో పితరా సద్ధిం సల్లపన్తో ఆహ –

౧౦౦౯“మా నో దేవ అవధి, దాసే నో దేహి ఖణ్డహాలస్స;
అపి నిగళబన్ధకాపి, హత్థీ అస్సే చ పాలేమ.

౧౦౧౦“మా నో దేవ అవధి, దాసే నో దేహి ఖణ్డహాలస్స;
అపి నిగళబన్ధకాపి, హత్థిఛకణాని ఉజ్ఝేమ.

౧౦౧౧“మా నో దేవ అవధి, దాసే నో దేహి ఖణ్డహాలస్స;
అపి నిగళబన్ధకాపి, అస్సఛకణాని ఉజ్ఝేమ.

౧౦౧౨“మా నో దేవ అవధి, దాసే నో దేహి ఖణ్డహాలస్స;
యస్స హోన్తి తవ కామా, అపి రట్ఠా పబ్బాజితా;

భిక్ఖాచరియం చరిస్సామా”తి.

తత్థ **అపి నిగళబన్ధకాపీ**తి అపి నామ మయం మహానిగళేహి బన్ధకాపి హుత్వా. **యస్స హోన్తి తవ కామా**తి సచేపి ఖణ్డహాలస్స దాతుకామోసి, తస్స నో దాసే కత్వా దేహి, కరిస్సామస్స దాసకమ్మన్తి వదతి. **అపి రట్ఠా**తి సచే అమ్హాకం కోచి దోసో అత్థి, రట్ఠా నో పబ్బాజేహి. అపి నామ రట్ఠా పబ్బాజితాపి కపణా వియ కపాలం గహేత్వా భిక్ఖాచరియం చరిస్సామ, మా నో అవధి, దేహి నో జీవితన్తి విలపి.

తస్స తం నానప్పకారం విలాపం సుత్వా రాజా హదయఫలితప్పత్తో వియ అస్సుపుణ్ణేహి నేత్తేహి రోదమానో “న మే కోచి పుత్తే మారేతుం లచ్ఛతి, న మమత్థో దేవలోకేనా”తి సబ్బే తే మోచేతుం ఆహ –

౧౦౧౩.‘దుక్ఖం ఖో మే జనయథ, విలపన్తా జీవితస్స కామా హి;
ముఞ్చేథ దాని కుమారే, అలమ్పి మే హోతు పుత్తయఞ్ఞేనా”తి.

తం రఞ్ఞో కథం సుత్వా రాజపుత్తే ఆదిం కత్వా సబ్బం తం పక్ఖిపరియోసానం పాణగణం విస్సజ్జేసుం. ఖణ్డహాలోపి యఞ్ఞావాటే కమ్మం సంవిదహతి. అథ నం ఏకో పురిసో “అరే దుట్ఠ, ఖణ్డహాల, రఞ్ఞా పుత్తా విస్సజ్జితా, త్వం అత్తనో పుత్తే మారేత్వా తేసం గలలోహితేన యఞ్ఞం యజస్సూ”తి ఆహ. సో “కిం నామ రఞ్ఞా కత”న్తి కప్పుట్ఠానగ్గి వియ అవత్థరన్తో ఉట్ఠాయ తురితో ధావిత్వా ఆహ –

౧౦౧౪.‘పుబ్బేవ ఖోసి మే వుత్తో, దుక్కరం దురభిసమ్భవఞ్చేతం;
అథ నో ఉపక్ఖటస్స యఞ్ఞస్స, కస్మా కరోసి విక్ఖేపం.

౧౦౧౫.‘సబ్బే వజన్తి సుగతిం, యే యజన్తి యేపి యాజేన్తి;
యే చాపి అనుమోదన్తి, యజన్తానం ఏదిసం మహాయఞ్ఞ”న్తి.

తత్థ **పుబ్బేవా**తి మయా త్వం పుబ్బేవ వుత్తో “న తుమ్హాదిసేన భీరుకజాతికేన సక్కా యఞ్ఞం యజితుం, యఞ్ఞయజనం నామేతం దుక్కరం దురభిసమ్భవ”న్తి, అథ నో ఇదాని ఉపక్ఖటస్స పటియత్తస్స యఞ్ఞస్స విక్ఖేపం కరోసి. “విక్ఖమ్భ”న్తిపి పాఠో, పటిసేధన్తి అత్థో. మహారాజ, కస్మా ఏవం కరోసి. యత్తకా హి యఞ్ఞం యజన్తి వా యాజేన్తి వా అనుమోదన్తి వా, సబ్బే సుగతిమేవ వజన్తీతి దస్సేతి.

సో అన్ధబాలో రాజా తస్స కోధవసికస్స కథం గహేత్వా ధమ్మసఞ్ఞీ హుత్వా పున పుత్తే గణ్హాపేసి. తతో చన్దకుమారో పితరం అనుబోధయమానో ఆహ –

౧౦౧౬.‘అథ కిస్స జనో పుబ్బే, సోత్థానం బ్రాహ్మణే అవాచేసి;
అథ నో అకారణస్మా, యఞ్ఞత్థాయ దేవ ఘాతేసి.

౧౦౧౭.‘పుబ్బేవ నో దహరకాలే, న హనేసి న ఘాతేసి;
దహరమ్హా యోబ్బనం పత్తా, అదూసకా తాత హఞ్ఞామ.

౧౦౧౮హత్థిగతే అస్సగతే, సన్నద్ధే పస్స నో మహారాజ;

యుద్ధే వా యుజ్ఝమానే వా, న హి మాదిసా సూరా హోన్తి యఞ్ఞత్థాయ.

౧౦౧౯పచ్చన్తే వాపి కుపితే, అటవీసు వా మాదిసే నియోజేన్తి;

అథ నో అకారణస్మా, అభూమియం తాత హఞ్ఞామ.

౧౦౨౦యాపి హి తా సకుణియో, వసన్తి తిణఘరాని కత్వాన;

తాసమ్పి పియా పుత్తా, అథ నో త్వం దేవ ఘాతేసి.

౧౦౨౧మా తస్స సద్దహేసి, న మం ఖణ్డహాలో ఘాతేయ్య;

మమఞ్హి సో ఘాతేత్వాన, అనన్తరా తమ్పి దేవ ఘాతేయ్య.

౧౦౨౨గామవరం నిగమవరం దదన్తి, భోగమ్పిస్స మహారాజ;

అథగ్గపిణ్డికాపి, కులే కులే హేతే భుఞ్జన్తి.

౧౦౨౩తేసమ్పి తాదిసానం, ఇచ్ఛన్తి దుబ్భితుం మహారాజ;

యేభుయ్యేన ఏతే, అకతఞ్ఞునో బ్రాహ్మణా దేవ.

౧౦౨౪మా నో దేవ అవధి, దాసే నో దేహి ఖణ్డహాలస్స;

అపి నిగళబన్ధకాపి, హత్థీ అస్సే చ పాలేమ.

౧౦౨౫మా నో దేవ అవధి, దాసే నో దేహి ఖణ్డహాలస్స;

అపి నిగళబన్ధకాపి, హత్థిఛకణాని ఉజ్ఝేమ.

౧౦౨౬మా నో దేవ అవధి, దాసే నో దేహి ఖణ్డహాలస్స;

అపి నిగళబన్ధకాపి, అస్సఛకణాని ఉజ్ఝేమ.

౧౦౨౭మా నో దేవ అవధి, దాసే నో దేహి ఖణ్డహాలస్స;

యస్స హోన్తి తవ కామా, అపి రట్ఠా పబ్బాజితా;

భిక్ఖాచరియం చరిస్సామా”తి.

తత్థ **పుబ్బేతి** తాత, యది అహం మారేతబ్బో, అథ కస్మా అమ్హాకం ఞాతిజనో పుబ్బే మమ జాతకాలే బ్రాహ్మణే సోత్థానం అవాచేసి. తదా కిర ఖణ్డహాలోవ మమ లక్ఖణాని ఉపధారేత్వా “ఇమస్స కుమారస్స న కోచి అన్తరాయో భవిస్సతి, తుమ్హాకం అచ్చయేన రజ్జం కారేస్సతీ”తి ఆహ. ఇచ్చస్స పురిమేన పచ్ఛిమం న సమేతి, ముసావాదీ ఏస. అథ నో ఏతస్స వచనం గహేత్వా అకారణస్మా నిక్కారణాయేవ యఞ్ఞత్థాయ, దేవ, ఘాతేసి. మా అమ్హే ఘాతేసి. అయఞ్హి మయి ఏకస్మిం వేరేన మహాజనం మారేతుకామో, సాధుకం సల్లక్ఖేహి నరిన్దాతి. **పుబ్బేవ నోతి** మహారాజ, సచేపి అమ్హే మారేతుకామో,

పుబ్బేవ నో కస్మా సయం వా న హనేసి, అఞ్ఞేహి వా న ఘాతాపేసి. ఇదాని పన మయం దహరమ్హా తరుణా, పఠమవయే ఠితా పుత్తధీతాహి వడ్ఢామ, ఏవంభూతా తవ అదూసకావ కింకారణా హఞ్ఞామాతి?

పస్స నోతి అమ్హేవ చత్తారో భాతికే పస్స. **యుజ్ఝమానేతి** పచ్చత్థికానం నగరం పరివారేత్వా ఠితకాలే అమ్హాదిసే పుత్తే తేహి సద్ధిం యుజ్ఝమానే పస్స. అపుత్తకా హి రాజానో అనాథా నామ హోన్తి. **మాదిసాతి** అమ్హాదిసా సూరా బలవన్తో న యఞ్ఞత్థాయ మారేతబ్బా హోన్తి. **నియోజేన్తీతి** తేసం పచ్చామిత్తానం గణ్హనత్థాయ పయోజేన్తి. **అథ నోతి** అథ అమ్హే అకారణస్మా అకారణేన అభూమియం అనోకాసేయేవ కస్మా, తాత, హఞ్ఞామాతి అత్థో. **మా తస్స సద్దహేసీతి** మహారాజ, న మం ఖణ్డహాలో ఘాతయే, మా తస్స సద్దహేయ్యాసి. **భోగమ్పిస్సాతి** భోగమ్పి అస్స బ్రాహ్మణస్స రాజానో దేన్తి. **అథగ్గపిణ్డికాపీతి** అథ తే అగ్గోదకం అగ్గపిణ్డం లభన్తా అగ్గపిణ్డికాపి హోన్తి. **తేసమ్పీతి** యేసం కులే భుఞ్జన్తి, తేసమ్పి ఏవరూపానం పిణ్డదాయకానం దుబ్భితుం ఇచ్ఛన్తి.

రాజా కుమారస్స విలాపం సుత్వా –

౧౦౨౮దుక్ఖం ఖో మే జనయథ, విలపన్తా జీవితస్స కామా హి;
ముఞ్చేథ దాని కుమారే, అలమ్పి మే హోతు పుత్తయఞ్ఞేనా”తి. –

ఇమం గాథం వత్వా పునపి మోచేసి. ఖణ్డహాలో ఆగన్త్వా పునపి –

౧౦౨౯పుబ్బేవ ఖోసి మే వుత్తో, దుక్కరం దురభిసమ్భవఞ్చేతం;
అథ నో ఉపక్ఖటస్స యఞ్ఞస్స, కస్మా కరోసి విక్ఖేపం.

౧౦౩౦‘సబ్బే వజన్తి సుగతిం, యే యజన్తి యేపి యాజేన్తి;
యే చాపి అనుమోదన్తి, యజన్తానం ఏదిసం మహాయఞ్ఞ”న్తి. –

ఏవం వత్వా పున గణ్హాపేసి. అథస్స అనునయనత్థం కుమారో ఆహ –

౧౦౩౧‘యది కిర యజిత్వా పుత్తేహి, దేవలోకం ఇతో చుతా యన్తి;
బ్రాహ్మణో తావ యజతు, పచ్ఛాపి యజసి తువం రాజ.

౧౦౩౨‘యది కిర యజిత్వా పుత్తేహి, దేవలోకం ఇతో చుతా యన్తి;
ఏస్వేవ ఖణ్డహాలో, యజతం సకేహి పుత్తేహి.

౧౦౩౩‘ఏవం జానన్తో ఖణ్డహాలో, కిం పుత్తకే న ఘాతేసి;
సబ్బఞ్చ ఞాతిజనం, అత్తానఞ్చ న ఘాతేసి.

౧౦౩౪‘సబ్బే వజన్తి నిరయం, యే యజన్తి యేపి యాజేన్తి;
యే చాపి అనుమోదన్తి, యజన్తానం ఏదిసం మహాయఞ్ఞం.

౧౦౩౭"సచే హి సో సుజ్ఝతి యో హనాతి, హతోపి సో సగ్గముపేతి ఠానం;
భోవాది భోవాదిన మారయేయ్యుం, యే చాపి తేసం అభిసద్దహేయ్యు"న్తి.

తత్థ **బ్రాహ్మణో తావాతి** పఠమం తావ ఖణ్డహాలో యజతు సకేహి పుత్తేహి, అథ తస్మిం ఏవం యజిత్వా దేవలోకం గతే పచ్ఛా త్వం యజిస్ససి. దేవ, సాదురసభోజనమ్పి హి త్వం అఞ్ఞేహి వీమంసాపేత్వా భుఞ్జసి, పుత్తదారమారణంయేవ కస్మా అవీమంసిత్వా కరోసీతి దీపేన్తో ఏవమాహ. **ఏవం జానన్తోతి** "పుత్తధీతరో మారేత్వా దేవలోకం గచ్ఛతీ"తి ఏవం జానన్తో కింకారణా అత్తనో పుత్తే చ ఞాతీ చ అత్తానఞ్చ న ఘాతేసి. సచే హి పరం మారేత్వా దేవలోకం గచ్ఛన్తి, అత్తానం మారేత్వా బ్రహ్మలోకం గన్తబ్బో భవిస్సతి. ఏవం యఞ్ఞగుణం జానన్తేన పరం అమారేత్వా అత్తావ మారేతబ్బో సియా. అయం పన తథా అకత్వా మం మారాపేతి. ఇమినాపి కారణేన జానాహి, మహారాజ "యథా ఏస వినిచ్ఛయే విలోపం కాతుం అలభన్తో ఏవం కరోతీ"తి. **ఏదిసన్తి** ఏవరూపం పుత్తఘాతయఞ్ఞం.

కుమారో ఏత్తకం కథేన్తోపి పితరం అత్తనో వచనం గాహాపేతుం అసక్కోన్తో రాజానం పరివారేత్వా ఠితం పరిసం ఆరబ్భ ఆహ –

౧౦౩౮"కథఞ్చ కిర పుత్తకామాయో, గహపతయో ఘరణియో చ;
నగరమ్హి న ఉపరవన్తి రాజానం, మా ఘాతయి ఓరసం పుత్తం.

౧౦౩౯"కథఞ్చ కిర పుత్తకామాయో, గహపతయో ఘరణియో చ;
నగరమ్హి న ఉపరవన్తి రాజానం, మా ఘాతయి అత్రజం పుత్తం.

౧౦౪౦"రఞ్ఞో చమ్హి అత్థకామో, హితో చ సబ్బజనపదస్స;
న కోచి అస్స పటిఘం, మయా జానపదో న పవేదేతీ"తి.

తత్థ **పుత్తకామాయోతి** ఘరణియో సన్ధాయ వుత్తం. గహపతయో పన పుత్తకామా నామ హోన్తి. **న ఉపరవన్తీతి** న ఉపక్కోసన్తి న వదన్తి. **అత్రజన్తి** అత్తతో జాతం. ఏవం వుత్తేపి కోచి రఞ్ఞా సద్ధిం కథేతుం సమత్థో నామ నాహోసి. **న కోచి అస్స పటిఘం మయాతి** ఇమినా నో లఞ్జో వా గహితో, ఇస్సరియమదేన వా ఇదం నామ దుక్ఖం కతన్తి కోచి ఏకోపి మయా సద్ధిం పటిఘం కత్తా నామ నాహోసి. **జానపదో న పవేదేతీతి** ఏవం రఞ్ఞో చ జనపదస్స చ అత్థకామస్స మమ పితరం అయం జానపదో "గుణసమ్పన్నో తే పుత్తో"తి న పవేదేతి, న జానాపేతీతి అత్థో.

ఏవం వుత్తేపి కోచి కిఞ్చి న కథేసి. తతో చన్దకుమారో అత్తనో భరియాయో తం యాచనత్థాయ ఉయ్యోజేన్తో ఆహ –

౧౦౪౧"గచ్ఛథ వో ఘరణియో, తాతఞ్చ వదేథ ఖణ్డహాలఞ్చ;
మా ఘాతేథ కుమారే, అదూసకే సీహసఙ్కాసే.

౧౦౪౨"గచ్ఛథ వో ఘరణియో, తాతఞ్చ వదేథ ఖణ్డహాలఞ్చ;
మా ఘాతేథ కుమారే, అపేక్ఖితే సబ్బలోకస్సా"తి.

తా గన్త్వా యాచింసు. తాపి రాజా న ఓలోకేసి. తతో కుమారో అనాథో హుత్వా విలపన్తో –

౧౦౪౧“యంనూనాహం జాయేయ్యం, రథకారకులేసు వా,

పుక్కుసకులేసు వా వేస్సేసు వా జాయేయ్యం,

న హజ్జ మం రాజ యఞ్ఞే ఘాతేయ్యా”తి. –

వత్వా పున తా భరియాయో ఉయ్యోజేన్తో ఆహ –

౧౦౪౨“సబ్బా సీమన్తినియో గచ్ఛథ, అయ్యస్స ఖణ్డహాలస్స;

పాదేసు నిపతథ, అపరాధాహం న పస్సామి.

౧౦౪౩“సబ్బా సీమన్తినియో గచ్ఛథ, అయ్యస్స ఖణ్డహాలస్స;

పాదేసు నిపతథ, కిన్తే భన్తే మయం అదూసేమా”తి.

తత్థ **అపరాధాహం న పస్సామీ**తి అహం ఆచరియఖణ్డహాలే అత్తనో అపరాధం న పస్సామి. **కిన్తే భన్తే**తి అయ్య ఖణ్డహాల, మయం తుయ్హం కిం దూసయిమ్హా, అథ చన్దకుమారస్స దోసో అత్థి, తం ఖమథాతి వదేథాతి.

అథ చన్దకుమారస్స కనిట్ఠభగినీ సేలకుమారీ నామ సోకం సన్ధారేతుం అసక్కోన్తీ పితు పాదమూలే పతిత్వా పరిదేవి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౦౪౪“కపణా విలపతి సేలా, దిస్వాన భాతరే ఉపనీతత్తే;

యఞ్ఞో కిర మే ఉక్ఖిపితో, తాతేన సగ్గకామేనా”తి.

తత్థ **ఉపనీతత్తే**తి ఉపనీతసభావే. **ఉక్ఖిపితో**తి ఉక్ఖిత్తో. **సగ్గకామేనా**తి మమ భాతరో మారేత్వా సగ్గం ఇచ్ఛన్తేన. తాత, ఇమే మారేత్వా కిం సగ్గేన కరిస్ససీతి విలపతి.

రాజా తస్సాపి కథం న గణ్హి. తతో చన్దకుమారస్స పుత్తో వసులో నామ పితరం దుక్ఖితం దిస్వా “అహం అయ్యకం యాచిత్వా మమ పితు జీవితం దాపేస్సామీ”తి రఞ్ఞో పాదమూలే పరిదేవి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౦౪౫“ఆవత్తి పరివత్తి చ, వసులో సమ్ముఖా రఞ్ఞో;

మా నో పితరం అవధి, దహరమ్హాయోబ్బనం పత్తా”తి.

తత్థ **దహరమ్హాయోబ్బనం పత్తా**తి దేవ, మయం తరుణదారకా, న తావ యోబ్బనప్పత్తా, అమ్హేసుపి తావ అనుకమ్పాయ అమ్హాకం పితరం మా అవధీతి.

రాజా తస్స పరిదేవితం సుత్వా భిజ్జమానహదయో వియ హుత్వా అస్సుపుణ్ణేహి నేత్తేహి కుమారం ఆలిఙ్గిత్వా “తాత, అస్సాసం పటిలభ, విస్సజ్జేమి తే పితర”న్తి వత్వా గాథమాహ –

౧౦౪౬‘ఏసో తే వసుల పితా, సమేహి పితరా సహ;

దుక్ఖం ఖో మే జనయసి, విలపన్తో అన్తేపురస్మిం;

ముఞ్చేథ దాని కుమారే, అలమ్పి మే హోతు పుత్తయఞ్ఞేనా”తి.

తత్థ **అన్తేపురస్మి**న్తి రాజనివేసనస్స అన్తరే.

పున ఖణ్డహాలో ఆగన్త్వా ఆహ –

౧౦౪౭‘పుబ్బేవ ఖోసి మే వుత్తో, దుక్కరం దురభిసమ్భవఞ్చేతం;

అథ నో ఉపక్ఖటస్స యఞ్ఞస్స, కస్మా కరోసి విక్ఖేపం.

౧౦౪౮సబ్బే వజన్తి సుగతిం, యే యజన్తి యేపి యాజేన్తి;

యే చాపి అనుమోదన్తి, యజన్తానం ఏదిసం మహాయఞ్ఞ”న్తి.

రాజా పన అన్ధబాలో పున తస్స వచనేన పుత్తే గణ్హాపేసి. తతో ఖణ్డహాలో చిన్తేసి – “అయం రాజా ముదుచిత్తో కాలేన గణ్హాపేతి, కాలేన విస్సజ్జేతి, పునపి దారకానం వచనేన పుత్తే విస్సజ్జేయ్య, యఞ్ఞావాటఞ్ఞేవ నం నేమీ”తి. అథస్స తత్థ గమనత్థాయ గాథమాహ –

౧౦౪౯సబ్బరతనస్స యఞ్ఞో ఉపక్ఖటో, ఏకరాజ తవ పటియత్తో;

అభినిక్ఖమస్సు దేవ, సగ్గం గతో త్వం పమోదిస్ససీ”తి.

తస్సత్థో – మహారాజ, తవ యఞ్ఞో సబ్బరతనేహి ఉపక్ఖటో పటియత్తో, ఇదాని తే అభినిక్ఖమనకాలో, తస్మా అభినిక్ఖమ, యఞ్ఞం యజిత్వా సగ్గం గతో పమోదిస్ససీతి.

తతో బోధిసత్తం ఆదాయ యఞ్ఞావాటగమనకాలే తస్స ఓరోధా ఏకతోవ నిక్ఖమింసు. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౦౫౦దహరా సత్తసతా ఏతా, చన్దకుమారస్స భరియాయో;

కేసే పకిరిత్వాన, రోదన్తియో మగ్గమనుయాయింసు.

౧౦౫౧అపరా పన సోకేన, నిక్ఖన్తా నన్దనే వియ దేవా;

కేసే పకిరిత్వాన, రోదన్తియో మగ్గమనుయాయిసు”న్తి.

తత్థ **నన్దనే వియ దేవా**తి నన్దనవనే చవనదేవపుత్తం పరివారేత్వా నిక్ఖన్తదేవతా వియ గతా.

ఇతో పరం తాసం విలాపగాథా హోన్తి –

౧౦౫౨కాసికసుచివత్థధరా, కుణ్డలినో అగలుచన్దనవిలిత్తా;

నీయన్తి చన్దసూరియా, యఞ్ఞత్థాయ ఏకరాజస్స.

౧౦౩౩కాసికసుచివత్థధరా, కుణ్డలినో అగలుచన్దనవిలిత్తా;
నీయన్తి చన్దసూరియా, మాతు కత్వా హదయసోకం.

౧౦౩౪కాసికసుచివత్థధరా, కుణ్డలినో అగలుచన్దనవిలిత్తా;
నీయన్తి చన్దసూరియా, జనస్స కత్వా హదయసోకం.

౧౦౩౫మంసరసభోజనా న్హాపకసున్హాపితా, కుణ్డలినో అగలుచన్దనవిలిత్తా;
నీయన్తి చన్దసూరియా, యఞ్ఞత్థాయ ఏకరాజస్స.

౧౦౩౬మంసరసభోజనా న్హాపకసున్హాపితా, కుణ్డలినో అగలుచన్దనవిలిత్తా;
నీయన్తి చన్దసూరియా, మాతు కత్వా హదయసోకం.

౧౦౩౭మంసరసభోజనా న్హాపకసున్హాపితా, కుణ్డలినో అగలుచన్దనవిలిత్తా;
నీయన్తి చన్దసూరియా, జనస్స కత్వా హదయసోకం.

౧౦౩౮యస్సు పుబ్బే హత్థివరధురగతే, హత్థీహి అనువజన్తి;
త్యజ్జ చన్దసూరియా, ఉభోవ పత్తికా యన్తి.

౧౦౩౯యస్సు పుబ్బే అస్సవరధురగతే, అస్సేహి అనువజన్తి;
త్యజ్జ చన్దసూరియా, ఉభోవ పత్తికా యన్తి.

౧౦౪౦యస్సు పుబ్బే రథవరధురగతే, రథేహి అనువజన్తి;
త్యజ్జ చన్దసూరియా, ఉభోవ పత్తికా యన్తి.

౧౦౪౧యేహిస్సు పుబ్బే నియ్యంసు, తపనీయకప్పనేహి తురఙ్గేహి;
త్యజ్జ చన్దసూరియా, ఉభోవ పత్తికా యన్తీ”తి.

తత్థ **కాసికసుచివత్థధరా**తి కాసికాని సుచివత్థాని ధారయమానా. **చన్దసూరియా**తి చన్దకుమారో చ సూరియకుమారో చ. **న్హాపకసున్హాపితా**తి చన్దనచుణ్ణేన ఉబ్బట్టేత్వా న్హాపకేహి కతపరికమ్మతాయ సున్హాపితా. **యస్సూ**తి యే అస్సు. **అస్సూ**తి నిపాతమత్తం, యే కుమారేతి అత్థో. **పుబ్బే**తి ఇతో పుబ్బే. **హత్థివరధురగతే**తి హత్థివరానం ధురగతే, అలఙ్కతహత్థిక్ఖన్ధవరగతేతి అత్థో. **అస్సవరధురగతే**తి అస్సవరపిట్ఠిగతే. **రథవరధురగతే**తి రథవరమజ్ఝగతే. **నియ్యంసూ**తి నిక్ఖమింసు.

ఏవం తాసు పరిదేవన్తీసుయేవ బోధిసత్తం నగరా నీహరింసు. సకలనగరం సఙ్ఖుభిత్వా నిక్ఖమితుం ఆరభి. మహాజనే నిక్ఖన్తే ద్వారాని నప్పహోన్తి. బ్రాహ్మణో అతిబహుం జనం దిస్వా “కో జానాతి, కిం భవిస్సతీ”తి నగరద్వారాని థకాపేసి.

మహాజనో నిక్ఖమితుం అలభన్తో నగరద్వారస్స ఆసన్నట్ఠానే ఉయ్యానం అత్థి, తస్స సన్తికే మహావిరవం రవి. తేన రవేన సకుణసఙ్ఘో సఙ్ఖుభితో ఆకాసం పక్ఖన్ది. మహాజనో తం తం సకుణిం ఆమన్తేత్వా విలపన్తో ఆహ –

౧౦౬౨‘యది సకుణి మంసమిచ్ఛసి, డయస్సు పుబ్బేన పుప్ఫవతియా;
యజతేత్థ ఏకరాజా, సమ్మూళ్హో చతూహి పుత్తేహి.

౧౦౬౩‘యది సకుణి మంసమిచ్ఛసి, డయస్సు పుబ్బేన పుప్ఫవతియా;
యజతేత్థ ఏకరాజా, సమ్మూళ్హో చతూహి కఞ్ఞాహి.

౧౦౬౪‘యది సకుణి మంసమిచ్ఛసి, డయస్సు పుబ్బేన పుప్ఫవతియా;
యజతేత్థ ఏకరాజా, సమ్మూళ్హో చతూహి మహేసీతి.

౧౦౬౫‘యది సకుణి మంసమిచ్ఛసి, డయస్సు పుబ్బేన పుప్ఫవతియా;
యజతేత్థ ఏకరాజా, సమ్మూళ్హో చతూహి గహపతీహి.

౧౦౬౬‘యది సకుణి మంసమిచ్ఛసి, డయస్సు పుబ్బేన పుప్ఫవతియా;
యజతేత్థ ఏకరాజా, సమ్మూళ్హో చతూహి హత్థీహి.

౧౦౬౭‘యది సకుణి మంసమిచ్ఛసి, డయస్సు పుబ్బేన పుప్ఫవతియా;
యజతేత్థ ఏకరాజా, సమ్మూళ్హో చతూహి అస్సేహి.

౧౦౬౮‘యది సకుణి మంసమిచ్ఛసి, డయస్సు పుబ్బేన పుప్ఫవతియా;
యజతేత్థ ఏకరాజా, సమ్మూళ్హో చతూహి ఉసభేహి.

౧౦౬౯‘యది సకుణి మంసమిచ్ఛసి, డయస్సు పుబ్బేన పుప్ఫవతియా;
యజతేత్థ ఏకరాజా, సమ్మూళ్హో సబ్బచతుక్కేనా’’తి.

తత్థ **మంసమిచ్ఛసీతి** అమ్భో సకుణి, సచే మంసం ఇచ్ఛసి, పుప్ఫవతియా పుబ్బేన పురత్థిమదిసాయం యఞ్ఞావాటో అత్థి, తత్థ గచ్ఛ. **యజతేత్థాతి** ఏత్థ ఖణ్డహాలస్స వచనం గహేత్వా సమ్మూళ్హో ఏకరాజా చతూహి పుత్తేహి యఞ్ఞం యజతి. సేసగాథాసుపి ఏసేవ నయో.

ఏవం మహాజనో తస్మిం ఠానే పరిదేవిత్వా బోధిసత్తస్స వసనట్ఠానం గన్త్వా పాసాదం పదక్ఖిణం కరోన్తో అన్తేపురే కూటాగారఉయ్యానాదీని పస్సన్తో గాథాహి పరిదేవి –

౧౦౭౦‘అయమస్స పాసాదో, ఇదం అన్తేపురం సురమణీయం;
తేదాని అయ్యపుత్తా, చత్తారో వధాయ నిన్నీతా.

౧౦౭౧‘‘ఇదమస్స కూటాగారం, సోవణ్ణం పుప్ఫమల్యవికిణ్ణం;
తేదాని అయ్యపుత్తా, చత్తారో వధాయ నిన్నీతా.

౧౦౭౨‘‘ఇదమస్స ఉయ్యానం, సుపుప్ఫితం సబ్బకాలికం రమ్మం;
తేదాని అయ్యపుత్తా, చత్తారో వధాయ నిన్నీతా.

౧౦౭౩‘‘ఇదమస్స అసోకవనం, సుపుప్ఫితం సబ్బకాలికం రమ్మం;
తేదాని అయ్యపుత్తా, చత్తారో వధాయ నిన్నీతా.

౧౦౭౪‘‘ఇదమస్స కణికారవనం, సుపుప్ఫితం సబ్బకాలికం రమ్మం;
తేదాని అయ్యపుత్తా, చత్తారో వధాయ నిన్నీతా.

౧౦౭౫‘‘ఇదమస్స పాటలివనం, సుపుప్ఫితం సబ్బకాలికం రమ్మం;
తేదాని అయ్యపుత్తా, చత్తారో వధాయ నిన్నీతా.

౧౦౭౬‘‘ఇదమస్స అమ్బవనం, సుపుప్ఫితం సబ్బకాలికం రమ్మం;
తేదాని అయ్యపుత్తా, చత్తారో వధాయ నిన్నీతా.

౧౦౭౭‘‘అయమస్స పోక్ఖరణీ, సఞ్ఛన్నా పదుమపుణ్డరీకేహి;
నావా చ సోవణ్ణవికతా, పుప్ఫవల్లియా చిత్తా సురమణీయా;
తేదాని అయ్యపుత్తా, చత్తారో వధాయ నిన్నీతా’’తి.

తత్థ **తేదానీ**తి ఇదాని తే చన్దకుమారప్పముఖా అమ్హాకం అయ్యపుత్తా ఏవరూపం పాసాదం ఛడ్డేత్వా వధాయ నీయన్తి. **సోవణ్ణవికతా**తి సువణ్ణఖచితా.

ఏత్తకేసు ఠానేసు విలపన్తా పున హత్థిసాలాదీని ఉపసఙ్కమిత్వా ఆహంసు –

౧౦౭౮‘‘ఇదమస్స హత్థిరతనం, ఏరావణో గజో బలీ దన్తీ;
తేదాని అయ్యపుత్తా, చత్తారో వధాయ నిన్నీతా.

౧౦౭౯‘‘ఇదమస్స అస్సరతనం, ఏకఖురో అస్సో;
తేదాని అయ్యపుత్తా, చత్తారో వధాయ నిన్నీతా.

౧౦౮౦అయమస్స అస్సరథో, సాళియనిగ్ఘోసో సుభో రతనవిచిత్తో;
యత్థస్సు అయ్యపుత్తా, సోభింసు నన్దనే వియ దేవా;
తేదాని అయ్యపుత్తా, చత్తారో వధాయ నిన్నీతా.

౧౦౮౧కథం నామ సామసమసున్దరేహి, చన్దనముదుకగత్తేహి;
రాజా యజిస్సతే యఞ్ఞం, సమ్మూళ్హో చతూహి పుత్తేహి.

౧౦౮౨కథం నామ సామసమసున్దరాహి, చన్దనముదుకగత్తాహి;
రాజా యజిస్సతే యఞ్ఞం, సమ్మూళ్హో చతూహి కఞ్ఞాహి.

౧౦౮౩‘కథం నామ సామసమసున్దరాహి, చన్దనముదుకగత్తాహి;
రాజా యజిస్సతే యఞ్ఞం, సమ్మూళ్హో చతూహి మహేసీహి.

౧౦౮౪కథం నామ సామసమసున్దరేహి, చన్దనముదుకగత్తేహి;
రాజా యజిస్సతే యఞ్ఞం, సమ్మూళ్హో చతూహి గహపతీహి.

౧౦౮౫యథా హోన్తి గామనిగమా, సుఞ్ఞా అమనుస్సకా బ్రహారఞ్ఞా;
తథా హేస్సతి పుప్ఫవతియా, యిట్ఠేసు చన్దసూరియేసూ”తి.

తత్థ **ఏరావణో**తి తస్స హత్థినో నామం. **ఏకఖురో**తి అభిన్నఖురో. **సాళియనిగ్ఘోసో**తి గమనకాలే సాళికానం వియ మధురేన నిగ్ఘోసేన సమన్నాగతో. **కథం నామా**తి కేన నామ కారణేన. **సామసమసున్దరేహీ**తి సువణ్ణసామేహి చ అఞ్ఞమఞ్ఞం జాతియా సమేహి చ నిద్దోసతాయ సున్దరేహి. **చన్దనముదుకగత్తేహీ**తి లోహితచన్దనలిత్తగత్తేహి. **బ్రహారఞ్ఞా**తి యథా తే గామనిగమా సుఞ్ఞా నిమ్మనుస్సా బ్రహారఞ్ఞా హోన్తి, తథా పుప్ఫవతియాపి యఞ్ఞే యిట్ఠేసు రాజపుత్తేసు సుఞ్ఞా అరఞ్ఞసదిసా భవిస్సతీతి.

అథ మహాజనో బహి నిక్ఖమితుం అలభన్తో అన్తోనగరేయేవ విచరన్తో పరిదేవి. బోధిసత్తోపి యఞ్ఞావాటం నీతో. అథస్స మాతా గోతమీ నామ దేవీ “పుత్తానం మే జీవితం దేహి, దేవా”తి రఞ్ఞో పాదమూలే పరివత్తిత్వా పరిదేవమానా ఆహ –

౧౦౮౬‘ఉమ్మత్తికా భవిస్సామి, భూనహతా పంసునా చ పరికిణ్ణా;
సచే చన్దవరం హన్తి, పాణా మే దేవ రుజ్ఝన్తి.

౧౦౮౭ఉమ్మత్తికా భవిస్సామి, భూనహతా పంసునా చ పరికిణ్ణా;
సచే సూరియవరం హన్తి, పాణా మే దేవ రుజ్ఝన్తీ”తి.

తత్థ **భూనహతా**తి హతవుడ్ఢి. **పంసునా చ పరికిణ్ణా**తి పంసుపరికిణ్ణసరీరా ఉమ్మత్తికా హుత్వా విచరిస్సామి.

సా ఏవం పరిదేవన్తీపి రఞ్ఞో సన్తికా కిఞ్చి కథం అలభిత్వా “మమ పుత్తో తుమ్హాకం కుజ్ఝిత్వా గతో భవిస్సతి, కిస్స నం తుమ్హే న నివత్తేథా”తి కుమారస్స చతస్సో భరియాయో ఆలిఙ్గిత్వా పరిదేవన్తీ ఆహ –

౧౦౮౮కిన్ను మా న రమాపేయ్యుం, అఞ్ఞమఞ్ఞం పియంవదా;
ఘట్టికా ఉపరిక్ఖీ చ, పోక్ఖరణీ చ భారికా;

చన్దసూరియేసు నచ్చన్తియో, సమా తాసం న విజ్జతీ”తి.

తత్థ **కిన్నుమా న రమాపేయ్యున్తి** కేన కారణేన ఇమా ఘటికాతిఆదికా చతస్సో అఞ్ఞమఞ్ఞం పియంవదా చన్దసూరియకుమారానం సన్తికే నచ్చన్తియో మమ పుత్తే న రమాపయింసు, ఉక్కణ్ఠాపయింసు. సకలజమ్బుదీపస్మిఞ్హి నచ్చే వా గీతే వా సమా అఞ్ఞా కాచి తాసం న విజ్జతీతి అత్థో.

ఇతి సా సుణ్హాహి సద్ధిం పరిదేవిత్వా అఞ్ఞం గహేతబ్బగ్గహణం అపస్సన్తీ ఖణ్డహాలం అక్కోసమానా అట్ఠ గాథా అభాసి –

౧౦౮౯‘ఇమం మయ్హం హదయసోకం, పటిముఞ్చతు ఖణ్డహాల తవ మాతా;
యో మయ్హం హదయసోకో, చన్దమ్హి వధాయ నిన్నీతే.

౧౦౯౦‘ఇమం మయ్హం హదయసోకం, పటిముఞ్చతు ఖణ్డహాల తవ మాతా;
యో మయ్హం హదయసోకో, సూరియమ్హి వధాయ నిన్నీతే.

౧౦౯౧‘ఇమం మయ్హం హదయసోకం, పటిముఞ్చతు ఖణ్డహాల తవ జాయా;
యో మయ్హం హదయసోకో, చన్దమ్హి వధాయ నిన్నీతే.

౧౦౯౨‘ఇమం మయ్హం హదయసోకం, పటిముఞ్చతు ఖణ్డహాల తవ జాయా;
యో మయ్హం హదయసోకో, సూరియమ్హి వధాయ నిన్నీతే.

౧౦౯౩‘మా చ పుత్తే మా చ పతిం, అద్దక్ఖి ఖణ్డహాల తవ మాతా;
యో ఘాతేసి కుమారే, అదూసకే సీహసఙ్కాసే.

౧౦౯౪‘మా చ పుత్తే మా చ పతిం, అద్దక్ఖి ఖణ్డహాల తవ మాతా;
యో ఘాతేసి కుమారే, అపేక్ఖితే సబ్బలోకస్స.

౧౦౯౫‘మా చ పుత్తే మా చ పతిం, అద్దక్ఖి ఖణ్డహాల తవ జాయా;
యో ఘాతేసి కుమారే, అదూసకే సీహసఙ్కాసే.

౧౦౯౬‘మా చ పుత్తే మా చ పతిం, అద్దక్ఖి ఖణ్డహాల తవ జాయా;
యో ఘాతేసి కుమారే, అపేక్ఖితే సబ్బలోకస్సా”తి.

తత్థ **ఇమం మయ్హన్తి** మయ్హం ఇమం హదయసోకం దుక్ఖం. **పటిముఞ్చతూతి** పవిసతు పాపుణాతు. **యో ఘాతేసీతి** యో త్వం ఘాతేసి. **అపేక్ఖితేతి** సబ్బలోకేన ఓలోకితే దిస్సమానే మారేసీతి అత్థో.

బోధిసత్తో యఞ్ఞావాటేపి పితరం యాచన్తో ఆహ –

౧౦౯౭‘మా నో దేవ అవధి, దాసే నో దేహి ఖణ్డహాలస్స;

అపి నిగళబన్ధకాపి, హత్థీ అస్సే చ పాలేమ.

౧౦౯౮మా నో దేవ అవధి, దాసే నో దేహి ఖణ్డహాలస్స;

అపి నిగళబన్ధకాపి, హత్థిఛకణాని ఉజ్ఝేమ.

౧౦౯౯మా నో దేవ అవధి, దాసే నో దేహి ఖణ్డహాలస్స;

అపి నిగళబన్ధకాపి, అస్సఛకణాని ఉజ్ఝేమ.

౧౧౦౦మా నో దేవ అవధి, దాసే నో దేహి ఖణ్డహాలస్స;

యస్స హోన్తి తవ కామా, అపి రట్ఠా పబ్బాజితా;

భిక్ఖాచరియం చరిస్సామ.

౧౧౦౧దిబ్బం దేవ ఉపయాచన్తి, పుత్తత్థికాపి దలిద్దా;

పటిభానానిపి హిత్వా, పుత్తే న లభన్తి ఏకచ్చా.

౧౧౦౨ఆసీసికాని కరోన్తి, పుత్తా నో జాయన్తు తతో పపుత్తా;

అథ నో అకారణస్మా, యఞ్ఞత్థాయ దేవ ఘాతేసి.

౧౧౦౩‘ఉపయాచితకేన పుత్తం లభన్తి, మా తాత నో అఘాతేసి;

మా కిచ్ఛాలద్ధకేహి పుత్తేహి, యజిత్థో ఇమం యఞ్ఞం.

౧౧౦౪ఉపయాచితకేన పుత్తం లభన్తి, మా తాత నో అఘాతేసి;

మా కపణలద్ధకేహి పుత్తేహి, అమ్మాయ నో విప్పవాసేహీ”తి.

తత్థ **దిబ్బ**న్తి దేవ, అపుత్తికా దలిద్దాపి నారియో పుత్తత్థికా హుత్వా బహుం పణ్ణాకారం కరిత్వా పుత్తం వా ధీతరం వా లభామాతి దిబ్బం ఉపయాచన్తి. **పటిభానానిపి హిత్వా**తి దోహళాని ఛడ్డేత్వాపి, అలభిత్వాపీతి అత్థో. ఇదం వుత్తం హోతి – మహారాజ, నారీనఞ్హి ఉప్పన్నం దోహళం అలభిత్వా గబ్భో సుస్సిత్వా నస్సతి. తత్థ ఏకచ్చా యాచన్తాపి పుత్తే అలభమానా, కాచి లద్ధమ్పి దోహళం పహాయ అపరిభుఞ్జిత్వా న లభన్తి, కాచి దోహళం అలభమానా న లభన్తి. మయ్హం పన మాతా ఉప్పన్నం దోహళం లభిత్వా పరిభుఞ్జిత్వా ఉప్పన్నం గబ్భం అనాసేత్వా పుత్తే పటిలభి. ఏవం పటిలద్ధే మా నో అవధీతి యాచతి.

ఆసీసికానీతి మహారాజ, ఇమే సత్తా ఆసీసం కరోన్తి. కిన్తి? పుత్తా నో జాయన్తూతి. **తతో పపుత్తా**తి పుత్తానమ్పి నో పుత్తా జాయన్తూతి. **అథ నో అకారణస్మా**తి అథ త్వం అమ్హే అకారణేన యఞ్ఞత్థాయ ఘాతేసి. **ఉపయాచితకేనా**తి దేవతానం ఆయాచనేన. **కపణలద్ధకేహీ**తి కపణా వియ హుత్వా లద్ధకేహి. **పుత్తేహీ**తి అమ్హేహి సద్ధిం అమ్హాకం అమ్మాయ మా విప్పవాసేహి, మా నో మాతరా సద్ధిం విప్పవాసం కరీతి వదతి.

సో ఏవం వదన్తోపి పితు సన్తికా కిఞ్చి కథం అలభిత్వా మాతు పాదమూలే నిపతిత్వా పరిదేవమానో ఆహ –

౧౧౦౫బహూదుక్ఖా పోసియ చన్దం, అమ్మ తువం జీయసే పుత్తం;
వన్దామి ఖో తే పాదే, లభతం తాతో పరలోకం.

౧౧౦౬“హన్ద చ మం ఉపగూహ, పాదే తే అమ్మ వన్దితుం దేహి;
గచ్ఛామి దాని పవాసం, యఞ్ఞత్థాయ ఏకరాజస్స.

౧౧౦౭‘‘హన్ద చ మం ఉపగూహ, పాదే తే అమ్మ వన్దితుం దేహి;
గచ్ఛామి దాని పవాసం, మాతు కత్వా హదయసోకం.

౧౧౦౮హన్ద చ మం ఉపగూహ, పాదే తే అమ్మ వన్దితుం దేహి;
గచ్ఛామి దాని పవాసం, జనస్స కత్వా హదయసోక”న్తి.

తత్థ **బహూదుక్ఖా పోసియాతి** బహూహి దుక్ఖేహి పోసియ. **చన్దన్తి** మం చన్దకుమారం ఏవం పోసేత్వా ఇదాని, అమ్మ, త్వం జీయసే పుత్తం. **లభతం తాతో పరలోకన్తి** పితా మే భోగసమ్పన్నం పరలోకం లభతు. **ఉపగూహాతి** ఆలిఙ్గ పరిస్సజ. **పవాసన్తి** పున అనాగమనాయ అచ్చన్తం విప్పవాసం గచ్ఛామి.

అథస్స మాతా పరిదేవన్తీ చతస్సో గాథా అభాసి –

౧౧౦౯“హన్ద చ పదుమపత్తానం, మోళిం బన్ధస్సు గోతమిపుత్త;
చమ్పకదలమిస్సాయో, ఏసా తే పోరాణికా పకతి.

౧౧౧౦హన్ద చ విలేపనం తే, పచ్ఛిమకం చన్దనం విలిమ్పస్సు;
యేహి చ సువిలిత్తో, సోభసి రాజపరిసాయం.

౧౧౧౧హన్ద చ ముదుకాని వత్థాని, పచ్ఛిమకం కాసికం నివాసేహి;
యేహి చ సునివత్థో, సోభసి రాజపరిసాయం.

౧౧౧౨ముత్తామణికనకవిభూసితాని , గణ్హస్సు హత్థాభరణాని;
యేహి చ హత్థాభరణేహి, సోభసి రాజపరిసాయ”న్తి.

తత్థ **పదుమపత్తానన్తి** పదుమపత్తవేఠనం నామేకం పసాధనం, తం సన్ధాయేవమాహ. తవ విప్పకిణ్ణం మోళిం ఉక్ఖిపిత్వా పదుమపత్తవేఠనేన యోజేత్వా బన్ధాతి అత్థో. **గోతమిపుత్తాతి** చన్దకుమారం ఆలపతి. **చమ్పకదలమిస్సాయోతి** అబ్భన్తరిమేహి చమ్పకదలేహి మిస్సితా వణ్ణగన్ధసమ్పన్నా నానాపుప్ఫమాలా పిళన్ధస్సు. **ఏసా తేతి** ఏసా తవ పోరాణికా పకతి, తమేవ గణ్హస్సు పుత్తాతి పరిదేవతి. **యేహి చాతి** యేహి లోహితచన్దనవిలేపనేహి విలిత్తో రాజపరిసాయ సోభసి, తాని విలిమ్పస్సూతి అత్థో. **కాసికన్తి** సతసహస్సగ్ఘనకం కాసికవత్థం. **గణ్హస్సూతి** పిళన్ధస్సు.

ఇదానిస్స చన్దా నామ అగ్గమహేసీ తస్స పాదమూలే నిపతిత్వా పరిదేవమానా ఆహ –

౧౧౧౩.‘న హి నూనాయం రట్ఠపాలో, భూమిపతి జనపదస్స దాయాదో;

లోకిస్సరో మహన్తో, పుత్తే స్నేహం జనయతీ’’తి.

తం సుత్వా రాజా గాథమాహ –

౧౧౧౪.మయ్హమ్పి పియా పుత్తా, అత్తా చ పియో తుమ్హే చ భరియాయో;

సగ్గఞ్చ పత్థయానో, తేనాహం ఘాతయిస్సామీ’’తి.

తస్సత్థో – కింకారణా పుత్తసినేహం న జనేమి? న కేవలం గోతమియా ఏవ, అథ ఖో మయ్హమ్పి పియా పుత్తా, తథా అత్తా చ తుమ్హే చ సుణ్హాయో భరియాయో చ పియాయేవ. ఏవం సన్తేపి సగ్గఞ్చ పత్థయానో అహం సగ్గం పత్థేన్తో, తేన కారణేన ఏతే ఘాతయిస్సామి, మా చిన్తయిత్థ, సబ్బేపేతే మయా సద్ధిం దేవలోకం ఏకతో గమిస్సన్తీతి.

చన్దా ఆహ –

౧౧౧౫.మం పఠమం ఘాతేహి, మా మే హదయం దుక్ఖం ఫాలేసి;

అలఙ్కతో సున్దరకో, పుత్తో దేవ తవ సుఖుమాలో.

౧౧౧౬.‘‘హన్దయ్య మం హనస్సు, పరలోకే చన్దకేన హేస్సామి;

పుఞ్ఞం కరస్సు విపులం, విచరామ ఉభోపి పరలోకే’’తి.

తత్థ **పఠమ**న్తి దేవ, మమ సామికతో పఠమతరం మం ఘాతేహి. **దుక్ఖ**న్తి చన్దస్స మరణదుక్ఖం మమ హదయం మా ఫాలేసి. **అలఙ్కతో**తి అయం మమ ఏకోవ అలం పరియత్తోతి ఏవం అలఙ్కతో. ఏవరూపం నామ పుత్తం మా ఘాతయి, మహారాజాతి దీపేతి. **హన్దయ్యా**తి హన్ద, అయ్య, రాజానం ఆలపన్తీ ఏవమాహ. **పరలోకే చన్దకేనా**తి చన్దేన సద్ధిం పరలోకే భవిస్సామి. **విచరామ ఉభోపి పరలోకే**తి తయా ఏకతో ఘాతితా ఉభోపి పరలోకే సుఖం అనుభవన్తా విచరామ, మా నో సగ్గన్తరాయమకాసీతి.

రాజా ఆహ –

౧౧౧౭.‘మా త్వం చన్దే రుచ్చి మరణం, బహుకా తవ దేవరా విసాలక్ఖి;

తే తం రమయిస్సన్తి, యిట్ఠస్మిం గోతమిపుత్తే’’తి.

తత్థ **మా త్వం చన్దే రుచ్చీ**తి మా త్వం అత్తనో మరణం రోచేసి. ‘‘మా రుద్దీ’’తిపి పాఠో, మా రోదీతి అత్థో. **దేవరా**తి పతిభాతుకా.

తతో పరం సత్థా –

౧౧౧౮.ఏవం వుత్తే చన్దా అత్తానం, హన్తి హత్థతలకేహీ’’తి. – ఉపడ్ఢగాథమాహ;

తతో పరం తస్సాయేవ విలాపో హోతి –

“అలమేత్థ జీవితేన, పిస్సామి విసం మరిస్సామి.

౧౧౧౯న హి నూనిమస్స రఞ్ఞో, మిత్తామచ్చా చ విజ్జరే సుహదా;
యే న వదన్తి రాజానం, ‘మా ఘాతయి ఓరసే పుత్తే’.

౧౧౨౦న హి నూనిమస్స రఞ్ఞో, ఞాతీ మిత్తా చ విజ్జరే సుహదా;
యే న వదన్తి రాజానం, ‘మా ఘాతయి అత్రజే పుత్తే’.

౧౧౨౧ఇమే తేపి మయ్హం పుత్తా, గుణినో కాయూరధారినో రాజ;
తేహిపి యజస్సు యఞ్ఞం, అథ ముఞ్చతు గోతమిపుత్తే.

౧౧౨౨బిలసతం మం కత్వాన, యజస్సు సత్తధా మహారాజ;
మా జేట్ఠపుత్తమవధి, అదూసకం సీహసఙ్కాసం.

౧౧౨౩బిలసతం మం కత్వాన, యజస్సు సత్తధా మహారాజ;
మా జేట్ఠపుత్తమవధి, అపేక్ఖితం సబ్బలోకస్సా”తి.

తత్థ **ఏవన్తి** ఏవం అన్ధబాలేన ఏకరాజేన వుత్తే. **హన్తీతి** “కిం నామేతం కథేసీ”తి వత్వా హత్థతలేహి అత్తానం హన్తి. **పిస్సామీతి** పివిస్సామి. **ఇమే తేపీతి** వసులకుమారం ఆదిం కత్వా సేసదారకే హత్థే గహేత్వా రఞ్ఞో పాదమూలే ఠితా ఏవమాహ. **గుణినోతి** మాలాగుణఆభరణేహి సమన్నాగతా. **కాయూరధారినోతి** కాయూరపసాధనధరా. **బిలసతన్తి** మహారాజ, మం ఘాతేత్వా కోట్ఠాససతం కత్వా సత్తధా సత్తసు ఠానేసు యఞ్ఞం యజస్సు.

ఇతి సా రఞ్ఞో సన్తికే ఇమాహి గాథాహి పరిదేవిత్వా అస్సాసం అలభమానా బోధిసత్తస్సేవ సన్తికం గన్త్వా పరిదేవమానా అట్ఠాసి. అథ నం సో ఆహ – “చన్దే, మయా జీవమానేన తుయ్హం తస్మిం తస్మిం వత్థుస్మిం సుభణితే సుకథితే ఉచ్చావచాని మణిముత్తాదీని బహూని ఆభరణాని దిన్నాని, అజ్జ పన తే ఇదం పచ్ఛిమదానం, సరీరారుళ్హం ఆభరణం దమ్మి, గణ్హాహి న”న్తి. ఇమమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౧౨౪బహుకా తవ దిన్నాభరణా, ఉచ్చావచా సుభణితమ్హి;
ముత్తామణివేళురియా, ఏతం తే పచ్ఛిమకం దాన”న్తి.

చన్దాదేవీపి తం సుత్వా తతో పరాహి నవహి గాథాహి విలపి –

౧౧౨౫యేసం పుబ్బే ఖన్ధేసు, ఫుల్లా మాలాగుణా వివత్తింసు;
తేసజ్జపి సునిసితో, నేత్తింసో వివత్తిస్సతి ఖన్ధేసు.

౧౧౨౬.‘‘యేసం పుబ్బే ఖన్దేసు, చిత్తా మాలాగుణా వివత్తింసు;

తేసజ్జపి సునిసితో, నేత్తింసో వివత్తిస్సతి ఖన్ధేసు.

౧౧౨౭.అచిరం వత నేత్తింసో, వివత్తిస్సకి రాజపుత్తానం ఖన్ధేసు;

అథ మమ హదయం న ఫలతి, తావ దళ్హబన్ధఞ్చ మే ఆసి.

౧౧౨౮.కాసికసుచివత్థధరా, కుణ్డలినో అగలుచన్దనవిలిత్తా;

నియ్యాథ చన్దసూరియా, యఞ్ఞత్థాయ ఏకరాజస్స.

౧౧౨౯.కాసికసుచివత్థధరా, కుణ్డలినో అగలుచన్దనవిలిత్తా;

నియ్యాథ చన్దసూరియా, మాతు కత్వా హదయసోకం.

౧౧౩౦.‘కాసికసుచివత్థధరా, కుణ్డలినో అగలుచన్దనవిలిత్తా;

నియ్యాథ చన్దసూరియా, జనస్స కత్వా హదయసోకం.

౧౧౩౧.‘మంసరసభోజనా న్హాపకసున్హాపితా, కుణ్డలినో అగలుచన్దనవిలిత్తా;

నియ్యాథ చన్దసూరియా, యఞ్ఞత్థాయ ఏకరాజస్స.

౧౧౩౨.‘మంసరసభోజనా న్హాపకసున్హాపితా, కుణ్డలినో అగలుచన్దనవిలిత్తా;

నియ్యాథ చన్దసూరియా, మాతు కత్వా హదయసోకం.

౧౧౩౩.‘‘మంసరసభోజనా న్హాపకసున్హాపితా, కుణ్డలినో అగలుచన్దనవిలిత్తా;

నియ్యాథ చన్దసూరియా, జనస్స కత్వా హదయసోక’’న్తి.

తత్థ **మాలాగుణాతి** పుప్ఫదామాని. **తేసజ్జాతి** తేసం అజ్జ. **నేత్తింసోతి** అసి. **వివత్తిస్సతీతి** పతిస్సతి. **అచిరం వతాతి** అచిరేన వత. **న ఫలతీతి** న భిజ్జతి. **తావ దళ్హబన్ధఞ్చ మే ఆసీతి** అతివియ థిరబన్ధనం మే హదయం భవిస్సతీతి అత్థో. **నియ్యాథాతి** గచ్ఛథ.

ఏవం తస్సా పరిదేవన్తియావ యఞ్ఞావాటే సబ్బకమ్మం నిట్ఠాసి. రాజపుత్తం నేత్వా గీవం ఓనామేత్వా నిసీదాపేసుం. ఖణ్డహాలో సువణ్ణపాతిం ఉపనామేత్వా ఖగ్గం ఆదాయ ‘‘తస్స గీవం ఛిన్దిస్సామీ’’తి అట్ఠాసి. తం దిస్వా చన్దాదేవీ ‘‘అఞ్ఞం మే పటిసరణం నత్థి, అత్తనో సచ్చబలేన సామికస్స సోత్థిం కరిస్సామీ’’తి అఞ్జలిం పగ్గయ్హ పరిసాయ అన్తరే విచరన్తీ సచ్చకిరియం అకాసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౧౩౪.‘‘సబ్బస్మిం ఉపక్ఖటస్మిం, నిసీదితే చన్దస్మిం యఞ్ఞత్థాయ;

పఞ్చాలరాజధీతా పఞ్జలికా, సబ్బపరిసాయ సమనుపరియాయి.

౧౧౩౫.‘‘యేన సచ్చేన ఖణ్డహాలో, పాపకమ్మం కరోతి దుమ్మేధో;

ఏతేన సచ్చవజ్జేన, సమఙ్గినీ సామికేన హోమి.

౧౧౩౬“యే ఇధత్థి అమనుస్సా, యాని చ యక్ఖభూతభబ్యాని;

కరోన్తు మే వేయ్యావటికం, సమఙ్గినీ సామికేన హోమి.

౧౧౩౭‘యా దేవతా ఇధాగతా, యాని చ యక్ఖభూతభబ్యాని;

సరణేసినిం అనాథం తాయథ మం, యాచామహం పతి మాహం అజేయ్య”న్తి.

తత్థ **ఉపక్ఖటస్మి**న్తి సబ్బస్మిం యఞ్ఞసమ్భారే సజ్జితే పటియత్తే. **సమఙ్గినీ**తి సమ్పయుత్తా ఏకసంవాసా. **యే ఇధత్థీ**తి యే ఇధ అత్థి. **యక్ఖభూతభబ్యానీ**తి దేవసఙ్ఖాతా యక్ఖా చ వడ్ఢిత్వా ఠితసత్తసఙ్ఖాతా భూతా చ ఇదాని వడ్ఢనకసత్తసఙ్ఖాతాని భబ్యాని చ. **వేయ్యావటిక**న్తి మయ్హం వేయ్యావచ్చం కరోన్తు. **తాయథ మ**న్తి రక్ఖథ మం. **యాచామహ**న్తి అహం వో యాచామి. **పతి మాహ**న్తి పతిం అహం మా అజేయ్యం.

అథ సక్కో దేవరాజా తస్సా పరిదేవసద్దం సుత్వా తం పవత్తిం ఞత్వా జలితం అయకూటం ఆదాయ గన్త్వా రాజానం తాసేత్వా సబ్బే విస్సజ్జాపేసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౧౩౮‘తం సుత్వా అమనుస్సో, అయోకూటం పరిబ్బమేత్వాన;

భయమస్స జనయన్తో, రాజానం ఇదమవోచ.

౧౧౩౯‘బుజ్ఝస్సు ఖో రాజకలి, మా తాహం మత్థకం నితాళేసిం;

మా జేట్ఠపుత్తమవధి, అదూసకం సీహసఙ్కాసం.

౧౧౪౦కో తే దిట్ఠో రాజకలి, పుత్తభరియాయో హఞ్ఞమానాయో;

సేట్ఠి చ గహపతయో, అదూసకా సగ్గకామా హి.

౧౧౪౧తం సుత్వా ఖణ్డహాలో, రాజా చ అబ్భుతమిదం దిస్వాన;

సబ్బేసం బన్ధనాని మోచేసుం, యథా తం అనుపఘాతం.

౧౧౪౨సబ్బేసు విప్పముత్తేసు, యే తత్థ సమాగతా తదా ఆసుం;

సబ్బే ఏకేకలేడ్డుకమదంసు, ఏస వధో ఖణ్డహాలస్సా”తి.

తత్థ **అమనుస్సో**తి సక్కో దేవరాజా. **బుజ్ఝస్సూ**తి జానస్సు సల్లక్ఖేహి. **రాజకలీ**తి రాజకాళకణ్ణి రాజలామక. **మా తాహ**న్తి పాపరాజ, బుజ్ఝ, మా తే అహం మత్థకం నితాళేసిం. **కో తే దిట్ఠో**తి కుహిం తయా దిట్ఠపుబ్బో. **సగ్గకామా హీ**తి ఏత్థ **హీ**తి నిపాతమత్తం, సగ్గకామా సగ్గం పత్థయమానాతి అత్థో. **తం సుత్వా**తి, భిక్ఖవే, తం సక్కస్స వచనం ఖణ్డహాలో సుత్వా. **అబ్భుతమిద**న్తి రాజా చ ఇదం సక్కస్స దస్సనం పుబ్బే అభూతం దిస్వా. **యథా త**న్తి యథా అనుపఘాతం పాణం మోచేన్తి, ఏవమేవ మోచేసుం. **ఏకేకలేడ్డుకమదంసూ**తి భిక్ఖవే, యత్తకా తస్మిం యఞ్ఞావాటే సమాగతా, సబ్బే ఏకకోలాహలం కత్వా

ఖణ్డహాలస్స ఏకేకలేడ్డుపహారం అదంసు. **ఏస వధో**తి ఏసోవ ఖణ్డహాలస్స వధో అహోసి, తత్థేవ నం జీవితక్ఖయం పాపేసున్తి అత్థో.

తం పన మారేత్వా మహాజనో రాజానం మారేతుం ఆరభి. బోధిసత్తో పితరం పరిస్సజిత్వా మారేతుం న అదాసి. మహాజనో ‘‘జీవితం ఏతస్స పాపరఞ్ఞో దేమ, ఛత్తం పనస్స నగరే చ వాసం న దస్సామ, చణ్డాలం కత్వా బహినగరే వసాపేస్సామా’’తి వత్వా రాజవేసం హారేత్వా కాసావం నివాసాపేత్వా హలిద్దిపిలోతికాయ సీసం వేఠేత్వా చణ్డాలం కత్వా చణ్డాలవసనట్ఠానం తం పహిణి. యే పనేతం పసుఘాతయఞ్ఞం యజింసు చేవ యజాపేసుఞ్చ అనుమోదింసు చ, సబ్బే నిరయపరాయణావ అహేసుం. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౧౪౩‘సబ్బే పవిట్ఠా నిరయం, యథా తం పాపకం కరిత్వాన;
న హి పాపకమ్మం కత్వా, లబ్భా సుగతిం ఇతో గన్తు’’న్తి.

సోపి ఖో మహాజనో ద్వే కాళకణ్ణియో హారేత్వా తత్థేవ అభిసేకసమ్భారే ఆహరిత్వా చన్దకుమారం అభిసిఞ్చి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౧౪౪సబ్బేసు విప్పముత్తేసు, యే తత్థ సమాగతా తదా ఆసుం;
చన్దం అభిసిఞ్చింసు, సమాగతా రాజపరిసా చ.

౧౧౪౫సబ్బేసు విప్పముత్తేసు, యే తత్థ సమాగతా తదా ఆసుం;
చన్దం అభిసిఞ్చింసు, సమాగతా రాజకఞ్ఞాయో చ.

౧౧౪౬సబ్బేసు విప్పముత్తేసు, యే తత్థ సమాగతా తదా ఆసుం;
చన్దం అభిసిఞ్చింసు, సమాగతా దేవపరిసా చ.

౧౧౪౭సబ్బేసు విప్పముత్తేసు, యే తత్థ సమాగతా తదా ఆసుం;
చన్దం అభిసిఞ్చింసు, సమాగతా దేవకఞ్ఞాయో చ.

౧౧౪౮సబ్బేసు విప్పముత్తేసు, యే తత్థ సమాగతా తదా ఆసుం;
చేలుక్ఖేపమకరుం, సమాగతా రాజపరిసా చ.

౧౧౪౯సబ్బేసు విప్పముత్తేసు, యే తత్థ సమాగతా తదా ఆసుం;
చేలుక్ఖేపమకరుం, సమాగతా రాజకఞ్ఞాయో చ.

౧౧౫౦సబ్బేసు విప్పముత్తేసు, యే తత్థ సమాగతా తదా ఆసుం;
చేలుక్ఖేపమకరుం, సమాగతా దేవపరిసా చ.

౧౧౫౧సబ్బేసు విప్పముత్తేసు, యే తత్థ సమాగతా తదా ఆసుం;

చేలుక్ఖేపమకరుం, సమాగతా దేవకఞ్ఞాయో చ.

౧౧౦౩.సబ్బేసు విప్పముత్తేసు, బహూ ఆనన్దితా అహుం;

నన్దిం పవేసి నగరం, బన్ధనా మోక్ఖో అఘోసిత్థా”తి.

తత్థ **రాజపరిసా చాతి** రాజపరిసాపి తీహి సఙ్ఖేహి అభిసిఞ్చింసు. **రాజకఞ్ఞాయో చాతి** ఖత్తియధీతరోపి నం అభిసిఞ్చింసు. **దేవపరిసా చాతి** సక్కో దేవరాజా విజయుత్తరసఙ్ఖం గహేత్వా దేవపరిసాయ సద్ధిం అభిసిఞ్చి. **దేవకఞ్ఞాయో చాతి** సుజాపి దేవధీతరాహి సద్ధిం అభిసిఞ్చి. **చేలుక్ఖేపమకరున్తి** నానావణ్ణేహి వత్థేహి ధజే ఉస్సాపేత్వా ఉత్తరిసాటకాని ఆకాసే ఖిపన్తా చేలుక్ఖేపం కరింసు. రాజపరిసా చ ఇతరే తయో కోట్ఠాసా చాతి అభిసేకకారకా చత్తారోపి కోట్ఠాసా కరింసుయేవ. **ఆనన్దితా అహున్తి** ఆమోదితా అహేసుం. **నన్దిం పవేసి నగరన్తి** చన్దకుమారస్స ఛత్తం ఉస్సాపేత్వా నగరం పవిట్ఠకాలే నగరే ఆనన్దభేరి చరి. “కిం వత్వా”తి? యథా “అమ్హాకం చన్దకుమారో బన్ధనా ముత్తో, ఏవమేవ సబ్బే బన్ధనా ముచ్చన్తూ”తి. తేన వుత్తం “బన్ధనా మోక్ఖో అఘోసిత్థా”తి.

బోధిసత్తో పితు వత్తం పట్ఠపేసి. అన్తోనగరం పన పవిసితుం న లభతి. పరిబ్బయస్స ఖీణకాలే బోధిసత్తో ఉయ్యానకీళాదీనం అత్థాయ గచ్ఛన్తో తం ఉపసఙ్కమిత్వా “పతిమ్హీ”తి న వన్దతి, అఞ్జలిం పన కత్వా “చిరం జీవ సామీ”తి వదతి. “కేనత్థో”తి వుత్తే ఆరోచేసి. అథస్స పరిబ్బయం దాపేసి. సో ధమ్మేన రజ్జం కారేత్వా ఆయుపరియోసానే దేవలోకం పూరయమానో అగమాసి.

సత్థా ఇమం ధమ్మదేసనం ఆహరిత్వా “న, భిక్ఖవే, ఇదానేవ, పుబ్బేపి దేవదత్తో మం ఏకం నిస్సాయ బహూ మారేతుం వాయామమకాసీ”తి వత్వా జాతకం సమోధానేసి. తదా ఖణ్డహాలో దేవదత్తో అహోసి, గోతమీదేవీ మహామాయా, చన్దాదేవీ రాహులమాతా, వసులో రాహులో, సేలా ఉప్పలవణ్ణా, సూరో వామగోత్తో కస్సపో, భద్దసేనో మోగ్గల్లానో, సూరియకుమారో సారిపుత్తో, చన్దరాజా పన అహమేవ సమ్మాసమ్బుద్ధో అహోసిన్తి.

చన్దకుమారజాతకవణ్ణనా సత్తమా.

[౫౪౫] ౮. మహానారదకస్సపజాతకవణ్ణనా

అహు రాజా విదేహానన్తి ఇదం సత్థా లట్ఠివనుయ్యానే విహరన్తో ఉరువేలకస్సపదమనం ఆరబ్భ కథేసి. యదా హి సత్థా పవత్తితవరధమ్మచక్కో ఉరువేలకస్సపాదయో జటిలే దమేత్వా మగధరాజస్స పటిస్సవం లోచేతుం పురాణజటిలసహస్సపరివుతో లట్ఠివనుయ్యానం అగమాసి. తదా ద్వాదసనహుతాయ పరిసాయ సద్ధిం ఆగన్త్వా దసబలం వన్దిత్వా నిసిన్నస్స మగధరఞ్ఞో పరిసన్తరే బ్రాహ్మణగహపతికానం వితక్కో ఉప్పజ్జి “కిం ను ఖో ఉరువేలకస్సపో మహాసమణే బ్రహ్మచరియం చరతి, ఉదాహు మహాసమణో ఉరువేలకస్సపే”తి. అథ ఖో భగవా తేసం ద్వాదసనహుతానం చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ “కస్సపస్స మమ సన్తికే పబ్బజితభావం జానాపేస్సామీ”తి ఇమం గాథమాహ –

“కిమేవ దిస్వా ఉరువేలవాసి, పహాసి అగ్గిం కిసకోవదానో;

పుచ్ఛామి తం కస్సప ఏతమత్థం, కథం పహీనం తవ అగ్గిహుత్త”న్తి. (మహావ. ౫౫);

థేరోపి భగవతో అధిప్పాయం విదిత్వా –

“రూపే చ సద్దే చ అథో రసే చ, కామిత్థియో చాభివదన్తి యఞ్ఞా;

ఏతం మలన్తి ఉపధీసు ఞత్వా, తస్మా న యిట్ఠే న హుతే అరఞ్జి”న్తి. (మహావ. ౩౩); –

ఇమం గాథం వత్వా అత్తనో సావకభావం పకాసనత్థం తథాగతస్స పాదపిట్ఠే సీసం ఠపేత్వా “సత్థా మే, భన్తే, భగవా, సావకోహమస్మీ”తి వత్వా ఏకతాలం ద్వితాలం తితాలన్తి యావ సత్తతాలప్పమాణం సత్తక్ఖత్తుం వేహాసం అబ్భుగ్గన్త్వా ఓరుయ్హ తథాగతం వన్దిత్వా ఏకమన్తం నిసీది. తం పాటిహారియం దిస్వా మహాజనో “అహో మహానుభావో బుద్ధో, ఏవం థామగతదిట్ఠికో నామ అత్తానం ‘అరహా’తి మఞ్ఞమానో ఉరువేలకస్సపోపి దిట్ఠిజాలం భిన్దిత్వా తథాగతేన దమితో”తి సత్థు గుణకథఞ్ఞేవ కథేసి. తం సుత్వా సత్థా “అనచ్ఛరియం ఇదాని సబ్బఞ్ఞుతప్పత్తేన మయా ఇమస్స దమనం, స్వాహం పుబ్బే సరాగకాలేపి నారదో నామ బ్రహ్మా హుత్వా ఇమస్స దిట్ఠిజాలం భిన్దిత్వా ఇమం నిబ్బిసేవనమకాసి”న్తి వత్వా తాయ పరిసాయ యాచితో అతీతం ఆహరి.

అతీతే విదేహరట్ఠే మిథిలాయం అఙ్గతి నామ రాజా రజ్జం కారేసి ధమ్మికో ధమ్మరాజా. తస్స రుచా నామ ధీతా అహోసి అభిరూపా దస్సనీయా పాసాదికా కప్పసతసహస్సం పత్థితపత్థనా మహాపుఞ్ఞా అగ్గమహేసియా కుచ్ఛిస్మిం నిబ్బత్తా. సేసా పనస్స సోళససహస్సా ఇత్థియో వఞ్ఝా అహేసుం. తస్స సా ధీతా పియా అహోసి మనాపా. సో తస్సా నానాపుప్ఫపూరే పఞ్చవీసతిపుప్ఫసముగ్గే అనగ్ఘాని సుఖుమాని వత్థాని చ “ఇమేహి అత్తానం అలఙ్కరోతూ”తి దేవసికం పహిణి. ఖాదనీయభోజనీయస్స పన పమాణం నత్థి. అన్వడ్ఢమాసం “దానం దేతూ”తి సహస్సం సహస్సం పేసేసి. తస్స ఖో పన విజయో చ సునామో చ అలాతో చాతి తయో అమచ్చా అహేసుం. సో కోముదియా చాతుమాసినియా ఛణే పవత్తమానే దేవనగరం వియ నగరే చ అన్తేపురే చ అలఙ్కతే సున్హాతో సువిలిత్తో సబ్బాలఙ్కారప్పటిమణ్డితో భుత్తసాయమానో వివటసీహపఞ్జరే మహాతలే అమచ్చగణపరివుతో విసుద్ధం గగనతలం అభిలఙ్ఘమానం చన్దమణ్డలం దిస్వా “రమణీయా వత భో దోసినా రత్తి, కాయ ను ఖో అజ్జ రతియా అభిరమేయ్యామా”తి అమచ్చే పుచ్ఛి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౧౩౩. “అహు రాజా విదేహానం, అఙ్గతి నామ ఖత్తియో;

పహూతయోగ్గో ధనిమా, అనన్తబలపోరిసో.

౧౧౩౪. సో చ పన్నరసిం రత్తిం, పురిమయామే అనాగతే;

చాతుమాసా కోముదియా, అమచ్చే సన్నిపాతయి.

౧౧౩౫. పణ్డితే సుతసమ్పన్నే, మ్హితపుబ్బే విచక్ఖణే;

విజయఞ్చ సునామఞ్చ, సేనాపతిం అలాతకం.

౧౧౩౬. తమనుపుచ్ఛి వేదేహో, పచ్చేకం బ్రూథ సం రుచిం;

చాతుమాసా కోముదజ్జ, జుణ్హం బ్యపహతం తమం;

కాయజ్జ రతియా రత్తిం, విహరేము ఇమం ఉతు”న్తి.

తత్థ **పహూతయోగ్గో**తి బహుకేన హత్థియోగ్గాదినా సమన్నాగతో. **అనన్తబలపోరిసో**తి అనన్తబలకాయో. **అనాగతే**తి పరియోసానం అప్పత్తే, అనతిక్కన్తేతి అత్థో. **చాతుమాసా**తి చతున్నం వస్సికమాసానం పచ్ఛిమదివసభూతాయ రత్తియా. **కోముదియా**తి ఫుల్లకుముదాయ. **మ్హితపుబ్బే**తి పఠమం సితం కత్వా పచ్ఛా కథనసీలే. **తమనుపుచ్ఛీ**తి తం తేసు అమచ్చేసు ఏకేకం అమచ్చం అనుపుచ్ఛి. **పచ్చేకం బ్రూథ సం రుచి**న్తి సబ్బేపి తుమ్హే అత్తనో అత్తనో అజ్ఝాసయానురూపం రుచిం పచ్చేకం మయ్హం కథేథ. **కోముదజ్జా**తి కోముదీ అజ్జ. **జుణ్హ**న్తి జుణ్హాయ నిస్సయభూతం చన్దమణ్డలం అబ్భుగ్గచ్ఛతి. **బ్యపహతం తమ**న్తి తేన సబ్బం అన్ధకారం విహతం. **ఉతు**న్తి అజ్జ రత్తిం ఇమం ఏవరూపం ఉతుం కాయరతియా విహరేయ్యామాతి.

ఇతి రాజా అమచ్చే పుచ్ఛి. తేన తే పుచ్ఛితా అత్తనో అత్తనో అజ్ఝాసయానురూపం కథం కథయింసు. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౧౫౭ తతో సేనాపతి రఞ్ఞో, అలాతో ఏతదబ్రవి;
'హట్ఠం యోగ్గం బలం సబ్బం, సేనం సన్నాహయామసే.

౧౧౫౮ నియ్యామ దేవ యుద్ధాయ, అనన్తబలపోరిసా;
యే తే వసం న ఆయన్తి, వసం ఉపనయామసే;
ఏసా మయ్హం సకా దిట్ఠి, అజితం ఓజినామసే'.

౧౧౫౯ అలాతస్స వచో సుత్వా, సునామో ఏతదబ్రవి;
'సబ్బే తుయ్హం మహారాజ, అమిత్తా వసమాగతా.

౧౧౬౦ నిక్ఖిత్తసత్థా పచ్చత్థా, నివాతమనువత్తరే;
ఉత్తమో ఉస్సవో అజ్జ, న యుద్ధం మమ రుచ్చతి.

౧౧౬౧ అన్నపానఞ్చ ఖజ్జఞ్చ, ఖిప్పం అభిహరన్తు తే;
రమస్సు దేవ కామేహి, నచ్చగీతే సువాదితే'.

౧౧౬౨ సునామస్స వచో సుత్వా, విజయో ఏతదబ్రవి;
'సబ్బే కామా మహారాజ, నిచ్చం తవ ముపట్ఠితా.

౧౧౬౩ న హేతే దుల్లభా దేవ, తవ కామేహి మోదితుం;
సదాపి కామా సులభా, నేతం చిత్తమతం మమ.

౧౧౬౪ సమణం బ్రాహ్మణం వాపి, ఉపాసేము బహుస్సుతం;
యో నజ్జ వినయే కఙ్ఖం, అత్థధమ్మవిదూ ఇసే'.

౧౧౬౫. విజయస్స వచో సుత్వా, రాజా అజ్ఝగతి మబ్రవి;
'యథా విజయో భణతి, మయ్హమ్పేతంవ రుచ్చతి;

౧౧౬౬. సమణం బ్రాహ్మణం వాపి, ఉపాసేము బహుస్సుతం;
యో నజ్జ వినయే కఙ్ఖం, అత్థధమ్మవిదూ ఇసే.

౧౧౬౭. సబ్బేవ సన్తా కరోథ మతిం, కం ఉపాసేము పణ్డితం;
యో నజ్జ వినయే కఙ్ఖం, అత్థధమ్మవిదూ ఇసే'.

౧౧౬౮. వేదేహస్స వచో సుత్వా, అలాతో ఏతదబ్రవి;
'అత్థాయం మిగదాయస్మిం, అచేలో ధీరసమ్మతో.

౧౧౬౯. గుణో కస్సపగోత్తాయం, సుతో చిత్రకథీ గణీ;
తం దేవ పయిరుపాసేము, సో నో కఙ్ఖం వినేస్సతి'.

౧౧౭౦. 'అలాతస్స వచో సుత్వా, రాజా చోదేసి సారథిం;
మిగదాయం గమిస్సామ, యుత్తం యానం ఇధా నయా"తి.

తత్థ **హట్ఠన్తి** తుట్ఠపహట్ఠం. **ఓజినామసేతి** యం నో అజితం, తం జినామ. ఏసో మమ అజ్ఝాసయోతి. రాజా తస్స కథం నేవ పటిక్కోసి, నాభినన్ది. **ఏతదబ్రవీతి** రాజానం అలాతస్స వచనం అనభినన్దన్తం అప్పటిక్కోసన్తం దిస్వా "నాయం యుద్ధజ్ఝాసయో, అహమస్స చిత్తం గణ్హన్తో కామగుణాభిరతిం వణ్ణయిస్సామీ"తి చిన్తేత్వా ఏతం "సబ్బే తుయ్హ"న్తిఆదివచనం అబ్రవి.

విజయో ఏతదబ్రవీతి రాజా సునామస్సపి వచనం నాభినన్ది, న పటిక్కోసి. తతో విజయో "అయం రాజా ఇమేసం ద్విన్నమ్పి వచనం సుత్వా తుణ్హీయేవ ఠితో, పణ్డితా నామ ధమ్మస్సవనసోణ్డా హోన్తి, ధమ్మస్సవనమస్స వణ్ణయిస్సామీ"తి చిన్తేత్వా ఏతం "సబ్బే కామా"తిఆదివచనం అబ్రవి. తత్థ **తవ ముపట్ఠితాతి** తవ ఉపట్ఠితా. **మోదితున్తి** తవ కామేహి మోదితుం అభిరమితుం ఇచ్ఛాయ సతి న హి ఏతే కామా దుల్లభా. **నేతం చిత్తమతం మమాతి** ఏతం తవ కామేహి అభిరమణం మమ చిత్తమతం న హోతి, న మే ఏత్థ చిత్తం పక్ఖన్దతి. **యో నజ్జాతి** యో నో అజ్జ. **అత్థధమ్మవిదూతి** పాళిఅత్థఞ్చేవ పాళిధమ్మఞ్చ జానన్తో. **ఇసేతి** ఇసి ఏసితగుణో.

అజ్ఝగతి మబ్రవీతి అజ్ఝగతి అబ్రవి. **మయ్హమ్పేతంవ రుచ్చతీతి** మయ్హమ్పి ఏతఞ్ఞేవ రుచ్చతి. **సబ్బేవ సన్తాతి** సబ్బేవ తుమ్హే ఇధ విజ్జమానా మతిం కరోథ చిన్తేథ. **అలాతో ఏతదబ్రవీతి** రఞ్ఞో కథం సుత్వా అలాతో "అయం మమ కులూపకో గుణో నామ ఆజీవకో రాజుయ్యానే వసతి, తం పసంసిత్వా రాజకులూపకం కరిస్సామీ"తి చిన్తేత్వా ఏతం "అత్థాయ"న్తిఆదివచనం అబ్రవి. తత్థ **ధీరసమ్మతోతి** పణ్డితోతి సమ్మతో. **కస్సపగోత్తాయన్తి** కస్సపగోత్తో అయం. **సుతోతి** బహుస్సుతో. **గణీతి** గణసత్థా. **చోదేసీతి** ఆణాపేసి.

రఞ్ఞో తం కథం సుత్వా సారథినో తథా కరింసు. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౧౭౧‘తస్స యానం అయోజేసుం, దన్తం రూపియపక్ఖరం;
సుక్కమట్ఠపరివారం, పణ్డరం దోసినా ముఖం.

౧౧౭౨‘తత్రాసుం కుముదాయుత్తా, చత్తారో సిన్ధవా హయా;
అనిలూపమసముప్పాతా, సుదన్తా సోణ్ణమాలినో.

౧౧౭౩‘సేతచ్ఛత్తం సేతరథో, సేతస్సా సేతబీజనీ;
వేదేహో సహమచ్చేహి, నియ్యం చన్దోవ సోభతి.

౧౧౭౪‘తమనుయాయింసు బహవో, ఇన్దిఖగ్గధరా బలీ;
అస్సపిట్ఠిగతా వీరా, నరా నరవరాధిపం.

౧౧౭౫‘సో ముహుత్తంవ యాయిత్వా, యానా ఓరుయ్హ ఖత్తియో;
వేదేహో సహమచ్చేహి, పత్తీ గుణముపాగమి.

౧౧౭౬‘‘యేపి తత్థ తదా ఆసుం, బ్రాహ్మణిబ్భా సమాగతా;
న తే అపనయీ రాజా, అకతం భూమిమాగతే’’తి.

తత్థ **తస్స యానన్తి** తస్స రఞ్ఞో రథం యోజయింసు. **దన్తన్తి** దన్తమయం. **రూపియపక్ఖరన్తి** రజతమయఉపక్ఖరం. **సుక్కమట్ఠపరివారన్తి** పరిసుద్ధాఫరుసపరివారం. **దోసినా ముఖన్తి** విగతదోసాయ రత్తియా ముఖం వియ, చన్దసదిసన్తి అత్థో. **తత్రాసున్తి** తత్ర అహేసుం. **కుముదాతి** కుముదవణ్ణా. **సిన్ధవాతి** సిన్ధవజాతికా. **అనిలూపమసముప్పాతాతి** వాతసదిసవేగా. **సేతచ్ఛత్తన్తి** తస్మిం రథే సముస్సాపితం ఛత్తమ్పి సేతం అహోసి. **సేతరథోతి** సోపి రథో సేతోయేవ. **సేతస్సాతి** అస్సాపి సేతా. **సేతబీజనీతి** బీజనీపి సేతా. **నియ్యన్తి** తేన రథేన నిగ్గచ్ఛన్తో అమచ్చగణపరివుతో వేదేహరాజా చన్దో వియ సోభతి.

నరవరాధిపన్తి నరవరానం అధిపతిం రాజాధిరాజానం. **సో ముహుత్తంవ యాయిత్వాతి** సో రాజా ముహుత్తేనేవ ఉయ్యానం గన్త్వా. **పత్తీ గుణముపాగమీతి** పత్తికోవ గుణం ఆజీవకం ఉపాగమి. **యేపి తత్థ తదా ఆసున్తి** యేపి తస్మిం ఉయ్యానే తదా పురేతరం గన్త్వా తం ఆజీవకం పయిరుపాసమానా నిసిన్నా అహేసుం. **న తే అపనయీతి** అమ్హాకమేవ దోసో, యే మయం పచ్ఛా అగమిమ్హా, తుమ్హే మా చిన్తయిత్థాతి తే బ్రాహ్మణే చ ఇబ్భే చ రఞ్ఞోయేవ అత్థాయ అకతం అకతోకాసం భూమిం సమాగతే న ఉస్సారణం కారేత్వా అపనయీతి.

తాయ పన ఓమిస్సకపరిసాయ పరివుతోవ ఏకమన్తం నిసీదిత్వా పటిసన్థారమకాసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౧౭౭‘తతో సో ముదుకా భిసియా, ముదుచిత్తకసన్థతే;
ముదుపచ్చత్థతే రాజా, ఏకమన్తం ఉపావిసి.

౧౧౭౮.నిసజ్జ రాజా సమ్మోది, కథం సారణియం తతో;

‘కచ్చి యాపనియం భన్తే, వాతానమవియగ్గతా.

౧౧౭౯.కచ్చి అకసిరా వుత్తి, లభసి పిణ్డయాపనం;

అప్పాబాధో చసి కచ్చి, చక్ఖుం న పరిహాయతి’.

౧౧౮౦.తం గుణో పటిసమ్మోది, వేదేహం వినయే రతం;

‘యాపనీయం మహారాజ, సబ్బమేతం తదూభయం.

౧౧౮౧.కచ్చి తుయ్హమ్పి వేదేహ, పచ్చన్తా న బలీయరే;

కచ్చి అరోగం యోగ్గం తే, కచ్చి వహతి వాహనం;

కచ్చి తే బ్యాధయో నత్థి, సరీరస్సుపతాపియా’.

౧౧౮౨.పటిసమ్మోదితో రాజా, తతో పుచ్ఛి అనన్తరా;

అత్థం ధమ్మఞ్చ ఞాయఞ్చ, ధమ్మకామో రథేసభో.

౧౧౮౩.కథం ధమ్మం చరే మచ్చో, మాతాపితూసు కస్సప;

కథం చరే ఆచరియే, పుత్తదారే కథం చరే.

౧౧౮౪.కథం చరేయ్య వుడ్ఢేసు, కథం సమణబ్రాహ్మణే;

కథఞ్చ బలకాయస్మిం, కథం జనపదే చరే.

౧౧౮౫.కథం ధమ్మం చరిత్వాన, మచ్చా గచ్ఛన్తి సుగ్గతిం;

కథఞ్చేకే అధమ్మట్ఠా, పతన్తి నిరయం అధో’’తి.

తత్థ **ముదుకా భిసియా**తి ముదుకాయ సుఖసమ్ఫస్సాయ భిసియా. **ముదుచిత్తకసన్థతే**తి సుఖసమ్ఫస్సే చిత్తత్థరణే. **ముదుపచ్ఛత్థతే**తి ముదునా పచ్ఛత్థరణేన పచ్ఛత్థతే. **సమ్మోదీ**తి ఆజీవకేన సద్ధిం సమ్మోదనీయం కథం కథేసి. **తతో**తి తతో నిసజ్జనతో అనన్తరమేవ సారణీయం కథం కథేసీతి అత్థో. తత్థ **కచ్చి యాపనియ**న్తి కచ్చి తే, భన్తే, సరీరం పచ్చయేహి యాపేతుం సక్కా. **వాతానమవియగ్గతా**తి కచ్చి తే సరీరే ధాతుయో సమప్పవత్తా, వాతానం బ్యగ్గతా నత్థి, తత్థ తత్థ వగ్గవగ్గా హుత్వా వాతా న బాధయన్తీతి అత్థో.

అకసిరాతి నిద్దుక్ఖా. **వుత్తీ**తి జీవితవుత్తి. **అప్పాబాధో**తి ఇరియాపథభఞ్జకేనాబాధేన విరహితో . **చక్ఖు**న్తి కచ్చి తే చక్ఖుఆదీని ఇన్ద్రియాని న పరిహాయన్తీతి పుచ్ఛతి. **పటిసమ్మోదీ**తి సమ్మోదనీయకథాయ పటికథేసి. తత్థ **సబ్బమేత**న్తి యం తయా వుత్తం వాతానమవియగ్గతాది, తం సబ్బం తథేవ. **తదుభయ**న్తి యమ్పి తయా ‘‘అప్పాబాధో చసి కచ్చి, చక్ఖుం న పరిహాయతీ’’తి వుత్తం, తమ్పి ఉభయం తథేవ.

న బలీయరేతి నాభిభవన్తి న కుప్పన్తి. **అనన్తరా**తి పటిసన్థారతో అనన్తరా పఞ్హం పుచ్ఛి. తత్థ **అత్థం ధమ్మఞ్చ ఞాయఞ్చా**తి పాళిఅత్థఞ్చ పాళిఞ్చ కారణయుత్తిఞ్చ . సో హి “కథం ధమ్మం చరే”తి పుచ్ఛన్తో మాతాపితుఆదీసు పటిపత్తిదీపకం పాళిఞ్చ పాళిఅత్థఞ్చ కారణయుత్తిఞ్చ మే కథేథాతి ఇమం అత్థఞ్చ ధమ్మఞ్చ ఞాయఞ్చ పుచ్ఛతి. తత్థ **కథఞ్చేకే అధమ్మట్ఠా**తి ఏకచ్చే అధమ్మే ఠితా కథం నిరయఞ్చేవ అథో సేసఅపాయే చ పతన్తీతి సబ్బఞ్ఞుబుద్ధపచ్చేకబుద్ధబుద్ధసావకమహాబోధిసత్తేసు పురిమస్స పురిమస్స అలాభేన పచ్ఛిమం పచ్ఛిమం పుచ్ఛితబ్బకం మహేసక్ఖపఞ్హం రాజా కిఞ్చి అజానన్తం నగ్గభోగ్గం నిస్సిరికం అన్ధబాలం ఆజీవకం పుచ్ఛి.

సోపి ఏవం పుచ్ఛితో పుచ్ఛానురూపం బ్యాకరణం అదిస్వా చరన్తం గోణం దణ్డేన పహరన్తో వియ భత్తపాతియం కచవరం ఖిపన్తో వియ చ “సుణ, మహారాజా”తి ఓకాసం కారేత్వా అత్తనో మిచ్ఛావాదం పట్ఠపేసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౧౮౬‘‘వేదేహస్స వచో సుత్వా, కస్సపో ఏతదబ్రవి;
‘సుణోహి మే మహారాజ, సచ్చం అవితథం పదం.

౧౧౮౭నత్థి ధమ్మచరితస్స, ఫలం కల్యాణపాపకం;
నత్థి దేవ పరో లోకో, కో తతో హి ఇధాగతో.

౧౧౮౮నత్థి దేవ పితరో వా, కుతో మాతా కుతో పితా;
నత్థి ఆచరియో నామ, అదన్తం కో దమేస్సతి.

౧౧౮౯సమతుల్యాని భూతాని, నత్థి జేట్ఠాపచాయికా;
నత్థి బలం వీరియం వా, కుతో ఉట్ఠానపోరిసం;
నియతాని హి భూతాని, యథా గోటవిసో తథా.

౧౧౯౦లద్ధేయ్యం లభతే మచ్చో, తత్థ దానఫలం కుతో;
నత్థి దానఫలం దేవ, అవసో దేవవీరియో.

౧౧౯౧బాలేహి దానం పఞ్ఞత్తం, పణ్డితేహి పటిచ్ఛితం;
అవసా దేన్తి ధీరానం, బాలా పణ్డితమానినో’’’తి.

తత్థ **ఇధాగతో**తి తతో పరలోకతో ఇధాగతో నామ నత్థి. **నత్థి దేవ పితరో వా**తి దేవ, అయ్యకపేయ్యకాదయో వా నత్థి, తేసు అసన్తేసు కుతో మాతా కుతో పితా. **యథా గోటవిసో తథా**తి గోటవిసో వుచ్చతి పచ్ఛాబన్ధో, యథా నావాయ పచ్ఛాబన్ధో నావమేవ అనుగచ్ఛతి, తథా ఇమే సత్తా నియతమేవ అనుగచ్ఛన్తీతి వదతి. **అవసో దేవవీరియో**తి ఏవం దానఫలే అసతి యో కోచి బాలో దానం దేతి, సో అవసో అవీరియో న అత్తనో వసేన బలేన దేతి, దానఫలం పన అత్థీతి సఞ్ఞాయ అఞ్ఞేసం అన్ధబాలానం సద్దహిత్వా దేతీతి దీపేతి. **బాలేహి దానం పఞ్ఞత్త**న్తి “దానం దాతబ్బ”న్తి అన్ధబాలేహి పఞ్ఞత్తం అనుఞ్ఞాతం, తం దానం బాలాయేవ దేన్తి, పణ్డితా పటిగ్గణ్హన్తి.

ఏవం దానస్స నిప్ఫలతం వణ్ణేత్వా ఇదాని పాపస్స నిప్ఫలభావం వణ్ణేతుం ఆహ –

౧౧౯౨సత్తిమే సస్సతా కాయా, అచ్ఛేజ్జా అవికోపినో;
తేజో పథవీ ఆపో చ, వాయో సుఖం దుఖఞ్చిమే;
జీవే చ సత్తిమే కాయా, యేసం ఛేత్తా న విజ్జతి.

౧౧౯౩‘‘నత్థి హన్తా వ ఛేత్తా వా, హఞ్ఞే యేవాపి కోచి నం;
అన్తరేనేవ కాయానం, సత్థాని వీతివత్తరే.

౧౧౯౪‘‘యో చాపి సిరమాదాయ, పరేసం నిసితాసినా;
న సో ఛిన్దతి తే కాయే, తత్థ పాపఫలం కుతో.

౧౧౯౫‘‘చుల్లాసీతిమహాకప్పే, సబ్బే సుజ్ఝన్తి సంసరం;
అనాగతే తమ్హి కాలే, సఞ్ఞతోపి న సుజ్ఝతి.

౧౧౯౬‘‘చరిత్వాపి బహుం భద్రం, నేవ సుజ్ఝన్తినాగతే;
పాపఞ్చేపి బహుం కత్వా, తం ఖణం నాతివత్తరే.

౧౧౯౭‘‘అనుపుబ్బేన నో సుద్ధి, కప్పానం చుల్లసీతియా;
నియతిం నాతివత్తామ, వేలన్తమివ సాగరో’’తి.

తత్థ **కాయా**తి సమూహా. **అవికోపినో**తి వికోపేతుం న సక్కా. **జీవే**తి జీవో. ‘‘జీవో’’తిపి పాఠో, అయమేవ అత్థో. **సత్తిమే కాయా**తి ఇమే సత్త కాయా. **హఞ్ఞే యేవాపి కోచి న**న్తి యో హఞ్ఞేయ్య, సోపి నత్థేవ. **వీతివత్తరే**తి ఇమేసం సత్తన్నం కాయానం అన్తరేయేవ చరన్తి , ఛిన్దితుం న సక్కోన్తి. **సిరమాదాయా**తి పరేసం సీసం గహేత్వా. **నిసితాసినా**తి నిసితేన అసినా ఛిన్దతి, **న సో ఛిన్దతీ**తి సోపి తే కాయే న ఛిన్దతి, పథవీ పథవిమేవ ఉపేతి, ఆపాదయో ఆపాదికే, సుఖదుక్ఖజీవా ఆకాసం పక్ఖన్దన్తీతి దస్సేతి.

సంసరన్తి మహారాజ, ఇమే సత్తా ఇమం పథవిం ఏకమంసఖలం కత్వాపి ఏత్తకే కప్పే సంసరన్తా సుజ్ఝన్తి. అఞ్ఞత్ర హి సంసారా సత్తే సోధేతుం సమత్థో నామ నత్థి, సబ్బే సంసారేనేవ సుజ్ఝన్తి. **అనాగతే తమ్హి కాలే**తి యథావుత్తే పన ఏతస్మిం కాలే అనాగతే అప్పత్తే అన్తరా సఞ్ఞతోపి పరిసుద్ధసీలోపి న సుజ్ఝతి. **తం ఖణ**న్తి తం వుత్తప్పకారం కాలం. **అనుపుబ్బేన నో సుద్ధీ**తి అమ్హాకం వాదే అనుపుబ్బేన సుద్ధి, సబ్బేసం అమ్హాకం అనుపుబ్బేన సుద్ధి భవిస్సతీతి అత్థో. ఇతి సో ఉచ్ఛేదవాదో అత్తనో థామేన సకవాదం నిప్పదేసతో కథేసీతి.

౧౧౯౮కస్సపస్స వచో సుత్వా, అలాతో ఏతదబ్రవి;
‘‘యథా భదన్తో భణతి, మయ్హమ్పేతంవ రుచ్చతి.

౧౧౯౯.

‘అహమ్పి పురిమం జాతిం, సరే సంసరితత్తనో;
పిఙ్గలో నామహం ఆసిం, లుద్దో గోఘాతకో పురే.

౧౨౦౦బారాణసియం ఫీతాయం, బహుం పాపం మయా కతం;
బహూ మయా హతా పాణా, మహింసా సూకరా అజా.

౧౨౦౧తతో చుతో ఇధ జాతో, ఇద్ధే సేనాపతీకులే;
నత్థి నూన ఫలం పాపం, యోహం న నిరయం గతో’’’తి.

తత్థ **అలాతో ఏతదబ్రవీ**తి సో కిర కస్సపదసబలస్స చేతియే అనోజపుప్ఫదామేన పూజం కత్వా మరణసమయే అఞ్ఞేన కమ్మేన యథానుభావం ఖిత్తో సంసారే సంసరన్తో ఏకస్స పాపకమ్మస్స నిస్సన్దేన గోఘాతకకులే నిబ్బత్తిత్వా బహుం పాపమకాసి. అథస్స మరణకాలే భస్మపటిచ్ఛన్నో వియ అగ్గి ఏత్తకం కాలం ఠితం తం పుఞ్ఞకమ్మం ఓకాసమకాసి. సో తస్సానుభావేన ఇధ నిబ్బత్తిత్వా తం విభూతిం పత్తో, జాతిం సరన్తో పన అతీతానన్తరతో పరం పరిసరితుం అసక్కోన్తో “గోఘాతకకమ్మం కత్వా ఇధ నిబ్బత్తోస్మీ”తి సఞ్ఞాయ తస్స వాదం ఉపత్థమ్భేన్తో ఇదం “యథా భదన్తో భణతీ”తిఆదివచనం అబ్రవి. తత్థ **సరే సంసరితత్తనో**తి అత్తనో సంసరితం సరామి. **సేనాపతీకులే**తి సేనాపతికులమ్హి.

౧౨౦౨అథేత్థ బీజకో నామ, దాసో ఆసి పటచ్చరీ;
ఉపోసథం ఉపవసన్తో, గుణసన్తికుపాగమి.

౧౨౦౩కస్సపస్స వచో సుత్వా, అలాతస్స చ భాసితం;
పస్ససన్తో ముహుం ఉణ్హం, రుదం అస్సూని వత్తయీ’’తి.

తత్థ **అథేత్థా**తి అథ ఏత్థ ఏతిస్సం మిథిలాయం. **పటచ్చరీ**తి దలిద్దో కపణో అహోసి. **గుణసన్తికుపాగమీ**తి గుణస్స సన్తికం కిఞ్చిదేవ కారణం సోస్సామీతి ఉపగతోతి వేదితబ్బో.

౧౨౦౪తమనుపుచ్ఛి వేదేహో, ‘కిమత్థం సమ్మ రోదసి;
కిం తే సుతం వా దిట్ఠం వా, కిం మం వేదేసి వేదన’’’న్తి.

తత్థ **కిం మం వేదేసి వేదన**న్తి కిం నామ త్వం కాయికం వా చేతసికం వా వేదనం పత్తోయం, ఏవం రోదన్తో మం వేదేసి జానాపేసి, ఉత్తానమేవ నం కత్వా మయ్హం ఆచిక్ఖాహీతి.

౧౨౦౫వేదేహస్స వచో సుత్వా, బీజకో ఏతదబ్రవి;
‘నత్థి మే వేదనా దుక్ఖా, మహారాజ సుణోహి మే.

౧౨౦౬అహమ్పి పురిమం జాతిం, సరామి సుఖమత్తనో;
సాకేతాహం పురే ఆసిం, భావసేట్ఠి గుణే రతో.

౧౨౦౭ సమ్మతో బ్రాహ్మణిబ్భానం, సంవిభాగరతో సుచి;

న చాపి పాపకం కమ్మం, సరామి కతమత్తనో.

౧౨౦౮ తతో చుతాహం వేదేహ, ఇధ జాతో దురిత్థియా;

గబ్భమ్హి కుమ్భదాసియా, యతో జాతో సుదుగ్గతో.

౧౨౦౯ ఏవమ్పి దుగ్గతో సన్తో, సమచరియం అధిట్ఠితో;

ఉపడ్ఢభాగం భత్తస్స, దదామి యో మే ఇచ్ఛతి.

౧౨౧౦ చాతుద్దసిం పఞ్చదసిం, సదా ఉపవసామహం;

న చాపి భూతే హింసామి, థేయ్యం చాపి వివజ్జయిం.

౧౨౧౧ సబ్బమేవ హి నూనేతం, సుచిణ్ణం భవతి నిప్ఫలం;

నిరత్థం మఞ్ఞిదం సీలం, అలాతో భాసతీ యథా.

౧౨౧౨ కలిమేవ నూన గణ్హామి, అసిప్పో ధుత్తకో యథా;

కటం అలాతో గణ్హాతి, కితవోసిక్ఖితో యథా.

౧౨౧౩ ద్వారం నప్పటిపస్సామి, యేన గచ్ఛామి సుగ్గతిం;

తస్మా రాజ పరోదామి, సుత్వా కస్సపభాసిత’’న్తి.

తత్థ **భావసేట్ఠీ**తి ఏవంనామకో అసీతికోటివిభవో సేట్ఠి. **గుణే రతో**తి గుణమ్హి రతో. **సమ్మతో**తి సమ్భావితో సంవణ్ణితో. **సుచీ**తి సుచికమ్మో. **ఇధ జాతో దురిత్థియా**తి ఇమస్మిం మిథిలనగరే దలిద్దియా కపణాయ కుమ్భదాసియా కుచ్ఛిమ్హి జాతోస్మీతి. సో కిర పుబ్బే కస్సపబుద్ధకాలే అరఞ్ఞే నట్ఠం బలిబద్దం గవేసమానో ఏకేన మగ్గమూళ్హేన భిక్ఖునా మగ్గం పుట్ఠో తుణ్హీ హుత్వా పున తేన పుచ్ఛితో కుజ్ఝిత్వా ‘‘సమణ, దాసా నామ ముఖరా హోన్తి, దాసేన తయా భవితబ్బం, అతిముఖరోసీ’’తి ఆహ. తం కమ్మం తదా విపాకం అదత్వా భస్మచ్ఛన్నో వియ పావకో ఠితం. మరణసమయే అఞ్ఞం కమ్మం ఉపట్ఠాసి. సో యథాకమ్మం సంసారే సంసరన్తో ఏకస్స కుసలకమ్మస్స బలేన సాకేతే వుత్తప్పకారో సేట్ఠి హుత్వా దానాదీని పుఞ్ఞాని అకాసి. తం పనస్స కమ్మం పథవియం నిహితనిధి వియ ఠితం ఓకాసం లభిత్వా విపాకం దస్సతి. యం పన తేన తం భిక్ఖుం అక్కోసన్తేన కతం పాపకమ్మం, తమస్స తస్మిం అత్తభావే విపాకం అదాసి. సో అజానన్తో ‘‘ఇతరస్స కల్యాణకమ్మస్స బలేన కుమ్భదాసియా కుచ్ఛిమ్హి నిబ్బత్తోస్మీ’’తి సఞ్ఞాయ ఏవమాహ. **యతో జాతో సుదుగ్గతో**తి సోహం జాతకాలతో పట్ఠాయ అతిదుగ్గతోతి దీపేతి.

సమచరియమధిట్ఠితోతి సమచరియాయమేవ పతిట్ఠితోమ్హి. **నూనేత**న్తి ఏకంసేన ఏతం. **మఞ్ఞిదం సీల**న్తి దేవ, ఇదం సీలం నామ నిరత్థకం మఞ్ఞే. **అలాతో**తి యథా అయం అలాతసేనాపతి ‘‘మయా పురిమభవే బహుం పాణాతిపాతకమ్మం కత్వా సేనాపతిట్ఠానం లద్ధ’’న్తి భాసతి, తేన కారణేనాహం నిరత్థకం సీలన్తి మఞ్ఞామి. **కలిమేవా**తి యథా అసిప్పో అసిక్ఖితో

అక్ఖధుత్తో పరాజయగ్గాహం గణ్హాతి, తథా నూన గణ్హామి, పురిమభవే అత్తనో సాపతేయ్యం నాసేత్వా ఇదాని దుక్ఖం అనుభవామి. **కస్సపభాసితన్తి** కస్సపగోత్తస్స అచేలకస్స భాసితం సుత్వాతి వదతి.

౧౨౧౪బీజకస్స వచో సుత్వా, రాజా అఙ్గతి మబ్రవి;
'నత్థి ద్వారం సుగతియా, నియతిం కఙ్ఖ బీజక.

౧౨౧౫సుఖం వా యది వా దుక్ఖం, నియతియా కిర లబ్భతి;
సంసారసుద్ధి సబ్బేసం, మా తురిత్థో అనాగతే.

౧౨౧౬అహమ్పి పుబ్బే కల్యాణో, బ్రాహ్మణిబ్భేసు బ్యావటో;
వోహారమనుసాసన్తో, రతిహీనో తదన్తరా'"తి.

తత్థ **అఙ్గతి మబ్రవీతి** పఠమమేవ ఇతరేసం ద్విన్నం, పచ్ఛా బీజకస్సాతి తిణ్ణం వచనం సుత్వా దళ్హం మిచ్ఛాదిట్ఠిం గహేత్వా ఏతం "నత్థి ద్వార"న్తిఆదివచనమబ్రవి. **నియతిం కఙ్ఖాతి** సమ్మ బీజక, నియతిమేవ ఓలోకేహి. చుల్లాసీతిమహాకప్పప్పమాణో కాలోయేవ హి సత్తే సోధేతి, త్వం అతితురితోతి అధిప్పాయేనేవమాహ. **అనాగతేతి** తస్మిం కాలే అసమ్పత్తే అన్తరావ దేవలోకం గచ్ఛామీతి మా తురిత్థో. **బ్యావటోతి** బ్రాహ్మణేసు చ గహపతికేసు చ తేసంయేవ కాయవేయ్యావచ్చదానాదికమ్మకరణేన బ్యావటో అహోసిం. **వోహారన్తి** వినిచ్ఛయట్ఠానే నిసీదిత్వా రాజకిచ్చం వోహారం అనుసాసన్తోవ. **రతిహీనో తదన్తరాతి** ఏత్తకం కాలం కామగుణరతియా పరిహీనోతి.

ఏవఞ్చ పన వత్వా "భన్తే కస్సప, మయం ఏత్తకం కాలం పమజ్జిమ్హా, ఇదాని పన అమ్హేహి ఆచరియో లద్ధో, ఇతో పట్ఠాయ కామరతిమేవ అనుభవిస్సామ, తుమ్హాకం సన్తికే ఇతో ఉత్తరి ధమ్మస్సవనమ్పి నో పపఞ్చో భవిస్సతి, తిట్ఠథ తుమ్హే, మయం గమిస్సామా"తి ఆపుచ్ఛన్తో ఆహ –

౧౨౧౭పునపి భన్తే దక్ఖేము, సఙ్గతి చే భవిస్సతీ"తి.
తత్థ **సఙ్గతి చేతి** ఏకస్మిం ఠానే చే నో సమాగమో భవిస్సతి,నో చే, అసతి పుఞ్ఞఫలే కిం తయా దిట్ఠేనాతి.

"ఇదం వత్వాన వేదేహో, పచ్చగా సనివేసన"న్తి;

తత్థ **సనివేసనన్తి** భిక్ఖవే, ఇదం వచనం వేదేహరాజా వత్వా రథం అభిరుయ్హ అత్తనో నివేసనం చన్దకపాసాదతలమేవ పటిగతో.

రాజా పఠమం గుణసన్తికం గన్త్వా తం వన్దిత్వా పఞ్హం పుచ్ఛి. ఆగచ్ఛన్తో పన అవన్దిత్వావ ఆగతో. గుణో అత్తనో అగుణతాయ వన్దనమ్పి నాలత్థ, పిణ్డాదికం సక్కారం కిమేవ లచ్ఛతి. రాజాపి తం రత్తిం వీతినామేత్వా పునదివసే అమచ్చే సన్నిపాతేత్వా "కామగుణే మే ఉపట్ఠాపేథ, అహం ఇతో పట్ఠాయ కామగుణసుఖమేవ అనుభవిస్సామి, న మే అఞ్ఞాని కిచ్చాని ఆరోచేతబ్బాని, వినిచ్ఛయకిచ్చం అసుకో చ అసుకో చ కరోతూ"తి వత్వా కామరతిమత్తో అహోసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౨౧౮ తతో రత్యా వివసానే, ఉపట్ఠానమ్హి అజ్ఝగా;
అమచ్చే సన్నిపాతేత్వా, ఇదం వచనమబ్రవి.

౧౨౧౯ చన్దకే మే విమానస్మిం, సదా కామే విధేన్తు మే;
మా ఉపగచ్ఛుం అత్థేసు, గుయ్హప్పకాసియేసు చ.

౧౨౨౦ విజయో చ సునామో చ, సేనాపతి అలాతకో;
ఏతే అత్థే నిసీదన్తు, వోహారకుసలా తయో'.

౧౨౨౧ ఇదం వత్వాన వేదేహో, కామేవ బహుమఞ్ఞథ;
న చాపి బ్రాహ్మణిబ్భేసు, అత్థే కిస్మిఞ్చి బ్యావటో''తి.

తత్థ **ఉపట్ఠానమ్హీ**తి అత్తనో ఉపట్ఠానట్ఠానే. **చన్దకే మే**తి మమ సన్తకే చన్దకపాసాదే. **విధేన్తు మే**తి నిచ్చం మయ్హం కామే సంవిదహన్తు ఉపట్ఠపేన్తు. **గుయ్హప్పకాసియేసూ**తి గుయ్హేసుపి పకాసియేసుపి అత్థేసు ఉప్పన్నేసు మం కేచి మా ఉపగచ్ఛుం. **అత్థే**తి అత్థకరణే వినిచ్ఛయట్ఠానే. **నిసీదన్తూ**తి మయా కత్తబ్బకిచ్చస్స కరణత్థం సేసఅమచ్చేహి సద్ధిం నిసీదన్తూతి.

౧౨౨౨ తతో ద్వేసత్తరత్తస్స, వేదేహస్సత్రజా పియా;
రాజధీతా రుచా నామ, ధాతిమాతరమబ్రవి.

౧౨౨౩ అలఙ్కరోథ మం ఖిప్పం, సఖియో చాలఙ్కరోన్తు మే;
సువే పన్నరసో దిబ్యో, గచ్ఛం ఇస్సరసన్తికే.

౧౨౨౪ తస్సా మాల్యం అభిహరింసు, చన్దనఞ్చ మహారహం;
మణిసఙ్ఖముత్తారతనం, నానారత్తే చ అమ్బరే.

౧౨౨౫ తఞ్చ సోణ్ణమయే పీఠే, నిసిన్నం బహుకిత్థియో;
పరికిరియ అసోభింసు, రుచం రుచిరవణ్ణిని''న్తి.

తత్థ **తతో**తి తతో రఞ్ఞో కామపఙ్కే లగ్గితదివసతో పట్ఠాయ. **ద్వేసత్తరత్తస్సా**తి చుద్దసమే దివసే. **ధాతిమాతరమబ్రవీ**తి పితు సన్తికం గన్తుకామా హుత్వా ధాతిమాతరమాహ. సా కిర చాతుద్దసే చాతుద్దసే పఞ్చసతకుమారికాహి పరివుతా ధాతిగణం ఆదాయ మహన్తేన సిరివిలాసేన అత్తనో సత్తభూమికా రతివడ్ఢనపాసాదా ఓరుయ్హ పితు దస్సనత్థం చన్దకపాసాదం గచ్ఛతి. అథ నం పితా దిస్వా తుట్ఠమానసో హుత్వా మహాసక్కారం కారేత్వా ఉయ్యోజేన్తో ''అమ్మ, దానం దేహీ''తి సహస్సం దత్వా ఉయ్యోజేతి. సా అత్తనో నివేసనం ఆగన్త్వా పునదివసే ఉపోసథికా హుత్వా కపణద్ధికవణిబ్బకయాచకానం మహాదానం దేతి. రఞ్ఞా కిరస్సా ఏకో జనపదోపి దిన్నో. తతో ఆయేన సబ్బకిచ్చాని కరోతి. తదా పన ''రఞ్ఞా కిర గుణం ఆజీవకం నిస్సాయ మిచ్ఛాదస్సనం గహిత''న్తి సకలనగరే ఏకకోలాహలం అహోసి. తం పవత్తిం రుచాయ ధాతియో సుత్వా

రాజధీతాయ ఆరోచయింసు “అయ్యే, పితరా కిర తే ఆజీవకస్స కథం సుత్వా మిచ్ఛాదస్సనం గహితం, నో కిర చతూసు నగరద్వారేసు దానసాలాయో విద్ధంసాపేత్వా పరపరిగ్గహితా ఇత్థియో చ కుమారికాయో చ పసయ్హకారేన గణ్హితుం ఆణాపేతి, రజ్జం న విచారేతి, కామమత్తోయేవ కిర జాతో”తి. సా తం కథం సుత్వా అనత్తమనా హుత్వా “కథఞ్హి నామ మే తాతో అపగతసుక్కధమ్మం నిల్లజ్జం నగ్గభోగ్గం ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్హం పుచ్ఛిస్సతి, నను ధమ్మికసమణబ్రాహ్మణే కమ్మవాదినో ఉపసఙ్కమిత్వా పుచ్ఛితబ్బో సియా, ఠపేత్వా ఖో పన మం అఞ్ఞో మయ్హం పితరం మిచ్ఛాదస్సనా అపనేత్వా సమ్మాదస్సనే పతిట్ఠాపేతుం సమత్థో నామ నత్థి. అహఞ్హి అతీతా సత్త, అనాగతా సత్తాతి చుద్దస జాతియో అనుస్సరామి, తస్మా పుబ్బే మయా కతం పాపకమ్మం కథేత్వా పాపకమ్మస్స ఫలం దస్సేన్తీ మమ పితరం మిచ్ఛాదస్సనా మోచేస్సామి. సచే పన అజ్జేవ గమిస్సామి, అథ మం పితా ‘అమ్మ, త్వం పుబ్బే అడ్ఢమాసే ఆగచ్ఛసి, అజ్జ కస్మా ఏవం లహు ఆగతాసీ’తి వక్ఖతి. తత్ర సచే అహం ‘తుమ్హేహి కిర మిచ్ఛాదస్సనం గహిత’న్తి సుత్వా ‘ఆగతమ్హీ’తి వక్ఖామి, న మే వచనం గరుం కత్వా గణ్హిస్సతి, తస్మా అజ్జ అగన్త్వా ఇతో చుద్దసమే దివసే కాళపక్ఖేయేవ కిఞ్చి అజానన్తీ వియ పుబ్బే గమనాకారేనేవ గన్త్వా ఆగమనకాలే దానవత్తత్థాయ సహస్సం యాచిస్సామి, తదా మే పితా దిట్ఠియా గహితభావం కథేస్సతి. అథ నం అహం అత్తనో బలేన మిచ్ఛాదిట్ఠిం ఛడ్డాపేస్సామీ”తి చిన్తేసి. తస్మా చుద్దసమే దివసే పితు సన్తికం గన్తుకామా హుత్వా ఏవమాహ.

తత్థ **సఖియో చా**తి సహాయికాయోపి మే పఞ్చసతా కుమారికాయో ఏకాయేకం అసదిసం కత్వా నానాలఙ్కారేహి నానావణ్ణేహి పుప్ఫగన్ధవిలేపనేహి అలఙ్కరోన్తూతి. **దిబ్యో**తి దిబ్బసదిసో, దేవతాసన్నిపాతపటిమణ్డితోతిపి దిబ్బో. **గచ్ఛన్తి** మమ దానవత్తం ఆహరాపేతుం విదేహిస్సరస్స పితు సన్తికం గమిస్సామీతి. **అభిహరింసూ**తి సోళసహి గన్ధోదకఘటేహి న్హాపేత్వా మణ్డనత్థాయ అభిహరింసు. **పరికిరియా**తి పరివారేత్వా. **అసోభింసూ**తి సుజం పరివారేత్వా ఠితా దేవకఞ్ఞా వియ తం దివసం అతివియ అసోభింసూతి.

౧౨౨౬.సా చ సఖిమజ్ఝగతా, సబ్బాభరణభూసితా;
సతేరతా అబ్భమివ, చన్దకం పావిసీ రుచా.

౧౨౨౭.ఉపసఙ్కమిత్వా వేదేహం, వన్దిత్వా వినయే రతం;
సువణ్ణఖచితే పీఠే, ఏకమన్తం ఉపావిసీ”తి.

తత్థ **ఉపావిసీ**తి పితు వసనట్ఠానం చన్దకపాసాదం పావిసి. **సువణ్ణఖచితే**తి సత్తరతనఖచితే సువణ్ణమయే పీఠే.

౧౨౨౮.తఞ్చ దిస్వాన వేదేహో, అచ్ఛరానంవ సఙ్గమం;
రుచం సఖిమజ్ఝగతం, ఇదం వచనమబ్రవి.

౧౨౨౯.కచ్చి రమసి పాసాదే, అన్తోపోక్ఖరణిం పతి;
కచ్చి బహువిధం ఖజ్జం, సదా అభిహరన్తి తే.

౧౨౩౦.కచ్చి బహువిధం మాల్యం, ఓచినిత్వా కుమారియో;
ఘరకే కరోథ పచ్చేకం, ఖిడ్డారతిరతా ముహుం.

౧౨౩౧కేన వా వికలం తుయ్హం, కిం ఖిప్పం ఆహరన్తి తే;

మనో కరస్సు కుడ్డముఖీ, అపి చన్దసమమ్హిపీ”’తి.

తత్థ **సఙ్గమ**న్తి అచ్ఛరానం సఙ్గమం వియ సమాగమం దిస్వా. **పాసాదే**తి అమ్మ మయా తుయ్హం వేజయన్తసదిసో రతివడ్ఢనపాసాదో కారితో, కచ్చి తత్థ రమసి. **అన్తోపోక్ఖరణిం పతీ**తి అన్తోవత్థుస్మిఞ్ఞేవ తే మయా నన్దాపోక్ఖరణీపటిభాగాపోక్ఖరణీ కారితా, కచ్చి తం పోక్ఖరణిం పటిచ్చ ఉదకకీళం కీళన్తీ రమసి. **మాల్య**న్తి అమ్మ, అహం తుయ్హం దేవసికం పఞ్చవీసతి పుప్ఫసముగ్గే పహిణామి, కచ్చి తుమ్హే సబ్బాపి కుమారికాయో తం మాల్యం ఓచినిత్వా గన్థిత్వా అభిణ్హం ఖిడ్డారతిరతా హుత్వా పచ్చేకం ఘరకే కరోథ, “ఇదం సున్దరం, ఇదం సున్దరతర”న్తి పాటియేక్కం సారమ్భేన వాయపుప్ఫఘరకాని పుప్ఫగబ్భే చ పుప్ఫాసనపుప్ఫసయనాని చ కచ్చి కరోథాతి పుచ్ఛతి.

వికలన్తి వేకల్లం. **మనో కరస్సూ**తి చిత్తం ఉప్పాదేహి. **కుడ్డముఖీ**తి సాసపకక్కేహి పసాదితముఖతాయ తం ఏవమాహ. ఇత్థియో హి ముఖవణ్ణం పసాదేన్తియో దుట్ఠలోహితముఖదూసితపీళకాహరణత్థం పఠమం సాసపకక్కేన ముఖం విలిమ్పన్తి, తతో లోహితస్స సమకరణత్థం మత్తికాకక్కేన, తతో ఛవిపసాదనత్థం తిలకక్కేన. **చన్దసమమ్హిపీ**తి చన్దతో దుల్లభతరో నామ నత్థి, తాదిసేపి రుచిం కత్వా మమాచిక్ఖ, సమ్పాదేస్సామి తేతి.

౧౨౩౨వేదేహస్స వచో సుత్వా, రుచా పితర మబ్రవి;

‘సబ్బమేతం మహారాజ, లబ్భతిస్సరసన్తికే.

౧౨౩౩సువే పన్నరసో దిబ్యో, సహస్సం ఆహరన్తు మే;

యథాదిన్నఞ్చ దస్సామి, దానం సబ్బవణీస్వహ”’న్తి.

తత్థ **సబ్బవణీస్వహ**న్తి సబ్బవణిబ్బకేసు అహం దస్సామి.

౧౨౩౪రుచాయ వచనం సుత్వా, రాజా అఙ్గతి మబ్రవి;

‘బహుం వినాసితం విత్తం, నిరత్థం అఫలం తయా.

౧౨౩౫ఉపోసథే వసం నిచ్చం, అన్నపానం న భుఞ్జసి;

నియతేతం అభుత్తబ్బం, నత్థి పుఞ్ఞం అభుఞ్జతో”’తి.

తత్థ **అఙ్గతి మబ్రవీ**తి భిక్ఖవే, సో అఙ్గతిరాజా పుబ్బే అయాచితోపి “అమ్మ, దానం దేహీ”తి సహస్సం దత్వా తం దివసం యాచితోపి మిచ్ఛాదస్సనస్స గహితత్తా అదత్వా ఇదం “బహుం వినాసిత”న్తిఆదివచనం అబ్రవి. **నియతేతం అభుత్తబ్బ**న్తి ఏతం నియతివసేన తయా అభుఞ్జితబ్బం భవిస్సతి, భుఞ్జన్తానమ్పి అభుఞ్జన్తానమ్పి పుఞ్ఞం నత్థి. సబ్బే హి చుల్లాసీతిమహాకప్పే అతిక్కమిత్వావ సుజ్ఝన్తి.

౧౨౩౬“బీజకోపి హి సుత్వాన, తదా కస్సపభాసితం;

‘పస్ససన్తో ముహుం ఉణ్హం, రుదం అస్సూని వత్తయి.

౧౨౩౬యావ రుచే జీవమానా, మా భత్తమపనామయి;

నత్థి భద్దే పరో లోకో, కిం నిరత్థం విహఞ్ఞసీ’’తి.

తత్థ **బీజకోపీ**తి బీజకోపి పుబ్బే కల్యాణకమ్మం కత్వా తస్స నిస్సన్దేన దాసికుచ్ఛియం నిబ్బత్తోతి బీజకవత్థుమ్పిస్సా ఉదాహరణత్థం ఆహరి. **నత్థి భద్దే**తి భద్దే, గుణాచరియో ఏవమాహ ‘‘నత్థి అయం లోకో, నత్థి పరో లోకో, నత్థి మాతా, నత్థి పితా, నత్థి సత్తా ఓపపాతికా, నత్థి లోకే సమణబ్రాహ్మణా సమ్మగ్గతా సమ్మాపటిపన్నా’’తి. పరలోకే హి సతి ఇధలోకోపి నామ భవేయ్య, సోయేవ చ నత్థి. మాతాపితూసు సన్తేసు పుత్తధీతరో నామ భవేయ్యుం, తేయేవ చ నత్థి. ధమ్మే సతి ధమ్మికసమణబ్రాహ్మణా భవేయ్యుం, తేయేవ చ నత్థి. కిం దానం దేన్తీ సీలం రక్ఖన్తీ నిరత్థం విహఞ్ఞసీతి.

౧౨౩౭వేదేహస్స వచో సుత్వా, రుచా రుచిరవణ్ణినీ;

జానం పుబ్బాపరం ధమ్మం, పితరం ఏతదబ్రవి.

౧౨౩౮సుతమేవ పురే ఆసి, సక్ఖి దిట్ఠమిదం మయా;

బాలూపసేవీ యో హోతి, బాలోవ సమపజ్జథ.

౧౨౩౯మూళ్హో హి మూళ్హమాగమ్మ, భియ్యో మోహం నిగచ్ఛతి;

పతిరూపం అలాతేన, బీజకేన చ ముయ్హితు’’న్తి.

తత్థ **పుబ్బాపరం ధమ్మ**న్తి భిక్ఖవే, పితు వచనం సుత్వా రుచా రాజధీతా అతీతే సత్తజాతివసేన పుబ్బధమ్మం, అనాగతే సత్తజాతివసేన అనాగతధమ్మఞ్చ జానన్తీ పితరం మిచ్ఛాదిట్ఠితో మోచేతుకామా ఏతం ‘‘సుతమేవా’’తిఆదిమాహ. తత్థ **సమపజ్జథా**తి యో పుగ్గలో బాలూపసేవీ హోతి, సో బాలోవ సమపజ్జతీతి ఏతం మయా పుబ్బే సుతమేవ, అజ్జ పన పచ్చక్ఖతో దిట్ఠం. **మూళ్హో**తి మగ్గమూళ్హం ఆగమ్మ మగ్గమూళ్హో వియ దిట్ఠిమూళ్హం ఆగమ్మ దిట్ఠిమూళ్హోపి ఉత్తరి మోహం నిగచ్ఛతి, మూళ్హతరో హోతి. **అలాతేనా**తి దేవ, తుమ్హేహి జాతిగోత్తకులపదేసఇస్సరియపుఞ్ఞపఞ్ఞాహీనేన అలాతసేనాపతినా అచ్చన్తహీనేన దుప్పఞ్ఞేన బీజకదాసేన చ గామదారకసదిసం అహిరికం బాలం గుణం ఆజీవకం ఆగమ్మ ముయ్హితుం పతిరూపం అనుచ్ఛవికం. కిం తే న ముయ్హిస్సన్తీతి?

ఏవం తే ఉభోపి గరహిత్వా దిట్ఠితో మోచేతుకామతాయ పితరం వణ్ణేన్తీ ఆహ –

౧౨౪౦త్వఞ్చ దేవాసి సప్పఞ్ఞో, ధీరో అత్థస్స కోవిదో;

కథం బాలేభి సదిసం, హీనదిట్ఠిం ఉపాగమి.

౧౨౪౧సచేపి సంసారపథేన సుజ్ఝతి, నిరత్థియా పబ్బజ్జా గుణస్స;

కీటోవ అగ్గిం జలితం అపాపతం, ఉపపజ్జతి మోహమూళ్హో నగ్గభావం.

౧౨౪౨సంసారసుద్ధీతి పురే నివిట్ఠా, కమ్మం విదూసేన్తి బహూ అజానం;

పుబ్బే కలీ దుగ్గహితోవనత్థా, దుమ్మోచయా బలిసా అమ్బుజోవా’’తి.

తత్థ **సప్పఞ్ఞో**తి యసవయపుఞ్ఞతిత్థావాసయోనిసోమనసికారసాకచ్ఛావసేన లద్ధాయ పఞ్ఞాయ సప్పఞ్ఞో, తేసేవ కారణేన **ధీరో,** ధీరతాయ అత్థానత్థస్స కారణాకారణస్స **కోవిదో. బాలేభి సదిస**న్తి యథా తే బాలా ఉపగతా, తథా కథం త్వం హీనదిట్ఠిం ఉపగతో. **అపాపత**న్తి అపి ఆపతం, పతన్తోతి అత్థో. ఇదం వుత్తం హోతి – తాత, సంసారేన సుద్ధీతి లద్ధియా సతి యథా పటఙ్గకీటో రత్తిభాగే జలితం అగ్గిం దిస్వా తప్పచ్చయం దుక్ఖం అజానిత్వా మోహేన తత్థ పతన్తో మహాదుక్ఖం ఆపజ్జతి, తథా గుణోపి పఞ్చ కామగుణే పహాయ మోహమూళ్హో నిరస్సాదం నగ్గభావం ఉపపజ్జతి.

పురే నివిట్ఠాతి తాత, సంసారేన సుద్ధీతి కస్సచి వచనం అసుత్వా పఠమమేవ నివిట్ఠో నత్థి, సుకతదుక్కటానం కమ్మానం ఫలన్తి గహితత్తా బహూ జనా అజానన్తా కమ్మం విదూసేన్తా కమ్మఫలమ్పి విదూసేన్తియేవ, ఏవం తేసం పుబ్బే గహితో కలి పరాజయగాహో దుగ్గహితోవ హోతీతి అత్థో. **దుమ్మోచయా బలిసా అమ్బుజోవా**తి తే పన ఏవం అజానన్తా మిచ్ఛాదస్సనేన అనత్థం గహేత్వా ఠితా బాలా యథా నామ బలిసం గిలిత్వా ఠితో మచ్ఛో బలిసా దుమ్మోచయో హోతి, ఏవం తమ్హా అనత్థా దుమ్మోచయా హోన్తి.

ఉత్తరిపి ఉదాహరణం ఆహరన్తో ఆహ –

౧౨౪౪ ఉపమం తే కరిస్సామి, మహారాజ తవత్థియా;
ఉపమాయ మిధేకచ్చే, అత్థం జానన్తి పణ్డితా.

౧౨౪౫ వాణిజానం యథా నావా, అప్పమాణభరా గరు;
అతిభారం సమాదాయ, అణ్ణవే అవసీదతి.

౧౨౪౬ ఏవమేవ నరో పాపం, థోకం థోకమ్పి ఆచినం;
అతిభారం సమాదాయ, నిరయే అవసీదతి.

౧౨౪౭ న తావ భారో పరిపూరో, అలాతస్స మహీపతి;
ఆచినాతి చ తం పాపం, యేన గచ్ఛతి దుగ్గతిం.

౧౨౪౮ పుబ్బేవస్స కతం పుఞ్ఞం, అలాతస్స మహీపతి;
తస్సేవ దేవ నిస్సన్దో, యఞ్చేసో లభతే సుఖం.

౧౨౪౯ ఖీయతే చస్స తం పుఞ్ఞం, తథా హి అగుణే రతో;
ఉజుమగ్గం అవహాయ, కుమ్మగ్గమనుధావతి.

౧౨౫౦ తులా యథా పగ్గహితా, ఓహితే తులమణ్డలే;
ఉన్నమేతి తులాసీసం, భారే ఓరోపితే సతి.

౧౨౫౧ ఏవమేవ నరో పుఞ్ఞం, థోకం థోకమ్పి ఆచినం;

సగ్గాతిమానో దాసోవ, బీజకో సాతవే రతో’’తి.

తత్థ **నిరయే**తి అట్ఠవిధే మహానిరయే, సోళసవిధే ఉస్సదనిరయే, లోకన్తరనిరయే చ. **భారో**తి తాత, న తావ అలాతస్స అకుసలభారో పూరతి. **తస్సేవా**తి తస్స పుబ్బే కతస్స పుఞ్ఞస్సేవ నిస్సన్దో, యం సో అలాతసేనాపతి అజ్జ సుఖం లభతి. న హి తాత, ఏతం గోఘాతకకమ్మస్స ఫలం. పాపకమ్మస్స హి నామ విపాకో ఇట్ఠో కన్తో భవిస్సతీతి అట్ఠానమేతం. **అగుణే రతో**తి తథాహేస ఇదాని అకుసలకమ్మే రతో. **ఉజుమగ్గ**న్తి దసకుసలకమ్మపథమగ్గం. **కుమ్మగ్గ**న్తి నిరయగామిఅకుసలమగ్గం.

ఓహితే తులమణ్డలేతి భణ్డపటిచ్ఛనత్థాయ తులమణ్డలే లగ్గేత్వా ఠపితే. **ఉన్నమేతీ**తి ఉద్ధం ఉక్ఖిపతి. **ఆచిన**న్తి థోకం థోకమ్పి పుఞ్ఞం ఆచినన్తో పాపభారం ఓతారేత్వా నరో కల్యాణకమ్మస్స సీసం ఉక్ఖిపిత్వా దేవలోకం గచ్ఛతి. **సగ్గాతిమానో**తి సగ్గే అతిమానో సగ్గసమ్పాపకే సాతఫలే కల్యాణకమ్మే అభిరతో. ‘‘సగ్గాధిమానో’’తిపి పాఠో, సగ్గం అధికారం కత్వా ఠితచిత్తోతి అత్థో. **సాతవే రతో**తి ఏస బీజకదాసో సాతవే మధురవిపాకే కుసలధమ్మేయేవ రతో. సో ఇమస్స పాపకమ్మస్స ఖీణకాలే, కల్యాణకమ్మస్స ఫలేన దేవలోకే నిబ్బత్తిస్సతి.

యఞ్చేస ఇదాని దాసత్తం ఉపగతో, న తం కల్యాణకమ్మస్స ఫలేన. దాసత్తసంవత్తనికఞ్హిస్స పుబ్బే కతం పాపం భవిస్సతీతి నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బన్తి ఇమమత్థం పకాసేన్తో ఆహ –

౧౨౨౨. ‘‘యమజ్జ బీజకో దాసో, దుక్ఖం పస్సతి అత్తని;

పుబ్బేవస్స కతం పాపం, తమేసో పటిసేవతి.

౧౨౨౩. ఖీయతే చస్స తం పాపం, తథా హి వినయే రతో;

కస్సపఞ్చ సమాపజ్జ, మా హేవుప్పథమాగమా’’తి.

తత్థ **మా హేవుప్పథమాగమా**తి తాత, త్వం ఇమం నగ్గం కస్సపాజీవకం ఉపగన్త్వా మా హేవ నిరయగామిం ఉప్పథం అగమా, మా పాపమకాసీతి పితరం ఓవదతి.

ఇదానిస్స పాపూపసేవనాయ దోసం కల్యాణమిత్తూపసేవనాయ చ గుణం దస్సేన్తీ ఆహ –

౧౨౨౪. ‘‘యం యఞ్హి రాజ భజతి, సన్తం వా యది వా అసం;

సీలవన్తం విసీలం వా, వసం తస్సేవ గచ్ఛతి.

౧౨౨౫. యాదిసం కురుతే మిత్తం, యాదిసం చూపసేవతి;

సోపి తాదిసకో హోతి, సహవాసో హి తాదిసో.

౧౨౨౬. సేవమానో సేవమానం, సమ్ఫుట్ఠో సమ్ఫుసం పరం;

సరో దిద్ధో కలాపంవ, అలిత్తముపలిమ్పతి;

ఉపలేపభయా ధీరో, నేవ పాపసఖా సియా.

౧౨౩౭పూతిమచ్ఛం కుసగ్గేన, యో నరో ఉపనయ్హతి;
 కుసాపి పూతి వాయన్తి, ఏవం బాలూపసేవనా.

౧౨౩౮తగరఞ్చ పలాసేన, యో నరో ఉపనయ్హతి;
 పత్తాపి సురభి వాయన్తి, ఏవం ధీరూపసేవనా.

౧౨౩౯తస్మా పత్తపుటస్సేవ, ఞత్వా సమ్పాకమత్తనో
 అసన్తే నోపసేవేయ్య, సన్తే సేవేయ్య పణ్డితో;
 అసన్తో నిరయం నేన్తి, సన్తో పాపేన్తి సుగ్గతి”న్తి.

తత్థ **సన్తం వాతి** సప్పురిసం వా. **యది వా అసన్తి** అసప్పురిసం వా. **సరో దిద్ధో కలాపంవాతి** మహారాజ, యథా నామ హలాహలవిసలిత్తో సరో సరకలాపే ఖిత్తో సబ్బం తం విసేన అలిత్తమ్పి సరకలాపం లిమ్పతి, విసదిద్ధమేవ కరోతి, ఏవమేవ పాపమిత్తో పాపం సేవమానో అత్తానం సేవమానం పరం, తేన సమ్ఫుట్ఠో తం సమ్ఫుసం అలిత్తం పాపేన పురిసం అత్తనా ఏకజ్ఝాసయం కరోన్తో ఉపలిమ్పతి. **పూతి వాయన్తీ**తి తస్స తే కుసాపి దుగ్గన్ధా వాయన్తి. **తగరఞ్చాతి** తగరఞ్చ అఞ్ఞఞ్చ గన్ధసమ్పన్నం గన్ధజాతం. **ఏవ**న్తి ఏవరూపా ధీరూపసేవనా. ధీరో హి అత్తానం సేవమానం ధీరమేవ కరోతి.

తస్మా పత్తపుటస్సేవాతి యస్మా తగరాదిపలివేఠమానాని పణ్ణానిపి సుగన్ధాని హోన్తి, తస్మా పలాసపత్తపుటస్సేవ పణ్డితూపసేవనేన అహమ్పి పణ్డితో భవిస్సామీతి ఏవం. **ఞత్వా సమ్పాకమత్తనోతి** అత్తనో పరిపాకం పణ్డితభావం పరిమాణం ఞత్వా అసన్తే పహాయ పణ్డితే సన్తే సేవేయ్య. “**నిరయం నేన్తీ**”తి ఏత్థ దేవదత్తాదీహి నిరయం, “**పాపేన్తి సుగ్గతి**”న్తి ఏత్థ సారిపుత్తత్థేరాదీహి సుగతిం నీతానం వసేన ఉదాహరణాని ఆహరితబ్బాని.

ఏవం రాజధీతా ఛహి గాథాహి పితు ధమ్మం కథేత్వా ఇదాని అతీతే అత్తనా అనుభూతం దుక్ఖం దస్సేన్తీ ఆహ –

౧౨౪౦అహమ్పి జాతియో సత్త, సరే సంసరితత్తనో;
 అనాగతాపి సత్తేవ, యా గమిస్సం ఇతో చుతా.

౧౨౪౧యా మే సా సత్తమీ జాతి, అహు పుబ్బే జనాధిప;
 కమ్మారపుత్తో మగధేసు, అహుం రాజగహే పురే.

౧౨౪౨పాపం సహాయమాగమ్మ, బహుం పాపం కతం మయా;
 పరదారస్స హేఠేన్తో, చరిమ్హా అమరా వియ.

౧౨౪౩తం కమ్మం నిహితం అట్ఠా, భస్మచ్ఛన్నోవ పావకో;
 అథ అఞ్ఞేహి కమ్మేహి, అజాయిం వంసభూమియం.

౧౨౪౪కోసమ్బియం సేట్ఠికులే, ఇద్ధే ఫీతే మహద్ధనే;

ఏకపుత్తో మహారాజ, నిచ్చం సక్కతపూజితో.

౧౨౬౨తత్థ మిత్తం అసేవిస్సం, సహాయం సాతవే రతం;

పణ్డితం సుతసమ్పన్నం, సో మం అత్థే నివేసయి.

౧౨౬౩చాతుద్దసిం పఞ్చదసిం, బహుం రత్తిం ఉపావసిం;

తం కమ్మం నిహితం అట్ఠా, నిధీవ ఉదకన్తికే.

౧౨౬౪అథ పాపాన కమ్మానం, యమేతం మగధే కతం;

ఫలం పరియాగ మం పచ్ఛా, భుత్వా దుట్ఠవిసం యథా.

౧౨౬౫తతో చుతాహం వేదేహ, రోరువే నిరయే చిరం;

సకమ్మునా అపచ్చిస్సం, తం సరం న సుఖం లభే.

౧౨౬౬బహువస్సగణే తత్థ, ఖేపయిత్వా బహుం దుఖం;

భిన్నాగతే అహుం రాజ, ఛగలో ఉద్ధతప్ఫలో’’తి.

తత్థ **సత్తా**తి మహారాజ, ఇధలోకపరలోకా నామ సుకతదుక్కటానఞ్చ ఫలం నామ అత్థి. న హి సంసారో సత్తే సోధేతుం సక్కోతి, సకమ్మునా ఏవ సత్తా సుజ్ఝన్తి. అలాతసేనాపతి చ బీజకదాసో చ ఏకమేవ జాతిం అనుస్సరన్తి. న కేవలం ఏతేవ జాతిం సరన్తి, అహమ్పి అతీతే సత్త జాతియో అత్తనో సంసరితం సరామి, అనాగతేపి ఇతో గన్తబ్బా సత్తేవ జానామి. **యా మే సా**తి యా సా మమ అతీతే సత్తమీ జాతి ఆసి. **కమ్మారపుత్తో**తి తాయ జాతియా అహం మగధేసు రాజగహనగరే సువణ్ణకారపుత్తో అహోసిం.

పరదారస్స హేతేన్తోతి పరదారం హేరేన్తా పరేసం రక్ఖితగోపితే వరభణ్డే అపరజ్ఝన్తా. **అట్ఠా**తి తం తదా మయా కతం పాపకమ్మం ఓకాసం అలభిత్వా ఓకాసే సతి విపాకదాయకం హుత్వా భస్మపటిచ్ఛన్నో అగ్గి వియ నిహితం అట్ఠాసి. **వంసభూమియన్తి** వంసరట్ఠే. **ఏకపుత్తో**తి అసీతికోటివిభవే సేట్ఠికులే అహం ఏకపుత్తకోవ అహోసిం. **సాతవే రతన్తి** కల్యాణకమ్మే అభిరతం. **సో మన్తి** సో సహాయకో మం అత్థే కుసలకమ్మే పతిట్ఠాపేసి.

తం కమ్మన్తి తమ్పి మే కతం కల్యాణకమ్మం తదా ఓకాసం అలభిత్వా ఓకాసే సతి విపాకదాయకం హుత్వా ఉదకన్తికే నిధి వియ నిహితం అట్ఠాసి. **యమేతన్తి** అథ మమ సన్తకేసు పాపకమ్మేసు యం ఏతం మయా మగధేసు పరదారికకమ్మం కతం, తస్స ఫలం పచ్ఛా మం పరియాగం ఉపగతన్తి అత్థో. యథా కిం? **భుత్వా దుట్ఠవిసం యథా,** యథా సవిసం భోజనం భుఞ్జిత్వా రితస్స తం దుట్ఠం కక్ఖళం హలాహలం విసం కుప్పతి, తథా మం పరియాగతన్తి అత్థో. **తతో**తి తతో కోసమ్బియం సేట్ఠికులతో. **తం సరన్తి** తం తస్మిం నిరయే అనుభూతదుక్ఖం సరన్తో చిత్తసుఖం నామ న లభామి, భయమేవ మే ఉప్పజ్జతి. **భిన్నాగతే**తి భిన్నాగతే నామ రట్ఠే. **ఉద్ధతప్ఫలో**తి ఉద్ధతబీజో.

సో పన ఛగలకో బలసమ్పన్నో అహోసి. పిట్ఠియం అభిరుయ్హపి నం వాహయింసు, యానకేపి యోజయింసు. ఇమమత్థం పకాసేన్తీ ఆహ –

౧౨౨౦‘సాతపుత్తా మయా వూళ్హా, పిట్ఠియా చ రథేన చ;

తస్స కమ్మస్స నిస్సన్దో, పరదారగమనస్స మే’’తి.

తత్థ **సాతపుత్తా**తి అమచ్చపుత్తా. **తస్స కమ్మస్సా**తి దేవ, రోరువే మహానిరయే పచ్చనఞ్చ ఛగలకకాలే బీజుప్పాటనఞ్చ పిట్ఠివాహనయానకయోజనాని చ సబ్బోపేస తస్స నిస్సన్దో పరదారగమనస్స మేతి.

తతో పన చవిత్వా అరఞ్ఞే కపియోనియం పటిసన్ధిం గణ్హి. అథ నం జాతదివసే యూథపతినో దస్సేసుం. సో ‘‘ఆనేథ మే, పుత్త’’న్తి దళ్హం గహేత్వా తస్స విరవన్తస్స దన్తేహి ఫలాని ఉప్పాటేసి. తమత్థం పకాసేన్తీ ఆహ –

౧౨౨౧తతో చుతాహం వేదేహ, కపి ఆసిం బ్రహావనే;

నిలుఞ్చితఫలోయేవ, యూథపేన పగబ్భినా;

తస్స కమ్మస్స నిస్సన్దో, పరదారగమనస్స మే’’తి.

తత్థ **నిలుఞ్చితఫలోయేవా**తి తత్రపాహం పగబ్భేన యూథపతినా లుఞ్చిత్వా ఉప్పాటితఫలోయేవ అహోసిన్తి అత్థో.

అథ అపరాపి జాతియో దస్సేన్తీ ఆహ –

౧౨౨౨తతో చుతాహం వేదేహ, దస్సనేసు పసూ అహుం;

నిలుఞ్చితో జవో భద్రో, యోగ్గం వూళ్హం చిరం మయా;

తస్స కమ్మస్స నిస్సన్దో, పరదారగమనస్స మే.

౧౨౨౩‘తతో చుతాహం వేదేహ, వజ్జీసు కులమాగమా;

నేవిత్థీ న పుమా ఆసిం, మనుస్సత్తే సుదుల్లభే;

తస్స కమ్మస్స నిస్సన్దో, పరదారగమనస్స మే.

౧౨౨౪తతో చుతాహం వేదేహ, అజాయిం నన్దనే వనే;

భవనే తావతింసాహం, అచ్ఛరా కామవణ్ణినీ.

౧౨౨౫విచిత్రవత్థాభరణా, ఆముత్తమణికుణ్డలా;

కుసలా నచ్చగీతస్స, సక్కస్స పరిచారికా.

౧౨౨౬‘తత్థ ఠితాహం వేదేహ, సరామి జాతియో ఇమా;

అనాగతాపి సత్తేవ, యా గమిస్సం ఇతో చుతా.

౧౨౮౭పరియాగతం తం కుసలం, యం మే కోసమ్బియం కతం;
దేవే చేవ మనుస్సే చ, సన్ధావిస్సం ఇతో చుతా.

౧౨౮౮సత్త జచ్చో మహారాజ, నిచ్చం సక్కతపూజితా;
థీభావాపి న ముచ్చిస్సం, ఛట్ఠా నిగతియో ఇమా.

౧౨౮౯సత్తమీ చ గతి దేవ, దేవపుత్తో మహిద్ధికో;
పుమా దేవో భవిస్సామి, దేవకాయస్మిముత్తమో.

౧౨౯౦అజ్జాపి సన్తానమయం, మాలం గన్థేన్తి నన్దనే;
దేవపుత్తో జవో నామ, యో మే మాలం పటిచ్ఛతి.

౧౨౯౧ముహుత్తో వియ సో దిబ్యో, ఇధ వస్సాని సోళస;
రత్తిన్దివో చ సో దిబ్యో, మానుసిం సరదోసతం.

౧౨౯౨ఇతి కమ్మాని అన్వేన్తి, అసఙ్ఖేయ్యాపి జాతియో;
కల్యాణం యది వా పాపం, న హి కమ్మం వినస్సతీ”తి.

తత్థ **దస్సనేసూతి** దస్సనరట్ఠేసు. **పసూతి** గోణో అహోసిం. **నిలుఞ్ఛితోతి** వచ్ఛకాలేయేవ మం ఏవం మనాపో భవిస్సతీతి నిబ్బీజకమకంసు. సోహం నిలుఞ్ఛితో ఉద్ధతబీజో జవో భద్రో అహోసిం. **వజ్జీసు కులమాగమాతి** గోయోనితో చవిత్వా వజ్జిరట్ఠే ఏకస్మిం మహాభోగకులే నిబ్బత్తిన్తి దస్సేతి. **నేవిత్థీ న పుమాతి** నపుంసకత్తం సన్ధాయ ఆహ. **భవనే తావతింసాహన్తి** తావతింసభవనే అహం.

తత్థ ఠితాహం, వేదేహ, సరామి జాతియో ఇమాతి సా కిర తస్మిం దేవలోకే ఠితా “అహం ఏవరూపం దేవలోకం ఆగచ్ఛన్తీ కుతో ను ఖో ఆగతా”తి ఓలోకేన్తీ వజ్జిరట్ఠే మహాభోగకులే నపుంసకత్తభావతో చవిత్వా తత్థ నిబ్బత్తభావం పస్సి. తతో “కేన ను ఖో కమ్మేన ఏవరూపే రమణీయే ఠానే నిబ్బత్తామ్హీ”తి ఓలోకేన్తీ కోసమ్బియం సేట్ఠికులే నిబ్బత్తిత్వా కతం దానాదికుసలం దిస్వా “ఏతస్స ఫలేన నిబ్బత్తామ్హీ”తి ఞత్వా “అనన్తరాతీతే నపుంసకత్తభావే నిబ్బత్తమానా కుతో ఆగతామ్హీ”తి ఓలోకేన్తీ దస్సనరట్ఠేసు గోయోనియం మహాదుక్ఖస్స అనుభూతభావం అఞ్ఞాసి. తతో అనన్తరం జాతిం అనుస్సరమానా వానరయోనియం ఉద్ధతఫలభావం అద్దస. తతో అనన్తరం అనుస్సరన్తీ భిన్నాగతే ఛగలకయోనియం ఉద్ధతబీజభావం అనుస్సరి. తతో పరం అనుస్సరమానా రోరువే నిబ్బత్తభావం అనుస్సరి.

అథస్సా నిరయే తిరచ్ఛానయోనియఞ్చ అనుభూతం దుక్ఖం అనుస్సరన్తియా భయం ఉప్పజ్జి. తతో “కేన ను ఖో కమ్మేన ఏవరూపం దుక్ఖం అనుభూతం మయా”తి ఛట్ఠం జాతిం ఓలోకేన్తీ తాయ జాతియా కోసమ్బినగరే కతం కల్యాణకమ్మం దిస్వా సత్తమం ఓలోకేన్తీ మగధరట్ఠే పాపసహాయం నిస్సాయ కతం పరదారికకమ్మం దిస్వా “ఏతస్స ఫలేన మే తం మహాదుక్ఖం అనుభూత”న్తి అఞ్ఞాసి. అథ “ఇతో చవిత్వా అనాగతే కుహిం నిబ్బత్తిస్సామీ”తి ఓలోకేన్తీ “యావతాయుకం ఠత్వా పున సక్కస్సేవ పరిచారికా హుత్వా నిబ్బత్తిస్సామీ”తి అఞ్ఞాసి. ఏవం పునప్పునం

ఓలోకయమానా “తతియేపి అత్తభావే సక్కస్సేవ పరిచారికా హుత్వా నిబ్బత్తిస్సామి, తథా చతుత్థే, పఞ్చమే పన తస్మింయేవ దేవలోకే జవనదేవపుత్తస్స అగ్గమహేసీ హుత్వా నిబ్బత్తిస్సామీ”తి ఞత్వా తతో అనన్తరం ఓలోకేన్తీ “ఛట్ఠే అత్తభావే ఇతో తావతింసభవనతో చవిత్వా అఙ్గతిరఞ్ఞో అగ్గమహేసియా కుచ్ఛిమ్హి నిబ్బత్తిస్సామి, ‘రుచా’తి మే నామం భవిస్సతీ”తి ఞత్వా “తతో అనన్తరా కుహిం నిబ్బత్తిస్సామీ”తి ఓలోకేన్తీ “సత్తమాయ జాతియా తతో చవిత్వా తావతింసభవనే మహిద్ధికో దేవపుత్తో హుత్వా నిబ్బత్తిస్సామి, ఇత్థిభావతో ముచ్చిస్సామీ”తి అఞ్ఞాసి. తస్మా –

“తత్థ ఠితాహం వేదేహ, సరామి సత్త జాతియో;
అనాగతాపి సత్తేవ, యా గమిస్సం ఇతో చుతా”తి. – ఆదిమాహ;

తత్థ **పరియాగత**న్తి పరియాయేన అత్తనో వారేన ఆగతం. **సత్త జచ్చో**తి వజ్జిరట్ఠే నపుంసకజాతియా సద్ధిం దేవలోకే పఞ్చ, అయఞ్చ ఛట్ఠాతి సత్త జాతియోతి వుచ్చన్తి. ఏతా సత్త జాతియో నిచ్చం సక్కతపూజితా అహోసిన్తి దస్సేతి. **ఛట్ఠా నిగతియో**తి దేవలోకే పన పఞ్చ, అయఞ్చ ఏకాతి ఇమా ఛ గతియో ఇత్థిభావాన ముచ్చిస్సన్తి వదతి. **సత్తమీ చా**తి ఇతో చవిత్వా అనన్తరం. **సన్తానమయ**న్తి ఏకతోవణ్టకాదివసేన కతసన్తానం. **గన్థేన్తీ**తి యథా సన్తానమయా హోన్తి, ఏవం అజ్జపి మమ పరిచారికా నన్దనవనే మాలం గన్థేన్తియేవ. **యో మే మాలం పటిచ్ఛతీ**తి మహారాజ, అనన్తరజాతియం మమ సామికో జవో నామ దేవపుత్తో యో రుక్ఖతో పతితపతితం మాలం పటిచ్ఛతి.

సోళసాతి మహారాజ, మమ జాతియా ఇమాని సోళస వస్సాని, ఏత్తకో పన కాలో దేవానం ఏకో ముహుత్తో, తేన తా మమ చుతభావమ్పి అజానన్తా మమత్థాయ మాలం గన్థేన్తియేవ. **మానుసి**న్తి మనుస్సానం వస్సగణనం ఆగమ్మ ఏస సరదోసతం వస్ససతం హోతి, ఏవం దీఘాయుకా దేవా . ఇమినా పన కారణేన పరలోకస్స చ కల్యాణపాపకానఞ్చ కమ్మానం అత్థితం జానాహి, దేవాతి.

అన్వేన్తీతి యథా మం అనుబన్ధింసు, ఏవం అనుబన్ధన్తి. **న హి కమ్మం వినస్సతీ**తి దిట్ఠధమ్మవేదనీయం తస్మింయేవ అత్తభావే, ఉపపజ్జవేదనీయం అనన్తరభవే విపాకం దేతి, అపరాపరియవేదనీయం పన విపాకం అదత్వా న నస్సతి. తం సన్ధాయ “న హి కమ్మం వినస్సతీ”తి వత్వా “దేవ, అహం పరదారికకమ్మస్స నిస్సన్దేన నిరయే చ తిరచ్ఛానయోనియఞ్చ మహన్తం దుక్ఖం అనుభవిం. సచే పన తుమ్హేపి ఇదాని గుణస్స కథం గహేత్వా ఏవం కరిస్సథ, మయా అనుభూతసదిసమేవ దుక్ఖం అనుభవిస్సథ, తస్మా ఏవం మా కరిత్థా”తి ఆహ.

అథస్స ఉత్తరి ధమ్మం దేసేన్తీ ఆహ –

౧౨౮౩యో ఇచ్ఛే పురిసో హోతుం, జాతిం జాతిం పునప్పునం;
పరదారం వివజ్జేయ్య, ధోతపాదోవ కద్దమం.

౧౨౮౪యా ఇచ్ఛే పురిసో హోతుం, జాతిం జాతిం పునప్పునం;
సామికం అపచాయేయ్య, ఇన్దంవ పరిచారికా.

౧౨౮౫యో ఇచ్ఛే దిబ్యభోగఞ్చ, దిబ్బమాయుం యసం సుఖం;

పాపాని పరివజ్జేత్వా, తివిధం ధమ్మమాచరే.

౧౨౮౬కాయేన వాచా మనసా, అప్పమత్తో విచక్ఖణో;
అత్తనో హోతి అత్థాయ, ఇత్థీ వా యది వా పుమా.

౧౨౮౭యే కేచిమే మానుజా జీవలోకే, యసస్సినో సబ్బసమన్తభోగా;
అసంసయం తేహి పురే సుచిణ్ణం, కమ్మస్సకాసే పుథు సబ్బసత్తా.

౧౨౮౮ఇఙ్ఘానుచిన్తేసి సయమ్పి దేవ, కుతోనిదానా తే ఇమా జనిన్ద;
యా తే ఇమా అచ్ఛరాసన్నికాసా, అలఙ్కతా కఞ్చనజాలఛన్నా’’తి.

తత్థ **హోతు**న్తి భవితుం. **సబ్బసమన్తభోగా**తి పరిపుణ్ణసబ్బభోగా. **సుచిణ్ణ**న్తి సుట్ఠు చిణ్ణం కల్యాణకమ్మం కతం. **కమ్మస్సకాసే**తి కమ్మస్సకా అత్తనా కతకమ్మస్సేవ విపాకపటిసంవేదినో. న హి మాతాపితూహి కతం కమ్మం పుత్తధీతానం విపాకం దేతి, న తాహి పుత్తధీతాహి కతం కమ్మం మాతాపితూనం విపాకం దేతి. సేసేహి కతం సేసానం కిమేవ దస్సతి? **ఇఙ్ఘా**తి చోదనత్థే నిపాతో. **అనుచిన్తేసీ**తి పునప్పునం చిన్తేయ్యాసి. **యా తే ఇమా**తి యా ఇమా సోళససహస్సా ఇత్థియో తం ఉపట్ఠహన్తి, ఇమా తే కుతోనిదానా, కిం నిపజ్జిత్వా నిద్దాయన్తేన లద్ధా, ఉదాహు పన్థదూసనసన్ధిచ్ఛేదాదీని పాపాని కత్వా, అదు కల్యాణకమ్మం నిస్సాయ లద్ధాతి ఇదం తావ అత్తనాపి చిన్తేయ్యాసి, దేవాతి.

ఏవం సా పితరం అనుసాసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౨౮౯ఇచ్చేవం పితరం కఞ్ఞా, రుచా తోసేసి అఙ్గతిం;
మూళ్హస్స మగ్గమాచిక్ఖి, ధమ్మమక్ఖాసి సుబ్బతా’’తి.

తత్థ **ఇచ్చేవ**న్తి భిక్ఖవే, ఇతి ఇమేహి ఏవరూపేహి మధురేహి వచనేహి రుచాకఞ్ఞా పితరం తోసేసి, మూళ్హస్స మగ్గం వియ తస్స సుగతిమగ్గం ఆచిక్ఖి, నానానయేహి సుచరితధమ్మం అక్ఖాసి. ధమ్మం కథేన్తీయేవ సా సుబ్బతా సున్దరవతా అత్తనో అతీతజాతియోపి కథేసి.

ఏవం పుబ్బణ్హతో పట్ఠాయ సబ్బరత్తిం పితు ధమ్మం దేసేత్వా ‘‘మా, దేవ, నగ్గస్స మిచ్ఛాదిట్ఠికస్స వచనం గణ్హి, ‘అత్థి అయం లోకో, అత్థి పరలోకో , అత్థి సుకటదుక్కటకమ్మానం ఫల’న్తి వదన్తస్స మాదిసస్స కల్యాణమిత్తస్స వచనం గణ్హ, మా అతిత్థేన పక్ఖన్దీ’’తి ఆహ. ఏవం సన్తేపి పితరం మిచ్ఛాదస్సనా మోచేతుం నాసక్ఖి. సో హి కేవలం తస్సా మధురవచనం సుత్వా తుస్సి. మాతాపితరో హి పియపుత్తానం వచనం పియాయన్తి, న పన తం మిచ్ఛాదస్సనం విస్సజ్జేసి. నగరేపి ‘‘రుచా కిర రాజధీతా పితు ధమ్మం దేసేత్వా మిచ్ఛాదస్సనం విస్సజ్జాపేసీ’’తి ఏకకోలాహలం అహోసి. ‘‘పణ్డితా రాజధీతా అజ్జ పితరం మిచ్ఛాదస్సనా మోచేత్వా నగరవాసీనం సోత్థిభావం కరిస్సతీ’’తి మహాజనో తుస్సి. సా పితరం బోధేతుం అసక్కోన్తీ వీరియం అవిస్సజ్జేత్వావ ‘‘యేన కేనచి ఉపాయేన పితు సోత్థిభావం కరిస్సామీ’’తి సిరస్మిం అఞ్జలిం పతిట్ఠపేత్వా దసదిసా నమస్సిత్వా ‘‘ఇమస్మిం లోకే లోకసన్ధారకా ధమ్మికసమణబ్రాహ్మణా నామ లోకపాలదేవతా నామ మహాబ్రహ్మానో నామ అత్థి, తే

ఇధాగన్త్వా అత్తనో బలేన మమ పితరం మిచ్ఛాదస్సనం విస్సజ్జాపేన్తు , ఏతస్స గుణే అసతిపి మమ గుణేన మమ సీలేన మమ సచ్చేన ఇధాగన్త్వా ఇమం మిచ్ఛాదస్సనం విస్సజ్జాపేత్వా సకలలోకస్స సోత్థిం కరోన్తూ”తి అధిట్ఠహిత్వా నమస్సి.

తదా బోధిసత్తో నారదో నామ మహాబ్రహ్మా అహోసి. బోధిసత్తా చ నామ అత్తనో మేత్తాభావనాయ అనుద్దయాయ మహన్తభావేన సుప్పటిపన్నదుప్పటిపన్నే సత్తే దస్సనత్థం కాలానుకాలం లోకం ఓలోకేన్తి. సో తం దివసం లోకం ఓలోకేన్తో తం రాజధీతరం పితు మిచ్ఛాదిట్ఠిమోచనత్థం లోకసన్ధారకదేవతాయో నమస్సమానం దిస్వా, “ఠపేత్వా మం అఞ్ఞో ఏతం రాజానం మిచ్ఛాదస్సనం విస్సజ్జాపేతుం సమత్థో నామ నత్థి, అజ్జ మయా రాజధీతు సఙ్గహం, రఞ్ఞో చ సపరిజనస్స సోత్థిభావం కత్వా ఆగన్తుం వట్టతి, కేన ను ఖో వేసేన గమిస్సామీ”తి చిన్తేత్వా “మనుస్సానం పబ్బజితా పియా చేవ గరునో చ ఆదేయ్యవచనా చ, తస్మా పబ్బజితవేసేన గమిస్సామీ”తి సన్నిట్ఠానం కత్వా పాసాదికం సువణ్ణవణ్ణం మనుస్సత్తభావం మాపేత్వా మనుఞ్ఞం జటామణ్డలం బన్ధిత్వా జటన్తరే కఞ్చనసూచిం ఓదహిత్వా అన్తో రత్తపటం ఉపరి రత్తవాకచీరం నివాసేత్వా పారుపిత్వా సువణ్ణతారాఖచితం రజతమయం అజినచమ్మం ఏకంసే కత్వా ముత్తాసిక్కాయ పక్ఖిత్తం సువణ్ణమయం భిక్ఖాభాజనం ఆదాయ తీసు ఠానేసు ఓనతం సువణ్ణకాజం ఖన్ధే కత్వా ముత్తాసిక్కాయ ఏవ పవాళకమణ్డలుం ఆదాయ ఇమినా ఇసివేసేన గగనతలే చన్దో వియ విరోచమానో ఆకాసేన ఆగన్త్వా అలఙ్కతచన్దకపాసాదమహాతలం పవిసిత్వా రఞ్ఞో పురతో ఆకాసే అట్ఠాసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౨౮౪అథాగమా బ్రహ్మలోకా, నారదో మానుసిం పజం;
జమ్బుదీపం అవేక్ఖన్తో, అద్దా రాజానమఙ్గతిం.

౧౨౮౫తతో పతిట్ఠా పాసాదే, వేదేహస్స పురత్థతో;
తఞ్చ దిస్వానానుప్పత్తం, రుచా ఇసిమవన్దథా”తి.

తత్థ **అద్దా**తి బ్రహ్మలోకే ఠితోవ జమ్బుదీపం అవేక్ఖన్తో గుణాజీవకస్స సన్తికే గహితమిచ్ఛాదస్సనం రాజానం అఙ్గతిం అద్దస, తస్మా ఆగతోతి అత్థో. **తతో పతిట్ఠా**తి తతో సో బ్రహ్మా తస్స రఞ్ఞో అమచ్చగణపరివుతస్స నిసిన్నస్స పురతో తస్మిం పాసాదే అపదే పదం దస్సేన్తో ఆకాసే పతిట్ఠహి. **అనుప్పత్త**న్తి ఆగతం. **ఇసి**న్తి ఇసివేసేన ఆగతత్తా సత్థా “ఇసి”న్తి ఆహ. **అవన్దథా**తి “మమానుగ్గహేన మమ పితరి కారుఞ్ఞం కత్వా ఏకో దేవరాజా ఆగతో భవిస్సతీ”తి హట్ఠపహట్ఠా వాతాభిహటా సువణ్ణకదలీ వియ ఓనమిత్వా నారదబ్రహ్మానం అవన్ది.

రాజాపి తం దిస్వావ బ్రహ్మతేజేన తజ్జితో అత్తనో ఆసనే సణ్ఠాతుం అసక్కోన్తో ఆసనా ఓరుయ్హ భూమియం ఠత్వా ఆగతట్ఠానఞ్చ నామగోత్తఞ్చ పుచ్ఛి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౨౮౬అథాసనమ్హా ఓరుయ్హ, రాజా బ్యథితమానసో;
నారదం పరిపుచ్ఛన్తో, ఇదం వచనమబ్రవి.

౧౨౮౭కుతో ను ఆగచ్ఛసి దేవవణ్ణి, ఓభాసయం సబ్బదిసా చన్దిమావ;
అక్ఖాహి మే పుచ్ఛితో నామగోత్తం, కథం తం జానన్తి మనుస్సలోకే”’తి.

తత్థ **బ్యథితమానసో**తి భీతచిత్తో. **కుతో నూ**తి కచ్చి ను ఖో విజ్జాధరో భవేయ్యాతి మఞ్ఞమానో అవన్దిత్వావ ఏవం పుచ్ఛి.

అథ సో “అయం రాజా ‘పరలోకో నత్థీ’తి మఞ్ఞతి, పరలోకమేవస్స తావ ఆచిక్ఖిస్సామీ”తి చిన్తేత్వా గాథమాహ –

౧౨౯౪ అహఞ్హి దేవతో ఇదాని ఏమి, ఓభాసయం సబ్బదిసా చన్దిమావ;
అక్ఖామి తే పుచ్ఛితో నామగోత్తం, జానన్తి మం నారదో కస్సపో చా”తి.

తత్థ **దేవతో**తి దేవలోకతో. **నారదో కస్సపో చా**తి మం నామేన నారదో, గోత్తేన కస్సపోతి జానన్తి.

అథ రాజా “ఇమం పచ్ఛాపి పరలోకం పుచ్ఛిస్సామి, ఇద్ధియా లద్ధకారణం తావ పుచ్ఛిస్సామీ”తి చిన్తేత్వా గాథమాహ –

౧౨౯౫ అచ్ఛేరరూపం తవ యాదిసఞ్చ, వేహాయసం గచ్ఛసి తిట్ఠసీ చ;
పుచ్ఛామి తం నారద ఏతమత్థం, అథ కేన వణ్ణేన తవాయమిద్ధీ”తి.

తత్థ **యాదిసఞ్చా**తి యాదిసఞ్చ తవ సణ్ఠానం, యఞ్చ త్వం ఆకాసే గచ్ఛసి తిట్ఠసి చ, ఇదం అచ్ఛరియజాతం.

నారదో ఆహ –

౧౨౯౬ ‘సచ్చఞ్చ ధమ్మో చ దమో చ చాగో, గుణా మమేతే పకతా పురాణా;
తేహేవ ధమ్మేహి సుసేవితేహి, మనోజవో యేన కామం గతోస్మి”తి.

తత్థ **సచ్చ**న్తి ముసావాదవిరహితం వచీసచ్చం. **ధమ్మో**తి తివిధసుచరితధమ్మో చేవ కసిణపరికమ్మఝానధమ్మో చ. **దమో**తి ఇన్ద్రియదమనం. **చాగో**తి కిలేసపరిచ్చాగో చ దేయ్యధమ్మపరిచ్చాగో చ. **మమేతే గుణా**తి మమ ఏతే గుణసమ్పయుత్తా గుణసహగతా. **పకతా పురాణా**తి మయా పురిమభవే కతాతి దస్సేతి. “**తేహేవ ధమ్మేహి సుసేవితేహీ**”తి తే సబ్బే గుణే సుసేవితే పరిచారితే దస్సేతి. **మనోజవో**తి ఇద్ధియా కారణేన పటిలద్ధో. **యేన కామం గతోస్మీ**తి యేన దేవట్ఠానే చ మనుస్సట్ఠానే చ గన్తుం ఇచ్ఛనం, తేన గతోస్మీతి అత్థో.

రాజా ఏవం తస్మిం కథేన్తేపి మిచ్ఛాదస్సనస్స గహితత్తా పరలోకం అసద్దహన్తో “అత్థి ను ఖో పుఞ్ఞవిపాకో”తి వత్వా గాథమాహ –

౧౨౯౭ అచ్ఛేరమాచిక్ఖసి పుఞ్ఞసిద్ధిం, సచే హి ఏతేహి యథా వదేసి;
పుచ్ఛామి తం నారద ఏతమత్థం, పుట్ఠో చ మే సాధు వియాకరోహీ”తి.

తత్థ **పుఞ్ఞసిద్ధి**న్తి పుఞ్ఞానం సిద్ధిం ఫలదాయకత్తం ఆచిక్ఖన్తో అచ్ఛరియం ఆచిక్ఖసి.

నారదో ఆహ –

౧౨౯౮పుచ్ఛస్సు మం రాజ తవేస అత్థో, యం సంసయం కురుసే భూమిపాల;

అహం తం నిస్సంసయతం గమేమి, నయేహి ఞాయేహి చ హేతుభీ చా''తి.

తత్థ **తవేస అత్థో**తి పుచ్ఛితబ్బకో నామ తవ ఏస అత్థో. **యం సంసయ**న్తి యం కిస్మిఞ్చిదేవ అత్థే సంసయం కరోసి, తం మం పుచ్ఛ. **నిస్సంసయత**న్తి అహం తం నిస్సంసయభావం గమేమి. **నయేహీ**తి కారణవచనేహి. **ఞాయేహీ**తి ఞాణేహి. **హేతుభీ**తి పచ్చయేహి, పటిఞ్ఞామత్తేనేవ అవత్వా ఞాణేన పరిచ్ఛిన్దిత్వా కారణవచనేన చ తేసం ధమ్మానం సముట్ఠాపకపచ్చయేహి చ తం నిస్సంసయం కరిస్సామీతి అత్థో.

రాజా ఆహ –

౧౨౯౯పుచ్ఛామి తం నారద ఏతమత్థం, పుట్ఠో చ మే నారద మా ముసా భణి;

అత్థి ను దేవా పితరో ను అత్థి, లోకో పరో అత్థి జనో యమాహూ''తి.

తత్థ **జనో యమాహూ**తి యం జనో ఏవమాహ – ''అత్థి దేవా, అత్థి పితరో, అత్థి పరో లోకో''తి, తం సబ్బం అత్థి ను ఖోతి పుచ్ఛతి.

నారదో ఆహ –

౧౩౦౦''అత్థేవ దేవా పితరో చ అత్థి, లోకో పరో అత్థి జనో యమాహు;

కామేసు గిద్ధా చ నరా పమూళ్హా, లోకం పరం న విదూ మోహయుత్తా''తి.

తత్థ **అత్థేవ దేవా**తి మహారాజ, దేవా చ పితరో చ అత్థి, యమ్పి జనో పరలోకమాహ, సోపి అత్థేవ. **న విదూ**తి కామగిద్ధా పన మోహమూళ్హా జనా పరలోకం న విదన్తి న జానన్తీతి.

తం సుత్వా రాజా పరిహాసం కరోన్తో ఏవమాహ –

౧౩౦౧''అత్థీతి చే నారద సద్దహాసి, నివేసనం పరలోకే మతానం;

ఇధేవ మే పఞ్చ సతాని దేహి, దస్సామి తే పరలోకే సహస్స''న్తి.

తత్థ **నివేసన**న్తి నివాసట్ఠానం. **పఞ్చ సతానీ**తి పఞ్చ కహాపణసతాని.

అథ నం మహాసత్తో పరిసమజ్ఝేయేవ గరహన్తో ఆహ –

౧౩౦౨''దజ్జేము ఖో పఞ్చ సతాని భోతో, జఞ్ఞాము చే సీలవన్తం వదఞ్ఞుం;

లుద్దం తం భోన్తం నిరయే వసన్తం, కో చోదయే పరలోకే సహస్సం.

౧౩౦౩''ఇధేవ యో హోతి అధమ్మసీలో, పాపాచారో అలసో లుద్దకమ్మో;

న పణ్డితా తస్మిం ఇణం దదన్తి, న హి ఆగమో హోతి తథావిధమ్హా.

౧౩౦౪“దక్ఖిఞ్చ పోసం మనుజా విదిత్వా, ఉట్ఠానకం సీలవన్తం వదఞ్ఞుం;
సయమేవ భోగేహి నిమన్తయన్తి, కమ్మం కరిత్వా పున మాహరేసీ”తి.

తత్థ **జఞ్ఞాము చేతి** యది మయం భవన్తం “సీలవా ఏస వదఞ్ఞూ, ధమ్మికసమణబ్రాహ్మణానం ఇమస్మిం కాలే ఇమినా నామత్థోతి జానిత్వా తస్స తస్స కిచ్చస్స కారకో వదఞ్ఞూ”తి జానేయ్యామ. అథ తే వడ్ఢియా పఞ్చ సతాని దదేయ్యామ, త్వం పన లుద్దో సాహసికో మిచ్ఛాదస్సనం గహేత్వా దానసాలం విద్ధంసేత్వా పరదారేసు అపరజ్ఝసి, ఇతో చుతో నిరయే ఉప్పజ్జిస్ससి, ఏవం లుద్దం తం నిరయే వసన్తం భోన్తం తత్థ గన్త్వా కో “సహస్సం మే దేహీ”తి చోదేస్సతి. **తథావిధస్సాతి** తాదిసా పురిసా దిన్నస్స ఇణస్స పున ఆగమో నామ న హోతి. **దక్ఖన్తి** ధనుప్పాదనకుసలం. **పున మాహరేసీతి** అత్తనో కమ్మం కరిత్వా ధనం ఉప్పాదేత్వా పున అమ్హాకం సన్తకం ఆహరేయ్యాసి, మా నిక్కమ్మో వసీతి సయమేవ భోగేహి నిమన్తయన్తీతి.

ఇతి రాజా తేన నిగ్గయ్హమానో అప్పటిభానో అహోసి. మహాజనో హట్ఠతుట్ఠో హుత్వా “మహిద్ధికో దేవోపి అజ్జ రాజానం మిచ్ఛాదస్సనం విస్సజ్జాపేస్సతీ”తి సకలనగరం ఏకకోలాహలం అహోసి. మహాసత్తస్సానుభావేన తదా సత్తయోజనికాయ మిథిలాయ తస్స ధమ్మదేసనం అస్సుణన్తో నామ నాహోసి. అథ మహాసత్తో “అయం రాజా అతివియ దళ్హం మిచ్ఛాదస్సనం గణ్హి, నిరయభయేన నం సన్తజ్జేత్వా మిచ్ఛాదిట్ఠిం విస్సజ్జాపేత్వా పున దేవలోకేన అస్సాసేస్సామీ”తి చిన్తేత్వా “మహారాజ, సచే దిట్ఠిం న విస్సజ్జేస్ససి, ఏవం అనన్తదుక్ఖం నిరయం గమిస్ససీ”తి వత్వా నిరయకథం పట్ఠపేసి –

౧౩౦౫“ఇతో చుతో దక్ఖసి తత్థ రాజ, కాకోలసఙ్ఘేహి వికస్సమానం;
తం ఖజ్జమానం నిరయే వసన్తం, కాకేహి గిజ్ఝేహి చ సేనకేహి;
సఞ్ఛిన్నగత్తం రుహిరం సవన్తం, కో చోదయే పరలోకే సహస్స”న్తి.

తత్థ **కాకోలసఙ్ఘేహీతి** లోహతుణ్డేహి కాకసఙ్ఘేహి. **వికస్సమానన్తి** అత్తానం ఆకడ్ఢియమానం తత్థ నిరయే పస్సిస్ససి. **తన్తి** తం భవన్తం.

తం పన కాకోలనిరయం వణ్ణేత్వా “సచేపి ఏత్థ న నిబ్బత్తిస్ససి, లోకన్తరనిరయే నిబ్బత్తిస్ససీ”తి వత్వా తం నిరయం దస్సేతుం గాథమాహ –

౧౩౦౬“అన్ధంతమం తత్థ న చన్దసూరియా, నిరయో సదా తుములో ఘోరరూపో;
సా నేవ రత్తీ న దివా పఞ్ఞాయతి, తథావిధే కో విచరే ధనత్థికో”తి.

తత్థ **అన్ధం తమన్తి** మహారాజ, యమ్హి లోకన్తరనిరయే మిచ్ఛాదిట్ఠికా నిబ్బత్తన్తి, తత్థ చక్ఖువిఞ్ఞాణస్స ఉప్పత్తినివారణం అన్ధతమం. **సదా తుములోతి** సో నిరయో నిచ్చం బహలన్ధకారో. **ఘోరరూపోతి** భీసనకజాతికో. **సా నేవ రత్తీతి** యా ఇధ రత్తి దివా చ, సా నేవ తత్థ పఞ్ఞాయతి. **కో విచరేతి** కో ఉద్ధారం సోధేన్తో విచరిస్సతి.

తమ్పిస్స లోకన్తరనిరయం విత్థారేన వణ్ణేత్వా “మహారాజ, మిచ్ఛాదిట్ఠిం అవిస్సజ్జేన్తో న కేవలం ఏతదేవ, అఞ్ఞమ్పి దుక్ఖం అనుభవిస్ససీ”తి దస్సేన్తో గాథమాహ –

౧౩౦౭‘‘సబలో చ సామో చ దువే సువానా, పవద్ధకాయా బలినో మహన్తా;
ఖాదన్తి దన్తేహి అయోమయేహి, ఇతో పణున్నం పరలోకపత్త’’న్తి.

తత్థ **ఇతో పణున్న**న్తి ఇమమ్హా మనుస్సలోకా చుతం. పరతో నిరయేసుపి ఏసేవ నయో. తస్మా సబ్బాని తాని నిరయట్ఠానాని నిరయపాలానం ఉపక్కమేహి సద్ధిం హేట్ఠా వుత్తనయేనేవ విత్థారేత్వా తాసం తాసం గాథానం అనుత్తానాని పదాని వణ్ణేతబ్బాని.

౧౩౦౮‘‘తం ఖజ్జమానం నిరయే వసన్తం, లుద్దేహి వాళేహి అఘుమ్మిగేహి చ;
సఞ్ఛిన్నగత్తం రుహిరం సవన్తం, కో చోదయే పరలోకే సహస్స’’న్తి.

తత్థ **లుద్దేహీ**తి దారుణేహి. **వాళేహీ**తి దుట్ఠేహి. **అఘుమ్మిగేహీ**తి అఘావహేహి మిగేహి, దుక్ఖావహేహి సునఖేహీతి అత్థో.

౧౩౦౯‘‘ఉసూహి సత్తీహి చ సునిసితాహి, హనన్తి విజ్ఝన్తి చ పచ్చమిత్తా;
కాళూపకాళా నిరయమ్హి ఘోరే, పుబ్బే నరం దుక్కటకమ్మకారి’’న్తి.

తత్థ **హనన్తి విజ్ఝన్తి చా**తి జలితాయ అయపథవియం పాతేత్వా సకలసరీరం ఛిద్దావఛిద్దం కరోన్తా పహరన్తి చేవ విజ్ఝన్తి చ. **కాళూపకాళా**తి ఏవంనామకా నిరయపాలా. **నిరయమ్హీ**తి తస్మిం తేసఞ్ఞేవ వసేన కాళూపకాళసఙ్ఖాతే నిరయే. **దుక్కటకమ్మకారి**న్తి మిచ్ఛాదిట్ఠివసేన దుక్కటానం కమ్మానం కారకం.

౧౩౧౦‘‘తం హఞ్ఞమానం నిరయే వజన్తం, కుచ్ఛిస్మిం పస్సస్మిం విప్ఫాలితూదరం;
సఞ్ఛిన్నగత్తం రుహిరం సవన్తం, కో చోదయే పరలోకే సహస్స’’న్తి.

తత్థ **త**న్తి తం భవన్తం తత్థ నిరయే తథా హఞ్ఞమానం. **వజన్త**న్తి ఇతో చితో చ ధావన్తం. **కుచ్ఛిస్మి**న్తి కుచ్ఛియఞ్చ పస్సే చ హఞ్ఞమానం విజ్ఝియమానన్తి అత్థో.

౧౩౧౧‘‘సత్తీ ఉసూ తోమరభిణ్డివాలా, వివిధావుధా వస్సన్తి తత్థ దేవా;
పతన్తి అఙ్గారమివచ్చిమన్తో, సిలాసనీ వస్సతి లుద్దకమ్మే’’తి.

తత్థ **అఙ్గారమివచ్చిమన్తో**తి జలితఅఙ్గారా వియ అచ్చిమన్తా ఆవుధవిసేసా పతన్తి. **సిలాసనీ**తి జలితసిలాసని. **వస్సతి లుద్దకమ్మే**తి యథా నామ దేవే వస్సన్తే అసని పతతి, ఏవమేవ ఆకాసే సముట్ఠాయ చిచ్చిటాయమానం జలితసిలావస్సం తేసం లుద్దకమ్మానం ఉపరి పతతి.

౧౩౧౨‘‘ఉణ్హో చ వాతో నిరయమ్హి దుస్సహో, న తమ్హి సుఖం లబ్భతి ఇత్తరమ్పి;
తం తం విధావన్తమలేనమాతురం, కో చోదయే పరలోకే సహస్స’’న్తి.

తత్థ **ఇత్తరమ్పీ**తి పరిత్తకమ్పి. **విధావన్త**న్తి వివిధా ధావన్తం.

౧౩౧౩‘‘సన్ధావమానమ్పి రథేసు యుత్తం, సజోతిభూతం పథవిం కమన్తం;
పతోదలట్ఠీహి సుచోదయన్తం, కో చోదయే పరలోకే సహస్స’’న్తి.

తత్థ **రథేసు యుత్త**న్తి వారేన వారం తేసు జలితలోహరథేసు యుత్తం. **కమన్త**న్తి అక్కమమానం. **సుచోదయన్త**న్తి సుట్ఠు చోదయన్తం.

౧౩౧౪‘‘తమారుహన్తం ఖురసఞ్చితం గిరిం, విభింసనం పజ్జలితం భయానకం;
సఞ్ఛిన్నగత్తం రుహిరం సవన్తం, కో చోదయే పరలోకే సహస్స’’న్తి.

తత్థ **తమారుహన్త**న్తి తం భవన్తం జలితావుధపహారే అసహిత్వా జలితఖురేహి సఞ్చితం జలితలోహపబ్బతం ఆరుహన్తం.

౧౩౧౫‘‘తమారుహన్తం పబ్బతసన్నికాసం, అఙ్గారరాసిం జలితం భయానకం;
సుదడ్ఢగత్తం కపణం రుదన్తం, కో చోదయే పరలోకే సహస్స’’న్తి.

తత్థ **సుదడ్ఢగత్త**న్తి సుట్ఠు దడ్ఢసరీరం.

౧౩౧౬‘‘అబ్భకూటసమా ఉచ్చా, కణ్టకనిచితా దుమా;
అయోమయేహి తిక్ఖేహి, నరలోహితపాయిభీ’’తి.

తత్థ **కణ్టకనిచితా**తి జలితకణ్టకేహి చితా. ‘‘**అయోమయేహీ**’’తి ఇదం యేహి కణ్టకేహి ఆచితా, తే దస్సేతుం వుత్తం.

౧౩౧౭‘‘తమారుహన్తి నారియో, నరా చ పరదారగూ;
చోదితా సత్తిహత్థేహి, యమనిద్దేసకారిభీ’’తి.

తత్థ **తమారుహన్తీ**తి తం ఏవరూపం సిమ్బలిరుక్ఖం ఆరుహన్తి. **యమనిద్దేసకారిభీ**తి యమస్స వచనకరేహి, నిరయపాలేహీతి అత్థో.

౧౩౧౮‘‘తమారుహన్తం నిరయం, సిమ్బలిం రుహిరమక్ఖితం;
విదడ్ఢకాయం వితచం, ఆతురం గాళ్హవేదనం.

౧౩౧౯‘‘పస్ససన్తం ముహుం ఉణ్హం, పుబ్బకమ్మాపరాధికం;
దుమగ్గే వితచం గత్తం, కో తం యాచేయ్య తం ధన’’న్తి.

తత్థ **విదడ్ఢకాయ**న్తి విహింసితకాయం. **వితచ**న్తి చమ్మమంసానం ఛిద్దావఛిద్దం ఛిన్నతాయ కోవిళారపుప్ఫం వియ కింసుకపుప్ఫం వియ చ.

౧౩౨౦‘‘అబ్భకూటసమా ఉచ్చా, అసిపత్తాచితా దుమా;

అయోమయేహి తిక్ఖేహి, నరలోహితపాయిభీ”తి.

తత్థ **అసిపత్తాచితాతి** అసిమయేహి పత్తేహి చితా.

౧౩౨౧‘తమారుహన్తం అసిపత్తపాదపం, అసీహి తిక్ఖేహి చ ఛిజ్జమానం;
సఞ్ఛిన్నగత్తం రుహిరం సవన్తం, కో చోదయే పరలోకే సహస్స”న్తి.

తత్థ **తమారుహన్త**న్తి తం భవన్తం నిరయపాలానం ఆవుధపహారే అసహిత్వా ఆరుహన్తం.

౧౩౨౨‘తతో నిక్ఖన్తమత్తం తం, అసిపత్తాచితా దుమా;
సమ్పతితం వేతరణిం, కో తం యాచేయ్య తం ధన”న్తి.

తత్థ **సమ్పతిత**న్తి పతితం.

౧౩౨౩‘ఖరా ఖారోదికా తత్తా, దుగ్గా వేతరణీ నదీ;
అయోపోక్ఖరసఞ్ఛన్నా, తిక్ఖా పత్తేహి సన్దతి”.

తత్థ **ఖరాతి** ఫరుసా. **అయోపోక్ఖరసఞ్ఛన్నాతి** అయోమయేహి తిఖిణపరియన్తేహి పోక్ఖరపత్తేహి సఞ్ఛన్నా. **పత్తేహీతి** తేహి పత్తేహి సా నదీ తిక్ఖా హుత్వా సన్దతి.

౧౩౨౪‘తత్థ సఞ్ఛిన్నగత్తం తం, వుయ్హన్తం రుహిరమక్ఖితం;
వేతరఞ్ఞే అనాలమ్బే, కో తం యాచేయ్య తం ధన”న్తి.

తత్థ **వేతరఞ్ఞేతి** వేతరణీఉదకే.

ఇమం పన మహాసత్తస్స నిరయకథం సుత్వా రాజా సంవిగ్గహదయో మహాసత్తఞ్ఞేవ తాణగవేసీ హుత్వా ఆహ –

౧౩౨౫“వేధామి రుక్ఖో వియ ఛిజ్జమానో, దిసం న జానామి పమూళ్హసఞ్ఞో;
భయానుతప్పామి మహా చ మే భయా, సుత్వాన కథా తవ భాసితా ఇసే.

౧౩౨౬“ఆదిత్తే వారిమజ్ఝంవ, దీపంవోఘే మహణ్ణవే;
అన్ధకారేవ పజ్జోతో, త్వం నోసి సరణం ఇసే.

౧౩౨౭‘అత్థఞ్చ ధమ్మం అనుసాస మం ఇసే, అతీతమద్ధా అపరాధితం మయా;
ఆచిక్ఖ మే నారద సుద్ధిమగ్గం, యథా అహం నో నిరయం పతేయ్య”న్తి.

తత్థ **భయానుతప్పామీతి** అత్తనా కతస్స పాపస్స భయేన అనుతప్పామి. **మహా చ మే భయాతి** మహన్తఞ్చ మే నిరయభయం ఉప్పన్నం. **దీపంవోఘేతి** దీపంవ ఓఘే. ఇదం వుత్తం హోతి – ఆదిత్తే కాలే వారిమజ్ఝం వియ భిన్ననావానం

ఓఘే అణ్ణవే పతిట్ఠం అలభమానానం దీపం వియ అన్ధకారగతానం పజ్జోతో వియ చ త్వం నో ఇసే సరణం భవ. **అతీతమద్ధా అపరాధితం మయా**తి ఏకంసేన మయా అతీతం కమ్మం అపరాధితం విరాధితం, కుసలం అతిక్కమిత్వా అకుసలమేవ కతన్తి.

అథస్స మహాసత్తో విసుద్ధిమగ్గం ఆచిక్ఖితుం సమ్మాపటిపన్నే పోరాణకరాజానో ఉదాహరణవసేన దస్సేన్తో ఆహ –

౧౩౨౮.యథా అహూ ధతరట్ఠో, వేస్సామిత్తో అట్ఠకో యామతగ్గి;
ఉసిన్దరో చాపి సివీ చ రాజా, పరిచారకా సమణబ్రాహ్మణానం.

౧౩౨౯.ఏతే చఞ్ఞే చ రాజానో, యే సగ్గవిసయం గతా;
అధమ్మం పరివజ్జేత్వా, ధమ్మం చర మహీపతి.

౧౩౩౦.‘‘అన్నహత్థా చ తే బ్యమ్హే, ఘోసయన్తు పురే తవ;
‘కో ఛాతో కో చ తసితో, కో మాలం కో విలేపనం;
నానారత్తానం వత్థానం, కో నగ్గో పరిదహిస్సతి.

౧౩౩౧.‘కో పన్థే ఛత్తమానేతి, పాదుకా చ ముదూ సుభా’;
ఇతి సాయఞ్చ పాతో చ, ఘోసయన్తు పురే తవ.

౧౩౩౨.‘జిణ్ణం పోసం గవాస్సఞ్చ, మాస్సు యుఞ్జ యథా పురే;
పరిహారఞ్చ దజ్జాసి, అధికారకతో బలీ’’తి.

తత్థ **ఏతే చా**తి యథా ఏతే చ ధతరట్ఠో వేస్సామిత్తో అట్ఠకో యామతగ్గి ఉసిన్దరో సివీతి ఛ రాజానో అఞ్ఞే చ ధమ్మం చరిత్వా సగ్గవిసయం గతా, ఏవం త్వమ్పి అధమ్మం పరివజ్జేత్వా ధమ్మం చర. **కో ఛాతో**తి మహారాజ, తవ బ్యమ్హే పురే రాజనివేసనే చేవ నగరే చ అన్నహత్థా పురిసా ‘‘కో ఛాతో, కో తసితో’’తి తేసం దాతుకామతాయ ఘోసేన్తు. **కో మాల**న్తి కో మాలం ఇచ్ఛతి, కో విలేపనం ఇచ్ఛతి, నానారత్తానం వత్థానం యం యం ఇచ్ఛతి, తం తం కో నగ్గో పరిదహిస్సతీతి ఘోసేన్తు. **కో పన్థే ఛత్తమానేతీ**తి కో పన్థే ఛత్తం ధారయిస్సతి. **పాదుకా చా**తి ఉపాహనా చ ముదూ సుభా కో ఇచ్ఛతి.

జిణ్ణం పోసన్తి యో తే ఉపట్ఠాకేసు అమచ్చో వా అఞ్ఞో వా పుబ్బే కతూపకారో జరాజిణ్ణకాలే యథా పోరాణకాలే కమ్మం కాతుం న సక్కోతి, యేపి తే గవాస్సాదయో జిణ్ణతాయ కమ్మం కాతుం న సక్కోన్తి, తేసు ఏకమ్పి పుబ్బే వియ కమ్మేసు మా యోజయి. జిణ్ణకాలస్మిఞ్హి తే తాని కమ్మాని కాతుం న సక్కోన్తి. **పరిహారఞ్చా**తి ఇధ పరివారో ‘‘పరిహారో’’తి వుత్తో. ఇదం వుత్తం హోతి – యో చ తే బలీ హుత్వా అధికారకతో పుబ్బే కతూపకారో హోతి, తస్స జరాజిణ్ణకాలే యథాపోరాణపరివారం దదేయ్యాసి. అసప్పురిసా హి అత్తనో ఉపకారకానం ఉపకారం కాతుం సమత్థకాలేయేవ సమ్మానం కరోన్తి, సమత్థకాలే పన న ఓలోకేన్తి. సప్పురిసా పన అసమత్థకాలేపి తేసం తథేవ సక్కారం కరోన్తి, తస్మా తువమ్పి ఏవం కరేయ్యాసీతి.

ఇతి మహాసత్తో రఞ్ఞో దానకథఞ్చ సీలకథఞ్చ కథేత్వా ఇదాని యస్మా అయం రాజా అత్తనో అత్తభావే రథేన ఉపమేత్వా వణ్ణియమానే తుస్సిస్సతి, తస్మాస్స సబ్బకామదుహరథోపమాయ ధమ్మం దేసేన్తో ఆహ –

౧౩౩౩. ‘‘కాయో తే రథసఞ్ఞాతో, మనోసారథికో లహు;
అవిహింసాసారితక్ఖో, సంవిభాగపటిచ్ఛదో.

౧౩౩౪. ‘‘పాదసఞ్ఞమనేమియో, హత్థసఞ్ఞమపక్ఖరో;
కుచ్ఛిసఞ్ఞమనబ్భన్తో, వాచాసఞ్ఞమకూజనో.

౧౩౩౫. ‘‘సచ్చవాక్యసమత్తఙ్గో, అపేసుఞ్ఞసుసఞ్ఞతో;
గిరాసఖిలనేలఙ్గో, మితభాణిసిలేసితో.

౧౩౩౬. ‘‘సద్ధాలోభసుసఙ్ఖారో, నివాతఞ్జలికుబ్బరో;
అథద్ధతానతీసాకో, సీలసంవరనన్ధనో.

౧౩౩౭. ‘‘అక్కోధనమనుగ్ఘాతీ, ధమ్మపణ్డరఛత్తకో;
బాహుసచ్చమపాలమ్బో, ఠితచిత్తముపాధియో.

౧౩౩౮. ‘‘కాలఞ్ఞుతాచిత్తసారో, వేసారజ్జతిదణ్డకో;
నివాతవుత్తియోత్తకో, అనతిమానయుగో లహు.

౧౩౩౯. ‘‘అలీనచిత్తసన్థారో, వుద్ధిసేవీ రజోహతో;
సతిపతోదో ధీరస్స, ధితి యోగో చ రస్మియో.

౧౩౪౦. ‘‘మనో దన్తం పథం నేతి, సమదన్తేహి వాహిభి;
ఇచ్ఛా లోభో చ కుమ్మగ్గో, ఉజుమగ్గో చ సంయమో.

౧౩౪౧. ‘‘రూపే సద్దే రసే గన్ధే, వాహనస్స పధావతో;
పఞ్ఞా ఆకోటనీ రాజ, తత్థ అత్తావ సారథి.

౧౩౪౨. ‘‘సచే ఏతేన యానేన, సమచరియా దళ్హా ధితి;
సబ్బకామదుహో రాజ, న జాతు నిరయం వజే’’తి.

తత్థ **రథసఞ్ఞాతో**తి మహారాజ, తవ కాయో రథోతి సఞ్ఞాతో హోతు. **మనోసారథికో**తి మనసఙ్ఖాతేన కుసలచిత్తేన సారథినా సమన్నాగతో. **లహూ**తి విగతథినమిద్ధతాయ సల్లహుకో. **అవిహింసాసారితక్ఖో**తి అవిహింసామయేన సారితేన సుట్ఠు పరినిట్ఠితేన అక్ఖేన సమన్నాగతో. **సంవిభాగపటిచ్ఛదో**తి దానసంవిభాగమయేన పటిచ్ఛదేన సమన్నాగతో. **పాదసఞ్ఞమనేమియో**తి పాదసంయమమయాయ నేమియా సమన్నాగతో. **హత్థసఞ్ఞమపక్ఖరో**తి హత్థసంయమమయేన

పక్ఖరేన సమన్నాగతో. **కుచ్ఛిసఞ్ఞమనబ్భన్తో**తి కుచ్ఛిసంయమసఙ్ఖాతేన మితభోజనమయేన తేలేన అబ్భన్తో. “అబ్భఞ్జితబ్బో నాభి హోతూ”తిపి పాఠో. **వాచాసఞ్ఞమకూజనో**తి వాచాసంయమేన అకూజనో.

సచ్చవాక్యసమత్తఙ్గోతి సచ్చవాక్యేన పరిపుణ్ణఅఙ్గో అఖణ్డరథఙ్గో. **అపేసుఞ్ఞసుసఞ్ఞతో**తి అపేసుఞ్ఞేన సుట్ఠు సఞ్ఞతో సముస్సితో. **గిరాసఖిలనేలఙ్గో**తి సఖిలాయ సణ్హవాచాయ నిద్దోసఙ్గో మట్ఠరథఙ్గో. **మితభాణిసిలేసితో** మితభాణసఙ్ఖాతేన సిలేసేన సుట్ఠు సమ్బన్ధో. **సద్ధాలోభసుసఙ్ఖారో**తి కమ్మఫలసద్దహనసద్ధామయేన చ అలోభమయేన చ సున్దరేన అలఙ్కారేన సమన్నాగతో. **నివాతఞ్జలికుబ్బరో**తి సీలవన్తానం నివాతమయేన చేవ అఞ్జలికమ్మమయేన చ కుబ్బరేన సమన్నాగతో. **అథద్ధతానతీసాకో**తి సఖిలసమ్మోదభావసఙ్ఖాతాయ అథద్ధతాయ అనతఈసో, థోకనతఈసోతి అత్థో. **సీలసంవరనన్ధనో**తి అఖణ్డపఞ్చసీలచక్ఖున్ద్రియాదిసంవరసఙ్ఖాతాయ నన్ధనరజ్జుయా సమన్నాగతో.

అక్కోధనమనుగ్ఘాతీతి అక్కోధనభావసఙ్ఖాతేన అనుగ్ఘాతేన సమన్నాగతో. **ధమ్మపణ్డర-ఛత్తకో**తి దసకుసలధమ్మసఙ్ఖాతేన పణ్డరచ్ఛత్తేన సమన్నాగతో. **బాహుసచ్చమపాలమ్బో**తి అత్థసన్నిస్సితబహుస్సుతభావమయేన అపాలమ్బేన సమన్నాగతో. **ఠితచిత్తముపాధియో**తి లోకధమ్మేహి అవికమ్పనభావేన సుట్ఠు ఠితఏకగ్గభావప్పత్తచిత్తసఙ్ఖాతేన ఉపాధినా ఉత్తరత్థరణేన వా రాజాసనేన సమన్నాగతో. **కాలఞ్ఞుతాచిత్తసారో**తి “అయం దానస్స దిన్నకాలో, అయం సీలస్స రక్ఖనకాలో”తి ఏవం కాలఞ్ఞుతాసఙ్ఖాతేన కాలం జానిత్వా కతేన చిత్తేన కుసలసారేన సమన్నాగతో. ఇదం వుత్తం హోతి – యథా, మహారాజ, రథస్స నామ ఆణిం ఆదిం కత్వా దబ్బసమ్భారజాతం పరిసుద్ధం సారమయఞ్చ ఇచ్ఛితబ్బం, ఏవఞ్హి సో రథో అద్ధానక్ఖమో హోతి, ఏవం తవపి కాయరథో కాలం జానిత్వా కతేన చిత్తేన పరిసుద్ధేన దానాదికుసలసారేన సమన్నాగతో హోతూతి. **వేసారజ్జతిదణ్డకో**తి పరిసమజ్ఝే కథేన్తస్సపి విసారదభావసఙ్ఖాతేన తిదణ్డేన సమన్నాగతో. **నివాతవుత్తియోత్తకో**తి ఓవాదే పవత్తనసఙ్ఖాతేన ముదునా ధురయోత్తేన సమన్నాగతో . ముదునా హి ధురయోత్తేన బద్ధరథం సిన్ధవా సుఖం వహన్తి, ఏవం తవ కాయరథోపి పణ్డితానం ఓవాదప్పవత్తితాయ ఆబద్ధో సుఖం యాతూతి అత్థో. **అనతిమానయుగో లహూ**తి అనతిమానసఙ్ఖాతేన లహుకేన యుగేన సమన్నాగతో.

అలీనచిత్తసన్థారోతి యథా రథో నామ దన్తమయేన ఉళారేన సన్థారేన సోభతి, ఏవం తవ కాయరథోపి దానాదినా అలీనఅసఙ్కుటితచిత్తసన్థారో హోతు. **వుద్ధిసేవీ రజోహతో**తి యథా రథో నామ విసమేన రజుట్ఠానమగ్గేన గచ్ఛన్తో రజోకిణ్ణో న సోభతి, సమేన విరజేన మగ్గేన గచ్ఛన్తో సోభతి, ఏవం తవ కాయరథోపి పఞ్ఞావుద్ధిసేవితాయ సమతలం ఉజుమగ్గం పటిపజ్జిత్వా హతరజో హోతు. **సతిపతోదో ధీరస్సా**తి పణ్డితస్స తవ తస్మిం కాయరథే సుపతిట్ఠితసతిపతోదో హోతు. **ధితి యోగో చ రస్మియో**తి అబ్బోచ్ఛిన్నవీరియసఙ్ఖాతా ధితి చ హితప్పటిపత్తియం యుఞ్జనభావసఙ్ఖాతో యోగో చ తవ తస్మిం కాయరథే వట్టితా థిరా రస్మియో హోన్తు. **మనో దన్తం పథం నేతి, సమదన్తేహి వాహిభీ**తి యథా రథో నామ విసమదన్తేహి సిన్ధవేహి ఉప్పథం యాతి, సమదన్తేహి సమసిక్ఖితేహి యుత్తో ఉజుపథమేవ అన్వేతి, ఏవం మనోపి దన్తం నిబ్బిసేవనం కుమ్మగ్గం పహాయ ఉజుమగ్గం గణ్హాతి. తస్మా సుదన్తం ఆచారసమ్పన్నం చిత్తం తవ కాయరథస్స సిన్ధవకిచ్చం సాధేతు. **ఇచ్ఛాలోభో చా**తి అప్పత్తేసు వత్థూసు ఇచ్ఛా, పత్తేసు లోభోతి అయం ఇచ్ఛా చ లోభో చ కుమ్మగ్గో నామ. కుటిలో అనుజుమగ్గో అపాయమేవ నేతి. దసకుసలకమ్మపథవసేన పన అట్ఠఙ్గికమగ్గవసేన వా పవత్తో సీలసంయమో ఉజుమగ్గో నామ. సో తవ కాయరథస్స మగ్గో హోతు.

రూపేతి ఏతేసు మనాపియేసు రూపాదీసు కామగుణేసు నిమిత్తం గహేత్వా ధావన్తస్స తవ కాయరథస్స ఉప్పథం పటిపన్నస్స రాజరథస్స సిన్ధవే ఆకోటేత్వా నివారణపతోదయట్ఠి వియ పఞ్ఞా ఆకోటనీ హోతు. సా హి తం ఉప్పథగమనతో నివారేత్వా ఉజుం సుచరితమగ్గం ఆరోపేస్సతి. **తత్థ అత్తావ సారథీ**తి తస్మిం పన తే కాయరథే అఞ్ఞో సారథి నామ నత్థి, తవ అత్తావ సారథి హోతు. **సచే ఏతేన యానేనా**తి మహారాజ, యస్సేతం ఏవరూపం యానం సచే అత్థి, ఏతేన యానేన. **సమచరియా దళ్హా ధితీ**తి యస్స సమచరియా చ ధితి చ దళ్హా హోతి థిరా, సో ఏతేన యానేన యస్మా ఏస రథో సబ్బకామదుహో రాజ, యథాధిప్పేతే సబ్బకామే దేతి, తస్మా న జాతు నిరయం వజే, ఏకంసేనేతం ధారేహి, ఏవరూపేన యానేన నిరయం న గచ్ఛసీతి అత్థో. ఇతి ఖో, మహారాజ, యం మం అవచ "ఆచిక్ఖ మే, నారద, సుద్ధిమగ్గం, యథా అహం నో నిరయే పతేయ్య"న్తి, అయం తే సో మయా అనేకపరియాయేన అక్ఖాతోతి.

ఏవమస్స ధమ్మం దేసేత్వా మిచ్ఛాదిట్ఠిం జహాపేత్వా సీలే పతిట్ఠాపేత్వా "ఇతో పట్ఠాయ పాపమిత్తే పహాయ కల్యాణమిత్తే ఉపసఙ్కమ, నిచ్చం అప్పమత్తో హోహీ"తి ఓవాదం దత్వా రాజధీతు గుణం వణ్ణేత్వా రాజపరిసాయ చ రాజోరోధానఞ్చ ఓవాదం దత్వా మహన్తేనానుభావేన తేసం పస్సన్తానఞ్ఞేవ బ్రహ్మలోకం గతో.

సత్థా ఇమం ధమ్మదేసనం ఆహరిత్వా "న, భిక్ఖవే, ఇదానేవ, పుబ్బేపి మయా దిట్ఠిజాలం భిన్దిత్వా ఉరువేలకస్సపో దమితోయేవా"తి వత్వా జాతకం సమోధానేన్తో ఇమా గాథా అభాసి –

౧౩౪౩.అలాతో దేవదత్తోసి, సునామో ఆసి భద్దజి;
విజయో సారిపుత్తోసి, మోగ్గల్లానోసి బీజకో.

౧౩౪౪.సునక్ఖత్తో లిచ్ఛవిపుత్తో, గుణో ఆసి అచేలకో;
ఆనన్దో సా రుచా ఆసి, యా రాజానం పసాదయి.

౧౩౪౫.ఉరువేలకస్సపో రాజా, పాపదిట్ఠి తదా అహు;
మహాబ్రహ్మా బోధిసత్తో, ఏవం ధారేథ జాతక"న్తి.

మహానారదకస్సపజాతకవణ్ణనా అట్ఠమా.

[౫౪౬] ౯. విధురజాతకవణ్ణనా

చతుపోసథకణ్డం

పణ్డు కిసియాసి దుబ్బలాతి ఇదం సత్థా జేతవనే విహరన్తో అత్తనో పఞ్ఞాపారమిం ఆరబ్భ కథేసి. ఏకదివసఞ్హి భిక్ఖూ ధమ్మసభాయం కథం సముట్ఠాపేసుం "ఆవుసో, సత్థా మహాపఞ్ఞో పుథుపఞ్ఞో గమ్భీరపఞ్ఞో జవనపఞ్ఞో హాసపఞ్ఞో తిక్ఖపఞ్ఞో నిబ్బేధికపఞ్ఞో పరప్పవాదమద్దనో, అత్తనో పఞ్ఞానుభావేన ఖత్తియపణ్డితాదీహి అభిసఙ్ఖతే సుఖుమపఞ్హే భిన్దిత్వా తే దమేత్వా నిబ్బిసేవనే కత్వా తీసు సరణేసు చేవ సీలేసు చ పతిట్ఠాపేత్వా అమతగామిమగ్గం పటిపాదేసీ"తి. సత్థా ఆగన్త్వా "కాయ నుత్థ, భిక్ఖవే, ఏతరహి కథాయ సన్నిసిన్నా"తి పుచ్ఛిత్వా "ఇమాయ నామా"తి వుత్తే "అనచ్ఛరియం, భిక్ఖవే, యం తథాగతో పరమాభిసమ్బోధిప్పత్తో పరప్పవాదం భిన్దిత్వా ఖత్తియాదయో దమేయ్య. పురిమభవస్మిఞ్హి బోధిఞాణం పరియేసన్తోపి

తథాగతో పఞ్ఞవా పరప్పవాదమద్దనోయేవ. తథా హి అహం విధురకాలే సట్ఠియోజనుబ్బేధే కాళపబ్బతముద్ధని పుణ్ణకం నామ యక్ఖసేనాపతిం అత్తనో ఞాణబలేనేవ దమేత్వా నిబ్బిసేవనం కత్వా పఞ్చసీలేసు పతిట్ఠాపేన్తో అత్తనో జీవితం దాపేసి"న్తి వత్వా తేహి యాచితో అతీతం ఆహరి.

అతీతే కురురట్ఠే ఇన్దపత్థనగరే ధనఞ్చయకోరబ్యో నామ రాజా రజ్జం కారేసి. విధురపణ్డితో నామ అమచ్చో తస్స అత్థధమ్మానుసాసకో అహోసి. సో మధురకథో మహాధమ్మకథికో సకలజమ్బుదీపే రాజానో హత్థికన్తవీణాసరేన పలుద్ధహత్థినో వియ అత్తనో మధురధమ్మదేసనాయ పలోభేత్వా తేసం సకసకరజ్జాని గన్తుం అదదమానో బుద్ధలీలాయ మహాజనస్స ధమ్మం దేసేన్తో మహన్తేన యసేన తస్మిం నగరే పటివసి.

తదా హి బారాణసియమ్పి గిహిసహాయకా చత్తారో బ్రాహ్మణమహాసాలా మహల్లకకాలే కామేసు ఆదీనవం దిస్వా హిమవన్తం పవిసిత్వా ఇసిపబ్బజ్జం పబ్బజిత్వా అభిఞ్ఞా చ సమాపత్తియో చ నిబ్బత్తేత్వా వనమూలఫలాహారా తత్థేవ చిరం వసిత్వా లోణమ్బిలసేవనత్థాయ చారికం చరమానా అఙ్గరట్ఠే కాలచమ్పానగరం పత్వా రాజుయ్యానే వసిత్వా పునదివసే భిక్ఖాయ నగరం పవిసింసు. తత్థ చత్తారో సహాయకా కుటుమ్బికా తేసం ఇరియాపథేసు పసీదిత్వా వన్దిత్వా భిక్ఖాభాజనం గహేత్వా ఏకేకం అత్తనో నివేసనే నిసీదాపేత్వా పణీతేన ఆహారేన పరివిసిత్వా పటిఞ్ఞం గాహాపేత్వా ఉయ్యానేయేవ వాసాపేసుం. తే చత్తారో తాపసా చతున్నం కుటుమ్బికానం గేహేసు నిబద్ధం భుఞ్జిత్వా దివావిహారత్థాయ ఏకో తాపసో తావతింసభవనం గచ్ఛతి, ఏకో నాగభవనం, ఏకో సుపణ్ణభవనం, ఏకో కోరబ్యరఞ్ఞో మిగాజినఉయ్యానం గచ్ఛతి. తేసు యో దేవలోకం గన్త్వా దివావిహారం కరోతి, సో సక్కస్స యసం ఓలోకేత్వా అత్తనో ఉపట్ఠాకస్స తమేవ వణ్ణేతి. యో నాగభవనం గన్త్వా దివావిహారం కరోతి, సో నాగరాజస్స సమ్పత్తిం ఓలోకేత్వా అత్తనో ఉపట్ఠాకస్స తమేవ వణ్ణేతి. యో సుపణ్ణభవనం గన్త్వా దివావిహారం కరోతి, సో సుపణ్ణరాజస్స విభూతిం ఓలోకేత్వా అత్తనో ఉపట్ఠాకస్స తమేవ వణ్ణేతి. యో ధనఞ్చయకోరబ్యరాజస్స ఉయ్యానం గన్త్వా దివావిహారం కరోతి, సో ధనఞ్చయకోరబ్యరఞ్ఞో సిరిసోభగ్గం ఓలోకేత్వా అత్తనో ఉపట్ఠాకస్స తమేవ వణ్ణేతి.

తే చత్తారోపి జనా తం తదేవ ఠానం పత్థేత్వా దానాదీని పుఞ్ఞాని కత్వా ఆయుపరియోసానే ఏకో సక్కో హుత్వా నిబ్బత్తి, ఏకో సపుత్తదారో నాగభవనే నాగరాజా హుత్వా నిబ్బత్తి, ఏకో సుపణ్ణభవనే సిమ్బలివిమానే సుపణ్ణరాజా హుత్వా నిబ్బత్తి. ఏకో ధనఞ్చయకోరబ్యరఞ్ఞో అగ్గమహేసియా కుచ్ఛిమ్హి నిబ్బత్తి. తేపి తాపసా అపరిహీనజ్ఝానా కాలం కత్వా బ్రహ్మలోకే నిబ్బత్తింసు. కోరబ్యకుమారో వుడ్ఢిమన్వాయ పితు అచ్చయేన రజ్జే పతిట్ఠహిత్వా ధమ్మేన సమేన రజ్జం కారేసి. సో పన జూతవిత్తకో అహోసి. సో విధురపణ్డితస్స ఓవాదే ఠత్వా దానం దేతి, సీలం రక్ఖతి, ఉపోసథం ఉపవసతి.

సో ఏకదివసం సమాదిన్నుపోసథో "వివేకమనుబ్రూహిస్సామీ"తి ఉయ్యానం గన్త్వా మనుఞ్ఞట్ఠానే నిసీదిత్వా సమణధమ్మం అకాసి. సక్కోపి సమాదిన్నుపోసథో "దేవలోకే పలిబోధో హోతీ"తి మనుస్సలోకే తమేవ ఉయ్యానం ఆగన్త్వా ఏకస్మిం మనుఞ్ఞట్ఠానే నిసీదిత్వా సమణధమ్మం అకాసి. వరుణనాగరాజాపి సమాదిన్నుపోసథో "నాగభవనే పలిబోధో హోతీ"తి తత్థేవాగన్త్వా ఏకస్మిం మనుఞ్ఞట్ఠానే నిసీదిత్వా సమణధమ్మం అకాసి. సుపణ్ణరాజాపి సమాదిన్నుపోసథో "సుపణ్ణభవనే పలిబోధో హోతీ"తి తత్థేవాగన్త్వా ఏకస్మిం మనుఞ్ఞట్ఠానే నిసీదిత్వా సమణధమ్మం అకాసి. తేపి చత్తారో జనా సాయన్హసమయే సకట్ఠానేహి నిక్ఖమిత్వా మఙ్గలపోక్ఖరణితీరే సమాగన్త్వా అఞ్ఞమఞ్ఞం ఓలోకేత్వా పుబ్బసినేహవసేన సమగ్గా సమ్మోదమానా హుత్వా అఞ్ఞమఞ్ఞం మేత్తచిత్తం ఉపట్ఠపేత్వా మధురపటిసన్థారం కరింసు. తేసు సక్కో మఙ్గలసిలాపట్టే

నిసీది, ఇతరేపి అత్తనో అత్తనో యుత్తాసనం ఞత్వా నిసీదింసు. అథ నే సక్కో ఆహ "మయం చత్తారోపి రాజానోవ , అమ్హేసు పన కస్స సీలం మహన్త"న్తి? అథ నం వరుణనాగరాజా ఆహ "తుమ్హాకం తిణ్ణం జనానం సీలతో మయ్హం సీలం మహన్త"న్తి. "కిమేత్థ కారణ"న్తి? "అయం సుపణ్ణరాజా అమ్హాకం జాతానమ్పి అజాతానమ్పి పచ్చామిత్తోవ, అహం ఏవరూపం అమ్హాకం జీవితక్ఖయకరం పచ్చామిత్తం దిస్వాపి కోధం న కరోమి, ఇమినా కారణేన మమ సీలం మహన్త"న్తి వత్వా ఇదం దసకనిపాతే చతుపోసథజాతకే పఠమం గాథమాహ –

"యో కోపనేయ్యే న కరోతి కోపం, న కుజ్ఝతి సప్పురిసో కదాచి;

కుద్ధోపి సో నావికరోతి కోపం, తం వే నరం సమణమాహు లోకే"తి. (జా॰ ౧.౧౦.౨౪);

తత్థ **యోతి** ఖత్తియాదీసు యో కోచి. **కోపనేయ్యేతి** కుజ్ఝితబ్బయుత్తకే పుగ్గలే ఖన్తీవాదీతాపసో వియ కోపం న కరోతి. **కదాచీతి** యో కిస్మిఞ్చి కాలే న కుజ్ఝతేవ. **కుద్ధోపీతి** సచే పన సో సప్పురిసో కుజ్ఝతి, అథ కుద్ధోపి తం కోపం నావికరోతి చూళబోధితాపసో వియ. **తం వే నరన్తి** మహారాజానో తం వే పురిసం సమితపాపతాయ లోకే పణ్డితా "సమణ"న్తి కథేన్తి. ఇమే పన గుణా మయి సన్తి, తస్మా మమేవ సీలం మహన్తన్తి.

తం సుత్వా సుపణ్ణరాజా "అయం నాగో మమ అగ్గభక్ఖో, యస్మా పనాహం ఏవరూపం అగ్గభక్ఖం దిస్వాపి ఖుదం అధివాసేత్వా ఆహారహేతు పాపం న కరోమి, తస్మా మమేవ సీలం మహన్త"న్తి వత్వా ఇమం గాథమాహ –

"ఊనూదరో యో సహతే జిఘచ్ఛం, దన్తో తపస్సీ మితపానభోజనో;

ఆహారహేతు న కరోతి పాపం, తం వే నరం సమణమాహు లోకే"తి. (జా॰ ౧.౧౦.౨౫);

తత్థ **దన్తోతి** ఇన్ద్రియదమనేన సమన్నాగతో. **తపస్సీతి** తపనిస్సితకో. **ఆహారహేతూతి** అతిజిఘచ్ఛపీళితోపి యో పాపం లామకకమ్మం న కరోతి ధమ్మసేనాపతిసారిపుత్తత్థేరో వియ. అహం పనజ్జ ఆహారహేతు పాపం న కరోమి, తస్మా మమేవ సీలం మహన్తన్తి.

తతో సక్కో దేవరాజా "అహం నానప్పకారం సుఖపదట్ఠానం దేవలోకసమ్పత్తిం పహాయ సీలరక్ఖణత్థాయ మనుస్సలోకం ఆగతో, తస్మా మమేవ సీలం మహన్త"న్తి వత్వా ఇమం గాథమాహ –

"ఖిడ్డం రతిం విప్పజహిత్వాన సబ్బం, న చాలికం భాసతి కిఞ్చి లోకే;

విభూసట్ఠానా విరతో మేథునస్మా, తం వే నరం సమణమాహు లోకే"తి. (జా॰ ౧.౧౦.౨౬);

తత్థ **ఖిడ్డన్తి** కాయికవాచసికఖిడ్డం. **రతిన్తి** దిబ్బకామగుణరతిం. **కిఞ్చీతి** అప్పమత్తకమ్పి. **విభూసట్ఠానాతి** మంసవిభూసా ఛవివిభూసాతి ద్వే విభూసా. తత్థ అజ్ఝోహరణీయాహారో మంసవిభూసా నామ, మాలాగన్ధాదీని ఛవివిభూసా నామ, యేన అకుసలచిత్తేన ధారీయతి, తం తస్స ఠానం, తతో విరతో మేథునసేవనతో చ యో పటివిరతో. **తం వే నరం సమణమాహు లోకేతి** అహం అజ్జ దేవచ్ఛరాయో పహాయ ఇధాగన్త్వా సమణధమ్మం కరోమి, తస్మా మమేవ సీలం మహన్తన్తి. ఏవం సక్కోపి అత్తనో సీలమేవ వణ్ణేతి.

తం సుత్వా ధనఞ్చయరాజా "అహం అజ్జ మహన్తం పరిగ్గహం సోళససహస్సనాటకిత్థిపరిపుణ్ణం అన్తేపురం చజిత్వా ఉయ్యానే సమణధమ్మం కరోమి, తస్మా మమేవ సీలం మహన్త"న్తి వత్వా ఇమం గాథమాహ –

"పరిగ్గహం లోభధమ్మఞ్చ సబ్బం, యో వే పరిఞ్ఞాయ పరిచ్చజేతి;

దన్తం ఠితత్తం అమమం నిరాసం, తం వే నరం సమణమాహు లోకే"తి. (జా॰ ౧.౧౦.౨౭);

తత్థ **పరిగ్గహన్తి** నానప్పకారం వత్థుకామం. **లోభధమ్మన్తి** తస్మిం ఉప్పజ్జనతణ్హం. **పరిఞ్ఞాయాతి** ఞాతపరిఞ్ఞా, తీరణపరిఞ్ఞా, పహానపరిఞ్ఞాతి ఇమాహి తీహి పరిఞ్ఞాహి పరిజానిత్వా. తత్థ ఖన్ధాదీనం దుక్ఖాదిసభావజాననం ఞాతపరిఞ్ఞా, తేసు అగుణం ఉపధారేత్వా తీరణం తీరణపరిఞ్ఞా, తేసు దోసం దిస్వా ఛన్దరాగస్సాపకడ్ఢనం పహానపరిఞ్ఞా. యో ఇమాహి తీహి పరిఞ్ఞాహి జానిత్వా వత్థుకామకిలేసకామే పరిచ్చజతి, ఛడ్డేత్వా గచ్ఛతి. **దన్తన్తి** నిబ్బిసేవనం. **ఠితత్తన్తి** మిచ్ఛావితక్కాభావేన ఠితసభావం. **అమమన్తి** అహన్తి మమాయనతణ్హారహితం. **నిరాసన్తి** పుత్తదారాదీసు నిచ్ఛన్దరాగం. **తం వే నరన్తి** తం ఏవరూపం పుగ్గలం "సమణ"న్తి వదన్తి.

ఇతి తే సబ్బేపి అత్తనో అత్తనో సీలమేవ మహన్తన్తి వణ్ణేత్వా సక్కాదయో ధనఞ్చయం పుచ్ఛింసు "అత్థి పన, మహారాజ, కోచి తుమ్హాకం సన్తికే పణ్డితో, యో నో ఇమం కఙ్ఖం వినోదేయ్యా"తి . "ఆమ, మహారాజానో మమ అత్థధమ్మానుసాసకో మహాపఞ్ఞో అసమధురో విధురపణ్డితో నామ అత్థి, సో నో ఇమం కఙ్ఖం వినోదేస్సతి, తస్స సన్తికం గచ్ఛామా"తి. అథ తే సబ్బే "సాధూ"తి సమ్పటిచ్ఛింసు. అథ సబ్బేపి ఉయ్యానా నిక్ఖమిత్వా ధమ్మసభం గన్త్వా పల్లఙ్కం అలఙ్కారాపేత్వా బోధిసత్తం పల్లఙ్కవరమజ్ఝే నిసీదాపేత్వా పటిసన్థారం కత్వా ఏకమన్తం నిసిన్నా "పణ్డిత, అమ్హాకం కఙ్ఖా ఉప్పన్నా, తం నో వినోదేహీ"తి వత్వా ఇమం గాథమాహంసు –

"పుచ్ఛామ కత్తారమనోమపఞ్ఞం, కథాసు నో విగ్గహో అత్థి జాతో;

ఛిన్దజ్జ కఙ్ఖం విచికిచ్ఛితాని, తదజ్జ కఙ్ఖం వితరేము సబ్బే"తి. (జా॰ ౧.౧౦.౨౮);

తత్థ **కత్తారన్తి** కత్తబ్బయుత్తకకారకం. **విగ్గహో అత్థి జాతోతి** ఏకో సీలవిగ్గహో సీలవివాదో ఉప్పన్నో అత్థి. **ఛిన్దజ్జాతి** అమ్హాకం తం కఙ్ఖం తాని చ విచికిచ్ఛితాని వజిరేన సినేరుం పహరన్తో వియ అజ్జ ఛిన్ద. **వితరేమూతి** వితరేయ్యామ.

పణ్డితో తేసం కథం సుత్వా "మహారాజానో తుమ్హాకం సీలం నిస్సాయ ఉప్పన్నం వివాదకథం సుకథితదుక్కథితం జానిస్సామీ"తి వత్వా ఇమం గాథమాహ –

"యే పణ్డితా అత్థదసా భవన్తి, భాసన్తి తే యోనిసో తత్థ కాలే;

కథం ను కథానం అభాసితానం, అత్థం నయేయ్యుం కుసలా జనిన్దా"తి. (జా॰ ౧.౧౦.౨౯);

తత్థ **అత్థదసాతి** అత్థదస్సనసమత్థా. **తత్థ కాలేతి** తస్మిం విగ్గహే ఆరోచితే యుత్తప్పయుత్తకాలే తే పణ్డితా తమత్థం ఆచిక్ఖన్తా యోనిసో భాసన్తి. **అత్థం నయేయ్యుం కుసలాతి** కుసలా ఛేకాపి సమానా అభాసితానం కథానం కథం ను అత్థం ఞాణేన నయేయ్యుం ఉపపరిక్ఖేయ్యుం. **జనిన్దాతి** రాజానో ఆలపతి. తస్మా ఇదం తావ మే వదేథ.

“కథం హవే భాసతి నాగరాజా, గరుళో పన వేనతేయ్యో కిమాహ;

గన్ధబ్బరాజా పన కిం వదేతి, కథం పన కురూనం రాజసేట్ఠో”తి. (జా. ౧.౧౦.౩౦);

తత్థ **గన్ధబ్బరాజాతి** సక్కం సన్ధాయాహ.

అథస్స తే ఇమం గాథమాహంసు –

“ఖన్తిం హవే భాసతి నాగరాజా, అప్పాహారం గరుళో వేనతేయ్యో;

గన్ధబ్బరాజా రతివిప్పహానం, అకిఞ్చనం కురూనం రాజసేట్ఠో”తి. (జా. ౧.౧౦.౩౧);

తస్సత్థో – పణ్డిత, నాగరాజా తావ కోపనేయ్యేపి పుగ్గలే అకుప్పనసఙ్ఖాతం అధివాసనఖన్తిం వణ్ణేతి, గరుళో అప్పాహారతాసఙ్ఖాతం ఆహారహేతు పాపస్స అకరణం, సక్కో పఞ్చకామగుణరతీనం విప్పహానం, కురురాజా నిప్పలిబోధభావం వణ్ణేతీతి.

అథ తేసం కథం సుత్వా మహాసత్తో ఇమం గాథమాహ –

“సబ్బాని ఏతాని సుభాసితాని, న హేత్థ దుబ్భాసితమత్థి కిఞ్చి;

యస్మిఞ్చ ఏతాని పతిట్ఠితాని, అరావ నాభ్యా సుసమోహితాని;

చతుబ్భి ధమ్మేహి సమఙ్గిభూతం, తం వే నరం సమణమాహు లోకే”తి. (జా. ౧.౧౦.౩౨);

తత్థ **ఏతానీతి** ఏతాని చత్తారిపి గుణజాతాని యస్మిం పుగ్గలే సకటనాభియం సుట్ఠు సమోహితాని అరా వియ పతిట్ఠితాని, చతూహిపేతేహి ధమ్మేహి సమన్నాగతం పుగ్గలం పణ్డితా “సమణ”న్తి ఆహు లోకేతి.

ఏవం మహాసత్తో చతున్నమ్పి సీలం ఏకసమమేవ అకాసి. తం సుత్వా చత్తారోపి రాజానో తస్స తుట్ఠా థుతిం కరోన్తా ఇమం గాథమాహంసు –

“తువఞ్హి సేట్ఠో త్వమనుత్తరోసి, త్వం ధమ్మగూ ధమ్మవిదూ సుమేధో;

పఞ్ఞాయ పఞ్హం సమధిగ్గహేత్వా, అచ్ఛేచ్ఛి ధీరో విచికిచ్ఛితాని;

అచ్ఛేచ్ఛి కఙ్ఖం విచికిచ్ఛితాని, చున్దో యథా నాగదన్తం ఖరేనా”తి. (జా. ౧.౧౦.౩౩).

తత్థ **త్వమనుత్తరోసీతి** త్వం అనుత్తరో అసి, నత్థి తయా ఉత్తరితరో నామ. **ధమ్మగూతి** ధమ్మస్స గోపకో చేవ ధమ్మఞ్ఞూ చ. **ధమ్మవిదూతి** పాకటధమ్మో. **సుమేధోతి** సున్దరపఞ్ఞో **పఞ్ఞాయాతి** అత్తనో పఞ్ఞాయ అమ్హాకం పఞ్హం సుట్ఠు అధిగణ్హిత్వా “ఇదమేత్థ కారణ”న్తి యథాభూతం ఞత్వా. **అచ్ఛేచ్ఛీతి** త్వం ధీరో అమ్హాకం విచికిచ్ఛితాని ఛిన్ది, ఏవం ఛిన్దన్తో చ “ఛిన్దథ కఙ్ఖం విచికిచ్ఛితానీ”తి ఇదం అమ్హాకం ఆయాచనం సమ్పాదేన్తో అచ్ఛేచ్ఛి కఙ్ఖం విచికిచ్ఛితాని . **చున్దో యథా నాగదన్తం ఖరేనాతి** యథా దన్తకారో కకచేన హత్థిదన్తం ఛిన్దేయ్య, ఏవం ఛిన్దీతి అత్థో.

ఏవం తే చత్తారోపి రాజానో తస్స పఞ్హబ్యాకరణేన తుట్ఠమానసా అహేసుం. అథ నం సక్కో దిబ్బదుకూలేన పూజేసి, గరుళో సువణ్ణమాలాయ, వరుణో నాగరాజా మణినా, ధనఞ్చయరాజా గవసహస్సాదీహి పూజేసి. తేనేవాహ –

"నీలుప్పలాభం విమలం అనగ్ఘం, వత్థం ఇదం ధూమసమానవణ్ణం;
పఞ్హస్స వేయ్యాకరణేన తుట్ఠో, దదామి తే ధమ్మపూజాయ ధీర.

"సువణ్ణమాలం సతపత్తఫుల్లితం, సకేసరం రత్నసహస్సమణ్డితం;
పఞ్హస్స వేయ్యాకరణేన తుట్ఠో, దదామి తే ధమ్మపూజాయ ధీర.

"మణిం అనగ్ఘం రుచిరం పభస్సరం, కణ్ఠావసత్తం మణిభూసితం మే;
పఞ్హస్స వేయ్యాకరణేన తుట్ఠో, దదామి తే ధమ్మపూజాయ ధీర.

"గవం సహస్సం ఉసభఞ్చ నాగం, ఆజఞ్ఞయుత్తే చ రథే దస ఇమే;
పఞ్హస్స వేయ్యాకరణేన తుట్ఠో, దదామి తే గామవరాని సోళసా"తి. (జా॰ ౧.౧౦.౩౪-౩౭);

ఏవం సక్కాదయో మహాసత్తం పూజేత్వా సకట్ఠానమేవ అగమింసు.

చతుపోసథకణ్డం నిట్ఠితం.

దోహళకణ్డం

తేసు నాగరాజస్స భరియా విమలాదేవీ నామ. సా తస్స గీవాయ పిళన్ధనమణిం అపస్సన్తీ పుచ్ఛి "దేవ, కహం పన తే మణీ"తి? "భద్దే, చన్దబ్రాహ్మణపుత్తస్స విధురపణ్డితస్స ధమ్మకథం సుత్వా పసన్నచిత్తో అహం తేన మణినా తం పూజేసిం. న కేవలఞ్చ అహమేవ, సక్కోపి తం దిబ్బదుకూలేన పూజేసి, సుపణ్ణరాజా సువణ్ణమాలాయ, ధనఞ్చయరాజా గవస్ససహస్సాదీహి పూజేసీ"తి. "ధమ్మకథికో సో, దేవా"తి. "భద్దే, కిం వదేసి, జమ్బుదీపతలే బుద్ధుప్పాదో వియ పవత్తతి, సకలజమ్బుదీపే ఏకసతరాజానో తస్స మధురధమ్మకథాయ బజ్ఝిత్వా హత్థికన్తవీణాసరేన పలుద్ధమత్తవారణా వియ అత్తనో అత్తనో రజ్జాని గన్తుం న ఇచ్ఛన్తి, ఏవరూపో సో మధురధమ్మకథికో"తి తస్స గుణం వణ్ణేసి. సా విధురపణ్డితస్స గుణకథం సుత్వా తస్స ధమ్మకథం సోతుకామా హుత్వా చిన్తేసి "సచాహం వక్ఖామి 'దేవ, తస్స ధమ్మకథం సోతుకామా, ఇధ నం ఆనేహీ'తి, న మేతం ఆనేస్సతి. యంనూనాహం 'తస్స మే హదయే దోహళో ఉప్పన్నో'తి గిలానాలయం కరేయ్య"న్తి. సా తథా కత్వా సిరగబ్భం పవిసిత్వా అత్తనో పరిచారికానం సఞ్ఞం దత్వా సిరిసయనే నిపజ్జి. నాగరాజా ఉపట్ఠానవేలాయ తం అపస్సన్తో "కహం విమలా"తి పరిచారికాయో పుచ్ఛిత్వా "గిలానా, దేవా"తి వుత్తే ఉట్ఠాయాసనా తస్సా సన్తికం గన్త్వా సయనపస్సే నిసీదిత్వా సరీరం పరిమజ్జన్తో పఠమం గాథమాహ –

౧౩౪౮"పణ్డు కిసియాసి దుబ్బలా, వణ్ణరూపం న తవేదిసం పురే;
విమలే అక్ఖాహి పుచ్ఛితా, కీదిసీ తుయ్హం సరీరవేదనా"తి.

తత్థ **పణ్డూతి** పణ్డుపలాసవణ్ణా. **కిసియాతి** కిసా. **దుబ్బలాతి** అప్పథామా. **వణ్ణరూపం న తవేదిసం పురేతి** తవ వణ్ణసఙ్ఖాతం రూపం పురే ఏదిసం న హోతి, నిద్దోసం అనవజ్జం, తం ఇదాని పరివత్తిత్వా అమనుఞ్ఞసభావం జాతం. **విమలేతి** తం ఆలపతి.

అథస్స సా ఆచిక్ఖన్తీ దుతియం గాథమాహ –

౧౩౪౫.‘ధమ్మో మనుజేసు మాతీనం, దోహళో నామ జనిన్ద వుచ్చతి;

ధమ్మాహటం నాగకుఞ్జర, విధురస్స హదయాభిపత్థయే’’తి.

తత్థ **ధమ్మోతి** సభావో. **మాతీనన్తి** ఇత్థీనం. **జనిన్దాతి** నాగజనస్స ఇన్ద. **ధమ్మాహటం నాగకుఞ్జర, విధురస్స హదయాభిపత్థయేతి** నాగసేట్ఠ, అహం ధమ్మేన సమేన అసాహసికకమ్మేన ఆహటం విధురస్స హదయం అభిపత్థయామి, తం మే లభమానాయ జీవితం అత్థి, అలభమానాయ ఇధేవ మరణన్తి తస్స పణ్డితస్స హదయం సన్ధాయేవమాహ –

తం సుత్వా నాగరాజా తతియం గాథమాహ –

౧౩౪౬.‘‘చన్దం ఖో త్వం దోహళాయసి, సూరియం వా అథ వాపి మాలుతం;

దుల్లభఞ్హి విధురస్స దస్సనం, కో విధురమిధ మానయిస్సతీ’’తి.

తత్థ **దుల్లభఞ్హి విధురస్స దస్సనన్తి** అసమధురస్స విధురస్స దస్సనమేవ దుల్లభం. తస్స హి సకలజమ్బుదీపే రాజానో ధమ్మికం రక్ఖావరణగుత్తిం పచ్చుపట్ఠాపేత్వా విచరన్తి, పస్సితుమ్పి నం కోచి న లభతి, తం కో ఇధ ఆనయిస్సతీతి వదతి.

సా తస్స వచనం సుత్వా ‘‘అలభమానాయ మే ఇధేవ మరణ’’న్తి పరివత్తిత్వా పిట్ఠిం దత్వా సాళకకణ్ణేన ముఖం పిదహిత్వా నిపజ్జి. నాగరాజా అనత్తమనో సిరిగబ్భం పవిసిత్వా సయనపిట్ఠే నిసిన్నో ‘‘విమలా విధురపణ్డితస్స హదయమంసం ఆహరాపేతీ’’తి సఞ్ఞీ హుత్వా ‘‘పణ్డితస్స హదయం అలభన్తియా విమలాయ జీవితం నత్థి, కథం ను ఖో తస్స హదయమంసం లభిస్సామీ’’తి చిన్తేసి. అథస్స ధీతా ఇరన్ధతీ నామ నాగకఞ్ఞా సబ్బాలఙ్కారపటిమణ్డితా మహన్తేన సిరివిలాసేన పితు ఉపట్ఠానం ఆగన్త్వా పితరం వన్దిత్వా ఏకమన్తం ఠితా, సా తస్స ఇన్ద్రియవికారం దిస్వా ‘‘తాత, అతివియ దోమనస్సప్పత్తోసి, కిం ను ఖో కారణ’’న్తి పుచ్ఛన్తీ ఇమం గాథమాహ –

౧౩౪౭.‘‘కిం ను తాత తువం పజ్ఝాయసి, పదుమం హత్థగతంవ తే ముఖం;

కిం ను దుమ్మనరూపోసి ఇస్సర, మా త్వం సోచి అమిత్తతాపనా’’తి.

తత్థ **పజ్ఝాయసీతి** పునప్పునం చిన్తేసి. **హత్థగతన్తి** హత్థేన పరిమద్దితం పదుమం వియ తే ముఖం జాతం. **ఇస్సరాతి** పఞ్చయోజనసతికస్స మన్దిరనాగభవనస్స, సామీతి.

ధీతు వచనం సుత్వా నాగరాజా తమత్థం ఆరోచేన్తో ఆహ –

౧౩౫౮మాతా హి తవ ఇరన్ధతి, విధురస్స హదయం ధనియతి;

దుల్లభఞ్హి విధురస్స దస్సనం, కో విధురమిధ మానయిస్సతీ”తి.

తత్థ **ధనియతీ**తి పత్థేతి ఇచ్ఛతి.

అథ నం నాగరాజా “అమ్మ, మమ సన్తికే విధురం ఆనేతుం సమత్థో నత్థి, త్వం మాతు జీవితం దేహి, విధురం ఆనేతుం సమత్థం భత్తారం పరియేసాహీ”తి ఉయ్యోజేన్తో ఉపడ్ఢగాథమాహ –

౧౩౫౯తస్స భత్తుపరియేసనం చర, యో విధురమిధ మానయిస్సతీ”తి.

తత్థ **చరా**తి విచర.

ఇతి సో కిలేసాభిరతభావేన ధీతు అననుచ్ఛవికం కథం కథేసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

“పితునో చ సా సుత్వాన వాక్యం, రత్తిం నిక్ఖమ్మ అవస్సుతిం చరీ”తి.

తత్థ **అవస్సుతి**న్తి భిక్ఖవే, సా నాగమాణవికా పితు వచనం సుత్వా పితరం అస్సాసేత్వా మాతు సన్తికం గన్త్వా తమ్పి అస్సాసేత్వా అత్తనో సిరిగబ్భం గన్త్వా సబ్బాలఙ్కారేహి అత్తానం అలఙ్కరిత్వా ఏకం కుసుమ్భరత్తవత్థం నివాసేత్వా ఏకం ఏకంసే కత్వా తమేవ రత్తిం ఉదకం ద్విధా కత్వా నాగభవనతో నిక్ఖమ్మ హిమవన్తప్పదేసే సముద్దతీరే ఠితం సట్ఠియోజనుబ్బేధం ఏకగ్ఘనం కాళపబ్బతం నామ అఞ్జనగిరిం గన్త్వా అవస్సుతిం చరి కిలేసఅవస్సుతిం భత్తుపరియేసనం చరీతి అత్థో.

చరన్తీ చ యాని హిమవన్తే వణ్ణగన్ధసమ్పన్నాని పుప్ఫాని, తాని ఆహరిత్వా సకలపబ్బతం మణిఅగ్ఘియం వియ అలఙ్కరిత్వా ఉపరితలే పుప్ఫసన్థారం కత్వా మనోరమేనాకారేన నచ్చిత్వా మధురగీతం గాయన్తీ సత్తమం గాథమాహ –

౧౩౬౦కే గన్ధబ్బే రక్ఖసే చ నాగే, కే కిమ్పురిసే చాపి మానుసే;

కే పణ్డితే సబ్బకామదదే, దీఘరత్తం భత్తా మే భవిస్సతీ”తి.

తత్థ **కే గన్ధబ్బే రక్ఖసే చ నాగే**తి కో గన్ధబ్బో వా రక్ఖసో వా నాగో వా. **కే పణ్డితే సబ్బకామదదే**తి కో ఏతేసు గన్ధబ్బాదీసు పణ్డితో సబ్బకామం దాతుం సమత్థో, సో విధురస్స హదయమంసదోహళినియా మమ మాతు మనోరథం మత్థకం పాపేత్వా మయ్హం దీఘరత్తం భత్తా భవిస్సతీతి.

తస్మిం ఖణే వేస్సవణమహారాజస్స భాగినేయ్యో పుణ్ణకో నామ యక్ఖసేనాపతి తిగావుతప్పమాణం మనోమయసిన్ధవం అభిరుయ్హ కాళపబ్బతమత్థకేన యక్ఖసమాగమం గచ్ఛన్తో తం తాయ గీతసద్దం అస్సోసి. అనన్తరే అత్తభావే అనుభూతపుబ్బాయ ఇత్థియా గీతసద్దో తస్స ఛవిఆదీని ఛిన్దిత్వా అట్ఠిమిఞ్జం ఆహచ్చ అట్ఠాసి. సో తాయ పటిబద్ధచిత్తో హుత్వా నివత్తిత్వా సిన్ధవపిట్ఠే నిసిన్నోవ “భద్దే, అహం మమ పఞ్ఞాయ ధమ్మేన సమేన విధురస్స హదయం ఆనేతుం సమత్థోమ్హి, త్వం మా చిన్తయీ”తి తం అస్సాసేన్తో అట్ఠమం గాథమాహ –

౧౩౨౩‘అస్సాస హేస్సామి తే పతి, భత్తా తే హేస్సామి అనిన్దలోచనే;

పఞ్ఞా హి మమం తథావిధా, అస్సాస హేస్ససి భరియా మమా”తి.

తత్థ **అనిన్దలోచనే**తి అనిన్దితబ్బలోచనే. **తథావిధా**తి విధురస్స హదయమంసం ఆహరణసమత్థా.

అథ నం ఇరన్ధతీ “తేన హి ఏహి, గచ్ఛామ మే పితు సన్తిక”న్తి ఆనేసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౩౨౪అవచాసి పుణ్ణకం ఇరన్ధతీ, పుబ్బపథానుగతేన చేతసా;

ఏహి గచ్ఛామ పితు మమన్తికే, ఏసోవ తే ఏతమత్థం పవక్ఖతీ”తి.

తత్థ **పుబ్బపథానుగతేనా**తి అనన్తరే అత్తభావే భూతపుబ్బసామికే తస్మిం పుబ్బపథేనేవ అనుగతేన. **ఏహి గచ్ఛామా**తి భిక్ఖవే, సో యక్ఖసేనాపతి ఏవం వత్వా “ఇమం అస్సపిట్ఠిం ఆరోపేత్వా నేస్సామీ”తి పబ్బతమత్థకా ఓతరిత్వా తస్సా గహణత్థం హత్థం పసారేసి. సా అత్తనో హత్థం గణ్హితుం అదత్వా తేన పసారితహత్థం సయం గహేత్వా “సామి, నాహం అనాథా, మయ్హం పితా వరుణో నామ నాగరాజా, మాతా విమలా నామ దేవీ, ఏహి మమ పితు సన్తికం గచ్ఛామ, ఏసో ఏవ తే యథా అమ్హాకం మఙ్గలకిరియాయ భవితబ్బం, ఏవం ఏతమత్థం పవక్ఖతీ”తి అవచాసి.

ఏవం వత్వా సా యక్ఖం గహేత్వా పితు సన్తికం అగమాసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౩౨౫అలఙ్కతా సువసనా, మాలినీ చన్దనుస్సదా;

యక్ఖం హత్థే గహేత్వాన, పితుసన్తికుపాగమీ”తి.

తత్థ **పితుసన్తికుపాగమీ**తి అత్తనో పితునో నాగరఞ్ఞో సన్తికం ఉపాగమి.

పుణ్ణకోపి యక్ఖో పటిహరిత్వా నాగరాజస్స సన్తికం గన్త్వా ఇరన్ధతిం యాచన్తో ఆహ –

౧౩౨౬“నాగవర వచో సుణోహి మే, పతిరూపం పటిపజ్జ సుఙ్కియం;

పత్థేమి అహం ఇరన్ధతిం, తాయ సమఙ్గిం కరోహి మం తువం.

౧౩౨౭సతం హత్థీ సతం అస్సా, సతం అస్సతరీరథా;

సతం వలభియో పుణ్ణా, నానారత్నస్స కేవలా;

తే నాగ పటిపజ్జస్సు, ధీతరం దేహిరన్ధతి”న్తి.

తత్థ **సుఙ్కియ**న్తి అత్తనో కులపదేసానురూపం ధీతు సుఙ్కం ధనం పటిపజ్జ గణ్హ. **సమఙ్గిం కరోహీ**తి మం తాయ సద్ధిం సమఙ్గిభూతం కరోహి. **వలభియో**తి భణ్డసకటియో. **నానారత్నస్స కేవలా**తి నానారతనస్స సకలపరిపుణ్ణా.

అథ నం నాగరాజా ఆహ –

౧౩౨౮యావ ఆమన్తయే ఞాతీ, మిత్తే చ సుహదజ్జనే;

అనామన్త కతం కమ్మం, తం పచ్ఛా అనుతప్పతీ’’తి.

తత్థ **యావ ఆమన్తయే ఞాతీ**తి భో యక్ఖసేనాపతి, అహం తుయ్హం ధీతరం దేమి, నో న దేమి, థోకం పన ఆగమేహి, యావ ఞాతకేపి జానాపేమి. **తం పచ్ఛా అనుతప్పతీ**తి ఇత్థియో హి గతగతట్ఠానే అభిరమన్తిపి అనభిరమన్తిపి, అనభిరతికాలే ఞాతకాదయో అమ్హేహి సద్ధిం అనామన్తేత్వా కతం కమ్మం నామ ఏవరూపం హోతీతి ఉస్సుక్కం న కరోన్తి, ఏవం తం కమ్మం పచ్ఛా అనుతాపం ఆవహతీతి.

ఏవం వత్వా సో భరియాయ వసనట్ఠానం గన్త్వా తాయ సద్ధిం సల్లపి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౩౮౯.తతో సో వరుణో నాగో, పవిసిత్వా నివేసనం;

భరియం ఆమన్తయిత్వాన, ఇదం వచనమబ్రవి.

౧౩౯౦.‘‘అయం సో పుణ్ణకో యక్ఖో, యాచతీ మం ఇరన్ధతిం;

బహునా విత్తలాభేన, తస్స దేమ పియం మమ’’న్తి.

తత్థ **పవిసిత్వా**తి వరుణో పుణ్ణకం తత్థేవ ఠపేత్వా సయం ఉట్ఠాయ యత్థస్స భరియా నిపన్నా, తం నివేసనం పవిసిత్వా. **పియం మమ**న్తి మమ పియం ధీతరం తస్స బహునా విత్తలాభేన దేమాతి పుచ్ఛతి.

విమలా ఆహ –

౧౩౯౧.‘న ధనేన న విత్తేన, లబ్భా అమ్హం ఇరన్ధతీ;

సచే చ ఖో హదయం పణ్డితస్స, ధమ్మేన లద్ధా ఇధ మాహరేయ్య;

ఏతేన విత్తేన కుమారి లబ్భా, నాఞ్ఞం ధనం ఉత్తరి పత్థయామా’’తి.

తత్థ **అమ్హం ఇరన్ధతీ**తి అమ్హాకం ధీతా ఇరన్ధతీ. **ఏతేన విత్తేనా**తి ఏతేన తుట్ఠికారణేన.

సో తాయ సద్ధిం మన్తేత్వా పునదేవ పుణ్ణకేన సద్ధిం మన్తేసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౩౯౨.తతో సో వరుణో నాగో, నిక్ఖమిత్వా నివేసనా;

పుణ్ణకామన్తయిత్వాన, ఇదం వచనమబ్రవి.

౧౩౯౩.‘‘న ధనేన న విత్తేన, లబ్భా అమ్హం ఇరన్ధతీ;

సచే తువం హదయం పణ్డితస, ధమ్మేన లద్ధా ఇధ మాహరేసి;

ఏతేన విత్తేన కుమారి లబ్భా, నాఞ్ఞం ధనం ఉత్తరి పత్థయామా’’తి.

తత్థ **పుణ్ణకామన్తయిత్వానా**తి పుణ్ణకం ఆమన్తయిత్వా.

పుణ్ణకో ఆహ –

౧౩౬౪‘‘యం పణ్డితోత్యేకే వదన్తి లోకే, తమేవ బాలోతి పునాహు అఞ్ఞే;
అక్ఖాహి మే విప్పవదన్తి ఏత్థ, కం పణ్డితం నాగ తువం వదేసీ’’తి.

తత్థ **యం పణ్డితోత్యేకే**తి సో కిర ‘‘హదయం పణ్డితస్సా’’తి సుత్వా చిన్తేసి ‘‘యం ఏకే పణ్డితోతి వదన్తి, తమేవ అఞ్ఞే బాలోతి కథేన్తి. కిఞ్చాపి మే ఇరన్ధతియా విధురోతి అక్ఖాతం, తథాపి తథతో జానితుం పుచ్ఛిస్సామి న’’న్తి. తస్మా ఏవమాహ.

నాగరాజా ఆహ –

౧౩౬౫‘‘కోరబ్యరాజస్స ధనఞ్చయస్స, యది తే సుతో విధురో నామ కత్తా;
ఆనేహి తం పణ్డితం ధమ్మలద్ధా, ఇరన్ధతీ పదచరా తే హోతూ’’తి.

తత్థ **ధమ్మలద్ధా**తి ధమ్మేన లభిత్వా. **పదచరా**తి పాదపరిచారికా.

తం సుత్వా పుణ్ణకో సోమనస్సప్పత్తో సిన్ధవం నయనత్థాయ ఉపట్ఠాకం ఆణాపేసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౩౬౬‘‘ఇదఞ్చ సుత్వా వరుణస్స వాక్యం, ఉట్ఠాయ యక్ఖో పరమప్పతీతో;
తత్థేవ సన్తో పురిసం అసంసి, ఆనేహి ఆజఞ్ఞమిధేవ యుత్త’’న్తి.

తత్థ **పురిసం అసంసీ**తి అత్తనో ఉపట్ఠాకం ఆణాపేసి. **ఆజఞ్ఞ**న్తి కారణాకారణజాననకసిన్ధవం. **యుత్త**న్తి కప్పితం.

౧౩౬౭‘‘జాతరూపమయా కణ్ణా, కాచమ్హిచమయా ఖురా;
జమ్బోనదస్స పాకస్స, సువణ్ణస్స ఉరచ్ఛదో’’తి.

తత్థ **జాతరూపమయా కణ్ణా**తి తమేవ సిన్ధవం వణ్ణేన్తో ఆహ. తస్స హి మనోమయస్స సిన్ధవస్స జాతరూపమయా కణ్ణా, కాచమ్హిచమయా ఖురా, తస్స ఖురా రత్తమణిమయాతి అత్థో. **జమ్బోనదస్స పాకస్సా**తి జమ్బోనదస్స పక్కస్స రత్తసువణ్ణస్స ఉరచ్ఛదో.

సో పురిసో తావదేవ తం సిన్ధవం ఆనేసి. పుణ్ణకో తం అభిరుయ్హ ఆకాసేన వేస్సవణస్స సన్తికం గన్త్వా నాగభవనం వణ్ణేత్వా తం పవత్తిం ఆరోచేసి. తస్సత్థస్స పకాసనత్థం ఇదం వుత్తం –

౧౩౬౮‘‘దేవవాహవహం యానం, అస్సమారుయ్హ పుణ్ణకో;
అలఙ్కతో కప్పితకేసమస్సు, పక్కామి వేహాయసమన్తలిక్ఖే.

౧౩౬౯‘‘సో పుణ్ణకో కామరాగేన గిద్ధో, ఇరన్ధతిం నాగకఞ్ఞం జిగీసం;
గన్త్వాన తం భూతపతిం యసస్సిం, ఇచ్చబ్రవీ వేస్సవణం కుపేరం.

౧౩౭౦‘‘భోగవతీ నామ మన్దిరే, వాసా హిరఞ్ఞవతీతి వుచ్చతి;
నగరే నిమ్మితే కఞ్చనమయే, మణ్డలస్స ఉరగస్స నిట్ఠితం.

౧౩౭౧‘‘అట్టాలకా ఓట్ఠగీవియో, లోహితఙ్కస్స మసారగల్లినో;
పాసాదేత్థ సిలామయా, సోవణ్ణరతనేహి ఛాదితా.

౧౩౭౨‘‘అమ్బా తిలకా చ జమ్బుయో, సత్తపణ్ణా ముచలిన్దకేతకా;
పియఙ్గు ఉద్దాలకా సహా, ఉపరిభద్దకా సిన్దువారకా.

౧౩౭౩‘‘చమ్పేయ్యకా నాగమల్లికా, భగినీమాలా అథ మేత్థ కోలియా;
ఏతే దుమా పరిణామితా, సోభయన్తి ఉరగస్స మన్దిరం.

౧౩౭౪‘‘ఖజ్జురేత్థ సిలామయా, సోవణ్ణధువపుప్ఫితా బహూ;
యత్థ వసతోపపాతికో, నాగరాజా వరుణో మహిద్ధికో.

౧౩౭౫‘‘తస్స కోమారికా భరియా, విమలా కఞ్చనవేల్లివిగ్గహా;
కాలా తరుణావ ఉగ్గతా, పుచిమన్దత్థనీ చారుదస్సనా.

౧౩౭౬‘‘లాఖారసరత్తసుచ్ఛవీ , కణికారావ నివాతపుప్ఫితా;
తిదివోకచరావ అచ్ఛరా, విజ్జువబ్భఘనా వినిస్సటా.

౧౩౭౭‘‘సా దోహళినీ సువిమ్హితా, విధురస్స హదయం ధనియతి;
తం తేసం దేమి ఇస్సర, తేన తే దేన్తి ఇరన్ధతిం మమ’’న్తి.

తత్థ **దేవవాహవహం యాన**న్తి వహితబ్బోతి వాహో, దేవసఙ్ఖాతం వాహం వహతీతి దేవవాహవహం. యన్తి ఏతేనాతి యానం. **కప్పితకేసమస్సూ**తి మణ్డనవసేన సుసంవిహితకేసమస్సు. దేవానం పన కేసమస్సుకరణకమ్మం నామ నత్థి, విచిత్తకథికేన పన కథితం. **జిగీస**న్తి పత్థయన్తో. **వేస్సవణ**న్తి విసాణాయ రాజధానియా ఇస్సరరాజానం. **కువేర**న్తి ఏవంనామకం. **భోగవతీ నామా**తి సమ్పన్నభోగతాయ ఏవంలద్ధనామం. **మన్దిరే**తి మన్దిరం, భవనన్తి అత్థో. **వాసా హిరఞ్ఞవతీ**తి నాగరాజస్స వసనట్ఠానత్తా వాసాతి చ, కఞ్చనవతియా సువణ్ణపాకారేన పరిక్ఖిత్తత్తా హిరఞ్ఞవతీతి చ వుచ్చతి. **నగరే నిమ్మితే**తి నగరం నిమ్మితం. **కఞ్చనమయే**తి సువణ్ణమయం. **మణ్డలస్సా**తి భోగమణ్డలేన సమన్నాగతస్స. **నిట్ఠిత**న్తి కరణపరినిట్ఠితం. **ఓట్ఠగీవియో**తి ఓట్ఠగీవాసణ్ఠానేన కతా రత్తమణిమసారగల్లమయా అట్టాలకా. **పాసాదేత్థా**తి ఏత్థ నాగభవనే పాసాదా. **సిలామయా**తి మణిమయా. **సోవణ్ణరతనేహీ**తి సువణ్ణసఙ్ఖాతేహి రతనేహి, సువణ్ణిట్ఠకాహి ఛాదితాతి అత్థో. **సహా**తి సహకారా. **ఉపరిభద్దకా**తి ఉద్దాలకజాతికాయేవ రుక్ఖా. **చమ్పేయ్యకా నాగమల్లికా**తి చమ్పకా చ నాగా చ మల్లికా చ. **భగినీమాలా అథ మేత్థ కోలియా**తి భగినీమాలా చేవ అథ ఏత్థ నాగభవనే కోలియా నామ రుక్ఖా చ. **ఏతే దుమా పరిణామితా**తి ఏతే పుప్ఫూపగఫలూపగరుక్ఖా అఞ్ఞమఞ్ఞం సఙ్ఘట్టసాఖతాయ పరిణామితా ఆకులసమాకులా. **ఖజ్జురేత్థా**తి ఖజ్జురిరుక్ఖా ఏత్థ. **సిలామయా**తి ఇన్దనీలమణిమయా. **సోవణ్ణధువపుప్ఫితా**తి తే పన సువణ్ణపుప్ఫేహి నిచ్చపుప్ఫితా. **యత్థ వసతోపపాతికో**తి యత్థ నాగభవనే ఓపపాతికో నాగరాజా వసతి. **కఞ్చనవేల్లివిగ్గహా**తి సువణ్ణరాసిసస్సిరికసరీరా. **కాలా తరుణావ ఉగ్గతా**తి విలాసయుత్తతాయ మన్దవాతేరితా కాలవల్లిపల్లవా వియ ఉగ్గతా. **పుచిమన్దత్థనీ**తి నిమ్బఫలసణ్ఠానచూచుకా .

లాఖారసరత్తసుచ్ఛవీతి హత్థపాదతలఛవిం సన్ధాయ వుత్తం. **తిదివోకచరా**తి తిదసభవనచరా. **విజ్జువబ్భఘనా**తి అబ్భఘనవలాహకన్తరతో నిస్సటా విజ్జులతా వియ. **తం తేసం దేమీ**తి తం తస్స హదయం అహం తేసం దేమి, ఏవం జానస్సు. **ఇస్సరా**తి మాతులం ఆలపతి.

ఇతి సో వేస్సవణేన అననుఞ్ఞాతో గన్తుం అవిసహిత్వా తం అనుజానాపేతుం ఏతా ఏత్తకా గాథా కథేసి. వేస్సవణో పన తస్స కథం న సుణాతి. కింకారణా? ద్విన్నం దేవపుత్తానం విమానఅడ్డం పరిచ్ఛిన్దతీతి. పుణ్ణకో అత్తనో వచనస్స అస్సుతభావం ఞత్వా జినకదేవపుత్తస్స సన్తికే అట్ఠాసి. వేస్సవణో అడ్డం వినిచ్ఛినిత్వా పరాజితం అనుట్ఠాపేత్వా ఇతరం "గచ్ఛ త్వం, తవ విమానే వసాహీ"తి ఆహ. పుణ్ణకో "గచ్ఛ త్వ"న్తి వుత్తక్ఖణేయేవ "మయ్హం మాతులేన మమ పేసితభావం జానాథా"తి కతిపయదేవపుత్తే సక్ఖిం కత్వా హేట్ఠా వుత్తనయేనేవ సిన్ధవం ఆహరాపేత్వా అభిరుయ్హ పక్కామి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౩౭౮."సో పుణ్ణకో భూతపతిం యసస్సిం, ఆమన్తయ వేస్సవణం కువేరం;
తత్థేవ సన్తో పురిసం అసంసి, ఆనేహి ఆజఞ్ఞమిధేవ యుత్తం.

౧౩౭౯."జాతరూపమయా కణ్ణా, కాచమ్హిచమయా ఖురా;
జమ్బోనదస్స పాకస్స, సువణ్ణస్స ఉరచ్ఛదో.

౧౩౮౦."దేవవాహవహం యానం, అస్సమారుయ్హ పుణ్ణకో;
అలఙ్కతో కప్పితకేసమస్సు, పక్కామి వేహాయసమన్తలిక్ఖే"తి.

తత్థ **ఆమన్తయా**తి ఆమన్తయిత్వా.

సో ఆకాసేన గచ్ఛన్తోయేవ చిన్తేసి "విధురపణ్డితో మహాపరివారో, న సక్కా తం గణ్హితుం, ధనఞ్చయకోరబ్యో పన జూతవిత్తకో, తం జూతేన జినిత్వా విధురం గణ్హిస్సామి, ఘరే పనస్స బహూని రతనాని, అప్పగ్ఘేన లక్ఖేన జూతం న కీళిస్సతి, మహగ్ఘరతనం హరితుం వట్టతి, అఞ్ఞం రతనం రాజా న గణ్హిస్సతి, రాజగహస్స సామన్తా వేపుల్లపబ్బతబ్భన్తరే చక్కవత్తిరఞ్ఞో పరిభోగమణిరతనం అత్థి మహానుభావం, తం గహేత్వా తేన రాజానం పలోభేత్వా జినిస్సామీ"తి. సో తథా అకాసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౩౮౧."సో అగ్గమా రాజగహం సురమ్మం, అఙ్గస్స రఞ్ఞో నగరం దురాయుతం;
పహూతభక్ఖం బహుఅన్నపానం, మసక్కసారం వియ వాసవస్స.

౧౩౮౨.మయూరకోఞ్చాగణసమ్పఘుట్ఠం , దిజాభిఘుట్ఠం దిజసఙ్ఘసేవితం;
నానాసకున్తాభిరుదం సువఙ్గణం, పుప్ఫాభికిణ్ణం హిమవంవ పబ్బతం.

౧౩౮౩."సో పుణ్ణకో వేపులమాభిరూహి, సిలుచ్చయం కిమ్పురిసానుచిణ్ణం;
అన్వేసమానో మణిరతనం ఉళారం, తమద్దసా పబ్బతకూటమజ్ఝే"తి.

తత్థ **అఙ్గస్స రఞ్ఞో**తి తదా అఙ్గస్స రఞ్ఞోవ మగధరజ్జం అహోసి. తేన వుత్తం – “అఙ్గస్స రఞ్ఞో నగర”న్తి. **దురాయుత**న్తి పచ్చత్థికేహి దురాయుత్తం. **మసక్కసారం వియ వాసవస్సా**తి మసక్కసారసఙ్ఖాతే సినేరుపబ్బతమత్థకే మాపితత్తా “మసక్కసార”న్తి లద్ధనామం వాసవస్స భవనం వియ. **దిజాభిఘుట్ఠ**న్తి అఞ్ఞేహి చ పక్ఖీహి అభిసఙ్ఘుట్ఠం నిన్నాదితం. **నానాసకున్తాభిరుద**న్తి మధురస్సరేన గాయన్తేహి వియ నానావిధేహి సకుణేహి అభిరుదం, అభిగీతన్తి అత్థో. **సువఙ్గణ**న్తి సున్దరఅఙ్గణం మనుఞ్ఞతలం. **హిమవంవ పబ్బత**న్తి హిమవన్తపబ్బతం వియ. **వేపులమాభిరూహీ**తి భిక్ఖవే, సో పుణ్ణకో ఏవరూపం వేపుల్లపబ్బతం అభిరుహి. **పబ్బతకూటమజ్ఝే**తి పబ్బతకూటఅన్తరే తం మణిం అద్దస.

౧౩౦౪దిస్వా మణిం పభస్సరం జాతిమన్తం, మనోహరం మణిరతనం ఉళారం;
దద్దల్లమానం యససా యసస్సినం, ఓభాసతీ విజ్జురివన్తలిక్ఖే.

౧౩౦౫తమగ్గహీ వేళురియం మహగ్ఘం, మనోహరం నామ మహానుభావం;
ఆజఞ్ఞమారుయ్హ మనోమవణ్ణో, పక్కామి వేహాయసమన్తలిక్ఖే”తి.

తత్థ **మనోహర**న్తి మనసాభిపత్థితస్స ధనస్స ఆహరణసమత్థం. **దద్దల్లమాన**న్తి ఉజ్జలమానం. **యససా**తి పరివారమణిగణేన. **ఓభాసతీ**తి తం మణిరతనం ఆకాసే విజ్జురివ ఓభాసతి. **తమగ్గహీ**తి తం మణిరతనం అగ్గహేసి. తం పన మణిరతనం కుమ్భిరో నామ యక్ఖో కుమ్భణ్డసహస్సపరివారో రక్ఖతి. సో పన తేన కుజ్ఝిత్వా ఓలోకితమత్తేనేవ భీతతసితో పలాయిత్వా చక్కవాళపబ్బతం పత్వా కమ్పమానో ఓలోకేన్తో అట్ఠాసి. ఇతి తం పలాపేత్వా పుణ్ణకో మణిరతనం అగ్గహేసి. **మనోహరం నామా**తి మనసా చిన్తితం ధనం ఆహరితుం సక్కోతీతి ఏవంలద్ధనామం.

ఇతి సో తం గహేత్వా ఆకాసేన గచ్ఛన్తో తం నగరం పత్తో. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౩౦౬“సో అగ్గమా నగరమిన్దపత్థం, ఓరుయ్హుపాగచ్ఛి సభం కురూనం;
సమాగతే ఏకసతం సమగ్గే, అవ్హేత్థ యక్ఖో అవికమ్పమానో.

౧౩౦౭కో నీధ రఞ్ఞం వరమాభిజేతి, కమాభిజేయ్యామ వరద్ధనేన;
కమనుత్తరం రతనవరం జినామ, కో వాపి నో జేతి వరద్ధనేనా”తి.

తత్థ **ఓరుయ్హుపాగచ్ఛి సభం కురూన**న్తి భిక్ఖవే, సో పుణ్ణకో అస్సపిట్ఠితో ఓరుయ్హ అస్సం అదిస్సమానరూపం ఠపేత్వా మాణవకవణ్ణేన కురూనం సభం ఉపగతో. **ఏకసత**న్తి ఏకసతరాజానో అఛమ్భితో హుత్వా “కో నీధా”తిఆదీని వదన్తో జూతేన అవ్హేత్థ. **కో నీధా**తి కో ను ఇమస్మిం రాజసమాగమే. **రఞ్ఞ**న్తి రాజూనం అన్తరే. **వరమాభిజేతీ**తి అమ్హాకం సన్తకం సేట్ఠరతనం అభిజేతి, “అహం జినామీ”తి వత్తుం ఉస్సహతి. **కమాభిజేయ్యామా**తి కం వా మయం జినేయ్యామ. **వరద్ధనేనా**తి ఉత్తమధనేన. **కమనుత్తర**న్తి జినన్తో చ కతరం రాజానం అనుత్తరం రతనవరం జినామ. **కో వాపి నో జేతీ**తి అథ వా కో నామ రాజా అమ్హే వరధనేన జేతి. ఇతి సో చతూహి పదేహి కోరబ్యమేవ ఘట్టేతి.

అథ రాజా “మయా ఇతో పుబ్బే ఏవం సూరో హుత్వా కథేన్తో నామ న దిట్ఠపుబ్బో, కో ను ఖో ఏసో”తి చిన్తేత్వా పుచ్ఛన్తో గాథమాహ –

౧౩౮౮కుహిం ను రట్ఠే తవ జాతిభూమి, న కోరబ్యస్సేవ వచో తవేదం;
అభీతోసి నో వణ్ణనిభాయ సబ్బే, అక్ఖాహి మే నామఞ్చ బన్ధవే చా"తి.

తత్థ **న కోరబ్యస్సేవా**తి కురురట్ఠవాసికస్సేవ తవ వచనం న హోతి.

తం సుత్వా ఇతరో "అయం రాజా మమ నామం పుచ్ఛతి, పుణ్ణకో చ నామ దాసో హోతి. సచాహం 'పుణ్ణకోస్మీ'తి వక్ఖామి, 'ఏస దాసో, తస్మా మం పగబ్భతాయ ఏవం వదేతీ'తి అవమఞ్ఞిస్సతి, అనన్తరాతీతే అత్తభావే నామమస్స కథేస్సామీ"తి చిన్తేత్వా గాథమాహ –

౧౩౮౯"కచ్చాయనో మాణవకోస్మి రాజ, అనూననామో ఇతి మవ్హయన్తి;
అఙ్గేసు మే ఞాతయో బన్ధవా చ, అక్ఖేన దేవస్మి ఇధానుపత్తో"తి.

తత్థ **అనూననామో**తి న ఊననామో. ఇమినా అత్తనో పుణ్ణకనామమేవ పటిచ్ఛన్నం కత్వా కథేతి. **ఇతి మవ్హయన్తీ**తి ఇతి మం అవ్హయన్తి పక్కోసన్తి . **అఙ్గేసూ**తి అఙ్గరట్ఠే కాలచమ్పానగరే వసన్తి. **అక్ఖేన దేవస్మీ**తి దేవ, జూతకీళనత్థేన ఇధ అనుప్పత్తోస్మి.

అథ రాజా "మాణవ, త్వం జూతేన జితో కిం దస్ససి, కిం తే అత్థీ"తి పుచ్ఛన్తో గాథమాహ –

౧౩౯౦'కిం మాణవస్స రతనాని అత్థి, యే తం జినన్తో హరే అక్ఖధుత్తో;
బహూని రఞ్ఞో రతనాని అత్థి, తే త్వం దలిద్దో కథమవ్హయేసీ"తి.

తస్సత్థో – కిత్తకాని భోతో మాణవస్స రతనాని అత్థి, యే తం జినన్తో అక్ఖధుత్తో "ఆహరా"తి వత్వా హరేయ్య. రఞ్ఞో పన నివేసనే బహూని రతనాని అత్థి, తే రాజానో ఏవం బహుధనే త్వం దలిద్దో సమానో కథం జూతేన అవ్హయసీతి.

తతో పుణ్ణకో గాథమాహ –

౧౩౯౧'మనోహరో నామ మణీ మమాయం, మనోహరం మణిరతనం ఉళారం;
ఇమఞ్చ ఆజఞ్ఞమమిత్తతాపనం, ఏతం మే జినిత్వా హరే అక్ఖధుత్తో"తి.

పాళిపోత్థకేసు పన "మణి మమ విజ్జతి లోహితఙ్కో"తి లిఖితం. సో పన మణి వేళురియో, తస్మా ఇదమేవ సమేతి.

తత్థ **ఆజఞ్ఞ**న్తి ఇమం ఆజానీయస్సఞ్చ మణిఞ్చాతి ఏతం మే ఉభయం హరేయ్య అక్ఖధుత్తోతి అస్సం దస్సేత్వా ఏవమాహ.

తం సుత్వా రాజా గాథమాహ –

౧౩౯౨'ఏకో మణీ మాణవ కిం కరిస్సతి, ఆజానియేకో పన కిం కరిస్సతి;
బహూని రఞ్ఞో మణిరతనాని అత్థి, ఆజానియా వాతజవా అనప్పకా"తి.

దోహళకణ్డం నిట్ఠితం.

మణికణ్డం

సో రఞ్ఞో కథం సుత్వా "మహారాజ, కిం నామ ఏతం వదేథ, ఏకో అస్సో అస్ససహస్సం లక్ఖం హోతి, ఏకో మణి మణిసహస్సం లక్ఖం హోతి. న హి సబ్బే అస్సా ఏకసదిసా, ఇమస్స తావ జవం పస్సథా"తి వత్వా అస్సం అభిరుహిత్వా పాకారమత్థకేన పేసేసి. సత్తయోజనికం నగరం అస్సేహి గీవాయ గీవం పహరన్తేహి పరిక్ఖిత్తం వియ అహోసి. అథానుక్కమేన అస్సోపి న పఞ్ఞాయి, యక్ఖోపి న పఞ్ఞాయి, ఉదరే బద్ధరత్తపటోవ పఞ్ఞాయి. సో అస్సతో ఓరుయ్హ "దిట్ఠో, మహారాజ, అస్సస్స వేగో"తి వత్వా "ఆమ, దిట్ఠో"తి వుత్తే "ఇదాని పున పస్స, మహారాజా"తి వత్వా అస్సం అన్తోనగరే ఉయ్యానే పోక్ఖరణియా ఉదకపిట్ఠే పేసేసి, ఖురగ్గాని అతేమేన్తోవ పక్ఖన్ది. అథ నం పదుమపత్తేసు విచరాపేత్వా పాణిం పహరిత్వా హత్థం పసారేసి, అస్సో ఆగన్త్వా పాణితలే పతిట్ఠాసి. తతో "వట్టతే ఏవరూపం అస్సరతనం నరిన్దా"తి వత్వా "వట్టతీ"తి వుత్తే "మహారాజ, అస్సరతనం తావ తిట్ఠతు, మణిరతనస్స మహానుభావం పస్సా"తి వత్వా తస్సానుభావం పకాసేన్తో ఆహ –

౧౩౬౩."ఇదఞ్చ మే మణిరతనం, పస్స త్వం ద్విపదుత్తమ;
ఇత్థీనం విగ్గహా చేత్థ, పురిసానఞ్చ విగ్గహా.

౧౩౬౪."మిగానం విగ్గహా చేత్థ, సకుణానఞ్చ విగ్గహా;
నాగరాజా సుపణ్ణా చ, మణిమ్హి పస్స నిమ్మిత"న్తి.

తత్థ **ఇత్థీన**న్తి ఏతస్మిఞ్హి మణిరతనే అలఙ్కతపటియత్తా అనేకా ఇత్థివిగ్గహా పురిసవిగ్గహా నానప్పకారా మిగపక్ఖిసఙ్ఘా సేనఙ్గాదీని చ పఞ్ఞాయన్తి, తాని దస్సేన్తో ఏవమాహ. **నిమ్మిత**న్తి ఇదం ఏవరూపం అచ్ఛేరకం మణిమ్హి నిమ్మితం పస్స.

"అపరమ్పి పస్సాహీ"తి వత్వా గాథా ఆహ –

౧౩౬౫."హత్థానీకం రథానీకం, అస్సే పత్తీ చ వమ్మినే;
చతురఙ్గినిమం సేనం, మణిమ్హి పస్స నిమ్మితం.

౧౩౬౬."హత్థారోహే అనీకట్ఠే, రథికే పత్తికారకే;
బలగ్గాని వియూళ్హాని, మణిమ్హి పస్స నిమ్మిత"న్తి.

తత్థ **బలగ్గానీ**తి బలానేవ. **వియూళ్హానీ**తి బ్యూహవసేన ఠితాని.

౧౩౬౭."పురం ఉద్ధాపసమ్పన్నం, బహుపాకారతోరణం;
సిఙ్ఘాటకే సుభూమియో, మణిమ్హి పస్స నిమ్మితం.

౧౩౬౮."ఏసికా పరిఖాయో చ, పలిఖం అగ్గళాని చ;
అట్టాలకే చ ద్వారే చ, మణిమ్హి పస్స నిమ్మిత"న్తి.

తత్థ **పురన్తి** నగరం. **ఉద్ధాపసమ్పన్నన్తి** పాకారవత్థునా సమ్పన్నం. **బహుపాకారతోరణన్తి** ఉచ్చపాకారతోరణనగరద్వారేన సమ్పన్నం. **సిఙ్ఘాటకేతి** వీథిచతుక్కాని. **సుభూమియోతి** నగరూపచారే విచిత్తా రమణీయభూమియో. **ఏసికాతి** నగరద్వారేసు ఉట్ఠాపితే ఏసికత్థమ్భే. **పలిఖన్తి** పలిఘం, అయమేవ వా పాఠో. **అగ్గళానీతి** నగరద్వారకవాటాని. **ద్వారే చాతి** గోపురాని చ.

౧౩౯౯'పస్స తోరణమగ్గేసు, నానాదిజగణా బహూ;

హంసా కోఞ్చా మయూరా చ, చక్కవాకా చ కుక్కుహా.

౧౪౦౦కుణాలకా బహూ చిత్రా, సిఖణ్డీ జీవజీవకా;

నానాదిజగణాకిణ్ణం, మణిమ్హి పస్స నిమ్మిత"న్తి.

తత్థ **తోరణమగ్గేసూతి** ఏతస్మిం నగరే తోరణగ్గేసు. **కుణాలకాతి** కాళకోకిలా. **చిత్రాతి** చిత్రపత్తకోకిలా.

౧౪౦౧పస్స నగరం సుపాకారం, అబ్భుతం లోమహంసనం;

సముస్సితధజం రమ్మం, సోణ్ణవాలుకసన్థతం.

౧౪౦౨పస్సేత్థ పణ్ణసాలాయో, విభత్తా భాగసో మితా;

నివేసనే నివేసే చ, సన్ధిబ్యూహే పథద్ధియో"తి.

తత్థ **సుపాకారన్తి** కఞ్చనపాకారపరిక్ఖిత్తం. **పణ్ణసాలాయోతి** నానాభణ్డపుణ్ణే ఆపణే. **నివేసనే నివేసే చాతి** గేహాని చేవ గేహవత్థూని చ. **సన్ధిబ్యూహేతి** ఘరసన్ధియో చ అనిబ్బిద్ధరచ్ఛా చ. **పథద్ధియోతి** నిబ్బిద్ధవీథియో.

౧౪౦౩'పానాగారే చ సోణ్డే చ, సూనా ఓదనియా ఘరా;

వేసీ చ గణికాయో చ, మణిమ్హి పస్స నిమ్మితం.

౧౪౦౪మాలాకారే చ రజకే, గన్ధికే అథ దుస్సికే;

సువణ్ణకారే మణికారే, మణిమ్హి పస్స నిమ్మితం.

౧౪౦౫ఆళారికే చ సూదే చ, నటనాటకగాయినో;

పాణిస్సరే కుమ్భథూనికే, మణిమ్హి పస్స నిమ్మిత"న్తి.

తత్థ **సోణ్డే చాతి** అత్తనో అనురూపేహి కణ్ఠకణ్ణపిలన్ధనేహి సమన్నాగతే ఆపానభూమిం సజ్జేత్వా నిసిన్నే సురాసోణ్డే చ. **ఆళారికేతి** పూవపాకే. **సూదేతి** భత్తకారకే. **పాణిస్సరేతి** పాణిప్పహారేన గాయన్తే. **కుమ్భథూనికేతి** ఘటదద్దరివాదకే.

౧౪౦౬'పస్స భేరీ ముదిఙ్గా చ, సఙ్ఖా పణవదిన్దిమా;

సబ్బఞ్చ తాళావచరం, మణిమ్హి పస్స నిమ్మితం.

౧౪౦౭సమ్మతాలఞ్చ వీణఞ్చ, నచ్చగీతం సువాదితం;

తూరియతాళితసఙ్ఘుట్ఠం, మణిమ్హి పస్స నిమ్మితం.

౧౪౦౮లఙ్ఘికా ముట్ఠికా చేత్థ, మాయాకారా చ సోభియా;

వేతాలికే చ జల్లే చ, మణిమ్హి పస్స నిమ్మిత’’న్తి.

తత్థ **సమ్మతాలఞ్చాతి** ఖదిరాదిసమ్మఞ్చేవ కంసతాలఞ్చ. **తూరియతాళితసఙ్ఘుట్ఠన్తి** నానాతూరియానం తాళితేహి సఙ్ఘుట్ఠం. **ముట్ఠికాతి** ముట్ఠికమల్లా. **సోభియాతి** నగరసోభనా ఇత్థీ చ సమ్పన్నరూపా పురిసా చ. **వేతాలికేతి** వేతాలఉట్ఠాపకే. **జల్లేతి** మస్సూని కరోన్తే న్హాపితే.

౧౪౦౯సమజ్జా చేత్థ వత్తన్తి, ఆకిణ్ణా నరనారిభి;

మఞ్చాతిమఞ్చే భూమియో, మణిమ్హి పస్స నిమ్మిత’’న్తి.

తత్థ **మఞ్చాతిమఞ్చేతి** మఞ్చానం ఉపరి బద్ధమఞ్చే. **భూమియోతి** రమణీయా సమజ్జభూమియో.

౧౪౧౦పస్స మల్లే సమజ్జస్మిం, ఫోటేన్తే దిగుణం భుజం;

నిహతే నిహతమానే చ, మణిమ్హి పస్స నిమ్మిత’’న్తి.

తత్థ **సమజ్జస్మిన్తి** మల్లరఙ్గే. **నిహతేతి** నిహనిత్వా జినిత్వా ఠితే. **నిహతమానేతి** పరాజితే.

౧౪౧౧పస్స పబ్బతపాదేసు, నానామిగగణా బహూ;

సీహా బ్యగ్ఘా వరాహా చ, అచ్ఛకోకతరచ్ఛయో.

౧౪౧౨పలాసాదా గవజా చ, మహింసా రోహితా రురూ;

ఏణేయ్యా చ వరాహా చ, గణినో నీకసూకరా.

౧౪౧౩కదలిమిగా బహూ చిత్రా, బిళారా ససకణ్టకా;

నానామిగగణాకిణ్ణం, మణిమ్హి పస్స నిమ్మిత’’న్తి.

తత్థ **పలాసాదాతి** ఖగ్గమిగా. ‘‘పలతా’’తిపి పాఠో. **గవజాతి** గవయా. **వరాహాతి** ఏకా మిగజాతికా. తథా గణినో చేవ నీకసూకరా చ. **బహూ చిత్రాతి** నానప్పకారా చిత్రా మిగా. **బిళారాతి** అరఞ్ఞబిళారా. **ససకణ్టకాతి** ససా చ కణ్టకా చ.

౧౪౧౪నజ్జాయో సుప్పతిత్థాయో, సోణ్ణవాలుకసన్థతా;

అచ్ఛా సవన్తి అమ్బూని, మచ్ఛగుమ్బనిసేవితా.

౧౪౧౫కుమ్భీలా మకరా చేత్థ, సుసుమారా చ కచ్ఛపా;

పాఠీనా పావుసా మచ్ఛా, బలజా ముఞ్జరోహితా’’తి.

తత్థ **నజ్జాయోతి** నదియో. **సోణ్ణవాలుకసన్థతాతి** సువణ్ణవాలుకాయ సన్థతతలా. **కుమ్భీలాతి** ఇమే ఏవరూపా జలచరా అన్తోనదియం విచరన్తి, తేపి మణిమ్హి పస్సాహీతి.

౧౪౧౬‘‘నానాదిజగణాకిణ్ణా, నానాదుమగణాయుతా;
వేళురియకరోదాయో, మణిమ్హి పస్స నిమ్మిత’’న్తి.

తత్థ **వేళురియకరోదాయోతి** వేళురియపాసాణే పహరిత్వా సద్దం కరోన్తియో ఏవరూపా నజ్జాయోతి.

౧౪౧౭పస్సేత్థ పోక్ఖరణియో, సువిభత్తా చతుద్దిసా;
నానాదిజగణాకిణ్ణా, పుథులోమనిసేవితా.

౧౪౧౮సమన్తోదకసమ్పన్నం, మహిం సాగరకుణ్డలం;
ఉపేతం వనరాజేహి, మణిమ్హి పస్స నిమ్మిత’’న్తి.

తత్థ **పుథులోమనిసేవితాతి** మహామచ్ఛేహి నిసేవితా. **వనరాజేహీతి** వనరాజీహి, అయమేవ వా పాఠో.

౧౪౧౯పురతో విదేహే పస్స, గోయానియే చ పచ్ఛతో;
కురుయో జమ్బుదీపఞ్చ, మణిమ్హి పస్స నిమ్మితం.

౧౪౨౦పస్స చన్దం సూరియఞ్చ, ఓభాసన్తే చతుద్దిసా;
సినేరుం అనుపరియన్తే, మణిమ్హి పస్స నిమ్మితం.

౧౪౨౧సినేరుం హిమవన్తఞ్చ, సాగరఞ్చ మహీతలం;
చత్తారో చ మహారాజే, మణిమ్హి పస్స నిమ్మితం.

౧౪౨౨ఆరామే వనగుమ్బే చ, పాటియే చ సిలుచ్చయే;
రమ్మే కిమ్పురిసాకిణ్ణే, మణిమ్హి పస్స నిమ్మితం.

౧౪౨౩ఫారుసకం చిత్తలతం, మిస్సకం నన్దనం వనం;
వేజయన్తఞ్చ పాసాదం, మణిమ్హి పస్స నిమ్మితం.

౧౪౨౪సుధమ్మం తావతింసఞ్చ, పారిఛత్తఞ్చ పుప్ఫితం;
ఏరావణం నాగరాజం, మణిమ్హి పస్స నిమ్మితం.

౧౪౨౫పస్సేత్థ దేవకఞ్ఞాయో, నభా విజ్జురివుగ్గతా;
నన్దనే విచరన్తియో, మణిమ్హి పస్స నిమ్మితం.

౧౪౨౬‘పస్సేత్థ దేవకఞ్ఞాయో, దేవపుత్తపలోభినీ;

దేవపుత్తే రమమానే, మణిమ్హి పస్స నిమ్మిత’’న్తి.

తత్థ **విదేహే**తి పుబ్బవిదేహదీపం. **గోయానియే**తి అపరగోయానదీపం. **కురుయో**తి ఉత్తరకురు చ దక్ఖిణతో జమ్బుదీపఞ్చ. **అనుపరియన్తే**తి ఏతే చన్దిమసూరియే సినేరుం అనుపరియాయన్తే. **పాటియే**తి పత్థరిత్వా ఠపితే వియ పిట్ఠిపాసాణే.

౧౪౨౭‘పరోసహస్సపాసాదే, వేళురియఫలసన్థతే;

పజ్జలన్తే చ వణ్ణేన, మణిమ్హి పస్స నిమ్మితం.

౧౪౨౮‘తావతింసే చ యామే చ, తుసితే చాపి నిమ్మితే;

పరనిమ్మితవసవత్తినో, మణిమ్హి పస్స నిమ్మితం.

౧౪౨౯‘పస్సేత్థ పోక్ఖరణియో, విప్పసన్నోదికా సుచీ;

మన్దాలకేహి సఞ్ఛన్నా, పదుముప్పలకేహి చా’’తి.

తత్థ **పరోసహస్స**న్తి తావతింసభవనే అతిరేకసహస్సపాసాదే.

౧౪౩౦‘దసేత్థ రాజియో సేతా, దస నీలా మనోరమా;

ఛ పిఙ్గలా పన్నరస, హలిద్దా చ చతుద్దస.

౧౪౩౧‘వీసతి తత్థ సోవణ్ణా, వీసతి రజతామయా;

ఇన్దగోపకవణ్ణాభా, తావ దిస్సన్తి తింసతి.

౧౪౩౨‘దసేత్థ కాళియో ఛచ్చ, మఞ్జేట్ఠా పన్నవీసతి;

మిస్సా బన్ధుకపుప్ఫేహి, నీలుప్పలవిచిత్తికా.

౧౪౩౩‘ఏవం సబ్బఙ్గసమ్పన్నం, అచ్చిమన్తం పభస్సరం;

ఓధిసుఙ్కం మహారాజ, పస్స త్వం ద్విపదుత్తమా’’తి.

తత్థ **దసేత్థ రాజియో సేతా**తి ఏతస్మిం మణిక్ఖన్ధే దస సేతరాజియో. **ఛ పిఙ్గలా పన్నరసా**తి ఛ చ పన్నరస చాతి ఏకవీసతి పిఙ్గలరాజియో . **హలిద్దా**తి హలిద్దవణ్ణా చతుద్దస. **తింసతీ**తి ఇన్దగోపకవణ్ణాభా తింస రాజియో. **దస ఛచ్చా**తి దస చ ఛ చ సోళస కాళరాజియో. **పన్నవీసతీ**తి పఞ్చవీసతి మఞ్జేట్ఠవణ్ణా పభస్సరా. **మిస్సా బన్ధుకపుప్ఫేహీ**తి కాళమఞ్జేట్ఠవణ్ణరాజియో ఏతేహి మిస్సా విచిత్తికా పస్స. ఏత్థ హి కాళరాజియో బన్ధుజీవకపుప్ఫేహి మిస్సా, మఞ్జేట్ఠరాజియో నీలుప్పలేహి విచిత్తికా. **ఓధిసుఙ్క**న్తి సుఙ్కకోట్ఠాసం. యో మం జూతే జినిస్సతి, తస్సిమం సుఙ్కకోట్ఠాసం

పస్సాతి వదతి. అట్ఠకథాయం పన “హోతు సుఙ్కం, మహారాజా”తిపి పాఠో. తస్సత్థో – ద్విపదుత్తమ పస్స త్వం ఇమం ఏవరూపం మణిక్ఖన్ధం, ఇదమేవ, మహారాజ, సుఙ్కం హోతు. యో మం జూతే జినిస్సతి, తస్సిదం భవిస్సతీతి.

మణికణ్డం నిట్ఠితం.

అక్ఖకణ్డం

ఏవం వత్వా పుణ్ణకో “మహారాజ, అహం తావ జూతే పరాజితో ఇమం మణిరతనం దస్సామి, త్వం పన కిం దస్ససీ”తి ఆహ. “తాత, మమ సరీరఞ్చ దేవిఞ్చ సేతచ్ఛత్తఞ్చ ఠపేత్వా సేసం మమ సన్తకం సుఙ్కం హోతూ”తి. “తేన హి, దేవ, మా చిరాయి, అహం దూరాగతో, ఖిప్పం జూతమణ్డలం సజ్జాపేహీ”తి. రాజా అమచ్చే ఆణాపేసి. తే ఖిప్పం జూతమణ్డలం సజ్జేత్వా రఞ్ఞో వరపోత్థకత్థరణం సన్థరిత్వా సేసరాజూనఞ్చాపి ఆసనాని పఞ్ఞపేత్వా పుణ్ణకస్సపి పతిరూపం ఆసనం పఞ్ఞపేత్వా రఞ్ఞో కాలం ఆరోచయింసు. తతో పుణ్ణకో రాజానం గాథాయ అజ్ఝభాసి –

౧౪౩౪ఉపాగతం రాజ ముపేహి లక్ఖం, నేతాదిసం మణిరతనం తవత్థి;
ధమ్మేన జిస్సామ అసాహసేన, జితో చ నో ఖిప్పమవాకరోహీ”తి.

తస్సత్థో – మహారాజ, జూతసాలాయ కమ్మం ఉపాగతం నిట్ఠితం, ఏతాదిసం మణిరతనం తవ నత్థి, మా పపఞ్చం కరోహి, ఉపేహి లక్ఖం అక్ఖేహి కీళనట్ఠానం ఉపగచ్ఛ. కీళన్తా చ మయం ధమ్మేన జిస్సామ, ధమ్మేనేవ నో అసాహసేన జయో హోతు. సచే పన త్వం జితో భవిస్ససి, అథ నో ఖిప్పమవాకరోహి, పపఞ్చం అకత్వావ జితో ధనం దదేయ్యాసీతి వుత్తం హోతి.

అథ నం రాజా “మాణవ, త్వం మం ‘రాజా’తి మా భాయి, ధమ్మేనేవ నో అసాహసేన జయపరాజయో భవిస్సతీ”తి ఆహ. తం సుత్వా పుణ్ణకో “అమ్హాకం ధమ్మేనేవ జయపరాజయభావం జానాథా”తి తేపి రాజానో సక్ఖిం కరోన్తో గాథమాహ –

౧౪౩౫పఞ్చాల పచ్చుగ్గత సూరసేన, మచ్ఛా చ మద్దా సహ కేకకేభి;
పస్సన్తు నోతే అసఠేన యుద్ధం, న నో సభాయం న కరోన్తి కిఞ్చీ”తి.

తత్థ **పచ్చుగ్గతాతి** ఉగ్గతత్తా పఞ్ఞాతత్తా పాకటత్తా పఞ్చాలరాజానమేవాలపతి. **మచ్ఛా చాతి** త్వఞ్చ, సమ్మ మచ్ఛరాజ. **మద్దాతి** మద్దరాజ. **సహ కేకకేభీతి** కేకకేభినామేన జనపదేన సహ వత్తమానకేకకేభిరాజ, త్వఞ్చ. అథ వా సహసద్దం “కేకకేభీ”తి పదస్స పచ్ఛతో ఠపేత్వా పచ్చుగ్గతసద్దఞ్చ సూరసేనవిసేసనం కత్వా పఞ్చాలపచ్చుగ్గతసూరసేన మచ్ఛా చ మద్దా చ కేకకేభి సహ సేసరాజానో చాతి ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో. **పస్సన్తు నోతేతి** అమ్హాకం ద్విన్నం ఏతే రాజానో అసఠేన అక్ఖయుద్ధం పస్సన్తు. **న నో సభాయం న కరోన్తి కిఞ్చీతి** ఏత్థ **నోతి** నిపాతమత్తం, సభాయం కిఞ్చి సక్ఖిం న న కరోన్తి, ఖత్తియేపి బ్రాహ్మణేపి కరోన్తియేవ, తస్మా సచే కిఞ్చి అకారణం ఉప్పజ్జతి, “న నో సుతం, న నో దిట్ఠ”న్తి వత్తుం న లభిస్సథ, అప్పమత్తా హోథాతి.

ఏవం యక్ఖసేనాపతి రాజానో సక్ఖిం అకాసి. రాజాపి ఏకసతరాజపరివుతో పుణ్ణకం గహేత్వా జూతసాలం పావిసి. సబ్బేపి పతిరూపాసనేసు నిసీదింసు, రజతఫలకే సువణ్ణపాసకే ఠపయింసు. పుణ్ణకో తురితతురితో ఆహ “మహారాజ, పాసకేసు

ఆయా నామ మాలికం సావట్టం బహులం సన్తిభద్రాదయో చతువీసతి, తేసు తుమ్హే అత్తనో రుచ్చనకం ఆయం గణ్హథా”తి. రాజా “సాధూ”తి బహులం గణ్హి. పుణ్ణకో సావట్టం గణ్హి. అథ నం రాజా ఆహ “తేన హి తావ మాణవ, పాసకే పాతేహీ”తి. “మహారాజ, పఠమం మమ వారో న పాపుణాతి, తుమ్హే పాతేథా”తి వుత్తే రాజా “సాధూ”తి సమ్పటిచ్ఛి. తస్స పన తతియే అత్తభావే మాతుభూతపుబ్బా ఆరక్ఖదేవతా, తస్సా ఆనుభావేన రాజా జూతే జినాతి. సా తస్స అవిదూరే ఠితా అహోసి. రాజా దేవధీతరం అనుస్సరిత్వా జూతగీతం గాయన్తో ఇమా గాథా ఆహ –

“సబ్బా నదీ వఙ్కగతీ, సబ్బే కట్ఠమయా వనా;
సబ్బిత్థియో కరే పాపం, లభమానే నివాతకే. (జా॰ ౨.౨౧.౩౦౮);

“అథ పస్సతు మం అమ్మ, విజయం మే పదిస్సతు;
అనుకమ్పాహి మే అమ్మ, మహన్తం జయమేస్సతు.

“దేవతే త్వజ్జ రక్ఖ దేవి, పస్స మా మం విభావేయ్య;
అనుకమ్పకా పతిట్ఠా చ, పస్స భద్రాని రక్ఖితుం.

“జమ్బోనదమయం పాసం, చతురంసమట్ఠఙ్గలి;
విభాతి పరిసమజ్ఝే, సబ్బకామదదో భవ.

“దేవతే మే జయం దేహి, పస్స మం అప్పభాగినం;
మాతానుకమ్పకో పోసో, సదా భద్రాని పస్సతి.

“అట్ఠకం మాలికం వుత్తం, సావట్టఞ్చ ఛకం మతం;
చతుక్కం బహులం ఞేయ్యం, ద్విబిన్దుసన్తిభద్రకం;
చతువీసతి ఆయా చ, మునిన్దేన పకాసితా”తి.

రాజా ఏవం జూతగీతం గాయిత్వా పాసకే హత్థేన పరివత్తేత్వా ఆకాసే ఖిపి. పుణ్ణకస్స ఆనుభావేన పాసకా రఞ్ఞో పరాజయాయ భస్సన్తి. రాజా జూతసిప్పమ్హి అతికుసలతాయ పాసకే అత్తనో పరాజయాయ భస్సన్తే ఞత్వా ఆకాసేయేవ సఙ్కడ్ఢన్తో గహేత్వా పున ఆకాసే ఖిపి. దుతియమ్పి అత్తనో పరాజయాయ భస్సన్తే ఞత్వా తథేవ అగ్గహేసి. తతో పుణ్ణకో చిన్తేసి “అయం రాజా మాదిసేన యక్ఖేన సద్ధిం జూతం కీళన్తో భస్సమానే పాసకే సఙ్కడ్ఢిత్వా గణ్హాతి, కిం ను ఖో కారణ”న్తి. సో ఓలోకేన్తో తస్స ఆరక్ఖదేవతాయ ఆనుభావం ఞత్వా అక్ఖీని ఉమ్మీలేత్వా కుద్ధో వియ నం ఓలోకేసి. సా భీతతసితా పలాయిత్వా చక్కవాళపబ్బతమత్థకం పత్వా కమ్పమానా ఓలోకేత్వా అట్ఠాసి. రాజా తతియమ్పి పాసకే ఖిపిత్వా అత్తనో పరాజయాయ భస్సన్తే ఞత్వాపి పుణ్ణకస్సానుభావేన హత్థం పసారేత్వా గణ్హితుం నాసక్ఖి. తే రఞ్ఞో పరాజయాయ పతింసు. అథస్స పరాజితభావం ఞత్వా పుణ్ణకో అప్ఫోటేత్వా మహన్తేన సద్దేన “జితం మే”తి తిక్ఖత్తుం సీహనాదం నది. సో సద్దో సకలజమ్బుదీపం ఫరి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౪౩౬“తే పావిసుం అక్ఖమదేన మత్తా, రాజా కురూనం పుణ్ణకో చాపి యక్ఖో;

రాజా కలిం విచ్చినమగ్గహేసి, కటం అగ్గహీ పుణ్ణకో నామ యక్ఖో.

౧౪౩౭తే తత్థ జూతే ఉభయే సమాగతే, రఞ్ఞం సకాసే సఖీనఞ్చ మజ్ఝే;
అజేసి యక్ఖో నరవీరసేట్ఠం, తత్థప్పనాదో తుములో బభూవా”తి.

తత్థ **పావిసున్తి** జూతసాలం పవిసింసు. **విచ్చినన్తి** రాజా చతువీసతియా ఆయేసు విచినన్తో కలిం పరాజయగ్గాహం అగ్గహేసి. **కటం అగ్గహీ**తి పుణ్ణకో నామ యక్ఖో జయగ్గాహం గణ్హి. **తే తత్థ జూతే ఉభయే సమాగతే**తి తే తత్థ జూతే సమాగతా ఉభో జూతం కీళింసూతి అత్థో. **రఞ్ఞన్తి** అథ తేసం ఏకసతరాజూనం సకాసే అవసేసానఞ్చ సఖీనం మజ్ఝే సో యక్ఖో నరవీరసేట్ఠం రాజానం అజేసి. **తత్థప్పనాదో తుములో బభూవా**తి తస్మిం జూతమణ్డలే “రఞ్ఞో పరాజితభావం జానాథ, జితం మే, జితం మే”తి మహన్తో సద్దో అహోసి.

రాజా పరాజితో అనత్తమనో అహోసి. అథ నం సమస్సాసేన్తో పుణ్ణకో గాథమాహ –

౧౪౩౮జయో మహారాజ పరాజయో చ, ఆయూహతం అఞ్ఞతరస్స హోతి;
జనిన్ద జీనోసి వరద్ధనేన, జితో చ మే ఖిప్పమవాకరోహీ”తి.

తత్థ **ఆయూహతన్తి** ద్విన్నం వాయామమానానం అఞ్ఞతరస్స ఏవ హోతి, తస్మా “పరాజితోమ్హీ”తి మా చిన్తయి. **జీనోసీ**తి పరిహీనోసి. **వరద్ధనేనా**తి పరమధనేన. **ఖిప్పమవాకరోహీ**తి ఖిప్పం మే జయం ధనం దేహీతి.

అథ నం రాజా “గణ్హ, తాతా”తి వదన్తో గాథమాహ –

౧౪౩౯“హత్థీ గవాస్సా మణికుణ్డలా చ, యఞ్చాపి మయ్హం రతనం పథబ్యా;
గణ్హాహి కచ్చాన వరం ధనానం, ఆదాయ యేనిచ్ఛసి తేన గచ్ఛా”తి.

పుణ్ణకో ఆహ –

౧౪౪౦హత్థీ గవాస్సా మణికుణ్డలా చ, యఞ్చాపి తుయ్హం రతనం పథబ్యా;
తేసం వరో విధురో నామ కత్తా, సో మే జితో తం మే అవాకరోహీ”తి.

తత్థ **సో మే జితో తం మే**తి మయా హి తవ విజితే ఉత్తమం రతనం జితం, సో చ సబ్బరతనానం వరో విధురో, తస్మా, దేవ, సో మయా జితో నామ హోతి, తం మే దేహీతి.

రాజా ఆహ –

౧౪౪౧అత్తా చ మే సో సరణం గతీ చ, దీపో చ లేణో చ పరాయణో చ;
అసన్తులేయ్యో మమ సో ధనేన, పాణేన మే సాదిసో ఏస కత్తా”తి.

తత్థ **అత్తా చ మే సోతి** సో మయ్హం అత్తా చ, మయా చ “అత్తానం ఠపేత్వా సేసం దస్సామీ”తి వుత్తం, తస్మా తం మా గణ్హి. న కేవలఞ్చ అత్తావ , అథ ఖో మే సో సరణఞ్చ గతి చ దీపో చ లేణో చ పరాయణో చ. **అసన్తులేయ్యో మమ సో ధనేనాతి** సత్తవిధేన రతనేన సద్ధిం న తులేతబ్బోతి.

పుణ్ణకో ఆహ –

౧౪౪౨. చిరం వివాదో మమ తుయ్హఞ్చస్స, కామఞ్చ పుచ్ఛామ తమేవ గన్త్వా;
ఏసోవ నో వివరతు ఏతమత్థం, యం వక్ఖతీ హోతు కథా ఉభిన్న”న్తి.

తత్థ **వివరతు ఏతమత్థన్తి** “సో తవ అత్తా వా న వా”తి ఏతమత్థం ఏసోవ పకాసేతు. **హోతు కథా ఉభిన్నన్తి** యం నో వక్ఖతి, సాయేవ నో ఉభిన్నం కథా హోతు, తం పమాణం హోతూతి అత్థో.

రాజా ఆహ –

౧౪౪౩. అద్ధా హి సచ్చం భణసి, న చ మాణవ సాహసం;
తమేవ గన్త్వా పుచ్ఛామ, తేన తుస్సాముభో జనా”తి.

తత్థ **న చ మాణవ సాహసన్తి** మయ్హం పసయ్హ సాహసికవచనం న చ భణసి.

ఏవం వత్వా రాజా ఏకసతరాజానో పుణ్ణకఞ్చ గహేత్వా తుట్ఠమానసో వేగేన ధమ్మసభం అగమాసి. పణ్డితోపి ఆసనా ఓరుయ్హ రాజానం వన్దిత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. అథ పుణ్ణకో మహాసత్తం ఆమన్తేత్వా “పణ్డిత, ‘త్వం ధమ్మే ఠితో జీవితహేతుపి ముసావాదం న భణసీ’తి కిత్తిసద్దో తే సకలలోకే ఫుటో, అహం పన తే అజ్జ ధమ్మే ఠితభావం జానిస్సామీ”తి వత్వా గాథమాహ –

౧౪౪౪. సచ్చం ను దేవా విదహూ కురూనం, ధమ్మే ఠితం విధురం నామమచ్చం;
దాసోసి రఞ్ఞో ఉద వాసి ఞాతి, విధురోతి సఙ్ఖా కతమాసి లోకే”తి.

తత్థ **సచ్చం ను దేవా విదహూ కురూనం, ధమ్మే ఠితం విధురం నామమచ్చన్తి** “కురూనం రట్ఠే విధురో నామ అమచ్చో ధమ్మే ఠితో జీవితహేతుపి ముసావాదం న భణతీ”తి ఏవం దేవా విదహూ విదహన్తి కథేన్తి పకాసేన్తి, ఏవం విదహమానా తే దేవా సచ్చం ను విదహన్తి, ఉదాహు అభూతవాదాయేవేతేతి. **విధురోతి సఙ్ఖా కతమాసి లోకేతి** యా ఏసా తవ “విధురో”తి లోకే సఙ్ఖా పఞ్ఞత్తి, సా కతమా ఆసి, త్వం పకాసేహి, కిం ను రఞ్ఞో దాసో నీచతరజాతికో, ఉదాహు సమో వా ఉత్తరితరో వా ఞాతీతి ఇదం తావ మే ఆచిక్ఖ, దాసోసి రఞ్ఞో, ఉద వాసి ఞాతీతి.

అథ మహాసత్తో “అయం మం ఏవం పుచ్ఛతి, అహం ఖో పనేతం ‘రఞ్ఞో ఞాతీ’తిపి ‘రఞ్ఞో ఉత్తరితరో’తిపి ‘రఞ్ఞో న కిఞ్చి హోమీ’తిపి సఞ్ఞాపేతుం సక్కోమి, ఏవం సన్తేపి ఇమస్మిం లోకే సచ్చసమో అవస్సయో నామ నత్థి, సచ్చమేవ కథేతుం వట్టతీ”తి చిన్తేత్వా “మాణవ, నేవాహం రఞ్ఞో ఞాతి, న ఉత్తరితరో, చతున్నం పన దాసానం అఞ్ఞతరో”తి దస్సేతుం గాథాద్వయమాహ –

౧౪౪౩. ఆమాయదాసాపి భవన్తి హేకే, ధనేన కీతాపి భవన్తి దాసా;
సయమ్పి హేకే ఉపయన్తి దాసా, భయా పణున్నాపి భవన్తి దాసా.

౧౪౪౪. ఏతే నరానం చతురోవ దాసా, అద్ధా హి యోనితో అహమ్పి జాతో;
భవో చ రఞ్ఞో అభవో చ రఞ్ఞో, దాసాహం దేవస్స పరమ్పి గన్త్వా;
ధమ్మేన మం మాణవ తుయ్హ దజ్జా''తి.

తత్థ **ఆమాయదాసాతి** దాసియా కుచ్ఛిమ్హి జాతదాసా. **సయమ్పి హేకే ఉపయన్తి దాసాతి** యే కేచి ఉపట్ఠాకజాతికా, సబ్బే తే సయం దాసభావం ఉపగతా దాసా నామ. **భయా పణున్నాతి** రాజభయేన వా చోరభయేన వా అత్తనో వసనట్ఠానతో పణున్నా కరమరా హుత్వా పరవిసయం గతాపి దాసాయేవ నామ. **అద్ధా హి యోనితో అహమ్పి జాతో**తి మాణవ, ఏకంసేనేవ అహమ్పి చతూసు దాసయోనీసు ఏకతో సయం దాసయోనితో నిబ్బత్తదాసో. **భవో చ రఞ్ఞో అభవో చ రఞ్ఞో**తి రఞ్ఞో వుడ్ఢి వా హోతు అవుడ్ఢి వా, న సక్కా మయా ముసా భాసితుం. **పరమ్పీ**తి దూరం గన్త్వాపి అహం దేవస్స దాసోయేవ. **దజ్జాతి** మం రాజా జయధనేన ఖణ్డేత్వా తుయ్హం దేన్తో ధమ్మేన సభావేన దదేయ్యాతి.

తం సుత్వా పుణ్ణకో హట్ఠతుట్ఠో పున అప్ఫోటేత్వా గాథమాహ –

౧౪౪౫. అయం దుతీయో విజయో మమజ్జ, పుట్ఠో హి కత్తా వివరేత్థ పఞ్హం;
అధమ్మరూపో వత రాజసేట్ఠో, సుభాసితం నానుజానాసి మయ్హ''న్తి.

తత్థ **రాజసేట్ఠో**తి అయం రాజసేట్ఠో అధమ్మరూపో వత. **సుభాసితన్తి** విధురపణ్డితేన సుకథితం సువినిచ్ఛితం. **నానుజానాసి మయ్హన్తి** ఇదానేతం విధురపణ్డితం మయ్హం కస్మా నానుజానాసి, కిమత్థం న దేసీతి వదతి.

తం సుత్వా రాజా అనత్తమనో హుత్వా ''పణ్డితో మాదిసం యసదాయకం అనోలోకేత్వా ఇదాని దిట్ఠం మాణవకం ఓలోకేతీ''తి మహాసత్తస్స కుజ్ఝిత్వా ''మాణవ, సచే సో దాసో మే భవేయ్య, తం గహేత్వా గచ్ఛా''తి వత్వా గాథమాహ –

౧౪౪౬. ఏవం చే నో సో వివరేత్థ పఞ్హం, దాసోహమస్మి న చ ఖోస్మి ఞాతి;
గణ్హాహి కచ్చాన వరం ధనానం, ఆదాయ యేనిచ్ఛసి తేన గచ్ఛా''తి.

తత్థ **ఏవం చే నో సో వివరేత్థ పఞ్హన్తి** సచే సో అమ్హాకం పఞ్హం ''దాసోహమస్మి, న చ ఖోస్మి ఞాతీ''తి ఏవం వివరి ఏత్థ పరిసమణ్డలే, అథ కిం అచ్ఛసి, సకలలోకే ధనానం వరం ఏతం గణ్హ, గహేత్వా చ పన యేన ఇచ్ఛసి, తేన గచ్ఛాతి.

అక్ఖకణ్డం నిట్ఠితం.

ఘరావాసపఞ్హా

ఏవఞ్చ పన వత్వా రాజా చిన్తేసి ''పణ్డితం గహేత్వా మాణవో యథారుచి గమిస్సతి, తస్స గతకాలతో పట్ఠాయ మయ్హం మధురధమ్మకథా దుల్లభా భవిస్సతి, యంనూనాహం ఇమం అత్తనో ఠానే ఠపేత్వా అలఙ్కతధమ్మాసనే నిసీదాపేత్వా

ఘరావాసపఞ్హం పుచ్ఛేయ్యా”న్తి. అథ నం రాజా ఏవమాహ “పణ్డిత, తుమ్హాకం గతకాలే మమ మధురధమ్మకథా దుల్లభా భవిస్సతి, అలఙ్కతధమ్మాసనే నిసీదాపేత్వా అత్తనో ఠానే ఠత్వా మయ్హం ఘరావాసపఞ్హం కథేథా”తి. సో “సాధూ”తి సమ్పటిచ్ఛిత్వా అలఙ్కతధమ్మాసనే నిసీదిత్వా రఞ్ఞా పఞ్హం పుట్ఠో విస్సజ్జేసి. తత్రాయం పఞ్హో –

౧౪౪౯విధుర వసమానస్స, గహట్ఠస్స సకం ఘరం;
ఖేమా వుత్తి కథం అస్స, కథం ను అస్స సఙ్గహో.

౧౪౫౦అబ్యాబజ్ఝం కథం అస్స, సచ్చవాదీ చ మాణవో;
అస్మా లోకా పరం లోకం, కథం పేచ్చ న సోచతీ”తి.

తత్థ **ఖేమా వుత్తి కథం అస్సా**తి కథం ఘరావాసం వసన్తస్స గహట్ఠస్స ఖేమా నిబ్భయా వుత్తి భవేయ్య. **కథం ను అస్స సఙ్గహో**తి చతుబ్బిధో సఙ్గహవత్థుసఙ్ఖాతో సఙ్గహో తస్స కథం భవేయ్య . **అబ్యాబజ్ఝ**న్తి నిద్దుక్ఖతా. **సచ్చవాదీ చా**తి కథం ను మాణవో సచ్చవాదీ నామ భవేయ్య. **పేచ్చా**తి పరలోకం గన్త్వా.

తం సుత్వా పణ్డితో రఞ్ఞో పఞ్హం కథేసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౪౫౧తం తత్థ గతిమా ధితిమా, మతిమా అత్థదస్సిమా;
సఙ్ఖాతా సబ్బధమ్మానం, విధురో ఏతదబ్రవి.

౧౪౫౨న సాధారణదారస్స, న భుఞ్జే సాదుమేకకో;
న సేవే లోకాయతికం, నేతం పఞ్ఞాయ వడ్ఢనం.

౧౪౫౩సీలవా వత్తసమ్పన్నో, అప్పమత్తో విచక్ఖణో;
నివాతవుత్తి అత్థద్ధో, సురతో సఖిలో ముదు.

౧౪౫౪సఙ్గహేతా చ మిత్తానం, సంవిభాగీ విధానవా;
తప్పేయ్య అన్నపానేన, సదా సమణబ్రాహ్మణే.

౧౪౫౫ధమ్మకామో సుతాధారో, భవేయ్య పరిపుచ్ఛకో;
సక్కచ్చం పయిరుపాసేయ్య, సీలవన్తే బహుస్సుతే.

౧౪౫౬ఘరమావసమానస్స, గహట్ఠస్స సకం ఘరం;
ఖేమా వుత్తి సియా ఏవం, ఏవం ను అస్స సఙ్గహో.

౧౪౫౭అబ్యాబజ్ఝం సియా ఏవం, సచ్చవాదీ చ మాణవో;
అస్మా లోకా పరం లోకం, ఏవం పేచ్చ న సోచతీ”తి.

తత్థ **తం తత్థా**తి భిక్ఖవే, తం రాజానం తత్థ ధమ్మసభాయం ఞాణగతియా **గతిమా,** అబ్బోచ్ఛిన్నవీరియేన **ధితిమా,** భూరిసమాయ విపులాయ పఞ్ఞాయ **మతిమా,** సణ్హసుఖుమత్థదస్సినా ఞాణేన **అత్థదస్సిమా,** పరిచ్ఛిన్దిత్వా జాననఞాణసఙ్ఖాతాయ పఞ్ఞాయ సబ్బధమ్మానం **సఙ్ఖాతా,** విధురపణ్డితో ఏతం "న సాధారణదారస్సా"తిఆదివచనం అబ్రవి. తత్థ యో పరేసం దారేసు అపరజ్ఝతి , సో సాధారణదారో నామ, తాదిసో న అస్స భవేయ్య. **న భుఞ్జే సాదుమేకకో**తి సాదురసం పణీతభోజనం అఞ్ఞేసం అదత్వా ఏకకోవ న భుఞ్జేయ్య. **లోకాయతిక**న్తి అనత్థనిస్సితం సగ్గమగ్గానం అదాయకం అనియ్యానికం వితణ్డసల్లాపం లోకాయతికవాదం న సేవేయ్య. **నేతం పఞ్ఞాయ వడ్ఢన**న్తి న హి ఏతం లోకాయతికం పఞ్ఞాయ వడ్ఢనం. **సీలవా**తి అఖణ్డేహి పఞ్చహి సీలేహి సమన్నాగతో. **వత్తసమ్పన్నో**తి ఘరావాసవత్తేన వా రాజవత్తేన వా సమన్నాగతో. **అప్పమత్తో**తి కుసలధమ్మేసు అప్పమత్తో. **నివాతవుత్తీ**తి అతిమానం అకత్వా నీచవుత్తి ఓవాదానుసాసనిపటిచ్ఛకో. **అత్థద్ధో**తి థద్ధమచ్ఛరియవిరహితో. **సురతో**తి సోరచ్చేన సమన్నాగతో. **సఖిలో**తి పేమనీయవచనో. **ముదూ**తి కాయవాచాచిత్తేహి అఫరుసో.

సఙ్గహేతా చ మిత్తానన్తి కల్యాణమిత్తానం సఙ్గహకరో. దానాదీసు యో యేన సఙ్గహం ఇచ్ఛతి, తస్స తేనేవ సఙ్గాహకో. **సంవిభాగీ**తి ధమ్మికసమణబ్రాహ్మణానఞ్చేవ కపణద్ధికవణిబ్బకయాచకాదీనఞ్చ సంవిభాగకరో. **విధానవా**తి "ఇమస్మిం కాలే కసితుం వట్టతి, ఇమస్మిం కాలే వపితుం వట్టతీ"తి ఏవం సబ్బకిచ్చేసు విధానసమ్పన్నో. **తప్పేయ్యా**తి గహితగహితభాజనాని పూరేత్వా దదమానో తప్పేయ్య. **ధమ్మకామో**తి పవేణిధమ్మమ్పి సుచరితధమ్మమ్పి కామయమానో పత్థయమానో. **సుతాధారో**తి సుతస్స ఆధారభూతో. **పరిపుచ్ఛకో**తి ధమ్మికసమణబ్రాహ్మణే ఉపసఙ్కమిత్వా "కిం, భన్తే, కుసల"న్తిఆదివచనేహి పరిపుచ్ఛనసీలో. **సక్కచ్చ**న్తి గారవేన. **ఏవం ను అస్స సఙ్గహో**తి సఙ్గహోపిస్స ఏవం కతో నామ భవేయ్య. **సచ్చవాదీ**తి ఏవం పటిపన్నోయేవ సభావవాదీ నామ సియా.

ఏవం మహాసత్తో రఞ్ఞో ఘరావాసపఞ్హం కథేత్వా పల్లఙ్కా ఓరుయ్హ రాజానం వన్ది. రాజాపిస్స మహాసక్కారం కత్వా ఏకసతరాజూహి పరివుతో అత్తనో నివేసనమేవ గతో.

ఘరావాసపఞ్హా నిట్ఠితా.

లక్ఖణకణ్డం

మహాసత్తో పన పటినివత్తో. అథ నం పుణ్ణకో ఆహ –

౧౪౩౮. "ఏహి దాని గమిస్సామ, దిన్నో నో ఇస్సరేన మే;
మమేవత్థం పటిపజ్జ, ఏస ధమ్మో సనన్తనో"తి.

తత్థ **దిన్నో నో**తి ఏత్థ **నో**తి నిపాతమత్తం, త్వం ఇస్సరేన మయ్హం దిన్నోతి అత్థో. **సనన్తనో**తి మమ అత్థం పటిపజ్జన్తేన హి తయా అత్తనో సామికస్స అత్థో పటిపన్నో హోతి. యఞ్చేతం సామికస్స అత్థకరణం నామ, ఏస ధమ్మో సనన్తనో పోరాణకపణ్డితానం సభావోతి.

విధురపణ్డితో ఆహ –

౧౪౭౯జానామి మాణవ తయాహమస్మి, దిన్నోహమస్మి తవ ఇస్సరేన;

తీహఞ్చ తం వాసయేము అగారే, యేనద్ధునా అనుసాసేము పుత్తే”తి.

తత్థ **తయాహమస్మీ**తి తయా లద్ధోహమస్మీతి జానామి, లభన్తేన చ న అఞ్ఞథా లద్ధో. **దిన్నోహమస్మి తవ ఇస్సరేనా**తి మమ ఇస్సరేన రఞ్ఞా అహం తవ దిన్నో. **తీహం చా**తి మాణవ, అహం తవ బహూపకారో, రాజానం అనోలోకేత్వా సచ్చమేవ కథేసిం, తేనాహం తయా లద్ధో, త్వం మే మహన్తగుణభావం జానాహి, మయం తీణిపి దివసాని అత్తనో అగారే వాసేము, తస్మా యేనద్ధునా యత్తకేన కాలేన మయం పుత్తాదారే అనుసాసేము, తం కాలం అధివాసేహీతి.

తం సుత్వా పుణ్ణకో “సచ్చం పణ్డితో ఆహ, బహూపకారో ఏస మమ, ‘సత్తాహమ్పి అడ్ఢమాసమ్పి నిసీదాహీ’తి వుత్తే అధివాసేతబ్బమేవా”తి చిన్తేత్వా గాథమాహ –

౧౪౮౦తం మే తథా హోతు వసేము తీహం, కురుతం భవజ్జ ఘరేసు కిచ్చం;

అనుసాసతం పుత్తదారే భవజ్జ, యథా తయీ పేచ్చ సుఖీ భవేయ్యా”తి.

తత్థ **తం మే**తి యం త్వం వదేసి, సబ్బం తం మమ తథా హోతు. **భవజ్జా**తి భవం అజ్జ పట్ఠాయ తీహం అనుసాసతు. **తయీ పేచ్చా**తి యథా తయి గతే పచ్ఛా తవ పుత్తదారో సుఖీ భవేయ్య, ఏవం అనుసాసతు.

ఏవం వత్వా పుణ్ణకో మహాసత్తేన సద్ధింయేవ తస్స నివేసనం పావిసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౪౮౧సాధూతి వత్వాన పహూతకామో, పక్కామి యక్ఖో విధురేన సద్ధిం;

తం కుఞ్జరాజఞ్ఞహయానుచిణ్ణం, పావేక్ఖి అన్తేపురమరియసేట్ఠో”తి.

తత్థ **పహూతకామో**తి మహాభోగో. **కుఞ్జరాజఞ్ఞహయానుచిణ్ణ**న్తి కుఞ్జరేహి చ ఆజఞ్ఞహయేహి చ అనుచిణ్ణం పరిపుణ్ణం. **అరియసేట్ఠో**తి ఆచారఅరియేసు ఉత్తమో పుణ్ణకో యక్ఖో పణ్డితస్స అన్తేపురం పావిసి.

మహాసత్తస్స పన తిణ్ణం ఉతూనం అత్థాయ తయో పాసాదా అహేసుం. తేసు ఏకో కోఞ్చో నామ, ఏకో మయూరో నామ, ఏకో పియకేతో నామ. తే సన్ధాయ అయం గాథా వుత్తా –

౧౪౮౨కోఞ్చం మయూరఞ్చ పియఞ్చ కేతం, ఉపాగమీ తత్థ సురమ్మరూపం;

పహూతభక్ఖం బహుఅన్నపానం, మసక్కసారం వియ వాసవస్సా”తి.

తత్థ **తత్థా**తి తేసు తీసు పాసాదేసు యత్థ తస్మిం సమయే అత్తనా వసతి, తం సురమ్మరూపం పాసాదం పుణ్ణకం ఆదాయ ఉపాగమి.

సో ఉపగన్త్వా చ పన అలఙ్కతపాసాదస్స సత్తమాయ భూమియా సయనగబ్భఞ్చేవ మహాతలఞ్చ సజ్జాపేత్వా సిరిసయనం పఞ్ఞాపేత్వా సబ్బం అన్నపానాదివిధిం ఉపట్ఠపేత్వా దేవకఞ్ఞాయో వియ పఞ్చసతా ఇత్థియో “ఇమా తే

పాదపరిచారికా హోన్తు, అనుక్కణ్ఠన్తో ఇధ వసాహీ’’తి తస్స నియ్యాదేత్వా అత్తనో వసనట్ఠానం గతో. తస్స గతకాలే తా ఇత్థియో నానాతూరియాని గహేత్వా పుణ్ణకస్స పరిచరియాయ నచ్చాదీని పట్ఠపేసుం. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౪౬౩‘‘తత్థ నచ్చన్తి గాయన్తి, అవ్హయన్తి వరావరం;
అచ్ఛరా వియ దేవేసు, నారియో సమలఙ్కతా’’తి.

తత్థ **అవ్హయన్తి వరావర**న్తి వరతో వరం నచ్చఞ్చ గీతఞ్చ కరోన్తియో పక్కోసన్తి.

౧౪౬౪సమఙ్గికత్వా పమదాహి యక్ఖం, అన్నేన పానేన చ ధమ్మపాలో;
అత్థత్థమేవానువిచిన్తయన్తో , పావేక్ఖి భరియాయ తదా సకాసే’’తి.

తత్థ **పమదాహీ**తి పమదాహి చేవ అన్నపానేహి చ సమఙ్గికత్వా. **ధమ్మపాలో**తి ధమ్మస్స పాలకో గోపకో. **అత్థత్థమేవా**తి అత్థభూతమేవ అత్థం. **భరియాయా**తి సబ్బజేట్ఠికాయ భరియాయ.

౧౪౬౫‘‘తం చన్దనగన్ధరసానులిత్తం, సువణ్ణజమ్బోనదనిక్ఖసాదిసం;
భరియంవచా ‘ఏహి సుణోహి భోతి, పుత్తాని ఆమన్తయ తమ్బనేత్తే’’’తి.

తత్థ **భరియంవచా**తి జేట్ఠభరియం అవచ. **ఆమన్తయా**తి పక్కోస.

౧౪౬౬‘‘సుత్వాన వాక్యం పతినో అనుజ్జా, సుణిసం వచ తమ్బనఖిం సునేత్తం;
‘ఆమన్తయ వమ్మధరాని చేతే, పుత్తాని ఇన్దీవరపుప్ఫసామే’’’తి.

తత్థ **అనుజ్జా**తి ఏవంనామికా. **సుణిసంవచ తమ్బనఖిం సునేత్త**న్తి సా తస్స వచనం సుత్వా అస్సుముఖీ రోదమానా ‘‘సయం గన్త్వా పుత్తే పక్కోసితుం అయుత్తం, సుణిసం పేసేస్సామీ’’తి తస్సా నివాసట్ఠానం గన్త్వా తమ్బనఖిం సునేత్తం సుణిసం అవచ. **వమ్మధరానీ**తి వమ్మధరే సూరే, సమత్థేతి అత్థో, ఆభరణభణ్డమేవ వా ఇధ ‘‘వమ్మ’’న్తి అధిప్పేతం, తస్మా ఆభరణధరేతిపి అత్థో. **చేతే**తి తం నామేనాలపతి, **పుత్తానీ**తి మమ పుత్తే చ ధీతరో చ. **ఇన్దీవరపుప్ఫసామే**తి తం ఆలపతి.

సా ‘‘సాధూ’’తి సమ్పటిచ్ఛిత్వా పాసాదా ఓరుయ్హ అనువిచరిత్వా ‘‘పితా వో ఓవాదం దాతుకామో పక్కోసతి, ఇదం కిర వో తస్స పచ్ఛిమదస్సన’’న్తి సబ్బమేవస్స సుహదజనఞ్చ పుత్తధీతరో చ సన్నిపాతేసి. ధమ్మపాలకుమారో పన తం వచనం సుత్వావ రోదన్తో కనిట్ఠభాతికగణపరివుతో పితు సన్తికం అగమాసి. పణ్డితో తే దిస్వావ సకభావేన సణ్ఠాతుం అసక్కోన్తో అస్సుపుణ్ణేహి నేత్తేహి ఆలిఙ్గిత్వా సీసే చుమ్బిత్వా జేట్ఠపుత్తం ముహుత్తం హదయే నిపజ్జాపేత్వా హదయా ఓతారేత్వా సిరిగబ్భతో నిక్ఖమ్మ మహాతలే పల్లఙ్కమజ్ఝే నిసీదిత్వా పుత్తసహస్సస్స ఓవాదం అదాసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౪౬౭తే ఆగతే ముద్ధని ధమ్మపాలో, చుమ్బిత్వా పుత్తే అవికమ్పమానో;
ఆమన్తయిత్వాన అవోచ వాక్యం, దిన్నాహం రఞ్ఞా ఇధ మాణవస్స.

౧౪౬౮తస్సజ్జహం అత్తసుఖీ విధేయ్యో, ఆదాయ యేనిచ్ఛతి తేన గచ్ఛతి;

అహఞ్చ వో సాసితుమాగతోస్మి, కథం అహం అపరిత్తాయ గచ్ఛే.

౧౪౧౯సచే వో రాజా కురురట్ఠవాసీ, జనసన్ధో పుచ్ఛేయ్య పహూతకామో;
కిమాభిజానాథ పురే పురాణం, కిం వో పితా పురత్థా.

౧౪౨౦‘‘సమాసనా హోథ మయావ సబ్బే, కోనీధ రఞ్ఞో అబ్భతికో మనుస్సో;
తమఞ్జలిం కరియ వదేథ ఏవం, మా హేవం దేవ న హి ఏస ధమ్మో;
వియగ్ఘరాజస్స నిహీనజచ్చో, సమాసనో దేవ కథం భవేయ్యా’’తి.

తత్థ **ధమ్మపాలో**తి మహాసత్తో. **దిన్నాహన్తి** అహం జయధనేన ఖణ్డేత్వా రఞ్ఞా దిన్నో. **తస్సజ్జహం అత్తసుఖీ విధేయ్యో**తి అజ్జ పట్ఠాయ తీహమత్తం అహం ఇమినా అత్తనో సుఖేన అత్తసుఖీ, తతో పరం పన తస్స మాణవస్సాహం విధేయ్యో హోమి. సో హి ఇతో చతుత్థే దివసే ఏకంసేన మం ఆదాయ యత్థిచ్ఛతి, తత్థ గచ్ఛతి. **అపరిత్తాయా**తి తుమ్హాకం పరిత్తం అకత్వా కథం గచ్ఛేయ్యన్తి అనుసాసితుం ఆగతోస్మి. **జనసన్ధో**తి మిత్తబన్ధనేన మిత్తజనస్స సన్ధానకరో. **పురే పురాణన్తి** ఇతో పుబ్బే తుమ్హే కిం పురాణకారణం అభిజానాథ. **అనుసాసే**తి అనుసాసి. ఏవం తుమ్హే రఞ్ఞా పుట్ఠా ‘‘అమ్హాకం పితా ఇమఞ్చిమఞ్చ ఓవాదం అదాసీ’’తి కథేయ్యాథ. **సమాసనా హోథా**తి సచే వో రాజా మయా దిన్నస్స ఓవాదస్స కథితకాలే ‘‘ఏథ తుమ్హే, అజ్జ మయా సద్ధిం సమాసనా హోథ, ఇధ రాజకులే తుమ్హేహి అఞ్ఞో కో ను రఞ్ఞో అబ్భతికో మనుస్సో’’తి అత్తనో ఆసనే నిసీదాపేయ్య, అథ తుమ్హే అఞ్జలిం కత్వా తం రాజానం ఏవం వదేయ్యాథ ‘‘దేవ, ఏవం మా అవచ. న హి అమ్హాకం ఏసపవేణిధమ్మో. **వియగ్ఘరాజస్స** కేసరసీహస్స నిహీనజచ్చో జరసిఙ్గాలో , దేవ, కథం సమాసనో భవేయ్య. యథా సిఙ్గాలో సీహస్స సమాసనో న హోతి, తథేవ మయం తుమ్హాక’’న్తి.

ఇమం పనస్స కథం సుత్వా పుత్తధీతరో చ ఞాతిసుహజ్జాదయో చ దాసకమ్మకరపోరిసా చ తే సబ్బే సకభావేన సణ్ఠాతుం అసక్కోన్తా మహావిరవం విరవింసు. తేసం మహాసత్తో సఞ్ఞాపేసి.

లక్ఖణకణ్డం నిట్ఠితం.

రాజవసతికణ్డ

అథ నే పణ్డితో పుత్తధీతరో చ ఞాతయో చ ఉపసఙ్కమిత్వా తుణ్హీభూతే దిస్వా ‘‘తాతా, మా చిన్తయిత్థ, సబ్బే సఙ్ఖారా అనిచ్చా, యసో నామ విపత్తిపరియోసానో, అపిచ తుమ్హాకం రాజవసతిం నామ యసపటిలాభకారణం కథేస్సామి, తం ఏకగ్గచిత్తా సుణాథా’’తి బుద్ధలీలాయ రాజవసతిం నామ పట్ఠపేసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౪౨౧‘‘సో చ పుత్తే అమచ్చే చ, ఞాతయో సుహదజ్జనే;
అలీనమనసఙ్కప్పో, విధురో ఏతదబ్రవి.

౧౪౨౨ఏథయ్యో రాజవసతిం, నిసీదిత్వా సుణాథ మే;
యథా రాజకులం పత్తో, యసం పోసో నిగచ్ఛతీ’’తి.

తత్థ **సుహదజ్జనే**తి సుహదయజనే. **ఏథయ్యో**తి ఏథ, అయ్యో. పియసముదాచారేన పుత్తే ఆలపతి. **రాజవసతి**న్తి మయా వుచ్చమానం రాజపారిచరియం సుణాథ. **యథా**తి యేన కారణేన రాజకులం పత్తో ఉపసఙ్కమన్తో రఞ్ఞో సన్తికే చరన్తో పోసో యసం నిగచ్ఛతి లభతి, తం కారణం సుణాథాతి అత్థో.

౧౪౨౩'న హి రాజకులం పత్తో, అఞ్ఞాతో లభతే యసం;
నాసూరో నాపి దుమ్మేధో, నప్పమత్తో కుదాచనం.

౧౪౨౪యదాస్స సీలం పఞ్ఞఞ్చ, సోచేయ్యం చాధిగచ్ఛతి;
అథ విస్ససతే త్యమ్హి, గుయ్హఞ్చస్స న రక్ఖతీ"తి.

తత్థ **అఞ్ఞాతో**తి అపాకటగుణో అవిదితకమ్మావదానో. **నాసూరో**తి న అసూరో భీరుకజాతికో. **యదాస్స సీల**న్తి యదా అస్స సేవకస్స రాజా సీలఞ్చ పఞ్ఞఞ్చ సోచేయ్యఞ్చ అధిగచ్ఛతి, ఆచారసమ్పత్తిఞ్చ ఞాణబలఞ్చ సుచిభావఞ్చ జానాతి. **అథ విస్ససతే త్యమ్హీ**తి అథ రాజా తమ్హి విస్ససతే విస్సాసం కరోతి, అత్తనో గుయ్హఞ్చస్స న రక్ఖతి న గూహతి.

౧౪౨౫తులా యథా పగ్గహితా, సమదణ్డా సుధారితా;
అజ్ఝిట్ఠో న వికమ్పేయ్య, స రాజవసతిం వసే.

౧౪౨౬"తులా యథా పగ్గహితా, సమదణ్డా సుధారితా;
సబ్బాని అభిసమ్భోన్తో, స రాజవసతిం వసే"తి.

తత్థ **తులా యథా**తి యథా ఏసా వుత్తప్పకారా తులా న ఓనమతి న ఉన్నమతి, ఏవమేవ రాజసేవకో కిస్మిఞ్చిదేవ కమ్మే రఞ్ఞా "ఇదం నామ కరోహీ"తి అజ్ఝిట్ఠో ఆణత్తో ఛన్దాదిఅగతివసేన న వికమ్పేయ్య, సబ్బకిచ్చేసు పగ్గహితతులా వియ సమో భవేయ్య. **స రాజవసతి**న్తి సో ఏవరూపో సేవకో రాజకులే వాసం వసేయ్య, రాజానం పరిచరేయ్య, ఏవం పరిచరన్తో పన యసం లభేయ్యాతి అత్థో. **సబ్బాని అభిసమ్భోన్తో**తి సబ్బాని రాజకిచ్చాని కరోన్తో.

౧౪౨౭'దివా వా యది వా రత్తిం, రాజకిచ్చేసు పణ్డితో;
అజ్ఝిట్ఠో న వికమ్పేయ్య, స రాజవసతిం వసే.

౧౪౨౮దివా వా యది వా రత్తిం, రాజకిచ్చేసు పణ్డితో;
సబ్బాని అభిసమ్భోన్తో, స రాజవసతిం వసే.

౧౪౨౯యో చస్స సుకతో మగ్గో, రఞ్ఞో సుప్పటియాదితో;
న తేన వుత్తో గచ్ఛేయ్య, స రాజవసతిం వసే"తి.

తత్థ **న వికమ్పేయ్యా**తి అవికమ్పమానో తాని కిచ్చాని కరేయ్య. **యో చస్సా**తి యో చ రఞ్ఞో గమనమగ్గో సుకతో అస్స **సుప్పటియాదితో** సుమణ్డితో, "ఇమినా మగ్గేన గచ్ఛా"తి వుత్తోపి తేన న గచ్ఛేయ్య.

౧౪౮౦న రఞ్ఞో సదిసం భుఞ్జే, కామభోగే కుదాచనం;

సబ్బత్థ పచ్ఛతో గచ్ఛే, స రాజవసతిం వసే.

౧౪౮౧న రఞ్ఞో సదిసం వత్థం, న మాలం న విలేపనం;

ఆకప్పం సరకుత్తిం వా, న రఞ్ఞో సదిసమాచరే;

అఞ్ఞం కరేయ్య ఆకప్పం, స రాజవసతిం వసే”తి.

తత్థ **న రఞ్ఞో**తి రఞ్ఞో కామభోగేన సమం కామభోగం న భుఞ్జేయ్య. తాదిసస్స హి రాజా కుజ్ఝతి. **సబ్బత్థా**తి సబ్బేసు రూపాదీసు కామగుణేసు రఞ్ఞో పచ్ఛతోవ గచ్ఛేయ్య, హీనతరమేవ సేవేయ్యాతి అత్థో. **అఞ్ఞం కరేయ్యా**తి రఞ్ఞో ఆకప్పతో సరకుత్తితో చ అఞ్ఞమేవ ఆకప్పం కరేయ్య.

౧౪౮౨కీళే రాజా అమచ్చేహి, భరియాహి పరివారితో;

నామచ్చో రాజభరియాసు, భావం కుబ్బేథ పణ్డితో.

౧౪౮౩అనుద్ధతో అచపలో, నిపకో సంవుతిన్ద్రియో;

మనోపణిధిసమ్పన్నో, స రాజవసతిం వసే”తి.

తత్థ **భావ**న్తి విస్సాసవసేన అధిప్పాయం. **అచపలో**తి అమణ్డనసీలో. **నిపకో**తి పరిపక్కఞాణో. **సంవుతిన్ద్రియో**తి పిహితఛళిన్ద్రియో రఞ్ఞో వా అఙ్గపచ్చఙ్గాని ఓరోధే వాస్స న ఓలోకేయ్య. **మనోపణిధిసమ్పన్నో**తి అచపలేన సుట్ఠు ఠపితేన చిత్తేన సమన్నాగతో.

౧౪౮౪నాస్స భరియాహి కీళేయ్య, న మన్తేయ్య రహోగతో;

నాస్స కోసా ధనం గణ్హే, స రాజవసతిం వసే.

౧౪౮౫న నిద్దం బహు మఞ్ఞేయ్య, న మదాయ సురం పివే;

నాస్స దాయే మిగే హఞ్ఞే, స రాజవసతిం వసే.

౧౪౮౬నాస్స పీఠం న పల్లఙ్కం, న కోచ్ఛం న నావం రథం;

సమ్మతోమ్హీతి ఆరూహే, స రాజవసతిం వసే.

౧౪౮౭నాతిదూరే భజే రఞ్ఞో, నచ్చాసన్నే విచక్ఖణో;

సమ్ముఖఞ్చస్స తిట్ఠేయ్య, సన్దిస్సన్తో సభత్తునో.

౧౪౮౮న వే రాజా సఖా హోతి, న రాజా హోతి మేథునో;

ఖిప్పం కుజ్ఝన్తి రాజానో, సూకేనక్ఖీవ ఘట్టితం.

౧౪౮౯న పూజితో మఞ్ఞమానో, మేధావీ పణ్డితో నరో;

ఫరుసం పతిమన్తేయ్య, రాజానం పరిసంగత’’న్తి.

తత్థ **న మన్తేయ్యాతి** తస్స రఞ్ఞో భరియాహి సద్ధిం నేవ కీళేయ్య, న రహో మన్తేయ్య. **కోసా ధనన్తి** రఞ్ఞో కోసా ధనం థేనేత్వా న గణ్హేయ్య. **న మదాయాతి** తాతా, రాజసేవకో నామ మదత్థాయ సురం న పివేయ్య. **నాస్స దాయే మిగేతి** అస్స రఞ్ఞో దిన్నాభయే మిగే న హఞ్ఞేయ్య. **కోచ్ఛన్తి** భద్దపీఠం. **సమ్మతోమ్హీతి** అహం సమ్మతో హుత్వా ఏవం కరోమీతి న ఆరుహేయ్య. **సమ్ముఖఞ్చస్స తిట్ఠేయ్యాతి** అస్స రఞ్ఞో పురతో ఖుద్దకమహన్తకథాసవనట్ఠానే తిట్ఠేయ్య. **సన్దిస్సన్తో సభత్తునోతి** యో రాజసేవకో తస్స భత్తునో దస్సనట్ఠానే తిట్ఠేయ్య. **సూకేనాతి** అక్ఖిమ్హి పతితేన వీహిసూకాదినా ఘట్టితం అక్ఖి పకతిసభావం జహన్తం యథా కుజ్ఝతి నామ, ఏవం కుజ్ఝన్తి, న తేసు విస్సాసో కాతబ్బో. **పూజితో మఞ్ఞమానోతి** అహం రాజపూజితోమ్హీతి మఞ్ఞమానో. **ఫరుసం పతిమన్తేయ్యాతి** యేన సో కుజ్ఝతి, తథారూపం న మన్తేయ్య.

౧౪౯౦లద్ధద్వారో లభే ద్వారం, నేవ రాజూసు విస్ససే;
అగ్గీవ సంయతో తిట్ఠే, స రాజవసతిం వసే.

౧౪౯౧పుత్తం వా భాతరం వా సం, సమ్పగ్గణ్హాతి ఖత్తియో;
గామేహి నిగమేహి వా, రట్ఠేహి జనపదేహి వా;
తుణ్హీభూతో ఉపేక్ఖేయ్య, న భణే ఛేకపాపక’’న్తి.

తత్థ **లద్ధద్వారో లభే ద్వారన్తి** అహం నిప్పటిహారో లద్ధద్వారోతి అప్పటిహారేత్వా న పవిసేయ్య, పునపి ద్వారం లభేయ్య, పటిహారేత్వావ పవిసేయ్యాతి అత్థో. **సంయతోతి** అప్పమత్తో హుత్వా. **భాతరం వా సన్తి** సకం భాతరం వా. **సమ్పగ్గణ్హాతీతి** ‘‘అసుకగామం వా అసుకనిగమం వా అస్స దేమా’’తి యదా సేవకేహి సద్ధిం కథేతి. **న భణే ఛేకపాపకన్తి** తదా గుణం వా అగుణం వా న భణేయ్య.

౧౪౯౨హత్థారోహే అనీకట్ఠే, రథికే పత్తికారకే;
తేసం కమ్మావదానేన, రాజా వడ్ఢేతి వేతనం;
న తేసం అన్తరా గచ్ఛే, స రాజవసతిం వసే.

౧౪౯౩‘‘చాపోవూనుదరో ధీరో, వంసోవాపి పకమ్పయే;
పటిలోమం న వత్తేయ్య, స రాజవసతిం వసే.

౧౪౯౪చాపోవూనుదరో అస్స, మచ్ఛోవస్స అజివ్హవా;
అప్పాసీ నిపకో సూరో, స రాజవసతిం వసే’’తి.

తత్థ **న తేసం అన్తరా గచ్ఛేతి** తేసం లాభస్స అన్తరా న గచ్ఛే, అన్తరాయం న కరేయ్య. **వంసోవాపీతి** యథా వంసగుమ్బతో ఉగ్గతవంసో వాతేన పహటకాలే పకమ్పతి, ఏవం రఞ్ఞా కథితకాలే పకమ్పేయ్య. **చాపోవూనుదరోతి** యథా చాపో మహోదరో న హోతి, ఏవం మహోదరో న సియా. **అజివ్హవాతి** యథా మచ్ఛో అజివ్హతాయ న కథేతి, తథా సేవకో మన్దకథతాయ అజివ్హవా భవేయ్య. **అప్పాసీతి** భోజనమత్తఞ్ఞూ.

౧౪౯౫న బాళ్హం ఇత్థిం గచ్ఛేయ్య, సమ్పస్సం తేజసఙ్ఖయం;
కాసం సాసం దరం బాల్యం, ఖీణమేధో నిగచ్ఛతి.

౧౪౯౬నాతివేలం పభాసేయ్య, న తుణ్హీ సబ్బదా సియా;
అవికిణ్ణం మితం వాచం, పత్తే కాలే ఉదీరయే.

౧౪౯౭అక్కోధనో అసఙ్ఘట్టో, సచ్చో సణ్హో అపేసుణో;
సమ్ఫం గిరం న భాసేయ్య, స రాజవసతిం వసే.

౧౪౯౮మాతాపేత్తిభరో అస్స, కులే జేట్ఠాపచాయికో;
సణ్హో సఖిలసమ్భాసో, స రాజవసతిం వసే"తి.

తత్థ **న బాళ్హన్తి** పునప్పునం కిలేసవసేన న గచ్ఛేయ్య. **తేజసఙ్ఖయన్తి** ఏవం గచ్ఛన్తో హి పురిసో తేజసఙ్ఖయం గచ్ఛతి పాపుణాతి, తం సమ్పస్సన్తో బాళ్హం న గచ్ఛేయ్య. **దరన్తి** కాయదరథం. **బాల్యన్తి** దుబ్బలభావం. **ఖీణమేధోతి** పునప్పునం కిలేసరతివసేన ఖీణపఞ్ఞో పురిసో ఏతే కాసాదయో నిగచ్ఛతి. **నాతివేలన్తి** తాతా రాజూనం సన్తికే పమాణాతిక్కన్తం న భాసేయ్య . **పత్తే కాలేతి** అత్తనో వచనకాలే సమ్పత్తే. **అసఙ్ఘట్టోతి** పరం అసఙ్ఘట్టేన్తో. **సమ్ఫన్తి** నిరత్థకం. **గిరన్తి** వచనం.

౧౪౯౯వినీతో సిప్పవా దన్తో, కతత్తో నియతో ముదు;
అప్పమత్తో సుచి దక్ఖో, స రాజవసతిం వసే.

౧౫౦౦నివాతవుత్తి వుద్ధేసు, సప్పతిస్సో సగారవో;
సురతో సుఖసంవాసో, స రాజవసతిం వసే.

౧౫౦౧ఆరకా పరివజ్జేయ్య, సహితుం పహితం జనం;
భత్తారఞ్ఞేవుదిక్ఖేయ్య, న చ అఞ్ఞస్స రాజినో"తి.

తత్థ **వినీతోతి** ఆచారసమ్పన్నో. **సిప్పవాతి** అత్తనో కులే సిక్ఖితబ్బసిప్పేన సమన్నాగతో. **దన్తోతి** ఛసు ద్వారేసు నిబ్బిసేవనో. **కతత్తోతి** సమ్పాదితత్తో. **నియతోతి** యసాదీని నిస్సాయ అచలసభావో. **ముదూతి** అనతిమానీ. **అప్పమత్తోతి** కత్తబ్బకిచ్చేసు పమాదరహితో. **దక్ఖోతి** ఉపట్ఠానే ఛేకో. **నివాతవుత్తీతి** నీచవుత్తి. **సుఖసంవాసోతి** గరుసంవాససీలో. **సహితుం పహితన్తి** పరరాజూహి సకరఞ్ఞో సన్తికం గుయ్హరక్ఖణవసేన వా పటిచ్ఛన్నపాకటకరణవసేనవా పేసితం. తథారూపేన హి సద్ధిం కథేన్తోపి రఞ్ఞో సమ్ముఖావ కథేయ్య. **భత్తారఞ్ఞేవుదిక్ఖేయ్యాతి** అత్తనో సామికమేవ ఓలోకేయ్య. **న చ అఞ్ఞస్స రాజినోతి** అఞ్ఞస్స రఞ్ఞో సన్తకో న భవేయ్య.

౧౫౦౨సమణే బ్రాహ్మణే చాపి, సీలవన్తే బహుస్సుతే;
సక్కచ్చం పయిరుపాసేయ్య, స రాజవసతిం వసే.

౧౩౦౩సమణే బ్రాహ్మణే చాపి, సీలవన్తే బహుస్సుతే;

సక్కచ్చం అనువాసేయ్య, స రాజవసతిం వసే.

౧౩౦౪సమణే బ్రాహ్మణే చాపి, సీలవన్తే బహుస్సుతే;

తప్పేయ్య అన్నపానేన, స రాజవసతిం వసే.

౧౩౦౫సమణే బ్రాహ్మణే చాపి, సీలవన్తే బహుస్సుతే;

ఆసజ్జ పఞ్ఞే సేవేథ, ఆకఙ్ఖం వుద్ధిమత్తనో’’తి.

తత్థ **సక్కచ్చం పయిరుపాసేయ్యాతి** గారవేన పునప్పునం ఉపసఙ్కమేయ్య. **అనువాసేయ్యాతి** ఉపోసథవాసం వసన్తో అనువత్తేయ్య. **తప్పేయ్యాతి** యావదత్థం దానేన తప్పేయ్య. **ఆసజ్జాతి** ఉపసఙ్కమిత్వా. **పఞ్ఞేతి** పణ్డితే, ఆసజ్జపఞ్ఞే వా, అసజ్జమానపఞ్ఞేతి అత్థో.

౧౩౦౬‘‘దిన్నపుబ్బం న హాపేయ్య, దానం సమణబ్రాహ్మణే;

న చ కిఞ్చి నివారేయ్య, దానకాలే వణిబ్బకే.

౧౩౦౭పఞ్ఞవా బుద్ధిసమ్పన్నో, విధానవిధికోవిదో;

కాలఞ్ఞూ సమయఞ్ఞూ చ, స రాజవసతిం వసే.

౧౩౦౮ఉట్ఠాతా కమ్మధేయ్యేసు, అప్పమత్తో విచక్ఖణో;

సుసంవిహితకమ్మన్తో, స రాజవసతిం వసే’’తి.

తత్థ **దిన్నపుబ్బన్తి** పకతిపటియత్తం దానవత్తం. **సమణబ్రాహ్మణేతి** సమణే వా బ్రాహ్మణే వా. **వణిబ్బకేతి** దానకాలే వణిబ్బకే ఆగతే దిస్వా కిఞ్చి న నివారేయ్య. **పఞ్ఞవాతి** విచారణపఞ్ఞాయ యుత్తో. **బుద్ధిసమ్పన్నోతి** అపేకల్లబుద్ధిసమ్పన్నో. **విధానవిధికోవిదోతి** నానప్పకారేసు దాసకమ్మకరపోరిసాదీనం సంవిదహనకోట్ఠాసేసు ఛేకో. **కాలఞ్ఞూతి** ‘‘అయం దానం దాతుం, అయం సీలం రక్ఖితుం, అయం ఉపోసథకమ్మం కాతుం కాలో’’తి జానేయ్య. **సమయఞ్ఞూతి** ‘‘అయం కసనసమయో, అయం వపనసమయో, అయం వోహారసమయో, అయం ఉపట్ఠానసమయో’’తి జానేయ్య. **కమ్మధేయ్యేసూతి** అత్తనో కత్తబ్బకమ్మేసు.

౧౩౦౯ఖలం సాలం పసుం ఖేత్తం, గన్త్వా చస్స అభిక్ఖణం;

మితం ధఞ్ఞం నిధాపేయ్య, మితంవ పాచయే ఘరే.

౧౩౧౦పుత్తం వా భాతరం వా సం, సీలేసు అసమాహితం;

అనఙ్గవా హి తే బాలా, యథా పేతా తథేవ తే;

చోళఞ్చ నేసం పిణ్డఞ్చ, ఆసీనానం పదాపయే.

౧౩౧౧దాసే కమ్మకరే పేస్సే, సీలేసు సుసమాహితే;

దక్ఖే ఉట్ఠానసమ్పన్నే, ఆధిపచ్చమ్హి ఠాపయే”తి.

తత్థ **పసుం ఖేత్త**న్తి గోకులఞ్చేవ సస్సట్ఠానఞ్చ. **గన్తా**తి గమనసీలో. **మిత**న్తి మినిత్వా ఏత్తకన్తి ఞత్వా కోట్ఠేసు నిధాపేయ్య. **ఘరే**తి ఘరేపి పరిజనం గణేత్వా మితమేవ పచాపేయ్య. **సీలేసు అసమాహిత**న్తి ఏవరూపం దుస్సీలం అనాచారం కిస్మిఞ్చి ఆధిపచ్చట్ఠానే న ఠపేయ్యాతి అత్థో. **అనఙ్గవా హి తే బాలా**తి “అఙ్గమేతం మనుస్సానం, భాతా లోకే పవుచ్చతీ”తి (జా॰ ౧.౪.౩౮) కిఞ్చాపి జేట్ఠకనిట్ఠభాతరో అఙ్గసమానతాయ “అఙ్గ”న్తి వుత్తా, ఇమే పన దుస్సీలా, తస్మా అఙ్గసమానా న హోన్తి. యథా పన సుసానే ఛడ్డితా పేతా మతా, తథేవ తే. తస్మా తాదిసా ఆధిపచ్చట్ఠానే న ఠపేతబ్బా. కుటుమ్బఞ్హి తే వినాసేన్తి, వినట్ఠకుటుమ్బస్స చ దలిద్దస్స రాజవసతి నామ న సమ్పజ్జతి. **ఆసీనాన**న్తి ఆగన్త్వా నిసిన్నానం పుత్తభాతానం మతసత్తానం మతకభత్తం వియ దేన్తో ఘాసచ్ఛాదనమత్తమేవ పదాపేయ్య. **ఉట్ఠానసమ్పన్నే**తి ఉట్ఠానవీరియేన సమన్నాగతే.

౧౩౧౨సీలవా చ అలోలో చ, అనురక్ఖో చ రాజినో;

ఆవీ రహో హితో తస్స, స రాజవసతిం వసే.

౧౩౧౩ఛన్దఞ్ఞూ రాజినో చస్స, చిత్తట్ఠో అస్స రాజినో;

అసఙ్కుసకవుత్తిస్స, స రాజవసతిం వసే.

౧౩౧౪ఉచ్ఛాదయే చ న్హాపయే, ధోవే పాదే అధోసిరం;

ఆహతోపి న కుప్పేయ్య, స రాజవసతిం వసే”తి.

తత్థ **అలోలో**తి అలుద్ధో. **చిత్తట్ఠో**తి చిత్తే ఠితో, రాజచిత్తవసికోతి అత్థో. **అసఙ్కుసకవుత్తిస్సా**తి అప్పటిలోమవుత్తి అస్స. **అధోసిర**న్తి పాదే ధోవన్తోపి అధోసిరం కత్వా హేట్ఠాముఖోవ ధోవేయ్య, న రఞ్ఞో ముఖం ఉల్లోకేయ్యాతి అత్థో.

౧౩౧౫కుమ్భమ్పఞ్జలిం కరియా, చాటఞ్చాపి పదక్ఖిణం;

కిమేవ సబ్బకామానం, దాతారం ధీరముత్తమం.

౧౩౧౬యో దేతి సయనం వత్థం, యానం ఆవసథం ఘరం;

పజ్జున్నోరివ భూతాని, భోగేహి అభివస్సతి.

౧౩౧౭ఏసయ్యో రాజవసతి, వత్తమానో యథా నరో;

ఆరాధయతి రాజానం, పూజం లభతి భత్తుసూ”తి.

తత్థ **కుమ్భమ్పఞ్జలిం కరియా, చాటఞ్చాపి పదక్ఖిణ**న్తి వుద్ధిం పచ్చాసీసన్తో పురిసో ఉదకపూరితం కుమ్భం దిస్వా తస్స అఞ్జలిం కరేయ్య, చాటఞ్చ సకుణం పదక్ఖిణం కరేయ్య. అఞ్జలిం వా పదక్ఖిణం వా కరోన్తస్స తే కిఞ్చి దాతుం న సక్కోన్తి. **కిమేవా**తి యో పన సబ్బకామానం దాతా ధీరో చ, తం రాజానం కింకారణా న నమస్సేయ్య. రాజాయేవ హి నమస్సితబ్బో

చ ఆరాధేతబ్బో చ. **పజ్జున్నోరివాతి** మేఘో వియ. **ఏసయ్యో రాజవసతీతి** అయ్యో యా అయం మయా కథితా, ఏసా రాజవసతి నామ రాజసేవకానం అనుసాసనీ. **యథాతి** యాయ రాజవసతియా వత్తమానో నరో రాజానం ఆరాధేతి, రాజూనఞ్చ సన్తికా పూజం లభతి, సా ఏసాతి.

ఏవం అసమధురో విధురపణ్డితో బుద్ధలీలాయ రాజవసతిం కథేసి;

రాజవసతికణ్డం నిట్ఠితం.

అన్తరపేయ్యాలం

ఏవం పుత్తదారఞాతిమిత్తసుహజ్జాదయో అనుసాసన్తస్సేవ తస్స తయో దివసా జాతా. సో దివసస్స పారిపూరిం ఞత్వా పాతోవ న్హత్వా నానగ్గరసభోజనం భుఞ్జిత్వా “రాజానం అపలోకేత్వా మాణవేన సద్ధిం గమిస్సామీ”తి ఞాతిగణపరివుతో రాజనివేసనం గన్త్వా రాజానం వన్దిత్వా ఏకమన్తం ఠితో వత్తబ్బయుత్తకం వచనం అవోచ. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౩౧౮ ఏవం సమనుసాసిత్వా, ఞాతిసఙ్ఘం విచక్ఖణో;
పరికిణ్ణో సుహదేహి, రాజానముపసఙ్కమి.

౧౩౧౯ వన్దిత్వా సిరసా పాదే, కత్వా చ నం పదక్ఖిణం;
విధురో అవచ రాజానం, పగ్గహేత్వాన అఞ్జలిం.

౧౩౨౦ అయం మం మాణవో నేతి, కత్తుకామో యథామతి;
ఞాతీనత్థం పవక్ఖామి, తం సుణోహి అరిన్దమ.

౧౩౨౧ పుత్తే చ మే ఉదిక్ఖేసి, యఞ్చ మఞ్ఞం ఘరే ధనం;
యథా పేచ్చ న హాయేథ, ఞాతిసఙ్ఘో మయీ గతే.

౧౩౨౨ యథేవ ఖలతీ భూమ్యా, భూమ్యాయేవ పతిట్ఠతి;
ఏవేతం ఖలితం మయ్హం, ఏతం పస్సామి అచ్చయ”న్తి.

తత్థ **సుహదేహీతి** సుహదయేహి ఞాతిమిత్తాదీహి. **యఞ్చ మఞ్ఞన్తి** యఞ్చ మే అఞ్ఞం తయా చేవ అఞ్ఞేహి చ రాజూహి దిన్నం ఘరే అపరిమాణం ధనం, తం సబ్బం త్వమేవ ఓలోకేయ్యాసి. **పేచ్చాతి** పచ్ఛాకాలే. **ఖలతీతి** పక్ఖలతి. **ఏవేతన్తి** ఏవం ఏతం. అహఞ్హి భూమియం ఖలిత్వా తత్థేవ పతిట్ఠితపురిసో వియ తుమ్హేసు ఖలిత్వా తుమ్హేసుయేవ పతిట్ఠహామి. **ఏతం పస్సామీతి** యో ఏస “కిం తే రాజా హోతీ”తి మాణవేన పుట్ఠస్స మమ తుమ్హే అనోలోకేత్వా సచ్చం అపేక్ఖిత్వా “దాసోహమస్మీ”తి వదన్తస్స అచ్చయో, ఏతం అచ్చయం పస్సామి, అఞ్ఞో పన మే దోసో నత్థి, తం మే అచ్చయం తుమ్హే ఖమథ, ఏతం హదయే కత్వా పచ్ఛా మమ పుత్తదారేసు మా అపరజ్ఝిత్థాతి.

తం సుత్వా రాజా “పణ్డిత, తవ గమనం మయ్హం న రుచ్చతి, మాణవం ఉపాయేన పక్కోసాపేత్వా ఘాతేత్వా కిలఞ్జేన పటిచ్ఛాదేతుం మయ్హం రుచ్చతీ”తి దీపేన్తో గాథమాహ –

౧౩౨౩.సక్కా న గన్తుం ఇతి మయ్హ హోతి, ఛేత్వా వధిత్వా ఇధ కాతియానం;
ఇధేవ హోహీ ఇతి మయ్హ రుచ్చతి, మా త్వం అగా ఉత్తమభూరిపఞ్ఞా”తి.

తత్థ **ఛేత్వా**తి ఇధేవ రాజగేహే తం పోథేత్వా మారేత్వా పటిచ్ఛాదేస్సామీతి.

తం సుత్వా మహాసత్తో “దేవ, తుమ్హాకం అజ్ఝాసయో ఏవరూపో హోతి, నో తుమ్హేసు అయుత్తో”తి వత్వా ఆహ –

౧౩౨౪.మా హేవధమ్మేసు మనం పణీదహి, అత్థే చ ధమ్మే చ యుత్తో భవస్సు;
ధిరత్థు కమ్మం అకుసలం అనరియం, యం కత్వా పచ్ఛా నిరయం వజేయ్య.

౧౩౨౫.నేవేస ధమ్మో న పునేత కిచ్చం, అయిరో హి దాసస్స జనిన్ద ఇస్సరో;
ఘాతేతుం ఝాపేతుం అథోపి హన్తుం, న చ మయ్హ కోధత్థి వజామి చాహ”న్తి.

తత్థ **మా హేవధమ్మేసు మనం పణీదహీ**తి అధమ్మేసు అనత్థేసు అయుత్తేసు తవ చిత్తం మా హేవ పణిదహీతి అత్థో. **పచ్ఛా**తి యం కమ్మం కత్వాపి అజరామరో న హోతి, అథ ఖో పచ్ఛా నిరయమేవ ఉపపజ్జేయ్య. **ధిరత్థు కమ్మ**న్తి తం కమ్మం గరహితం అత్థు అస్స భవేయ్య. **నేవేసా**తి నేవ ఏస. **అయిరో**తి సామికో. **ఘాతేతు**న్తి ఏతాని ఘాతాదీని కాతుం అయిరో దాసస్స ఇస్సరో, సబ్బానేతాని కాతుం లభతి, మయ్హం మాణవే అప్పమత్తకోపి కోధో నత్థి, దిన్నకాలతో పట్ఠాయ తవ చిత్తం సన్ధారేతుం వట్టతి, వజామి అహం నరిన్దాతి ఆహ –

ఏవం వత్వా మహాసత్తో రాజానం వన్దిత్వా రఞ్ఞో ఓరోధే చ పుత్తదారే చ రాజపరిసఞ్చ ఓవదిత్వా తేసు సకభావేన సణ్ఠాతుం అసక్కుణిత్వా మహావిరవం విరవన్తేసుయేవ రాజనివేసనా నిక్ఖమి. సకలనగరవాసినోపి “పణ్డితో కిర మాణవేన సద్ధిం గమిస్సతి, ఏథ, పస్సిస్సామ న”న్తి మన్తయిత్వా రాజఙ్గణేయేవ నం పస్సింసు. అథ నే మహాసత్తో అస్సాసేత్వా “తుమ్హే మా చిన్తయిత్థ, సబ్బే సఙ్ఖారా అనిచ్చా, సరీరం అద్ధువం, యసో నామ విపత్తిపరియోసానో, అపిచ తుమ్హే దానాదీసు పుఞ్ఞేసు అప్పమత్తా హోథా”తి తేసం ఓవాదం దత్వా నివత్తాపేత్వా అత్తనో గేహాభిముఖో పాయాసి. తస్మిం ఖణే ధమ్మపాలకుమారో భాతికగణపరివుతో “పితు పచ్చుగ్గమనం కరిస్సామీ”తి నిక్ఖన్తో నివేసనద్వారేయేవ పితు సమ్ముఖో అహోసి. మహాసత్తో తం దిస్వా సకభావేన సణ్ఠాతుం అసక్కోన్తో ఉపగుయ్హ ఉరే నిపజ్జాపేత్వా నివేసనం పావిసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౩౨౬.జేట్ఠపుత్తం ఉపగుయ్హ, వినేయ్య హదయే దరం;
అస్సుపుణ్ణేహి నేత్తేహి, పావిసీ సో మహాఘర”న్తి.

ఘరే పనస్స సహస్సపుత్తా, సహస్సధీతరో, సహస్సభరియాయో, చ సత్తవణ్ణదాసిసతాని చ సన్తి, తేహి చేవ అవసేసదాసిదాసకమ్మకరఞాతిమిత్తసుహజ్జాదీహి చ సకలనివేసనం యుగన్తవాతాభిఘాతపతితేహి సాలేహి సాలవనం

వియ నిరన్తరం అహోసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౫౨౭.సాలావ సమ్మపతితా, మాలుతేన పమద్దితా;

సేన్తి పుత్తా చ దారా చ, విధురస్స నివేసనే.

౧౫౨౮.ఇత్థిసహస్సం భరియానం, దాసిసత్తసతాని చ;

బాహా పగ్గయ్హ పక్కన్దుం, విధురస్స నివేసనే.

౧౫౨౯.ఓరోధా చ కుమారా చ, వేసియానా చ బ్రాహ్మణా;

బాహా పగ్గయ్హ పక్కన్దుం, విధురస్స నివేసనే.

౧౫౩౦‘హత్థారోహా అనీకట్ఠా, రథికా పత్తికారకా;

బాహా పగ్గయ్హ పక్కన్దుం, విధురస్స నివేసనే.

౧౫౩౧.సమాగతా జానపదా, నేగమా చ సమాగతా;

బాహా పగ్గయ్హ పక్కన్దుం, విధురస్స నివేసనే.

౧౫౩౨.ఇత్థిసహస్సం భరియానం, దాసిసత్తసతాని చ;

బాహా పగ్గయ్హ పక్కన్తుం, కస్మా నో విజహిస్ससి.

౧౫౩౩‘ఓరోధా చ కుమారా చ, వేసియానా చ బ్రాహ్మణా;

బాహా పగ్గయ్హ పక్కన్దుం, కస్మా నో విజహిస్ససి.

౧౫౩౪.హత్థారోహా అనీకట్ఠా, రథికా పత్తికారకా;

బాహా పగ్గయ్హ పక్కన్దుం, కస్మా నో విజహిస్ససి.

౧౫౩౫.సమాగతా జానపదా, నేగమా చ సమాగతా;

బాహా పగ్గయ్హ పక్కన్దుం, కస్మా నో విజహిస్ససీ”తి.

తత్థ **సేన్తీ**తి మహాతలే ఛిన్నపాదా వియ పతితా ఆవత్తన్తా పరివత్తన్తా సయన్తి. **ఇత్థిసహస్సం భరియానన్తి** భరియానమేవ ఇత్థీనం సహస్సం. **కస్మా నో విజహిస్ససీ**తి కేన కారణేన అమ్హే విజహిస్ససీతి పరిదేవింసు.

మహాసత్తో సబ్బం తం మహాజనం అస్సాసేత్వా ఘరే అవసేసకిచ్చాని కత్వా అన్తోజనఞ్చ బహిజనఞ్చ ఓవదిత్వా ఆచిక్ఖితబ్బయుత్తకం సబ్బం ఆచిక్ఖిత్వా పుణ్ణకస్స సన్తికం గన్త్వా అత్తనో నిట్ఠితకిచ్చతం ఆరోచేసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౫౩౬“కత్వా ఘరేసు కిచ్చాని, అనుసాసిత్వా సకం జనం;

మిత్తామచ్చే చ భచ్చే చ, పుత్తదారే చ బన్ధవే.

౧౨౩౭‘కమ్మన్తం సంవిధేత్వాన, ఆచిక్ఖిత్వా ఘరే ధనం;
నిధిఞ్చ ఇణదానఞ్చ, పుణ్ణకం ఏతదబ్రవి.

౧౨౩౮అవసీ తువం మయ్హ తీహం అగారే, కతాని కిచ్చాని ఘరేసు మయ్హం;
అనుసాసితా పుత్తదారా మయా చ, కరోమ కచ్చాన యథామతిం తే”తి.

తత్థ **కమ్మన్తం సంవిధేత్వానాతి** “ఏవఞ్చ కాతుం వట్టతీ”తి ఘరే కత్తబ్బయుత్తకం కమ్మం సంవిదహిత్వా. **నిధిన్తి** నిదహిత్వా ఠపితధనం. **ఇణదానన్తి** ఇణవసేన సంయోజితధనం. **యథామతిం తేతి** ఇదాని తవ అజ్ఝాసయానురూపం కరోమాతి వదతి.

పుణ్ణకో ఆహ –

౧౨౩౯“సచే హి కత్తే అనుసాసితా తే, పుత్తా చ దారా అనుజీవినో చ;
హన్దేహి దానీ తరమానరూపో, దీఘో హి అద్ధాపి అయం పురత్థా.

౧౨౪౦అఛమ్భితోవ గణ్హాహి, ఆజానేయ్యస్స వాలధిం;
ఇదం పచ్ఛిమకం తుయ్హం, జీవలోకస్స దస్సన”న్తి.

తత్థ **కత్తేతి** సోమనస్సప్పత్తో యక్ఖో మహాసత్తం ఆలపతి. **దీఘో హి అద్ధాపీతి** గన్తబ్బమగ్గోపి దీఘో. ‘‘**అఛమ్భితోవా**’’తి ఇదం సో హేట్ఠాపాసాదం అనోతరిత్వా తతోవ గన్తుకామో హుత్వా అవచ.

అథ నం మహాసత్తో ఆహ –

౧౨౪౧సోహం కిస్స ను భాయిస్సం, యస్స మే నత్థి దుక్కటం;
కాయేన వాచా మనసా, యేన గచ్ఛేయ్య దుగ్గతి”న్తి.

తత్థ **సోహం కిస్స ను భాయిస్సన్తి** ఇదం మహాసత్తో “అఛమ్భితోవ గణ్హాహీ”తి వుత్తత్తా ఏవమాహ.

ఏవం మహాసత్తో సీహనాదం నదిత్వా అఛమ్భితో కేసరసీహో వియ నిబ్భయో హుత్వా “అయం సాటకో మమ అరుచియా మా ముచ్చతూ”తి అధిట్ఠానపారమిం పురేచారికం కత్వా దళ్హం నివాసేత్వా అస్సస్స వాలధిం వియూహిత్వా ఉభోహి హత్థేహి దళ్హం వాలధిం గహేత్వా ద్వీహి పాదేహి అస్సస్స ఊరూసు పలివేఠేత్వా “మాణవ, గహితో మే వాలధి, యథారుచి యాహీ”తి ఆహ. తస్మిం ఖణే పుణ్ణకో మనోమయసిన్ధవస్స సఞ్ఞం అదాసి. సో పణ్డితం ఆదాయ ఆకాసే పక్ఖన్ది. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౨౪౨సో అస్సరాజా విధురం వహన్తో, పక్కామి వేహాయసమన్తలిక్ఖే;

సాఖాసు సేలేసు అసజ్జమానో, కాళాగిరిం ఖిప్పముపాగమాసీ”తి.

తత్థ **సాఖాసు సేలేసు అసజ్జమానో**తి పుణ్ణకో కిర చిన్తేసి “దూరం అగన్త్వావ ఇమం హిమవన్తప్పదేసే రుక్ఖేసు పబ్బతేసు చ పోథేత్వా మారేత్వా హదయమంసం ఆదాయ కళేవరం పబ్బతన్తరే ఛడ్డేత్వా నాగభవనమేవ గమిస్సామీ”తి. సో రుక్ఖే చ పబ్బతే చ అపరిహరిత్వా తేసం మజ్ఝేనేవ అస్సం పేసేసి. మహాసత్తస్సానుభావేన రుక్ఖాపి పబ్బతాపి సరీరతో ఉభోసు పస్సేసు రతనమత్తం పటిక్కమన్తి. సో “మతో వా, నో వా”తి పరివత్తిత్వా మహాసత్తస్స ముఖం ఓలోకేన్తో కఞ్చనాదాసమివ విప్పసన్నం దిస్వా “అయం ఏవం న మరతీ”తి పునపి సకలహిమవన్తప్పదేసే రుక్ఖే చ పబ్బతే చ తిక్ఖత్తుం పోథేన్తో పేసేసి . ఏవం పోథేన్తోపి తథేవ రుక్ఖపబ్బతా దూరమేవ పటిక్కమన్తియేవ. మహాసత్తో పన కిలన్తకాయో అహోసి. అథ పుణ్ణకో “అయం నేవ మరతి, ఇదాని వాతక్ఖన్ధే చుణ్ణవిచుణ్ణం కరిస్సామీ”తి కోధాభిభూతో సత్తమం వాతక్ఖన్ధం పక్ఖన్ది. బోధిసత్తస్సానుభావేన వాతక్ఖన్ధో ద్విధా హుత్వా బోధిసత్తస్స ఓకాసం అకాసి. తతో వేరమ్భవాతేహి పహరాపేసి, వేరమ్భవాతాపి సతసహస్సఅసనిసద్దో వియ హుత్వా బోధిసత్తస్స ఓకాసం అదంసు. సో పుణ్ణకో తస్స అన్తరాయాభావం పస్సన్తో తం ఆదాయ కాళపబ్బతం అగమాసి. తేన వుత్తం –

“సో అస్సరాజా విధురం వహన్తో, పక్కామి వేహాయసమన్తలిక్ఖే;
సాఖాసు సేలేసు అసజ్జమానో, కాళాగిరిం ఖిప్పముపాగమాసీ”తి.

తత్థ **అసజ్జమానో**తి అలగ్గమానో అప్పటిహఞ్ఞమానో విధురపణ్డితం వహన్తో కాళపబ్బతమత్థకం ఉపాగతో.

ఏవం పుణ్ణకస్స మహాసత్తం గహేత్వా గతకాలే పణ్డితస్స పుత్తదారాదయో పుణ్ణకస్స వసనట్ఠానం గన్త్వా తత్థ మహాసత్తం అదిస్వా ఛిన్నపాదా వియ పతిత్వా అపరాపరం పరివత్తమానా మహాసద్దేన పరిదేవింసు. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౩౪౩“ఇత్థిసహస్సం భరియానం, దాసిసత్తసతాని చ;
బాహా పగ్గయ్హ పక్కన్దుం, ‘యక్ఖో బ్రాహ్మణవణ్ణేన;
విధురం ఆదాయ గచ్ఛతి’.

“ఓరోధా చ కుమారా చ, వేసియానా చ బ్రాహ్మణా;
బాహా పగ్గయ్హ పక్కన్దుం, ‘యక్ఖో బ్రాహ్మణవణ్ణేన;
విధురం ఆదాయ గచ్ఛతి’.

“హత్థారోహా అనీకట్ఠా, రథికా పత్తికారకా;
బాహా పగ్గయ్హ పక్కన్దుం, ‘యక్ఖో బ్రాహ్మణవణ్ణేన;
విధురం ఆదాయ గచ్ఛతి’.

౧౩౪౪“సమాగతా జానపదా, నేగమా చ సమాగతా;
బాహా పగ్గయ్హ పక్కన్దుం, ‘యక్ఖో బ్రాహ్మణవణ్ణేన;

విధురం ఆదాయ గచ్ఛతి’.

౧౩౪౫ఇత్థిసహస్సం భరియానం, దాసిసత్తసతాని చ;
బాహా పగ్గయ్హ పక్కన్దుం, ‘పణ్డితో నో కుహిం గతో’.

“ఓరోధా చ కుమారా చ, వేసియానా చ బ్రాహ్మణా;
బాహా పగ్గయ్హ పక్కన్దుం, ‘పణ్డితో నో కుహిం గతో’.

“హత్థారోహా అనీకట్ఠా, రథికా పత్తికారకా;
బాహా పగ్గయ్హ పక్కన్దుం, ‘పణ్డితో నో కుహిం గతో’.

౧౩౪౬సమాగతా జానపదా, నేగమా చ సమాగతా;
బాహా పగ్గయ్హ పక్కన్దుం, ‘పణ్డితో నో కుహిం గతో’”తి.

ఏవం పక్కన్దిత్వా చ పన తే సబ్బేపి సకలనగరవాసీహి సద్ధిం రోదిత్వా రాజద్వారం అగమంసు. రాజా మహన్తం పరిదేవసద్దం సుత్వా సీహపఞ్జరం వివరిత్వా “తుమ్హే కస్మా పరిదేవథా”తి పుచ్ఛి. అథస్స తే “దేవ, నో కిర మాణవో న బ్రాహ్మణో, యక్ఖో పన బ్రాహ్మణవణ్ణేన ఆగన్త్వా పణ్డితం ఆదాయ గతో, తేన వినా అమ్హాకం జీవితం నత్థి. సచే నో ఇతో సత్తమే దివసే నాగమిస్సతి, సకటసతేహి సకటసహస్సేహి చ దారూని సఙ్కడ్ఢిత్వా సబ్బే మయం అగ్గిం ఉజ్జాలేత్వా పవిసిస్సామా”తి ఇమమత్థం ఆరోచేన్తా ఇమం గాథమాహంసు –

౧౩౪౭సచే సో సత్తరత్తేన, నాగచ్ఛిస్సతి పణ్డితో;
సబ్బే అగ్గిం పవేక్ఖామ, నత్థత్థో జీవితేన నో”తి.

సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పరినిబ్బుతకాలేపి “మయం అగ్గిం పవిసిత్వా మరిస్సామా”తి వత్తారో నామ నాహేసుం. అహో సుభాసితం మహాసత్తే నాగరేహీతి. రాజా తేసం కథం సుత్వా “తుమ్హే మా చిన్తయిత్థ, మా సోచిత్థ, మా పరిదేవిత్థ, మధురకథో పణ్డితో మాణవం ధమ్మకథాయ పలోభేత్వా అత్తనో పాదేసు పాతేత్వా సకలనగరవాసీనం అస్సుముఖం హాసయన్తో న చిరస్సేవ ఆగమిస్సతీ”తి అస్సాసేన్తో గాథమాహ –

౧౩౪౮పణ్డితో చ వియత్తో చ, విభావీ చ విచక్ఖణో;
ఖిప్పం మోచియ అత్తానం, మా భాయిత్థాగమిస్సతీ”తి.

తత్థ **వియత్తో**తి వేయ్యత్తియా విచారణపఞ్ఞాయ సమన్నాగతో. **విభావీ**తి అత్థానత్థం కారణాకారణం విభావేత్వా దస్సేత్వా కథేతుం సమత్థో. **విచక్ఖణో**తి తఙ్ఖణేయేవ ఠానుప్పత్తికాయ కారణచిన్తనపఞ్ఞాయ యుత్తో. **మా భాయిత్థా**తి మా భాయథ, అత్తానం మోచేత్వా ఖిప్పం ఆగమిస్సతీతి అస్సాసేతి.

నాగరాపి “పణ్డితో కిర రఞ్ఞో కథేత్వా గతో భవిస్సతీ”తి అస్సాసం పటిలభిత్వా అత్తనో గేహాని పక్కమింసు.

అన్తరపేయ్యాలో నిట్ఠితో.

సాధునరధమ్మకణ్డం

పుణ్ణకోపి మహాసత్తం కాళాగిరిమత్థకే ఠపేత్వా “ఇమస్మిం జీవమానే మయ్హం వుడ్ఢి నామ నత్థి, ఇమం మారేత్వా హదయమంసం గహేత్వా నాగభవనం గన్త్వా విమలాయ దత్వా ఇరన్ధతిం గహేత్వా దేవలోకం గమిస్సామీ”తి చిన్తేసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౨౪౯.సో తత్థ గన్త్వాన విచిన్తయన్తో, ఉచ్చావచా చేతనకా భవన్తి;
నయిమస్స జీవేన మమత్థి కిఞ్చి, హన్త్వానిమం హదయమానయిస్స”న్తి.

తత్థ **సోతి** సో పుణ్ణకో. **తత్థ గన్త్వానాతి** గన్త్వా తత్థ కాళాగిరిమత్థకే ఠితో. **ఉచ్చావచా చేతనకా భవన్తీతి** ఖణే ఖణే ఉప్పజ్జమానా చేతనా ఉచ్చాపి అవచాపి ఉప్పజ్జన్తి. ఠానం ఖో పనేతం విజ్జతి, యం మమేతస్స జీవితదానచేతనాపి ఉప్పజ్జేయ్యాతి. ఇమస్స పన జీవితేన తహిం నాగభవనే మమ అప్పమత్తకమ్పి కిఞ్చి కిచ్చం నత్థి, ఇధేవిమం మారేత్వా అస్స హదయం ఆనయిస్సామీతి సన్నిట్ఠానమకాసీతి అత్థో.

తతో పున చిన్తేసి “యంనూనాహం ఇమం సహత్థేన అమారేత్వా భేరవరూపదస్సనేన జీవితక్ఖయం పాపేయ్య”న్తి. సో భేరవయక్ఖరూపం నిమ్మినిత్వా మహాసత్తం తజ్జేన్తో ఆగన్త్వా తం పాతేత్వా దాఠానం అన్తరే కత్వా ఖాదితుకామో వియ అహోసి, మహాసత్తస్స లోమహంసనమత్తమ్పి నాహోసి. తతో సీహరూపేన మత్తమహాహత్థిరూపేన చ ఆగన్త్వా దాఠాహి చేవ దన్తేహి చ విజ్ఝితుకామో వియ అహోసి. తథాపి అభాయన్తస్స ఏకదోణికనావప్పమాణం మహన్తం సప్పవణ్ణం నిమ్మినిత్వా అస్ససన్తో పస్ససన్తో “సుసూ”తి సద్దం కరోన్తో ఆగన్త్వా మహాసత్తస్స సకలసరీరం వేఠేత్వా మత్థకే ఫణం కత్వా అట్ఠాసి, తస్స సారజ్జమత్తమ్పి నాహోసి. అథ “నం పబ్బతమత్థకే ఠపేత్వా పాతేత్వా చుణ్ణవిచుణ్ణం కరిస్సామీ”తి మహావాతం సముట్ఠాపేసి. సో తస్స కేసగ్గమత్తమ్పి చాలేతుం నాసక్ఖి. అథ నం తత్థేవ పబ్బతమత్థకే ఠపేత్వా హత్థీ వియ ఖజ్జూరిరుక్ఖం పబ్బతం అపరాపరం చాలేసి, తథాపి నం ఠితట్ఠానతో కేసగ్గమత్తమ్పి చాలేతుం నాసక్ఖి.

తతో “సద్దసన్తాసేనస్స హదయఫాలనం కత్వా మారేస్సామీ”తి అన్తోపబ్బతం పవిసిత్వా పథవిఞ్చ నభఞ్చ ఏకనిన్నాదం కరోన్తో మహానాదం నది, ఏవమ్పిస్స సారజ్జమత్తమ్పి నాహోసి. జానాతి హి మహాసత్తో “యక్ఖసీహహత్థినాగరాజవేసేహి ఆగతోపి మహావాతవుట్ఠిం సముట్ఠాపకోపి పబ్బతచలనం కరోన్తోపి అన్తోపబ్బతం పవిసిత్వా నాదం విస్సజ్జేన్తోపి మాణవోయేవ, న అఞ్ఞో”తి. తతో పుణ్ణకో చిన్తేసి “నాహం ఇమం బాహిరుపక్కమేన మారేతుం సక్కోమి, సహత్థేనేవ నం మారేస్సామీ”తి. తతో యక్ఖో మహాసత్తం పబ్బతముద్ధని ఠపేత్వా పబ్బతపాదం గన్త్వా మణిక్ఖన్ధే పణ్డుసుత్తం పవేసేన్తో వియ పబ్బతం పవిసిత్వా తాసేన్తో వగ్గన్తో అన్తోపబ్బతేన ఉగ్గన్త్వా మహాసత్తం పాదే దళ్హం గహేత్వా పరివత్తేత్వా అధోసిరం కత్వా అనాలమ్బే ఆకాసే విస్సజ్జేసి. తేన వుత్తం –

౧౨౫౦.సో తత్థ గన్త్వా పబ్బతన్తరస్మిం, అన్తో పవిసిత్వాన పదుట్ఠచిత్తో;
అసంవుతస్మిం జగతిప్పదేసే, అధోసిరం ధారయి కాతియానో”తి.

తత్థ **సో తత్థ గన్త్వాతి** సో పుణ్ణకో పబ్బతమత్థకా పబ్బతపాదం గన్త్వా తత్థ పబ్బతన్తరే ఠత్వా తస్స అన్తో పవిసిత్వా పబ్బతమత్థకే ఠితస్స హేట్ఠా పఞ్ఞాయమానో అసంవుతే భూమిపదేసే ధారేసీతి. న ఆదితోవ ధారేసి, తత్థ పన తం ఖిపిత్వా పన్నరసయోజనమత్తం భట్ఠకాలే పబ్బతముద్ధని ఠితోవ హత్థం వడ్ఢేత్వా అధోసిరం భస్సన్తం పాదేసు గహేత్వా అధోసిరమేవ ఉక్ఖిపిత్వా ముఖం ఓలోకేన్తో "న మరతీ"తి ఞత్వా దుతియమ్పి ఖిపిత్వా తింసయోజనమత్తం భట్ఠకాలే తథేవ ఉక్ఖిపిత్వా పున తస్స ముఖం ఓలోకేన్తో జీవన్తమేవ దిస్వా చిన్తేసి "సచే ఇదాని సట్ఠియోజనమత్తం భస్సిత్వా న మరిస్సతి, పాదేసు నం గహేత్వా పబ్బతముద్ధని పోథేత్వా మారేస్సామీ"తి అథ నం తతియమ్పి ఖిపిత్వా సట్ఠియోజనమత్తం భట్ఠకాలే హత్థం వడ్ఢేత్వా పాదేసు గహేత్వా ఉక్ఖిపి. తతో మహాసత్తో చిన్తేసి "అయం మం పఠమం పన్నరసయోజనట్ఠానం ఖిపి, దుతియమ్పి తింసయోజనం, తతియమ్పి సట్ఠియోజనం, ఇదాని పున మం న ఖిపిస్సతి, ఉక్ఖిపన్తోయేవ పబ్బతముద్ధని పహరిత్వా మారేస్సతి, యావ మం ఉక్ఖిపిత్వా పబ్బతముద్ధని న పోథేతి, తావ నం అధోసిరో హుత్వా ఓలమ్బన్తోవ మారణకారణం పుచ్ఛిస్సామీ"తి. ఏవం చిన్తేత్వా చ పన సో అభీతో అసన్తసన్తో తథా అకాసి. తేన వుత్తం "ధారయి కాతియానో"తి, తిక్ఖత్తుం ఖిపిత్వా ధారయీతి అత్థో.

౧౩౩౧ సో లమ్బమానో నరకే పపాతే, మహబ్భయే లోమహంసే విదుగ్గే;
అసన్తసన్తో కురూనం కత్తుసేట్ఠో, ఇచ్చబ్రవి పుణ్ణకం నామ యక్ఖం.

౧౩౩౨ అరియావకాసోసి అనరియరూపో, అసఞ్ఞతో సఞ్ఞతసన్నికాసో;
అచ్చాహితం కమ్మం కరోసి లుద్రం, భావే చ తే కుసలం నత్థి కిఞ్చి.

౧౩౩౩ ఇయం మం పపాతస్మిం పపాతుమిచ్ఛసి, కో ను తవత్థో మరణేన మయ్హం;
అమానుసస్సేవ తవజ్జ వణ్ణో, ఆచిక్ఖ మే త్వం కతమాసి దేవతాతి.

తత్థ **సో లమ్బమానోతి** సో కురూనం కత్తుసేట్ఠో తతియవారే లమ్బమానో. **అరియావకాసోతి** రూపేన అరియసదిసో దేవవణ్ణో హుత్వా చరసి. **అసఞ్ఞతోతి** కాయాదీహి అసఞ్ఞతో దుస్సీలో. **అచ్చాహితన్తి** హితాతిక్కన్తం, అతిఅహితం వా. **భావే చ తేతి** తవ చిత్తే అప్పమత్తకమ్పి కుసలం నత్థి. **అమానుసస్సేవ తవజ్జ వణ్ణోతి** అజ్జ తవ ఇదం కారణం అమానుసస్సేవ. **కతమాసి దేవతాతి** యక్ఖానం అన్తరే కతరయక్ఖో నామ త్వం.

పుణ్ణకో ఆహ –

౧౩౩౪ యది తే సుతో పుణ్ణకో నామ యక్ఖో, రఞ్ఞో కువేరస్స హి సో సజిబ్బో;
భూమిన్ధరో వరుణో నామ నాగో, బ్రహా సుచీ వణ్ణబలూపపన్నో.

౧౩౩౫ తస్సానుజం ధీతరం కామయామి, ఇరన్ధతీ నామ సా నాగకఞ్ఞా;
తస్సా సుమజ్ఝాయ పియాయ హేతు, పతారయిం తుయ్హ వధాయ ధీరా"తి.

తత్థ **సజిబ్బోతి** సజీవో అమచ్చో. **బ్రహాతి** ఆరోహపరిణాహసమ్పన్నో ఉట్ఠాపితకఞ్చనరూపసదిసో. **వణ్ణబలూపపన్నోతి** సరీరవణ్ణేన చ కాయబలేన చ ఉపగతో. **తస్సానుజన్తి** తస్స అనుజాతం ధీతరం. **పతారయిన్తి** చిత్తం పవత్తేసిం,

సన్నిట్ఠానమకాసిన్తి అత్థో.

తం సుత్వా మహాసత్తో “అయం లోకో దుగ్గహితేన నస్సతి, నాగమాణవికం పత్థేన్తస్స మమ మరణేన కిం పయోజనం, తథతో కారణం జానిస్సామీ”తి చిన్తేత్వా గాథమాహ –

౧౩౫౬. మా హేవ త్వం యక్ఖ అహోసి మూళ్హో, నట్ఠా బహూ దుగ్గహీతేన లోకే;
కిం తే సుమజ్ఝాయ పియాయ కిచ్చం, మరణేన మే ఇఙ్ఘ సుణోమి సబ్బ”న్తి.

తం సుత్వా తస్స ఆచిక్ఖన్తో పుణ్ణకో ఆహ –

౧౩౫౭. మహానుభావస్స మహోరగస్స, ధీతుకామో ఞాతిభతోహమస్మి;
తం యాచమానం ససురో అవోచ, యథా మమఞ్ఞింసు సుకామనీతం.

౧౩౫౮. దజ్జేము ఖో తే సుతనుం సునేత్తం, సుచిమ్హితం చన్దనలిత్తగత్తం;
సచే తువం హదయం పణ్డితస్స, ధమ్మేన లద్ధా ఇధ మాహరేసి;
ఏతేన విత్తేన కుమారి లబ్భా, నఞ్ఞం ధనం ఉత్తరి పత్థయామ.

౧౩౫౯. ఏవం న మూళ్హోస్మి సుణోహి కత్తే, న చాపి మే దుగ్గహితత్థి కిఞ్చి;
హదయేన తే ధమ్మలద్ధేన నాగా, ఇరన్ధతిం నాగకఞ్ఞం దదన్తి.

౧౩౬౦. తస్మా అహం తుయ్హం వధాయ యుత్తో, ఏవం మమత్థో మరణేన తుయ్హం;
ఇధేవ తం నరకే పాతయిత్వా, హన్త్వాన తం హదయమానయిస్స”న్తి.

తత్థ **ధీతుకామోతి** ధీతరం కామేమి పత్థేమి, ధీతు అత్థాయ విచరామి. **ఞాతిభతోహమస్మీ**తి తస్మా తస్స ఞాతిభతకో నామ అహం అమ్హి. **త**న్తి తం నాగకఞ్ఞం. **యాచమాన**న్తి యాచన్తం మం. **యథా మ**న్తి యస్మా మం. **అఞ్ఞింసూ**తి జానింసు. **సుకామనీత**న్తి సుట్ఠు ఏస కామేన నీతోతి సుకామనీతో, తం సుకామనీతం. తస్మా ససురో **‘దజ్జేము ఖో తే**’’తిఆదిమవోచ. తత్థ **దజ్జేమూ**తి దదేయ్యామ. **సుతను**న్తి సున్దరసరీరం. **ఇధ మాహరేసీ**తి ఇధ నాగభవనే ధమ్మేన లద్ధా ఆహరేయ్యాసీతి.

తస్స తం కథం సుత్వా మహాసత్తో చిన్తేసి “విమలాయ మమ హదయేన కిచ్చం నత్థి, వరుణనాగరాజేన మమ ధమ్మకథం సుత్వా మణినా మం పూజేత్వా తత్థ గతేన మమ ధమ్మకథికభావో వణ్ణితో భవిస్సతి, తతో విమలాయ మమ ధమ్మకథాయ దోహళో ఉప్పన్నో భవిస్సతి, వరుణేన దుగ్గహితం గహేత్వా పుణ్ణకో ఆణత్తో భవిస్సతి, స్వాయం అత్తనా దుగ్గహితేన మం మారేతుం ఏవరూపం దుక్ఖం పాపేసి, మమ పణ్డితభావో ఠానుప్పత్తికారణచిన్తనసమత్థతా ఇమస్మిం మం మారేన్తే కిం కరిస్సతి, హన్దాహం సఞ్ఞాపేస్సామి న”న్తి. చిన్తేత్వా చ పన “మాణవ, సాధునరధమ్మం నామ జానామి, యావాహం న మరామి, తావ మం పబ్బతముద్ధని నిసీదాపేత్వా సాధునరధమ్మం నామ సుణోహి, పచ్ఛా యం ఇచ్ఛసి, తం కరేయ్యాసీ”తి వత్వా సాధునరధమ్మం వణ్ణేత్వా అత్తనో జీవితం ఆహరాపేన్తో సో అధోసిరో ఓలమ్బన్తోవ గాథమాహ –

౧౩౬౧. ఖిప్పం మమం ఉద్ధర కాతియాన, హదయేన మే యది తే అత్థి కిచ్చం;

యే కేచిమే సాధునరస్స ధమ్మా, సబ్బేవ తే పాతుకరోమి అజ్జా''తి.

తం సుత్వా పుణ్ణకో ‘‘అయం పణ్డితేన దేవమనుస్సానం అకథితపుబ్బో ధమ్మో భవిస్సతి, ఖిప్పమేవ నం ఉద్ధరిత్వా సాధునరధమ్మం సుణిస్సామీ''తి చిన్తేత్వా మహాసత్తం ఉక్ఖిపిత్వా పబ్బతముద్ధని నిసీదాపేసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౩౬౨సో పుణ్ణకో కురూనం కత్తుసేట్ఠం, నగముద్ధని ఖిప్పం పతిట్ఠపేత్వా;
అస్సత్థమాసీనం సమేక్ఖియాన, పరిపుచ్ఛి కత్తారమనోమపఞ్ఞం.

౧౩౬౩సముద్ధటో మేసి తువం పపాతా, హదయేన తే అజ్జ మమత్థి కిచ్చం;
యే కేచిమే సాధునరస్స ధమ్మా, సబ్బేవ మే పాతుకరోహి అజ్జా''తి.

తత్థ **అస్సత్థమాసీనన్తి** లద్ధస్సాసం హుత్వా నిసిన్నం. **సమేక్ఖియానాతి** దిస్వా. **సాధునరస్స ధమ్మాతి** నరస్స సాధుధమ్మా, సున్దరధమ్మాతి అత్థో.

తం సుత్వా మహాసత్తో ఆహ –

౧౩౬౪సముద్ధటో త్యస్మి అహం పపాతా, హదయేన మే యది తే అత్థి కిచ్చం;
యే కేచిమే సాధునరస్స ధమ్మా, సబ్బేవ తే పాతుకరోమి అజ్జా''తి.

తత్థ **త్యస్మీతి** తయా అస్మి.

అథ నం మహాసత్తో ‘‘కిలిట్ఠగత్తోమ్హి, న్హాయామి తావా''తి ఆహ. యక్ఖోపి ‘‘సాధూ''తి న్హానోదకం ఆహరిత్వా న్హాతకాలే మహాసత్తస్స దిబ్బదుస్సగన్ధమాలాదీని దత్వా అలఙ్కతప్పటియత్తకాలే దిబ్బభోజనం అదాసి. అథ మహాసత్తో భుత్తభోజనో కాళాగిరిమత్థకం అలఙ్కారాపేత్వా ఆసనం పఞ్ఞాపేత్వా అలఙ్కతధమ్మాసనే నిసీదిత్వా బుద్ధలీలాయ సాధునరధమ్మం దేసేన్తో గాథమాహ –

౧౩౬౫యాతానుయాయీ చ భవాహి మాణవ, అల్లఞ్చ పాణిం పరివజ్జయస్సు;
మా చస్సు మిత్తేసు కదాచి దుబ్భీ, మా చ వసం అసతీనం నిగచ్ఛే''తి.

తత్థ **అల్లఞ్చ పాణిం పరివజ్జయస్సూతి** అల్లం తిన్తం పాణిం మా దహి మా ఝాపేహి.

యక్ఖో సంఖిత్తేన భాసితే చత్తారో సాధునరధమ్మే బుజ్ఝితుం అసక్కోన్తో విత్థారేన పుచ్ఛన్తో గాథమాహ –

౧౩౬౬కథం ను యాతం అనుయాయి హోతి, అల్లఞ్చ పాణిం దహతే కథం సో;
అసతీ చ కా కో పన మిత్తదుబ్భో, అక్ఖాహి మే పుచ్ఛితో ఏతమత్థ''న్తి.

మహాసత్తోపిస్స కథేసి –

౧౩౬౭అసన్థుతం నోపి చ దిట్ఠపుబ్బం, యో ఆసనేనాపి నిమన్తయేయ్య;

తస్సేవ అత్థం పురిసో కరేయ్య, యాతానుయాయీతి తమాహు పణ్డితా.

౧౩౬౮యస్సేకరత్తిమ్పి ఘరే వసేయ్య, యత్థన్నపానం పురిసో లభేయ్య;

న తస్స పాపం మనసాపి చిన్తయే, అదుబ్భపాణిం దహతే మిత్తదుబ్భో.

౧౩౬౯యస్స రుక్ఖస్స ఛాయాయ, నిసీదేయ్య సయేయ్య వా;

న తస్స సాఖం భఞ్జేయ్య, మిత్తదుబ్భో హి పాపకో.

౧౩౭౦పుణ్ణమ్పి చేమం పథవిం ధనేన, దజ్జిత్థియా పురిసో సమ్మతాయ;

లద్ధా ఖణం అతిమఞ్ఞేయ్య తమ్పి, తాసం వసం అసతీనం న గచ్ఛే.

౧౩౭౧ఏవం ఖో యాతం అనుయాయి హోతి,

అల్లఞ్చ పాణిం దహతే పునేవం;

అసతీ చ సా సో పన మిత్తదుబ్భో,

సో ధమ్మికో హోహి జహస్సు అధమ్మ''న్తి.

తత్థ **అసన్థుత**న్తి ఏకాహద్వీహమ్పి ఏకతో అవుత్థపుబ్బం. **యో ఆసనేనాపీ**తి యో ఏవరూపం పుగ్గలం ఆసనమత్తేనపి నిమన్తయేయ్య, పగేవ అన్నపానాదీహి. **తస్సేవా**తి తస్స పుబ్బకారిస్స అత్థం పురిసో కరోతేవ. **యాతానుయాయీ**తి పుబ్బకారితాయ యాతస్స పుగ్గలస్స అనుయాయీ . పఠమం కరోన్తో హి యాయీ నామ, పచ్ఛా కరోన్తో అనుయాయీ నామాతి ఏవం పణ్డితా కథేన్తి. అయం దేవరాజ, పఠమో సాధునరధమ్మో. **అదుబ్భపాణి**న్తి అదుబ్భకం అత్తనో భుఞ్జనహత్థమేవ దహన్తో హి మిత్తదుబ్భీ నామ హోతి. ఇతి అల్లహత్థస్స అజ్ఝాపనం నామ అయం దుతియో సాధునరధమ్మో. **న తస్సా**తి తస్స సాఖం వా పత్తం వా న భఞ్జేయ్య. కింకారణా? మిత్తదుబ్భో హి పాపకో. ఇతి పరిభుత్తచ్ఛాయస్స అచేతనస్స రుక్ఖస్సపి పాపం కరోన్తో మిత్తదుబ్భీ నామ హోతి, కిమఙ్గం పన మనుస్సభూతస్సాతి. ఏవం మిత్తేసు అదుబ్భనం నామ అయం తతియో సాధునరధమ్మో. **దజ్జిత్థియా**తి దదేయ్య ఇత్థియా. **సమ్మతాయా**తి ''అహమేవ తస్సా పియో, న అఞ్ఞో, మఞ్ఞేవ సా ఇచ్ఛతీ''తి ఏవం సుట్ఠు మతాయ. **లద్ధా ఖణ**న్తి అతిచారస్స ఓకాసం లభిత్వా. **అసతీన**న్తి అసద్ధమ్మసమన్నాగతానం ఇత్థీనం. ఇతి మాతుగామం నిస్సాయ పాపస్స అకరణం నామ అయం చతుత్థో సాధునరధమ్మో. **సో ధమ్మికో హోహీ**తి దేవరాజ, సో త్వం ఇమేహి చతూహి సాధునరధమ్మేహి యుత్తో హోహీతి.

ఏవం మహాసత్తో యక్ఖస్స చత్తారో సాధునరధమ్మే బుద్ధలీలాయ కథేసి.

సాధునరధమ్మకణ్డం నిట్ఠితం.

కాళాగిరికణ్డం

తే ధమ్మే సుణన్తోయేవ పుణ్ణకో సల్లక్ఖేసి “చతూసుపి ఠానేసు పణ్డితో అత్తనో జీవితమేవ యాచతి, అయం ఖో మయ్హం పుబ్బే అసన్థుతస్సేవ సక్కారమకాసి, అహమస్స నివేసనే తీహం మహన్తం యసం అనుభవన్తో వసిం, అహఞ్చిమం పాపకమ్మం కరోన్తో మాతుగామం నిస్సాయ కరోమి, సబ్బథాపి అహమేవ మిత్తదుబ్భీ. సచే పణ్డితం అపరజ్ఝామి, న సాధునరధమ్మే వత్తిస్సామి నామ, తస్మా కిం మే నాగమాణవికాయ, ఇన్దపత్థనగరవాసీనం అస్సుముఖాని హాసేన్తో ఇమం వేగేన తత్థ నేత్వా ధమ్మసభాయం ఓతారేస్సామీ”తి చిన్తేత్వా గాథమాహ –

౧౩౭౨అవసిం అహం తుయ్హ తీహం అగారే, అన్నేన పానేన ఉపట్ఠితోస్మి;
మిత్తో మమాసీ విసజ్జామహం తం, కామం ఘరం ఉత్తమపఞ్ఞ గచ్ఛ.

౧౩౭౩అపి హాయతు నాగకులా అత్థో, అలమ్పి మే నాగకఞ్ఞాయ హోతు;
సో త్వం సకేనేవ సుభాసితేన, ముత్తోసి మే అజ్జ వధాయ పఞ్ఞా”తి.

తత్థ **ఉపట్ఠితోస్మీ**తి తయా ఉపట్ఠితోస్మి. **విసజ్జామహం త**న్తి విస్సజ్జేమి అహం తం. **కామ**న్తి ఏకంసేన. **వధాయా**తి వధతో. **పఞ్ఞా**తి పఞ్ఞవన్త.

అథ నం మహాసత్తో “మాణవ, త్వం తావ మం అత్తనో ఘరం మా పేసేహి, నాగభవనమేవ మం నేహీ”తి వదన్తో గాథమాహ –

౧౩౭౪‘హన్ద తువం యక్ఖ మమమ్పి నేహి, ససురం తే అత్థం మయి చరస్సు;
మయఞ్చ నాగాధిపతిం విమానం, దక్ఖేము నాగస్స అదిట్ఠపుబ్బ”న్తి.

తత్థ **హన్దా**తి వవస్సగ్గత్థే నిపాతో. **ససురం తే అత్థం మయి చరస్సూ**తి తవ ససురస్స సన్తకం అత్థం మయి చర మా నాసేహి. **నాగాధిపతిం విమాన**న్తి అహమ్పి నాగాధిపతిఞ్చ విమానఞ్చస్స అదిట్ఠపుబ్బం పస్సేయ్యం.

తం సుత్వా పుణ్ణకో ఆహ –

౧౩౭౫‘యం వే నరస్స అహితాయ అస్స, న తం పఞ్ఞో అరహతి దస్సనాయ;
అథ కేన వణ్ణేన అమిత్తగామం, తువమిచ్ఛసి ఉత్తమపఞ్ఞ గన్తు”న్తి.

తత్థ **అమిత్తగామ**న్తి అమిత్తస్స వసనట్ఠానం, అమిత్తసమాగమన్తి అత్థో.

అథ నం మహాసత్తో ఆహ –

౧౩౭౬‘అద్ధా పజానామి అహమ్పి ఏతం, న తం పఞ్ఞో అరహతి దస్సనాయ;
పాపఞ్చ మే నత్థి కతం కుహిఞ్చి, తస్మా న సఙ్కే మరణాగమాయా”తి.

తత్థ **మరణాగమాయా**తి మరణస్స ఆగమాయ.

అపిచ , దేవరాజ, తాదిసో యక్ఖో కక్ఖళో మయా ధమ్మకథాయ పలోభేత్వా ముదుకతో, ఇదానేవ మం “అలం మే నాగమాణవికాయ, అత్తనో ఘరం యాహీ”తి వదేసి, నాగరాజస్స ముదుకరణం మమ భారో, సేహియేవ మం తత్థాతి. తస్స తం వచనం సుత్వా పుణ్ణకో “సాధూ”తి సమ్పటిచ్ఛిత్వా తుట్ఠచిత్తో ఆహ –

౧౩౭౭హన్ద చ ఠానం అతులానుభావం, మయా సహ దక్ఖసి ఏహి కత్తే;
యత్థచ్ఛతి నచ్చగీతేహి నాగో, రాజా యథా వేస్సవణో నళిఞ్ఞం.

౧౩౭౮నం నాగకఞ్ఞా చరితం గణేన, నికీళితం నిచ్చమహో చ రత్తిం;
పహూతమాల్యం బహుపుప్ఫఛన్నం, ఓభాసతీ విజ్జురివన్తలిక్ఖే.

౧౩౭౯అన్నేన పానేన ఉపేతరూపం, నచ్చేహి గీతేహి చ వాదితేహి;
పరిపూరం కఞ్ఞాహి అలఙ్కతాహి, ఉపసోభతి వత్థపిలన్ధనేనా”తి.

తత్థ **హన్ద చా**తి నిపాతమత్తమేవ. **ఠాన**న్తి నాగరాజస్స వసనట్ఠానం. **నళిఞ్ఞ**న్తి నళినియం నామ రాజధానియం. **చరితం గణేనా**తి తం నాగకఞ్ఞానం గణేన చరితం. **నికీళిత**న్తి నిచ్చం అహో చ రత్తిఞ్చ నాగకఞ్ఞాహి కీళితానుకీళితం.

ఏవఞ్చ పన వత్వా పుణ్ణకో మహాసత్తం అస్సపిట్ఠం ఆరోపేత్వా తత్థ నేసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౩౮౦సో పుణ్ణకో కురూనం కత్తుసేట్ఠం, నిసీదయీ పచ్ఛతో ఆసనస్మిం;
ఆదాయ కత్తారమనోమపఞ్ఞం, ఉపానయీ భవనం నాగరఞ్ఞో.

౧౩౮౧పత్వాన ఠానం అతులానుభావం, అట్ఠాసి కత్తా పచ్ఛతో పుణ్ణకస్స;
సామగ్గిపేక్ఖమానో నాగరాజా, పుబ్బేవ జామాతరమజ్ఝభాసథా”తి.

తత్థ **సో పుణ్ణకో**తి భిక్ఖవే, సో ఏవం నాగభవనం వణ్ణేత్వా పణ్డితం అత్తనో ఆజఞ్ఞం ఆరోపేత్వా నాగభవనం నేసి. **ఠాన**న్తి నాగరాజస్స వసనట్ఠానం. **పచ్ఛతో పుణ్ణకస్సా**తి పుణ్ణకస్స కిర ఏతదహోసి “సచే నాగరాజా పణ్డితం దిస్వా ముదుచిత్తో భవిస్సతి, ఇచ్చేతం కుసలం. నో చే, తస్స తం అపస్సన్తస్సేవ సిన్ధవం ఆరోపేత్వా ఆదాయ గమిస్సామీ”తి. అథ నం పచ్ఛతో ఠపేసి. తేన వుత్తం “పచ్ఛతో పుణ్ణకస్సా”తి. **సామగ్గిపేక్ఖమానో**తి సామగ్గిం అపేక్ఖమానో. “సామం అపేక్ఖీ”తిపి పాఠో, అత్తనో జామాతరం పస్సిత్వా పఠమతరం సయమేవ అజ్ఝభాసథాతి అత్థో.

నాగరాజా ఆహ –

౧౩౮౨యన్ను తువం అగమా మచ్చలోకం, అన్వేసమానో హదయం పణ్డితస్స;
కచ్చి సమిద్ధేన ఇధానుపత్తో, ఆదాయ కత్తారమనోమపఞ్ఞ”న్తి.

తత్థ **కచ్చి సమిద్ధేనా**తి కచ్చి తే మనోరథేన సమిద్ధేన నిప్ఫన్నేన ఇధాగతోసీతి పుచ్ఛతి.

పుణ్ణకో ఆహ –

౧౩౮౩అయఞ్హి నో ఆగతో యం త్వమిచ్ఛసి, ధమ్మేన లద్ధో మమ ధమ్మపాలో;
తం పస్సథ సమ్ముఖా భాసమానం, సుఖో హవే సప్పురిసేహి సఙ్గమో”తి.

తత్థ **యం త్వమిచ్ఛసీ**తి యం త్వం ఇచ్ఛసి. “యన్తు మిచ్ఛసీ”తిపి పాఠో. **సమ్ముఖా భాసమాన**న్తి తం లోకసక్కతం ధమ్మపాలం ఇదాని మధురేన సరేన ధమ్మం భాసమానం సమ్ముఖావ పస్సథ, సప్పురిసేహి ఏకట్ఠానే సమాగమో హి నామ సుఖో హోతీతి.

కాళాగిరికణ్డం నిట్ఠితం.

తతో నాగరాజా మహాసత్తం దిస్వా గాథమాహ –

౧౩౮౪అదిట్ఠపుబ్బం దిస్వాన, మచ్చో మచ్చుభయట్టితో;
బ్యమ్హితో నాభివాదేసి, నయిదం పఞ్ఞవతామివా”తి.

తత్థ **బ్యమ్హితో**తి భీతో. ఇదం వుత్తం హోతి – పణ్డిత, త్వం అదిట్ఠపుబ్బం నాగభవనం దిస్వా మరణభయేన అట్టితో భీతో హుత్వా యం మం నాభివాదేసి, ఇదం కారణం పఞ్ఞవన్తానం న హోతీతి.

ఏవం వన్దనం పచ్చాసీసన్తం నాగరాజానం మహాసత్తో “న త్వం మయా వన్దితబ్బో”తి అవత్వావ అత్తనో ఞాణవన్తతాయ ఉపాయకోసల్లేన “అహం వజ్ఝప్పత్తభావేన నం తం వన్దామీ”తి వదన్తో గాథాద్వయమాహ –

౧౩౮౫న చమ్హి బ్యమ్హితో నాగ, న చ మచ్చుభయట్టితో;
న వజ్ఝో అభివాదేయ్య, వజ్ఝం వా నాభివాదయే.

౧౩౮౬కథం నో అభివాదేయ్య, అభివాదాపయేథ వే;
యం నరో హన్తుమిచ్ఛేయ్య, తం కమ్మం నుపపజ్జతీ”తి.

తస్సత్థో – నేవాహం, నాగరాజ, అదిట్ఠపుబ్బం నాగభవనం దిస్వా భీతో, న మరణభయట్టితో. మాదిసస్స హి మరణభయం నామ నత్థి, వజ్ఝో పన అభివాదేతుం, వజ్ఝం వా అవజ్ఝోపి అభివాదాపేతుం న లభతి. యఞ్హి నరో హన్తుమిచ్ఛేయ్య, సో తం కథం ను అభివాదేయ్య, కథం వా తేన అత్తానం అభివాదాపయేథ వే. తస్స హి తం కమ్మం న ఉపపజ్జతి. త్వఞ్చ కిర మం మారాపేతుం ఇమం ఆణాపేసి, కథాహం తం వన్దామీతి.

తం సుత్వా నాగరాజా మహాసత్తస్స థుతిం కరోన్తో ద్వే గాథా అభాసి –

౧౩౮౭ఏవమేతం యథా బ్రూసి, సచ్చం భాససి పణ్డిత;
న వజ్ఝో అభివాదేయ్య, వజ్ఝం వా నాభివాదయే.

౧౫౮౮కథం నో అభివాదేయ్య, అభివాదాపయేథ వే;
యం నరో హన్తుమిచ్ఛేయ్య, తం కమ్మం నుపపజ్జతీ”తి.

ఇదాని మహాసత్తో నాగరాజేన సద్ధిం పటిసన్థారం కరోన్తో ఆహ –

౧౫౮౯అసస్సతం సస్సతం ను తవయిదం, ఇద్ధీ జుతీ బలవీరియూపపత్తి;
పుచ్ఛామి తం నాగరాజేతమత్థం, కథం ను తే లద్ధమిదం విమానం.

౧౫౯౦అధిచ్చలద్ధం పరిణామజం తే, సయంకతం ఉదాహు దేవేహి దిన్నం;
అక్ఖాహి మే నాగరాజేతమత్థం, యథేవ తే లద్ధమిదం విమాన”న్తి.

తత్థ **తవయిద**న్తి ఇదం తవ యసజాతం, విమానం వా అసస్సతం సస్సతసదిసం, “మా ఖో యసం నిస్సాయ పాపమకాసీ”తి ఇమినా పదేన అత్తనో జీవితం యాచతి. **ఇద్ధీ**తి నాగఇద్ధి చ నాగజుతి చ కాయబలఞ్చ చేతసికవీరియఞ్చ నాగభవనే ఉపపత్తి చ యఞ్చ తే ఇదం విమానం, పుచ్ఛామి తం నాగరాజ, ఏతమత్థం, కథం ను తే ఇదం సబ్బం లద్ధన్తి. **అధిచ్చలద్ధ**న్తి కిం ను తయా ఇదం విమానం ఏవం సమ్పన్నం అధిచ్చ అకారణేన లద్ధం, ఉదాహు ఉతుపరిణామజం తే ఇదం, ఉదాహు సయం సహత్థేనేవ కతం, ఉదాహు దేవేహి తే దిన్నం, యథేవ తే ఇదం లద్ధం, ఏతం మే అత్థం అక్ఖాహీతి.

తం సుత్వా నాగరాజా ఆహ –

౧౫౯౧నాధిచ్చలద్ధం న పరిణామజం మే, న సయంకతం నాపి దేవేహి దిన్నం;
సకేహి కమ్మేహి అపాపకేహి, పుఞ్ఞేహి మే లద్ధమిదం విమాన”న్తి.

తత్థ **అపాపకేహీ**తి అలామకేహి.

తతో మహాసత్తో ఆహ –

౧౫౯౨కిం తే వతం కిం పన బ్రహ్మచరియం, కిస్స సుచిణ్ణస్స అయం విపాకో;
ఇద్ధీ జుతీ బలవీరియూపపత్తి, ఇదఞ్చ తే నాగ మహావిమాన”న్తి.

తత్థ **కిం తే వత**న్తి నాగరాజ, పురిమభవే తవ కిం వతం అహోసి, కో పన బ్రహ్మచరియవాసో, కతరస్స సుచరితస్సేవేస ఇద్ధిఆదికో విపాకోతి.

తం సుత్వా నాగరాజా ఆహ –

౧౫౯౩అహఞ్చ భరియా చ మనుస్సలోకే, సద్ధా ఉభో దానపతీ అహుమ్హా;
ఓపానభూతం మే ఘరం తదాసి, సన్తప్పితా సమణబ్రాహ్మణా చ.

౧౫౯౪మాలఞ్చ గన్ధఞ్చ విలేపనఞ్చ, పదీపియం సేయ్యముపస్సయఞ్చ;

అచ్ఛాదనం సాయనమన్నపానం, సక్కచ్చ దానాని అదమ్హ తత్థ.

౧౩౬౫తం మే వతం తం పన బ్రహ్మచరియం, తస్స సుచిణ్ణస్స అయం విపాకో;
ఇద్ధీ జుతీ బలవీరియూపపత్తి, ఇదఞ్చ మే ధీర మహావిమాన’’న్తి.

తత్థ **మనుస్సలోకేతి** అఙ్గరట్ఠే కాలచమ్పానగరే. **తం మే వతన్తి** తం సక్కచ్చం దిన్నదానమేవ మయ్హం వత్తసమాదానఞ్చ బ్రహ్మచరియఞ్చ అహోసి, తస్సేవ సుచరితస్స అయం ఇద్ధాదికో విపాకోతి.

మహాసత్తో ఆహ –

౧౩౬౬ఏవం చే తే లద్ధమిదం విమానం, జానాసి పుఞ్ఞానం ఫలూపపత్తిం;
తస్మా హి ధమ్మం చర అప్పమత్తో, యథా విమానం పున మావసేసీ’’తి.

తత్థ **జానాసీతి** సచే తయా దానానుభావేన తం లద్ధం, ఏవం సన్తే జానాసి నామ పుఞ్ఞానం ఫలఞ్చ పుఞ్ఞఫలేన నిబ్బత్తం ఉపపత్తిఞ్చ. **తస్మా హీతి** యస్మా పుఞ్ఞేహి తయా ఇదం లద్ధం, తస్మా. **పున మావసేసీతి** పునపి యథా ఇమం నాగభవనం అజ్ఝావససి, ఏవం ధమ్మం చర.

తం సుత్వా నాగరాజా ఆహ –

౧౩౬౭నయిధ సన్తి సమణబ్రాహ్మణా చ, యేసన్నపానాని దదేము కత్తే;
అక్ఖాహి మే పుచ్ఛితో ఏతమత్థం, యథా విమానం పున మావసేమా’’తి.

మహాసత్తో ఆహ –

౧౩౬౮భోగీ హి తే సన్తి ఇధూపపన్నా, పుత్తా చ దారా అనుజీవినో చ;
తేసు తువం వచసా కమ్మునా చ, అసమ్పదుట్ఠో చ భవాహి నిచ్చం.

౧౩౬౯ఏవం తువం నాగ అసమ్పదోసం, అనుపాలయ వచసా కమ్మునా చ;
ఠత్వా ఇధ యావతాయుకం విమానే, ఉద్ధం ఇతో గచ్ఛసి దేవలోక’’న్తి.

తత్థ **భోగీతి** భోగినో, నాగాతి అత్థో. **తేసూతి** తేసు పుత్తదారాదీసు భోగీసు వాచాయ కమ్మేన చ నిచ్చం అసమ్పదుట్ఠో భవ. **అనుపాలయాతి** ఏవం పుత్తాదీసు చేవ సేససత్తేసు చ మేత్తచిత్తసఙ్ఖాతం అసమ్పదోసం అనురక్ఖ. **ఉద్ధం ఇతోతి** ఇతో నాగభవనతో చుతో ఉపరిదేవలోకం గమిస్సతి. మేత్తచిత్తఞ్హి దానతో అతిరేకతరం పుఞ్ఞన్తి.

తతో నాగరాజా మహాసత్తస్స ధమ్మకథం సుత్వా ‘‘న సక్కా పణ్డితేన బహి పపఞ్చం కాతుం, విమలాయ దస్సేత్వా సుభాసితం సావేత్వా దోహళం పటిప్పస్సమ్భేత్వా ధనఞ్చయరాజానం హాసేన్తో పణ్డితం పేసేతుం వట్టతీ’’తి చిన్తేత్వా గాథమాహా –

౧౬౦౦అద్ధా హి సో సోచతి రాజసేట్ఠో, తయా వినా యస్స తువం సజిబ్బో;
దుక్ఖూపనీతోపి తయా సమేచ్చ, విన్దేయ్య పోసో సుఖమాతురోపీ”తి.

తత్థ **సజిబ్బో**తి సజీవో అమచ్చో. **సమేచ్చా**తి తయా సహ సమాగన్త్వా. **ఆతురోపీ**తి బాళ్హగిలానోపి సమానో.

తం సుత్వా మహాసత్తో నాగరాజస్స థుతిం కరోన్తో ఇతరం గాథమాహ –

౧౬౦౧అద్ధా సతం భాససి నాగ ధమ్మం, అనుత్తరం అత్థపదం సుచిణ్ణం;
ఏతాదిసియాసు హి ఆపదాసు, పఞ్ఞాయతే మాదిసానం విసేసో”తి.

తత్థ **అద్ధా సత**న్తి ఏకంసేన సన్తానం పణ్డితానం ధమ్మం భాససి. **అత్థపద**న్తి హితకోట్ఠాసం. **ఏతాదిసియాసూ**తి ఏవరూపాసు ఆపదాసు ఏతాదిసే భయే ఉప్పన్నే మాదిసానం పఞ్ఞవన్తానం విసేసో పఞ్ఞాయతి.

తం సుత్వా నాగరాజా అతిరేకతరం తుట్ఠో తమేవ పుచ్ఛన్తో గాథమాహ –

౧౬౦౨అక్ఖాహి నో తాయం ముధా ను లద్ధో, అక్ఖేహి నో తాయం అజేసి జూతే;
ధమ్మేన లద్ధో ఇతి తాయమాహ, కథం ను త్వం హత్థమిమస్స మాగతో”తి.

తత్థ **అక్ఖాహి నో**తి ఆచిక్ఖ అమ్హాకం. **తాయ**న్తి తం అయం. **ముధా ను లద్ధో**తి కిం ను ఖో ముధా అమూలకేనేవ లభి, ఉదాహు జూతే అజేసి. **ఇతి తాయమాహా**తి అయం పుణ్ణకో “ధమ్మేన మే పణ్డితో లద్ధో”తి వదతి. **కథం ను త్వం హత్థమిమస్స మాగతో**తి త్వం కథం ఇమస్స హత్థం ఆగతోసి.

మహాసత్తో ఆహ –

౧౬౦౩‘‘యో మిస్సరో తత్థ అహోసి రాజా, తమాయమక్ఖేహి అజేసి జూతే;
సో మం జితో రాజా ఇమస్సదాసి, ధమ్మేన లద్ధోస్మి అసాహసేనా”తి.

తత్థ **యో మిస్సరో**తి యో మం ఇస్సరో. **ఇమస్సదాసీ**తి ఇమస్స పుణ్ణకస్స అదాసి.

తం సుత్వా నాగరాజా తుట్ఠో అహోసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౬౦౪మహోరగో అత్తమనో ఉదగ్గో, సుత్వాన ధీరస్స సుభాసితాని;
హత్థే గహేత్వాన అనోమపఞ్ఞం, పావేక్ఖి భరియాయ తదా సకాసే.

౧౬౦౫యేన త్వం విమలే పణ్డు, యేన భత్తం న రుచ్చతి;
న చ మేతాదిసో వణ్ణో, అయమేసో తమోనుదో.

౧౬౦౬‘‘యస్స తే హదయేనత్థో, ఆగతాయం పభఙ్కరో;

తస్స వాక్యం నిసామేహి, దుల్లభం దస్సనం పునా”తి.

తత్థ **పాపేక్ఖీతి** పవిట్ఠో. **యేనాతి** భద్దే విమలే, యేన కారణేన త్వం పణ్డు చేవ, న చ తే భత్తం రుచ్చతి. **న చ మేతాదిసో వణ్ణోతి** పథవితలే వా దేవలోకే వా న చ తాదిసో వణ్ణో అఞ్ఞస్స కస్సచి అత్థి, యాదిసో ఏతస్స గుణవణ్ణో పత్థటో. **అయమేసో తమోనుదోతి** యం నిస్సాయ తవ దోహళో ఉప్పన్నో, అయమేవ సో సబ్బలోకస్స తమోనుదో. **పునాతి** పున ఏతస్స దస్సనం నామ దుల్లభన్తి వదతి.

విమలాపి తం దిస్వా పటిసన్థారం అకాసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౬౦౭‘దిస్వాన తం విమలా భూరిపఞ్ఞం, దసఙ్గులీ అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా;
హట్ఠేన భావేన పతీతరూపా, ఇచ్చబ్రవి కురూనం కత్తుసేట్ఠ”న్తి.

తత్థ **హట్ఠేన భావేనాతి** పహట్ఠేన చిత్తేన. **పతీతరూపాతి** సోమనస్సజాతా.

ఇతో పరం విమలాయ చ మహాసత్తస్స చ వచనప్పటివచనగాథా –

౧౬౦౮అదిట్ఠపుబ్బం దిస్వాన, మచ్చో మచ్చుభయట్టితో;
బ్యమ్హితో నాభివాదేసి, నయిదం పఞ్ఞవతామివ.

౧౬౦౯‘‘న చమ్హి బ్యమ్హితో నాగి, న చ మచ్చుభయట్టితో;
న వజ్ఝో అభివాదేయ్య, వజ్ఝం వా నాభివాదయే.

౧౬౧౦కథం నో అభివాదేయ్య, అభివాదాపయేథ వే;
యం నరో హన్తుమిచ్ఛేయ్య, తం కమ్మం నుపపజ్జతి.

౧౬౧౧ఏవమేతం యథా బ్రూసి, సచ్చం భాససి పణ్డిత;
న వజ్ఝో అభివాదేయ్య, వజ్ఝం వా నాభివాదయే.

౧౬౧౨కథం నో అభివాదేయ్య, అభివాదాపయేథ వే;
యం నరో హన్తుమిచ్ఛేయ్య, తం కమ్మం నుపపజ్జతి.

౧౬౧౩‘అసస్సతం సస్సతం ను తవయిదం, ఇద్ధీ జుతీ బలవీరియూపపత్తి;
పుచ్ఛామి తం నాగకఞ్ఞేతమత్థం, కథం ను తే లద్ధమిదం విమానం.

౧౬౧౪అధిచ్చలద్ధం పరిణామజం తే, సయంకతం ఉదాహు దేవేహి దిన్నం;
అక్ఖాహి మే నాగకఞ్ఞేతమత్థం, యథేవ తే లద్ధమిదం విమానం.

౧౬౧౫నాధిచ్చలద్ధం న పరిణామజం మే, న సయంకథం నాపి దేవేహి దిన్నం;

సకేహి కమ్మేహి అపాపకేహి, పుఞ్ఞేహి మే లద్ధమిదం విమానం.

౧౬౧౬కిం తే వతం కిం పన బ్రహ్మచరియం, కిస్స సుచిణ్ణస్స అయం విపాకో;

ఇద్ధీ జుతీ బలవీరియూపపత్తి, ఇదఞ్చ తే నాగి మహావిమానం.

౧౬౧౭అహఞ్చ ఖో సామికో చాపి మయ్హం, సద్ధా ఉభో దానపతీ అహువ్హా;

ఓపానభూతం మే ఘరం తదాసి, సన్తప్పితా సమణబ్రాహ్మణా చ.

౧౬౧౮మాలఞ్చ గన్ధఞ్చ విలేపనఞ్చ, పదీపియం సేయ్యముపస్సయఞ్చ;

అచ్ఛాదనం సాయనమన్నపానం, సక్కచ్చ దానాని అదమ్హ తత్థ.

౧౬౧౯తం మే వతం తం పన బ్రహ్మచరియం, తస్స సుచిణ్ణస్స అయం విపాకో;

ఇద్ధీ జుతీ బలవీరియూపపత్తి, ఇదఞ్చ మే ధీర మహావిమానం.

౧౬౨౦ఏవం చే తే లద్ధమిదం విమానం, జానాసి పుఞ్ఞానం ఫలూపపత్తిం;

తస్మా హి ధమ్మం చర అప్పమత్తా, యథా విమానం పున మావసేసి.

౧౬౨౧నయిధ సన్తి సమణబ్రాహ్మణా చ, యేసన్నపానాని దదేము కత్తే;

అక్ఖాహి మే పుచ్ఛితో ఏతమత్థం, యథా విమానం పున మావసేమ.

౧౬౨౨భోగీ హి తే సన్తి ఇధూపపన్నా, పుత్తా చ దారా అనుజీవినో చ;

తేసు తువం వచసా కమ్మునా చ, అసమ్పదుట్ఠా చ భవాహి నిచ్చం.

౧౬౨౩ఏవం తువం నాగి అసమ్పదోసం, అనుపాలయ వచసా కమ్మునా చ;

ఠత్వా ఇధ యావతాయుకం విమానే, ఉద్ధం ఇతో గచ్ఛసి దేవలోకం.

౧౬౨౪అద్ధా హి సో సోచతి రాజసేట్ఠో, తయా వినా యస్స తువం సజిబ్బో;

దుక్ఖూపనీతోపి తయా సమేచ్చ, విన్దేయ్య పోసో సుఖమాతురోపి.

౧౬౨౫అద్ధా సతం భాససి నాగి ధమ్మం, అనుత్తరం అత్థపదం సుచిణ్ణం;

ఏతాదిసియాసు హి ఆపదాసు, పఞ్ఞాయతే మాదిసానం విసేసో.

౧౬౨౬అక్ఖాహి నో తాయం ముధా ను లద్ధో, అక్ఖేహి నో తాయం అజేసి జూతే;

ధమ్మేన లద్ధో ఇతి తాయమాహ, కథం ను త్వం హత్థమిమస్స మాగతో.

౧౬౨౭యో మిస్సరో తత్థ అహోసి రాజా, తమాయమక్ఖేహి అజేసి జూతే;

సో మం జితో రాజా ఇమస్సదాసి, ధమ్మేన లద్ధోస్మి అసాహసేనా”తి.

ఇమాసం గాథానం అత్థో హేట్ఠా వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో.

మహాసత్తస్స వచనం సుత్వా అతిరేకతరం తుట్ఠా విమలా మహాసత్తం గహేత్వా సహస్సగన్ధోదకఘటేహి న్హాపేత్వా న్హానకాలే మహాసత్తస్స దిబ్బదుస్సదిబ్బగన్ధమాలాదీని దత్వా అలఙ్కతప్పటియత్తకాలే దిబ్బభోజనం భోజేసి. మహాసత్తో భుత్తభోజనో అలఙ్కతాసనం పఞ్ఞాపేత్వా అలఙ్కతధమ్మాసనే నిసీదిత్వా బుద్ధలీలాయ ధమ్మం దేసేసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౬౨౮.

‘‘యథేవ వరుణో నాగో, పఞ్హం పుచ్ఛిత్థ పణ్డితం;

తథేవ నాగకఞ్ఞాపి, పఞ్హం పుచ్ఛిత్థ పణ్డితం.

౧౬౨౯.

‘‘యథేవ వరుణం నాగం, ధీరో తోసేసి పుచ్ఛితో;

తథేవ నాగకఞ్ఞమ్పి, ధీరో తోసేసి పుచ్ఛితో.

౧౬౩౦.

‘‘ఉభోపి తే అత్తమనే విదిత్వా, మహోరగం నాగకఞ్ఞఞ్చ ధీరో;

అఛమ్భీ అభీతో అలోమహట్ఠో, ఇచ్చబ్రవి వరుణం నాగరాజానం.

౧౬౩౧.

‘‘మా రోధయి నాగ ఆయాహమస్మి, యేన తవత్థో ఇదం సరీరం;

హదయేన మంసేన కరోహి కిచ్చం, సయం కరిస్సామి యథామతి తే’’తి.

తత్థ **అఛమ్భీ**తి నిక్కమ్పో. **అలోమహట్ఠో**తి భయేన అహట్ఠలోమో. **ఇచ్చబ్రవీ**తి వీమంసనవసేన ఇతి అబ్రవి. **మా రోధయీ**తి ‘‘మిత్తదుబ్భికమ్మం కరోమీ’’తి మా భాయి, ‘‘కథం ను ఖో ఇమం ఇదాని మారేస్సామీ’’తి వా మా చిన్తయి. **నాగా**తి వరుణం ఆలపతి. **ఆయాహమస్మీ**తి ఆయో అహం అస్మి, అయమేవ వా పాఠో. **సయం కరిస్సామీ**తి సచే త్వం ‘‘ఇమస్స సన్తికే ఇదాని ధమ్మో మే సుతో’’తి మం మారేతుం న విసహసి, అహమేవ యథా తవ అజ్ఝాసయో, తథా సయం కరిస్సామీతి.

నాగరాజా ఆహ –

౧౬౩౨.

‘‘పఞ్ఞా హవే హదయం పణ్డితానం, తే త్యమ్హ పఞ్ఞాయ మయం సుతుట్ఠా;

అనూననామో లభతజ్జ దారం, అజ్జేవ తం కురుయో పాపయాతూ’’తి.

తత్థ **తే త్యమ్హా**తి తే మయం తవ పఞ్ఞాయ సుతుట్ఠా. **అనూననామో**తి సమ్పుణ్ణనామో పుణ్ణకో యక్ఖసేనాపతి. **లభతజ్జ దార**న్తి లభతు అజ్జ దారం, దదామి అస్స ధీతరం ఇరన్ధతిం. **పాపయాతూ**తి అజ్జేవ తం కురురట్ఠం పుణ్ణకో పాపేతు.

ఏవఞ్చ పన వత్వా వరుణో నాగరాజా ఇరన్ధతిం పుణ్ణకస్స అదాసి. సో తం లభిత్వా తుట్ఠచిత్తో మహాసత్తేన సద్ధిం సల్లపి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౬౩౩.

‘‘స పుణ్ణకో అత్తమనో ఉదగ్గో, ఇరన్ధతిం నాగకఞ్ఞం లభిత్వా;

హట్ఠేన భావేన పతీతరూపో, ఇచ్చబ్రవి కురూనం కత్తుసేట్ఠం.

౧౬౩౪‘భరియాయ మం త్వం అకరి సమఙ్గిం, అహఞ్చ తే విధుర కరోమి కిచ్చం;
ఇదఞ్చ తే మణిరతనం దదామి, అజ్జేవ తం కురుయో పాపయామీ’’తి.

తత్థ **మణిరతన**న్తి పణ్డిత, అహం తవ గుణేసు పసన్నో అరహామి తవ అనుచ్ఛవికం కిచ్చం కాతుం, తస్మా ఇమఞ్చ తే చక్కవత్తిపరిభోగం మణిరతనం దేమి, అజ్జేవ తం ఇన్దపత్థం పాపేమీతి.

అథ మహాసత్తో తస్స థుతిం కరోన్తో ఇతరం గాథమాహ –

౧౬౩౫‘అజేయ్యమేసా తవ హోతు మేత్తి, భరియాయ కచ్చాన పియాయ సద్ధిం;
ఆనన్ది విత్తో సుమనో పతీతో, దత్వా మణిం మఞ్చ నయిన్దపత్థ’’న్తి.

తత్థ **అజేయ్యమేసా**తి ఏసా తవ భరియాయ సద్ధిం పియసంవాసమేత్తి అజేయ్యా హోతు. ‘‘ఆనన్ది విత్తో’’తిఆదీహి పీతిసమఙ్గిభావమేవస్స వదతి. **నయిన్దపత్థ**న్తి నయ ఇన్దపత్థం.

తం సుత్వా పుణ్ణకో తథా అకాసి. తేన వుత్తం –

౧౬౩౬‘‘స పుణ్ణకో కురూనం కత్తుసేట్ఠం, నిసీదయీ పురతో ఆసనస్మిం;
ఆదాయ కత్తారమనోమపఞ్ఞం, ఉపానయీ నగరం ఇన్దపత్థం.

౧౬౩౭‘మనో మనుస్సస్స యథాపి గచ్ఛే, తతోపిస్స ఖిప్పతరం అహోసి;
స పుణ్ణకో కురూనం కత్తుసేట్ఠం, ఉపానయీ నగరం ఇన్దపత్థం.

౧౬౩౮‘ఏతిన్దపత్థం నగరం పదిస్సతి, రమ్మాని చ అమ్బవనాని భాగసో;
అహఞ్చ భరియాయ సమఙ్గిభూతో, తువఞ్చ పత్తోసి సకం నికేత’’న్తి.

తత్థ **యథాపి గచ్ఛే**తి మనో నామ కిఞ్చాపి న గచ్ఛతి, దూరే ఆరమ్మణం గణ్హన్తో పన గతోతి వుచ్చతి, తస్మా మనస్స ఆరమ్మణగ్గహణతోపి ఖిప్పతరం తస్స మనోమయసిన్ధవస్స గమనం అహోసీతి ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో. **ఏతిన్దపత్థ**న్తి అస్సపిట్ఠే నిసిన్నోయేవస్స దస్సేన్తో ఏవమాహ. **సకం నికేత**న్తి త్వఞ్చ అత్తనో నివేసనం సమ్పత్తోతి ఆహ.

తస్మిం పన దివసే పచ్చూసకాలే రాజా సుపినం అద్దస. ఏవరూపో సుపినో అహోసి – రఞ్ఞో నివేసనద్వారే పఞ్ఞాక్ఖన్ధో సీలమయసాఖో పఞ్చగోరసఫలో అలఙ్కతహత్థిగవాస్సపటిచ్ఛన్నో మహారుక్ఖో ఠితో. మహాజనో తస్స సక్కారం కత్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ నమస్సమానో అట్ఠాసి. అథేకో కణ్హపురిసో ఫరుసో రత్తసాటకనివత్థో రత్తపుప్ఫకణ్ణధరో ఆవుధహత్థో ఆగన్త్వా మహాజనస్స పరిదేవన్తస్సేవ తం రుక్ఖం సమూలం ఛిన్దిత్వా ఆకడ్ఢన్తో ఆదాయ గన్త్వా పున తం ఆహరిత్వా పకతిట్ఠానేయేవ ఠపేత్వా పక్కామీతి. రాజా తం సుపినం పరిగ్గణ్హన్తో ‘‘మహారుక్ఖో వియ న అఞ్ఞో కోచి, విధురపణ్డితో. మహాజనస్స పరిదేవన్తస్సేవ తం సమూలం ఛిన్దిత్వా ఆదాయ గతపురిసో వియ న అఞ్ఞో కోచి, పణ్డితం గహేత్వా గతమాణవో. పున తం

ఆహరిత్వా పకతిట్ఠానేయేవ ఠపేత్వా గతో వియ సో మాణవో పున తం పణ్డితం ఆనేత్వా ధమ్మసభాయ ద్వారే ఠపేత్వా పక్కమిస్సతి. అద్ధా అజ్జ మయం పణ్డితం పస్సిస్సామా’’తి సన్నిట్ఠానం కత్వా సోమనస్సప్పత్తో సకలనగరం అలఙ్కారాపేత్వా ధమ్మసభం సజ్జాపేత్వా అలఙ్కతరతనమణ్డపే ధమ్మాసనం పఞ్ఞాపేత్వా ఏకసతరాజఅమచ్చగణనగరవాసిజానపదపరివుతో ‘‘అజ్జ తుమ్హే పణ్డితం పస్సిస్సథ, మా సోచిత్థా’’తి మహాజనం అస్సాసేత్వా పణ్డితస్స ఆగమనం ఓలోకేన్తో ధమ్మసభాయం నిసీది. అమచ్చాదయోపి నిసీదింసు. తస్మిం ఖణే పుణ్ణకోపి పణ్డితం ఓతారేత్వా ధమ్మసభాయ ద్వారే పరిసమజ్ఝేయేవ ఠపేత్వా ఇరన్ధతిం ఆదాయ దేవనగరమేవ గతో. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౬౩౯‘‘స పుణ్ణకో కురూనం కత్తుసేట్ఠం, ఓరోపియ ధమ్మసభాయ మజ్ఝే;
ఆజఞ్ఞమారుయ్హ అనోమవణ్ణో, పక్కామి వేహాయసమన్తలిక్ఖే.

౧౬౪౦తం దిస్వా రాజా పరమప్పతీతో, ఉట్ఠాయ బాహాహి పలిస్సజిత్వా;
అవికమ్పయం ధమ్మసభాయ మజ్ఝే, నిసీదయీ పముఖమాసనస్మి’’న్తి.

తత్థ **అనోమవణ్ణో**తి అహీనవణ్ణో ఉత్తమవణ్ణో. **అవికమ్పయ**న్తి భిక్ఖవే, సో రాజా పణ్డితం పలిస్సజిత్వా మహాజనమజ్ఝే అవికమ్పన్తో అనోలీయన్తోయేవ హత్థే గహేత్వా అత్తనో అభిముఖం కత్వా అలఙ్కతధమ్మాసనే నిసీదాపేసి.

అథ రాజా తేన సద్ధిం సమ్మోదిత్వా మధురపటిసన్థారం కరోన్తో గాథమాహ –

౧౬౪౧త్వం నో వినేతాసి రథంవ నద్ధం, నన్దన్తి తం కురయో దస్సనేన;
అక్ఖాహి మే పుచ్ఛితో ఏతమత్థం, కథం పమోక్ఖో అహు మాణవస్సా’’తి.

తత్థ **నద్ధ**న్తి యథా నద్ధం రథం సారథి వినేతి, ఏవం త్వం అమ్హాకం కారణేన నయేన హితకిరియాసు వినేతా. **నన్దన్తి త**న్తి తం దిస్వావ ఇమే కురురట్ఠవాసినో తవ దస్సనేన నన్దన్తి. **మాణవస్సా**తి మాణవస్స సన్తికా కథం తవ పమోక్ఖో అహోసి? యో వా తం ముఞ్చన్తస్స మాణవస్స పమోక్ఖో, సో కేన కారణేన అహోసీతి అత్థో.

మహాసత్తో ఆహ –

౧౬౪౨‘‘యం మాణవోత్యాభివదీ జనిన్ద, న సో మనుస్సో నరవీరసేట్ఠ;
యది తే సుతో పుణ్ణకో నామ యక్ఖో, రఞ్ఞో కువేరస్స హి సో సజిబ్బో.

౧౬౪౩‘‘భూమిన్ధరో వరుణో నామ నాగో, బ్రహా సుచీ వణ్ణబలూపపన్నో;
తస్సానుజం ధీతరం కామయానో, ఇరన్ధతీ నామ సా నాగకఞ్ఞా.

౧౬౪౪‘‘తస్సా సుమజ్ఝాయ పియాయ హేతు, పతారయిత్థ మరణాయ మయ్హం;
సో చేవ భరియాయ సమఙ్గిభూతో, అహఞ్చ అనుఞ్ఞాతో మణి చ లద్ధో’’తి.

తత్థ **యం మాణవోత్యాభివదీ**తి జనిన్ద యం త్వం “మాణవో”తి అభివదసి. **భూమిన్ధరో**తి భూమిన్ధరనాగభవనవాసీ. **సా నాగకఞ్ఞా**తి యం నాగకఞ్ఞం నో పత్థయమానో మమ మరణాయ పతారయి చిత్తం పవత్తేసి, సా నాగకఞ్ఞా ఇరన్ధతీ నామ. **పియాయ హేతూ**తి మహారాజ, సో హి నాగరాజా చతుపోసథికపఞ్హవిస్సజ్జనే పసన్నో మం మణినా పూజేత్వా నాగభవనం గతో విమలాయ నామ దేవియా తం మణిం అదిస్వా “దేవ, కుహిం మణీ”తి పుచ్ఛితో మమ ధమ్మకథికభావం వణ్ణేసి. సా మయ్హం ధమ్మకథం సోతుకామా హుత్వా మమ హదయే దోహళం ఉప్పాదేసి. నాగరాజా దుగ్గహితేన పన ధీతరం ఇరన్ధతిం ఆహ – “మాతా, తే విధురస్స హదయమంసే దోహళినీ, తస్స హదయమంసం ఆహరితుం సమత్థం సామికం పరియేసాహీ”తి. సా పరియేసన్తీ వేస్సవణస్స భాగినేయ్యం పుణ్ణకం నామ యక్ఖం దిస్వా తం అత్తని పటిబద్ధచిత్తం ఞత్వా పితు సన్తికం నేసి. అథ నం సో “విధురపణ్డితస్స హదయమంసం ఆహరితుం సక్కోన్తో ఇరన్ధతిం లభిస్ససీ”తి ఆహ. పుణ్ణకో వేపుల్లపబ్బతతో చక్కవత్తిపరిభోగం మణిరతనం ఆహరిత్వా తుమ్హేహి సద్ధిం జూతం కీళిత్వా మం జినిత్వా లభి. అహఞ్చ మమ నివేసనే తీహం వసాపేత్వా మహన్తం సక్కారం అకాసిం. సోపి మం అస్సవాలధిం గాహాపేత్వా హిమవన్తే రుక్ఖేసు చ పబ్బతేసు చ పోథేత్వా మారేతుం అసక్కోన్తో సత్తమే వాతక్ఖన్ధే వేరమ్భవాతముఖే చ పక్ఖన్దిత్వా అనుపుబ్బేన సట్ఠియోజనుబ్బేధే కాళాగిరిమత్థకే ఠపేత్వా సీహవేసాదివసేన ఇదఞ్చిదఞ్చ రూపం కత్వాపి మారేతుం అసక్కోన్తో మయా అత్తనో మారణకారణం పుట్ఠో ఆచిక్ఖి. అథస్సాహం సాధునరధమ్మే కథేసిం. తం సుత్వా పసన్నచిత్తో మం ఇధ ఆనేతుకామో అహోసి.

అథాహం తం ఆదాయ నాగభవనం గన్త్వా నాగరఞ్ఞో చ విమలాయ చ ధమ్మం దేసేసిం. తతో నాగరాజా చ విమలా చ సబ్బనాగపరిసా చ పసీదింసు. నాగరాజా తత్థ మయా ఛాహం వుత్థకాలే ఇరన్ధతిం పుణ్ణకస్స అదాసి. సో తం లభిత్వా పసన్నచిత్తో హుత్వా మం మణిరతనేన పూజేత్వా నాగరాజేన ఆణత్తో మనోమయసిన్ధవం ఆరోపేత్వా సయం మజ్ఝిమాసనే నిసీదిత్వా ఇరన్ధతిం పచ్ఛిమాసనే నిసీదాపేత్వా మం పురిమాసనే నిసీదాపేత్వా ఇధాగన్త్వా పరిసమజ్ఝే ఓతారేత్వా ఇరన్ధతిం ఆదాయ అత్తనో నగరమేవ గతో. ఏవం, మహారాజ, సో పుణ్ణకో తస్సా సుమజ్ఝాయ పియాయ హేతు పతారయిత్థ మరణాయ మయ్హం. అథేవం మం నిస్సాయ సో చేవ భరియాయ సమఙ్గిభూతో, మమ ధమ్మకథం సుత్వా పసన్నేన నాగరాజేన అహఞ్చ అనుఞ్ఞాతో, తస్స పుణ్ణకస్స సన్తికా అయం సబ్బకామదదో చక్కవత్తిపరిభోగమణి చ లద్ధో, గణ్హథ, దేవ, ఇమం మణిన్తి రఞ్ఞో రతనం అదాసి.

తతో రాజా పచ్చూసకాలే అత్తనా దిట్ఠసుపినం నగరవాసీనం కథేతుకామో “భోన్తో, నగరవాసినో అజ్జ మయా దిట్ఠసుపినం సుణాథా”తి వత్వా ఆహ –

౧౬౪౭. “రుక్ఖో హి మయ్హం పద్వారే సుజాతో, పఞ్ఞాక్ఖన్ధో సీలమయస్స సాఖా;
అత్థే చ ధమ్మే చ ఠితో నిపాకో, గవప్ఫలో హత్థిగవాస్సఛన్నో.

౧౬౪౮. “నచ్చగీతతూరియాభినాదితే, ఉచ్ఛిజ్జ సేనం పురిసో అహాసి;
సో నో అయం ఆగతో సన్నికేతం, రుక్ఖస్సిమస్సాపచితిం కరోథ.

౧౬౪౯. “యే కేచి విత్తా మమ పచ్చయేన, సబ్బేవ తే పాతుకరోన్తు అజ్జ;
తిబ్బాని కత్వాన ఉపాయనాని, రుక్ఖస్సిమస్సాపచితిం కరోథ.

౧౬౪౮యే కేచి బద్ధా మమ అత్థి రట్ఠే, సబ్బేవ తే బన్ధనా మోచయన్తు;
యథేవయం బన్ధనస్మా పముత్తో, ఏవమేతే ముఞ్చరే బన్ధనస్మా.

౧౬౪౯ఉన్నఙ్గలా మాసమిమం కరోన్తు, మంసోదనం బ్రాహ్మణా భక్ఖయన్తు;
అమజ్జపా మజ్జరహా పివన్తు, పుణ్ణాహి థాలాహి పలిస్సుతాహి.

౧౬౫౦మహాపథం నిచ్చ సమవ్హయన్తు, తిబ్బఞ్చ రక్ఖం విదహన్తు రట్ఠే;
యథాఞ్ఞమఞ్ఞం న విహేఠయేయ్యుం, రుక్ఖస్సిమస్సాపచితిం కరోథా”తి.

తత్థ **సీలమయస్స సాఖాతి** ఏతస్స రుక్ఖస్స సీలమయా సాఖా. **అత్థే చ ధమ్మే చాతి** వడ్ఢియఞ్చ సభావే చ. **ఠితో నిపాకోతి** సో పఞ్ఞామయరుక్ఖో పతిట్ఠితో. **గవప్ఫలోతి** పఞ్చవిధగోరసఫలో. **హత్థిగవాస్సఛన్నోతి** అలఙ్కతహత్థిగవాస్సేహి సఞ్ఛన్నో. **నచ్చగీతతూరియాభినాదితేతి** అథ తస్స రుక్ఖస్స పూజం కరోన్తేన మహాజనేన తస్మిం రుక్ఖే ఏతేహి నచ్చాదీహి అభినాదితే. **ఉచ్ఛిజ్జ సేనం పురిసో అహాసీతి** ఏకో కణ్హపురిసో ఆగన్త్వా తం రుక్ఖం ఉచ్ఛిజ్జ పరివారేత్వా ఠితం సేనం పలాపేత్వా అహాసి గహేత్వా గతో. పున సో రుక్ఖో ఆగన్త్వా అమ్హాకం నివేసనద్వారయేవ ఠితో. సో నో అయం రుక్ఖసదిసో పణ్డితో సన్నికేతం ఆగతో. ఇదాని సబ్బేవ తుమ్హే రుక్ఖస్స ఇమస్స అపచితిం కరోథ, మహాసక్కారం పవత్తేథ.

మమ పచ్చయేనాతి అమ్భో, అమచ్చా యే కేచి మం నిస్సాయ లద్ధేన యసేన **విత్తా** తుట్ఠచిత్తా, తే సబ్బే అత్తనో విత్తం పాతుకరోన్తు. **తిబ్బానీతి** బహలాని మహన్తాని. **ఉపాయనానీతి** పణ్ణాకారే. **యే కేచీతి** అన్తమసో కీళనత్థాయ బద్ధే మిగపక్ఖినో ఉపాదాయ. **ముఞ్చరేతి** ముఞ్చన్తు. **ఉన్నఙ్గలా మాసమిమం కరోన్తూతి** ఇమం మాసం కసననఙ్గలాని ఉస్సాపేత్వా ఏకమన్తే ఠపేత్వా నగరే భేరిం చరాపేత్వా సబ్బేవ మనుస్సా మహాఛణం కరోన్తు. **భక్ఖయన్తూతి** భుఞ్జన్తు. **అమజ్జపాతి** ఏత్థ **అ**-కారో నిపాతమత్తం, మజ్జపా పురిసా మజ్జరహా అత్తనో అత్తనో ఆపానట్ఠానేసు నిసిన్నా పివన్తూతి అత్థో. **పుణ్ణాహి థాలాహీతి** పుణ్ణేహి థాలేహి. **పలిస్సుతాహీతి** అతిపుణ్ణత్తా పగ్ఘరమానేహి. **మహాపథం నిచ్చ సమవ్హయన్తూతి** అన్తోనగరే అలఙ్కతమహాపథం రాజమగ్గం నిస్సాయ ఠితా వేసియా నిచ్చకాలం కిలేసవసేన కిలేసత్థికం జనం అవ్హయన్తూతి అత్థో. **తిబ్బన్తి** గాళ్హం. **యథాతి** యథా రక్ఖస్స సుసంవిహితత్తా ఉన్నఙ్గలా హుత్వా రుక్ఖస్సిమస్స అపచితిం కరోన్తా అఞ్ఞమఞ్ఞం న విహేఠయేయ్యుం, ఏవం రక్ఖం సంవిదహన్తూతి అత్థో.

ఏవం రఞ్ఞా వుత్తే –

౧౬౫౧ఓరోధా చ కుమారా చ, వేసియానా చ బ్రాహ్మణా;
బహుం అన్నఞ్చ పానఞ్చ, పణ్డితస్సాభిహారయుం.

౧౬౫౨హత్థారోహా అనీకట్ఠా, రథికా పత్తికారకా;
బహుం అన్నఞ్చ పానఞ్చ, పణ్డితస్సాభిహారయుం.

౧౬౫౩సమాగతా జానపదా, నేగమా చ సమాగతా;
బహుం అన్నఞ్చ పానఞ్చ, పణ్డితస్సాభిహారయుం.

౧౬౨౪.బహుజనో పసన్నోసి, దిస్వా పణ్డితమాగతే;

పణ్డితమ్హి అనుప్పత్తే, చేలుక్ఖేపో పవత్తథా”తి.

తత్థ **అభిహారయు**న్తి ఏవం రఞ్ఞా ఆణత్తా మహాఛణం పటియాదేత్వా సబ్బే సత్తే బన్ధనా మోచేత్వా ఏతే సబ్బే ఓరోధాదయో నానప్పకారం పణ్ణాకారం సజ్జేత్వా తేన సద్ధిం అన్నఞ్చ పానఞ్చ పణ్డితస్స పేసేసుం. **పణ్డితమాగతే**తి పణ్డితే ఆగతే తం పణ్డితం దిస్వా బహుజనో పసన్నో అహోసి.

ఛణో మాసేన ఓసానం అగమాసి. తతో మహాసత్తో బుద్ధకిచ్చం సాధేన్తో వియ మహాజనస్స ధమ్మం దేసేన్తో రాజానఞ్చ అనుసాసన్తో దానాదీని పుఞ్ఞాని కత్వా యావతాయుకం ఠత్వా ఆయుపరియోసానే సగ్గపరాయణో అహోసి. రాజానం ఆదిం కత్వా సబ్బేపి నగరవాసినో పణ్డితస్సోవాదే ఠత్వా దానాదీని పుఞ్ఞాని కత్వా ఆయుపరియోసానే సగ్గపురం పూరయింసు.

సత్థా ఇమం ధమ్మదేసనం ఆహరిత్వా “న, భిక్ఖవే, ఇదానేవ, పుబ్బేపి తథాగతో పఞ్ఞాసమ్పన్నో ఉపాయకుసలోయేవా”తి వత్వా జాతకం సమోధానేసి – “తదా పణ్డితస్స మాతాపితరో మహారాజకులాని అహేసుం, జేట్ఠభరియా రాహులమాతా, జేట్ఠపుత్తో రాహులో, విమలా ఉప్పలవణ్ణా, వరుణనాగరాజా సారిపుత్తో, సుపణ్ణరాజా మోగ్గల్లానో, సక్కో అనురుద్ధో, ధనఞ్చయకోరబ్యరాజా ఆనన్దో, పుణ్ణకో ఛన్నో, పరిసా బుద్ధపరిసా, విధురపణ్డితో పన అహమేవ సమ్మాసమ్బుద్ధో అహోసి”న్తి.

విధురజాతకవణ్ణనా నవమా.

[౫౪౭] ౧౦. వేస్సన్తరజాతకవణ్ణనా

దసవరకథావణ్ణనా

ఫుస్సతీ వరవణ్ణాభేతి ఇదం సత్థా కపిలవత్థుం ఉపనిస్సాయ నిగ్రోధారామే విహరన్తో పోక్ఖరవస్సం ఆరబ్భ కథేసి. యదా హి సత్థా పవత్తితవరధమ్మచక్కో అనుక్కమేన రాజగహం గన్త్వా తత్థ హేమన్తం వీతినామేత్వా ఉదాయిత్థేరేన మగ్గదేసకేన వీసతిసహస్సఖీణాసవపరివుతో పఠమగమనేన కపిలవత్థుం అగమాసి, తదా సక్యరాజానో “మయం అమ్హాకం ఞాతిసేట్ఠం పస్సిస్సామా”తి సన్నిపతిత్వా భగవతో వసనట్ఠానం వీమంసమానా “నిగ్రోధసక్కస్సారామో రమణీయో”తి సల్లక్ఖేత్వా తత్థ సబ్బం పటిజగ్గనవిధిం కత్వా గన్ధపుప్ఫాదిహత్థా పచ్చుగ్గమనం కరోన్తా సబ్బాలఙ్కారప్పటిమణ్డితే దహరదహరే నాగరదారకే చ నాగరదారికాయో చ పఠమం పహిణింసు, తతో రాజకుమారే చ రాజకుమారికాయో చ. తేసం అన్తరా సామం గన్ధపుప్ఫచుణ్ణాదీహి సత్థారం పూజేత్వా భగవన్తం గహేత్వా నిగ్రోధారామమేవ అగమింసు. తత్థ భగవా వీసతిసహస్సఖీణాసవపరివుతో పఞ్ఞత్తవరబుద్ధాసనే నిసీది. తదా హి సాకియా మానజాతికా మానత్థద్ధా. తే “అయం సిద్ధత్థకుమారో అమ్హేహి దహరతరో, అమ్హాకం కనిట్ఠో భాగినేయ్యో పుత్తో నత్తా”తి చిన్తేత్వా దహరదహరే రాజకుమారే చ రాజకుమారికాయో చ ఆహంసు “తుమ్హే భగవన్తం వన్దథ, మయం తుమ్హాకం పిట్ఠితో నిసీదిస్సామా”తి.

తేసు ఏవం అవన్దిత్వా నిసిన్నేసు భగవా తేసం అజ్ఝాసయం ఓలోకేత్వా “న మం ఞాతయో వన్దన్తి, హన్ద ఇదానేవ వన్దాపేస్సామీ”తి అభిఞ్ఞాపాదకం చతుత్థజ్ఝానం సమాపజ్జిత్వా తతో వుట్ఠాయ ఆకాసం అబ్భుగ్గన్త్వా తేసం సీసే పాదపంసుం ఓకిరమానో వియ కణ్డమ్బరుక్ఖమూలే యమకపాటిహారియసదిసం పాటిహారియం అకాసి. రాజా సుద్ధోదనో తం అచ్ఛరియం

దిస్వా ఆహ “భన్తే, తుమ్హాకం జాతదివసే కాళదేవలస్స వన్దనత్థం ఉపనీతానం వో పాదే పరివత్తిత్వా బ్రాహ్మణస్స మత్థకే ఠితే దిస్వా అహం తుమ్హాకం పాదే వన్దిం, అయం మే పఠమవన్దనా. పునపి వప్పమఙ్గలదివసే జమ్బుచ్ఛాయాయ సిరిసయనే నిసిన్నానం వో జమ్బుచ్ఛాయాయ అపరివత్తనం దిస్వాపి అహం తుమ్హాకం పాదే వన్దిం, అయం మే దుతియవన్దనా. ఇదాని ఇమం అదిట్ఠపుబ్బం పాటిహారియం దిస్వాపి తుమ్హాకం పాదే వన్దామి, అయం మే తతియవన్దనా”తి. రఞ్ఞా పన వన్దితే అవన్దిత్వా ఠాతుం సమత్థో నామ ఏకసాకియోపి నాహోసి, సబ్బే వన్దింసుయేవ.

ఇతి భగవా ఞాతయో వన్దాపేత్వా ఆకాసతో ఓతరిత్వా పఞ్ఞత్తవరబుద్ధాసనే నిసీది. నిసిన్నే చ భగవతి సిఖాపత్తో ఞాతిసమాగమో అహోసి, సబ్బే ఏకగ్గచిత్తా హుత్వా నిసీదింసు. తతో మహామేఘో ఉట్ఠహిత్వా పోక్ఖరవస్సం వస్సి, తమ్బవణ్ణం ఉదకం హేట్ఠా విరవన్తం గచ్ఛతి. యో తేమేతుకామో, సో తేమేతి. అతేమేతుకామస్స సరీరే ఏకబిన్దుమత్తమ్పి న పతతి. తం దిస్వా సబ్బే అచ్ఛరియబ్భుతచిత్తజాతా అహేసుం. “అహో అచ్ఛరియం అహో అబ్భుతం అహో బుద్ధానం మహానుభావతా, యేసం ఞాతిసమాగమే ఏవరూపం పోక్ఖరవస్సం వస్సీ”తి భిక్ఖూ కథం సముట్ఠాపేసుం. తం సుత్వా సత్థా “న, భిక్ఖవే, ఇదానేవ, పుబ్బేపి మమ ఞాతిసమాగమే మహామేఘో పోక్ఖరవస్సం వస్సియేవా”తి వత్వా తేహి యాచితో అతీతం ఆహరి.

అతీతే సివిరట్ఠే జేతుత్తరనగరే సివిమహారాజా నామ రజ్జం కారేన్తో సఞ్జయం నామ పుత్తం పటిలభి. సో తస్స వయప్పత్తస్స మద్దరాజధీతరం ఫుస్సతిం నామ రాజకఞ్ఞం ఆనేత్వా రజ్జం నియ్యాదేత్వా ఫుస్సతిం అగ్గమహేసిం అకాసి. తస్సా అయం పుబ్బయోగో – ఇతో ఏకనవుతికప్పే విపస్సీ నామ సత్థా లోకే ఉదపాది. తస్మిం బన్ధుమతినగరం నిస్సాయ ఖేమే మిగదాయే విహరన్తే ఏకో రాజా రఞ్ఞో బన్ధుమస్స అనగ్ఘేన చన్దనసారేన సద్ధిం సతసహస్సగ్ఘనికం సువణ్ణమాలం పేసేసి. రఞ్ఞో పన ద్వే ధీతరో అహేసుం. సో తం పణ్ణాకారం తాసం దాతుకామో హుత్వా చన్దనసారం జేట్ఠికాయ అదాసి, సువణ్ణమాలం కనిట్ఠాయ అదాసి. తా ఉభోపి “న మయం ఇమం అత్తనో సరీరే పిళన్ధిస్సామ, సత్థారమేవ పూజేస్సామా”తి చిన్తేత్వా రాజానం ఆహంసు “తాత, చన్దనసారేన చ సువణ్ణమాలాయ చ దసబలం పూజేస్సామా”తి. తం సుత్వా రాజా “సాధూ”తి సమ్పటిచ్ఛి. జేట్ఠికా సుఖుమచన్దనచుణ్ణం కారేత్వా సువణ్ణసముగ్గం పూరేత్వా గణ్హాపేసి. కనిట్ఠభగినీ పన సువణ్ణమాలం ఉరచ్ఛదమాలం కారాపేత్వా సువణ్ణసముగ్గేన గణ్హాపేసి. తా ఉభోపి మిగదాయవిహారం గన్త్వా జేట్ఠికా చన్దనచుణ్ణేన దసబలస్స సువణ్ణవణ్ణం సరీరం పూజేత్వా సేసచుణ్ణాని గన్ధకుటియం వికిరిత్వా “భన్తే, అనాగతే తుమ్హాదిసస్స బుద్ధస్స మాతా భవేయ్య”న్తి పత్థనం అకాసి. కనిట్ఠభగినీపి తథాగతస్స సువణ్ణవణ్ణం సరీరం సువణ్ణమాలాయ కతేన ఉరచ్ఛదేన పూజేత్వా “భన్తే, యావ అరహత్తప్పత్తి, తావ ఇదం పసాధనం మమ సరీరా మా విగతం హోతూ”తి పత్థనం అకాసి. సత్థాపి తాసం అనుమోదనం అకాసి.

తా ఉభోపి యావతాయుకం ఠత్వా దేవలోకే నిబ్బత్తింసు. తాసు జేట్ఠభగినీ దేవలోకతో మనుస్సలోకం , మనుస్సలోకతో దేవలోకం సంసరన్తీ ఏకనవుతికప్పావసానే అమ్హాకం బుద్ధుప్పాదకాలే బుద్ధమాతా మహామాయాదేవీ నామ అహోసి. కనిట్ఠభగినీపి తథేవ సంసరన్తీ కస్సపదసబలస్స కాలే కికిస్స రఞ్ఞో ధీతా హుత్వా నిబ్బత్తి. సా చిత్తకమ్మకతాయ వియ ఉరచ్ఛదమాలాయ అలఙ్కతేన ఉరేన జాతత్తా ఉరచ్ఛదా నామ కుమారికా హుత్వా సోళసవస్సికకాలే సత్థు భత్తానుమోదనం సుత్వా సోతాపత్తిఫలే పతిట్ఠాయ అపరభాగే భత్తానుమోదనం సుణన్తేనేవ పితరా

సోతాపత్తిఫలం పత్తదివసేయేవ అరహత్తం పత్వా పబ్బజిత్వా పరినిబ్బాయి. కికిరాజాపి అఞ్ఞా సత్త ధీతరో లభి. తాసం నామాని –

“సమణీ సమణగుత్తా చ, భిక్ఖునీ భిక్ఖదాయికా;
ధమ్మా చేవ సుధమ్మా చ, సఙ్ఘదాసీ చ సత్తమీ”తి.

తా ఇమస్మిం బుద్ధుప్పాదే –

“ఖేమా ఉప్పలవణ్ణా చ, పటాచారా చ గోతమీ;
ధమ్మదిన్నా మహామాయా, విసాఖా చాపి సత్తమీ”తి.

తాసు ఫుస్సతీ సుధమ్మా నామ హుత్వా దానాదీని పుఞ్ఞాని కత్వా విపస్సిసమ్మాసమ్బుద్ధస్స కతాయ చన్దనచుణ్ణపూజాయ ఫలేన రత్తచన్దనరసపరిప్ఫోసితేన వియ సరీరేన జాతత్తా ఫుస్సతీ నామ కుమారికా హుత్వా దేవేసు చ మనుస్సేసు చ సంసరన్తీ అపరభాగే సక్కస్స దేవరఞ్ఞో అగ్గమహేసీ హుత్వా నిబ్బత్తి. అథస్సా యావతాయుకం ఠత్వా పఞ్చసు పుబ్బనిమిత్తేసు ఉప్పన్నేసు సక్కో దేవరాజా తస్సా పరిక్ఖీణాయుకతం ఞత్వా మహన్తేన యసేన తం ఆదాయ నన్దనవనుయ్యానం గన్త్వా తత్థ తం అలఙ్కతసయనపిట్ఠే నిసిన్నం సయం సయనపస్సే నిసీదిత్వా ఏతదవోచ “భద్దే ఫుస్సతి, తే దస వరే దమ్మి, తే గణ్హస్సూ”తి వదన్తో ఇమస్మిం గాథాసహస్సపటిమణ్డితే మహావేస్సన్తరజాతకే పఠమం గాథమాహ –

౧౬౫౫. ‘‘ఫుస్సతీ వరవణ్ణాభే, వరస్సు దసధా వరే;
పథబ్యా చారుపుబ్బఙ్గి, యం తుయ్హం మనసో పియ’’న్తి.

ఏవమేసా మహావేస్సన్తరధమ్మదేసనా దేవలోకే పతిట్ఠాపితా నామ హోతి.

తత్థ **ఫుస్సతీ**తి తం నామేనాలపతి. **వరవణ్ణాభే**తి వరాయ వణ్ణాభాయ సమన్నాగతే. **దసధా**తి దసవిధే. **పథబ్యా**తి పథవియం గహేతబ్బే కత్వా **వరస్సు** గణ్హస్సూతి వదతి. **చారుపుబ్బఙ్గీ**తి చారునా పుబ్బఙ్గేన వరలక్ఖణేన సమన్నాగతే. **యం తుయ్హం మనసో పియన్తి** యం యం తవ మనసా పియం, తం తం దసహి కోట్ఠాసేహి గణ్హాహీతి వదతి.

సా అత్తనో చవనధమ్మతం అజానన్తీ పమత్తా హుత్వా దుతియగాథమాహ –

౧౬౫౬. ‘‘దేవరాజ నమో త్యత్థు, కిం పాపం పకతం మయా;
రమ్మా చావేసి మం ఠానా, వాతోవ ధరణీరుహ’’న్తి.

తత్థ **నమో త్యత్థూ**తి నమో తే అత్థు. **కిం పాపన్తి** కిం మయా తవ సన్తికే పాపం పకతన్తి పుచ్ఛతి. **ధరణీరుహన్తి** రుక్ఖం.

అథస్సా పమత్తభావం ఞత్వా సక్కో ద్వే గాథా అభాసి –

౧౬౫౭. ‘‘న చేవ తే కతం పాపం, న చ మే త్వమసి అప్పియా;

పుఞ్ఞఞ్చ తే పరిక్ఖీణం, యేన తేవం వదామహం.

౧౬౭౮సన్తికే మరణం తుయ్హం, వినాభావో భవిస్సతి;
పటిగ్గణ్హాహి మే ఏతే, వరే దస పవేచ్ఛతో"తి.

తత్థ **యేన తేవన్తి** యేన తే ఏవం వదామి. **తుయ్హం వినాభావోతి** తవ అమ్హేహి సద్ధిం వియోగో భవిస్సతి. **పవేచ్ఛతోతి** దదమానస్స.

సా సక్కస్స వచనం సుత్వా నిచ్ఛయేన అత్తనో మరణం ఞత్వా వరం గణ్హన్తీ ఆహ –

౧౬౭౯వరం చే మే అదో సక్క, సబ్బభూతానమిస్సర;
సివిరాజస్స భద్దన్తే, తత్థ అస్సం నివేసనే.

౧౬౮౦నీలనేత్తా నీలభము, నీలక్ఖీ చ యథా మిగీ;
ఫుస్సతీ నామ నామేన, తత్థపస్సం పురిన్దద.

౧౬౮౧పుత్తం లభేథ వరదం, యాచయోగం అమచ్ఛరిం;
పూజితం పటిరాజూహి, కిత్తిమన్తం యసస్సినం.

౧౬౮౨గబ్భం మే ధారయన్తియా, మజ్ఝిమఙ్గం అనున్నతం;
కుచ్ఛి అనున్నతో అస్స, చాపంవ లిఖితం సమం.

౧౬౮౩'థనా మే నప్పపతేయ్యుం, పలితా న సన్తు వాసవ;
కాయే రజో న లిమ్పేథ, వజ్ఝఞ్చాపి పమోచయే.

౧౬౮౪మయూరకోఞ్చాభిరుదే, నారివరగణాయుతే;
ఖుజ్జచేలాపకాకిణ్ణే, సూతమాగధవణ్ణితే.

౧౬౮౫చిత్రగ్గళేరుఘుసితే, సురామంసపబోధనే;
సివిరాజస్స భద్దన్తే, తత్థస్సం మహేసీ పియా"తి.

తత్థ **సివిరాజస్సాతి** సా సకలజమ్బుదీపతలం ఓలోకేన్తీ అత్తనో అనుచ్ఛవికం సివిరట్ఠే నివేసనం దిస్వా తత్థ అగ్గమహేసిభావం పత్థేన్తీ ఏవమాహ. **యథా మిగీతి** ఏకవస్సికా హి మిగపోతికా నీలనేత్తా హోతి, తేనేవమాహ. **తత్థపస్సన్తి** తత్థపి ఇమినావ నామేన అస్సం. **లభేథాతి** లభేయ్యం. **వరదన్తి** అలఙ్కతసీసఅక్ఖియుగలహదయమంసరుధిరసేతచ్ఛత్తపుత్తదారేసు యాచితయాచితస్స వరభణ్డస్స దాయకం. **కుచ్ఛీతి** "మజ్ఝిమఙ్గ"న్తి వుత్తం సరూపతో దస్సేతి. **లిఖితన్తి** యథా ఛేకేన ధనుకారేన సమ్మా లిఖితం ధను అనున్నతమజ్ఝం తులావట్టం సమం హోతి, ఏవరూపో మే కుచ్ఛి భవేయ్య.

నప్పపతేయ్యున్తి పతిత్వా లమ్బా న భవేయ్యుం. **పలితా న సన్తు వాసవాతి** వాసవ దేవసేట్ఠ, పలితానిపి మే సిరస్మిం న సన్తు మా పఞ్ఞాయింసు. "పలితాని సిరోరుహా"తిపి పాఠో. **వజ్ఝఞ్చాపీతి** కిబ్బిసకారకం రాజాపరాధికం వజ్ఝప్పత్తచోరం అత్తనో బలేన మోచేతుం సమత్థా భవేయ్యం. ఇమినా అత్తనో ఇస్సరియభావం దీపేతి. **భూతమాగధవణ్ణితేతి** భోజనకాలాదీసు థుతివసేన కాలం ఆరోచేన్తేహి సూతేహి చేవ మాగధకేహి చ వణ్ణితే. **చిత్రగ్గళేరుఘుసితేతి** పఞ్చఙ్గికతూరియసద్దసదిసం మనోరమం రవం రవన్తేహి సత్తరతనవిచిత్తేహి ద్వారకవాటేహి ఉగ్ఘోసితే. **సురామంసపబోధనేతి** "పివథ, ఖాదథా"తి సురామంసేహి పబోధియమానజనే ఏవరూపే సివిరాజస్స నివేసనే తస్స అగ్గమహేసీ భవేయ్యన్తి ఇమే దస వరే గణ్హి.

తత్థ సివిరాజస్స అగ్గమహేసిభావో పఠమో వరో, నీలనేత్తతా దుతియో, నీలభముకతా తతియో, ఫుస్సతీతి నామం చతుత్థో, పుత్తపటిలాభో పఞ్చమో, అనున్నతకుచ్ఛితా ఛట్ఠో, అలమ్బత్థనతా సత్తమో, అపలితభావో అట్ఠమో, సుఖుమచ్ఛవిభావో నవమో, వజ్ఝప్పమోచనసమత్థతా దసమో వరోతి.

సక్కో ఆహ –

౧౬౬౮."యే తే దస వరా దిన్నా, మయా సబ్బఙ్గసోభనే;
సివిరాజస్స విజితే, సబ్బే తే లచ్ఛసీ వరే"తి.

అథస్సా సక్కో దేవరాజా ఫుస్సతియా దస వరే అదాసి, దత్వా చ పన "భద్దే ఫుస్సతి, తవ సబ్బే తే సమిజ్ఝన్తూ"తి వత్వా అనుమోది. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౬౬౯.ఇదం వత్వాన మఘవా, దేవరాజా సుజమ్పతి;
ఫుస్సతియా వరం దత్వా, అనుమోదిత్థ వాసవో"తి.

తత్థ **అనుమోదిత్థాతి** "సబ్బే తే లచ్ఛసి వరే"తి ఏవం వరే దత్వా పముదితో తుట్ఠమానసో అహోసీతి అత్థో.

దసవరకథా నిట్ఠితా.

హిమవన్తవణ్ణనా

ఇతి సా వరే గహేత్వా తతో చుతా మద్దరఞ్ఞో అగ్గమహేసియా కుచ్ఛిమ్హి నిబ్బత్తి. జాయమానా చ చన్దనచుణ్ణపరికిణ్ణేన వియ సరీరేన జాతా. తేనస్సా నామగ్గహణదివసే "ఫుస్సతీ"త్వేవ నామం కరింసు. సా మహన్తేన పరివారేన వడ్ఢిత్వా సోళసవస్సకాలే ఉత్తమరూపధరా అహోసి. అథ నం సివిమహారాజా పుత్తస్స సఞ్జయకుమారస్స అత్థాయ ఆనేత్వా తస్స ఛత్తం ఉస్సాపేత్వా సోళసన్నం ఇత్థిసహస్సానం జేట్ఠికం కత్వా అగ్గమహేసిట్ఠానే ఠపేసి. తేన వుత్తం –

"తతో చుతా సా ఫుస్సతీ, ఛత్తియే ఉపపజ్జథ;
జేతుత్తరమ్హి నగరే, సఞ్జయేన సమాగమీ"తి.

సా సఞ్జయస్స పియా మనాపా అహోసి. అథ నం సక్కో ఆవజ్జమానో “మయా ఫుస్సతియా దిన్నవరేసు నవ వరా సమిద్ధా”తి దిస్వా “ఏకో పన పుత్తవరో న తావ సమిజ్ఝతి, తమ్పిస్సా సమిజ్ఝాపేస్సామీ”తి చిన్తేసి. తదా మహాసత్తో తావతింసదేవలోకే వసతి, ఆయు చస్స పరిక్ఖీణం అహోసి. తం ఞత్వా సక్కో తస్స సన్తికం గన్త్వా “మారిస, తయా మనుస్సలోకం గన్తుం వట్టతి, తత్థ సివిరఞ్ఞో అగ్గమహేసియా కుచ్ఛిమ్హి పటిసన్ధిం గణ్హితుం వట్టతీ”తి వత్వా తస్స చేవ అఞ్ఞేసఞ్చ చవనధమ్మానం సట్ఠిసహస్సానం దేవపుత్తానం పటిఞ్ఞం గహేత్వా సకట్ఠానమేవ గతో. మహాసత్తోపి తతో చవిత్వా తత్థుపపన్నో, సేసదేవపుత్తాపి సట్ఠిసహస్సానం అమచ్చానం గేహేసు నిబ్బత్తింసు. మహాసత్తే కుచ్ఛిగతే ఫుస్సతీ దోహళినీ హుత్వా చతూసు నగరద్వారేసు నగరమజ్ఝే రాజనివేసనద్వారే చాతి ఛసు ఠానేసు ఛ దానసాలాయో కారాపేత్వా దేవసికం ఛ సతసహస్సాని విస్సజ్జేత్వా మహాదానం దాతుకామా అహోసి.

రాజా తస్సా దోహళం సుత్వా నేమిత్తకే బ్రాహ్మణే పక్కోసాపేత్వా పుచ్ఛి. నేమిత్తకా – “మహారాజ, దేవియా కుచ్ఛిమ్హి దానాభిరతో సత్తో ఉప్పన్నో, దానేన తిత్తిం న గమిస్సతీ”తి వదింసు. తం సుత్వా రాజా తుట్ఠమానసో హుత్వా ఛ దానసాలాయో కారాపేత్వా వుత్తప్పకారం దానం పట్ఠపేసి. బోధిసత్తస్స పటిసన్ధిగ్గహణకాలతో పట్ఠాయ రఞ్ఞో ఆయస్స పమాణం నామ నాహోసి. తస్స పుఞ్ఞానుభావేన సకలజమ్బుదీపరాజానో పణ్ణాకారం పహిణింసు. దేవీ మహన్తేన పరివారేన గబ్భం ధారేన్తీ దసమాసే పరిపుణ్ణే నగరం దట్ఠుకామా హుత్వా రఞ్ఞో ఆరోచేసి. రాజా నగరం దేవనగరం వియ అలఙ్కారాపేత్వా దేవిం రథవరం ఆరోపేత్వా నగరం పదక్ఖిణం కారేసి. తస్సా వేస్సానం వీథియా వేమజ్ఝం సమ్పత్తకాలే కమ్మజవాతా చలింసు. అథ అమచ్చా రఞ్ఞో ఆరోచేసుం. తం సుత్వా వేస్సవీథియంయేవ తస్సా సూతిఘరం కారాపేత్వా వాసం గణ్హాపేసి. సా తత్థ పుత్తం విజాయి. తేన వుత్తం –

> “దస మాసే ధారయిత్వాన, కరోన్తీ పురం పదక్ఖిణం;
> వేస్సానం వీథియా మజ్ఝే, జనేసి ఫుస్సతీ మమ”న్తి. (చరియా॰ ౧.౭౮);

మహాసత్తో మాతు కుచ్ఛితో నిక్ఖన్తోయేవ విసదో హుత్వా అక్ఖీని ఉమ్మీలేత్వా నిక్ఖమి. నిక్ఖన్తోయేవ చ మాతు హత్థం పసారేత్వా “అమ్మ, దానం దస్సామి, అత్థి కిఞ్చి తే ధన”న్తి ఆహ. అథస్స మాతా “తాత, యథాఅజ్ఝాసయేన దానం దేహీ”తి పసారితహత్థే సహస్సత్థవికం ఠపేసి. మహాసత్తో హి ఉమఙ్గజాతకే ఇమస్మిం జాతకే పచ్ఛిమత్తభావేతి తీసు ఠానేసు జాతమత్తోయేవ మాతరా సద్ధిం కథేసి. అథస్స నామగ్గహణదివసే వేస్సవీథియం జాతత్తా “వేస్సన్తరో”తి నామం కరింసు.

తేన వుత్తం –

> “న మయ్హం మత్తికం నామం, నపి పేత్తికసమ్భవం;
> జాతోమ్హి వేస్సవీథియం, తస్మా వేస్సన్తరో అహు”న్తి. (చరియా॰ ౧.౭౭);

జాతదివసేయేవ పనస్స ఏకా ఆకాసచారినీ కరేణుకా అభిమఙ్గలసమ్మతం సబ్బసేతం హత్థిపోతకం ఆనేత్వా మఙ్గలహత్థిట్ఠానే ఠపేత్వా పక్కామి. తస్స మహాసత్తం పచ్చయం కత్వా ఉప్పన్నత్తా “పచ్చయో”త్వేవ నామం కరింసు. తం దివసమేవ అమచ్చగేహేసు సట్ఠిసహస్సకుమారకా జాయింసు. రాజా మహాసత్తస్స అతిదీఘాదిదోసే వివజ్జేత్వా అలమ్బుథనియో మధురఖీరాయో చతుసట్ఠి ధాతియో ఉపట్ఠాపేసి. తేన సద్ధిం జాతానఞ్చ సట్ఠిదారకసహస్సానం ఏకేకా

ధాతియో ఉపట్ఠాపేసి. సో సట్ఠిసహస్సేహి దారకేహి సద్ధిం మహన్తేన పరివారేన వడ్ఢతి. అథస్స రాజా సతసహస్సగ్ఘనకం కుమారపిళన్ధనం కారాపేసి. సో చతుప్పఞ్చవస్సికకాలే తం ఓముఞ్చిత్వా ధాతీనం దత్వా పున తాహి దీయమానమ్పి న గణ్హి. తా రఞ్ఞో ఆరోచయింసు. రాజా తం సుత్వా "మమ పుత్తేన దిన్నం బ్రహ్మదేయ్యమేవ హోతూ"తి అపరమ్పి కారేసి. కుమారో తమ్పి అదాసియేవ. ఇతి దారకకాలేయేవ ధాతీనం నవ వారే పిళన్ధనం అదాసి.

అట్ఠవస్సికకాలే పన పాసాదవరగతో సిరిసయనపిట్ఠే నిసిన్నోవ చిన్తేసి "అహం బాహిరకదానమేవ దేమి, తం మం న పరితోసేతి, అజ్ఝత్తికదానం దాతుకామోమ్హి, సచే మం కోచి సీసం యాచేయ్య, సీసం ఛిన్దిత్వా తస్స దదేయ్యం. సచేపి మం కోచి హదయం యాచేయ్య, ఉరం భిన్దిత్వా హదయం నీహరిత్వా దదేయ్యం. సచే అక్ఖీని యాచేయ్య, అక్ఖీని ఉప్పాటేత్వా దదేయ్యం. సచే సరీరమంసం యాచేయ్య, సకలసరీరతో మంసం ఛిన్దిత్వా దదేయ్యం. సచేపి మం కోచి రుధిరం యాచేయ్య, రుధిరం గహేత్వా దదేయ్యం. అథ వాపి కోచి 'దాసో మే హోహీ'తి వదేయ్య, అత్తానమస్స సావేత్వా దాసం కత్వా దదేయ్య"న్తి. తస్సేవం సభావం చిన్తేన్తస్స చతునహుతాధికద్వియోజనసతసహస్సబహలా అయం మహాపథవీ మత్తవరవారణో వియ గజ్జమానా కమ్పి. సినేరుపబ్బతరాజా సుసేదితవేత్తఙ్కురో వియ ఓనమిత్వా జేతుత్తరనగరాభిముఖో అట్ఠాసి. పథవిసద్దేన దేవా గజ్జన్తో ఖణికవస్సం వస్సి, అకాలవిజ్జులతా నిచ్ఛరింసు, సాగరో సఙ్ఖుభి. సక్కో దేవరాజా అప్ఫోటేసి, మహాబ్రహ్మా సాధుకారమదాసి. పథవితలతో పట్ఠాయ యావ బ్రహ్మలోకా ఏకకోలాహలం అహోసి.

వుత్తమ్పి చేతం –

"యదాహం దారకో హోమి, జాతియా అట్ఠవస్సికో;
తదా నిసజ్జ పాసాదే, దానం దాతుం విచిన్తయిం.

"హదయం దదేయ్యం చక్ఖుం, మంసమ్పి రుధిరమ్పి చ;
దదేయ్యం కాయం సావేత్వా, యది కోచి యాచయే మమం.

"సభావం చిన్తయన్తస్స, అకమ్పితమసణ్ఠితం;
అకమ్పి తత్థ పథవీ, సినేరువనవటంసకా"తి. (చరియా॰ ౧.౭౮-౮౦);

బోధిసత్తో సోళసవస్సికకాలేయేవ సబ్బసిప్పేసు నిప్ఫత్తిం పాపుణి. అథస్స పితా రజ్జం దాతుకామో మాతరా సద్ధిం మన్తేత్వా మద్దరాజకులతో మాతులధీతరం మద్దిం నామ రాజకఞ్ఞం ఆనేత్వా సోళసన్నం ఇత్థిసహస్సానం జేట్ఠికం అగ్గమహేసిం కత్వా మహాసత్తం రజ్జే అభిసిఞ్చి. మహాసత్తో రజ్జే పతిట్ఠితకాలతో పట్ఠాయ దేవసికం ఛ సతసహస్సాని విస్సజ్జేన్తో మహాదానం పవత్తేసి. అపరభాగే మద్దిదేవీ పుత్తం విజాయి. తం కఞ్చనజాలేన సమ్పటిచ్ఛింసు, తేనస్స "జాలీకుమారో"త్వేవ నామం కరింసు. తస్స పదసా గమనకాలే ధీతరం విజాయి. తం కణ్హాజినేన సమ్పటిచ్ఛింసు, తేనస్సా "కణ్హాజినా"త్వేవ నామం కరింసు. మహాసత్తో మాసస్స ఛక్ఖత్తుం అలఙ్కతహత్థిక్ఖన్ధవరగతో ఛ దానసాలాయో ఓలోకేసి. తదా కాలిఙ్గరట్ఠే దుబ్బుట్ఠికా అహోసి, సస్సాని న సమ్పజ్జింసు, మనుస్సానం మహన్తం ఛాతభయం పవత్తి. మనుస్సా జీవితుం అసక్కోన్తా చోరకమ్మం కరోన్తి. దుబ్భిక్ఖపీళితా జానపదా రాజఙ్గణే సన్నిపతిత్వా రాజానం ఉపక్కోసింసు . తం సుత్వా రఞ్ఞా "కిం, తాతా"తి వుత్తే తమత్థం ఆరోచయింసు. రాజా "సాధు, తాతా, దేవం వస్సాపేస్సామీ"తి తే ఉయ్యోజేత్వా

సమాదిన్నసీలో ఉపోసథవాసం వసన్తోపి దేవం వస్సాపేతుం నాసక్ఖి. సో నాగరే సన్నిపాతేత్వా “అహం సమాదిన్నసీలో సత్తాహం ఉపోసథవాసం వసన్తోపి దేవం వస్సాపేతుం నాసక్ఖిం, కిం ను ఖో కాతబ్బ”న్తి పుచ్ఛి. సచే, దేవ, దేవం వస్సాపేతుం న సక్కోసి, ఏస జేతుత్తరనగరే సఞ్జయస్స రఞ్ఞో పుత్తో వేస్సన్తరో నామ దానాభిరతో. తస్సం కిర సబ్బసేతో మఙ్గలహత్థీ అత్థి, తస్స గతగతట్ఠానే దేవో వస్సి. బ్రాహ్మణే పేసేత్వా తం హత్థిం యాచాపేతుం వట్టతి, ఆణాపేథాతి.

సో “సాధూ”తి సమ్పటిచ్ఛిత్వా బ్రాహ్మణే సన్నిపాతేత్వా తేసు గుణవణ్ణసమ్పన్నే అట్ఠ జనే విచినిత్వా తేసం పరిబ్బయం దత్వా “గచ్ఛథ, తుమ్హే వేస్సన్తరం హత్థిం యాచిత్వా ఆనేథా”తి పేసేసి. బ్రాహ్మణా అనుపుబ్బేన జేతుత్తరనగరం గన్త్వా దానగ్గే భత్తం పరిభుఞ్జిత్వా అత్తనో సరీరం రజోపరికిణ్ణం పంసుమక్ఖితం కత్వా పుణ్ణమదివసే రాజానం హత్థిం యాచితుకామా హుత్వా రఞ్ఞో దానగ్గం ఆగమనకాలే పాచీనద్వారం అగమంసు. రాజాపి “దానగ్గం ఓలోకేస్సామీ”తి పాతోవ న్హత్వా నానగ్గరసభోజనం భుఞ్జిత్వా అలఙ్కరిత్వా అలఙ్కతహత్థిక్ఖన్ధవరగతో పాచీనద్వారం అగమాసి. బ్రాహ్మణా తత్థోకాసం అలభిత్వా దక్ఖిణద్వారం గన్త్వా ఉన్నతపదేసే ఠత్వా రఞ్ఞో పాచీనద్వారే దానగ్గం ఓలోకేత్వా దక్ఖిణద్వారాగమనకాలే హత్థే పసారేత్వా “జయతు భవం వేస్సన్తరో”తి తిక్ఖత్తుం ఆహంసు. మహాసత్తో తే బ్రాహ్మణే దిస్వా హత్థిం తేసం ఠితట్ఠానం పేసేత్వా హత్థిక్ఖన్ధే నిసిన్నో పఠమం గాథమాహ –

౧౬౬౮‘పరూళ్హకచ్ఛనఖలోమా , పఙ్కదన్తా రజస్సిరా;
పగ్గయ్హ దక్ఖిణం బాహుం, కిం మం యాచన్తి బ్రాహ్మణా”తి.

బ్రాహ్మణా ఆహంసు –

౧౬౬౯‘రతనం దేవ యాచామ, సివీనం రట్ఠవడ్ఢన;
దదాహి పవరం నాగం, ఈసాదన్తం ఉరూళ్హవ”న్తి.

తత్థ **ఉరూళ్హవ**న్తి ఉబ్బాహనసమత్థం.

తం సుత్వా మహాసత్తో “అహం సీసం ఆదిం కత్వా అజ్ఝత్తికదానం దాతుకామోమ్హి, ఇమే పన మం బాహిరకదానమేవ యాచన్తి, పూరేస్సామి తేసం మనోరథ”న్తి చిన్తేత్వా హత్థిక్ఖన్ధవరగతో తతియం గాథమాహ –

౧౬౭౦‘దదామి న వికమ్పామి, యం మం యాచన్తి బ్రాహ్మణా;
పభిన్నం కుఞ్జరం దన్తిం, ఓపవయ్హం గజుత్తమ”న్తి.

పటిజానిత్వా చ పన –

౧౬౭౧‘హత్థిక్ఖన్ధతో ఓరుయ్హ, రాజా చాగాధిమానసో;
బ్రాహ్మణానం అదా దానం, సివీనం రట్ఠవడ్ఢనో”తి.

తత్థ **ఓపవయ్హ**న్తి రాజవాహనం. **చాగాధిమానసో**తి చాగేన అధికమానసో రాజా. **బ్రాహ్మణానం అదా దాన**న్తి సో వారణస్స అనలఙ్కతట్ఠానం ఓలోకనత్థం తిక్ఖత్తుం పదక్ఖిణం కత్వా అనలఙ్కతట్ఠానం అదిస్వా

కుసుమమిస్సకసుగన్ధోదకపూరితం సువణ్ణభిఙ్గారం గహేత్వా “ఇతో ఏథా”తి వత్వా అలఙ్కతరజతదామసదిసం హత్థిసోణ్డం గహేత్వా తేసం హత్థే ఠపేత్వా ఉదకం పాతేత్వా అలఙ్కతవారణం బ్రాహ్మణానం అదాసి.

తస్స చతూసు పాదేసు అలఙ్కారో చత్తారి సతసహస్సాని అగ్ఘతి, ఉభోసు పస్సేసు అలఙ్కారో ద్వే సతసహస్సాని, హేట్ఠా ఉదరే కమ్బలం సతసహస్సం, పిట్ఠియం ముత్తజాలం మణిజాలం కఞ్చనజాలన్తి తీణి జాలాని తీణి సతసహస్సాని, ఉభోసు కణ్ణేసు అలఙ్కారో ద్వే సతసహస్సాని, పిట్ఠియం అత్థరణకమ్బలం సతసహస్సం, కుమ్భాలఙ్కారో సతసహస్సం, తయో వటంసకా తీణి సతసహస్సాని, కణ్ణచూళాలఙ్కారో ద్వే సతసహస్సాని, ద్విన్నం దన్తానం అలఙ్కారో ద్వే సతసహస్సాని, సోణ్డాయ సోవత్థికాలఙ్కారో సతసహస్సం, నఙ్గుట్ఠాలఙ్కారో సతసహస్సం, ఆరోహణనిస్సేణి సతసహస్సం, భుఞ్జనకటాహం సతసహస్సం, ఠపేత్వా అనగ్ఘం భణ్డం కాయారుళ్హపసాధనం ద్వావీసతి సతసహస్సాని . ఏవం తావ ఏత్తకం ధనం చతువీసతిసతసహస్సాని అగ్ఘతి. ఛత్తపిణ్డియం పన మణి, చూళామణి, ముత్తాహారే మణి, అఙ్కుసే మణి, హత్థికణ్ఠే వేఠనముత్తాహారే మణి, హత్థికుమ్భే మణీతి ఇమాని ఛ అనగ్ఘాని, హత్థీపి అనగ్ఘోయేవాతి హత్థినా సద్ధిం సత్త అనగ్ఘానీతి సబ్బాని తాని బ్రాహ్మణానం అదాసి. తథా హత్థినో పరిచారకాని పఞ్చ కులసతాని హత్థిమేణ్డహత్థిగోపకేహి సద్ధిం అదాసి. సహ దానేనేవస్స హేట్ఠా వుత్తనయేనేవ భూమికమ్పాదయో అహేసుం. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౬౨౨. తదాసి యం భింసనకం, తదాసి లోమహంసనం;
హత్థినాగే పదిన్నమ్హి, మేదనీ సమ్పకమ్పథ.

౧౬౨౩. తదాసి యం భింసనకం, తదాసి లోమహంసనం;
హత్థినాగే పదిన్నమ్హి, ఖుభిత్థ నగరం తదా.

౧౬౨౪. సమాకులం పురం ఆసి, ఘోసో చ విపులో మహా;
హత్థినాగే పదిన్నమ్హి, సివీనం రట్ఠవడ్ఢనే”తి.

తత్థ **తదాసీ**తి తదా ఆసి. **హత్థినాగే**తి హత్థిసఙ్ఖాతే నాగే. **ఖుభిత్థ నగరం తదా**తి తదా జేతుత్తరనగరం సఙ్ఖుభితం అహోసి.

బ్రాహ్మణా కిర దక్ఖిణద్వారే హత్థిం లభిత్వా హత్థిపిట్ఠే నిసీదిత్వా మహాజనపరివారా నగరమజ్ఝేన పాయింసు. మహాజనో తే దిస్వా “అమ్భో బ్రాహ్మణా, అమ్హాకం హత్థిం ఆరుళ్హా కుతో వో హత్థీ లద్ధో”తి ఆహ. బ్రాహ్మణా “వేస్సన్తరమహారాజేన నో హత్థీ దిన్నో, కే తుమ్హే”తి మహాజనం హత్థవికారాదీహి ఘట్టేన్తా నగరమజ్ఝేన గన్త్వా ఉత్తరద్వారేన నిక్ఖమింసు. నాగరా దేవతావట్టనేన బోధిసత్తస్స కుద్ధా రాజద్వారే సన్నిపతిత్వా మహన్తం ఉపక్కోసమకంసు. తేన వుత్తం –

“సమాకులం పురం ఆసి, ఘోసో చ విపులో మహా;
హత్థినాగే పదిన్నమ్హి, సివీనం రట్ఠవడ్ఢనే.

“అథేత్థ వత్తతి సద్దో, తుములో భేరవో మహా;
హత్థినాగే పదిన్నమ్హి, ఖుభిత్థ నగరం తదా.

“అథేత్థ వత్తతి సద్దో, తుములో భేరవో మహా;

హత్థినాగే పదిన్నమ్హి, సివీనం రట్ఠవడ్ఢనే’’తి.

తత్థ **ఘోసోతి** ఉపక్కోసనసద్దో పత్థటత్తా **విపులో,** ఉద్ధం గతత్తా **మహా. సివీనం రట్ఠవడ్ఢనేతి** సివిరట్ఠస్స వుద్ధికరే.

అథస్స దానేన సఙ్ఖుభితచిత్తా హుత్వా నగరవాసినో రఞ్ఞో ఆరోచేసుం. తేన వుత్తం –

౧౬౭౫ఉగ్గా చ రాజపుత్తా చ, వేసియానా చ బ్రాహ్మణా;

హత్థారోహా అనీకట్ఠా, రథికా పత్తికారకా.

౧౬౭౬‘‘కేవలో చాపి నిగమో, సివయో చ సమాగతా;

దిస్వా నాగం నీయమానం, తే రఞ్ఞో పటివేదయుం.

౧౬౭౭‘‘విధమం దేవ తే రట్ఠం, పుత్తో వేస్సన్తరో తవ;

కథం నో హత్థినం దజ్జా, నాగం రట్ఠస్స పూజితం.

౧౬౭౮‘‘కథం నో కుఞ్జరం దజ్జా, ఈసాదన్తం ఉరూళ్హవం;

ఖేత్తఞ్ఞుం సబ్బయుద్ధానం, సబ్బసేతం గజుత్తమం.

౧౬౭౯‘‘పణ్డుకమ్బలసఞ్ఛన్నం, పభిన్నం సత్తుమద్దనం;

దన్తిం సవాలబీజనిం, సేతం కేలాససాదిసం.

౧౬౮౦ససేతచ్ఛత్తం సఉపాధేయ్యం, సాథబ్బనం సహత్థిపం;

అగ్గయానం రాజవాహిం, బ్రాహ్మణానం అదా గజ’’న్తి.

తత్థ **ఉగ్గాతి** ఉగ్గతా పఞ్ఞాతా. **నిగమోతి** నేగమకుటుమ్బికజనో. **విధమం దేవ తే రట్ఠన్తి** దేవ, తవ రట్ఠం విధమం. **కథం నో హత్థినం దజ్జాతి** కేన కారణేన అమ్హాకం హత్థినం అభిమఙ్గలసమ్మతం కాలిఙ్గరట్ఠవాసీనం బ్రాహ్మణానం దదేయ్య. **ఖేత్తఞ్ఞుం సబ్బయుద్ధానన్తి** సబ్బయుద్ధానం ఖేత్తభూమిసీసజాననసమత్థం. **దన్తిన్తి** మనోరమదన్తయుత్తం. **సవాలబీజనిన్తి** సహవాలబీజనిం. **సఉపాధేయ్యన్తి** సఅత్థరణం. **సాథబ్బనన్తి** సహత్థివేజ్జం. **సహత్థిపన్తి** హత్థిపరిచారకానం పఞ్చన్నం కులసతానం హత్థిమేణ్డహత్థిగోపకానఞ్చ వసేన సహత్థిపం.

ఏవఞ్చ పన వత్వా పునపి ఆహంసు –

౧౬౮౧అన్నం పానఞ్చ యో దజ్జా, వత్థసేనాసనాని చ;

ఏతం ఖో దానం పతిరూపం, ఏతం ఖో బ్రాహ్మణారహం.

౧౬౮౨అయం తే వంసరాజా నో, సివీనం రట్ఠవడ్ఢనో;

కథం వేస్సన్తరో పుత్తో, గజం భాజేతి సఞ్జయ.

౧౬౮౩. సచే త్వం న కరిస్ససి, సివీనం వచనం ఇదం;
మఞ్ఞే తం సహ పుత్తేన, సివీ హత్థే కరిస్సరే”తి.

తత్థ **వంసరాజా**తి పవేణియా ఆగతో మహారాజా. **భాజేతీ**తి దేతి. **సివీ హత్థే కరిస్సరే**తి సివిరట్ఠవాసినో సహ పుత్తేన తం అత్తనో హత్థే కరిస్సన్తీతి.

తం సుత్వా రాజా “ఏతే వేస్సన్తరం మారాపేతుం ఇచ్ఛన్తీ”తి సఞ్ఞాయ ఆహ –

౧౬౮౪. కామం జనపదో మాసి, రట్ఠఞ్చాపి వినస్సతు;
నాహం సివీనం వచనా, రాజపుత్తం అదూసకం;
పబ్బాజేయ్యం సకా రట్ఠా, పుత్తో హి మమ ఓరసో.

౧౬౮౫. కామం జనపదో మాసి, రట్ఠఞ్చాపి వినస్సతు;
నాహం సివీనం వచనా, రాజపుత్తం అదూసకం;
పబ్బాజేయ్యం సకా రట్ఠా, పుత్తో హి మమ అత్రజో.

౧౬౮౬. న చాహం తస్మిం దుబ్భేయ్యం, అరియసీలవతో హి సో;
అసిలోకోపి మే అస్స, పాపఞ్చ పసవే బహుం;
కథం వేస్సన్తరం పుత్తం, సత్థేన ఘాతయామసే”తి.

తత్థ **మాసీ**తి మా ఆసి, మా హోతూతి అత్థో. **అరియసీలవతో**తి అరియేన సీలవతేన అరియాయ చ ఆచారసమ్పత్తియా సమన్నాగతో. **ఘాతయామసే**తి ఘాతయిస్సామ.

తం సుత్వా సివయో అవోచుం –

౧౬౮౭. మా నం దణ్డేన సత్థేన, న హి సో బన్ధనారహో;
పబ్బాజేహి చ నం రట్ఠా, వఙ్కే వసతు పబ్బతే”తి.

తత్థ **మా నం దణ్డేన సత్థేనా**తి దేవ, తుమ్హే తం దణ్డేన వా సత్థేన వా మా ఘాతయిత్థ. **న హి సో బన్ధనారహో**తి సో బన్ధనారహోపి న హోతియేవ.

రాజా ఆహ –

౧౬౮౮. ఏసో చే సివీనం ఛన్దో, ఛన్దం న పనుదామసే;
ఇమం సో వసతు రత్తిం, కామే చ పరిభుఞ్జతు.

౧౬౮౯. తతో రత్యా వివసానే, సూరియస్సుగ్గమనం పతి;

సమగ్గా సివయో హుత్వా, రట్ఠా పబ్బాజయన్తు న”న్తి.

తత్థ **వసతూ**తి పుత్తదారస్స ఓవాదం దదమానో వసతు, ఏకరత్తిఇచ్ఛస్స ఓకాసం దేథాతి వదతి.

తే “ఏకరత్తిమత్తం వసతూ”తి రఞ్ఞో వచనం సమ్పటిచ్ఛింసు. అథ రాజా నే ఉయ్యోజేత్వా పుత్తస్స సాసనం పేసేన్తో కత్తారం ఆమన్తేత్వా తస్స సన్తికం పేసేసి. సో “సాధూ”తి సమ్పటిచ్ఛిత్వా వేస్సన్తరస్స నివేసనం గన్త్వా తం పవత్తిం ఆరోచేసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౮౯౦ఉట్ఠేహి కత్తే తరమానో, గన్త్వా వేస్సన్తరం వద;
‘సివయో దేవ తే కుద్ధా, నేగమా చ సమాగతా.

౧౮౯౧ఉగ్గా చ రాజపుత్తా చ, వేసియానా చ బ్రాహ్మణా;
హత్థారోహా అనీకట్ఠా, రథికా పత్తికారకా;
కేవలో చాపి నిగమో, సివయో చ సమాగతా.

౧౮౯౨అస్మా రత్యా వివసానే, సూరియస్సుగ్గమనం పతి;
సమగ్గా సివయో హుత్వా, రట్ఠా పబ్బాజయన్తి తం’.

౧౮౯౩‘స కత్తా తరమానోవ, సివిరాజేన పేసితో;
ఆముత్తహత్థాభరణో, సువత్థో చన్దనభూసితో.

౧౮౯౪సీసం న్హాతో ఉదకే సో, ఆముత్తమణికుణ్డలో;
ఉపాగమి పురం రమ్మం, వేస్సన్తరనివేసనం.

౧౮౯౫తత్థద్దస కుమారం సో, రమమానం సకే పురే;
పరికిణ్ణం అమచ్చేహి, తిదసానంవ వాసవం.

౧౮౯౬‘సో తత్థ గన్త్వా తరమానో, కత్తా వేస్సన్తరంబ్రవి;
‘దుక్ఖం తే వేదయిస్సామి, మా మే కుజ్ఝి రథేసభ’.

౧౮౯౭‘వన్దిత్వా రోదమానో సో, కత్తా రాజానమబ్రవి;
భత్తా మేసి మహారాజ, సబ్బకామరసాహరో.

౧౮౯౮దుక్ఖం తే వేదయిస్సామి, తత్థ అస్సాసయన్తు మం;
సివయో దేవ తే కుద్ధా, నేగమా చ సమాగతా.

౧౮౯౯ఉగ్గా చ రాజపుత్తా చ, వేసియానా చ బ్రాహ్మణా;

హత్థారోహా అనీకట్ఠా, రథికా పత్తికారకా;

కేవలో చాపి నిగమో, సివయో చ సమాగతా.

౧౨౦౦‘అస్మా రత్యా వివసానే, సూరియస్సుగ్గమనం పతి;

సమగ్గా సివయో హుత్వా, రట్ఠా పబ్బాజయన్తి త’’న్తి.

తత్థ **కుమార**న్తి మాతాపితూనం అత్థితాయ ‘‘కుమారో’’త్వేవ సఙ్ఖం గతం రాజానం. **రమమాన**న్తి అత్తనా దిన్నదానస్స వణ్ణం కథయమానం సోమనస్సప్పత్తం హుత్వా నిసిన్నం. **పరికిణ్ణం అమచ్చేహీ**తి అత్తనా సహజాతేహి సట్ఠిసహస్సేహి అమచ్చేహి పరివుతం సముస్సితసేతచ్ఛత్తే రాజాసనే నిసిన్నం. **వేదయిస్సామీ**తి కథయిస్సామి. **తత్థ అస్సాసయన్తు మ**న్తి తస్మిం దుక్ఖస్సాసనారోచనే కథేతుం అవిసహవసేన కిలన్తం మం, దేవ, తే పాదా అస్సాసయన్తు, విస్సత్థో కథేహీతి మం వదథాతి అధిప్పాయేనేవమాహ.

మహాసత్తో ఆహ –

౧౨౦౧‘కిస్మిం మే సివయో కుద్ధా, నాహం పస్సామి దుక్కటం;

తం మే కత్తే వియాచిక్ఖ, కస్మా పబ్బాజయన్తి మ’’న్తి.

తత్థ **కిస్మి**న్తి కతరస్మిం కారణే. **వియాచిక్ఖా**తి విత్థారతో కథేహి.

కత్తా ఆహ –

౧౨౦౨‘ఉగ్గా చ రాజపుత్తా చ, వేసియానా చ బ్రాహ్మణా;

హత్థారోహా అనీకట్ఠా, రథికా పత్తికారకా;

నాగదానేన ఖియ్యన్తి, తస్మా పబ్బాజయన్తి త’’న్తి.

తత్థ **ఖియ్యన్తీ**తి కుజ్ఝన్తి.

తం సుత్వా మహాసత్తో సోమనస్సప్పత్తో హుత్వా ఆహ –

౧౨౦౩‘హదయం చక్ఖుమ్పహం దజ్జం, కిం మే బాహిరకం ధనం;

హిరఞ్ఞం వా సువణ్ణం వా, ముత్తా వేళురియా మణి.

౧౨౦౪‘దక్ఖిణం వాపహం బాహుం, దిస్వా యాచకమాగతే;

దదేయ్యం న వికమ్పేయ్యం, దానే మే రమతే మనో.

౧౨౦౫‘కామం మం సివయో సబ్బే, పబ్బాజేన్తు హనన్తు వా;

నేవ దానా విరమిస్సం, కామం ఛిన్దన్తు సత్తధా’’తి.

తత్థ **యాచకమాగతేతి** యాచకే ఆగతే తం యాచకం దిస్వా. **నేవ దానా విరమిస్సన్తి** నేవ దానా విరమిస్సామి.

తం సుత్వా కత్తా నేవ రఞ్ఞా దిన్నం న నాగరేహి దిన్నం అత్తనో మతియా ఏవ అపరం సాసనం కథేన్తో ఆహ –

౧౨౦౬“ఏవం తం సివయో ఆహు, నేగమా చ సమాగతా;
కోన్తిమారాయ తీరేన, గిరిమారఞ్జరం పతి;
యేన పబ్బాజితా యన్తి, తేన గచ్ఛతు సుబ్బతో”తి.

తత్థ **కోన్తిమారాయాతి** కోన్తిమారాయ నామ నదియా తీరేన. **గిరిమారఞ్జరం పతీతి** ఆరఞ్జరం నామ గిరిం అభిముఖో హుత్వా. **యేనాతి** యేన మగ్గేన రట్ఠా పబ్బాజితా రాజానో గచ్ఛన్తి, తేన సుబ్బతో వేస్సన్తరోపి గచ్ఛతూతి ఏవం సివయో కథేన్తీతి ఆహ. ఇదం కిర సో దేవతాధిగ్గహితో హుత్వా కథేసి.

తం సుత్వా బోధిసత్తో “సాధు దోసకారకానం గతమగ్గేన గమిస్సామి, మం ఖో పన నాగరా న అఞ్ఞేన దోసేన పబ్బాజేన్తి, మయా హత్థిస్స దిన్నత్తా పబ్బాజేన్తి. ఏవం సన్తేపి అహం సత్తసతకం మహాదానం దస్సామి, నాగరా మే ఏకదివసం దానం దాతుం ఓకాసం దేన్తు, స్వే దానం దత్వా తతియదివసే గమిస్సామీ”తి వత్వా ఆహ –

౧౨౦౭“సోహం తేన గమిస్సామి, యేన గచ్ఛన్తి దూసకా;
రత్తిన్దివం మే ఖమథ, యావ దానం దదామహ”న్తి.

తం సుత్వా కత్తా “సాధు, దేవ, నాగరానం వక్ఖామీ”తి వత్వా పక్కామి. మహాసత్తో తం ఉయ్యోజేత్వా మహాసేనగుత్తం పక్కోసాపేత్వా ‘తాత, అహం స్వే సత్తసతకం నామ మహాదానం దస్సామి, సత్త హత్థిసతాని, సత్త అస్ససతాని, సత్త రథసతాని, సత్త ఇత్థిసతాని, సత్త ధేనుసతాని, సత్త దాససతాని, సత్త దాసిసతాని చ పటియాదేహి, నానప్పకారాని చ అన్నపానాదీని అన్తమసో సురమ్పి సబ్బం దాతబ్బయుత్తకం ఉపట్ఠపేహీ”తి సత్తసతకం మహాదానం విచారేత్వా అమచ్చే ఉయ్యోజేత్వా ఏకకోవ మద్దియా వసనట్ఠానం గన్త్వా సిరిసయనపిట్ఠే నిసీదిత్వా తాయ సద్ధిం కథం పవత్తేసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౨౦౮“ఆమన్తయిత్థ రాజానం, మద్దిం సబ్బఙ్గసోభనం;
యం తే కిఞ్చి మయా దిన్నం, ధనం ధఞ్ఞఞ్చ విజ్జతి.

౧౨౦౯“హిరఞ్ఞం వా సువణ్ణం వా, ముత్తా వేళురియా బహూ;
సబ్బం తం నిదహేయ్యాసి, యఞ్చ తే పేత్తికం ధన”న్తి.

తత్థ **నిదహేయ్యాసీతి** నిధిం కత్వా ఠపేయ్యాసి. **పేత్తికన్తి** పితితో ఆగతం.

౧౨౧౦‘తమబ్రవి రాజపుత్తీ, మద్దీ సబ్బఙ్గసోభనా;
కుహిం దేవ నిదహామి, తం మే అక్ఖాహి పుచ్ఛితో”తి.

తత్థ **తమబ్రవీతి** “మయ్హం సామికేన వేస్సన్తరేన ఏత్తకం కాలం ‘ధనం నిధేహీ’తి న వుత్తపుబ్బం, ఇదానేవ వదతి, కుహిం ను ఖో నిధేతబ్బం, పుచ్ఛిస్సామి న”న్తి చిన్తేత్వా తం అబ్రవి.

వేస్సన్తరో ఆహ –

౧౭౧౧‘సీలవన్తేసు దజ్జాసి, దానం మద్ది యథారహం;

న హి దానా పరం అత్థి, పతిట్ఠా సబ్బపాణిన”న్తి.

తత్థ **దజ్జాసీతి** భద్దే, మద్ది కోట్ఠాదీసు అనిదహిత్వా అనుగామికనిధిం నిదహమానా సీలవన్తేసు దదేయ్యాసి. **న హి దానా పర**న్తి దానతో ఉత్తరితరం పతిట్ఠా నామ న హి అత్థి.

సా “సాధూ”తి తస్స వచనం సమ్పటిచ్ఛి. అథ నం ఉత్తరిపి ఓవదన్తో ఆహ –

౧౭౧౨పుత్తేసు మద్ది దయేసి, సస్సుయా ససురమ్హి చ;

యో చ తం భత్తా మఞ్ఞేయ్య, సక్కచ్చం తం ఉపట్ఠహే.

౧౭౧౩‘నో చే తం భత్తా మఞ్ఞేయ్య, మయా విప్పవసేన తే;

అఞ్ఞం భత్తారం పరియేస, మా కిసిత్థో మయా వినా”తి.

తత్థ **దయేసీతి** దయం మేత్తం కరేయ్యాసి. **యో చ తం భత్తా మఞ్ఞేయ్యాతి** భద్దే, యో చ మయి గతే “అహం తే భత్తా భవిస్సామీ”తి తం మఞ్ఞిస్సతి, తమ్పి సక్కచ్చం ఉపట్ఠహేయ్యాసి. **మయా విప్పవసేన తేతి** మయా సద్ధిం తవ విప్పవాసేన సచే కోచి “అహం తే భత్తా భవిస్సామీ”తి తం న మఞ్ఞేయ్య, అథ సయమేవ అఞ్ఞం భత్తారం పరియేస. **మా కిసిత్థో మయా వినాతి** మయా వినా హుత్వా మా కిసా భవి, మా కిలమీతి అత్థో.

అథ నం మద్దీ “కిం ను ఖో ఏస ఏవరూపం వచనం మం భణతీ”తి చిన్తేత్వా “కస్మా, దేవ, ఇమం అయుత్తం కథం కథేసీ”తి పుచ్ఛి. మహాసత్తో “భద్దే, మయా హత్థిస్స దిన్నత్తా సివయో కుద్ధా మం రట్ఠా పబ్బాజేన్తి, స్వే అహం సత్తసతకం మహాదానం దత్వా తతియదివసే నగరా నిక్ఖమిస్సామీ”తి వత్వా ఆహ –

౧౭౧౪అహఞ్హి వనం గచ్ఛామి, ఘోరం వాళమిగాయుతం;

సంసయో జీవితం మయ్హం, ఏకకస్స బ్రహావనే”తి.

తత్థ **సంసయోతి** అనేకపచ్చత్థికే ఏకకస్స సుఖుమాలస్స మమ వనే వసతో కుతో జీవితం, నిచ్ఛయేన మరిస్సామీతి అధిప్పాయేనేవం ఆహ.

౧౭౧౫తమబ్రవి రాజపుత్తీ, మద్దీ సబ్బఙ్గసోభనా;

అభుమ్మే కథం ను భణసి, పాపకం వత భాససి.

౧౭౧౬.

“నేస ధమ్మో మహారాజ, యం త్వం గచ్ఛేయ్య ఏకకో;
అహమ్పి తేన గచ్ఛామి, యేన గచ్ఛసి ఖత్తియ.

౧౭౧౭‘మరణం వా తయా సద్ధిం, జీవితం వా తయా వినా;
తదేవ మరణం సేయ్యో, యం చే జీవే తయా వినా.

౧౭౧౮అగ్గిం ఉజ్జాలయిత్వాన, ఏకజాలసమాహితం;
తత్థ మే మరణం సేయ్యో, యం చే జీవే తయా వినా.

౧౭౧౯‘యథా ఆరఞ్ఞకం నాగం, దన్తిం అన్వేతి హత్థినీ;
జేస్సన్తం గిరిదుగ్గేసు, సమేసు విసమేసు చ.

౧౭౨౦ఏవం తం అనుగచ్ఛామి, పుత్తే ఆదాయ పచ్ఛతో;
సుభరా తే భవిస్సామి, న తే హేస్సామి దుబ్భరా”తి.

తత్థ **అభుమ్మే**తి అభూతం వత మే కథేయ్యాసి. **నేస ధమ్మో**తి న ఏసో సభావో, నేతం కారణం. **తదేవా**తి తయా సద్ధిం యం మరణం అత్థి, తదేవ మరణం సేయ్యో. **తత్థా**తి తస్మిం ఏకజాలభూతే దారుచితకే. **జేస్సన్త**న్తి విచరన్తం.

ఏవఞ్చ పన వత్వా సా పున దిట్ఠపుబ్బం వియ హిమవన్తప్పదేసం వణ్ణేన్తీ ఆహ –

౧౭౨౧ఇమే కుమారే పస్సన్తో, మఞ్జుకే పియభాణినే;
ఆసీనే వనగుమ్బస్మిం, న రజ్జస్స సరిస్ససి.

౧౭౨౨ఇమే కుమారే పస్సన్తో, మఞ్జుకే పియభాణినే;
కీళన్తే వనగుమ్బస్మిం, న రజ్జస్స సరిస్ససి.

౧౭౨౩‘ఇమే కుమారే పస్సన్తో, మఞ్జుకే పియభాణినే;
అస్సమే రమణీయమ్హి, న రజ్జస్స సరిస్ససి.

౧౭౨౪ఇమే కుమారే పస్సన్తో, మఞ్జుకే పియభాణినే;
కీళన్తే అస్సమే రమ్మే, న రజ్జస్స సరిస్ససి.

౧౭౨౫ఇమే కుమారే పస్సన్తో, మాలధారీ అలఙ్కతే;
అస్సమే రమణీయమ్హి, న రజ్జస్స సరిస్ససి.

౧౭౨౬‘ఇమే కుమారే పస్సన్తో, మాలధారీ అలఙ్కతే;
కీళన్తే అస్సమే రమ్మే, న రజ్జస్స సరిస్ససి.

౧౨౨౭‘యదా దక్ఖిసి నచ్చన్తే, కుమారే మాలధారినే;
అస్సమే రమణీయమ్హి, న రజ్జస్స సరిస్ససి.

౧౨౨౮యదా దక్ఖిసి నచ్చన్తే, కుమారే మాలధారినే;
కీళన్తే అస్సమే రమ్మే, న రజ్జస్స సరిస్ససి.

౧౨౨౯యదా దక్ఖిసి మాతఙ్గం, కుఞ్జరం సట్ఠిహాయనం;
ఏకం అరఞ్ఞే చరన్తం, న రజ్జస్స సరిస్ససి.

౧౨౩౦“యదా దక్ఖిసి మాతఙ్గం, కుఞ్జరం సట్ఠిహాయనం;
సాయం పాతో విచరన్తం, న రజ్జస్స సరిస్ససి.

౧౨౩౧“యదా కరేణుసఙ్ఘస్స, యూథస్స పురతో వజం;
కోఞ్చం కాహతి మాతఙ్గో, కుఞ్జరో సట్ఠిహాయనో;
తస్స తం నదతో సుత్వా, న రజ్జస్స సరిస్ససి.

౧౨౩౨‘దుభతో వనవికాసే, యదా దక్ఖిసి కామదో;
వనే వాళమిగాకిణ్ణే, న రజ్జస్స సరిస్ససి.

౧౨౩౩“మిగం దిస్వాన సాయన్హం, పఞ్చమాలినమాగతం;
కిమ్పురిసే చ నచ్చన్తే, న రజ్జస్స సరిస్ససి.

౧౨౩౪“యదా సోస్ససి నిగ్ఘోసం, సన్దమానాయ సిన్ధుయా;
గీతం కిమ్పురిసానఞ్చ, న రజ్జస్స సరిస్ససి.

౧౨౩౫“యదా సోస్ససి నిగ్ఘోసం, గిరిగబ్భరచారినో;
వస్సమానస్సులూకస్స, న రజ్జస్స సరిస్ససి.

౧౨౩౬“యదా సీహస్స బ్యగ్ఘస్స, ఖగ్గస్స గవయస్స చ;
వనే సోస్ససి వాళానం, న రజ్జస్స సరిస్ససి.

౧౨౩౭“యదా మోరీహి పరికిణ్ణం, బరిహీనం మత్థకాసినం;
మోరం దక్ఖిసి నచ్చన్తం, న రజ్జస్స సరిస్ససి.

౧౨౩౮“యదా మోరీహి పరికిణ్ణం, అణ్డజం చిత్రపక్ఖినం;
మోరం దక్ఖిసి నచ్చన్తం, న రజ్జస్స సరిస్ససి.

౧౭౩౯.
యదా మోరీహి పరికిణ్ణం, నీలగీవం సిఖణ్డినం;
మోరం దక్ఖిసి నచ్చన్తం, న రజ్జస్స సరిస్ససి.

౧౭౪౦.
యదా దక్ఖిసి హేమన్తే, పుప్ఫితే ధరణీరుహే;
సురభిం సమ్పవాయన్తే, న రజ్జస్స సరిస్ససి.

౧౭౪౧.
యదా హేమన్తికే మాసే, హరితం దక్ఖిసి మేదనిం;
ఇన్దగోపకసఞ్ఛన్నం, న రజ్జస్స సరిస్ససి.

౧౭౪౨.
యదా దక్ఖిసి హేమన్తే, పుప్ఫితే ధరణీరుహే;
కుటజం బిమ్బజాలఞ్చ, పుప్ఫితం లోద్దపద్ధకం;
సురతిం సమ్పవాయన్తే, న రజ్జస్స సరిస్ససి.

౧౭౪౩.
యదా హేమన్తికే మాసే, వనం దక్ఖిసి పుప్ఫితం;
ఓపుప్ఫాని చ పద్మాని, న రజ్జస్స సరిస్ససీ”తి.

తత్థ **మఞ్జుకే**తి మధురకథే. **కరేణుసఙ్ఘస్సా**తి హత్థినిఘటాయ. **యూథస్సా**తి హత్థియూథస్స పురతో వజన్తో గచ్ఛన్తో. **దుభతో**తి ఉభయపస్సేసు. **వనవికాసే**తి వనఘటాయో. **కామదో**తి మయ్హం సబ్బకామదో. **సిన్ధుయా**తి నదియా. **వస్సమానస్సులూకస్సా**తి ఉలూకసకుణస్స వస్సమానస్స. **వాళాన**న్తి వాళమిగానం. తేసఞ్హి సాయన్హసమయే నో సద్దో పఞ్చఙ్గికతూరియసద్దో వియ భవిస్సతి, తస్మా తేసం సద్దం సుత్వా రజ్జస్స న సరిస్ససీతి వదతి, **బరిహీన**న్తి కలాపసఞ్ఛన్నం . **మత్థకాసిన**న్తి నిచ్చం పబ్బతమత్థకే నిసిన్నం. “మత్తకాసిన”న్తిపి పాఠో, కామమదమత్తం హుత్వా ఆసీనన్తి అత్థో. **బిమ్బజాల**న్తి రత్తఙ్కురరుక్ఖం. **ఓపుప్ఫానీ**తి ఓలమ్బకపుప్ఫాని పతితపుప్ఫాని.

ఏవం మద్దీ హిమవన్తవాసినీ వియ ఏత్తకాహి గాథాహి హిమవన్తం వణ్ణేసీతి.

హిమవన్తవణ్ణనా నిట్ఠితా.

దానకణ్డవణ్ణనా

ఫుస్సతీపి ఖో దేవీ “పుత్తస్స మే కటుకసాసనం గతం, కిం ను ఖో కరోతి, గన్త్వా జానిస్సామీ”తి పటిచ్ఛన్నయోగ్గేన గన్త్వా సిరిగబ్భద్వారే ఠితా తేసం తం సల్లాపం సుత్వా కలునం పరిదేవి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౭౪౪.
తేసం లాలప్పితం సుత్వా, పుత్తస్స సుణిసాయ చ;
కలునం పరిదేవేసి, రాజపుత్తీ యసస్సినీ.

౧౭౪౫.
సేయ్యో విసం మే ఖాయితం, పపాతా పపతేయ్యహం;
రజ్జుయా బజ్ఝ మియ్యాహం, కస్మా వేస్సన్తరం పుత్తం;

పబ్బాజేన్తి అదూసకం.

౧౭౪౬“అజ్ఝాయకం దానపతిం, యాచయోగం అమచ్ఛరిం;
పూజితం పటిరాజూహి, కిత్తిమన్తం యసస్సినం;
కస్మా వేస్సన్తరం పుత్తం, పబ్బాజేన్తి అదూసకం.

౧౭౪౭‘‘మాతాపేత్తిభరం జన్తుం, కులే జేట్ఠాపచాయికం;
కస్మా వేస్సన్తరం పుత్తం, పబ్బాజేన్తి అదూసకం.

౧౭౪౮రఞ్ఞో హితం దేవిహితం, ఞాతీనం సఖినం హితం;
హితం సబ్బస్స రట్ఠస్స, కస్మా వేస్సన్తరం పుత్తం;
పబ్బాజేన్తి అదూసక’’న్తి.

తత్థ **రాజపుత్తీ**తి ఫుస్సతీ మద్దరాజధీతా. **పపతేయ్యహ**న్తి పపతేయ్యం అహం. **రజ్జుయా బజ్ఝ మియ్యాహ**న్తి రజ్జుయా గీవం బన్ధిత్వా మరేయ్యం అహం. **కస్మా**తి ఏవం అమతాయమేవ మయి కేన కారణేన మమ పుత్తం అదూసకం రట్ఠా పబ్బాజేన్తి. **అజ్ఝాయక**న్తి తిణ్ణం వేదానం పారఙ్గతం, నానాసిప్పేసు చ నిప్ఫత్తిం పత్తం.

ఇతి సా కలునం పరిదేవిత్వా పుత్తఞ్చ సుణిసఞ్చ అస్సాసేత్వా రఞ్ఞో సన్తికం గన్త్వా ఆహ –

౧౭౪౯మధూనివ పలాతాని, అమ్బావ పతితా ఛమా;
ఏవం హేస్సతి తే రట్ఠం, పబ్బాజేన్తి అదూసకం.

౧౭౫౦హంసో నిఖీణపత్తోవ, పల్లలస్మిం అనూదకే;
అపవిద్ధో అమచ్చేహి, ఏకో రాజా విహియ్యసి.

౧౭౫౧తం తం బ్రూమి మహారాజ, అత్థో తే మా ఉపచ్చగా;
మా నం సివీనం వచనా, పబ్బాజేసి అదూసక’’న్తి.

తత్థ **పలాతానీ**తి పలాతమక్ఖికాని మధూని వియ. **అమ్బావ పతితా ఛమా**తి భూమియం పతితఅమ్బపక్కాని వియ. ఏవం మమ పుత్తే పబ్బాజితే తవ రట్ఠం సబ్బసాధారణం భవిస్సతీతి దీపేతి. **నిఖీణపత్తోవా**తి పగ్ఘరితపత్తో వియ. **అపవిద్ధో అమచ్చేహీ**తి మమ పుత్తేన సహజాతేహి సట్ఠిసహస్సేహి అమచ్చేహి ఛడ్డితో హుత్వా. **విహియ్యసీ**తి కిలమిస్ససి. **సివీనం వచనా**తి సివీనం వచనేన మా నం అదూసకం మమ పుత్తం పబ్బాజేసీతి.

తం సుత్వా రాజా ఆహ –

౧౭౫౨ధమ్మస్సాపచితిం కుమ్మి, సివీనం వినయం ధజం;
పబ్బాజేమి సకం పుత్తం, పాణా పియతరో హి మే’’తి.

తస్సత్థో – భద్దే, అహం సివీనం ధజం వేస్సన్తరం కుమారం వినయన్తో పబ్బాజేన్తో సివిరట్ఠే పోరాణకరాజూనం పవేణిధమ్మస్స అపచితిం కుమ్మి కరోమి, తస్మా సచేపి మే పాణా పియతరో నో, తథాపి నం పబ్బాజేమీతి.

తం సుత్వా సా పరిదేవమానా ఆహ –

౧౭౭౩‘యస్స పుబ్బే ధజగ్గాని, కణికారావ పుప్ఫితా;
యాయన్తమనుయాయన్తి, స్వజ్జేకోవ గమిస్సతి.

౧౭౭౪యస్స పుబ్బే ధజగ్గాని, కణికారవనానివ;
యాయన్తమనుయాయన్తి, స్వజ్జేకోవ గమిస్సతి.

౧౭౭౫యస్స పుబ్బే అనీకాని, కణికారావ పుప్ఫితా;
యాయన్తమనుయాయన్తి, స్వజ్జేకోవ గమిస్సతి.

౧౭౭౬‘యస్స పుబ్బే అనీకాని, కణికారవనానివ;
యాయన్తమనుయాయన్తి, స్వజ్జేకోవ గమిస్సతి.

౧౭౭౭‘ఇన్దగోపకవణ్ణాభా , గన్ధారా పణ్డుకమ్బలా;
యాయన్తమనుయాయన్తి, స్వజ్జేకోవ గమిస్సతి.

౧౭౭౮యో పుబ్బే హత్థినా యాతి, సివికాయ రథేన చ;
స్వజ్జ వేస్సన్తరో రాజా, కథం గచ్ఛతి పత్తికో.

౧౭౭౯కథం చన్దనలిత్తఙ్గో, నచ్చగీతప్పబోధనో;
ఖురాజినం ఫరసుఞ్చ, ఖారికాజఞ్చ హాహితి.

౧౭౮౦‘కస్మా నాభిహరిస్సన్తి, కాసావా అజినాని చ;
పవిసన్తం బ్రహారఞ్ఞం, కస్మా చీరం న బజ్ఝరే.

౧౭౮౧‘కథం ను చీరం ధారేన్తి, రాజపబ్బజితా జనా;
కథం కుసమయం చీరం, మద్దీ పరిదహిస్సతి.

౧౭౮౨కాసియాని చ ధారేత్వా, ఖోమకోటుమ్బరాని చ;
కుసచీరాని ధారేన్తీ, కథం మద్దీ కరిస్సతి.

౧౭౮౩‘వయ్హాహి పరియాయిత్వా, సివికాయ రథేన చ;
సా కథజ్జ అనుజ్ఝఙ్గీ, పథం గచ్ఛతి పత్తికా.

౧౭౬౪.‘‘యస్సా ముదుతలా హత్థా, చరణా చ సుఖేధితా;
సా కథజ్జ అనుజ్ఝగ్గీ, పథం గచ్ఛతి పత్తికా.

౧౭౬౫.‘‘యస్సా ముదుతలా పాదా, చరణా చ సుఖేధితా;
పాదుకాహి సువణ్ణాహి, పీళమానావ గచ్ఛతి;
సా కథజ్జ అనుజ్ఝగ్గీ, పథం గచ్ఛతి పత్తికా.

౧౭౬౬.‘‘యాస్సు ఇత్థిసహస్సానం, పురతో గచ్ఛతి మాలినీ;
సా కథజ్జ అనుజ్ఝగ్గీ, వనం గచ్ఛతి ఏకికా.

౧౭౬౭.‘‘యాస్సు సివాయ సుత్వాన, ముహుం ఉత్తసతే పురే;
సా కథజ్జ అనుజ్ఝగ్గీ, వనం గచ్ఛతి భీరుకా.

౧౭౬౮.‘‘యాస్సు ఇన్దసగోత్తస్స, ఉలూకస్స పవస్సతో;
సుత్వాన నదతో భీతా, వారుణీవ పవేధతి;
సా కథజ్జ అనుజ్ఝగ్గీ, వనం గచ్ఛతి భీరుకా.

౧౭౬౯.‘‘సకుణీ హతపుత్తావ, సుఞ్ఞం దిస్వా కులావకం;
చిరం దుక్ఖేన ఝాయిస్సం, సుఞ్ఞం ఆగమ్మిమం పురం.

౧౭౭౦.‘‘సకుణీ హతపుత్తావ, సుఞ్ఞం దిస్వా కులావకం;
కిసా పణ్డు భవిస్సామి, పియే పుత్తే అపస్సతీ.

౧౭౭౧.‘‘సకుణీ హతపుత్తావ, సుఞ్ఞం దిస్వా కులావకం;
తేన తేన పధావిస్సం, పియే పుత్తే అపస్సతీ.

౧౭౭౨.‘‘కురరీ హతఛాపావ, సుఞ్ఞం దిస్వా కులావకం;
చిరం దుక్ఖేన ఝాయిస్సం, సుఞ్ఞం ఆగమ్మిమం పురం.

౧౭౭౩.‘‘కురరీ హతఛాపావ, సుఞ్ఞం దిస్వా కులావకం;
కిసా పణ్డు భవిస్సామి, పియే పుత్తే అపస్సతీ.

౧౭౭౪.‘‘కురరీ హతఛాపావ, సుఞ్ఞం దిస్వా కులావకం;
తేన తేన పధావిస్సం, పియే పుత్తే అపస్సతీ.

౧౭౭౫.‘‘సా నూన చక్కవాకీవ, పల్లలస్మిం అనూదకే;
చిరం దుక్ఖేన ఝాయిస్సం, సుఞ్ఞం ఆగమ్మిమం పురం.

౧౭౭౬“సా నూన చక్కవాకీవ, పల్లలస్మిం అనూదకే;
కిసా పణ్డు భవిస్సామి, పియే పుత్తే అపస్సతీ.

౧౭౭౭“సా నూన చక్కవాకీవ, పల్లలస్మిం అనూదకే;
తేన తేన పధావిస్సం, పియే పుత్తే అపస్సతీ.

౧౭౭౮“ఏవం మే విలపన్తియా, రాజా పుత్తం అదూసకం;
పబ్బాజేసి వనం రట్ఠా, మఞ్ఞే హిస్సామి జీవిత”న్తి.

తత్థ **కణికారావాతి** సువణ్ణాభరణసువణ్ణవత్థపటిమణ్డితత్తా సుపుప్ఫితా కణికారా వియ. **యాయన్తమనుయాయన్తీతి** ఉయ్యానవనకీళాదీనం అత్థాయ గచ్ఛన్తం వేస్సన్తరం అనుగచ్ఛన్తి. **స్వజ్జేకోవాతి** సో అజ్జ ఏకోవ హుత్వా గమిస్సతి. **అనీకానీతి** హత్థానీకాదీని. **గన్ధారా పణ్డుకమ్బలాతి** గన్ధారరట్ఠే ఉప్పన్నా సతసహస్సగ్ఘనకా సేనాయ పారుతా రత్తకమ్బలా. **హాహితీతి** ఖన్ధే కత్వా హరిస్సతి. **పవిసన్తన్తి** పవిసన్తస్స. **కస్మా చీరం న బజ్ఝరేతి** కస్మా బన్ధితుం జానన్తా వాకచీరం న బన్ధన్తి. **రాజపబ్బజితాతి** రాజానో హుత్వా పబ్బజితా. **ఖోమకోటుమ్బరానీతి** ఖోమరట్ఠే కోటుమ్బరరట్ఠే ఉప్పన్నాని సాటకాని.

సా కథజ్జాతి సా కథం అజ్జ. **అనుజ్ఝగ్గీతి** అగరహితఅగ్గీ. **పీళమానావ గచ్ఛతీతి** కమ్పిత్వా కమ్పిత్వా తిట్ఠన్తీ వియ గచ్ఛతి. **యాస్సు ఇత్థిసహస్సాననన్తిఆదీసు అస్సూతి** నిపాతో, యాతి అత్థో. “యా సా”తిపి పాఠో. **సివాయాతి** సిఙ్గాలియా. **పురేతి** పుబ్బే నగరే వసన్తీ. **ఇన్దసగోత్తస్సాతి** కోసియగోత్తస్స. **వారుణీవాతి** దేవతాపవిట్ఠా యక్ఖదాసీ వియ. **దుక్ఖేనాతి** పుత్తవియోగసోకదుక్ఖేన. **ఆగమ్మి మం పురన్తి** ఇమం మమ పుత్తే గతే పుత్తనివేసనం ఆగన్త్వా. **పియే పుత్తేతి** వేస్సన్తరఞ్చేవ మద్దిఞ్చ సన్ధాయాహ. **హతఛాపాతి** హతపోతకా. **పబ్బాజేసి వనం రట్ఠాతి** యది నం రట్ఠా పబ్బాజేసీతి.

దేవియా పరిదేవితసద్దం సుత్వా సబ్బా సఞ్జయస్స సివికఞ్ఞా సమాగతా పక్కన్దింసు. తాసం పక్కన్దితసద్దం సుత్వా మహాసత్తస్సపి నివేసనే తథేవ పక్కన్దింసు. ఇతి ద్వీసు రాజకులేసు కేచి సకభావేన సణ్ఠాతుం అసక్కోన్తా వాతవేగేన పమద్దితా సాలా వియ పతిత్వా పరివత్తమానా పరిదేవింసు. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౭౭౯“తస్సా లాలప్పితం సుత్వా, సబ్బా అన్తేపురే బహూ;
బాహా పగ్గయ్హ పక్కన్దుం, సివికఞ్ఞా సమాగతా.

౧౭౮౦“సాలావ సమ్పమథితా, మాలుతేన పమద్దితా;
సేన్తి పుత్తా చ దారా చ, వేస్సన్తరనివేసనే.

౧౭౮౧“ఓరోధా చ కుమారా చ, వేసియానా చ బ్రాహ్మణా;
బాహా పగ్గయ్హ పక్కన్దుం, వేస్సన్తరనివేసనే.

౧౭౮౨“హత్థారోహా అనీకట్ఠా, రథికా పత్తికారకా;
బాహా పగ్గయ్హ పక్కన్దుం, వేస్సన్తరనివేసనే.

౧౭౮౩‘తతో రత్యా వివసానే, సూరియస్సుగ్గమనం పతి;
అథ వేస్సన్తరో రాజా, దానం దాతుం ఉపాగమి.

౧౭౮౪‘వత్థాని వత్థకామానం, సోణ్డానం దేథ వారుణిం;
భోజనం భోజనత్థీనం, సమ్మదేవ పవేచ్ఛథ.

౧౭౮౫‘మా చ కఞ్చి వనిబ్బకే, హేట్ఠయిత్థ ఇధాగతే;
తప్పేథ అన్నపానేన, గచ్ఛన్తు పటిపూజితా.

౧౭౮౬‘అథేత్థ వత్తతీ సద్దో, తుములో భేరవో మహా;
దానేన తం నీహరన్తి, పున దానం అదా తువం.

౧౭౮౭‘తే సు మత్తా కిలన్తావ, సమ్పతన్తి వనిబ్బకా;
నిక్ఖమన్తే మహారాజే, సివీనం రట్ఠవడ్ఢనే.

౧౭౮౮‘అచ్ఛేచ్ఛుం వత భో రుక్ఖం, నానాఫలధరం దుమం;
యథా వేస్సన్తరం రట్ఠా, పబ్బాజేన్తి అదూసకం.

౧౭౮౯‘అచ్ఛేచ్ఛుం వత భో రుక్ఖం, సబ్బకామదదం దుమం;
యథా వేస్సన్తరం రట్ఠా, పబ్బాజేన్తి అదూసకం.

౧౭౯౦‘అచ్ఛేచ్ఛుం వత భో రుక్ఖం, సబ్బకామరసాహరం;
యథా వేస్సన్తరం రట్ఠా, పబ్బాజేన్తి అదూసకం.

౧౭౯౧‘యే వుడ్ఢా యే చ దహరా, యే చ మజ్ఝిమపోరిసా;
బాహా పగ్గయ్హ పక్కన్దుం, నిక్ఖమన్తే మహారాజే;
సివీనం రట్ఠవడ్ఢనే.

౧౭౯౨‘అతియక్ఖా వస్సవరా, ఇత్థాగారా చ రాజినో;
బాహా పగ్గయ్హ పక్కన్దుం, నిక్ఖమన్తే మహారాజే;
సివీనం రట్ఠవడ్ఢనే.

౧౭౯౩‘థియోపి తత్థ పక్కన్దుం, యా తమ్హి నగరే అహు;
నిక్ఖమన్తే మహారాజే, సివీనం రట్ఠవడ్ఢనే.

౧౭౯౪‘యే బ్రాహ్మణా యే చ సమణా, అఞ్ఞే వాపి వనిబ్బకా;
బాహా పగ్గయ్హ పక్కన్దుం, ‘అధమ్మో కిర భో’ ఇతి.

౧౭౯౫యథా వేస్సన్తరో రాజా, యజమానో సకే పురే;
సివీనం వచనత్థేన, సమ్హా రట్ఠా నిరజ్జతి.

౧౭౯౬“సత్త హత్థిసతే దత్వా, సబ్బాలఙ్కారభూసితే;
సువణ్ణకచ్ఛే మాతఙ్గే, హేమకప్పనవాససే;

౧౭౯౭‘ఆరూళ్హే గామణీయేహి, తోమరఙ్కుసపాణిభి;
ఏస వేస్సన్తరో రాజా, సమ్హా రట్ఠా నిరజ్జతి.

౧౭౯౮“సత్త అస్ససతే దత్వా, సబ్బాలఙ్కారభూసితే;
ఆజానీయేవ జాతియా, సిన్ధవే సీఘవాహనే.

౧౭౯౯“ఆరూళ్హే గామణీయేహి, ఇల్లియాచాపధారిభి;
ఏస వేస్సన్తరో రాజా, సమ్హా రట్ఠా నిరజ్జతి.

౧౮౦౦సత్త రథసతే దత్వా, సన్నద్ధే ఉస్సితద్ధజే;
దీపే అథోపి వేయగ్ఘే, సబ్బాలఙ్కారభూసితే.

౧౮౦౧ఆరూళ్హే గామణీయేహి, చాపహత్థేహి వమ్మిభి;
ఏస వేస్సన్తరో రాజా, సమ్హా రట్ఠా నిరజ్జతి.

౧౮౦౨సత్త ఇత్థిసతే దత్వా, ఏకమేకా రథే ఠితా;
సన్నద్ధా నిక్ఖరజ్జూహి, సువణ్ణేహి అలఙ్కతా.

౧౮౦౩‘పీతాలఙ్కారా పీతవసనా, పీతాభరణభూసితా;
ఆళారపమ్హా హసులా, సుసఞ్ఞా తనుమజ్ఝిమా;
ఏస వేస్సన్తరా రాజా, సమ్హా రట్ఠా నిరజ్జతి.

౧౮౦౪సత్త ధేనుసతే దత్వా, సబ్బా కంసుపధారణా;
ఏస వేస్సన్తరో రాజా, సమ్హా రట్ఠా నిరజ్జతి.

౧౮౦౫సత్త దాసిసతే దత్వా, సత్త దాససతాని చ;
ఏస వేస్సన్తరో రాజా, సమ్హా రట్ఠా నిరజ్జతి.

౧౮౦౬హత్థీ అస్సరథే దత్వా, నారియో చ అలఙ్కతా;
ఏస వేస్సన్తరో రాజా, సమ్హా రట్ఠా నిరజ్జతి.

౧౮౦౭తదాసి యం భింసనకం, తదాసి లోమహంసనం;

మహాదానే పదిన్నమ్హి, మేదనీ సమ్పకమ్పథ.

౧౮౦౮తదాసి యం భింసనకం, తదాసి లోమహంసనం;

యం పఞ్జలికతో రాజా, సమ్మా రట్ఠా నిరజ్జతీ”తి.

తత్థ **సివికఞ్ఞాతి** భిక్ఖవే, ఫుస్సతియా పరిదేవితసద్దం సుత్వా సబ్బాపి సఞ్జయస్స సివిరఞ్ఞో ఇత్థియో సమాగతా హుత్వా పక్కన్దుం పరిదేవింసు. **వేస్సన్తరనివేసనేతి** తత్థ ఇత్థీనం పక్కన్దితసద్దం సుత్వా వేస్సన్తరస్సపి నివేసనే తథేవ పక్కన్దిత్వా ద్వీసు రాజకులేసు కేచి సకభావేన సణ్ఠాతుం అసక్కోన్తా వాతవేగేన సమ్పమథితా సాలా వియ పతిత్వా పరివత్తన్తా పరిదేవింసు. **తతో రత్యా వివసానేతి** భిక్ఖవే, తతో తస్సా రత్తియా అచ్చయేన సూరియే ఉగ్గతే దానవేయ్యావతికా “దానం పటియాదిత”న్తి రఞ్ఞో ఆరోచయింసు. అథ వేస్సన్తరో రాజా పాతోవ న్హత్వా సబ్బాలఙ్కారప్పటిమణ్డితో సాదురసభోజనం భుఞ్జిత్వా మహాజనపరివుతో సత్తసతకం మహాదానం దాతుం దానగ్గం ఉపాగమి.

దేథాతి తత్థ గన్త్వా సట్ఠిసహస్సఅమచ్చే ఆణాపేన్తో ఏవమాహ. **వారుణిన్తి** “మజ్జదానం నామ నిప్ఫల”న్తి జానాతి, ఏవం సన్తేపి “సురాసోణ్డా దానగ్గం పత్వా ‘వేస్సన్తరస్స దానగ్గే సురం న లభిమ్హా’తి వత్తుం మా లభన్తూ”తి దాపేసి. **వనిబ్బకేతి** వనిబ్బకజనేసు కఞ్చి ఏకమ్పి మా విహేఠయిత్థ. **పటిపూజితాతి** మయా పూజితా హుత్వా యథా మం థోమయమానా గచ్ఛన్తి , తథా తుమ్హే కరోథాతి వదతి.

ఇతి సో సువణ్ణాలఙ్కారానం సువణ్ణధజానం హేమజాలప్పటిచ్ఛన్నానం హత్థీనం సత్తసతాని చ, తథారూపానఞ్ఞేవ అస్సానం సత్తసతాని చ, సీహచమ్మాదీహి పరిక్ఖిత్తానం నానారతనవిచిత్రానం సువణ్ణధజానం రథానం సత్తసతాని, సబ్బాలఙ్కారప్పటిమణ్డితానం ఉత్తమరూపధరానం ఖత్తియకఞ్ఞాదీనం ఇత్థీనం సత్తసతాని, సువినీతానం సుసిక్ఖితానం దాసానం సత్తసతాని, తథా దాసీనం సత్తసతాని, వరఉసభజేట్ఠకానం కుణ్డోపదోహినీనం ధేనూనం సత్తసతాని, అపరిమాణాని పానభోజనానీతి సత్తసతకం మహాదానం అదాసి. తస్మిం ఏవం దానం దదమానే జేతుత్తరనగరవాసినో ఖత్తియబ్రాహ్మణవేస్ససుద్దాదయో “సామి, వేస్సన్తర సివిరట్ఠవాసినో తం ‘దానం దేహీ’తి పబ్బాజేన్తి, త్వం పున దానమేవ దేసీ”తి పరిదేవింసు. తేన వుత్తం –

౧౮౦౯అథేత్థ వత్తతీ సద్దో, తుములో భేరవో మహా;

దానేన తం నీహరన్తి, పున దానం అదా తువ”న్తి.

దానపటిగ్గాహకా పన దానం గహేత్వా “ఇదాని కిర వేస్సన్తరో రాజా అమ్హే అనాథే కత్వా అరఞ్ఞం పవిసిస్సతి, ఇతో పట్ఠాయ కస్స సన్తికం గమిస్సామా”తి ఛిన్నపాదా వియ పతన్తా ఆవత్తన్తా పరివత్తన్తా మహాసద్దేన పరిదేవింసు. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౮౧౦తే సు మత్తా కిలన్తావ, సమ్పతన్తి వనిబ్బకా;

నిక్ఖమన్తే మహారాజే, సివీనం రట్ఠవడ్ఢనే”తి.

తత్థ **తే సు మత్తాతి సు**-కారో నిపాతమత్తో, తే వనిబ్బకాతి అత్థో. **మత్తా కిలన్తావాతి** మత్తా వియ కిలన్తా వియ చ హుత్వా. **సమ్పతన్తీతి** పరివత్తిత్వా భూమియం పతన్తి. **అచ్ఛేచ్ఛుం వతాతి** ఛిన్దింసు, **వతాతి** నిపాతమత్తం. **యథాతి** యేన కారణేన. **అతియక్ఖాతి** భూతవిజ్జా ఇక్ఖణికాపి. **వస్సవరాతి** ఉద్ధటబీజా ఓరోధపాలకా. **వచనత్థేనాతి** వచనకారణేన. **సమ్హా రట్ఠా నిరజ్జతీతి** అత్తనో రట్ఠా నిగ్గచ్ఛతి. **గామణీయేహీతి** హత్థాచరియేహి. **ఆజానీయేవాతి** జాతిసమ్పన్నే . **గామణీయేహీతి** అస్సాచరియేహి. **ఇల్లియాచాపధారిభీతి** ఇల్లియఞ్చ చాపఞ్చ ధారేన్తేహి. **దీపే అథోపి వేయ్యగ్ఘేతి** దీపిచమ్మబ్యగ్ఘచమ్మపరిక్ఖిత్తే. **ఏకమేకా రథే రితాతి** సో కిర ఏకమేకం ఇత్థిరతనం రథే ఠపేత్వా అట్ఠఅట్ఠవణ్ణదాసీహి పరివుతం కత్వా అదాసి.

నిక్ఖరజ్జూహీతి సువణ్ణసుత్తమయేహి పామఙ్గేహి. **ఆళారపమ్హాతి** విసాలక్ఖిగణ్డా. **హసులాతి** మ్హితపుబ్బఙ్గమకథా. **సుసఞ్ఞాతి** సుస్సోణియో. **తనుమజ్ఝిమాతి** కరతలమివ తనుమజ్ఝిమభాగా. తదా పన దేవతాయో జమ్బుదీపతలే రాజూనం "వేస్సన్తరో రాజా మహాదానం దేతీ"తి ఆరోచయింసు, తస్మా తే ఖత్తియా దేవతానుభావేనాగన్త్వా తా గణ్హిత్వా పక్కమింసు. **కంసుపధారణాతి** ఇధ **కంసన్తి** రజతస్స నామం, రజతమయేన ఖీరపటిచ్ఛనభాజనేన సద్ధిఞ్ఞేవ అదాసీతి అత్థో. **పదిన్నమ్హీతి** దీయమానే. **సమ్పకమ్పథాతి** దానతేజేన కమ్పిత్థ. **యం పఞ్జలికతోతి** యం సో వేస్సన్తరో రాజా మహాదానం దత్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ అత్తనో దానం నమస్సమానో "సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణస్స మే ఇదం పచ్చయో హోతూ"తి పఞ్జలికతో అహోసి, తదాపి భీసనకమేవ అహోసి, తస్మిం ఖణే పథవీ కమ్పిత్థాతి అత్థో. **నిరజ్జతీతి** ఏవం కత్వా నిగ్గచ్ఛతియేవ, న కోచి నం నివారేతీతి అత్థో.

అపిచ ఖో తస్స దానం దదన్తస్సేవ సాయం అహోసి. సో అత్తనో నివేసనమేవ గన్త్వా "మాతాపితరో వన్దిత్వా స్వే గమిస్సామీ"తి చిన్తేత్వా అలఙ్కతరథేన మాతాపితూనం వసనట్ఠానం గతో. మద్దీదేవీపి "అహం సామినా సద్ధిం గన్త్వా మాతాపితరో అనుజానాపేస్సామీ"తి తేనేవ సద్ధిం గతా. మహాసత్తో పితరం వన్దిత్వా అత్తనో గమనభావం కథేసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౮౧౧ఆమన్తయిత్థ రాజానం, సఞ్జయం ధమ్మినం వరం;
అవరుద్ధసి మం దేవ, వఙ్కం గచ్ఛామి పబ్బతం.

౧౮౧౨యే హి కేచి మహారాజ, భూతా యే చ భవిస్సరే;
అతిత్తాయేవ కామేహి, గచ్ఛన్తి యమసాధనం.

౧౮౧౩స్వాహం సకే అభిస్ససిం, యజమానో సకే పురే;
సివీనం వచనత్థేన, సమ్హా రట్ఠా నిరజ్జహం.

౧౮౧౪అఘం తం పటిసేవిస్సం, వనే వాళమిగాకిణ్ణే;
ఖగ్గదీపినిసేవితే, అహం పుఞ్ఞాని కరోమి;
తుమ్హే పఙ్కమ్హి సీదథా"తి.

తత్థ **ధమ్మినం వరన్తి** ధమ్మికరాజూనం అన్తరే ఉత్తమం. **అవరుద్ధసీతి** రట్ఠా నీహరసి. **భూతాతి** అతీతా. **భవిస్సరేతి** యే చ అనాగతే భవిస్సన్తి , పచ్చుప్పన్నే చ నిబ్బత్తా. **యమసాధనన్తి** యమరఞ్ఞో ఆణాపవత్తిట్ఠానం. **స్వాహం సకే అభిస్ససిన్తి**

సో అహం అత్తనో నగరవాసినోయేవ పీళేసిం. కిం కరోన్తో? **యజమానో సకే పురే**తి. పాళియం పన “సో అహ”న్తి లిఖితం. **నిరజ్జహ**న్తి నిక్ఖన్తో అహం. **అఘం త**న్తి యం అరఞ్ఞే వసన్తేన పటిసేవితబ్బం దుక్ఖం, తం పటిసేవిస్సామి. **పఙ్కమ్హీ**తి తుమ్హే పన కామపఙ్కమ్హి సీదథాతి వదతి.

ఇతి మహాసత్తో ఇమాహి చతూహి గాథాహి పితరా సద్ధిం కథేత్వా మాతు సన్తికం గన్త్వా వన్దిత్వా పబ్బజ్జం అనుజానాపేన్తో ఏవమాహ –

౧౮౧౫అనుజానాహి మం అమ్మ, పబ్బజ్జా మమ రుచ్చతి;
స్వాహం సకే అభిస్ససిం, యజమానో సకే పురే;
సివీనం వచనత్థేన, సమ్హా రట్ఠా నిరజ్జహం.

౧౮౧౬అఘం తం పటిసేవిస్సం, వనే వాళమిగాకిణ్ణే;
ఖగ్గదీపినిసేవితే, అహం పుఞ్ఞాని కరోమి;
తుమ్హే పఙ్కమ్హి సీదథా”తి.

తం సుత్వా ఫుస్సతీ ఆహ –

౧౮౧౭అనుజానామి తం పుత్త, పబ్బజ్జా తే సమిజ్ఝతు;
అయఞ్చ మద్దీ కల్యాణీ, సుసఞ్ఞా తనుమజ్ఝిమా;
అచ్ఛతం సహ పుత్తేహి, కిం అరఞ్ఞే కరిస్సతీ”తి.

తత్థ **సమిజ్ఝతూ**తి ఝానేన సమిద్ధా హోతు. **అచ్ఛత**న్తి అచ్ఛతు, ఇధేవ హోతూతి వదతి.

వేస్సన్తరో ఆహ –

౧౮౧౮నాహం అకామా దాసిమ్పి, అరఞ్ఞం నేతుముస్సహే;
సచే ఇచ్ఛతి అన్వేతు, సచే నిచ్ఛతి అచ్ఛతూ”తి.

తత్థ **అకామా**తి అమ్మ, కిం నామేతం కథేథ, అహం అనిచ్ఛాయ దాసిమ్పి నేతుం న ఉస్సహామీతి.

తతో పుత్తస్స కథం సుత్వా రాజా సుణ్హం యాచితుం పటిపజ్జి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౮౧౯తతో సుణ్హం మహారాజా, యాచితుం పటిపజ్జథ;
మా చన్దనసమాచారే, రజోజల్లం అధారయి.

౧౮౨౦మా కాసియాని ధారేత్వా, కుసచీరం అధారయి;
దుక్ఖో వాసో అరఞ్ఞస్మిం, మా హి త్వం లక్ఖణే గమీ”తి.

తత్థ **పటిపజ్జథా**తి భిక్ఖవే, పుత్తస్స కథం సుత్వా రాజా సుణ్హం యాచితుం పటిపజ్జి. **చన్దనసమాచారే**తి లోహితచన్దనేన పరికిణ్ణసరీరే. **మా హి త్వం లక్ఖణే గమీ**తి సుభలక్ఖణేన సమన్నాగతే మా త్వం అరఞ్ఞం గమీతి.

౧౮౨౧ తమబ్రవి రాజపుత్తీ, మద్దీ సబ్బఙ్గసోభనా;
నాహం తం సుఖమిచ్ఛేయ్యం, యం మే వేస్సన్తరం వినా”తి.

తత్థ **తమబ్రవీ**తి తం ససురం అబ్రవి.

౧౮౨౨ తమబ్రవి మహారాజా, సివీనం రట్ఠవడ్ఢనో;
ఇఙ్ఘ మద్ది నిసామేహి, వనే యే హోన్తి దుస్సహా.

౧౮౨౩ బహూ కీటా పటఙ్గా చ, మకసా మధుమక్ఖికా;
తేపి తం తత్థ హింసేయ్యుం, తం తే దుక్ఖతరం సియా.

౧౮౨౪ అపరే పస్స సన్తాపే, నదీనుపనిసేవితే;
సప్పా అజగరా నామ, అవిసా తే మహబ్బలా.

౧౮౨౫ తే మనుస్సం మిగం వాపి, అపి మాసన్నమాగతం;
పరిక్ఖిపిత్వా భోగేహి, వసమానేన్తి అత్తనో.

౧౮౨౬ అఞ్ఞేపి కణ్హజటినో, అచ్ఛా నామ అఘమ్మిగా;
న తేహి పురిసో దిట్ఠో, రుక్ఖమారుయ్హ ముచ్చతి.

౧౮౨౭ సఙ్ఘట్టయన్తా సిఙ్గాని, తిక్ఖగ్గాతిప్పహారినో;
మహింసా విచరన్తేత్థ, నదిం సోతుమ్బరం పతి.

౧౮౨౮ దిస్వా మిగానం యూథానం, గవం సఞ్చరతం వనే;
ధేనువ వచ్ఛగిద్ధావ, కథం మద్ది కరిస్ససి.

౧౮౨౯ దిస్వా సమ్పతితే ఘోరే, దుమగ్గేసు ప్లవఙ్గమే;
అఖేత్తఞ్ఞాయ తే మద్ది, భవిస్సతే మహబ్భయం.

౧౮౩౦ ‘‘యా త్వం సివాయ సుత్వాన, ముహుం ఉత్తసయీ పురే;
సా త్వం వఙ్కమనుప్పత్తా, కథం మద్ది కరిస్ససి.

౧౮౩౧ ‘‘ఠితే మజ్ఝన్హికే కాలే, సన్నిసిన్నేసు పక్ఖిసు;
సణతేవ బ్రహారఞ్ఞం, తత్థ కిం గన్తుమిచ్ఛసీ”తి.

తత్థ **తమబ్రవీ**తి తం సుణ్హం అబ్రవి. **అపరే పస్స సన్తాపే**తి అఞ్ఞేపి సన్తాపే భయజనకే పేక్ఖ. **నదీనుపనిసేవితే**తి నదీనం ఉపనిసేవితే ఆసన్నట్ఠానే, నదీకూలే వసన్తేతి అత్థో. **అవిసా**తి నిబ్బిసా. **అపి మాసన్న**న్తి ఆసన్నం అత్తనో సరీరసమ్ఫస్సం ఆగతన్తి అత్థో. **అఘమ్మిగా**తి అఘకరా మిగా, దుక్ఖావహా మిగాతి అత్థో. **నదిం సోతుమ్బరం పతీ**తి సోతుమ్బరాయ నామ నదియా తీరే. **యూథాన**న్తి యూథాని, అయమేవ వా పాఠో. **ధేనువ వచ్ఛగిద్ధావా**తి తవ దారకే అపస్సన్తీ వచ్ఛగిద్ధా ధేను వియ కథం కరిస్ససి. **వ**-కారో పనేత్థ నిపాతమత్తోవ. **సమ్పతితే**తి సమ్పతన్తే. **ఘోరే**తి భీసనకే విరూపే. **ప్లవఙ్గమే**తి మక్కటే. **అఖేత్తఞ్ఞాయా**తి అరఞ్ఞభూమిఅకుసలతాయ. **భవిస్సతే**తి భవిస్సతి. **సివాయ సుత్వానా**తి సిఙ్గాలియా సద్దం సుత్వా. **ముహు**న్తి పునప్పునం. **ఉత్తసయీ**తి ఉత్తససి. **సణతేవా**తి నదతి వియ సణన్తం వియ భవిస్సతి.

౧౮౩౨. తమబ్రవి రాజపుత్తీ, మద్దీ సబ్బఙ్గసోభనా;
యాని ఏతాని అక్ఖాసి, వనే పటిభయాని మే;
సబ్బాని అభిసమ్భోస్సం, గచ్ఛఞ్ఞేవ రథేసభ.

౧౮౩౩. ‘కాసం కుసం పోటకిలం, ఉసిరం ముఞ్చపబ్బజం;
ఉరసా పనుదహిస్సామి, నస్స హేస్సామి దున్నయా.

౧౮౩౪. బహూహి వత చరియాహి, కుమారీ విన్దతే పతిం;
ఉదరస్సుపరోధేన, గోహనువేఠనేన చ.

౧౮౩౫. అగ్గిస్స పారిచరియాయ, ఉదకుమ్ముజ్జనేన చ;
వేధబ్యం కటుకం లోకే, గచ్ఛఞ్ఞేవ రథేసభ.

౧౮౩౬. “అపిస్సా హోతి అప్పత్తో, ఉచ్ఛిట్ఠమపి భుఞ్జితుం;
యో నం హత్థే గహేత్వాన, అకామం పరికడ్ఢతి;
వేధబ్యం కటుకం లోకే, గచ్ఛఞ్ఞేవ రథేసభ.

౧౮౩౭. ‘కేసగ్గహణముక్ఖేపా, భూమ్యా చ పరిసుమ్భనా;
దత్వా చ నో పక్కమతి, బహుం దుక్ఖం అనప్పకం;
వేధబ్యం కటుకం లోకే, గచ్ఛఞ్ఞేవ రథేసభ.

౧౮౩౮. సుక్కచ్ఛవీ వేధవేరా, దత్వా సుభగమానినో;
అకామం పరికడ్ఢన్తి, ఉలూకఞ్ఞేవ వాయసా;
వేధబ్యం కటుకం లోకే, గచ్ఛఞ్ఞేవ రథేసభ.

౧౮౩౯. “అపి ఞాతికులే ఫీతే, కంసపజ్జోతనే వసం;
నేవాతివాక్యం న లభే, భాతూహి సఖినీహిపి;
వేధబ్యం కటుకం లోకే, గచ్ఛఞ్ఞేవ రథేసభ.

౧౮౪౦నగ్గా నదీ అనుదకా, నగ్గం రట్ఠం అరాజకం;
ఇత్థీపి విధవా నగ్గా, యస్సాపి దస భాతరో;
వేధబ్యం కటుకం లోకే, గచ్ఛఞ్ఞేవ రథేసభ.

౧౮౪౧ధజో రథస్స పఞ్ఞాణం, ధూమో పఞ్ఞాణమగ్గినో;
రాజా రట్ఠస్స పఞ్ఞాణం, భత్తా పఞ్ఞాణమిత్థియా;
వేధబ్యం కటుకం లోకే, గచ్ఛఞ్ఞేవ రథేసభ.

౧౮౪౨యా దలిద్దీ దలిద్దస్స, అడ్ఢా అడ్ఢస్స కిత్తిమా;
తం వే దేవా పసంసన్తి, దుక్కరఞ్హి కరోతి సా.

౧౮౪౩సామికం అనుబన్ధిస్సం, సదా కాసాయవాసినీ;
పథబ్యాపి అభిజ్జన్త్యా, వేధబ్యం కటుకిత్థియా.

౧౮౪౪అపి సాగరపరియన్తం, బహువిత్తధరం మహిం;
నానారతనపరిపూరం, నిచ్ఛే వేస్సన్తరం వినా.

౧౮౪౫కథం ను తాసం హదయం, సుఖరా వత ఇత్థియో;
యా సామికే దుక్ఖితమ్హి, సుఖమిచ్ఛన్తి అత్తనో.

౧౮౪౬నిక్ఖమన్తే మహారాజే, సివీనం రట్ఠవడ్ఢనే;
తమహం అనుబన్ధిస్సం, సబ్బకామదదో హి మే”తి.

తత్థ **తమబ్రవీ**తి భిక్ఖవే, మద్దీ రఞ్ఞో వచనం సుత్వా తం రాజానం అబ్రవి. **అభిసమ్భోస్స**న్తి సహిస్సామి అధివాసేస్సామి. **పోటకిల**న్తి పోటకిలతిణం. **పనుదహిస్సామీ**తి ద్వేధా కత్వా వేస్సన్తరస్స పురతో గమిస్సామి. **ఉదరస్సుపరోధేనా**తి ఉపవాసేన ఖుదాధివాసేన. **గోహనువేఠనేన చా**తి విసాలకటియో ఓనతపస్సా చ ఇత్థియో సామికం లభన్తీతి కత్వా గోహనునా కటిఫలకం కోట్టాపేత్వా వేఠనేన చ పస్సాని ఓనామేత్వా కుమారికా పతిం లభతి. **కటుక**న్తి అసాతం. **గచ్ఛఞ్ఞేవా**తి గమిస్సామియేవ.

అపిస్సా హోతి అప్పత్తోతి తస్సా విధవాయ ఉచ్ఛిట్ఠకమ్పి భుఞ్జితుం అననుచ్ఛవికోవ. **యో న**న్తి యో నీచజచ్చో తం విధవం అనిచ్ఛమానఞ్ఞేవ హత్థే గహేత్వా కడ్ఢతి. **కేసగ్గహణముక్ఖేపా, భూమ్యా చ పరిసుమ్భనా**తి అసామికం ఇత్థిం హత్థపాదేహి కేసగ్గహణం, ఉక్ఖేపా, భూమియం పాతనన్తి ఏతాని అవమఞ్ఞనాని కత్వా అతిక్కమన్తి. **దత్వా చా**తి అసామికాయ ఇత్థియా ఏవరూపం బహుం అనప్పకం దుక్ఖం పరపురిసో దత్వా చ **నో పక్కమతి** నిరాసఙ్కో ఓలోకేన్తోవ తిట్ఠతి.

సుక్కచ్ఛవీతి న్హానీయచుణ్ణేన ఉట్ఠాపితచ్ఛవివణ్ణా. **వేధవేరా**తి విధవిత్థికామా పురిసా. **దత్వా**తి కిఞ్చిదేవ అప్పమత్తకం ధనం దత్వా. **సుభగమానినో**తి మయం సుభగాతి మఞ్ఞమానా. **అకామ**న్తి తం విధవం అసామికం అకామం. **ఉలూకఞ్ఞేవ వాయసా**తి కాకా వియఉలూకం పరికడ్ఢన్తి. **కంసపజ్జోతనే**తి సువణ్ణభాజనాభాయ పజ్జోతన్తే. **వస**న్తి ఏవరూపేపి ఞాతికులే వసమానా. **నేవాతివాక్యం న లభే**తి “అయం ఇత్థీ నిస్సామికా, యావజీవం అమ్హాకఞ్ఞేవ భారో జాతో”తిఆదీని వచనాని వదన్తేహి భాతూహిపి సఖినీహిపి అతివాక్యం గరహవచనం నేవ న లభతి. **పఞ్ఞాణ**న్తి పాకటభావకారణం.

యా దలిద్దీ దలిద్దస్సాతి దేవ, కిత్తిసమ్పన్నా యా ఇత్థీ అత్తనో సామికస్స దలిద్దస్స దుక్ఖప్పత్తకాలే సయమ్పి దలిద్దీ సమానా దుక్ఖావ హోతి, తస్స అడ్ఢకాలే తేనేవ సద్ధిం అడ్ఢా సుఖప్పత్తా హోతి, తం వే దేవా పసంసన్తి. అభిజ్జన్త్యాతి అభిజ్జన్తియా. సచేపి హి ఇత్థియా సకలపథవీ న భిజ్జతి, తాయ సకలాయ పథవియా సావ ఇస్సరా హోతి, తథాపి వేధబ్యం కటుకమేవాతి అత్థో. సుఖరా వత ఇత్థియోతి సుట్ఠు ఖరా వత ఇత్థియో.

౧౮౪౭తమబ్రవి మహారాజా, మద్దిం సబ్బఙ్గసోభనం;
ఇమే తే దహరా పుత్తా, జాలీ కణ్హాజినా చుభో;
నిక్ఖిప్ప లక్ఖణే గచ్ఛ, మయం తే పోసయామసే”తి.

తత్థ **జాలీ కణ్హాజినా చుభో**తి జాలీ చ కణ్హాజినా చాతి ఉభో. **నిక్ఖిప్పా**తి ఇమే నిక్ఖిపిత్వా గచ్ఛాహీతి.

౧౮౪౮తమబ్రవి రాజపుత్తీ, మద్దీ సబ్బఙ్గసోభనా;
పియా మే పుత్తకా దేవ, జాలీ కణ్హాజినా చుభో;
త్యమ్హం తత్థ రమేస్సన్తి, అరఞ్ఞే జీవసోకిన”న్తి.

తత్థ **త్యమ్హ**న్తి తే దారకా అమ్హాకం తత్థ అరఞ్ఞే. **జీవసోకిన**న్తి అవిగతసోకానం హదయం రమయిస్సన్తీతి అత్థో.

౧౮౪౯తమబ్రవి మహారాజా, సివీనం రట్ఠవడ్ఢనో;
సాలీనం ఓదనం భుత్వా, సుచిం మంసూపసేచనం;
రుక్ఖఫలాని భుఞ్జన్తా, కథం కాహన్తి దారకా.

౧౮౫౦భుత్వా సతపలే కంసే, సోవణ్ణే సతరాజికే;
రుక్ఖపత్తేసు భుఞ్జన్తా, కథం కాహన్తి దారకా.

౧౮౫౧కాసియాని చ ధారేత్వా, ఖోమకోటుమ్బరాని చ;
కుసచీరాని ధారేన్తా, కథం కాహన్తి దారకా.

౧౮౫౨వయ్హాహి పరియాయిత్వా, సివికాయ రథేన చ;
పత్తికా పరిధావన్తా, కథం కాహన్తి దారకా.

౧౮౫౩కూటాగారే సయిత్వాన, నివాతే ఫుసితగ్గళే;

సయన్తా రుక్ఖమూలస్మిం, కథం కాహన్తి దారకా.

౧౮౭౪పల్లఙ్కేసు సయిత్వాన, గోనకే చిత్తసన్థతే;
సయన్తా తిణసన్థారే, కథం కాహన్తి దారకా.

౧౮౭౫గన్ధకేన విలిమ్పిత్వా, అగరుచన్దనేన చ;
రజోజల్లాని ధారేన్తా, కథం కాహన్తి దారకా.

౧౮౭౬చామరమోరహత్థేహి, బీజితఙ్గా సుఖేధితా;
ఫుట్ఠా డంసేహి మకసేహి, కథం కాహన్తి దారకా”తి.

తత్థ **పలసతే కంసే**తి పలసతేన కతాయ కఞ్చనపాతియా. **గోనకే చిత్తసన్థతే**తి మహాపిట్ఠియం కాళకోజవే చేవ విచిత్తకే సన్థరే చ. **చామరమోరహత్థేహీ**తి చామరేహి చేవ మోరహత్థేహి చ బీజితఙ్గా.

ఏవం తేసం సల్లపన్తానఞ్ఞేవ రత్తి విభాయి, సూరియో ఉగ్గఞ్ఛి. మహాసత్తస్స చతుసిన్ధవయుత్తం అలఙ్కతరథం ఆనేత్వా రాజద్వారే ఠపయింసు. మద్దీపి సస్సుససురే వన్దిత్వా సేసిత్థియో అపలోకేత్వా ద్వే పుత్తే ఆదాయ వేస్సన్తరతో పఠమతరం గన్త్వా రథే అట్ఠాసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౮౭౭తమబ్రవి రాజపుత్తీ, మద్దీ సబ్బఙ్గసోభనా;
మా దేవ పరిదేవేసి, మా చ త్వం విమనో అహు;
యథా మయం భవిస్సామ, తథా హేస్సన్తి దారకా.

౧౮౭౮ఇదం వత్వాన పక్కామి, మద్దీ సబ్బఙ్గసోభనా;
సివిమగ్గేన అన్వేసి, పుత్తే ఆదాయ లక్ఖణా”తి.

తత్థ **సివిమగ్గేనా**తి సివిరఞ్ఞో గన్తబ్బమగ్గేన. **అన్వేసీ**తి తం అగమాసి, పాసాదా ఓతరిత్వా రథం అభిరుహీతి అత్థో.

౧౮౭౯తతో వేస్సన్తరో రాజా, దానం దత్వాన ఖత్తియో;
పితు మాతు చ వన్దిత్వా, కత్వా చ నం పదక్ఖిణం.

౧౮౮౦చతువాహిం రథం యుత్తం, సీఘమారుయ్హ సన్దనం;
ఆదాయ పుత్తదారఞ్చ, వఙ్కం పాయాసి పబ్బత”న్తి.

తత్థ **తతో**తి భిక్ఖవే, తస్సా మద్దియా రథం అభిరుహిత్వా ఠితకాలే. **దత్వా**తి హియ్యో దానం దత్వా. **కత్వా చ నం పదక్ఖిణ**న్తి పదక్ఖిణఞ్చ కత్వా. **న**న్తి నిపాతమత్తం.

౧౮౮౧తతో వేస్సన్తరో రాజా, యేనాసి బహుకో జనో;

ఆమన్త ఖో తం గచ్ఛామ, అరోగా హోన్తు ఞాతయో”తి.

తస్సత్థో – భిక్ఖవే, తతో వేస్సన్తరో రాజా యత్థ “వేస్సన్తరం రాజానం పస్సిస్సామా”తి బహుకో జనో ఠితో ఆసి, తత్థ రథం పేసేత్వా మహాజనం ఆపుచ్ఛన్తో “ఆమన్త ఖో తం గచ్ఛామ, అరోగా హోన్తు ఞాతయో”తి ఆహ. తత్థ **తన్తి** నిపాతమత్తం. భిక్ఖవే, తతో వేస్సన్తరో రాజా ఞాతకే ఆహ – “తుమ్హే ఆమన్తేత్వా మయం గచ్ఛామ, తుమ్హే సుఖితా హోథ నిదుక్ఖా”తి.

ఏవం మహాసత్తో మహాజనం ఆమన్తేత్వా “అప్పమత్తా హోథ, దానాదీని పుఞ్ఞాని కరోథా”తి తేసం ఓవదిత్వా పక్కామి. గచ్ఛన్తే పన బోధిసత్తే మాతా “పుత్తో మే దానవిత్తకో దానం దేతూ”తి ఆభరణేహి సద్ధిం సత్తరతనపూరాని సకటాని ఉభోసు పస్సేసు పేసేసి. సోపి అత్తనో కాయారుళ్హమేవ ఆభరణభణ్డం ఓముఞ్చిత్వా సమ్పత్తయాచకానం అట్ఠారస వారే దత్వా అవసేసం సబ్బం అదాసి. సో నగరా నిక్ఖమిత్వా చ నివత్తిత్వా ఓలోకేతుకామో అహోసి. అథస్స మనం పటిచ్చ రథప్పమాణట్ఠానే మహాపథవీ భిజ్జిత్వా కులాలచక్కం వియ పరివత్తిత్వా రథం నగరాభిముఖం అకాసి. సో మాతాపితూనం వసనట్ఠానం ఓలోకేసి. తేన కారణేన పథవీకమ్పో అహోసి. తేన వుత్తం –

“నిక్ఖమిత్వాన నగరా, నివత్తిత్వా విలోకితే;
తదాపి పథవీ కమ్పి, సినేరువనవటంసకా”తి. (చరియా॰ ౧.౯౩);

సయం పన ఓలోకేత్వా మద్దిమ్పి ఓలోకాపేతుం గాథమాహా –

౧౮౯౨. “ఇఙ్ఘ మద్ది నిసామేహి, రమ్మరూపంవ దిస్సతి;
ఆవాసం సివిసేట్ఠస్స, పేత్తికం భవనం మమా”తి.

తత్థ **నిసామేహీతి** ఓలోకేహి.

అథ మహాసత్తో సహజాతే సట్ఠిసహస్సఅమచ్చే చ సేసజనఞ్చ నివత్తాపేత్వా రథం పాజేన్తో మద్దిం ఆహ – “భద్దే, సచే పచ్ఛతో యాచకా ఆగచ్ఛన్తి, ఉపధారేయ్యాసీ”తి. సాపి ఓలోకేన్తీ నిసీది. అథస్స సత్తసతకం మహాదానం సమ్పాపుణితుం అసక్కోన్తా చత్తారో బ్రాహ్మణా నగరం ఆగన్త్వా “కుహిం వేస్సన్తరో రాజా”తి పుచ్ఛిత్వా “దానం దత్వా గతో”తి వుత్తే “కిఞ్చి గహేత్వా గతో”తి పుచ్ఛిత్వా “రథేన గతో”తి సుత్వా “అస్సే నం యాచిస్సామా”తి అనుబన్ధింసు. అథ మద్దీ తే ఆగచ్ఛన్తే దిస్వా “యాచకా ఆగచ్ఛన్తి, దేవా”తి ఆరోచేసి. మహాసత్తో రథం ఠపేసి. తే ఆగన్త్వా అస్సే యాచింసు. మహాసత్తో అస్సే అదాసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౮౯౩. “తం బ్రాహ్మణా అన్వగముం, తే నం అస్సే అయాచిసుం;
యాచితో పటిపాదేసి, చతున్నం చతురో హయే”తి.

అస్సేసు పన దిన్నేసు రథధురం ఆకాసేయేవ అట్ఠాసి. అథ బ్రాహ్మణేసు గతమత్తేసుయేవ చత్తారో దేవపుత్తా రోహిచ్చమిగవణ్ణేన ఆగన్త్వా రథధురం సమ్పటిచ్ఛిత్వా అగమంసు. మహాసత్తో తేసం దేవపుత్తభావం ఞత్వా ఇమం గాథమాహ –

౧౮౬౪ఇఙ్ఘ మద్ది నిసామేహి, చిత్తరూపంవ దిస్సతి;
మిగరోహిచ్చవణ్ణేన, దక్ఖిణస్సా వహన్తి మ”న్తి.

తత్థ **దక్ఖిణస్సా**తి సుసిక్ఖితా అస్సా వియ మం వహన్తి.

అథ నం ఏవం గచ్ఛన్తం అపరో బ్రాహ్మణో ఆగన్త్వా రథం యాచి. మహాసత్తో పుత్తదారం ఓతారేత్వా తస్స రథం అదాసి. రథే పన దిన్నే దేవపుత్తా అన్తరధాయింసు. రథస్స దిన్నభావం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౮౬౫అథేత్థ పఞ్చమో ఆగా, సో తం రథమయాచథ;
తస్స తం యాచితోదాసి, న చస్సుపహతో మనో.

౧౮౬౬తతో వేస్సన్తరో రాజా, ఓరోపేత్వా సకం జనం;
అస్సాసయి అస్సరథం, బ్రాహ్మణస్స ధనేసినో”తి.

తత్థ **అథేత్థా**తి అథ తస్మిం వనే. **న చస్సుపహతో మనో**తి న చస్స మనో ఓలీనో. **అస్సాసయీ**తి పరితోసేన్తో నియ్యాదేసి.

తతో పట్ఠాయ పన తే సబ్బేపి పత్తికావ అహేసుం. అథ మహాసత్తో మద్దిం అవోచ –

౧౮౬౭త్వం మద్ది కణ్హం గణ్హాహి, లహు ఏసా కనిట్ఠికా;
అహం జాలిం గహేస్సామి, గరుకో భాతికో హి సో”తి.

ఏవఞ్చ పన వత్వా ఉభోపి ఖత్తియా ద్వే దారకే అఙ్కేనాదాయ పక్కమింసు. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౮౬౮రాజా కుమారమాదాయ, రాజపుత్తీ చ దారికం;
సమ్మోదమానా పక్కాముం, అఞ్ఞమఞ్ఞం పియంవదా”తి.

దానకణ్డవణ్ణనా నిట్ఠితా.

వనపవేసనకణ్డవణ్ణనా

తే పటిపథం ఆగచ్ఛన్తే మనుస్సే దిస్వా “కుహిం వఙ్కపబ్బతో”తి పుచ్ఛన్తి. మనుస్సా “దూరే”తి వదన్తి. తేన వుత్తం –

౧౮౬౯యది కేచి మనుజా ఏన్తి, అనుమగ్గే పటిపథే;
మగ్గం తే పటిపుచ్ఛామ, ‘కుహిం వఙ్కతపబ్బతో’.

౧౮౭౦తే తత్థ అమ్హే పస్సిత్వా, కలునం పరిదేవయుం;
దుక్ఖం తే పటివేదేన్తి, దూరే వఙ్కతపబ్బతో”తి.

మగ్గస్స ఉభోసు పస్సేసు వివిధఫలధారినో రుక్ఖే దిస్వా దారకా కన్దన్తి. మహాసత్తస్సానుభావేన ఫలధారినో రుక్ఖా ఓనమిత్వా హత్థసమ్ఫస్సం ఆగచ్ఛన్తి. తతో సుపక్కఫలాఫలాని ఉచ్చినిత్వా తేసం దేతి. తం దిస్వా మద్దీ అచ్ఛరియం పవేదేసి. తేన వుత్తం –

౧౮౭౧‘‘యది పస్సన్తి పవనే, దారకా ఫలినే దుమే;
తేసం ఫలానం హేతుమ్హి, ఉపరోదన్తి దారకా.

౧౮౭౨‘‘రోదన్తే దారకే దిస్వా, ఉబ్బిద్ధా విపులా దుమా;
సయమేవోనమిత్వాన, ఉపగచ్ఛన్తి దారకే.

౧౮౭౩‘‘ఇదం అచ్ఛేరకం దిస్వా, అబ్భుతం లోమహంసనం;
సాధుకారం పవత్తేసి, మద్దీ సబ్బఙ్గసోభనా.

౧౮౭౪‘‘అచ్ఛేరం వత లోకస్మిం, అబ్భుతం లోమహంసనం;
వేస్సన్తరస్స తేజేన, సయమేవోనతా దుమా’’తి.

జేతుత్తరనగరతో సువణ్ణగిరితాలో నామ పబ్బతో పఞ్చ యోజనాని, తతో కోన్తిమారా నామ నదీ పఞ్చ యోజనాని, తతో అఞ్జరగిరి నామ పబ్బతో పఞ్చ యోజనాని, తతో దున్నివిట్ఠబ్రాహ్మణగామో నామ పఞ్చ యోజనాని, తతో మాతులనగరం దస యోజనాని. ఇతి తం మగ్గం జేతుత్తరనగరతో తింసయోజనం హోతి. దేవతా తం మగ్గం సంఖిపింసు. తే ఏకదివసేనేవ మాతులనగరం పాపుణింసు. తేన వుత్తం –

౧౮౭౫‘‘సఙ్ఖిపింసు పథం యక్ఖా, అనుకమ్పాయ దారకే;
నిక్ఖన్తదివసేనేవ, చేతరట్ఠం ఉపాగము’’న్తి.

ఉపగచ్ఛన్తా చ పన జేతుత్తరనగరతో పాతరాససమయే నిక్ఖమిత్వా సాయన్హసమయే చేతరట్ఠే మాతులనగరం పత్తా. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౮౭౬‘‘తే గన్త్వా దీఘమద్ధానం, చేతరట్ఠం ఉపాగముం;
ఇద్ధం ఫీతం జనపదం, బహుమంససురోదన’’న్తి.

తదా మాతులనగరే సట్ఠి ఖత్తియసహస్సాని వసన్తి. మహాసత్తో అన్తోనగరం అపవిసిత్వా నగరద్వారేయేవ సాలాయం నిసీది. అథస్స మద్దీ బోధిసత్తస్స పాదేసు రజం పుఞ్ఛిత్వా పాదే సమ్బాహిత్వా ‘‘వేస్సన్తరస్స ఆగతభావం జానాపేస్సామీ’’తి సాలాతో నిక్ఖమిత్వా తస్స చక్ఖుపథే సాలాద్వారే అట్ఠాసి. నగరం పవిసన్తియో చ నిక్ఖమన్తియో చ ఇత్థియో తం దిస్వా పరివారేసుం. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౮౭౭‘‘చేతియో పరివారింసు, దిస్వా లక్ఖణమాగతం;
సుఖుమాలీ వత అయ్యా, పత్తికా పరిధావతి.

౧౮౭౮వయ్హాహి పరియాయిత్వా, సివికాయ రథేన చ;

సాజ్జ మద్దీ అరఞ్ఞస్మిం, పత్తికా పరిధావతీ”తి.

తత్థ **లక్ఖణమాగత**న్తి లక్ఖణసమ్పన్నం మద్దిం ఆగతం. **పరిధావతీ**తి ఏవం సుఖుమాలీ హుత్వా పత్తికావ విచరతి. **పరియాయిత్వా**తి జేతుత్తరనగరే విచరిత్వా. **సివికాయా**తి సువణ్ణసివికాయ.

మహాజనో మద్దిఞ్చ వేస్సన్తరఞ్చ ద్వే పుత్తే చస్స అనాథాగమనేన ఆగతే దిస్వా గన్త్వా రాజానం ఆచిక్ఖి. సట్ఠిసహస్సా రాజానో రోదన్తా పరిదేవన్తా తస్స సన్తికం ఆగమంసు. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౮౭౯తం దిస్వా చేతపామోక్ఖా, రోదమానా ఉపాగముం;

కచ్చి ను దేవ కుసలం, కచ్చి దేవ అనామయం;

కచ్చి పితా అరోగో తే, సివీనఞ్చ అనామయం.

౧౮౮౦కో తే బలం మహారాజ, కో ను తే రథమణ్డలం;

అనస్సకో అరథకో, దీఘమద్ధానమాగతో;

కచ్చామిత్తేహి పకతో, అనుప్పత్తోసిమం దిస”న్తి.

తత్థ **దిస్వా**తి దూరతోవ పస్సిత్వా. **చేతపామోక్ఖా**తి చేతరాజానో. **ఉపాగము**న్తి ఉపసఙ్కమింసు. **కుసల**న్తి ఆరోగ్యం. **అనామయ**న్తి నిద్దుక్ఖభావం. **కో తే బల**న్తి కుహిం తవ బలకాయో. **రథమణ్డల**న్తి యేనాసి రథేన ఆగతో, సో కుహిన్తి పుచ్ఛన్తి. **అనస్సకో**తి అస్సవిరహితో. **అరథకో**తి అయానకో. **దీఘమద్ధానమాగతో**తి దీఘమగ్గం ఆగతో. **పకతో**తి అభిభూతో.

అథ నేసం మహాసత్తో అత్తనో ఆగతకారణం కథేన్తో ఆహ –

౧౮౮౧కుసలఞ్చేవ మే సమ్మా, అథో సమ్మా అనామయం;

అథో పితా అరోగో మే, సివీనఞ్చ అనామయం.

౧౮౮౨అహఞ్హి కుఞ్జరం దజ్జం, ఈసాదన్తం ఉరూళ్హవం;

ఖేత్తఞ్ఞుం సబ్బయుద్ధానం, సబ్బసేతం గజుత్తమం.

౧౮౮౩పణ్డుకమ్బలసఞ్ఛన్నం, పభిన్నం సత్తుమద్దనం;

దన్తిం సవాలబీజనిం, సేతం కేలాససాదిసం.

౧౮౮౪ససేతచ్ఛత్తం సఉపాధేయ్యం, సాథబ్బనం సహత్థిపం;

అగ్గయానం రాజవాహిం, బ్రాహ్మణానం అదాసహం.

౧౮౮౫తస్మిం మే సివయో కుద్ధా, పితా చుపహతోమనో;

అవరుద్ధసి మం రాజా, వఙ్కం గచ్ఛామి పబ్బతం;

ఓకాసం సమ్మా జానాథ, వసే యత్థ వసామసే”తి.

తత్థ **తస్మిం మే**తి తస్మిం కారణే మయ్హం సివయో కుద్ధా. **ఉపహతో మనో**తి ఉపహతచిత్తో కుద్ధోవ మం రట్ఠా పబ్బాజేసి. **యత్థా**తి యస్మిం వనే మయం వసేయ్యామ, తత్థ వసనోకాసం జానాథాతి.

తే రాజానో ఆహంసు –

౧౮౮౬స్వాగతం తే మహారాజ, అథో తే అదురాగతం;

ఇస్సరోసి అనుప్పత్తో, యం ఇధత్థి పవేదయ.

౧౮౮౭సాకం భిసం మధుం మంసం, సుద్ధం సాలీనమోదనం;

పరిభుఞ్జ మహారాజ, పాహునో నోసి ఆగతో”తి.

తత్థ **పవేదయా**తి కథేహి, సబ్బం పటియాదేత్వా దస్సామ. **భిస**న్తి భిసమూలం, యంకిఞ్చి కన్దజాతం వా.

వేస్సన్తరో ఆహ –

౧౮౮౮పటిగ్గహితం యం దిన్నం, సబ్బస్స అగ్ఘియం కతం;

అవరుద్ధసి మం రాజా, వఙ్కం గచ్ఛామి పబ్బతం;

ఓకాసం సమ్మా జానాథ, వసే యత్థ వసామసే”తి.

తత్థ **పటిగ్గహిత**న్తి సబ్బమేతం తుమ్హేహి దిన్నం మయా చ పటిగ్గహితమేవ హోతు, సబ్బస్స తుమ్హేహి మయ్హం అగ్ఘియం నివేదనం కతం. రాజా పన మం అవరుద్ధసి రట్ఠా పబ్బాజేసి, తస్మా వఙ్కమేవ గమిస్సామి, తస్మిం మే అరఞ్ఞే వసనట్ఠానం జానాథాతి.

తే రాజానో ఆహంసు –

౧౮౮౯ఇధేవ తావ అచ్ఛస్సు, చేతరట్ఠే రథేసభ;

యావ చేతా గమిస్సన్తి, రఞ్ఞో సన్తిక యాచితుం.

౧౮౯౦నిజ్ఝాపేతుం మహారాజం, సివీనం రట్ఠవడ్ఢనం;

తం తం చేతా పురక్ఖత్వా, పతీతా లద్ధపచ్చయా;

పరివారేత్వాన గచ్ఛన్తి, ఏవం జానాహి ఖత్తియా”తి.

తత్థ **రఞ్ఞో సన్తిక యాచితు**న్తి రఞ్ఞో సన్తికం యాచనత్థాయ గమిస్సన్తి. **నిజ్ఝాపేతు**న్తి తుమ్హాకం నిద్దోసభావం జానాపేతుం. **లద్ధపచ్చయా**తి లద్ధపతిట్ఠా. **గచ్ఛన్తీ**తి గమిస్సన్తి.

మహాసత్తో ఆహ –

౧౮౯౧. మా వో రుచ్చిత్థ గమనం, రఞ్ఞో సన్తిక యాచితుం;
నిజ్ఝాపేతుం మహారాజం, రాజాపి తత్థ నిస్సరో.

౧౮౯౨. అచ్చుగ్గతా హి సివయో, బలగ్గా నేగమా చ యే;
తే విధంసేతుమిచ్ఛన్తి, రాజానం మమ కారణా’’తి.

తత్థ **తత్థాతి** తస్మిం మమ నిద్దోసభావం నిజ్ఝాపనే రాజాపి అనిస్సరో. **అచ్చుగ్గతాతి** అతికుద్ధా. **బలగ్గాతి** బలకాయా. **విధంసేతు**న్తి రజ్జతో నీహరితుం. **రాజాన**న్తి రాజానమ్పి.

తే రాజానో ఆహంసు –

౧౮౯౩. ‘‘సచే ఏసా పవత్తేత్థ, రట్ఠస్మిం రట్ఠవడ్ఢన;
ఇధేవ రజ్జం కారేహి, చేతేహి పరివారితో.

౧౮౯౪. ఇద్ధం ఫీతఞ్చిదం రట్ఠం, ఇద్ధో జనపదో మహా;
మతిం కరోహి త్వం దేవ, రజ్జస్స మనుసాసితు’’న్తి.

తత్థ **సచే ఏసా పవత్తేత్థాతి** సచే ఏతస్మిం రట్ఠే ఏసా పవత్తి. **రజ్జస్స మనుసాసితు**న్తి రజ్జం సమనుసాసితుం, అయమేవ వా పాఠో.

వేస్సన్తరో ఆహ –

౧౮౯౫. ‘‘న మే ఛన్దో మతి అత్థి, రజ్జస్స అనుసాసితుం;
పబ్బాజితస్స రట్ఠస్మా, చేతపుత్తా సుణాథ మే.

౧౮౯౬. అతుట్ఠా సివయో ఆసుం, బలగ్గా నేగమా చ యే;
పబ్బాజితస్స రట్ఠస్మా, చేతా రజ్జేభిసేచయుం.

౧౮౯౭. అసమ్మోదియమ్పి వో అస్స, అచ్చన్తం మమ కారణా;
సివీహి భణ్డనం చాపి, విగ్గహో మే న రుచ్చతి.

౧౮౯౮. అథస్స భణ్డనం ఘోరం, సమ్పహారో అనప్పకో;
ఏకస్స కారణా మయ్హం, హింసేయ్య బహుకో జనో.

౧౮౯౯. పటిగ్గహితం యం దిన్నం, సబ్బస్స అగ్ఘియం కతం;
అవరుద్ధసి మం రాజా, వఙ్కం గచ్ఛామి పబ్బతం;
ఓకాసం సమ్మా జానాథ, వనే యత్థ వసామసే’’తి.

తత్థ **చేతా రజ్జేభిసేచయు**న్తి చేతరట్ఠవాసినో కిర వేస్సన్తరం రజ్జే అభిసిఞ్చింసూతి తుమ్హాకమ్పి తే అతుట్ఠా ఆసుం. **అసమ్మోదియ**న్తి అసామగ్గియం. **అస్సా**తి భవేయ్య. **అథస్సా**తి అథ మయ్హం ఏకస్స కారణా తుమ్హాకం భణ్డనం భవిస్సతీతి.

ఏవం మహాసత్తో అనేకపరియాయేన యాచితోపి రజ్జం న ఇచ్ఛి. అథస్స తే చేతరాజానో మహన్తం సక్కారం కరింసు. సో నగరం పవిసితుం న ఇచ్ఛి. అథ నం సాలమేవ అలఙ్కరిత్వా సాణియా పరిక్ఖేపం కత్వా మహాసయనం పఞ్ఞాపేత్వా సబ్బే ఆరక్ఖం కరింసు. సో ఏకరత్తిం తేహి సఙ్గహితారక్ఖో సాలాయం సయిత్వా పునదివసే పాతోవ న్హత్వా నానగ్గరసభోజనం భుఞ్జిత్వా తేహి పరివుతో నిక్ఖమి. సట్ఠిసహస్సా ఖత్తియా తేన సద్ధిం పన్నరసయోజనమగ్గం గన్త్వా వనద్వారే ఠత్వా పురతో పన్నరసయోజనమగ్గం ఆచిక్ఖన్తా ఆహంసు –

౧౯౦౦‘తగ్ఘ తే మయమక్ఖామ, యథాపి కుసలా తథా;
రాజిసీ యత్థ సమ్మన్తి, ఆహుతగ్గీ సమాహితా.

౧౯౦౧‘ఏస సేలో మహారాజ, పబ్బతో గన్ధమాదనో;
యత్థ త్వం సహ పుత్తేహి, సహ భరియాయ చచ్ఛసి.

౧౯౦౨‘తం చేతా అనుసాసింసు, అస్సునేత్తా రుదంముఖా;
ఇతో గచ్ఛ మహారాజ, ఉజుం యేనుత్తరాముఖో.

౧౯౦౩‘అథ దక్ఖిసి భద్దన్తే, వేపుల్లం నామ పబ్బతం;
నానాదుమగణాకిణ్ణం, సీతచ్ఛాయం మనోరమం.

౧౯౦౪‘తమతిక్కమ్మ భద్దన్తే, అథ దక్ఖిసి ఆపగం;
నదిం కేతుమతిం నామ, గమ్భీరం గిరిగబ్భరం.

౧౯౦౫‘పుథులోమమచ్ఛాకిణ్ణం, సుపతిత్థం మహోదకం;
తత్థ న్హత్వా పివిత్వా చ, అస్సాసేత్వా సపుత్తకే.

౧౯౦౬‘అథ దక్ఖిసి భద్దన్తే, నిగ్రోధం మధుపిప్ఫలం;
రమ్మకే సిఖరే జాతం, సీతచ్ఛాయం మనోరమం.

౧౯౦౭‘అథ దక్ఖిసి భద్దన్తే, నాళికం నామ పబ్బతం;
నానాదిజగణాకిణ్ణం, సేలం కిమ్పురిసాయుతం.

౧౯౦౮‘తస్స ఉత్తరపుబ్బేన, ముచలిన్దో నామ సో సరో;
పుణ్డరీకేహి సఞ్ఛన్నో, సేతసోగన్ధికేహి చ.

౧౯౦౯‘సో వనం మేఘసఙ్కాసం, ధువం హరితసద్దలం;

సీహోవామిసపేక్ఖీవ, వనసణ్డం విగాహయ;
పుప్ఫరుక్ఖేహి సఞ్ఛన్నం, ఫలరుక్ఖేహి చూభయం.

౧౯౧౦తత్థ బిన్దుస్సరా వగ్గూ, నానావణ్ణా బహూ దిజా;
కూజన్తముపకూజన్తి, ఉతుసంపుప్ఫితే దుమే.

౧౯౧౧గన్త్వా గిరివిదుగ్గానం, నదీనం పభవాని చ;
సో దక్ఖిసి పోక్ఖరణిం, కరఞ్జకకుధాయుతం.

౧౯౧౨పుథులోమమచ్ఛాకిణ్ణం , సుపతిత్థం మహోదకం;
సమఞ్చ చతురంసఞ్చ, సాదుం అప్పటిగన్ధియం.

౧౯౧౩‘తస్సా ఉత్తరపుబ్బేన, పణ్ణసాలం అమాపయ;
పణ్ణసాలం అమాపేత్వా, ఉఞ్ఛాచరియాయ ఈహథా’’తి.

తత్థ **రాజిసీ**తి రాజానో హుత్వా పబ్బజితా. **సమాహితా**తి ఏకగ్గచిత్తా. **ఏసా**తి దక్ఖిణహత్థం ఉక్ఖిపిత్వా ఇమినా పబ్బతపాదేన గచ్ఛథాతి ఆచిక్ఖన్తా వదన్తి. **అచ్ఛసీ**తి వసిస్ససి. **ఆపగ**న్తి ఉదకవాహనదిఆవట్టం. **గిరిగబ్భర**న్తి గిరీనం కుచ్ఛితో పవత్తం. **మధుపిప్ఫల**న్తి మధురఫలం. **రమ్మకే**తి రమణీయే. **కిమ్పురిసాయుత**న్తి కిమ్పురిసేహి ఆయుతం పరికిణ్ణం. **సేతసోగన్ధికేహి చా**తి నానప్పకారేహి సేతుప్పలేహి చేవ సోగన్ధికేహి చ సఞ్ఛన్నే. **సీహోవామిసపేక్ఖీవా**తి ఆమిసం పేక్ఖన్తో సీహో వియ.

బిన్దుస్సరాతి సమ్పిణ్డితస్సరా. **వగ్గూ**తి మధురస్సరా. **కూజన్తముపకూజన్తీ**తి పఠమం కూజమానం పక్ఖిం పచ్ఛా ఉపకూజన్తి. **ఉతుసంపుప్ఫితే దుమే**తి ఉతుసమయే పుప్ఫితే దుమే నిలీయిత్వా కూజన్తం ఉపకూజన్తి. **సో దక్ఖిసీ**తి సో త్వం పస్సిస్ససీతి అత్థో. **కరఞ్జకకుధాయుత**న్తి కరఞ్జరుక్ఖేహి చ కకుధరుక్ఖేహి చ సమ్పరికిణ్ణం. **అప్పటిగన్ధియ**న్తి పటికూలగన్ధవిరహితం మధురోదకపరికిణ్ణంనానప్పకారపదుముప్పలాదీహి సఞ్ఛన్నం. **పణ్ణసాలం అమాపయా**తి పణ్ణసాలం మాపేయ్యాసి. **అమాపేత్వా**తి మాపేత్వా. **ఉఞ్ఛాచరియాయ ఈహథా**తి అథ తుమ్హే, దేవ, ఉఞ్ఛాచరియాయ యాపేన్తా అప్పమత్తా ఈహథ, ఆరద్ధవీరియా హుత్వా విహరేయ్యాథాతి అత్థో.

ఏవం తే రాజానో తస్స పన్నరసయోజనమగ్గం ఆచిక్ఖిత్వా తం ఉయ్యోజేత్వా వేస్సన్తరస్స అన్తరాయభయస్స వినోదనత్థం ‘‘మా కోచిదేవ పచ్చామిత్తో ఓకాసం లభేయ్యా’’తి చిన్తేత్వా ఏకం బ్యత్తం సుసిక్ఖితం చేతపుత్తం ఆమన్తేత్వా ‘‘త్వం గచ్ఛన్తే చ ఆగచ్ఛన్తే చ పరిగ్గణ్హాహీ’’తి వనద్వారే ఆరక్ఖణత్థాయ ఠపేత్వా సకనగరం గమింసు. వేస్సన్తరోపి సపుత్తదారో గన్ధమాదనపబ్బతం పత్వా, తం దివసం తత్థ వసిత్వా తతో ఉత్తరాభిముఖో వేపుల్లపబ్బతపాదేన గన్త్వా, కేతుమతియా నామ నదియా తీరే నిసీదిత్వా వనచరకేన దిన్నం మధుమంసం ఖాదిత్వా తస్స సువణ్ణసూచిం దత్వా తత్థ న్హత్వా పివిత్వా పటిప్పస్సద్ధదరథో నదితో ఉత్తరిత్వా సానుపబ్బతసిఖరే ఠితస్స నిగ్రోధస్స మూలే థోకం నిసీదిత్వా నిగ్రోధఫలాని ఖాదిత్వా ఉట్ఠాయ గచ్ఛన్తో నాళికం నామ పబ్బతం పత్వా తం పరిహరన్తో ముచలిన్దసరం గన్త్వా సరస్స తీరేన పుబ్బుత్తరకణ్ణం పత్వా, ఏకపదికమగ్గేన వనఘటం పవిసిత్వా తం అతిక్కమ్మ గిరివిదుగ్గానం నదిప్పభవానం పురతో చతురంసపోక్ఖరణిం పాపుణి.

తస్మిం ఖణే సక్కో ఆవజ్జేన్తో “మహాసత్తో హిమవన్తం పవిట్ఠో”తి ఞత్వా “తస్స వసనట్ఠానం లద్ధుం వట్టతీ”తి చిన్తేత్వా విస్సకమ్మం పక్కోసాపేత్వా “గచ్ఛ, తాత, త్వం వఙ్కపబ్బతకుచ్ఛిమ్హి రమణీయే ఠానే అస్సమపదం మాపేత్వా ఏహీ”తి పేసేసి. సో “సాధు, దేవా”తి దేవలోకతో ఓతరిత్వా తత్థ ద్వే పణ్ణసాలాయో ద్వే చఙ్కమే రత్తిట్ఠానదివాట్ఠానాని చ మాపేత్వా చఙ్కమకోటియం తేసు తేసు ఠానేసు నానాఫలధరే రుక్ఖే చ కదలివనాని చ దస్సేత్వా సబ్బే పబ్బజితపరిక్ఖారే పటియాదేత్వా “యే కేచి పబ్బజితుకామా, తే ఇమే గణ్హన్తూ”తి అక్ఖరాని లిఖిత్వా అమనుస్సే చ భేరవసద్దే మిగపక్ఖినో చ పటిక్కమాపేత్వా సకట్ఠానమేవ గతో.

మహాసత్తో ఏకపదికమగ్గం దిస్వా “పబ్బజితానం వసనట్ఠానం భవిస్సతీ”తి మద్దిఞ్చ పుత్తే చ అస్సమపదద్వారే ఠపేత్వా అస్సమపదం పవిసిత్వా అక్ఖరాని ఓలోకేత్వా “సక్కేనమ్హి దిట్ఠో”తి ఞత్వా పణ్ణసాలం పవిసిత్వా ఖగ్గఞ్చ ధనుఞ్చ అపనేత్వా సాటకే ఓముఞ్చిత్వా రత్తవాకచీరం నివాసేత్వా అజినచమ్మం అంసే కత్వా జటామణ్డలం బన్ధిత్వా ఇసివేసం గహేత్వా కత్తరదణ్డం ఆదాయ పణ్ణసాలతో నిక్ఖమిత్వా పబ్బజితసిరిం సముబ్బహన్తో “అహో సుఖం, అహో సుఖం, పబ్బజ్జా మే అధిగతా”తి ఉదానం ఉదానేత్వా చఙ్కమం ఆరుయ్హ అపరాపరం చఙ్కమిత్వా పచ్చేకబుద్ధసదిసేన ఉపసమేన పుత్తదారానం సన్తికం అగమాసి. మద్దీపి మహాసత్తస్స పాదేసు పతిత్వా రోదిత్వా తేనేవ సద్ధిం అస్సమపదం పవిసిత్వా అత్తనో పణ్ణసాలం గన్త్వా ఇసివేసం గణ్హి. పచ్ఛా పుత్తేపి తాపసకుమారకే కరింసు. చత్తారో ఖత్తియా వఙ్కపబ్బతకుచ్ఛిమ్హి వసింసు. అథ మద్దీ మహాసత్తం వరం యాచి “దేవ, తుమ్హే ఫలాఫలత్థాయ వనం అగన్త్వా పుత్తే గహేత్వా ఇధేవ హోథ, అహం ఫలాఫలం ఆహరిస్సామీ”తి. తతో పట్ఠాయ సా అరఞ్ఞతో ఫలాఫలాని ఆహరిత్వా తయో జనే పటిజగ్గతి.

బోధిసత్తోపి తం వరం యాచి “భద్దే, మద్ది మయం ఇతో పట్ఠాయ పబ్బజితా నామ, ఇత్థీ చ నామ బ్రహ్మచరియస్స మలం, ఇతో పట్ఠాయ అకాలే మమ సన్తికం మా ఆగచ్ఛాహీ”తి. సా “సాధూ”తి సమ్పటిచ్ఛి. మహాసత్తస్స మేత్తానుభావేన సమన్తా తియోజనే సబ్బే తిరచ్ఛానాపి అఞ్ఞమఞ్ఞం మేత్తచిత్తం పటిలభింసు. మద్దీదేవీపి పాతోవ ఉట్ఠాయ పానీయపరిభోజనీయం ఉపట్ఠపేత్వా ముఖోదకం ఆహరిత్వా దన్తకట్ఠం దత్వా అస్సమపదం సమ్మజ్జిత్వా ద్వే పుత్తే పితు సన్తికే ఠపేత్వా పచ్ఛిఖణిత్తిఅఙ్కుసహత్థా అరఞ్ఞం పవిసిత్వా వనమూలఫలాఫలాని ఆదాయ పచ్ఛిం పూరేత్వా సాయన్హసమయే అరఞ్ఞతో ఆగన్త్వా పణ్ణసాలాయ ఫలాఫలం ఠపేత్వా న్హత్వా పుత్తే న్హాపేసి. అథ చత్తారోపి జనా పణ్ణసాలాద్వారే నిసీదిత్వా ఫలాఫలం పరిభుఞ్జన్తి. తతో మద్దీ పుత్తే గహేత్వా అత్తనో పణ్ణసాలం పావిసి. ఇమినా నియామేన తే పబ్బతకుచ్ఛిమ్హి సత్త మాసే వసింసూతి.

వనపవేసనకణ్డవణ్ణనా నిట్ఠితా.

జూజకపబ్బవణ్ణనా

తదా కాలిఙ్గరట్ఠే దున్నివిట్ఠబ్రాహ్మణగామవాసీ జూజకో నామ బ్రాహ్మణో భిక్ఖాచరియాయ కహాపణసతం లభిత్వా ఏకస్మిం బ్రాహ్మణకులే ఠపేత్వా పున ధనపరియేసనత్థాయ గతో. తస్మిం చిరాయన్తే బ్రాహ్మణకులా కహాపణసతం వలఞ్జేత్వా పచ్ఛా ఇతరేన ఆగన్త్వా చోదియమానా కహాపణే దాతుం అసక్కోన్తా అమిత్తతాపనం నామ ధీతరం తస్స అదంసు. సో తం ఆదాయ కాలిఙ్గరట్ఠే దున్నివిట్ఠబ్రాహ్మణగామం గన్త్వా వసి. అమిత్తతాపనా సమ్మా బ్రాహ్మణం పరిచరతి. అథ అఞ్ఞే తరుణబ్రాహ్మణా తస్సా ఆచారసమ్పత్తిం దిస్వా “అయం మహల్లకబ్రాహ్మణం సమ్మా పటిజగ్గతి, తుమ్హే పన అమ్హేసు కిం

పమజ్జథా”తి అత్తనో అత్తనో భరియాయో తజ్జేన్తి. తా “ఇమం అమిత్తతాపనం ఇమమ్హా గామా పలాపేస్సామా”తి నదీతిత్థాదీసు సన్నిపతిత్వా తం పరిభాసింసు. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౯౧౪అహు వాసీ కలిఙ్గేసు, జూజకో నామ బ్రాహ్మణో;
తస్సాసి దహరా భరియా, నామేనామిత్తతాపనా.

౧౯౧౫తా నం తత్థ గతావోచుం, నదిం ఉదకహారియా;
ధియో నం పరిభాసింసు, సమాగన్త్వా కుతూహలా.

౧౯౧౬అమిత్తా నూన తే మాతా, అమిత్తో నూన తే పితా;
యే తం జిణ్ణస్స పాదంసు, ఏవం దహరియం సతిం.

౧౯౧౭అహితం వత తే ఞాతీ, మన్తయింసు రహోగతా;
యే తం జిణ్ణస్స పాదంసు, ఏవం దహరియం సతిం.

౧౯౧౮అమిత్తా వత తే ఞాతీ, మన్తయింసు రహోగతా;
యే తం జిణ్ణస్స పాదంసు, ఏవం దహరియం సతిం.

౧౯౧౯దుక్కటం వత తే ఞాతీ, మన్తయింసు రహోగతా;
యే తం జిణ్ణస్స పాదంసు, ఏవం దహరియం సతిం.

౧౯౨౦పాపకం వత తే ఞాతీ, మన్తయింసు రహోగతా;
యే తం జిణ్ణస్స పాదంసు, ఏవం దహరియం సతిం.

౧౯౨౧అమనాపం వత తే ఞాతీ, మన్తయింసు రహోగతా;
యే తం జిణ్ణస్స పాదంసు, ఏవం దహరియం సతిం.

౧౯౨౨అమనాపవాసం వసి, జిణ్ణేన పతినా సహ;
యా త్వం వససి జిణ్ణస్స, మతం తే జీవితా వరం.

౧౯౨౩న హి నూన తుయ్హం కల్యాణి, పితా మాతా చ సోభనే;
అఞ్ఞం భత్తారం విన్దింసు, యే తం జిణ్ణస్స పాదంసు;
ఏవం దహరియం సతిం.

౧౯౨౪దుయిట్ఠం తే నవమియం, అకతం అగ్గిహుత్తకం;
యే తం జిణ్ణస్స పాదంసు, ఏవం దహరియం సతిం.

౧౯౨౫.సమణే బ్రాహ్మణే నూన, బ్రహ్మచరియపరాయణే;

సా త్వం లోకే అభిసపి, సీలవన్తే బహుస్సుతే;

యా త్వం వససి జిణ్ణస్స, ఏవం దహరియా సతీ.

౧౯౨౬.‘న దుక్ఖం అహినా దట్ఠం, న దుక్ఖం సత్తియా హతం;

తఞ్చ దుక్ఖఞ్చ తిబ్బఞ్చ, యం పస్సే జిణ్ణకం పతిం.

౧౯౨౭.నత్థి ఖిడ్డా నత్థి రతి, జిణ్ణేన పతినా సహ;

నత్థి ఆలాపసల్లాపో, జగ్ఘితమ్పి న సోభతి.

౧౯౨౮.యదా చ దహరో దహరా, మన్తయన్తి రహోగతా;

సబ్బేసం సోకా నస్సన్తి, యే కేచి హదయస్సితా.

౧౯౨౯.దహరా త్వం రూపవతీ, పురిసానంభిపత్థితా;

గచ్ఛ ఞాతికులే అచ్ఛ, కిం జిణ్ణో రమయిస్సతీ”తి.

తత్థ **అహూ**తి అహోసి. **వాసీ కలిఙ్గేసూ**తి కాలిఙ్గరట్ఠేసు దున్నివిట్ఠబ్రాహ్మణగామవాసీ. **తా నం తత్థ గతావోచు**న్తి తత్థ గామే తా ఇత్థియో నదీతిత్థే ఉదకహారికా హుత్వా గతా నం అవోచుం. **థియో నం పరిభాసింసూ**తి ఇత్థియో న అఞ్ఞం కిఞ్చి అవోచుం, అథ ఖో నం పరిభాసింసు. **కుతూహలా**తి కోతూహలజాతా వియ హుత్వా. **సమాగన్త్వా**తి సమన్తా పరిక్ఖిపిత్వా. **దహరియం సతి**న్తి దహరిం తరుణిం సోభగ్గప్పత్తం సమానం. **జిణ్ణస్సా**తి జరాజిణ్ణస్స గేహే. **దుయిట్ఠం తే నవమియ**న్తి తవ నవమియం యాగం దుయిట్ఠం భవిస్సతి, సో తే యాగపిణ్డో పఠమం మహల్లకకాకేన గహితో భవిస్సతి. “దుయిట్ఠా తే నవమియా”తిపి పాఠో, నవమియా తయా దుయిట్ఠా భవిస్సతీతి అత్థో. **అకతం అగ్గిహుత్తక**న్తి అగ్గిజుహనమ్పి తయా అకతం భవిస్సతి. **అభిసపీ**తి సమణబ్రాహ్మణే సమితపాపే వా బాహితపాపే వా అక్కోసి. తస్స తే పాపస్స ఇదం ఫలన్తి అధిప్పాయేనేవ ఆహంసు. **జగ్ఘితమ్పి న సోభతీ**తి ఖణ్డదన్తే వివరిత్వా హసన్తస్స మహల్లకస్స హసితమ్పి న సోభతి. **సబ్బేసం సోకా నస్సన్తీ**తి సబ్బే ఏతేసం సోకా వినస్సన్తి. **కిం జిణ్ణో**తి అయం జిణ్ణో తం పఞ్చహి కామగుణేహి కథం రమయిస్సతీతి.

సా తాసం సన్తికా పరిభాసం లభిత్వా ఉదకఘటం ఆదాయ రోదమానా ఘరం గన్త్వా “కిం భోతి రోదసీ”తి బ్రాహ్మణేన పుట్ఠా తస్స ఆరోచేన్తీ ఇమం గాథమాహ –

౧౯౩౦.‘న తే బ్రాహ్మణ గచ్ఛామి, నదిం ఉదకహారియా;

థియో మం పరిభాసన్తి, తయా జిణ్ణేన బ్రాహ్మణా”తి.

తస్సత్థో – బ్రాహ్మణ, తయా జిణ్ణేన మం ఇత్థియో పరిభాసన్తి, తస్మా ఇతో పట్ఠాయ తవ ఉదకహారికా హుత్వా నదిం న గచ్ఛామీతి.

జూజకో ఆహ –

౧౯౩౧‘‘మా మే త్వం అకరా కమ్మం, మా మే ఉదకమాహరి;
అహం ఉదకమాహిస్సం, మా భోతి కుపితా అహూ’’తి.

తత్థ **ఉదకమాహిస్స**న్తి భోతి అహం ఉదకం ఆహరిస్సామి.

బ్రాహ్మణీ ఆహ –

౧౯౩౨‘‘నాహం తమ్హి కులే జాతా, యం త్వం ఉదకమాహరే;
ఏవం బ్రాహ్మణ జానాహి, న తే వచ్ఛామహం ఘరే.

౧౯౩౩‘‘సచే మే దాసం దాసిం వా, నానయిస్ససి బ్రాహ్మణ;
ఏవం బ్రాహ్మణ జానాహి, న తే వచ్ఛామి సన్తికే’’తి.

తత్థ **నాహ**న్తి బ్రాహ్మణ, యమ్హి కులే సామికో కమ్మం కరోతి, నాహం తత్థ జాతా. **యం త్వ**న్తి తస్మా యం ఉదకం త్వం ఆహరిస్ససి, న మయ్హం తేన అత్థో.

జూజకో ఆహ –

౧౯౩౪‘‘నత్థి మే సిప్పఠానం వా, ధనం ధఞ్ఞఞ్చ బ్రాహ్మణి;
కుతోహం దాసం దాసిం వా, ఆనయిస్సామి భోతియా;
అహం భోతిం ఉపట్ఠిస్సం, మా భోతి కుపితా అహూ’’తి.

బ్రాహ్మణీ ఆహ –

౧౯౩౫‘‘ఏహి తే అహమక్ఖిస్సం, యథా మే వచనం సుతం;
ఏస వేస్సన్తరో రాజా, వఙ్కే వసతి పబ్బతే.

౧౯౩౬‘‘తం త్వం గన్త్వాన యాచస్సు, దాసం దాసిఞ్చ బ్రాహ్మణ;
సో తే దస్సతి యాచితో, దాసం దాసిఞ్చ ఖత్తియో’’తి.

తత్థ **ఏహి తే అహమక్ఖిస్స**న్తి అహం తే ఆచిక్ఖిస్సామి. ఇదం సా దేవతాధిగ్గహితా హుత్వా ఆహ.

జూజకో ఆహ –

౧౯౩౭‘‘జిణ్ణోహమస్మి దుబ్బలో, దీఘో చద్ధా సుదుగ్గమో;
మా భోతి పరిదేవేసి, మా చ త్వం విమనా అహు;

అహం భోతిం ఉపట్ఠిస్సం, మా భోతి కుపితా అహూ”తి.

తత్థ **జిణ్ణోహమస్మీ**తి భద్దే, అహం జిణ్ణో అమ్హి, కథం గమిస్సామీతి.

బ్రాహ్మణీ ఆహ –

౧౬౩౮‘యథా అగన్త్వా సఙ్గామం, అయుద్ధోవ పరాజితో;
ఏవమేవ తువం బ్రహ్మే, అగన్త్వావ పరాజితో.

౧౬౩౯‘సచే మే దాసం దాసిం వా, నానయిస్ససి బ్రాహ్మణ;
ఏవం బ్రాహ్మణ జానాహి, న తే వచ్ఛామహం ఘరే;
అమనాపం తే కరిస్సామి, తం తే దుక్ఖం భవిస్సతి.

౧౬౪౦నక్ఖత్తే ఉతుపుబ్బేసు, యదా మం దక్ఖిసిలఙ్కతం;
అఞ్ఞేహి సద్ధిం రమమానం, తం తే దుక్ఖం భవిస్సతి.

౧౬౪౧అదస్సనేన మయ్హం తే, జిణ్ణస్స పరిదేవతో;
భియ్యో వఙ్కా చ పలితా, బహూ హేస్సన్తి బ్రాహ్మణా”తి.

తత్థ **అమనాపం తే**తి వేస్సన్తరస్స సన్తికం గన్త్వా దాసం వా దాసిం వా అనాహరన్తస్స తవ అరుచ్చనకం కమ్మం కరిస్సామి. **నక్ఖత్తే ఉతుపుబ్బేసూ**తి నక్ఖత్తయోగవసేన వా ఛన్నం ఉతూనం తస్స తస్స పుబ్బవసేన వా పవత్తేసు ఛణేసు.

తం సుత్వా బ్రాహ్మణో భీతో అహోసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౬౪౨తతో సో బ్రాహ్మణో భీతో, బ్రాహ్మణియా వసానుగో;
అట్టితో కామరాగేన, బ్రాహ్మణిం ఏతదబ్రవి.

౧౬౪౩‘పాథేయ్యం మే కరోహి త్వం, సంకుల్యా సగుళాని చ;
మధుపిణ్డికా చ సుకతాయో, సత్తుభత్తఞ్చ బ్రాహ్మణి.

౧౬౪౪ఆనయిస్సం మేథునకే, ఉభో దాసకుమారకే;
తే తం పరిచరిస్సన్తి, రత్తిన్దివమతన్దితా”తి.

తత్థ **అట్టితో**తి ఉపద్దుతో పీళితో. **సగుళాని చా**తి సగుళపూవే చ. **సత్తుభత్త**న్తి బద్ధసత్తుఅబద్ధసత్తుఞ్చేవ పుటభత్తఞ్చ. **మేథునకే**తి జాతిగోత్తకులపదేసేహి సదిసే. **దాసకుమారకే**తి తవ దాసత్థాయ కుమారకే.

సా ఖిప్పం పాథేయ్యం పటియాదేత్వా బ్రాహ్మణస్స ఆరోచేసి. సో గేహే దుబ్బలట్ఠానం థిరం కత్వా ద్వారం సఙ్ఖరిత్వా అరఞ్ఞా దారూని ఆహరిత్వా ఘటేన ఉదకం ఆహరిత్వా గేహే సబ్బభాజనాని పూరేత్వా తత్థేవ తాపసవేసం గహేత్వా “భద్దే,

ఇతో పట్ఠాయ వికాలే మా నిక్ఖమి, యావ మమాగమనా అప్పమత్తా హోహీ”తి ఓవదిత్వా ఉపాహనం ఆరుయ్హ పాథేయ్యపసిబ్బకం అంసే లగ్గేత్వా అమిత్తతాపనం పదక్ఖిణం కత్వా అస్సుపుణ్ణేహి నేత్తేహి రోదిత్వా పక్కామి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౯౪౫.ఇదం వత్వా బ్రహ్మబన్ధు, పటిముఞ్చి ఉపాహనా;
తతో సో మన్తయిత్వాన, భరియం కత్వా పదక్ఖిణం.

౧౯౪౬.పక్కామి సో రుణ్ణముఖో, బ్రాహ్మణో సహితబ్బతో;
సివీనం నగరం ఫీతం, దాసపరియేసనం చర”న్తి.

తత్థ **రుణ్ణముఖో**తి రుదంముఖో. **సహితబ్బతో**తి సమాదిన్నవతో, గహితతాపసవేసోతి అత్థో. **చర**న్తి దాసపరియేసనం చరన్తో సివీనం నగరం ఆరబ్భ పక్కామి.

సో తం నగరం గన్త్వా సన్నిపతితం జనం “వేస్సన్తరో కుహి”న్తి పుచ్ఛతి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౯౪౭.సో తత్థ గన్త్వా అవచ, యే తత్థాసుం సమాగతా;
కుహిం వేస్సన్తరో రాజా, కత్థ పస్సేము ఖత్తియం.

౧౯౪౮.తే జనా తం అవచింసు, యే తత్థాసుం సమాగతా;
తుమ్హేహి బ్రహ్మే పకతో, అతిదానేన ఖత్తియో;
పబ్బాజితో సకా రట్ఠా, వఙ్కే వసతి పబ్బతే.

౧౯౪౯.తుమ్హేహి బ్రహ్మే పకతో, అతిదానేన ఖత్తియో;
ఆదాయ పుత్తదారఞ్చ, వఙ్కే వసతి పబ్బతే”తి.

తత్థ **పకతో**తి ఉపద్దుతో పీళితో అత్తనో నగరే వసితుం అలభిత్వా ఇదాని వఙ్కపబ్బతే వసతి.

ఏవం “తుమ్హే అమ్హాకం రాజానం నాసేత్వా పునపి ఆగతా ఇధ తిట్ఠథా”తి తే లేడ్డుదణ్డాదిహత్థా బ్రాహ్మణం అనుబన్ధింసు. సో దేవతాధిగ్గహితో హుత్వా వఙ్కపబ్బతమగ్గమేవ గణ్హి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౯౫౦.సో చోదితో బ్రాహ్మణియా, బ్రాహ్మణో కామగిద్ధిమా;
అఘం తం పటిసేవిత్థ, వనే వాళమిగాకిణ్ణే;
ఖగ్గదీపినిసేవితే.

౧౯౫౧.ఆదాయ బేళువం దణ్డం, అగ్గిహుత్తం కమణ్డలుం;
సో పావిసి బ్రహారఞ్ఞం, యత్థ అస్సోసి కామదం.

౧౯౫౨.తం పవిట్ఠం బ్రహారఞ్ఞం, కోకా నం పరివారయుం;

విక్కన్ది సో విప్పనట్ఠో, దూరే పన్థా అపక్కమి.

౧౯౫౩.తతో సో బ్రాహ్మణో గన్త్వా, భోగలుద్ధో అసఞ్ఞతో;

వఙ్కస్సోరోహణే నట్ఠే, ఇమా గాథా అభాసథా’’తి.

తత్థ **అఘం తన్తి** తం మహాజనేన అనుబన్ధనదుక్ఖఞ్చేవ వనపరియోగాహనదుక్ఖఞ్చ. **అగ్గిహుత్తన్తి** అగ్గిజుహనకటచ్ఛుం. **కోకా నం పరివారయున్తి** సో హి అరఞ్ఞం పవిసిత్వా వఙ్కపబ్బతగామిమగ్గం అజానన్తో మగ్గమూళ్హో హుత్వా అరఞ్ఞే విచరి. అథ నం ఆరక్ఖణత్థాయ నిసిన్నస్స చేతపుత్తస్స సునఖా పరివారయింసూతి అత్థో. **విక్కన్ది సోతి** సో ఏకరుక్ఖం ఆరుయ్హ మహన్తేన రవేన కన్ది. **విప్పనట్ఠోతి** వినట్ఠమగ్గో. **దూరే పన్థాతి** వఙ్కపబ్బతగామిపన్థతో దూరే పక్కామి. **భోగలుద్ధోతి** భోగరత్తో. **అసఞ్ఞతోతి** దుస్సీలో. **వఙ్కస్సోరోహణే నట్ఠేతి** వఙ్కపబ్బతస్స గమనమగ్గే వినట్ఠే.

సో సునఖేహి పరివారితో రుక్ఖే నిసిన్నోవ ఇమా గాథా అభాసథ –

౧౯౫౪.కో రాజపుత్తం నిసభం, జయన్తమపరాజితం;

భయే ఖేమస్స దాతారం, కో మే వేస్సన్తరం విదూ.

౧౯౫౫.యో యాచతం పతిట్ఠాసి, భూతానం ధరణీరివ;

ధరణూపమం మహారాజం, కో మే వేస్సన్తరం విదూ.

౧౯౫౬.యో యాచతం గతీ ఆసి, సవన్తీనంవ సాగరో;

సాగరూపమం మహారాజం, కో మే వేస్సన్తరం విదూ.

౧౯౫౭.కల్యాణతిత్థం సుచిమం, సీతూదకం మనోరమం;

పుణ్డరీకేహి సఞ్ఛన్నం, యుత్తం కిఞ్జక్ఖరేణునా;

రహదూపమం మహారాజం, కో మే వేస్సన్తరం విదూ.

౧౯౫౮.అస్సత్థంవ పథే జాతం, సీతచ్ఛాయం మనోరమం;

సన్తానం విసమేతారం, కిలన్తానం పటిగ్గహం;

తథూపమం మహారాజం, కో మే వేస్సన్తరం విదూ.

౧౯౫౯.నిగ్రోధంవ పథే జాతం, సీతచ్ఛాయం మనోరమం;

సన్తానం విసమేతారం, కిలన్తానం పటిగ్గహం;

తథూపమం మహారాజం, కో మే వేస్సన్తరం విదూ.

౧౯౬౦.అమ్బం ఇవ పథే జాతం, సీతచ్ఛాయం మనోరమం;

సన్తానం విసమేతారం, కిలన్తానం పటిగ్గహం;
తథూపమం మహారాజం, కో మే వేస్సన్తరం విదూ.

౧౯౬౧సాలం ఇవ పథే జాతం, సీతచ్ఛాయం మనోరమం;
సన్తానం విసమేతారం, కిలన్తానం పటిగ్గహం;
తథూపమం మహారాజం, కో మే వేస్సన్తరం విదూ.

౧౯౬౨దుమం ఇవ పథే జాతం, సీతచ్ఛాయం మనోరమం;
సన్తానం విసమేతారం, కిలన్తానం పటిగ్గహం;
తథూపమం మహారాజం, కో మే వేస్సన్తరం విదూ.

౧౯౬౩‘ఏవఞ్చ మే విలపతో, పవిట్ఠస్స బ్రహావనే;
అహం జానన్తి యో వజ్జా, నన్దిం సో జనయే మమ.

౧౯౬౪‘ఏవఞ్చ మే విలపతో, పవిట్ఠస్స బ్రహావనే;
అహం జానన్తి యో వజ్జా, తాయ సో ఏకవాచాయ;
పసవే పుఞ్ఞం అనప్పక”న్తి.

తత్థ **జయన్త**న్తి మచ్ఛేరచిత్తం విజయన్తం. **కో మే వేస్సన్తరం విదూ**తి కో మయ్హం వేస్సన్తరం ఆచిక్ఖేయ్యాతి వదతి. **పతిట్ఠాసీ**తి పతిట్ఠా ఆసి. **సన్తాన**న్తి పరిస్సన్తానం. **కిలన్తాన**న్తి మగ్గకిలన్తానం. **పటిగ్గహ**న్తి పటిగ్గాహకం పతిట్ఠాభూతం. **అహం జానన్తి యో వజ్జా**తి అహం వేస్సన్తరస్స వసనట్ఠానం జానామీతి యో వదేయ్యాతి అత్థో.

తస్స తం పరిదేవసద్దం సుత్వా ఆరక్ఖణత్థాయ ఠపితో చేతపుత్తో మిగలుద్దకో హుత్వా అరఞ్ఞే విచరన్తో “అయం బ్రాహ్మణో వేస్సన్తరస్స వసనట్ఠానత్థాయ పరిదేవతి, న ఖో పనేస ధమ్మతాయ ఆగతో, మద్దిం వా దారకే వా యాచిస్సతి, ఇధేవ నం మారేస్సామీ”తి తస్స సన్తికం గన్త్వా “బ్రాహ్మణ, న తే జీవితం దస్సామీ”తి ధనుం ఆరోపేత్వా ఆకడ్ఢిత్వా తజ్జేసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౧౯౬౫‘తస్స చేతో పటిస్సోసి, అరఞ్ఞే లుద్దకో చరం;
తుమ్హేహి బ్రహ్మే పకతో, అతిదానేన ఖత్తియో;
పబ్బాజితో సకా రట్ఠా, వఙ్కే వసతి పబ్బతే.

౧౯౬౬‘తుమ్హేహి బ్రహ్మే పకతో, అతిదానేన ఖత్తియో;
ఆదాయ పుత్తదారఞ్చ, వఙ్కే వసతి పబ్బతే.

౧౯౬౭‘అకిచ్చకారీ దుమ్మేధో, రట్ఠా పవనమాగతో;
రాజపుత్తం గవేసన్తో, బకో మచ్ఛమివోదకే.

౧౯౬౮తస్స త్యాహం న దస్సామి, జీవితం ఇధ బ్రాహ్మణ;
అయఞ్హి తే మయా నున్నో, సరో పిస్సతి లోహితం.

౧౯౬౯“సిరో తే వజ్ఝయిత్వాన, హదయం ఛేత్వా సబన్ధనం;
పన్థసకుణం యజిస్సామి, తుయ్హం మంసేన బ్రాహ్మణ.

౧౯౭౦‘తుయ్హం మంసేన మేదేన, మత్థకేన చ బ్రాహ్మణ;
ఆహుతిం పగ్గహేస్సామి, ఛేత్వాన హదయం తవ.

౧౯౭౧‘తం మే సుయిట్ఠం సుహుతం, తుయ్హం మంసేన బ్రాహ్మణ;
న చ త్వం రాజపుత్తస్స, భరియం పుత్తే చ నేస్ససీ”తి.

తత్థ **అకిచ్చకారీ**తి త్వం అకిచ్చకారకో. **దుమ్మేధో**తి నిప్పఞ్ఞో. **రట్ఠా పవనమాగతో**తి రట్ఠతో మహారఞ్ఞం ఆగతో. **సరో పిస్సతీ**తి అయం సరో తవ లోహితం పివిస్సతి. **వజ్ఝయిత్వానా**తి తం మారేత్వా రుక్ఖా పతితస్స తే సీసం తాలఫలం వియ లుఞ్చిత్వా సబన్ధనం హదయమంసం ఛిన్దిత్వా పన్థదేవతాయ పన్థసకుణం నామ యజిస్సామి. **న చ త్వ**న్తి ఏవం సన్తే న త్వం రాజపుత్తస్స భరియం వా పుత్తే వా నేస్ససీతి.

సో తస్స వచనం సుత్వా మరణభయతజ్జితో ముసావాదం కథేన్తో ఆహ –

౧౯౭౨అవజ్ఝో బ్రాహ్మణో దూతో, చేతపుత్త సుణోహి మే;
తస్మా హి దూతం న హన్తి, ఏస ధమ్మో సనన్తనో.

౧౯౭౩“నిజ్ఝత్తా సివయో సబ్బే, పితా నం దట్ఠుమిచ్ఛతి;
మాతా చ దుబ్బలా తస్స, అచిరా చక్ఖూని జీయరే.

౧౯౭౪“తేసాహం పహితో దూతో, చేతపుత్త సుణోహి మే;
రాజపుత్తం నయిస్సామి, యది జానాసి సంస మే”తి.

తత్థ **నిజ్ఝత్తా**తి సఞ్ఞత్తా. **అచిరా చక్ఖూని జీయరే**తి నిచ్చరోదనేన న చిరస్సేవ చక్ఖూని జీయిస్సన్తి.

తదా చేతపుత్తో “వేస్సన్తరం కిర ఆనేతుం ఆగతో”తి సోమనస్సప్పత్తో హుత్వా సునఖే బన్ధిత్వా రపేత్వా బ్రాహ్మణం ఓతారేత్వా సాఖాసన్థరే నిసీదాపేత్వా భోజనం దత్వా ఇమం గాథమాహ –

౧౯౭౫“పియస్స మే పియో దూతో, పుణ్ణపత్తం దదామి తే;
ఇమఞ్చ మధునో తుమ్బం, మిగసత్థిఞ్చ బ్రాహ్మణ;
తఞ్చ తే దేసమక్ఖిస్సం, యత్థ సమ్మతి కామదో”తి.

తత్థ **పియస్స మేతి** మమ పియస్స వేస్సన్తరస్స త్వం పియో దూతో. **పుణ్ణపత్తన్తి** తవ అజ్ఝాసయపూరణం పుణ్ణపత్తం దదామీతి.

జూజకపబ్బవణ్ణనా నిట్ఠితా.

చూళవనవణ్ణనా

ఏవం చేతపుత్తో బ్రాహ్మణం భోజేత్వా పాథేయ్యత్థాయ తస్స మధునో తుమ్బఞ్చేవ పక్కమిగసత్థిఞ్చ దత్వా మగ్గే ఠత్వా దక్ఖిణహత్థం ఉక్ఖిపిత్వా మహాసత్తస్స వసనోకాసం ఆచిక్ఖన్తో ఆహ –

౧౯౭౬“ఏస సేలో మహాబ్రహ్మే, పబ్బతో గన్ధమాదనో;
యత్థ వేస్సన్తరో రాజా, సహ పుత్తేహి సమ్మతి.

౧౯౭౭‘ధారేన్తో బ్రాహ్మణవణ్ణం, ఆసదఞ్చ మసం జటం;
చమ్మవాసీ ఛమా సేతి, జాతవేదం నమస్సతి.

౧౯౭౮‘ఏతే నీలా పదిస్సన్తి, నానాఫలధరా దుమా;
ఉగ్గతా అబ్భకూటావ, నీలా అఞ్జనపబ్బతా.

౧౯౭౯‘ధవస్సకణ్ణా ఖదిరా, సాలా ఫన్దనమాలువా;
సమ్పవేధన్తి వాతేన, సకిం పీతావ మాణవా.

౧౯౮౦ఉపరి దుమపరియాయేసు, సఙ్గీతియోవ సుయ్యరే;
నజ్జుహా కోకిలసఙ్ఘా, సమ్పతన్తి దుమా దుమం.

౧౯౮౧అవ్హయన్తేవ గచ్ఛన్తం, సాఖాపత్తసమీరితా;
రమయన్తేవ ఆగన్తం, మోదయన్తి నివాసినం;
యత్థ వేస్సన్తరో రాజా, సహ పుత్తేహి సమ్మతి.

౧౯౮౨ధారేన్తో బ్రాహ్మణవణ్ణం, ఆసదఞ్చ మసం జటం;
చమ్మవాసీ ఛమా సేతి, జాతవేదం నమస్సతీ”తి.

తత్థ **గన్ధమాదనోతి** ఏస గన్ధమాదనపబ్బతో, ఏతస్స పాదేన ఉత్తరాభిముఖో గచ్ఛన్తో యత్థ సక్కదత్తియే అస్సమపదే వేస్సన్తరో రాజా సహ పుత్తదారేహి వసతి, తం పస్సిస్ససీతి అత్థో. **బ్రాహ్మణవణ్ణన్తి** సేట్ఠపబ్బజితవేసం. **ఆసదఞ్చ మసం జటన్తి** ఆకడ్ఢిత్వా ఫలానం గహణత్థం అఙ్కుసఞ్చ అగ్గిజుహనకటచ్ఛుఞ్చ జటామణ్డలఞ్చ ధారేన్తో. **చమ్మవాసీతి** అజినచమ్మధరో. **ఛమా సేతీతి** పథవియం పణ్ణసన్థరే సయతి. **ధవస్సకణ్ణా ఖదిరాతి** ధవా చ అస్సకణ్ణా చ ఖదిరా చ. **సకిం పీతావ మాణవాతి** ఏకవారమేవ పీతా సురాసోణ్డా వియ. **ఉపరి దుమపరియాయేసూతి** రుక్ఖసాఖాసు. **సఙ్గీతియోవ**

సుయ్యరేతి నానాసకుణానం వస్సన్తానం సద్దా దిబ్బసఙ్గీతియో వియ సుయ్యరే. **నజ్జుహా**తి నజ్జుహసకుణా. **సమ్పతన్తీ**తి వికూజన్తా విచరన్తి. **సాఖాపత్తసమీరితా**తి సాఖానం పత్తేహి సఙ్ఘట్టితా హుత్వా వికూజన్తా సకుణా, వాతేన సమీరితా పత్తసాఖాయేవ వా. **ఆగన్త**న్తి ఆగచ్ఛన్తం జనం. **యత్థా**తి యస్మిం అస్సమే వేస్సన్తరో వసతి, తత్థ గన్త్వా ఇమం అస్సమపదసమ్పత్తిం పస్సిస్ససీతి.

తతో ఉత్తరిపి అస్సమపదం వణ్ణేన్తో ఆహ –

౧౯౮౩అమ్బా కపిత్థా పనసా, సాలా జమ్బూ విభీతకా;
హరీతకీ ఆమలకా, అస్సత్థా బదరాని చ.

౧౯౮౪చారుతిమ్బరుక్ఖా చేత్థ, నిగ్రోధా చ కపిత్థనా;
మధుమధుకా థేవన్తి, నీచే పక్కా చుదుమ్బరా.

౧౯౮౫పారేవతా భవేయ్యా చ, ముద్దికా చ మధుత్థికా;
మధుం అనేలకం తత్థ, సకమాదాయ భుఞ్జరే.

౧౯౮౬అఞ్ఞేత్థ పుప్ఫితా అమ్బా, అఞ్ఞే తిట్ఠన్తి దోవిలా;
అఞ్ఞే ఆమా చ పక్కా చ, భేకవణ్ణా తదూభయం.

౧౯౮౭అథేత్థ హేట్ఠా పురిసో, అమ్బపక్కాని గణ్హతి;
ఆమాని చేవ పక్కాని, వణ్ణగన్ధరసుత్తమే.

౧౯౮౮అతేవ మే అచ్ఛరియం, హిఙ్కారో పటిభాతి మం;
దేవానమివ ఆవాసో, సోభతి నన్దనూపమో.

౧౯౮౯విభేదికా నాళికేరా, ఖజ్జురీనం బ్రహావనే;
మాలావ గన్థితా ఠన్తి, ధజగ్గానేవ దిస్సరే;
నానావణ్ణేహి పుప్ఫేహి, నభం తారాచితామివ.

౧౯౯౦కుటజీ కుట్ఠతగరా, పాటలియో చ పుప్ఫితా;
పున్నాగా గిరిపున్నాగా, కోవిళారా చ పుప్ఫితా.

౧౯౯౧ఉద్దాలకా సోమరుక్ఖా, అగరుఫల్లియా బహూ;
పుత్తజీవా చ కకుధా, అసనా చేత్థ పుప్ఫితా.

౧౯౯౨కుటజా సలళా నీపా, కోసమ్బా లబుజా ధవా;
సాలా చ పుప్ఫితా తత్థ, పలాలఖలసన్నిభా.

౧౯౯౩తస్సావిదూరే పోక్ఖరణీ, భూమిభాగే మనోరమే;
పదుముప్పలసఞ్ఛన్నా, దేవానమివ నన్దనే.

౧౯౯౪అథేత్థ పుప్ఫరసమత్తా, కోకిలా మఞ్జుభాణికా;
అభినాదేన్తి పవనం, ఉతుసమ్పుప్ఫితే దుమే.

౧౯౯౫భస్సన్తి మకరన్దేహి, పోక్ఖరే పోక్ఖరే మధూ;
అథేత్థ వాతా వాయన్తి, దక్ఖిణా అథ పచ్ఛిమా;
పదుమకిఞ్జక్ఖరేణూహి, ఓకిణ్ణో హోతి అస్సమో.

౧౯౯౬థూలా సిఙ్ఘాటకా చేత్థ, సంసాదియా పసాదియా;
మచ్ఛకచ్ఛపబ్యావిద్ధా, బహూ చేత్థ ముపయానకా;
మధుం భిసేహి సవతి, ఖీరసప్పి ముళాలిభి.

౧౯౯౭సురభీ తం వనం వాతి, నానాగన్ధసమోదితం;
సమ్మద్దతేవ గన్ధేన, పుప్ఫసాఖాహి తం వనం;
భమరా పుప్ఫగన్ధేన, సమన్తా మభినాదితా.

౧౯౯౮అథేత్థ సకుణా సన్తి, నానావణ్ణా బహూ దిజా;
మోదన్తి సహ భరియాహి, అఞ్ఞమఞ్ఞం పకూజినో.

౧౯౯౯నన్దికా జీవపుత్తా చ, జీవపుత్తా పియా చ నో;
పియా పుత్తా పియా నన్దా, దిజా పోక్ఖరణీఘరా.

౨౦౦౦మాలావ గన్థితా ఠన్తి, ధజగ్గానేవ దిస్సరే;
నానావణ్ణేహి పుప్ఫేహి, కుసలేహేవ సుగన్థితా;
యత్థ వేస్సన్తరో రాజా, సహ పుత్తేహి సమ్మతి.

౨౦౦౧ధారేన్తో బ్రాహ్మణవణ్ణం, ఆసదఞ్చ మసం జటం;
చమ్మవాసీ ఛమా సేతి, జాతవేదం నమస్సతీ”తి.

తత్థ **చారుతిమ్బరుక్ఖాతి** సువణ్ణతిమ్బరుక్ఖా. **మధుమధుకాతి** మధురసా మధుకా. **థేవన్తీతి** విరోచన్తి. **పారేవతాతి** పారేవతపాదసదిసా రుక్ఖా. **భవేయ్యాతి** దీఘఫలా కదలియో. **మధుత్థికాతి** మధుత్థేవే పగ్ఘరన్తియో, మధురతాయ వా మధుత్థేవసదిసా. **సకమాదాయాతి** తం సయమేవ గహేత్వా పరిభుఞ్జన్తి. **దోవిలాతి** పతితపుప్ఫపత్తా సఞ్జాయమానఫలా. **భేకవణ్ణా తదూభయన్తి** తే ఉభోపి ఆమా చ పక్కా చ మణ్డూకపిట్ఠివణ్ణాయేవ. **అథేత్థ హేట్ఠా పురిసోతి** అథ ఏత్థ అస్సమే తేసం

అమ్బానం హేట్ఠా ఠితకోవ పురిసో అమ్బఫలాని గణ్హాతి, ఆరోహణకిచ్చం నత్థి. **వణ్ణగన్ధరసుత్తమేతి** ఏతేహి వణ్ణాదీహి ఉత్తమాని.

అతేవ మే అచ్ఛరియన్తి అతివియ మే అచ్ఛరియం. **హిఙ్కారోతి** హిన్తి కరణం. **విభేదికాతి** తాలా. **మాలావ గన్థితాతి** సుపుప్ఫితరుక్ఖానం ఉపరి గన్థితా మాలా వియ పుప్ఫాని తిట్ఠన్తి. **ధజగ్గానేవ దిస్సరేతి** తాని రుక్ఖాని అలఙ్కతధజగ్గాని వియ దిస్సన్తి. **కుటజీ కుట్ఠతగరాతి** కుటజి నామేకా రుక్ఖజాతి కుట్ఠగచ్ఛా చ తగరగచ్ఛా చ. **గిరిపున్నాగాతి** మహాపున్నాగా. **కోవిళారాతి** కోవిళారరుక్ఖా నామ. **ఉద్దాలకాతి** ఉద్దాలరుక్ఖా. **సోమరుక్ఖాతి** పీతపుప్ఫవణ్ణా రాజరుక్ఖా. **ఫల్లియాతి** ఫల్లియరుక్ఖా నామ. **పుత్తజీవాతి** మహానిగ్రోధా. **లబుజాతి** లబుజరుక్ఖా నామ. **పలాలఖలసన్నిభాతి** తేసం హేట్ఠా పగ్ఘరితపుప్ఫపుఞ్జా పలాలఖలసన్నిభాతి వదతి.

పోక్ఖరణీతి చతురస్సపోక్ఖరణీ. **నన్దనేతి** నన్దనవనే నన్దాపోక్ఖరణీ వియ. **పుప్ఫరసమత్తాతి** పుప్ఫరసేన మత్తా చలితా. **మకరన్దేహీతి** కిఞ్జక్ఖేహి. **పోక్ఖరే పోక్ఖరేతి** పదుమినిపణ్ణే పదుమినిపణ్ణే. తేసు హి కిఞ్జక్ఖతో రేణు భస్సిత్వా పోక్ఖరమధు నామ హోతి. **దక్ఖిణా అథ పచ్ఛిమాతి** ఏత్తావతా సబ్బా దిసా విదిసాపి వాతా దస్సితా హోన్తి. **థూలా సిఙ్ఘాటకాతి** మహన్తా సిఙ్ఘాటకా చ. **సంసాదియాతి** సయం జాతసాలీ, సుకసాలీతిపి వుచ్చన్తి. **పసాదియాతి** తేయేవ భూమియం పతితా. **బ్యావిద్ధాతి** పసన్నే ఉదకే బ్యావిద్ధా పటిపాటియా గచ్ఛన్తా దిస్సన్తి. **ముపయానకాతి** కక్కటకా. **మధఉన్తి** భిసకోటియా భిన్నాయ పగ్ఘరణరసో మధుసదిసో హోతి. **ఖీరసప్పి ముళాలిభీతి** ముళాలేహి పగ్ఘరణరసో ఖీరమిస్సకనవనీతసప్పి వియ హోతి.

సమ్మద్దతేవాతి సమ్పత్తజనం మదయతి వియ. **సమన్తా మభినాదితాతి** సమన్తా అభినదన్తా విచరన్తి. ''**నన్దికా**''తిఆదీని తేసం నామాని. తేసు హి పఠమా "సామి వేస్సన్తర, ఇమస్మిం వనే వసన్తో నన్దా"తి వదన్తి. దుతియా "త్వఞ్చ సుఖేన జీవ, పుత్తా చ తే"తి వదన్తి. తతియా "త్వఞ్చ జీవ, పియా పుత్తా చ తే"తి వదన్తి. చతుత్థా "త్వఞ్చ నన్ద, పియా పుత్తా చ తే"తి వదన్తి. తేన తేసం ఏతానేవ నామాని అహేసుం. **పోక్ఖరణీఘరాతి** పోక్ఖరణివాసినో.

ఏవం చేతపుత్తేన వేస్సన్తరస్స వసనట్ఠానే అక్ఖాతే జూజకో తుస్సిత్వా పటిసన్థారం కరోన్తో ఇమం గాథమాహ –

౨౦౦౨.ఇదఞ్చ మే సత్తుభత్తం, మధునా పటిసంయుతం;

మధుపిణ్డికా చ సుకతాయో, సత్తుభత్తం దదామి తే"తి.

తత్థ **సత్తుభత్తన్తి** పక్కమధుసన్నిభం సత్తుసఙ్ఖాతం భత్తం. ఇదం వుత్తం హోతి – ఇదం మమ అత్థి, తం తే దమ్మి, గణ్హాహి నన్తి.

తం సుత్వా చేతపుత్తో ఆహ –

౨౦౦౩.తుయ్హేవ సమ్బలం హోతు, నాహం ఇచ్ఛామి సమ్బలం;

ఇతోపి బ్రహ్మే గణ్హాహి, గచ్ఛ బ్రహ్మే యథాసుఖం.

౨౦౦౪.అయం ఏకపదీ ఏతి, ఉజుం గచ్ఛతి అస్సమం;

ఇసీపి అచ్చుతో తత్థ, పఙ్కదన్తో రజస్సిరో;

ధారేన్తో బ్రాహ్మణవణ్ణం, ఆసదఞ్చ మసం జటం.

౨౦౦౫చమ్మవాసీ ఛమా సేతి, జాతవేదం నమస్సతి;
తం త్వం గన్త్వాన పుచ్ఛస్సు, సో తే మగ్గం పవక్ఖతీ”తి.

తత్థ **సమ్బులన్తి** పాథేయ్యం. **ఏతీ**తి యో ఏకపదికమగ్గో అమ్హాకం అభిముఖో ఏతి, ఏస అస్సమం ఉజుం గచ్ఛతి. **అచ్చుతో**తి ఏవంనామకో ఇసి తత్థ వసతి.

౨౦౦౬‘ఇదం సుత్వా బ్రహ్మబన్ధు, చేతం కత్వా పదక్ఖిణం;
ఉదగ్గచిత్తో పక్కామి, యేనాసి అచ్చుతో ఇసీ”తి.

తత్థ **యేనాసీ**తి యస్మిం ఠానే అచ్చుతో ఇసి అహోసి, తత్థ గతోతి.

చూళవనవణ్ణనా నిట్ఠితా.

మహావనవణ్ణనా

౨౦౦౭గచ్ఛన్తో సో భారద్వాజో, అద్దస్స అచ్చుతం ఇసిం;
దిస్వాన తం భారద్వాజో, సమ్మోది ఇసినా సహ.

౨౦౦౮కచ్చి ను భోతో కుసలం, కచ్చి భోతో అనామయం;
కచ్చి ఉఞ్ఛేన యాపేసి, కచ్చి మూలఫలా బహూ.

౨౦౦౯కచ్చి డంసా మకసా చ, అప్పమేవ సరీసపా;
వనే వాళమిగాకిణ్ణే, కచ్చి హింసా న విజ్జతీ”తి.

తత్థ **భారద్వాజో**తి జూజకో. **అప్పమేవా**తి అప్పాయేవ. **హింసా**తి తేసం వసేన తుమ్హాకం విహింసా.

తాపసో ఆహ –

౨౦౧౦కుసలఞ్చేవ మే బ్రహ్మే, అథో బ్రహ్మే అనామయం;
అథో ఉఞ్ఛేన యాపేమి, అథో మూలఫలా బహూ.

౨౦౧౧అథో డంసా మకసా చ, అప్పమేవ సరీసపా;
వనే వాళమిగాకిణ్ణే, హింసా మయ్హం న విజ్జతి.

౨౦౧౨బహూని వస్సపూగాని, అస్సమే వసతో మమ;
నాభిజానామి ఉప్పన్నం, ఆబాధం అమనోరమం.

౨౧౧౩స్వాగతం తే మహాబ్రహ్మే, అథో తే అదురాగతం;

అన్తో పవిస భద్దన్తే, పాదే పక్ఖాలయస్సు తే.

౨౧౧౪తిన్దుకాని పియాలాని, మధుకే కాసుమారియో;

ఫలాని ఖుద్దకప్పాని, భుఞ్జ బ్రహ్మే వరం వరం.

౨౧౧౫ఇదమ్పి పానీయం సీతం, ఆభతం గిరిగబ్భరా;

తతో పివ మహాబ్రహ్మే, సచే త్వం అభికఙ్ఖసీ”తి.

జూజకో ఆహ –

౨౧౧౬పటిగ్గహితం యం దిన్నం, సబ్బస్స అగ్ఘియం కతం;

సఞ్జయస్స సకం పుత్తం, సివీహి విప్పవాసితం;

తమహం దస్సనమాగతో, యది జానాసి సంస మే”తి.

తత్థ **తమహం దస్సనమాగతో**తి తం అహం దస్సనాయ ఆగతో. తాపసో ఆహ –

౨౧౧౭న భవం ఏతి పుఞ్ఞత్థం, సివిరాజస్స దస్సనం;

మఞ్ఞే భవం పత్థయతి, రఞ్ఞో భరియం పతిబ్బతం;

మఞ్ఞే కణ్హాజినం దాసిం, జాలిం దాసఞ్చ ఇచ్ఛసి.

౨౧౧౮అథ వా తయో మాతాపుత్తే, అరఞ్ఞా నేతుమాగతో;

న తస్స భోగా విజ్జన్తి, ధనం ధఞ్ఞఞ్చ బ్రాహ్మణా”తి.

తత్థ **న తస్స భోగా**తి భో బ్రాహ్మణ, తస్స వేస్సన్తరస్స అరఞ్ఞే విహరన్తస్స నేవ భోగా విజ్జన్తి, ధనధఞ్ఞఞ్చ న విజ్జతి, దుగ్గతో హుత్వా వసతి, తస్స సన్తికం గన్త్వా కిం కరిస్ససీతి?

తం సుత్వా జూజకో ఆహ –

౨౧౧౯అకుద్ధరూపోహం భోతో, నాహం యాచితుమాగతో;

సాధు దస్సనమరియానం, సన్నివాసో సదా సుఖో.

౨౧౨౦అదిట్ఠపుబ్బో సివిరాజా, సివీహి విప్పవాసితో;

తమహం దస్సనమాగతో, యది జానాసి సంస మే”తి.

తస్సత్థో – అహం, భో తాపస, అకుద్ధరూపో, అలం ఏత్తావతా, అహం పన న కిఞ్చి వేస్సన్తరం యాచితుమాగతో, అరియానం పన దస్సనం సాధు, సన్నివాసో చ తేహి సద్ధిం సుఖో. అహం తస్స ఆచరియబ్రాహ్మణో, మయా చ సో యతో

సివీహి విప్పవాసితో, తతో పట్ఠాయ అదిట్ఠపుబ్బో, తేనాహం తం దస్సనత్థాయ ఆగతో. యది తస్స వసనట్ఠానం జానాసి, సంస మేతి.

నో తస్స వచనం సుత్వా సద్దహిత్వా “హోతు స్వే సంసిస్సామి తే, అజ్జ తావ ఇధేవ వసాహీ”తి తం ఫలాఫలేహి సన్తప్పేత్వా పునదివసే మగ్గం దస్సేన్తో దక్ఖిణహత్థం పసారేత్వా ఆహ –

౨౦౨౧ ఏస సేలో మహాబ్రహ్మే, పబ్బతో గన్ధమాదనో;
యత్థ వేస్సన్తరో రాజా, సహ పుత్తేహి సమ్మతి.

౨౦౨౨ ధారేన్తో బ్రాహ్మణవణ్ణం, ఆసదఞ్చ మసం జటం;
చమ్మవాసీ ఛమా సేతి, జాతవేదం నమస్సతి.

౨౦౨౩ ఏతే నీలా పదిస్సన్తి, నానాఫలధరా దుమా;
ఉగ్గతా అబ్భకూటావ, నీలా అఞ్జనపబ్బతా.

౨౦౨౪ ధవస్సకణ్ణా ఖదిరా, సాలా ఫన్దనమాలువా;
సమ్పవేధన్తి వాతేన, సకిం పీతావ మాణవా.

౨౦౨౫ ఉపరి దుమపరియాయేసు, సంగీతియోవ సుయ్యరే;
నజ్జుహా కోకిలసఙ్ఘా, సమ్పతన్తి దుమా దుమం.

౨౦౨౬ అవ్హయన్తేవ గచ్ఛన్తం, సాఖాపత్తసమీరితా;
రమయన్తేవ ఆగన్తం, మోదయన్తి నివాసినం;
యత్థ వేస్సన్తరో రాజా, సహ పుత్తేహి సమ్మతి.

౨౦౨౭ ధారేన్తో బ్రాహ్మణవణ్ణం, ఆసదఞ్చ మసం జటం;
చమ్మవాసీ ఛమా సేతి, జాతవేదం నమస్సతి.

౨౦౨౮ కరేరిమాలా వితతా, భూమిభాగే మనోరమే;
సద్దలాహరితా భూమి, న తత్థుద్ధంసతే రజో.

౨౦౨౯ మయూరగీవసఙ్కాసా, తూలఫస్ససమూపమా;
తిణాని నాతివత్తన్తి, సమన్తా చతురఙ్గులా.

౨౦౩౦ ‘అమ్బా జమ్బూ కపిత్థా చ, నీచే పక్కా చుదుమ్బరా;
పరిభోగేహి రుక్ఖేహి, వనం తం రతివడ్ఢనం.

౨౦౩౧‘వేళురియవణ్ణసన్నిభం, మచ్ఛగుమ్బనిసేవితం;
సుచిం సుగన్ధం సలిలం, ఆపో తత్థపి సన్దతి.

౨౦౩౨తస్సావిదూరే పోక్ఖరణీ, భూమిభాగే మనోరమే;
పదుముప్పలసఞ్ఛన్నా, దేవానమివ నన్దనే.

౨౦౩౩‘తీణి ఉప్పలజాతాని, తస్మిం సరసి బ్రాహ్మణ;
విచిత్తం నీలానేకాని, సేతా లోహితకాని చా’’తి.

తస్సత్థో హేట్ఠా వుత్తసదిసోయేవ. **కరేరిమాలా వితతాతి** కరేరిపుప్ఫేహి వితతా. **సద్దలాహరితాతి** ధువసద్దలేన హరితా. **న తత్థుద్ధంసతే రజోతి** తస్మిం వనే అప్పమత్తకోపి రజో న ఉద్ధంసతే. **తూలఫస్ససమూపమాతి** ముదుసమ్ఫస్సతాయ తూలఫస్ససదిసా. **తిణాని నాతివత్తన్తీతి** తాని తస్సా భూమియా మయూరగీవవణ్ణాని తిణాని సమన్తతో చతురఙ్గులప్పమాణానేవ వత్తన్తి, తతో పన ఉత్తరి న వడ్ఢన్తి. **అమ్బా జమ్బూ కపిత్థా చాతి** అమ్బా చ జమ్బూ చ కపిత్థా చ. **పరిభోగేహీతి** నానావిధేహి పుప్ఫూపగఫలూపగేహి పరిభోగరుక్ఖేహి. **సన్దతీతి** తస్మిం వనసణ్డే వఙ్కపబ్బతే కున్నదీహి ఓతరన్తం ఉదకం సన్దతి, పవత్తతీతి అత్థో. **విచిత్తం నీలానేకాని, సేతా లోహితకాని చాతి** ఏకాని నీలాని, ఏకాని సేతాని, ఏకాని లోహితకానీతి ఇమేహి తీహి ఉప్పలజాతేహి తం సరం విచిత్తం. సుసజ్జితపుప్ఫచఙ్కోటకం వియ సోభతీతి దస్సేతి.

ఏవం చతురస్సపోక్ఖరణిం వణ్ణేత్వా పున ముచలిన్దసరం వణ్ణేన్తో ఆహ –

౨౦౩౪ఖోమావ తత్థ పదుమా, సేతసోగన్ధికేహి చ;
కలమ్బుకేహి సఞ్ఛన్నో, ముచలిన్దో నామ సో సరో.

౨౦౩౫అథేత్థ పదుమా ఫుల్లా, అపరియన్తావ దిస్సరే;
గిమ్హా హేమన్తికా ఫుల్లా, జణ్ణుతగ్ఘా ఉపత్థరా.

౨౦౩౬‘‘సురభీ సమ్పవాయన్తి, విచిత్తపుప్ఫసన్థతా;
భమరా పుప్ఫగన్ధేన, సమన్తా మభినాదితా’’తి.

తత్థ **ఖోమావాతి** ఖోమమయా వియ పణ్డరా. **సేతసోగన్ధికేహి చాతి** సేతుప్పలేహి చ సోగన్ధికేహి చ కలమ్బుకేహి చ సో సరో సఞ్ఛన్నో. **అపరియన్తావ దిస్సరేతి** అపరిమాణా వియ దిస్సన్తి. **గిమ్హా హేమన్తికాతి** గిమ్హే చ హేమన్తికే చ పుప్ఫితపదుమా. **జణ్ణుతగ్ఘా ఉపత్థరాతి** జణ్ణుపమాణే ఉదకే ఉపత్థరా ఫుల్లా హోన్తి, సన్థతా వియ ఖాయన్తి. **విచిత్తపుప్ఫసన్థతాతి** విచిత్తా హుత్వా పుప్ఫేహి సన్థతా సదా సురభీ సమ్పవాయన్తి.

౨౦౩౭‘అథేత్థ ఉదకన్తస్మిం, రుక్ఖా తిట్ఠన్తి బ్రాహ్మణ;
కదమ్బా పాటలీ ఫుల్లా, కోవిళారా చ పుప్ఫితా.

౨౦౩౮.

“అఙ్కోలా కచ్ఛికారా చ, పారిజఞ్ఞా చ పుప్ఫితా;
వారణా వయనా రుక్ఖా, ముచలిన్దముభతో సరం.

౨౦౩౯సిరీసా సేతపారిసా, సాధు వాయన్తి పద్ధకా;
నిగ్గుణ్డీ సిరీనిగ్గుణ్డీ, అసనా చేత్థ పుప్ఫితా.

౨౦౪౦పఙ్గురా బహులా సేలా, సోభఞ్జనా చ పుప్ఫితా;
కేతకా కణికారా చ, కణవేరా చ పుప్ఫితా.

౨౦౪౧అజ్జునా అజ్జుకణ్ణా చ, మహానామా చ పుప్ఫితా;
సుపుప్ఫితగ్గా తిట్ఠన్తి, పజ్జలన్తేవ కింసుకా.

౨౦౪౨సేతపణ్ణీ సత్తపణ్ణా, కదలియో కుసుమ్భరా;
ధనుతక్కారీ పుప్ఫేహి, సీసపావరణాని చ.

౨౦౪౩అచ్ఛివా సల్లవా రుక్ఖా, సల్లకియో చ పుప్ఫితా;
సేతగేరు చ తగరా, మంసికుట్ఠా కులావరా.

౨౦౪౪దహరా రుక్ఖా చ వుద్ధా చ, అకుటిలా చేత్థ పుప్ఫితా;
అస్సమం ఉభతో ఠన్తి, అగ్యాగారం సమన్తతో”తి.

తత్థ **తిట్ఠన్తీ**తి సరం పరిక్ఖిపిత్వా తిట్ఠన్తి. **కదమ్బా**తి కదమ్బరుక్ఖా. **కచ్ఛికారా చా**తి ఏవంనామకా రుక్ఖా. **పారిజఞ్ఞా**తి రత్తమాలా. **వారణా వయనా**తి వారణరుక్ఖా చ వయనరుక్ఖా చ. **ముచలిన్దముభతో సర**న్తి ముచలిన్దస్స సరస్స ఉభయపస్సేసు. **సేతపారిసా**తి సేతగచ్ఛరుక్ఖా . తే కిర సేతక్ఖన్ధా మహాపణ్ణా కణికారసదిసపుప్ఫా హోన్తి. **నిగ్గుణ్డీ సిరీనిగ్గుణ్డీ**తి పకతినిగ్గుణ్డీ చేవ కాళనిగ్గుణ్డీ చ. **పఙ్గురా**తి పఙ్గురరుక్ఖా. **కుసుమ్భరా**తి ఏకగచ్ఛా. **ధనుతక్కారీ పుప్ఫేహీ**తి ధనూనఞ్చ తక్కారీనఞ్చ పుప్ఫేహి సోభితా. **సీసపావరణాని చా**తి సీసపేహి చ వరణేహి చ సోభితా. **అచ్ఛివా**తిఆదయోపి రుక్ఖాయేవ. **సేతగేరు చ తగరా**తి సేతగేరు చ తగరా చ. **మంసికుట్ఠా కులావరా**తి మంసిగచ్ఛా చ కుట్ఠగచ్ఛా చ కులావరా చ. **అకుటిలా**తి ఉజుకా. **అగ్యాగారం సమన్తతో**తి అగ్యాగారం పరిక్ఖిపిత్వా ఠితాతి అత్థో.

౨౦౪౫అథేత్థ ఉదకన్తస్మిం, బహుజాతో ఫణిజ్జకో;
ముగ్గతియో కరతియో, సేవాలసీసకా బహూ.

౨౦౪౬ఉద్ధాపవత్తం ఉల్లుళితం, మక్ఖికా హిఙ్గుజాలికా;
దాసిమకఞ్జకో చేత్థ, బహూ నీచేకలమ్బకా.

౨౦౪౭ఏలమ్ఫురకసఞ్ఛన్నా, రుక్ఖా తిట్ఠన్తి బ్రాహ్మణ;

సత్తాహం ధారియమానానం, గన్ధో తేసం న ఛిజ్జతి.

౨౦౪౮ ఉభతో సరం ముచలిన్దం, పుప్ఫా తిట్ఠన్తి సోభనా;
ఇన్దీవరేహి సఞ్ఛన్నం, వనం తం ఉపసోభతి.

౨౦౪౯ అడ్ఢమాసం ధారియమానానం, గన్ధో తేసం న ఛిజ్జతి;
నీలపుప్ఫీ సేతవారీ, పుప్ఫితా గిరికణ్ణికా;
కలేరుక్ఖేహి సఞ్ఛన్నం, వనం తం తులసీహి చ.

౨౦౫౦ సమ్మద్దతేవ గన్ధేన, పుప్ఫసాఖాహి తం వనం;
భమరా పుప్ఫగన్ధేన, సమన్తా మభినాదితా.

౨౦౫౧ తీణి కక్కారుజాతాని, తస్మిం సరసి బ్రాహ్మణ;
కుమ్భమత్తాని చేకాని, మురజమత్తాని తా ఉభో’’తి.

తత్థ **ఫణిజ్జకో**తి భూతనకో. **ముగ్గతియో**తి ఏకా ముగ్గజాతి. **కరతియో**తి రాజమాసో. **సేవాలసీసకా**తి ఇమేపి గచ్ఛాయేవ, అపి చ **సీసకా**తి రత్తచన్దనం వుత్తం. **ఉద్ధాపవత్తం ఉల్లులిత**న్తి తం ఉదకం తీరమరియాదబన్ధం వాతాపహతం ఉల్లుళితం హుత్వా తిట్ఠతి. **మక్ఖికా హిఙ్గుజాలికా**తి హిఙ్గుజాలసఙ్ఖాతే వికసితపుప్ఫగచ్ఛే పఞ్చవణ్ణా మధుమక్ఖికా మధురస్సరేన విరవన్తియో తత్థ విచరన్తీతి అత్థో. **దాసిమకఞ్జకో చేత్థా**తి ఇమాని ద్వే రుక్ఖజాతియో చ ఏత్థ. **నీచేకలమ్బకా**తి నీచకలమ్బకా. **ఏలమ్ఫురకసఞ్ఛన్నా**తి ఏవంనామికాయ వల్లియా సఞ్ఛన్నా. **తేస**న్తి తేసం తస్సా వల్లియా పుప్ఫానం సబ్బేసమ్పి వా ఏతేసం దాసిమకఞ్జకాదీనం పుప్ఫానం సత్తాహం గన్ధో న ఛిజ్జతి. ఏవం గన్ధసమ్పన్నాని పుప్ఫాని, రజతపట్టసదిసవాలుకపుణ్ణా భూమిభాగా. **గన్ధో తేస**న్తి తేసం ఇన్దీవరపుప్ఫాదీనం గన్ధో అడ్ఢమాసం న ఛిజ్జతి. **నీలపుప్ఫీ**తిఆదికా పుప్ఫవల్లియో. **తులసీహి చా**తి తులసిగచ్ఛేహి చ. **కక్కారుజాతానీ**తి వల్లిఫలాని. తత్థ ఏకిస్సా వల్లియా ఫలాని మహాఘటమత్తాని, ద్విన్నం ముదిఙ్గమత్తాని. తేన వుత్తం ‘‘మురజమత్తాని తా ఉభో’’తి.

౨౦౫౨ అథేత్థ సాసపో బహుకో, నాదియో హరితాయుతో;
అసీ తాలావ తిట్ఠన్తి, ఛేజ్జా ఇన్దీవరా బహూ.

౨౦౫౩ అప్ఫోటా సూరియవల్లీ చ, కాళీయా మధుగన్ధియా;
అసోకా ముదయన్తీ చ, వల్లిభో ఖుద్దపుప్ఫియో.

౨౦౫౪ కోరణ్డకా అనోజా చ, పుప్ఫితా నాగమల్లికా;
రుక్ఖమారుయ్హ తిట్ఠన్తి, ఫుల్లా కింసుకవల్లియో.

౨౦౫౫ కటేరుహా చ వాసన్తీ, యూథికా మధుగన్ధియా;
నిలియా సుమనా భణ్డీ, సోభతి పదుముత్తరో.

౨౦౩౬పాటలీ సముద్దకప్పాసీ, కణికారా చ పుప్ఫితా;
హేమజాలావ దిస్సన్తి, రుచిరగ్గి సిఖూపమా.

౨౦౩౭యాని తాని చ పుప్ఫాని, థలజానుదకాని చ;
సబ్బాని తత్థ దిస్సన్తి, ఏవం రమ్మో మహోదధీ”తి.

తత్థ **సాసపోతి** సిద్ధత్థకో. **బహుకోతి** బహు. **నాదియో హరితాయుతోతి** హరితేన ఆయుతో నాదియో. ఇమా ద్వేపి లసుణజాతియో, సోపి లసుణో తత్థ బహుకోతి అత్థో. **అసీ తాలావ తిట్ఠన్తీతి అసీతి** ఏవంనామకా రుక్ఖా సినిద్ధాయ భూమియా రితా తాలా వియ తిట్ఠన్తి. **ఛేజ్జా ఇన్దీవరా బహూతి** ఉదకపరియన్తే బహూ సువణ్ణఇన్దీవరా ముట్ఠినా ఛిన్దితబ్బా హుత్వా ఠితా. **అప్ఫోటాతి** అప్ఫోటవల్లియో. **వల్లిభో ఖుద్దపుప్ఫియోతి** వల్లిభో చ ఖుద్దపుప్ఫియో చ. **నాగమల్లికాతి** వల్లినాగా చ మల్లికా చ. **కింసుకవల్లియోతి** సుగన్ధపత్తా వల్లిజాతీ. **కటేరుహా చ వాసన్తీతి** ఇమే చ ద్వే పుప్ఫగచ్ఛా. **మధుగన్ధియాతి** మధుసమానగన్ధా. **నిలియా సుమనా భణ్డీతి** నీలవల్లిసుమనా చ పకతిసుమనా చ భణ్డీ చ. **పదుముత్తరోతి** ఏవంనామకో రుక్ఖో. **కణికారాతి** వల్లికణికారా రుక్ఖకణికారా. **హేమజాలావాతి** పసారితహేమజాలా వియ దిస్సన్తి. **మహోదధీతి** మహతో ఉదకక్ఖన్ధస్స ఆధారభూతో ముచలిన్దసరోతి.

౨౦౩౮అథస్సా పోక్ఖరణియా, బహుకా వారిగోచరా;
రోహితా నళపీ సిఙ్గూ, కుమ్భిలా మకరా సుసూ.

౨౦౩౯మధు చ మధులట్ఠి చ, తాలిసా చ పియఙ్గుకా;
కుటన్దజా భద్దముత్తా, సేతపుప్ఫా చ లోలుపా.

౨౦౪౦సురభీ చ రుక్ఖా తగరా, బహుకా తుఙ్గవణ్టకా;
పద్ధకా నరదా కుట్ఠా, ఝామకా చ హరేణుకా.

౨౦౪౧హలిద్దకా గన్ధసిలా, హిరివేరా చ గుగ్గులా;
విభేదికా చోరకా కుట్ఠా, కప్పూరా చ కలిఙ్గుకా”తి.

తత్థ **అథస్సా పోక్ఖరణియాతి** ఇధ పోక్ఖరణిసదిసతాయ సరమేవ పోక్ఖరణీతి వదతి. **రోహితాతిఆదీని** తేసం వారిగోచరానం నామాని. **మధు చాతి** నిమ్మక్ఖికమధు చ. **మధులట్ఠి చాతి** లట్ఠిమధుకఞ్చ. **తాలిసా చాతిఆదికా** సబ్బా గన్ధజాతియో.

౨౦౪౨అథేత్థ సీహబ్యగ్ఘా చ, పురిసాలూ చ హత్థియో;
ఏణేయ్యా పసదా చేవ, రోహిచ్చా సరభా మిగా.

౨౦౪౩కోట్ఠసుణా సుణోపి చ, తులియా నళసన్నిభా;
చామరీ చలనీ లఙ్ఘీ, ఝాపితా మక్కటా పిచు.

౨౦౬౪. కక్కటా కటమాయా చ, ఇక్కా గోణసిరా బహూ;
ఖగ్గా వరాహా నకులా, కాళకేత్థ బహూతసో.

౨౦౬౫. మహింసా సోణసిఙ్గాలా, పమ్పకా చ సమన్తతో;
ఆకుచ్ఛా పచలాకా చ, చిత్రకా చాపి దీపియో.

౨౦౬౬. పేలకా చ విఘాసాదా, సీహా గోగణిసాదకా;
అట్ఠపాదా చ మోరా చ, భస్సరా చ కుకుత్థకా.

౨౦౬౭. చఙ్కోరా కుక్కుటా నాగా, అఞ్ఞమఞ్ఞం పకూజినో;
బకా బలాకా నజ్జుహా, దిన్దిభా కుఞ్జవాజితా.

౨౦౬౮. బ్యగ్ఘినసా లోహపిట్ఠా, పమ్పకా జీవజీవకా;
కపిఞ్జరా తిత్తిరాయో, కులా చ పటికుత్థకా.

౨౦౬౯. మన్దాలకా చేలకేటు, భణ్డుతిత్తిరనామకా;
చేలావకా పిఙ్గలాయో, గోటకా అఙ్గహేతుకా.

౨౦౭౦. కరవియా చ సగ్గా చ, ఉహుఙ్కారా చ కుక్కుహా;
నానాదిజగణాకిణ్ణం, నానాసరనికూజిత”న్తి.

తత్థ **పురిసాలూ**తి వళవాముఖయక్ఖినియో. **రోహిచ్చా సరభా మిగా**తి రోహితా చేవ సరభా మిగా చ. **కోట్ఠసుకా**తి సిఙ్గాలసునఖా. “కోత్థుసుణా”తిపి పాఠో. **సుణోపి చా**తి ఏసాపేకా ఖుద్దకమిగజాతి. **తులియా**తి పక్ఖిబిళారా. **నళసన్నిభా**తి నళపుప్ఫవణ్ణా రుక్ఖసునఖా. **చామరీ చలనీ లఙ్ఘీ**తి చామరీమిగా చ చలనీమిగా చ లఙ్ఘీమిగా చ. **ఝాపితా మక్కటా**తి ద్వే మక్కటజాతియోవ. **పిచూ**తి సరపరియన్తే గోచరగ్గాహీ ఏకో మక్కటో. **కక్కటా కటమాయా చా**తి ద్వే మహామిగా. **ఇక్కా**తి అచ్ఛా. **గోణసిరా**తి అరఞ్ఞగోణా. **కాళకేత్థ బహూతసో**తి కాళమిగా నామేత్థ బహూతసో. **సోణసిఙ్గాలా**తి రుక్ఖసునఖా చ సిఙ్గాలా చ. **పమ్పకా**తి అస్సమపదం పరిక్ఖిపిత్వా ఠితా మహావేళుపమ్పకా. **ఆకుచ్ఛా**తి గోధా. **పచలాకా చా**తి గజకుమ్భమిగా. **చిత్రకా చాపి దీపియో**తి చిత్రకమిగా చ దీపిమిగా చ.

పేలకా చాతి ససా. **విఘాసాదా**తి ఏతే గిజ్ఝా సకుణా. **సీహా**తి కేసరసీహా. **గోగణిసాదకా**తి గోగణే గహేత్వా ఖాదనసీలా దుట్ఠమిగా. **అట్ఠపాదా**తి సరభా మిగా. **భస్సరా**తి సేతహంసా. **కుకుత్థకా**తి కుకుత్థకసకుణా. **చఙ్కోరా**తి చఙ్కోరసకుణా. **కుక్కుటా**తి వనకుక్కుటా. **దిన్దిభా కుఞ్జవాజితా**తి ఇమే తయోపి సకుణాయేవ. **బ్యగ్ఘినసా**తి సేనా. **లోహపిట్ఠా**తి లోహితవణ్ణసకుణా. **పమ్పకా**తి పమ్పటకా. **కపిఞ్జరా తిత్తిరాయో**తి కపిఞ్జరా చ తిత్తిరా చ. **కులా చ పటికుత్థకా**తి ఇమేపి ద్వే సకుణా. **మన్దాలకా చేలకేటూ**తి మన్దాలకా చేవ చేలకేటు చ. **భణ్డుతిత్తిరనామకా**తి భణ్డూ చ తిత్తిరా చ నామకా చ. **చేలావకా పిఙ్గలాయో**తి ద్వే సకుణజాతియో చ, తథా **గోటకా అఙ్గహేతుకా. సగ్గా**తి చాతకసకుణా. **ఉహుఙ్కారా**తి ఉలూకా.

౨౦౭౧అథేత్థ సకుణా సన్తి, నీలకా మఞ్జుభాణకా;
మోదన్తి సహ భరియాహి, అఞ్ఞమఞ్ఞం పకూజినో.

౨౦౭౨అథేత్థ సకుణా సన్తి, దిజా మఞ్జుస్సరా సితా;
సేతచ్ఛికూటా భద్రక్ఖా, అణ్డజా చిత్రపేఖుణా.

౨౦౭౩అథేత్థ సకుణా సన్తి, దిజా మఞ్జుస్సరా సితా;
సిఖణ్డీ నీలగీవాహి, అఞ్ఞమఞ్ఞం పకూజినో.

౨౦౭౪కుకుత్థకా కుళీరకా, కోట్ఠా పోక్ఖరసాతకా;
కాలామేయ్యా బలీయక్ఖా, కదమ్బా సువసాళికా.

౨౦౭౫హలిద్దా లోహితా సేతా, అథేత్థ నలకా బహూ;
వారణా భిఙ్గరాజా చ, కదమ్బా సువకోకిలా.

౨౦౭౬ఉక్కుసా కురరా హంసా, ఆటా పరివదేన్తికా;
పాకహంసా అతిబలా, నజ్జుహా జీవజీవకా.

౨౦౭౭పారేవతా రవిహంసా, చక్కవాకా నదీచరా;
వారణాభిరుదా రమ్మా, ఉభో కాలూపకూజినో.

౨౦౭౮అథేత్థ సకుణా సన్తి, నానావణ్ణా బహూ దిజా;
మోదన్తి సహ భరియాహి, అఞ్ఞమఞ్ఞం పకూజినో.

౨౦౭౯అథేత్థ సకుణా సన్తి, నానావణ్ణా బహూ దిజా;
సబ్బే మఞ్జూ నికూజన్తి, ముచలిన్దముభతో సరం.

౨౦౮౦అథేత్థ సకుణా సన్తి, కరవియా నామ తే దిజా;
మోదన్తి సహ భరియాహి, అఞ్ఞమఞ్ఞం పకూజినో.

౨౦౮౧అథేత్థ సకుణా సన్తి, కరవియా నామ తే దిజా;
సబ్బే మఞ్జూ నికూజన్తి, ముచలిన్దముభతో సరం.

౨౦౮౨ఏణేయ్యపసదాకిణ్ణం, నాగసంసేవితం వనం;
నానాలతాహి సఞ్ఛన్నం, కదలీమిగసేవితం.

౨౦౮౩అథేత్థ సాసపో బహుకో, నీవారో వరకో బహు;

సాలి అకట్ఠపాకో చ, ఉచ్ఛు తత్థ అనప్పకో.

౨౦౮౪ అయం ఏకపదీ ఏతి, ఉజుం గచ్ఛతి అస్సమం;
ఖుదం పిపాసం అరతిం, తత్థ పత్తో న విన్దతి;
యత్థ వేస్సన్తరో రాజా, సహ పుత్తేహి సమ్మతి.

౨౦౮౫ ధారేన్తో బ్రాహ్మణవణ్ణం, ఆసదఞ్చ మసం జటం;
చమ్మవాసీ ఛమా సేతి, జాతవేదం నమస్సతీ”తి.

తత్థ **నీలకా**తి చిత్రరాజిపత్తా. **మఞ్జుస్సరా సితా**తి నిబద్ధమధురస్సరా. **సేతచ్ఛికూటా భద్రక్ఖా**తి ఉభయపస్సేసు సేతేహి అక్ఖికూటేహి సమన్నాగతా సున్దరక్ఖా. **చిత్రపేఖుణా**తి విచిత్రపత్తా. **కులీరకా**తి కక్కటకా. **కోట్ఠా**తిఆదయో సకుణావ. **వారణా**తి హత్థిలిఙ్గసకుణా. **కదమ్బా**తి మహాకదమ్బా గహితా. **సువకోకిలా**తి కోకిలేహి సద్ధిం విచరణసువకా చేవ కోకిలా చ. **ఉక్కుసా**తి కాళకురరా. **కురరా**తి సేతకురరా. **హంసా**తి సకుణహంసా. **ఆటా**తి దబ్బిసణ్ఠానముఖసకుణా. **పరివదేన్తికా**తి ఏకా సకుణజాతి. **వారణాభిరుదా రమ్మా**తి రమ్మాభిరుదా వారణా. **ఉభో కాలూపకూజినో**తి సాయం పాతో పబ్బతపాదం ఏకనిన్నాదం కరోన్తా నికూజన్తి. **ఏణేయ్యపసదాకిణ్ణ**న్తి ఏణేయ్యమిగేహి చ పసదమిగేహి చ ఆకిణ్ణం. **తత్థ పత్తో న విన్దతీ**తి బ్రాహ్మణ, వేస్సన్తరస్స అస్సమపదం పత్తో పురిసో తత్థ అస్సమే ఛాతకం వా పానీయపిపాసం వా ఉక్కణ్ఠితం వా న పటిలభతి.

౨౦౮౬ “ఇదం సుత్వా బ్రహ్మబన్ధు, ఇసిం కత్వా పదక్ఖిణం;
ఉదగ్గచిత్తో పక్కామి, యత్థ వేస్సన్తరో అహూ”తి.

తత్థ **యత్థ వేస్సన్తరో అహూ**తి యస్మిం ఠానే వేస్సన్తరో అహోసి, తం ఠానం గతోతి.

మహావనవణ్ణనా నిట్ఠితా.

దారకపబ్బవణ్ణనా

జూజకోపి అచ్చుతతాపసేన కథితమగ్గేన గచ్ఛన్తో చతురస్సపోక్ఖరణిం పత్వా చిన్తేసి “అజ్జ అతిసాయన్హో, ఇదాని మద్దీ అరఞ్ఞతో ఆగమిస్సతి. మాతుగామో హి నామ దానస్స అన్తరాయకరో హోతి, స్వే తస్సా అరఞ్ఞం గతకాలే అస్సమం గన్త్వా వేస్సన్తరం ఉపసఙ్కమిత్వా దారకే యాచిత్వా తాయ అనాగతాయ తే గహేత్వా పక్కమిస్సామీ”తి. అథస్స అవిదూరే ఏకం సానుపబ్బతం ఆరుయ్హ ఏకస్మిం ఫాసుకట్ఠానే నిపజ్జి. తం పన రత్తిం పచ్చూసకాలే మద్దీ సుపినం అద్దస. ఏవరూపో సుపినో అహోసి – ఏకో పురిసో కణ్హో ద్వే కాసాయాని పరిదహిత్వా ద్వీసు కణ్ణేసు రత్తమాలం పిళన్ధిత్వా ఆవుధహత్థో తజ్జేన్తో ఆగన్త్వా పణ్ణసాలం పవిసిత్వా మద్దిం జటాసు గహేత్వా ఆకడ్ఢిత్వా భూమియం ఉత్తానకం పాతేత్వా విరవన్తియా తస్సా ద్వే అక్ఖీని ఉప్పాటేత్వా బాహాని ఛిన్దిత్వా ఉరం భిన్దిత్వా పగ్ఘరన్తలోహితబిన్దుం హదయమంసం ఆదాయ పక్కామీతి. సా పబుజ్ఝిత్వా భీతతసితా “పాపకో సుపినో మే దిట్ఠో, సుపినపాఠకో పన వేస్సన్తరేన సదిసో నామ నత్థి, పుచ్ఛిస్సామి న”న్తి చిన్తేత్వా పణ్ణసాలం గన్త్వా మహాసత్తస్స పణ్ణసాలద్వారం ఆకోటేసి. మహాసత్తో “కో ఏసో”తి ఆహ. “అహం దేవ, మద్దీ”తి. “భద్దే,

అమ్హాకం కతికవత్తం భిన్దిత్వా కస్మా అకాలే ఆగతాసీ”తి. “దేవ, నాహం కిలేసవసేన ఆగచ్ఛామి, అపిచ ఖో పన మే పాపకో సుపినో దిట్ఠో”తి. “తేన హి కథేహి, మద్దీ”తి. సా అత్తనా దిట్ఠనియామేనేవ కథేసి.

మహాసత్తోపి సుపినం పరిగ్గణ్హిత్వా “మయ్హం దానపారమీ పూరిస్సతి, స్వే మం యాచకో ఆగన్త్వా పుత్తే యాచిస్సతి, మద్దిం అస్సాసేత్వా ఉయ్యోజేస్సామీ”తి చిన్తేత్వా “మద్ది, తవ దుస్సయనదుబ్భోజనేహి చిత్తం ఆలుళితం భవిస్సతి, మా భాయీ”తి సంమోహేత్వా అస్సాసేత్వా ఉయ్యోజేసి. సా విభాతాయ రత్తియా సబ్బం కత్తబ్బకిచ్చం కత్వా ద్వే పుత్తే ఆలిఙ్గిత్వా సీసే చుమ్బిత్వా “తాతా, అజ్జ మే దుస్సుపినో దిట్ఠో, అప్పమత్తా భవేయ్యాథా”తి ఓవదిత్వా “దేవ, తుమ్హే ద్వీసు కుమారేసు అప్పమత్తా హోథా”తి మహాసత్తం పుత్తే పటిచ్ఛాపేత్వా పచ్ఛిఖణిత్తిఆదీని ఆదాయ అస్సూని పుఞ్ఛన్తీ మూలఫలాఫలత్థాయ వనం పావిసి. తదా జూజకోపి “ఇదాని మద్దీ అరఞ్ఞం గతా భవిస్సతీ”తి సానుపబ్బతా ఓరుయ్హ ఏకపదికమగ్గేన అస్సమాభిముఖో పాయాసి. మహాసత్తోపి పణ్ణసాలతో నిక్ఖమిత్వా పణ్ణసాలద్వారే పాసాణఫలకే సువణ్ణపటిమా వియ నిసిన్నో “ఇదాని యాచకో ఆగమిస్సతీ”తి పిపాసితో వియ సురాసోణ్డో తస్సాగమనమగ్గం ఓలోకేన్తోవ నిసీది. పుత్తాపిస్స పాదమూలే కీళన్తి. సో మగ్గం ఓలోకేన్తో బ్రాహ్మణం ఆగచ్ఛన్తం దిస్వా సత్త మాసే నిక్ఖిత్తం దానధురం ఉక్ఖిపన్తో వియ ‘ఏహి, త్వం భో బ్రాహ్మణా”తి సోమనస్సజాతో జాలికుమారం ఆమన్తేన్తో ఇమం గాథమాహ –

౨౦౮౭ఉట్ఠేహి జాలి పతిట్ఠ, పోరాణం వియ దిస్సతి;
బ్రాహ్మణం వియ పస్సామి, నన్దియో మాభికీరరే”తి.

తత్థ **పోరాణం వియ దిస్సతీ**తి పుబ్బే జేతుత్తరనగరే నానాదిసాహి యాచకానం ఆగమనం వియ అజ్జ యాచకానం ఆగమనం దిస్సతి. **నన్దియో మాభికీరరే**తి ఏతస్స బ్రాహ్మణస్స దిట్ఠకాలతో పట్ఠాయ మం సోమనస్సాని అభికీరన్తి, ఘమ్మాభితత్తస్స పురిసస్స సీసే సీతూదకఘటసహస్సేహి అభిసేచనకాలో వియ జాతోతి.

తం సుత్వా కుమారో ఆహ –

౨౦౮౮అహమ్పి తాత పస్సామి, యో సో బ్రహ్మేవ దిస్సతి;
అద్ధికో వియ ఆయాతి, అతిథీ నో భవిస్సతీ”తి.

వత్వా చ పన కుమారో మహాసత్తస్స అపచితిం కరోన్తో ఉట్ఠాయాసనా బ్రాహ్మణం పచ్చుగ్గన్త్వా పరిక్ఖారగ్గహణం ఆపుచ్ఛి. బ్రాహ్మణో తం ఓలోకేన్తో “అయం వేస్సన్తరస్స పుత్తో జాలికుమారో నామ భవిస్సతి, ఆదితో పట్ఠాయేవ ఫరుసవచనం కథేస్సామీ”తి చిన్తేత్వా “అపేహి అపేహీ”తి అచ్ఛరం పహరి. కుమారో అపగన్త్వా “అయం బ్రాహ్మణో అతిఫరుసో, కిం ను ఖో”తి తస్స సరీరం ఓలోకేన్తో అట్ఠారస పురిసదోసే పస్సి. బ్రాహ్మణోపి బోధిసత్తం ఉపసఙ్కమిత్వా పటిసన్థారం కరోన్తో ఆహ –

౨౦౮౯కచ్చి ను భోతో కుసలం, కచ్చి భోతో అనామయం;
కచ్చి ఉఞ్ఛేన యాపేథ, కచ్చి మూలఫలా బహూ.

౨౦౯౦కచ్చి డంసా మకసా చ, అప్పమేవ సరీసపా;
వనే వాళమిగాకిణ్ణే, కచ్చి హింసా న విజ్జతీ”తి.

బోధిసత్తోపి తేన సద్ధిం పటిసన్థారం కరోన్తో ఆహ –

౨౦౯౧కుసలఞ్చేవ నో బ్రహ్మే, అథో బ్రహ్మే అనామయం;
అథో ఉఞ్ఛేన యాపేమ, అథో మూలఫలా బహూ.

౨౦౯౨అథో డంసా మకసా చ, అప్పమేవ సరీసపా;
వనే వాళమిగాకిణ్ణే, హింసా అమ్హం న విజ్జతి.

౨౦౯౩సత్త నో మాసే వసతం, అరఞ్ఞే జీవసోకినం;
ఇమమ్పి పఠమం పస్సామ, బ్రాహ్మణం దేవవణ్ణినం;
ఆదాయ వేళువం దణ్డం, అగ్గిహుత్తం కమణ్డలుం.

౨౦౯౪స్వాగతం తే మహాబ్రహ్మే, అథో తే అదురాగతం;
అన్తో పవిస భద్దన్తే, పాదే పక్ఖాలయస్సు తే.

౨౦౯౫తిణ్డుకాని పియాలాని, మధుకే కాసుమారియో;
ఫలాని ఖుద్దకప్పాని, భుఞ్జ బ్రహ్మే వరం వరం.

౨౦౯౬ఇదమ్పి పానీయం సీతం, ఆభతం గిరిగబ్భరా;
తతో పివ మహాబ్రహ్మే, సచే త్వం అభికఙ్ఖసీ”తి.

ఏవఞ్చ పన వత్వా మహాసత్తో “అయం బ్రాహ్మణో న అకారణేన ఇమం బ్రహారఞ్ఞం ఆగతో, ఆగమనకారణం పపఞ్చం అకత్వా పుచ్ఛిస్సామి న”న్తి చిన్తేత్వా ఇమం గాథమాహ –

౨౦౯౭అథ త్వం కేన వణ్ణేన, కేన వా పన హేతునా;
అనుప్పత్తో బ్రహారఞ్ఞం, తం మే అక్ఖాహి పుచ్ఛితో”తి.

తత్థ **వణ్ణేనా**తి కారణేన. **హేతునా**తి పచ్చయేన.

జూజకో ఆహ –

౨౦౯౮యథా వారివహో పూరో, సబ్బకాలం న ఖీయతి;
ఏవం తం యాచితాగచ్ఛిం, పుత్తే మే దేహి యాచితో”తి.

తత్థ **వారివహో**తి పఞ్చసు మహానదీసు ఉదకవాహో. **న ఖీయతీ**తి పిపాసితేహి ఆగన్త్వా హత్థేహిపి భాజనేహిపి ఉస్సిఞ్చిత్వా పివియమానో న ఖీయతి. **ఏవం తం యాచితాగచ్ఛి**న్తి త్వమ్పి సద్ధాయ పూరితత్తా ఏవరూపోయేవాతి

మఞ్ఞమానో అహం తం యాచితుం ఆగచ్ఛిం. **పుత్తే మే దేహి యాచితో**తి మయా యాచితో తవ పుత్తే మయ్హం దాసత్థాయ దేహీతి.

తం సుత్వా మహాసత్తో సోమనస్సజాతో పసారితహత్థే సహస్సత్థవికం ఠపేన్తో వియ పబ్బతపాదం ఉన్నాదేన్తో ఇమా గాథా ఆహ –

౨౦౯౯దదామి న వికమ్పామి, ఇస్సరో నయ బ్రాహ్మణ;
పాతో గతా రాజపుత్తీ, సాయం ఉఞ్ఛాతో ఏహితి.

౨౧౦౦ఏకరత్తిం వసిత్వాన, పాతో గచ్ఛసి బ్రాహ్మణ;
తస్సా న్హాతే ఉపఘాతే, అథ నే మాలధారినే.

౨౧౦౧ఏకరత్తిం వసిత్వాన, పాతో గచ్ఛసి బ్రాహ్మణ;
నానాపుప్ఫేహి సఞ్ఛన్నే, నానాగన్ధేహి భూసితే;
నానామూలఫలాకిణ్ణే, గచ్ఛ స్వాదాయ బ్రాహ్మణా”తి.

తత్థ **ఇస్సరో**తి త్వం మమ పుత్తానం ఇస్సరో సామికో హుత్వా ఏతే నయ, అపిచ ఖో పనేకం కారణం అత్థి. ఏతేసం మాతా రాజపుత్తీ ఫలాఫలత్థాయ పాతో గతా సాయం అరఞ్ఞతో ఆగమిస్సతి, తాయ ఆనీతాని మధురఫలాఫలాని భుఞ్జిత్వా ఇధేవ రానే అజ్జేకరత్తిం వసిత్వా పాతోవ దారకే గహేత్వా గమిస్ససి. **తస్సా న్హాతే**తి తాయ న్హాపితే. **ఉపఘాతే**తి సీసమ్హి ఉపసిఙ్ఘితే. **అథ నే మాలధారినే**తి అథ నే విచిత్రాయ మాలాయ అలఙ్కతే తం మాలం వహమానే. పాళిపోత్థకేసు పన “అథ నే మాలధారినో”తి లిఖితం, తస్సత్థో న విచారితో. **నానామూలఫలాకిణ్ణే**తి మగ్గే పాథేయ్యత్థాయ దిన్నేహి నానామూలఫలాఫలేహి ఆకిణ్ణే.

జూజకో ఆహ –

౨౧౦౨న వాసమభిరోచామి, గమనం మయ్హ రుచ్చతి;
అన్తరాయోపి మే అస్స, గచ్ఛఞ్ఞేవ రథేసభ.

౨౧౦౩న హేతా యాచయోగీ నం, అన్తరాయస్స కారియా;
ఇత్థియో మన్తం జానన్తి, సబ్బం గణ్హన్తి వామతో.

౨౧౦౪సద్ధాయ దానం దదతో, మాసం అదక్ఖి మాతరం;
అన్తరాయమ్పి సా కయిరా, గచ్ఛఞ్ఞేవ రథేసభ.

౨౧౦౫ఆమన్తయస్సు తే పుత్తే, మా తే మాతరమద్దసుం;
సద్ధాయ దానం దదతో, ఏవం పుఞ్ఞం పవడ్ఢతి.

౨౧౦౬ఆమన్తయస్సు తే పుత్తే, మా తే మాతరమద్దసుం;

మాదిసస్స ధనం దత్వా, రాజ సగ్గం గమిస్ససీ”తి.

తత్థ **న హేతా యాచయోగీ న**న్తి ఏత్థ నన్తి నిపాతమత్తం. ఇదం వుత్తం హోతి – మహారాజ, ఏతా ఇత్థియో చ నామ న హి యాచయోగీ, న యాచనాయ అనుచ్ఛవికా హోన్తి, కేవలం అన్తరాయస్స కారియా దాయకానం పుఞ్ఞన్తరాయం, యాచకానఞ్చ లాభన్తరాయం కరోన్తీతి. **ఇత్థియో మన్త**న్తి ఇత్థీ మాయం నామ జానన్తి. **వామతో**తి సబ్బం వామతో గణ్హన్తి, న దక్ఖిణతో. **సద్ధాయ దానం దదతో**తి కమ్మఞ్చ ఫలఞ్చ సద్దహిత్వా దానం దదతో. **మాస**న్తి మా ఏతేసం మాతరం అదక్ఖి. **కయిరా**తి కరేయ్య. **ఆమన్తయస్సూ**తి జానాపేహి, మయా సద్ధిం పేసేహీతి వదతి. **దదతో**తి దదన్తస్స.

వేస్సన్తరో ఆహ –

౨౧౦౭సచే త్వం నిచ్ఛసే దట్ఠుం, మమ భరియం పతిబ్బతం;

అయ్యకస్సపి దస్సేహి, జాలిం కణ్హాజినం చుభో.

౨౧౦౮ఇమే కుమారే దిస్వాన, మఞ్జుకే పియభాణినే;

పతీతో సుమనో విత్తో, బహుం దస్సతి తే ధన”న్తి.

తత్థ **అయ్యకస్సా**తి మయ్హం పితునో సఞ్జయమహారాజస్స ద్విన్నం కుమారానం అయ్యకస్స. **దస్సతి తే ధన**న్తి సో రాజా తుయ్హం బహుం ధనం దస్సతి.

జూజకో ఆహ –

౨౧౦౯అచ్ఛేదనస్స భాయామి, రాజపుత్త సుణోహి మే;

రాజదణ్డాయ మం దజ్జా, విక్కిణేయ్య హనేయ్య వా;

జినో ధనఞ్చ దాసే చ, గారయ్హస్స బ్రహ్మబన్ధుయా”తి.

తత్థ **అచ్ఛేదనస్సా**తి అచ్ఛిన్దిత్వా గహణస్స భాయామి. **రాజదణ్డాయ మం దజ్జా**తి “అయం బ్రాహ్మణో దారకచోరో, దణ్డమస్స దేథా”తి ఏవం దణ్డత్థాయ మం అమచ్చానం దదేయ్య. **గారయ్హస్స బ్రహ్మబన్ధుయా**తి కేవలం బ్రాహ్మణియావ గరహితబ్బో భవిస్సామీతి.

వేస్సన్తరో ఆహ –

౨౧౧౦ఇమే కుమారే దిస్వాన, మఞ్జుకే పియభాణినే;

ధమ్మే ఠితో మహారాజా, సివీనం రట్ఠవడ్ఢనో;

లద్ధా పీతిసోమనస్సం, బహుం దస్సతి తే ధన”న్తి.

జూజకో ఆహ –

౨౧౧౧నాహం తమ్పి కరిస్సామి, యం మం త్వం అనుసాససి;
దారకేవ అహం నేస్సం, బ్రాహ్మణ్యా పరిచారకే”తి.

తత్థ **దారకేవా**తి అలం మయ్హం అఞ్ఞేన ధనేన, అహం ఇమే దారకేవ అత్తనో బ్రాహ్మణియా పరిచారకే నేస్సామీతి.

తం తస్స ఫరుసవచనం సుత్వా దారకా భీతా పలాయిత్వా పిట్ఠిపణ్ణసాలం గన్త్వా తతోపి పలాయిత్వా గుమ్బగహనే నిలీయిత్వా తత్రాపి జూజకేనాగన్త్వా గహితా వియ అత్తానం సమ్పస్సమానా కమ్పన్తా కత్థచి ఠాతుం అసమత్థా ఇతో చితో చ ధావిత్వా చతురస్సపోక్ఖరణితీరం గన్త్వా దళ్హం వాకచీరం నివాసేత్వా ఉదకం ఓరుయ్హ పోక్ఖరపత్తం సీసే ఠపేత్వా ఉదకేన పటిచ్ఛన్నా హుత్వా అట్ఠంసు. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౧౧౨తతో కుమారా బ్యథితా, సుత్వా లుద్దస్స భాసితం;
తేన తేన పధావింసు, జాలీ కణ్హాజినా చుభో”తి.

జూజకోపి కుమారే అదిస్వా బోధిసత్తం అపసాదేసి “భో వేస్సన్తర, ఇదానేవ త్వం మయ్హం దారకే దత్వా మయా ‘నాహం జేతుత్తరనగరం గమిస్సామి, దారకే మమ బ్రాహ్మణియా పరిచారకే నేస్సామీ’తి వుత్తే ఇఙ్ఘితసఞ్ఞం దత్వా పుత్తే పలాపేత్వా అజానన్తో వియ నిసిన్నో, నత్థి మఞ్ఞే లోకస్మిం తయా సదిసో ముసావాదీ”తి. తం సుత్వా మహాసత్తో పకమ్పితచిత్తో హుత్వా “దారకా పలాతా భవిస్సన్తీ”తి చిన్తేత్వా “భో బ్రాహ్మణ, మా చిన్తయి, ఆనేస్సామి తే కుమారే”తి ఉట్ఠాయ పిట్ఠిపణ్ణసాలం గన్త్వా తేసం వనగహనం పవిట్ఠభావం ఞత్వా పదవలఞ్జానుసారేన పోక్ఖరణితీరం గన్త్వా ఉదకే ఓతిణ్ణపదం దిస్వా “కుమారా ఉదకం ఓరుయ్హ ఠితా భవిస్సన్తీ”తి ఞత్వా “తాత, జాలీ”తి పక్కోసన్తో ఇమం గాథాద్వయమాహ –

౨౧౧౩ఏహి తాత పియపుత్త, పూరేథ మమ పారమిం;
హదయం మేభిసిఞ్చేథ, కరోథ వచనం మమ.

౨౧౧౪యానా నావా చ మే హోథ, అచలా భవసాగరే;
జాతిపారం తరిస్సామి, సన్తారేస్సం సదేవక”న్తి.

కుమారో పితు వచనం సుత్వా “బ్రాహ్మణో మం యథారుచి కరోతు, పితరా సద్ధిం ద్వే కథా న కథేస్సామీ”తి సీసం నీహరిత్వా పోక్ఖరపత్తాని వియూహిత్వా ఉదకా ఉత్తరిత్వా మహాసత్తస్స దక్ఖిణపాదే నిపతిత్వా గోప్ఫకసన్ధిం దళ్హం గహేత్వా పరోది. అథ నం మహాసత్తో ఆహ “తాత, భగినీ తే కుహి”న్తి. “తాత, ఇమే సత్తా నామ భయే ఉప్పన్నే అత్తానమేవ రక్ఖన్తీ”తి. అథ మహాసత్తో “పుత్తేహి మే కతికా కతా భవిస్సతీ”తి ఞత్వా “ఏహి అమ్మ కణ్హే”తి పక్కోసన్తో గాథాద్వయమాహ –

౨౧౧౫ఏహి అమ్మ పియధీతి, పూరేథ మమ పారమిం;
హదయం మేభిసిఞ్చేథ, కరోథ వచనం మమ.

౨౧౧౬యానా నావా చ మే హోథ, అచలా భవసాగరే;
జాతిపారం తరిస్సామి, ఉద్ధరిస్సం సదేవక”న్తి.

సాపి “పితరా సద్ధిం ద్వే కథా న కథేస్సామీ”తి తథేవ ఉదకా ఉత్తరిత్వా మహాసత్తస్స వామపాదే నిపతిత్వా గోప్ఫకసన్ధిం దళ్హం గహేత్వా పరోది. తేసం అస్సూని మహాసత్తస్స ఫుల్లపదుమవణ్ణే పాదపిట్ఠే పతన్తి. తస్స అస్సూని తేసం సువణ్ణఫలకసదిసాయ పిట్ఠియా పతన్తి. అథ మహాసత్తో కుమారే ఉట్ఠాపేత్వా అస్సాసేత్వా “తాత, జాలి కిం త్వం మమ దానవిత్తకభావం న జానాసి, అజ్ఝాసయం మే, తాత, మత్థకం పాపేహీ”తి వత్వా గోణే అగ్ఘాపేన్తో వియ తత్థేవ ఠితో కుమారే అగ్ఘాపేసి. సో కిర పుత్తం ఆమన్తేత్వా ఆహ “తాత, జాలి త్వం భుజిస్సో హోతుకామో బ్రాహ్మణస్స నిక్ఖసహస్సం దత్వా భుజిస్సో భవేయ్యాసి, భగినీ ఖో పన తే ఉత్తమరూపధరా, కోచి నీచజాతికో బ్రాహ్మణస్స కిఞ్చిదేవ ధనం దత్వా తవ భగినిం భుజిస్సం కత్వా జాతిసమ్భేదం కరేయ్య, అఞ్ఞత్రరఞ్ఞో సబ్బసతదాయకో నామ నత్థి, తస్మా భగినీ తే భుజిస్సా హోతుకామా బ్రాహ్మణస్స దాససతం దాసీసతం హత్థిసతం అస్ససతం ఉసభసతం నిక్ఖసతన్తి ఏవం సబ్బసతాని దత్వా భుజిస్సా హోతూ”తి ఏవం కుమారే అగ్ఘాపేత్వా సమస్సాసేత్వా అస్సమపదం గన్త్వా కమణ్డలునా ఉదకం గహేత్వా “ఏహి వత, భో బ్రాహ్మణా”తి ఆమన్తేత్వా సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణస్స పచ్చయో హోతూతి పత్థనం కత్వా ఉదకం పాతేత్వా “అమ్భో బ్రాహ్మణ, పుత్తేహి మే సతగుణేన సహస్సగుణేన సతసహస్సగుణేన సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణమేవ పియతర”న్తి పథవిం ఉన్నాదేన్తో బ్రాహ్మణస్స పియపుత్తదానం అదాసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౧౧౭తతో కుమారే ఆదాయ, జాలిం కణ్హాజినం చుభో;
బ్రాహ్మణస్స అదా దానం, సివీనం రట్ఠవడ్ఢనో.

౨౧౧౮తతో కుమారే ఆదాయ, జాలిం కణ్హాజినం చుభో;
బ్రాహ్మణస్స అదా విత్తో, పుత్తకే దానముత్తమం.

౨౧౧౯తదాసి యం భింసనకం, తదాసి లోమహంసనం;
యం కుమారే పదిన్నమ్హి, మేదనీ సమ్పకమ్పథ.

౨౧౨౦తదాసి యం భింసనకం, తదాసి లోమహంసనం;
యం పఞ్జలికతో రాజా, కుమారే సుఖవచ్ఛితే;
బ్రాహ్మణస్స అదా దానం, సివీనం రట్ఠవడ్ఢనో”తి.

తత్థ **విత్తో**తి పీతిసోమనస్సజాతో హుత్వా. **తదాసి యం భింసనక**న్తి తదా దానతేజేన ఉన్నదన్తీ మహాపథవీ చతునహుతాధికద్వియోజనసతసహస్సబహలా మత్తవారణో వియ గజ్జమానా కమ్పి, సాగరో సఙ్ఖుభి. సినేరుపబ్బతరాజా సుసేదితవేత్తఙ్కురో వియ ఓనమిత్వా వఙ్కపబ్బతాభిముఖో అట్ఠాసి. సక్కో దేవరాజా అప్ఫోటేసి, మహాబ్రహ్మా సాధుకారమదాసి. యావ బ్రహ్మలోకా ఏకకోలాహలం అహోసి. పథవిసద్దేన దేవో గజ్జన్తో ఖణికవస్సం వస్సి, అకాలవిజ్జులతా నిచ్ఛరింసు. హిమవన్తవాసినో సీహాదయో సకలహిమవన్తం ఏకనిన్నాదం కరింసూతి ఏవరూపం భింసనకం అహోసి. పాళియం పన “మేదనీ సమ్పకమ్పథా”తి ఏత్తకమేవ వుత్తం . **యన్తి** యదా. **సుఖవచ్ఛితే**తి సుఖవసితే సుఖసంవడ్ఢితే. **అదా దాన**న్తి అమ్భో బ్రాహ్మణ, పుత్తేహి మే సతగుణేన సహస్సగుణేన సతసహస్సగుణేన సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణమేవ పియతరన్తి తస్సత్థాయ అదాసి.

మహాసత్తో దానం దత్వా “సుదిన్నం వత మే దాన”న్తి పీతిం ఉప్పాదేత్వా కుమారే ఓలోకేన్తోవ అట్ఠాసి. జూజకోపి వనగుమ్బం పవిసిత్వా వల్లిం దన్తేహి ఛిన్దిత్వా ఆదాయ కుమారస్స దక్ఖిణహత్థం కుమారికాయ వామహత్థేన సద్ధిం ఏకతో బన్ధిత్వా తమేవ వల్లికోటిం గహేత్వా పోథయమానో పాయాసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౧౨౧ తతో సో బ్రాహ్మణో లుద్దో, లతం దన్తేహి ఛిన్దియ;
లతాయ హత్థే బన్ధిత్వా, లతాయ అనుమజ్జథ.

౨౧౨౨ తతో సో రజ్జుమాదాయ, దణ్డఞ్చాదాయ బ్రాహ్మణో;
ఆకోటయన్తో తే నేతి, సివిరాజస్స పేక్ఖతో”తి.

తత్థ **సివిరాజస్సా**తి వేస్సన్తరస్స.

తేసం పహటపహటట్ఠానే ఛవి ఛిజ్జతి, లోహితం పగ్ఘరతి. పహరణకాలే అఞ్ఞమఞ్ఞస్స పిట్ఠిం దదన్తి. అథేకస్మిం విసమట్ఠానే బ్రాహ్మణో పక్ఖలిత్వా పతి. కుమారానం ముదుహత్థేహి బద్ధవల్లి గళిత్వా గతా. తే రోదమానా పలాయిత్వా మహాసత్తస్స సన్తికం ఆగమంసు. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౧౨౩ తతో కుమారా పక్కాముం, బ్రాహ్మణస్స పముఞ్చియ;
అస్సుపుణ్ణేహి నేత్తేహి, పితరం సో ఉదిక్ఖతి.

౨౧౨౪ వేధమస్సత్థపత్తంవ, పితు పాదాని వన్దతి;
పితు పాదాని వన్దిత్వా, ఇదం వచనమబ్రవి.

౨౧౨౫ అమ్మా చ తాత నిక్ఖన్తా, త్వఞ్చ నో తాత దస్ససి;
యావ అమ్మమ్పి పస్సేము, అథ నో తాత దస్ససి.

౨౧౨౬ అమ్మా చ తాత నిక్ఖన్తా, త్వఞ్చ నో తాత దస్ససి;
మా నో త్వం తాత అదదా, యావ అమ్మాపి ఏతు నో;
తదాయం బ్రాహ్మణో కామం, విక్కిణాతు హనాతు వా.

౨౧౨౭ బలఙ్కపాదో అన్ధనఖో, అథో ఓవద్ధపిణ్డికో;
దీఘుత్తరోట్ఠో చపలో, కళారో భగ్గనాసకో.

౨౧౨౮ కుమ్భోదరో భగ్గపిట్ఠి, అథో విసమచక్ఖుకో;
లోహమస్సు హరితకేసో, వలీనం తిలకాహతో.

౨౧౨౯ పిఙ్గలో చ వినతో చ, వికటో చ బ్రహా ఖరో;
అజినాని చ సన్నద్ధో, అమనుస్సో భయానకో.

౨౧౩౦‘మనుస్సో ఉదాహు యక్ఖో, మంసలోహితభోజనో;
గామా అరఞ్ఞమాగమ్మ, ధనం తం తాత యాచతి.

౨౧౩౧‘నీయమానే పిసాచేన, కిం ను తాత ఉదిక్ఖసి;
అస్మా నూన తే హదయం, ఆయసం దళ్హబన్ధనం.

౨౧౩౨యో నో బద్ధే న జానాసి, బ్రాహ్మణేన ధనేసినా;
అచ్చాయికేన లుద్దేన, యో నో గావోవ సుమ్భతి.

౨౧౩౩‘ఇధేవ అచ్ఛతం కణ్హా, న సా జానాతి కిస్మిఞ్చి;
మిగీవ ఖీరసమ్మత్తా, యూథా హీనా పకన్దతీ’’తి.

తత్థ **ఉదిక్ఖతీ**తి నో పితు సన్తికం గన్త్వా కమ్పమానో ఓలోకేతి. **వేధన్తి** వేధమానో. **త్వఞ్చ నో తాత, దస్ససీ**తి త్వఞ్చ అమ్హే తాయ అనాగతాయ ఏవ బ్రాహ్మణస్స దదాసి, ఏవం మా కరి, అధివాసేహి త్వం తావ. యావ అమ్మం పస్సేము, అథ నో తాయ దిట్ఠకాలే త్వం పున దస్ససి. **విక్కిణాతు హనాతు వా**తి తాత, అమ్మాయ ఆగతకాలే ఏస అమ్హే విక్కిణాతు వా హనతు వా. యం ఇచ్ఛతి, తం కరోతు. అపిచ ఖో పనేస కక్ఖళో ఫరుసో, అట్ఠారసహి పురిసదోసేహి సమన్నాగతోతి అట్ఠారస పురిసదోసే కథేసి.

తత్థ **బలఙ్కపాదో**తి పత్థటపాదో. **అన్ధనఖో**తి పూతినఖో. **ఓవద్ధపిణ్డికో**తి హేట్ఠాగలితపిణ్డికమంసో. **దీఘుత్తరోట్ఠో**తి ముఖం పిదహిత్వా ఠితేన దీఘేన ఉత్తరోట్ఠేన సమన్నాగతో. **చపలో**తి పగ్ఘరితలాలో. **కళారో**తి సూకరదాఠాహి వియ నిక్ఖన్తదన్తేహి సమన్నాగతో . **భగ్గనాసకో**తి భగ్గాయ విసమాయ నాసాయ సమన్నాగతో. **లోహమస్సూ**తి తమ్బలోహవణ్ణమస్సు. **హరితకేసో**తి సువణ్ణవణ్ణవిరూళ్హకేసో. **వలీనన్తి** సరీరచమ్మమస్స వలిగ్గహితం. **తిలకాహతో**తి కాళతిలకేహి పరికిణ్ణో. **పిఙ్గలో**తి నిబ్బిద్ధపిఙ్గలో బిళారక్ఖిసదిసేహి అక్ఖీహి సమన్నాగతో. **వినతో**తి కటియం పిట్ఠియం ఖన్ధేతి తీసు ఠానేసు వఙ్కో. **వికటో**తి వికటపాదో. “అబద్ధసన్ధీ”తిపి వుత్తం, “కటకటా”తి విరవన్తేహి అట్ఠిసన్ధీహి సమన్నాగతో. **బ్రహా**తి దీఘో. **అమనుస్సో**తి న మనుస్సో, మనుస్సవేసేన విచరన్తోపి యక్ఖో ఏస. **భయానకో**తి అతివియ భింసనకో.

మనుస్సో ఉదాహు యక్ఖోతి తాత, సచే కోచి ఇమం బ్రాహ్మణం దిస్వా ఏవం పుచ్ఛేయ్య “మనుస్సోయం బ్రాహ్మణో, ఉదాహు యక్ఖో”తి. “న మనుస్సో, అథ ఖో మంసలోహితభోజనో యక్ఖో”తి వత్తుం యుత్తం. **ధనం తం తాత యాచతీ**తి తాత, ఏస అమ్హాకం మంసం ఖాదితుకామో తుమ్హే పుత్తధనం యాచతి. **ఉదిక్ఖసీ**తి అజ్ఝుపేక్ఖసి. **అస్మా నూన తే హదయన్తి** తాత, మాతాపితూనం హదయం నామ పుత్తేసు ముదుకం హోతి, పుత్తానం దుక్ఖం న సహతి, త్వం అజానన్తో వియ అచ్ఛసి, తవ పన హదయం పాసాణో వియ మఞ్ఞే, అథ వా **ఆయసం దళ్హబన్ధనం.** తేన అమ్హాకం ఏవరూపే దుక్ఖే ఉప్పన్నే న రుజతి.

న జానాసీతి అజానన్తో వియ అచ్ఛసి. **అచ్చాయికేన లుద్దేనా**తి అతివియ లుద్దేన పమాణాతిక్కన్తేన. **యో నో**తి బ్రాహ్మణేన నో అమ్హే కనిట్ఠభాతికే బద్ధే బన్ధితే యో త్వం న జానాసి. **సుమ్భతీ**తి పోథేతి. **ఇధేవ అచ్ఛతన్తి** తాత, అయం కణ్హాజినా కిఞ్చి దుక్ఖం న జానాతి. యథా నామ ఖీరసమ్మత్తా మిగపోతికా యూథా పరిహీనా మాతరం అపస్సన్తీ ఖీరత్థాయ

కన్దతి, ఏవం అమ్మం అపస్సన్తీ కన్దిత్వా సుస్సిత్వా మరిస్సతి, తస్మా మంయేవ బ్రాహ్మణస్స దేహి, అహం గమిస్సామి, అయం కణ్హాజినా ఇధేవ హోతూతి.

ఏవం వుత్తేపి మహాసత్తో న కిఞ్చి కథేతి. తతో కుమారో మాతాపితరో ఆరబ్భ పరిదేవన్తో ఆహ –

౨౧౩౪న మే ఇదం తథా దుక్ఖం, లబ్భా హి పుమునా ఇదం;
యఞ్చ అమ్మం న పస్సామి, తం మే దుక్ఖతరం ఇతో.

౨౧౩౫న మే ఇదం తథా దుక్ఖం, లబ్భా హి పుమునా ఇదం;
యఞ్చ తాతం న పస్సామి, తం మే దుక్ఖతరం ఇతో.

౨౧౩౬సా నూన కపణా అమ్మా, చిరరత్తాయ రుచ్ఛతి;
కణ్హాజినం అపస్సన్తీ, కుమారిం చారుదస్సనిం.

౨౧౩౭సో నూన కపణో తాతో, చిరరత్తాయ రుచ్ఛతి;
కణ్హాజినం అపస్సన్తో, కుమారిం చారుదస్సనిం.

౨౧౩౮సా నూన కపణా అమ్మా, చిరం రుచ్ఛతి అస్సమే;
కణ్హాజినం అపస్సన్తీ, కుమారిం చారుదస్సనిం.

౨౧౩౯సో నూన కపణో తాతో, చిరం రుచ్ఛతి అస్సమే;
కణ్హాజినం అపస్సన్తో, కుమారిం చారుదస్సనిం.

౨౧౪౦సా నూన కపణా అమ్మా, చిరరత్తాయ రుచ్ఛతి;
అడ్ఢరత్తే వ రత్తే వా, నదీవ అవసుచ్ఛతి.

౨౧౪౧సో నూన కపణో తాతో, చిరరత్తాయ రుచ్ఛతి;
అడ్ఢరత్తే వ రత్తే వా, నదీవ అవసుచ్ఛతి.

౨౧౪౨ఇమే తే జమ్బుకా రుక్ఖా, వేదిసా సిన్దువారకా;
వివిధాని రుక్ఖజాతాని, తాని అజ్జ జహామసే.

౨౧౪౩అస్సత్థా పనసా చేమే, నిగ్రోధా చ కపిత్థనా;
వివిధాని ఫలజాతాని, తాని అజ్జ జహామసే.

౨౧౪౪ఇమే తిట్ఠన్తి ఆరామా, అయం సీతూదకా నదీ;
యత్థస్సు పుబ్బే కీళామ, తాని అజ్జ జహామసే.

౨౧౪౫వివిధాని పుప్ఫజాతాని, అస్మిం ఉపరిపబ్బతే;
యానస్సు పుబ్బే ధారేమ, తాని అజ్జ జహామసే.

౨౧౪౬వివిధాని ఫలజాతాని, అస్మిం ఉపరిపబ్బతే;
యానస్సు పుబ్బే భుఞ్జామ, తాని అజ్జ జహామసే.

౨౧౪౭ఇమే నో హత్థికా అస్సా, బలిబద్దా చ నో ఇమే;
యేహిస్సు పుబ్బే కీళామ, తాని అజ్జ జహామసే”తి.

తత్థ **పుమునాతి** భవే విచరన్తేన పురిసేన. **లబ్భాతి** లభితబ్బం. **తం మే దుక్ఖతరం ఇతోతి** యం మే అమ్మం పస్సితుం అలభన్తస్స దుక్ఖం, తం ఇతో పోథనదుక్ఖతో సతగుణేన సహస్సగుణేన సతసహస్సగుణేన దుక్ఖతరం. **రుచ్ఛతీతి** రోదిస్సతి. **అడ్ఢరత్తే వ రత్తే వాతి** అడ్ఢరత్తే వా సకలరత్తే వా అమ్హే సరిత్వా చిరం రోదిస్సతి. **అవసుచ్ఛతీతి** అప్పోదకా కున్నదీ అవసుస్సతి. యథా సా ఖిప్పమేవ సుస్సతి, ఏవం అరుణే ఉగ్గచ్ఛన్తేయేవ సుస్సిత్వా మరిస్సతీతి అధిప్పాయేనేవమాహ. **వేదిసాతి** ఓలమ్బనసాఖా. **తానీతి** యేసం నో మూలపుప్ఫఫలాని గణ్హన్తేహి చిరం కీళితం, తాని అజ్జ ఉభోపి మయం జహామ. **హత్థికాతి** తాతేన అమ్హాకం కీళనత్థాయ కతా హత్థికా.

తం ఏవం పరిదేవమానమేవ సద్ధిం భగినియా జూజకో ఆగన్త్వా పోథేన్తో గహేత్వా పక్కామి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౧౪౮నీయమానా కుమారా తే, పితరం ఏతదబ్రవుం;
అమ్మం ఆరోగ్యం వజ్జాసి, త్వఞ్చ తాత సుఖీ భవ.

౨౧౪౯ఇమే నో హత్థికా అస్సా, బలిబద్దా చ నో ఇమే;
తాని అమ్మాయ దజ్జేసి, సోకం తేహి వినేస్సతి.

౨౧౫౦ఇమే నో హత్థికా అస్సా, బలిబద్దా చ నో ఇమే;
తాని అమ్మా ఉదిక్ఖన్తీ, సోకం పటివినేస్సతీ”తి.

తదా బోధిసత్తస్స పుత్తే ఆరబ్భ బలవసోకో ఉప్పజ్జి, హదయమంసం ఉణ్హం అహోసి. సో కేసరసీహేన గహితమత్తవారణో వియ రాహుముఖం పవిట్ఠచన్దో వియ చ కమ్పమానో సకభావేన సణ్ఠాతుం అసక్కోన్తో అస్సుపుణ్ణేహి నేత్తేహి పణ్ణసాలం పవిసిత్వా కలునం పరిదేవి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౧౫౧తతో వేస్సన్తరో రాజా, దానం దత్వాన ఖత్తియో;
పణ్ణసాలం పవిసిత్వా, కలునం పరిదేవయీ”తి.

తతో పరా మహాసత్తస్స విలాపగాథా హోన్తి –

౨౧౩౨. కం న్వజ్జ ఛాతా తసితా, ఉపరుచ్ఛన్తి దారకా;
సాయం సంవేసనాకాలే, కో నే దస్సతి భోజనం.

౨౧౩౩. కం న్వజ్జ ఛాతా తసితా, ఉపరుచ్ఛన్తి దారకా;
సాయం సంవేసనాకాలే, ‘అమ్మా ఛాతమ్హ దేథ నో’.

౨౧౩౪. కథం ను పథం గచ్ఛన్తి, పత్తికా అనుపాహనా;
సన్తా సూనేహి పాదేహి, కో నే హత్థే గహేస్సతి.

౨౧౩౫. కథం ను సో న లజ్జేయ్య, సమ్ముఖా పహరం మమ;
అదూసకానం పుత్తానం, అలజ్జీ వత బ్రాహ్మణో.

౨౧౩౬. యోపి మే దాసిదాసస్స, అఞ్ఞో వా పన పేసియో;
తస్సాపి సువిహీనస్స, కో లజ్జీ పహరిస్సతి.

౨౧౩౭. వారిజస్సేవ మే సతో, బద్ధస్స కుమినాముఖే;
అక్కోసతి పహరతి, పియే పుత్తే అపస్సతో”తి.

తత్థ **కం న్వజ్జాతి** కం ను అజ్జ. **ఉపరుచ్ఛన్తీతి** సట్ఠియోజనమగ్గం గన్త్వా ఉపరోదిస్సన్తి. **సంవేసనాకాలేతి** మహాజనస్స పరివేసనాకాలే. **కోనే దస్సతీతి** కో నేసం భోజనం దస్సతి. **కథం ను పథం గచ్ఛన్తీతి** కథం ను సట్ఠియోజనమగ్గం గమిస్సన్తి. **పత్తికాతి** హత్థియానాదీహి విరహితా. **అనుపాహనాతి** ఉపాహనమత్తేనపి వియుత్తా సుఖుమాలపాదా. **గహేస్సతీతి** కిలమథవినోదనత్థాయ కో గణ్హిస్సతి. **దాసిదాసస్సాతి** దాసియా దాసో అస్స. **అఞ్ఞో వా పన పేసియోతి** తస్సపి దాసో, తస్సపి దాసోతి ఏవం దాసపతిదాసపరమ్పరాయ “యో మయ్హం చతుత్థో పేసియో పేసనకారకో అస్స, తస్స ఏవం సువిహీనస్సపి అయం వేస్సన్తరస్స దాసపతిదాసో”తి ఞత్వా. **కో లజ్జీతి** కో లజ్జాసమ్పన్నో పహరేయ్య, యుత్తం ను ఖో తస్స నిల్లజ్జస్స మమ పుత్తే పహరితున్తి. **వారిజస్సేవాతి** కుమినాముఖే బద్ధస్స మచ్ఛస్సేవ సతో మమ. **అపస్సతోతి అ**-కారో నిపాతమత్తో, పస్సన్తస్సేవ పియపుత్తే అక్కోసతి చేవ పహరతి చ, అహో వత దారుణోతి.

అథస్స కుమారేసు సినేహేన ఏవం పరివితక్కో ఉదపాది “అయం బ్రాహ్మణో మమ పుత్తే అతివియ విహేఠేతి, సోకం సన్ధారేతుం న సక్కోమి, బ్రాహ్మణం అనుబన్ధిత్వా జీవితక్ఖయం పాపేత్వా ఆనేస్సామి తే కుమారే”తి . తతో “అట్ఠానమేతం కుమారానం పీళనం అతిదుక్ఖన్తి దానం దత్వా పచ్ఛానుతప్పం నామ సతం ధమ్మో న హోతీ”తి చిన్తేసి. తదత్థజోతనా ఇమా ద్వే పరివితక్కగాథా నామ హోన్తి –

౨౧౩౮. అదు చాపం గహేత్వాన, ఖగ్గం బన్ధియ వామతో;
ఆనేస్సామి సకే పుత్తే, పుత్తానఞ్హి వధో దుఖో.

౨౧౩౯. అట్ఠానమేతం దుక్ఖరూపం, యం కుమారా విహఞ్ఞరే;

సతఞ్చ ధమ్మమఞ్ఞాయ, కో దత్వా అనుతప్పతీ”తి.

తత్థ **సత**న్తి పుబ్బబోధిసత్తానం పవేణిధమ్మం.

సో కిర తస్మిం ఖణే బోధిసత్తానం పవేణిం అనుస్సరి. తతో “సబ్బబోధిసత్తానం ధనపరిచ్చాగం , అఙ్గపరిచ్చాగం , పుత్తపరిచ్చాగం, భరియపరిచ్చాగం, జీవితపరిచ్చాగన్తి ఇమే పఞ్చ మహాపరిచ్చాగే అపరిచ్చజిత్వా బుద్ధభూతపుబ్బో నామ నత్థి. అహమ్పి తేసం అబ్భన్తరో హోమి, మయాపి పియపుత్తధీతరో అదత్వా న సక్కా బుద్ధేన భవితు”న్తి చిన్తేత్వా “కిం త్వం వేస్సన్తర పరేసం దాసత్థాయ దిన్నపుత్తానం దుక్ఖభావం న జానాసి, యేన బ్రాహ్మణం అనుబన్ధిత్వా జీవితక్ఖయం పాపేస్సామీతి సఞ్ఞం ఉప్పాదేసి, దానం దత్వా పచ్ఛానుతప్పో నామ తవ నానురూపో”తి ఏవం అత్తానం పరిభాసిత్వా “సచేపి ఏసో కుమారే మారేస్సతి, దిన్నకాలతో పట్ఠాయ మమ న కిఞ్చి హోతీ”తి దళ్హసమాదానం అధిట్ఠాయ పణ్ణసాలతో నిక్ఖమిత్వా పణ్ణసాలద్వారే పాసాణఫలకే కఞ్చనపటిమా వియ నిసీది. జూజకోపి బోధిసత్తస్స సమ్ముఖే కుమారే పోథేత్వా నేతి. తతో కుమారో విలపన్తో ఆహ –

౨౧౬౦సచ్చం కిరేవమాహంసు, నరా ఏకచ్చియా ఇధ;
యస్స నత్థి సకా మాతా, యథా నత్థి తథేవ సో.

౨౧౬౧ఏహి కణ్హే మరిస్సామ, నత్థత్థో జీవితేన నో;
దిన్నమ్హాతి జనిన్దేన, బ్రాహ్మణస్స ధనేసినో;
అచ్చాయికస్స లుద్దస్స, యో నో గావోవ సుమ్భతి.

౨౧౬౨ఇమే తే జమ్బుకా రుక్ఖా, వేదిసా సిన్దువారకా;
వివిధాని రుక్ఖజాతాని, తాని కణ్హే జహామసే.

౨౧౬౩అస్సత్థా పనసా చేమే, నిగ్రోధా చ కపిత్థనా;
వివిధాని ఫలజాతాని, తాని కణ్హే జహామసే.

౨౧౬౪ఇమే తిట్ఠన్తి ఆరామా, అయం సీతూదకా నదీ;
యత్థస్సు పుబ్బే కీళామ, తాని కణ్హే జహామసే.

౨౧౬౫వివిధాని పుప్ఫజాతాని, అస్మిం ఉపరిపబ్బతే;
యానస్సు పుబ్బే ధారేమ, తాని కణ్హే జహామసే.

౨౧౬౬వివిధాని ఫలజాతాని, అస్మిం ఉపరిపబ్బతే;
యానస్సు పుబ్బే భుఞ్జామ, తాని కణ్హే జహామసే.

౨౧౬౭ఇమే నో హత్థికా అస్సా, బలిబద్దా చ నో ఇమే;

యేహిస్సు పుబ్బే కీళామ, తాని కణ్హే జహామసే”తి.

తత్థ **యస్సా**తి యస్స సన్తికే సకా మాతా నత్థి. పితా అత్థి, యథా నత్థియేవ.

పున బ్రాహ్మణో ఏకస్మిం విసమట్ఠానే పక్ఖలిత్వా పతి. తేసం హత్థతో బన్ధనవల్లి ముచ్చిత్వా గతా. తే పహటకుక్కుటా వియ కమ్పన్తా పలాయిత్వా ఏకవేగేనేవ పితు సన్తికం ఆగమింసు. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౧౬౮నీయమానా కుమారా తే, బ్రాహ్మణస్స పముఞ్చియ;
తేన తేన పధావింసు, జాలీ కణ్హాజినా చుభో”తి.

తత్థ **తేన తేనా**తి తేన ముత్తఖణేన యేన దిసాభాగేన తేసం పితా అత్థి, తేన పధావింసు, పధావిత్వా పితు సన్తికఞ్ఞేవ ఆగమింసూతి అత్థో.

జూజకో వేగేనుట్ఠాయ వల్లిదణ్డహత్థో కప్పుట్ఠానగ్గి వియ అవత్థరన్తో ఆగన్త్వా “అతివియ పలాయితుం ఛేకా తుమ్హే”తి హత్థే బన్ధిత్వా పున నేసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౧౬౯తతో సో రజ్జుమాదాయ, దణ్డఞ్చాదాయ బ్రాహ్మణో;
ఆకోటయన్తో తే నేతి, సివిరాజస్స పేక్ఖతో”తి.

ఏవం నీయమానేసు కణ్హాజినా నివత్తిత్వా ఓలోకేన్తీ పితరా సద్ధిం సల్లపి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౧౭౦తం తం కణ్హాజినావోచ, అయం మం తాత బ్రాహ్మణో;
లట్ఠియా పటికోటేతి, ఘరే జాతంవ దాసియం.

౨౧౭౧న చాయం బ్రాహ్మణో తాత, ధమ్మికా హోన్తి బ్రాహ్మణా;
యక్ఖో బ్రాహ్మణవణ్ణేన, ఖాదితుం తాత నేతి నో;
నీయమానే పిసాచేన, కిం ను తాత ఉదిక్ఖసీ”తి.

తత్థ **త**న్తి తం పస్సమానం నిసిన్నం పితరం సివిరాజానం. **దాసియ**న్తి దాసికం. **ఖాదితు**న్తి ఖాదనత్థాయ అయం నో గిరిద్వారం అసమ్పత్తేయేవ ఉభోహి చక్ఖూహి రత్తలోహితబిన్దుం పగ్ఘరన్తేహి ఖాదిస్సామీతి నేతి, త్వఞ్చ ఖాదితుం వా పచితుం వా నీయమానే కిం అమ్హే ఉదిక్ఖసి, సబ్బదా సుఖితో హోహీతి పరిదేవి.

దహరకుమారికాయ విలపన్తియా కమ్పమానాయ గచ్ఛన్తియా మహాసత్తస్స బలవసోకో ఉప్పజ్జి, హదయవత్థు ఉణ్హం అహోసి. నాసికాయ అప్పహోన్తియా ముఖేన ఉణ్హే అస్సాసపస్సాసే విస్సజ్జేసి. అస్సూని లోహితబిన్దూని హుత్వా నేత్తేహి నిక్ఖమింసు. సో “ఇదం ఏవరూపం దుక్ఖం సినేహదోసేన జాతం, న అఞ్ఞేన కారణేన. సినేహం అకత్వా మజ్ఝత్తేనేవ భవితబ్బ”న్తి తథారూపం సోకం అత్తనో ఞాణబలేన వినోదేత్వా పకతినిసిన్నాకారేనేవ నిసీది. గిరిద్వారం అసమ్పత్తాయేవ కుమారికా విలపన్తీ అగమాసి.

౨౧౬౨. ఇమే నో పాదకా దుక్ఖా, దీఘో చద్ధా సుదుగ్గమో;

నీచే చోలమ్బతే సూరియో, బ్రాహ్మణో చ ధారేతి నో.

౨౧౬౩. ‘ఓకన్దామసే భూతాని, పబ్బతాని వనాని చ;

సరస్సే సిరసా వన్దామ, సుపతిత్థే చ ఆపకే.

౨౧౬౪. తిణలతాని ఓసధ్యో, పబ్బతాని వనాని చ;

అమ్మం ఆరోగ్యం వజ్జాథ, అయం నో నేతి బ్రాహ్మణో.

౨౧౬౫. వజ్జన్తు భోన్తో అమ్మఇచ్చ, మద్దిం అస్మాక మాతరం;

సచే అనుపతితుకామాసి, ఖిప్పం అనుపతియాసి నో.

౨౧౬౬. ‘అయం ఏకపదీ ఏతి, ఉజుం గచ్ఛతి అస్సమం;

తమేవానుపతేయ్యాసి, అపి పస్సేసి నే లహుం.

౨౧౬౭. ‘అహో వత రే జటినీ, వనమూలఫలహారికే;

సుఞ్ఞం దిస్వాన అస్సమం, తం తే దుక్ఖం భవిస్సతి.

౨౧౬౮. అతివేలం ను అమ్మాయ, ఉఞ్ఛా లద్ధో అనప్పకో;

యా నో బద్ధే న జానాసి, బ్రాహ్మణేన ధనేసినా.

౨౧౬౯. ‘అచ్చాయికేన లుద్దేన, యో నో గావోవ సుమ్భతి;

అపజ్జ అమ్మం పస్సేము, సాయం ఉఞ్ఛాతో ఆగతం.

౨౧౭౦. దజ్జా అమ్మా బ్రాహ్మణస్స, ఫలం ఖుద్దేన మిస్సితం;

తదాయం అసితో ధాతో, న బాళ్హం ధారయేయ్య నో.

౨౧౭౧. సూనా చ వత నో పాదా, బాళ్హం ధారేతి బ్రాహ్మణో;

ఇతి తత్థ విలపింసు, కుమారా మాతుగిద్ధినో”తి.

తత్థ **పాదకా**తి ఖుద్దకపాదా. **ఓకన్దామసే**తి అవకన్దామ, అపచితిం నీచవుత్తిం దస్సేన్తా జానాపేమ. **సరస్సే**తి ఇమస్స పదుమసరస్స పరిగ్గాహకానేవ నాగకులాని సిరసా వన్దామ. **సుపతిత్థే చ ఆపకే**తి సుపతిత్థాయ నదియా అధివత్థా దేవతాపి వన్దామ. **తిణలతానీ**తి తిణాని చ ఓలమ్బకలతాయో చ. **ఓసధ్యో**తి ఓసధియో. సబ్బత్థ అధివత్థా దేవతా సన్ధాయేవమాహ. **అనుపతితుకామాసీ**తి సచేపి సా అమ్హాకం పదానుపదం ఆగన్తుకామాసి. **అపి పస్సేసి నే లహు**న్తి అపి నామ ఏతాయ ఏకపదియా అనుపతమానా పుత్తకే తే లహుం పస్సేయ్యాసీతి ఏవం తం వదేయ్యాథాతి. **జటినీ**తి బద్ధజటం ఆరబ్భ మాతరం పరమ్ముఖాలపనేన ఆలపన్తీ ఆహ. **అతివేల**న్తి పమాణాతిక్కన్తం కత్వా. **ఉఞ్ఛా**తి ఉఞ్ఛాచరియాయ . **ఫల**న్తి

వనమూలఫలాఫలం. **ఖుద్దేన మిస్సితన్తి** ఖుద్దకమధునా మిస్సితం. **అసితోతి** అసితాసనో పరిభుత్తఫలో. **ధాతోతి** సుహితో. **న బాళ్హం ధారయేయ్య నోతి** న నో బాళ్హం వేగేన నయేయ్య. **మాతుగిద్ధినోతి** మాతరి గిద్ధేన సమన్నాగతా బలవసినేహా ఏవం విలపింసూతి.

దారకపబ్బవణ్ణనా నిట్ఠితా.

మద్దీపబ్బవణ్ణనా

యం పన తం రఞ్ఞో పథవిం ఉన్నాదేత్వా బ్రాహ్మణస్స పియపుత్తేసు దిన్నేసు యావ బ్రహ్మలోకా ఏకకోలాహలం జాతం, తేనపి భిజ్జమానహదయా వియ హిమవన్తవాసినో దేవా తేసం బ్రాహ్మణేన నియమానానం తం విలాపం సుత్వా మన్తయింసు “సచే మద్దీ కాలస్సేవ అస్సమం ఆగమిస్సతి, తత్థ పుత్తకే అదిస్వా వేస్సన్తరం పుచ్ఛిత్వా బ్రాహ్మణస్స దిన్నభావం సుత్వా బలవసినేహేన పదానుపదం ధావిత్వా మహన్తం దుక్ఖం అనుభవేయ్యా”తి. అథ తే తయో దేవపుత్తే “తుమ్హే సీహబ్యగ్ఘదీపివేసే నిమ్మినిత్వా దేవియా ఆగమనమగ్గం సన్నిరుమ్భిత్వా యాచియమానాపి యావ సూరియత్థఙ్గమనా మగ్గం అదత్వా యథా చన్దాలోకేన అస్సమం పవిసిస్సతి, ఏవమస్సా సీహాదీనమ్పి అవిహేఠనత్థాయ ఆరక్ఖం సుసంవిహితం కరేయ్యాథా”తి ఆణాపేసుం. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౧౮౨. తేసం లాలప్పితం సుత్వా, తయో వాళా వనే మిగా;
సీహో బ్యగ్ఘో చ దీపి చ, ఇదం వచనమబ్రవుం.

౨౧౮౩. మా హేవ నో రాజపుత్తీ, సాయం ఉఞ్ఛాతో ఆగమా;
మా హేవమ్హాక నిబ్భోగే, హేఠయిత్థ వనే మిగా.

౨౧౮౪. సీహో చే నం విహేఠేయ్య, బ్యగ్ఘో దీపి చ లక్ఖణం;
నేవ జాలీకుమారస్స, కుతో కణ్హాజినా సియా;
ఉభయేనేవ జీయేథ, పతిం పుత్తే చ లక్ఖణా”తి.

తత్థ **ఇదం వచనమబ్రవున్తి** “తుమ్హే తయో జనా సీహో చ బ్యగ్ఘో చ దీపి చాతి ఏవం తయో వాళా వనే మిగా హోథా”తి ఇదం తా దేవతా తయో దేవపుత్తే వచనమబ్రవుం. **మా హేవ నోతి** మద్దీ రాజపుత్తీ ఉఞ్ఛాతో సాయం మా ఆగమి, చన్దాలోకేన సాయం ఆగచ్ఛతూతి వదన్తి. **మా హేవమ్హాక నిబ్భోగేతి** అమ్హాకం నిబ్భోగే విజితే వనఘటాయం మా నం కోచిపి వనే వాళమిగో విహేఠేసి. న యథా విహేఠేతి, ఏవమస్సా ఆరక్ఖం గణ్హథాతి వదన్తి. **సీహో చే నన్తి** సచే హి తం అనారక్ఖం సీహాదీసు కోచి విహేఠేయ్య, అథస్సా జీవితక్ఖయం పత్తాయ నేవ జాలికుమారో అస్స, కుతో కణ్హాజినా సియా. ఏవం సా లక్ఖణసమ్పన్నా **ఉభయేనేవ జీయేథ పతిం పుత్తే చాతి** ద్వీహి కోట్ఠాసేహి జీయేథేవ, తస్మా సుసంవిహితమస్సా ఆరక్ఖం కరోథాతి.

అథ తే తయో దేవపుత్తా “సాధూ”తి తాసం దేవతానం తం వచనం పటిస్సుణిత్వా సీహబ్యగ్ఘదీపినో హుత్వా ఆగన్త్వా తస్సా ఆగమనమగ్గే పటిపాటియా నిపజ్జింసు. మద్దీపి ఖో “అజ్జ మయా దుస్సుపినో దిట్ఠో, కాలస్సేవ మూలఫలాఫలం

గహేత్వా అస్సమం గమిస్సామీ”తి కమ్పమానా మూలఫలాఫలాని ఉపధారేసి. అథస్సా హత్థతో ఖణిత్తి పతి, తథా అంసతో ఉగ్గీవఞ్చ పతి, దక్ఖిణక్ఖిచ ఫన్దతి, ఫలినో రుక్ఖా అఫలా వియ అఫలా చ ఫలినో వియ ఖాయింసు, దస దిసా న పఞ్ఞాయింసు. సా “కిం ను ఖో ఇదం, పుబ్బే అభూతపుబ్బం అజ్జ మే హోతి, కిం భవిస్సతి, మయ్హం వా అన్తరాయో భవిస్సతి, మమ పుత్తానం వా, ఉదాహు వేస్సన్తరస్సా”తి చిన్తేత్వా ఆహ –

౨౧౮౫ఖణిత్తికం మే పతితం, దక్ఖిణక్ఖి చ ఫన్దతి;
అఫలా ఫలినో రుక్ఖా, సబ్బా ముయ్హన్తి మే దిసా”తి.

ఏవం సా పరిదేవన్తీ పక్కామి.

౨౧౮౬తస్సా సాయన్హకాలస్మిం, అస్సమాగమనం పతి;
అత్థఙ్గతమ్హి సూరియే, వాళా పన్థే ఉపట్ఠహుం.

౨౧౮౭నీచే చోలమ్బతే సూరియో, దూరే చ వత అస్సమో;
యఞ్చ నేసం ఇతో హస్సం, తం తే భుఞ్జేయ్యు భోజనం.

౨౧౮౮సో నూన ఖత్తియో ఏకో, పణ్ణసాలాయ అచ్ఛతి;
తోసేన్తో దారకే ఛాతే, మమం దిస్వా అనాయతిం.

౨౧౮౯తే నూన పుత్తకా మయ్హం, కపణాయ వరాకియా;
సాయం సంవేసనాకాలే, ఖీరపీతావ అచ్ఛరే.

౨౧౯౦తే నూన పుత్తకా మయ్హం, కపణాయ వరాకియా;
సాయం సంవేసనాకాలే, వారిపీతావ అచ్ఛరే.

౨౧౯౧తే నూన పుత్తకా మయ్హం, కపణాయ వరాకియా;
పచ్చుగ్గతా మం తిట్ఠన్తి, వచ్ఛా బాలావ మాతరం.

౨౧౯౨తే నూన పుత్తకా మయ్హం, కపణాయ వరాకియా;
పచ్చుగ్గతా మం తిట్ఠన్తి, హంసావుపరిపల్లలే.

౨౧౯౩తే నూన పుత్తకా మయ్హం, కపణాయ వరాకియా;
పచ్చుగ్గతా మం తిట్ఠన్తి, అస్సమస్సావిదూరతో.

౨౧౯౪ఏకాయనో ఏకపథో, సరా సోబ్భా చ పస్సతో;
అఞ్ఞం మగ్గం న పస్సామి, యేన గచ్ఛేయ్య అస్సమం.

౨౧౯౩మిగా నమత్థు రాజానో, కాననస్మిం మహాబ్బలా;
ధమ్మేన భాతరో హోథ, మగ్గం మే దేథ యాచితా.

౨౧౯౪అవరుద్ధస్సాహం భరియా, రాజపుత్తస్స సిరీమతో;
తం చాహం నాతిమఞ్ఞామి, రామం సీతావనుబ్బతా.

౨౧౯౫తుమ్హే చ పుత్తే పస్సథ, సాయం సంవేసనం పతి;
అహఞ్చ పుత్తే పస్సేయ్యం, జాలిం కణ్హాజినం చుభో.

౨౧౯౬బహుం చిదం మూలఫలం, భక్ఖో చాయం అనప్పకో;
తతో ఉపడ్ఢం దస్సామి, మగ్గం మే దేథ యాచితా.

౨౧౯౭రాజపుత్తీ చ నో మాతా, రాజపుత్తో చ నో పితా;
ధమ్మేన భాతరో హోథ, మగ్గం మే దేథ యాచితా''తి.

తత్థ **తస్సా**తి తస్సా మమ. **అస్సమాగమనం పతీ**తి అస్సమం పటిచ్చ సన్ధాయ ఆగచ్ఛన్తియా. **ఉపట్ఠహన్తి** ఉట్ఠాయ ఠితా. తే కిర పఠమం పటిపాటియా నిపజ్జిత్వా తాయ ఆగమనకాలే ఉట్ఠాయ విజమ్భిత్వా మగ్గం రుమ్భన్తా పటిపాటియా తిరియం అట్ఠంసు. **యఞ్చ తేస**న్తి అహఞ్చ యం ఇతో మూలఫలాఫలం తేసం హరిస్సం, తమేవ వేస్సన్తరో చ ఉభో పుత్తకా చాతి తే తయోపి జనా భుఞ్జేయ్యుం, అఞ్ఞం తేసం భోజనం నత్థి. **అనాయతి**న్తి అనాగచ్ఛన్తిం మం ఞత్వా ఏకకోవ నూన దారకే తోసేన్తో నిసిన్నో. **సంవేసనాకాలే**తి అఞ్ఞేసు దివసేసు అత్తనో ఖాదాపనపివాపనకాలే **ఖీరపీతావా**తి యథా ఖీరపీతా మిగపోతకా ఖీరత్థాయ కన్దిత్వా తం అలభిత్వా కన్దన్తావ నిద్దం ఓక్కమన్తి, ఏవం మే పుత్తకా ఫలాఫలత్థాయ కన్దిత్వా తం అలభిత్వా కన్దన్తావ నిద్దం ఉపగతా భవిస్సన్తీతి వదతి.

వారిపీతావాతి యథా పిపాసితా మిగపోతకా పానీయత్థాయ కన్దిత్వా తం అలభిత్వా కన్దన్తావ నిద్దం ఓక్కమన్తీతి ఇమినావ నయేన అత్థో వేదితబ్బో. **అచ్ఛరే**తి అచ్ఛన్తి. **పచ్చుగ్గతా మం తిట్ఠన్తీ**తి మం పచ్చుగ్గతా హుత్వా తిట్ఠన్తి. ''పచ్చుగ్గన్తునా''తిపి పాఠో, పచ్చుగ్గన్త్వాతి అత్థో. **ఏకాయనో**తి ఏకస్సేవ అయనో ఏకపదికమగ్గో. **ఏకపథో**తి సో చ ఏకోవ, దుతియో నత్థి, ఓక్కమిత్వా గన్తుం న సక్కా. కస్మా? యస్మా సరా సోబ్భా చ పస్సతో. **మిగా నమత్థూ**తి సా అఞ్ఞం మగ్గం అదిస్వా ''ఏతే యాచిత్వా పటిక్కమాపేస్సామీ''తి ఫలపచ్ఛిం సీసతో ఓతారేత్వా అఞ్జలిం పగ్గయ్హ నమస్సమానా ఏవమాహ. **భాతరో**తి అహమ్పి మనుస్సరాజపుత్తీ, తుమ్హేపి మిగరాజపుత్తా, ఇతి మే ధమ్మేన భాతరో హోథ.

అవరుద్ధస్సాతి రట్ఠతో పబ్బాజితస్స. **రామం సీతావనుబ్బతా**తి యథా దసరథరాజపుత్తం రామం తస్స కనిట్ఠభగినీ సీతాదేవీ తస్సేవ అగ్గమహేసీ హుత్వా తం అనుబ్బతా పతిదేవతా హుత్వా అప్పమత్తా ఉపట్ఠాసి, తథా అహమ్పి వేస్సన్తరం ఉపట్ఠహామి, నాతిమఞ్ఞామీతి వదతి. **తుమ్హే చా**తి తుమ్హే చ మయ్హం మగ్గం దత్వా సాయం గోచరగ్గహణకాలే పుత్తే పస్సథ, అహఞ్చ అత్తనో పుత్తే పస్సేయ్యం, దేథ మే మగ్గన్తి యాచతి.

అథ తే తయో దేవపుత్తా వేలం ఓలోకేత్వా “ఇదానిస్సా మగ్గం దాతుం వేలా”తి ఞత్వా ఉట్ఠాయ అపగచ్ఛింసు. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౨౦౦తస్సా లాలప్పమానాయ, బహుం కారుఞ్ఞసఞ్హితం;
సుత్వా నేలపతిం వాచం, వాళా పన్థా అపక్కము”న్తి.

తత్థ **నేలపతి**న్తి న ఏలపతిం ఏలపాతవిరహితం విసట్ఠం మధురవాచం.

సాపి వాళేసు అపగతేసు అస్సమం అగమాసి. తదా చ పుణ్ణముపోసథో హోతి. సా చఙ్కమనకోటిం పత్వా యేసు యేసు ఠానేసు పుబ్బే పుత్తే పస్సతి, తేసు తేసు ఠానేసు అపస్సన్తీ ఆహ –

౨౨౦౧ఇమమ్హి నం పదేసమ్హి, పుత్తకా పంసుకుణ్ఠితా;
పచ్చుగ్గతా మం తిట్ఠన్తి, వచ్ఛా బాలావ మాతరం.

౨౨౦౨ఇమమ్హి నం పదేసమ్హి, పుత్తకా పంసుకుణ్ఠితా;
పచ్చుగ్గతా మం తిట్ఠన్తి, హంసావుపరిపల్లలే.

౨౨౦౩ఇమమ్హి నం పదేసమ్హి, పుత్తకా పంసుకుణ్ఠితా;
పచ్చుగ్గతా మం తిట్ఠన్తి, అస్సమస్సావిదూరతో.

౨౨౦౪ద్వే మిగా వియ ఉక్కణ్ణా, సమన్తా మభిధావినో;
ఆనన్దినో పముదితా, వగ్గమానావ కమ్పరే;
త్యజ్జ పుత్తే న పస్సామి, జాలిం కణ్హాజినం చుభో.

౨౨౦౫ఛకలీవ మిగీ ఛాపం, పక్ఖీ ముత్తావ పఞ్జరా;
ఓహాయ పుత్తే నిక్ఖమిం, సీహీవామిసగిద్ధినీ;
త్యజ్జ పుత్తే న పస్సామి, జాలిం కణ్హాజినం చుభో.

౨౨౦౬ఇదం నేసం పదక్కన్తం, నాగానమివ పబ్బతే;
చితకా పరికిణ్ణాయో, అస్సమస్సావిదూరతో;
త్యజ్జ పుత్తే న పస్సామి, జాలిం కణ్హాజినం చుభో.

౨౨౦౭వాలికాయపి ఓకిణ్ణా, పుత్తకా పంసుకుణ్ఠితా;
సమన్తా అభిధావన్తి, తే న పస్సామి దారకే.

౨౨౦౮యే మం పురే పచ్చుట్ఠేన్తి, అరఞ్ఞా దూరమాయతిం;
త్యజ్జ పుత్తే న పస్సామి, జాలిం కణ్హాజినం చుభో.

౨౨౦౯ ఛకలింవ మిగిం ఛాపా, పచ్చుగ్గన్తున మాతరం;

దూరే మం పవిలోకేన్తి, తే న పస్సామి దారకే.

౨౨౧౦ ఇదం నేసం కీళనకం, పతితం పణ్డుబేలువం;

త్యజ్జ పుత్తే న పస్సామి, జాలిం కణ్హాజినం చుభో.

౨౨౧౧ థనా చ మయ్హిమే పూరా, ఉరో చ సమ్పదాలతి;

త్యజ్జ పుత్తే న పస్సామి, జాలిం కణ్హాజినం చుభో.

౨౨౧౨ ఉచ్ఛఙ్గేకో విచినాతి, థనమేకావలమ్బతి;

త్యజ్జ పుత్తే న పస్సామి, జాలిం కణ్హాజినం చుభో.

౨౨౧౩ యస్సు సాయన్హసమయం, పుత్తకా పంసుకుణ్ఠితా;

ఉచ్ఛఙ్గే మే వివత్తన్తి, తే న పస్సామి దారకే.

౨౨౧౪ అయం సో అస్సమో పుబ్బే, సమజ్జో పటిభాతి మం;

త్యజ్జ పుత్తే అపస్సన్త్యా, భమతే వియ అస్సమో.

౨౨౧౫ కిమిదం అప్పసద్దోవ, అస్సమో పటిభాతి మం;

కాకోలాపి న వస్సన్తి, మతా మే నూన దారకా.

౨౨౧౬ కిమిదం అప్పసద్దోవ, అస్సమో పటిభాతి మం;

సకుణాపి న వస్సన్తి, మతా మే నూన దారకా”తి.

తత్థ **నన్తి** నిపాతమత్తం. **పంసుకుణ్ఠితాతి** పంసుమక్ఖితా. **పచ్చుగ్గతా మన్తి** మం పచ్చుగ్గతా హుత్వా. “పచ్చుగ్గన్తునా”తిపి పాఠో, పచ్చుగ్గన్త్వా ఇచ్చేవ అత్థో. **ఉక్కణ్ణాతి** యథా మిగపోతకా మాతరం దిస్వా కణ్ణే ఉక్ఖిపిత్వా గీవం పసారేత్వా మాతరం ఉపగన్త్వా హట్ఠతుట్ఠా సమన్తా అభిధావినో. **వగ్గమానావ కమ్పరేతి**వజ్జమానాయేవ మాతు హదయమంసం కమ్పేన్తి వియ ఏవం పుబ్బే మమ పుత్తా. **త్యజ్జాతి** తే అజ్జ న పస్సామి. **ఛకలీవ మిగీ ఛాపన్తి** యథా ఛకలీ చ మిగీ చ పఞ్జరసఙ్ఖాతా కులావకా ముత్తా పక్ఖీ చ ఆమిసగిద్ధినీ సీహీ చ అత్తనో ఛాపం ఓహాయ గోచరాయ పక్కమన్తి, తథాహమ్పి ఓహాయ పుత్తే గోచరాయ నిక్ఖమిన్తి వదతి. **ఇదం నేసం పదక్కన్తన్తి** వస్సారత్తే సానుపబ్బతే నాగానం పదవలఞ్జం వియ ఇదం నేసం కీళనట్ఠానే ఆధావనపరిధావనపదక్కన్తం పఞ్ఞాయతి. **చితకాతి** సఞ్చితనిచితా కవాలుకపుఞ్జా. **పరికిణ్ణాయోతి** విప్పకిణ్ణాయో. **సమన్తా మభిధావన్తీతి** అఞ్ఞేసు దివసేసు సమన్తా అభిధావన్తి.

పచ్చుట్ఠేన్తీతి పచ్చుగ్గచ్ఛన్తి. **దూరమాయతిన్తి** దూరతో ఆగచ్ఛన్తిం. **ఛకలింవ మిగిం ఛాపాతి** అత్తనో మాతరం ఛకలిం వియ మిగిం వియ చ ఛాపా. **ఇదం నేసం కీళనకన్తి** హత్థిరూపకాదీహి కీళన్తానం ఇదఞ్చ తేసం హత్థతో సువణ్ణవణ్ణం కీళనబేలువం పరిగళిత్వా పతితం. **మయ్హిమేతి** మయ్హం ఇమే థనా చ ఖీరస్స పూరా. **ఉరో చ సమ్పదాలతీతి** హదయఞ్చ

ఫలతి. **ఉచ్ఛఙ్గే మే వివత్తన్తీ**తి మమ ఉచ్ఛఙ్గే ఆవత్తన్తి వివత్తన్తి. **సమజ్జో పటిభాతి మ**న్తి సమజ్జట్ఠానం వియ మయ్హం ఉపట్ఠాతి. **త్యజ్జా**తి తే అజ్జ. **అపస్సన్త్యా**తి అపస్సన్తియా మమ. **భమతే వియా**తి కులాలచక్కం వియ భమతి. **కాకోలా**తి వనకాకా. **మతా నూనా**తి అద్ధా మతా వా కేనచి నీతా వా భవిస్సన్తి. **సకుణా**తి అవసేససకుణా.

ఇతి సా విలపన్తీ మహాసత్తస్స సన్తికం గన్త్వా ఫలపచ్ఛిం ఓతారేత్వా మహాసత్తం తుణ్హిమాసీనం దిస్వా దారకే చస్స సన్తికే అపస్సన్తీ ఆహ –

౨౨౧౭కిమిదం తుణ్హిభూతోసి, అపి రత్తేవ మే మనో;
కాకోలాపి న వస్సన్తి, మతా మే నూన దారకా.

౨౨౧౮కిమిదం తుణ్హిభూతోసి, అపి రత్తేవ మే మనో;
సకుణాపి న వస్సన్తి, మతా మే నూన దారకా.

౨౨౧౯కచ్చి ను మే అయ్యపుత్త, మిగా ఖాదింసు దారకే;
అరఞ్ఞే ఇరిణే వివనే, కేన నీతా మే దారకా.

౨౨౨౦అదు తే పహితా దూతా, అదు సుత్తా పియంవదా;
అదు బహి నో నిక్ఖన్తా, ఖిడ్డాసు పసుతా ను తే.

౨౨౨౧నేవాసం కేసా దిస్సన్తి, హత్థపాదా చ జాలినో;
సకుణానఞ్చ ఓపాతో, కేన నీతా మే దారకా"తి.

తత్థ **అపి రత్తేవ మే మనో**తి అపి బలవపచ్చూసే సుపినం పస్సన్తియా వియ మే మనో. **మిగా**తి సీహాదయో వాళమిగా. **ఇరిణే**తి నిరోజే. **వివనే**తి వివిత్తే. **దూతా**తి అదు జేతుత్తరనగరే సివిరఞ్ఞో సన్తికం తయా దూతా కత్వా పేసితా. **సుత్తా**తి అన్తోపణ్ణసాలం పవిసిత్వా సయితా. **అదు బహి నో**తి అదు తే దారకా ఖిడ్డాపసుతా హుత్వా బహి నిక్ఖన్తాతి పుచ్ఛతి. **నేవాసం కేసా దిస్సన్తీ**తి సామి వేస్సన్తర, నేవ తేసం కాళఞ్జనవణ్ణా కేసా దిస్సన్తి. **జాలినో**తి కఞ్చనజాలవిచిత్తా హత్థపాదా. **సకుణానఞ్చ ఓపాతో**తి హిమవన్తపదేసే హత్థిలిఙ్గసకుణా నామ అత్థి, తే ఓపతిత్వా ఆదాయ ఆకాసేనేవ గచ్ఛన్తి. తేన తం పుచ్ఛామి "కిం తేహి సకుణేహి నీతా, ఇతో అఞ్ఞేసమ్పి కేసఞ్చి తేసం సకుణానం వియ ఓపాతో జాతో, అక్ఖాహి, కేన నీతా మే దారకా"తి?

ఏవం వుత్తేపి మహాసత్తో న కిఞ్చి ఆహ. అథ నం సా "దేవ, కస్మా మయా సద్ధిం న కథేసి, కో మమ దోసో"తి వత్వా ఆహ –

౨౨౨౨ఇదం తతో దుక్ఖతరం, సల్లవిద్ధో యథా వణో;
త్యజ్జ పుత్తే న పస్సామి, జాలిం కణ్హాజినం చుభో.

౨౨౨౩ఇదమ్పి దుతియం సల్లం, కమ్పేతి హదయం మమ;

యఞ్చ పుత్తే న పస్సామి, త్వఞ్చ మం నాభిభాససి.

౨౨౨౪అజ్జేవ మే ఇమం రత్తిం, రాజపుత్త న సంసతి;

మఞ్ఞే ఓక్కన్తసన్తం మం, పాతో దక్ఖిసి నో మత”న్తి.

తత్థ **ఇదం తతో దుక్ఖతర**న్తి సామి వేస్సన్తర, యం మమ రట్ఠా పబ్బాజితాయ అరఞ్ఞే వసన్తియా పుత్తే చ అపస్సన్తియా దుక్ఖం, ఇదం తవ మయా సద్ధిం అకథనం మయ్హం తతో దుక్ఖతరం. త్వఞ్హి మం అగ్గిదడ్ఢం పటిదహన్తో వియ పపాతా పతితం దణ్డేన పోథేన్తో వియ సల్లేన వణం విజ్ఝన్తో వియ తుణ్హీభావేన కిలమేసి. ఇదఞ్హి మే హదయం సల్లవిద్ధో యథా వణో తథేవ కమ్పతి చేవ రుజతి చ. “సమ్పవిద్ధో”తిపి పాఠో, సమ్పతివిద్ధోతి అత్థో. **ఓక్కన్తసన్తం మ**న్తి అపగతజీవితం మం. **దక్ఖిసి నో మత**న్తి ఏత్థ **నో**-కారో నిపాతమత్తో, మతం మం కాలస్సేవ త్వం పస్సిస్ససీతి అత్థో.

అథ మహాసత్తో “కక్ఖళకథాయ నం పుత్తసోకం జహాపేస్సామీ”తి చిన్తేత్వా ఇమం గాథమాహ –

౨౨౨౫ఊన మద్దీ వరారోహా, రాజపుత్తీ యసస్సినీ;

పాతో గతాసి ఉఞ్ఛాయ, కిమిదం సాయమాగతా”తి.

తత్థ **కిమిదం సాయమాగతా**తి “మద్ది, త్వం అభిరూపా పాసాదికా, హిమవన్తే చ నామ బహూ వనచరకా తాపసవిజ్జాధరాదయో విచరన్తి. కో జానాతి, కిం భవిస్సతి, కిఞ్చి తయా కతం, త్వం పాతోవ గన్త్వా కిమిదం సాయమాగచ్ఛసి, దహరకుమారకే ఓహాయ అరఞ్ఞగతిత్థియో నామ ససామికిత్థియో ఏవరూపా న హోన్తి, ‘కా ను ఖో మే దారకానం పవత్తి, కిం వా మే సామికో చిన్తేస్సతీ’తి ఏత్తకమ్పి తే నాహోసి. త్వం పాతోవ గన్త్వా చన్దాలోకేన ఆగచ్ఛసి, మమ దుగ్గతభావస్సేవేస దోసో”తి తజ్జేత్వా వఞ్చేత్వా కథేసి.

సా తస్స కథం సుత్వా ఆహ –

౨౨౨౬నను త్వం సద్దమస్సోసి, యే సరం పాతుమాగతా;

సీహస్సపి నదన్తస్స, బ్యగ్ఘస్స చ నికుజ్జితం.

౨౨౨౭అహు పుబ్బనిమిత్తం మే, విచరన్త్యా బ్రహావనే;

ఖణిత్తో మే హత్థా పతితో, ఉగ్గీవఞ్చాపి అంసతో.

౨౨౨౮తదాహం బ్యథితా భీతా, పుథు కత్వాన అఞ్జలిం;

సబ్బదిసా నమస్సిస్సం, అపి సోత్థి ఇతో సియా.

౨౨౨౯మా హేవ నో రాజపుత్తో, హతో సీహేన దీపినా;

దారకా వా పరామట్ఠా, అచ్ఛకోకతరచ్ఛిహి.

౨౨౩౦సీహో బ్యగ్ఘో చ దీపి చ, తయో వాళా వనే మిగా;

తే మం పరియావరుం మగ్గం, తేన సాయమ్హి ఆగతా”తి.

తత్థ **యే సరం పాతుమాగతా**తి యే పానీయం పాతుం ఇమం సరం ఆగతా. **బ్యగ్ఘస్స చా**తి బ్యగ్ఘస్స చ అఞ్ఞేసం హత్థిఆదీనం చతుప్పదానఞ్చేవ సకుణసఙ్ఘస్స చ నికూజితం ఏకనిన్నాదసద్దం కిం త్వం న అస్సోసీతి పుచ్ఛతి. సో పన మహాసత్తేన పుత్తానం దిన్నవేలాయ సద్దో అహోసి. **అహు పుబ్బనిమిత్తం మే**తి దేవ, ఇమస్స మే దుక్ఖస్స అనుభవనత్థాయ పుబ్బనిమిత్తం అహోసి. **ఉగ్గీవన్తి** అంసకూటే పచ్ఛిలగ్గనకం. **పుథూ**తి విసుం విసుం. **సబ్బదిసా నమస్సిస్స**న్తి సబ్బా దస దిసా నమస్సిం. **మా హేవ నో**తి అమ్హాకం రాజపుత్తో సీహాదీహి హతో మా హోతు, దారకాపి అచ్ఛాదీహి పరామట్ఠా మా హోన్తూతి పత్థయన్తీ నమస్సిస్సం. **తే మం పరియావరుం మగ్గ**న్తి సామి వేస్సన్తర, అహం “ఇమాని చ భీసనకాని మహన్తాని, దుస్సుపినో చ మే దిట్ఠో, అజ్జ సకాలస్సేవ గమిస్సామీ”తి కమ్పమానా మూలఫలాఫలాని ఉపధారేసిం, అథ మే ఫలితరుక్ఖాపి అఫలా వియ అఫలా చ ఫలినో వియ దిస్సన్తి, కిచ్ఛేన ఫలాఫలాని గహేత్వా గిరిద్వారం సమ్పాపుణిం. అథ తే సీహాదయో మం దిస్వా మగ్గం పటిపాటియా రుమ్భిత్వా అట్ఠంసు. తేన సాయం ఆగతామ్హి, ఖమాహి మే, సామీతి.

మహాసత్తో తాయ సద్ధిం ఏత్తకమేవ కథం వత్వా యావ అరుణుగ్గమనా న కిఞ్చి కథేసి. తతో పట్ఠాయ మద్దీ నానప్పకారకం విలపన్తీ ఆహ –

౨౨౩౧అహం పతిఞ్చ పుత్తే చ, ఆచేరమివ మాణవో;
అనుట్ఠితా దివారత్తిం, జటినీ బ్రహ్మచారినీ.

౨౨౩౨అజినాని పరిదహిత్వా, వనమూలఫలహారియా;
విచరామి దివారత్తిం, తుమ్హం కామా హి పుత్తకా.

౨౨౩౩అహం సువణ్ణహాలిద్దిం, ఆభతం పణ్డుబేలువం;
రుక్ఖపక్కాని చాహాసిం, ఇమే వో పుత్త కీళనా.

౨౨౩౪ఇమం మూళాలివత్తకం, సాలుకం చిఞ్చభేదకం;
భుఞ్జ ఖుద్దేహి సంయుత్తం, సహ పుత్తేహి ఖత్తియ.

౨౨౩౫పదుమం జాలినో దేహి, కుముదఞ్చ కుమారియా;
మాలినే పస్స నచ్చన్తే, సివి పుత్తాని అవ్హయ.

౨౨౩౬తతో కణ్హాజినాయపి, నిసామేహి రథేసభ;
మఞ్జుస్సరాయ వగ్గుయా, అస్సమం ఉపయన్తియా.

౨౨౩౭సమానసుఖదుక్ఖమ్హా, రట్ఠా పబ్బాజితా ఉభో;
అపి సివి పుత్తే పస్ససి, జాలిం కణ్హాజినం చుభో.

౨౨౩౮.

"సమణే బ్రాహ్మణే నూన, బ్రహ్మచరియపరాయణే;
అహం లోకే అభిస్సపిం, సీలవన్తే బహుస్సుతే;
త్యజ్జ పుత్తే న పస్సామి, జాలిం కణ్హాజినం చుభో"తి.

తత్థ **ఆచేరమివ మాణవో**తి వత్తసమ్పన్నో అన్తేవాసికో ఆచరియం వియ పటిజగ్గతి. **అనుట్ఠితా**తి పారిచరియానుట్ఠానేన అనుట్ఠితా అప్పమత్తా హుత్వా పటిజగ్గామి. **తుమ్హం కామా**తి తుమ్హాకం కామేన తుమ్హే పత్థయన్తీ. **పుత్తకా**తి కుమారే ఆలపన్తీ పరిదేవతి. **సువణ్ణహలిద్ది**న్తి పుత్తకా అహం తుమ్హాకం న్హాపనత్థాయ సువణ్ణవణ్ణం హలిద్దిం ఘంసిత్వా ఆదాయ ఆగతా. **పణ్డుబేలువ**న్తి కీళనత్థాయ చ వో ఇదం సువణ్ణవణ్ణం బేలువపక్కం మయా ఆభతం. **రుక్ఖపక్కానీ**తి తుమ్హాకం కీళనత్థాయ అఞ్ఞానిపి మనాపాని రుక్ఖఫలాని ఆహాసిం. **ఇమే వో**తి పుత్తకా ఇమే వో కీళనాతి వదతి. **మూళాలివత్తక**న్తి మూళాలకుణ్డలకం. **సాలుక**న్తి ఇదం ఉప్పలాదిసాలుకమ్పి మే బహు ఆభతం. **చిఞ్చభేదక**న్తి సిఙ్ఘాటకం. **భుఞ్జా**తి ఇదం సబ్బం ఖుద్దమధునా సంయుత్తం పుత్తేహి సద్ధిం భుఞ్జాహీతి పరిదేవతి. **సివి పుత్తాని అవ్హయా**తి సామి సివిరాజ, పణ్ణసాలాయ సయాపితట్ఠానతో సీఘం పుత్తకే పక్కోసాహి. **అపి సివి పుత్తే పస్ససీ**తి సామి సివిరాజ, అపి పుత్తే పస్ససి, సచే పస్ససి, మమ దస్సేహి, కిం మం అతివియ కిలమేసి. **అభిస్సపి**న్తి తుమ్హాకం పుత్తధీతరో మా పస్సిత్థాతి ఏవం నూన అక్కోసిన్తి.

ఏవం విలపమానాయపి తాయ సద్ధిం మహాసత్తో న కిఞ్చి కథేసి. సా తస్మిం అకథేన్తే కమ్పమానా చన్దాలోకేన పుత్తే విచినన్తీ యేసు యేసు జమ్బురుక్ఖాదీసు పుబ్బే కీళింసు, తాని తాని పత్వా పరిదేవన్తీ ఆహ –

౨౨౩౯. "ఇమే తే జమ్బుకా రుక్ఖా, వేదిసా సిన్దువారకా;
వివిధాని రుక్ఖజాతాని, తే కుమారా న దిస్సరే.

౨౨౪౦. అస్సత్థా పనసా చేమే, నిగ్రోధా చ కపిత్థనా;
వివిధాని ఫలజాతాని, తే కుమారా న దిస్సరే.

౨౨౪౧. ఇమే తిట్ఠన్తి ఆరామా, అయం సీతూదకా నదీ;
యత్థస్సు పుబ్బే కీళింసు, తే కుమారా న దిస్సరే.

౨౨౪౨. వివిధాని పుప్ఫజాతాని, అస్మిం ఉపరిపబ్బతే;
యానస్సు పుబ్బే ధారింసు, తే కుమారా న దిస్సరే.

౨౨౪౩. వివిధాని ఫలజాతాని, అస్మిం ఉపరిపబ్బతే;
యానస్సు పుబ్బే భుఞ్జింసు, తే కుమారా న దిస్సరే.

౨౨౪౪. ఇమే తే హత్థికా అస్సా, బలిబద్దా చ తే ఇమే;
యేహిస్సు పుబ్బే కీళింసు, తే కుమారా న దిస్సరే"తి.

తత్థ **ఇమే తే హత్థికా**తి సా పబ్బతూపరి దారకే అదిస్వా పరిదేవమానా తతో ఓరుయ్హ పున అస్సమపదం ఆగన్త్వా తత్థ తే ఉపధారేన్తీ తేసం కీళనభణ్డకాని దిస్వా ఏవమాహ.

అథస్సా పరిదేవనసద్దేన చేవ పదసద్దేన చ మిగపక్ఖినో చలింసు. సా తే దిస్వా ఆహ –

౨౨౪౫ఇమే సామా ససోలూకా, బహుకా కదలీమిగా;
యేహిస్సు పుబ్బే కీళింసు, తే కుమారా న దిస్సరే.

౨౨౪౬ఇమే హంసా చ కోఞ్చా చ, మయూరా చిత్రపేఖుణా;
యేహిస్సు పుబ్బే కీళింసు, తే కుమారా న దిస్సరే”తి.

తత్థ **సామా**తి ఖుద్దకా సామా సువణ్ణమిగా. **ససోలూకా**తి ససా చ ఉలూకా చ.

సా అస్సమపదే పియపుత్తే అదిస్వా నిక్ఖమిత్వా పుప్ఫితవనఘటం పవిసిత్వా తం తం ఠానం ఓలోకేన్తీ ఆహ –

౨౨౪౭ఇమా తా వనగుమ్బాయో, పుప్ఫితా సబ్బకాలికా;
యత్థస్సు పుబ్బే కీళింసు, తే కుమారా న దిస్సరే.

౨౨౪౮ఇమా తా పోక్ఖరణీ రమ్మా, చక్కవాకూపకూజితా;
మన్దాలకేహి సఞ్ఛన్నా, పదుముప్పలకేహి చ;
యత్థస్సు పుబ్బే కీళింసు, తే కుమారా న దిస్సరే”తి.

తత్థ **వనగుమ్బాయో**తి వనఘటాయో.

సా కత్థచి పియపుత్తే అదిస్వా పున మహాసత్తస్స సన్తికం ఆగన్త్వా తం దుమ్ముఖం నిసిన్నం దిస్వా ఆహ –

౨౨౪౯న తే కట్ఠాని భిన్నాని, న తే ఉదకమాహటం;
అగ్గిపి తే న హాపితో, కిం ను మన్దోవ ఝాయసి.

౨౨౫౦పియో పియేన సఙ్గమ్మ, సమో మే బ్యపహఞ్ఞతి;
త్యజ్జ పుత్తే న పస్సామి, జాలిం కణ్హాజినం చుభో”తి.

తత్థ **న హాపితో**తి న జలితో. ఇదం వుత్తం హోతి – సామి, త్వం పుబ్బే కట్ఠాని భిన్దసి, ఉదకం ఆహరిత్వా ఠపేసి, అఙ్గారకపల్లే అగ్గిం కరోసి, అజ్జ తేసు ఏకమ్పి అకత్వా కిం ను మన్దోవ ఝాయసి, తవ కిరియా మయ్హం న రుచ్చతీతి. **పియో పియేనా**తి వేస్సన్తరో మయ్హం పియో, ఇతో మే పియతరో నత్థి, ఇమినా మే పియేన సఙ్గమ్మ సమాగన్త్వా పుబ్బే సమో మే బ్యపహఞ్ఞతి దుక్ఖం విగచ్ఛతి, అజ్జ పన మే ఇమం పస్సన్తియాపి సోకో న విగచ్ఛతి, కిం ను ఖో కారణన్తి. **త్యజ్జా**తి హోతు, దిట్ఠం మే కారణం, తే అజ్జ పుత్తే న పస్సామి, తేన మే ఇమం పస్సన్తియాపి సోకో న విగచ్ఛతీతి.

తాయ ఏవం వుత్తేపి మహాసత్తో తుణ్హీభూతోవ నిసీది. సా తస్మిం అకథేన్తే సోకసమప్పితా పహటకుక్కుటీ వియ కమ్పమానా పున పఠమం విచరితట్ఠానాని విచరిత్వా మహాసత్తస్స సన్తికం పచ్చాగన్త్వా ఆహ –

౨౨౭౧. న ఖో నో దేవ పస్సామి, యేన తే నీహతా మతా;

కాకోలాపి న వస్సన్తి, మతా మే నూన దారకా.

౨౨౭౨. న ఖో నో దేవ పస్సామి, యేన తే నీహతా మతా;

సకుణాపి న వస్సన్తి, మతా మే నూన దారకా”తి.

తత్థ **న ఖో నో**తి దేవ, న ఖో అమ్హాకం పుత్తే పస్సామి. **యేన తే నీహతా**తి కేనచి తేసం నీహతభావమ్పి న జానామీతి అధిప్పాయేనేవమాహ.

ఏవం వుత్తేపి మహాసత్తో న కిఞ్చి కథేసియేవ. సా పుత్తసోకేన ఫుట్ఠా పుత్తే ఉపధారేన్తీ తతియమ్పి తాని తాని ఠానాని వాతవేగేన విచరి. తాయ ఏకరత్తిం విచరితట్ఠానం పరిగ్గయ్హమానం పన్నరసయోజనమత్తం అహోసి. అథ రత్తి విభాసి, అరుణోదయో జాతో. సా పున గన్త్వా మహాసత్తస్స సన్తికే ఠితా పరిదేవి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౨౭౩. సా తత్థ పరిదేవిత్వా, పబ్బతాని వనాని చ;

పునదేవస్సమం గన్త్వా, రోది సామికసన్తికే.

౨౨౭౪. న ఖో నో దేవ పస్సామి, యేన తే నీహతా మతా;

కాకోలాపి న వస్సన్తి, మతా మే నూన దారకా.

౨౨౭౫. న ఖో నో దేవ పస్సామి, యేన తే నీహతా మతా;

సకుణాపి న వస్సన్తి, మతా మే నూన దారకా.

౨౨౭౬. న ఖో నో దేవ పస్సామి, యేన తే నీహతా మతా;

విచరన్తీ రుక్ఖమూలేసు, పబ్బతేసు గుహాసు చ.

౨౨౭౭. ఇతి మద్దీ వరారోహా, రాజపుత్తీ యసస్సినీ;

బాహా పగ్గయ్హ కన్దిత్వా, తత్థేవ పతితా ఛమా”తి.

తత్థ **సామికసన్తికే**తి భిక్ఖవే, సా మద్దీ తత్థ వఙ్కపబ్బతకుచ్ఛియం సానుపబ్బతాని వనాని చ విచరన్తీ పరిదేవిత్వా పున గన్త్వా సామికం నిస్సాయ తస్స సన్తికే ఠితా పుత్తానం అత్థాయ రోది, “న ఖో నో”తిఆదీని వదన్తీ పరిదేవీతి అత్థో. **ఇతి మద్దీ వరారోహా**తి భిక్ఖవే, ఏవం సా ఉత్తమరూపధరా వరారోహా మద్దీ రుక్ఖమూలాదీసు విచరన్తీ దారకే అదిస్వా “నిస్సంసయం మతా భవిస్సన్తీ”తి బాహా పగ్గయ్హ కన్దిత్వా తత్థేవ వేస్సన్తరస్స పాదమూలే ఛిన్నసువణ్ణకదలీ వియ ఛమాయం పతి.

అథ మహాసత్తో “మతా మద్దీ”తి సఞ్ఞాయ కమ్పమానో “అట్ఠానే పదేసే మతా మద్దీ. సచే హిస్సా జేతుత్తరనగరే కాలకిరియా అభవిస్స, మహన్తో పరివారో అభవిస్స, ద్వే రట్ఠాని చలేయ్యుం. అహం పన అరఞ్ఞే ఏకకోవ, కిం ను ఖో కరిస్సామీ”తి ఉప్పన్నబలవసోకోపి సతిం పచ్చుపట్ఠాపేత్వా “జానిస్సామి తావా”తి ఉట్ఠాయ తస్సా హదయే హత్థం ఠపేత్వా సన్తాపపవత్తిం ఞత్వా కమణ్డలునా ఉదకం ఆహరిత్వా సత్త మాసే కాయసంసగ్గం అనాపన్నపుబ్బోపి బలవసోకేన పబ్బజితభావం సల్లక్ఖేతుం అసక్కోన్తో అస్సుపుణ్ణేహి నేత్తేహి తస్సా సీసం ఉక్ఖిపిత్వా ఊరూసు ఠపేత్వా ఉదకేన పరిప్ఫోసిత్వా ముఖఞ్చ హదయఞ్చ పరిమజ్జన్తో నిసీది. మద్దీపి ఖో థోకం వీతినామేత్వా సతిం పటిలభిత్వా హిరోత్తప్పం పచ్చుపట్ఠాపేత్వా ఉట్ఠాయ మహాసత్తం వన్దిత్వా “సామి వేస్సన్తర, దారకా తే కుహిం గతా”తి ఆహ. “దేవి, ఏకస్స బ్రాహ్మణస్స దాసత్థాయ దిన్నా”తి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౨౫౮ తమజ్ఝపత్తం రాజపుత్తిం, ఉదకేనాభిసిఞ్చథ;
అస్సత్థం నం విదిత్వాన, అథ నం ఏతదబ్రవీ”తి.

తత్థ **అజ్ఝపత్త**న్తి అత్తనో సన్తికం పత్తం, పాదమూలే పతిత్వా విసఞ్ఞీభూతన్తి అత్థో. **ఏతదబ్రవీ**తి ఏతం “ఏకస్స మే బ్రాహ్మణస్స దాసత్థాయ దిన్నా”తి వచనం అబ్రవి.

తతో తాయ “దేవ, పుత్తే బ్రాహ్మణస్స దత్వా మమ సబ్బరత్తిం పరిదేవిత్వా విచరన్తియా కిం నాచిక్ఖసీ”తి వుత్తే మహాసత్తో ఆహ –

౨౨౫౯ ఆదియేనేవ తే మద్ది, దుక్ఖం నక్ఖాతుమిచ్ఛిసం;
దలిద్దో యాచకో వుడ్ఢో, బ్రాహ్మణో ఘరమాగతో.

౨౨౬౦ తస్స దిన్నా మయా పుత్తా, మద్ది మా భాయి అస్సస;
మం పస్స మద్ది మా పుత్తే, మా బాళ్హం పరిదేవసి;
లచ్ఛామ పుత్తే జీవన్తా, అరోగా చ భవామసే.

౨౨౬౧ పుత్తే పసుఞ్చ ధఞ్ఞఞ్చ, యఞ్చ అఞ్ఞం ఘరే ధనం;
దజ్జా సప్పురిసో దానం, దిస్వా యాచకమాగతం;
అనుమోదాహి మే మద్ది, పుత్తకే దానముత్తమ”న్తి.

తత్థ **ఆదియేనేవా**తి ఆదికేనేవ. ఇదం వుత్తం హోతి – సచే తే అహం ఆదితోవ తమత్థం ఆచిక్ఖిస్సం, తతో తవ సోకం సన్ధారేతుం అసక్కోన్తియా హదయం ఫలేయ్య, తస్మా ఆదికేనేవ తే మద్ది దుక్ఖం న అక్ఖాతుం ఇచ్ఛిస్సన్తి. **ఘరమాగతో**తి ఇమం అమ్హాకం వసనట్ఠానం ఆగతో. **అరోగా చ భవామసే**తి యథా తథా మయం అరోగా హోమ, జీవమానా అవస్సం పుత్తే బ్రాహ్మణేన నీతేపి పస్సిస్సామ. **యఞ్చ అఞ్ఞ**న్తి యఞ్చ అఞ్ఞం ఘరే సవిఞ్ఞాణకం ధనం. **దజ్జా సప్పురిసో దాన**న్తి సప్పురిసో ఉత్తమత్థం పత్థేన్తో ఉరం భిన్దిత్వా హదయమంసమ్పి గహేత్వా దానం దదేయ్యాతి.

మద్దీ ఆహ –

౨౨౬౨. “అనుమోదామి తే దేవ, పుత్తకే దానముత్తమం;
దత్వా చిత్తం పసాదేహి, భియ్యో దానం దదో భవ.

౨౨౬౩. యో త్వం మచ్ఛేరభూతేసు, మనుస్సేసు జనాధిప;
బ్రాహ్మణస్స అదా దానం, సివీనం రట్ఠవడ్ఢనో”తి.

తత్థ **అనుమోదామి తే**తి దస మాసే కుచ్ఛియా ధారేత్వా దివసస్స ద్వత్తిక్ఖత్తుం న్హాపేత్వా పాయేత్వా భోజేత్వా ఉరే నిపజ్జాపేత్వా పటిజగ్గితపుత్తకేసు బోధిసత్తేన దిన్నేసు సయం పుత్తదానం అనుమోదన్తీ ఏవమాహ. ఇమినా కారణేన జానితబ్బం “పితావ పుత్తానం సామికో”తి. **భియ్యో దానం దదో భవా**తి మహారాజ, ఉత్తరిపి పునప్పునం దానం దాయకోవ హోహి, “సుదిన్నం మే దాన”న్తి చిత్తం పసాదేహి, యో త్వం మచ్ఛేరభూతేసు సత్తేసు పియపుత్తే అదాసీతి.

ఏవం వుత్తే మహాసత్తో “మద్ది, కిన్నామేతం కథేసి, సచే హి మయా పుత్తే దత్వా చిత్తం పసాదేతుం నాభవిస్స, ఇమాని పన మే అచ్ఛరియాని న పవత్తేయ్యు”న్తి వత్వా సబ్బాని పథవినిన్నాదాదీని కథేసి. తతో మద్దీ తాని అచ్ఛరియాని కిత్తేత్వా దానం అనుమోదన్తీ ఆహ –

౨౨౬౪. “నిన్నాదితా తే పథవీ, సద్దో తే తిదివఙ్గతో;
సమన్తా విజ్జుతా ఆగుం, గిరీనంవ పతిస్సుతా”తి.

తత్థ **విజ్జుతా ఆగు**న్తి అకాలవిజ్జులతా హిమవన్తపదేసే సమన్తా నిచ్ఛరింసు. **గిరీనంవ పతిస్సుతా**తి గిరీనం పతిస్సుతసద్దా వియ విరవా ఉట్ఠహింసు.

౨౨౬౫. తస్స తే అనుమోదన్తి, ఉభో నారదపబ్బతా;
ఇన్దో చ బ్రహ్మా పజాపతి, సోమో యమో వేస్సవణో;
సబ్బే దేవానుమోదన్తి, తావతింసా సఇన్దకా.

౨౨౬౬. ఇతి మద్దీ వరారోహా, రాజపుత్తీ యసస్సినీ;
వేస్సన్తరస్స అనుమోది, పుత్తకే దానముత్తమ”న్తి.

తత్థ **ఉభో నారదపబ్బతా**తి ఇమేపి ద్వే దేవనికాయా అత్తనో విమానద్వారే ఠితావ “సుదిన్నం తే దాన”న్తి అనుమోదన్తి. **తావతింసా సఇన్దకా**తి ఇన్దజేట్ఠకా తావతింసాపి దేవా తే దానం అనుమోదన్తీతి.

ఏవం మహాసత్తేన అత్తనో దానే వణ్ణితే తమేవత్థం పరివత్తేత్వా “మహారాజ వేస్సన్తర, సుదిన్నం నామ తే దాన”న్తి మద్దీపి తథేవ దానం వణ్ణయిత్వా అనుమోదమానా నిసీది. తేన సత్థా “ఇతి మద్దీ వరారోహా”తి గాథమాహ.

మద్దీపబ్బవణ్ణనా నిట్ఠితా.

సక్కపబ్బవణ్ణనా

ఏవం తేసు అఞ్ఞమఞ్ఞం సమ్మోదనీయం కథం కథేన్తేసు సక్కో చిన్తేసి “అయం వేస్సన్తరో రాజా హియ్యో జూజకస్స పథవిం ఉన్నాదేత్వా దారకే అదాసి, ఇదాని తం కోచి హీనపురిసో ఉపసఙ్కమిత్వా సబ్బలక్ఖణసమ్పన్నం మద్దిం యాచిత్వా రాజానం ఏకకం కత్వా మద్దిం గహేత్వా గచ్ఛేయ్య, తతో ఏస అనాథో నిప్పచ్చయో భవేయ్య. అహం బ్రాహ్మణవణ్ణేన నం ఉపసఙ్కమిత్వా మద్దిం యాచిత్వా పారమికూటం గాహాపేత్వా కస్సచి అవిస్సజ్జియం కత్వా పున నం తస్సేవ దత్వా ఆగమిస్సామీ”తి. సో సూరియుగ్గమనవేలాయ తస్స సన్తికం అగమాసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౨౮౭తతో రత్యా వివసానే, సూరియస్సుగ్గమనం పతి;
సక్కో బ్రాహ్మణవణ్ణేన, పాతో తేసం అదిస్సథా”తి.

తత్థ **పాతో తేసం అదిస్సథాతి** పాతోవ నేసం ద్విన్నమ్పి జనానం పఞ్ఞాయమానరూపో పురతో అట్ఠాసి, ఠత్వా చ పన పటిసన్థారం కరోన్తో ఆహ –

౨౨౮౮కచ్చి ను భోతో కుసలం, కచ్చి భోతో అనామయం;
కచ్చి ఉఞ్ఛేన యాపేథ, కచ్చి మూలఫలా బహూ.

౨౨౮౯కచ్చి డంసా మకసా చ, అప్పమేవ సరీసపా;
వనే వాళమిగాకిణ్ణే, కచ్చి హింసా న విజ్జతీ”తి.

మహాసత్తో ఆహ –

౨౨౯౦కుసలఞ్చేవ నో బ్రహ్మే, అథో బ్రహ్మే అనామయం;
అథో ఉఞ్ఛేన యాపేమ, అథో మూలఫలా బహూ.

౨౨౯౧అథో డంసా మకసా చ, అప్పమేవ సరీసపా;
వనే వాళమిగాకిణ్ణే, హింసా మయ్హం న విజ్జతి.

౨౨౯౨సత్త నో మాసే వసతం, అరఞ్ఞే జీవసోకినం;
ఇదం దుతియం పస్సామ, బ్రాహ్మణం దేవవణ్ణినం;
ఆదాయ వేళువం దణ్డం, ధారేన్తం అజినక్ఖిపం.

౨౨౯౩స్వాగతం తే మహాబ్రహ్మే, అథో తే అదురాగతం;
అన్తో పవిస భద్దన్తే, పాదే పక్ఖాలయస్సు తే.

౨౨౯౪తిన్దుకాని పియాలాని, మధుకే కాసుమారియో;
ఫలాని ఖుద్దకప్పాని, భుఞ్జ బ్రహ్మే వరం వరం.

౨౨౯౫ఇదమ్పి పానీయం సీతం, ఆభతం గిరిగబ్భరా;

తతో పివ మహాబ్రహ్మే, సచే త్వం అభికఙ్ఖసీ”తి.

ఏవం తేన సద్ధిం పటిసన్థారం కత్వా మహాసత్తో –

౨౨౭౬అథ త్వం కేన వణ్ణేన, కేన వా పన హేతునా;
అనుప్పత్తో బ్రహారఞ్ఞం, తం మే అక్ఖాహి పుచ్ఛితో”తి. –

ఆగమనకారణం పుచ్ఛి. అథ నం సక్కో “మహారాజ, అహం మహల్లకో, ఇధాగచ్ఛన్తో తవ భరియం మద్దిం యాచితుం ఆగతో, తం మే దేహీ”తి వత్వా ఇమం గాథమాహ –

౨౨౭౭యథా వారివహో పూరో, సబ్బకాలం న ఖీయతి;
ఏవం తం యాచితాగచ్ఛిం, భరియం మే దేహి యాచితో”తి.

ఏవం వుత్తే మహాసత్తో “హియ్యో మే బ్రాహ్మణస్స దారకా దిన్నా, అరఞ్ఞే ఏకకో హుత్వా కథం తే మద్దిం దస్సామీ”తి అవత్వా పసారితహత్థే సహస్సత్థవికం ఠపేన్తో వియ అసజ్జిత్వా అబజ్ఝిత్వా అనోలీనమానసో హుత్వా గిరిం ఉన్నాదేన్తో ఇమం గాథమాహ –

౨౨౭౮దదామి న వికమ్పామి, యం మం యాచసి బ్రాహ్మణ;
సన్తం నప్పటిగుయ్హామి, దానే మే రమతీ మనో”తి.

తత్థ **సన్తం నప్పటిగుయ్హామీ**తి సంవిజ్జమానం న గుయ్హామి.

ఏవఞ్చ పన వత్వా సీఘమేవ కమణ్డలునా ఉదకం ఆహరిత్వా ఉదకం హత్థే పాతేత్వా పియభరియం బ్రాహ్మణస్స అదాసి. తఙ్ఖణేయేవ హేట్ఠా వుత్తప్పకారాని సబ్బాని అచ్ఛరియాని పాతురహేసుం. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౨౭౯మద్దిం హత్థే గహేత్వాన, ఉదకస్స కమణ్డలుం;
బ్రాహ్మణస్స అదా దానం, సివీనం రట్ఠవడ్ఢనో.

౨౨౮౦తదాసి యం భింసనకం, తదాసి లోమహంసనం;
మద్దిం పరిచ్చజన్తస్స, మేదనీ సమ్పకమ్పథ.

౨౨౮౧నేవస్స మద్దీ భాకుటి, న సన్ధీయతి న రోదతి;
పేక్ఖతేవస్స తుణ్హీ సా, ఏసో జానాతి యం వర”న్తి.

తత్థ **అదా దాన**న్తి “అమ్భో బ్రాహ్మణ, మద్దితో మే సతగుణేన సహస్సగుణేన సతసహస్సగుణేన సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణమేవ పియతరం, ఇదం మే దానం సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణప్పటివేధస్స పచ్చయో హోతూ”తి వత్వా దానం అదాసి వుత్తమ్పి చేతం –

“జాలిం కణ్హాజినం ధీతం, మద్దిం దేవిం పతిబ్బతం;

చజమానో న చిన్తేసిం, బోధియాయేవ కారణా.

“న మే దేస్సా ఉభో పుత్తా, మద్దీ దేవీ న దేస్సియా;

సబ్బఞ్ఞుతం పియం మయ్హం, తస్మా పియే అదాసహ”న్తి. (చరియా॰ ౧.౧౧౮-౧౧౯);

తత్థ **సమ్పకమ్పథాతి** పథవీ ఉదకపరియన్తం కత్వా కమ్పిత్థ. **నేవస్స మద్దీ భాకుటీతి** భిక్ఖవే, తస్మిం ఖణే మద్దీ “మం మహల్లకస్స బ్రాహ్మణస్స రాజా దేతీ”తి కోధవసేన భాకుటిపి నాహోసి. **న సన్ధీయతి న రోదతీతి** నేవ మఙ్కు అహోసి, న అక్ఖీని పూరేత్వా రోదతి, అథ ఖో తుణ్హీ సా హుత్వా “మాదిసం ఇత్థిరతనం దదమానో న నిక్కారణా దస్సతి, ఏసో యం వరం, తం జానాతీ”తి ఫుల్లపదుమవణ్ణం అస్స ముఖం **పేక్ఖతేవ,** ఓలోకయమానావ ఠితాతి అత్థో.

అథ మహాసత్తో “కీదిసా మద్దీ”తి తస్సా ముఖం ఓలోకేసి. సాపి “సామి కిం మం ఓలోకేసీ”తి వత్వా సీహనాదం నదన్తీ ఇమం గాథమాహ –

౨౨౮౨“కోమారీ యస్సాహం భరియా, సామికో మమ ఇస్సరో;

యస్సిచ్ఛే తస్స మం దజ్జా, విక్కిణేయ్య హనేయ్య వా”తి.

తత్థ **కోమారీ యస్సాహం భరియాతి** అహం యస్స తవ దహరికా భరియా, సో త్వఞ్ఞేవ మమ ఇస్సరో సామికో. **యస్సిచ్ఛే తస్సాతి** ఇస్సరో చ నామ దాసిం మం యస్స దాతుం ఇచ్ఛేయ్య, తస్స దదేయ్య. **విక్కిణేయ్య వాతి** ధనేన వా అత్థే సతి విక్కిణేయ్య, మంసేన వా అత్థే సతి హనేయ్య, తస్మా యం వో రుచ్చతి, తం కరోథ, నాహం కుజ్ఝామీతి.

సక్కో తేసం పణీతజ్ఝాసయతం విదిత్వా థుతిం అకాసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౨౮౩తేసం సఙ్కప్పమఞ్ఞాయ, దేవిన్దో ఏతదబ్రవి;

సబ్బే జితా తే పచ్చూహా, యే దిబ్బా యే చ మానుసా.

౨౨౮౪నిన్నాదితా తే పథవీ, సద్దో తే తిదివఙ్గతో;

సమన్తా విజ్జుతా ఆగుం, గిరీనంవ పతిస్సుతా.

౨౨౮౫తస్స తే అనుమోదన్తి, ఉభో నారదపబ్బతా;

ఇన్దో చ బ్రహ్మా పజాపతి, సోమో యమో వేస్సవణో;

సబ్బే దేవానుమోదన్తి, దుక్కరఞ్హి కరోతి సో.

౨౨౮౬దుద్దదం దదమానానం, దుక్కరం కమ్మ కుబ్బతం;

అసన్తో నానుకుబ్బన్తి, సతం ధమ్మో దురన్నయో.

౨౨౮౭తస్మా సతఞ్చ అసతం, నానా హోతి ఇతో గతి;

అసన్తో నిరయం యన్తి, సన్తో సగ్గపరాయణా.

౨౨౮౮యమేతం కుమారే అదా, భరియం అదా వనే వసం;
బ్రహ్మయానమనోక్కమ్మ, సగ్గే తే తం విపచ్చతూ”తి.

తత్థ **పచ్చూహా**తి పచ్చత్థికా. **దిబ్బా**తి దిబ్బసమ్పత్తిపటిబాహకా. **మానుసా**తి మనుస్ససమ్పత్తిపటిబాహకా. కే పన తేతి? మచ్ఛరియధమ్మా. తే సబ్బే పుత్తదారం దేన్తేన మహాసత్తేన జితా. తేనాహ “సబ్బే జితా తే పచ్చూహా”తి. **దుక్కరఞ్హి కరోతి సో**తి సో వేస్సన్తరో రాజా ఏకకోవ అరఞ్ఞే వసన్తో భరియం బ్రాహ్మణస్స దేన్తో దుక్కరం కరోతీతి ఏవం సబ్బే దేవా అనుమోదన్తీతి వదతి. ‘‘**యమేత**’’న్తి గాథం అనుమోదనం కరోన్తో ఆహ. **వనే వస**న్తి వనే వసన్తో. **బ్రహ్మయాన**న్తి సేట్ఠయానం. తివిధో హి సుచరితధమ్మో ఏవరూపో చ దానధమ్మో అరియమగ్గస్స పచ్చయో హోతీతి “బ్రహ్మయాన”న్తి వుచ్చతి. తస్మా యం తం ఇదం అజ్జ దానం దదతోపి నిప్ఫన్నం బ్రహ్మయానం అపాయభూమిం అనోక్కమిత్వా సగ్గే తే తం విపచ్చతు, విపాకపరియోసానే చ సబ్బఞ్ఞుతఞ్ఞాణదాయకం హోతూతి.

ఏవమస్స సక్కో అనుమోదనం కత్వా “ఇదాని మయా ఇధ పపఞ్చం అకత్వా ఇమం ఇమస్సేవ దత్వా గన్తుం వట్టతీ”తి చిన్తేత్వా ఆహ –

౨౨౮౯దదామి భోతో భరియం, మద్దిం సబ్బఙ్గసోభనం;
త్వఞ్చేవ మద్దియా ఛన్నో, మద్దీ చ పతినా సహ.

౨౨౯౦యథా పయో చ సఙ్ఖో చ, ఉభో సమానవణ్ణినో;
ఏవం తువఞ్చ మద్దీ చ, సమానమనచేతసా.

౨౨౯౧అవరుద్ధేత్థ అరఞ్ఞస్మిం, ఉభో సమ్మథ అస్సమే;
ఖత్తియా గోత్తసమ్పన్నా, సుజాతా మాతుపేత్తితో;
యథా పుఞ్ఞాని కయిరాథ, దదన్తా అపరాపర”న్తి.

తత్థ **ఛన్నో**తి అనురూపో. **ఉభో సమానవణ్ణినో**తి సమానవణ్ణా ఉభోపి పరిసుద్ధాయేవ. **సమానమనచేతసా**తి ఆచారాదీహి కమ్మేహి సమానేన మనసఙ్ఖాతేన చేతసా సమన్నాగతా. **అవరుద్ధేత్థా**తి రట్ఠతో పబ్బాజితా హుత్వా ఏత్థ అరఞ్ఞే వసథ. **యథా పుఞ్ఞానీ**తి యథా జేతుత్తరనగరే వో బహూని పుఞ్ఞాని కతాని, హియ్యో పుత్తానం అజ్జ భరియాయ దానవసేనపి కతానీతి ఏత్తకేనేవ పరితోసం అకత్వా ఇతో ఉత్తరిపి అపరాపరం దదన్తా యథానురూపాని పుఞ్ఞాని కరేయ్యాథాతి.

ఏవఞ్చ పన వత్వా సక్కో మహాసత్తస్స మద్దిం పటిచ్ఛాపేత్వా వరం దాతుం అత్తానం ఆచిక్ఖన్తో ఆహ –

౨౨౯౨సక్కోహమస్మి దేవిన్దో, ఆగతోస్మి తవన్తికే;
వరం వరస్సు రాజిసి, వరే అట్ఠ దదామి తే”తి.

కథేన్తోయేవ చ దిబ్బత్తభావేన జలన్తో తరుణసూరియో వియ ఆకాసే అట్ఠాసి. తతో బోధిసత్తో వరం గణ్హన్తో ఆహ –

౨౨౯౩వరం చే మే అదో సక్క, సబ్బభూతానమిస్సర;
పితా మం అనుమోదేయ్య, ఇతో పత్తం సకం ఘరం;
ఆసనేన నిమన్తేయ్య, పఠమేతం వరం వరే.

౨౨౯౪పురిసస్స వధం న రోచేయ్యం, అపి కిబ్బిసకారకం;
వజ్ఝం వధమ్హా మోచేయ్యం, దుతియేతం వరం వరే.

౨౨౯౫యే వుడ్ఢా యే చ దహరా, యే చ మజ్ఝిమపోరిసా;
మమేవ ఉపజీవేయ్యుం, తతియేతం వరం వరే.

౨౨౯౬పరదారం న గచ్ఛేయ్యం, సదారపసుతో సియం;
థీనం వసం న గచ్ఛేయ్యం, చతుత్థేతం వరం వరే.

౨౨౯౭పుత్తో మే సక్క జాయేథ, సో చ దీఘాయుకో సియా;
ధమ్మేన జినే పథవిం, పఞ్చమేతం వరం వరే.

౨౨౯౮తతో రత్యా వివసానే, సూరియస్సుగ్గమనం పతి;
దిబ్బా భక్ఖా పాతుభవేయ్యుం, ఛట్ఠమేతం వరం వరే.

౨౨౯౯దదతో మే న ఖీయేథ, దత్వా నానుతపేయ్యహం;
దదం చిత్తం పసాదేయ్యం, సత్తమేతం వరం వరే.

౨౩౦౦ఇతో విముచ్చమానాహం, సగ్గగామీ విసేసగూ;
అనివత్తి తతో అస్సం, అట్ఠమేతం వరం వరే’’తి.

తత్థ **అనుమోదేయ్యాతి** సమ్పటిచ్ఛేయ్య న కుజ్ఝేయ్య. **ఇతో పత్త**న్తి ఇమమ్హా అరఞ్ఞా సకం ఘరం అనుప్పత్తం. **ఆసనేనాతి** రాజాసనేన. రజ్జం మే దేతూతి వదతి. **అపి కిబ్బిసకారక**న్తి రాజా హుత్వా రాజాపరాధికమ్పి వజ్ఝం వధమ్హా మోచేయ్యం, ఏవరూపస్సపి మే వధో నామ న రుచ్చతు. **మమేవ ఉపజీవేయ్యు**న్తి సబ్బేతే మఞ్ఞేవ నిస్సాయ ఉపజీవేయ్యుం. **ధమ్మేన జినేతి** ధమ్మేన జినాతు, ధమ్మేన రజ్జం కారేతూతి అత్థో. **విసేసగూతి** విసేసగమనో హుత్వా తుసితపురే నిబ్బత్తో హోమీతి వదతి. **అనివత్తి తతో అస్స**న్తి తుసితభవనతో చవిత్వా మనుస్సత్తం ఆగతో పునభవే అనివత్తి అస్సం, సబ్బఞ్ఞుతం సమ్పాపుణేయ్యన్తి వదతి.

౨౩౦౧తస్స తం వచనం సుత్వా, దేవిన్దో ఏతదబ్రవి;
‘అచిరం వత తే తతో, పితా తం దట్ఠుమేస్సతీ’’’తి.

తత్థ **దట్ఠుమేస్సతీ**తి మహారాజ, తవ మాతా చ పితా చ అచిరేనేవ తం పస్సితుకామో హుత్వా ఇధాగమిస్సతి, ఆగన్త్వా చ పన సేతచ్ఛత్తం దత్వా రజ్జం నియ్యాదేత్వా జేతుత్తరనగరమేవ నేస్సతి, సబ్బే తే మనోరథా మత్థకం పాపుణిస్సన్తి, మా చిన్తయి, అప్పమత్తో హోహి, మహారాజాతి.

ఏవం మహాసత్తస్స ఓవాదం దత్వా సక్కో సకట్ఠానమేవ గతో. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౩౦౨. ‘ఇదం వత్వాన మఘవా, దేవరాజా సుజమ్పతి;
వేస్సన్తరే వరం దత్వా, సగ్గకాయం అపక్కమీ”తి.

తత్థ **వేస్సన్తరే**తి వేస్సన్తరస్స. **అపక్కమీ**తి గతో అనుప్పత్తోయేవాతి.

సక్కపబ్బవణ్ణనా నిట్ఠితా.

మహారాజపబ్బవణ్ణనా

బోధిసత్తో చ మద్దీ చ సమ్మోదమానా సక్కదత్తియే అస్సమే వసింసు. జూజకోపి కుమారే గహేత్వా సట్ఠియోజనమగ్గం పటిపజ్జి. దేవతా కుమారానం ఆరక్ఖమకంసు. జూజకోపి సూరియే అత్థఙ్గతే కుమారే గచ్ఛే బన్ధిత్వా భూమియం నిపజ్జాపేత్వా సయం చణ్డవాళమిగభయేన రుక్ఖం ఆరుయ్హ విటపన్తరే సయతి. తస్మిం ఖణే ఏకో దేవపుత్తో వేస్సన్తరవణ్ణేన, ఏకా దేవధీతా మద్దివణ్ణేన ఆగన్త్వా కుమారే మోచేత్వా హత్థపాదే సమ్బాహిత్వా న్హాపేత్వా మణ్డేత్వా దిబ్బభోజనం భోజేత్వా దిబ్బసయనే సయాపేత్వా అరుణుగ్గమనకాలే బద్ధాకారేనేవ నిపజ్జాపేత్వా అన్తరధాయి. ఏవం తే దేవతాసఙ్గహేన అరోగా హుత్వా గచ్ఛన్తి. జూజకోపి దేవతాధిగ్గహితో హుత్వా "కాలిఙ్గరట్ఠం గచ్ఛామీ"తి గచ్ఛన్తో అడ్ఢమాసేన జేతుత్తరనగరం పత్తో. తం దివసం పచ్చూసకాలే సఞ్జయో మహారాజా సుపినం పస్సి. ఏవరూపో సుపినో అహోసి – రఞ్ఞో మహావినిచ్ఛయే నిసిన్నస్స ఏకో పురిసో కణ్హో ద్వే పదుమాని ఆహరిత్వా రఞ్ఞో హత్థే ఠపేసి. రాజా తాని ద్వీసు కణ్ణేసు పిళన్ధి. తేసం రేణు భస్సిత్వా రఞ్ఞో ఉరే పతతి. సో పబుజ్ఝిత్వా పాతోవ బ్రాహ్మణే పుచ్ఛి. తే "చిరపవుత్థా వో, దేవ, బన్ధవా ఆగమిస్సన్తీ"తి బ్యాకరింసు. సో పాతోవ సీసం న్హాయిత్వా నానగ్గరసభోజనం భుఞ్జిత్వా అలఙ్కరిత్వా వినిచ్ఛయే నిసీది. దేవతా బ్రాహ్మణం ద్వీహి కుమారేహి సద్ధిం ఆనేత్వా రాజఙ్గణే ఠపయింసు. తస్మిం ఖణే రాజా మగ్గం ఓలోకేన్తో కుమారే దిస్వా ఆహ –

౨౩౦౩. ‘కస్సేతం ముఖమాభాతి, హేమం-వుత్తత్తమగ్గినా;
నిక్ఖంవ జాతరూపస్స, ఉక్కాముఖపహంసితం.

౨౩౦౪. ఉభో సదిసపచ్చఙ్గా, ఉభో సదిసలక్ఖణా;
జాలిస్స సదిసో ఏకో, ఏకా కణ్హాజినా యథా.

౨౩౦౫. సీహా బిలావ నిక్ఖన్తా, ఉభో సమ్పతిరూపకా;
జాతరూపమయాయేవ, ఇమే దిస్సన్తి దారకా”తి.

తత్థ **హేమంవుత్తత్తమగ్గినా**తి హేమం ఇవ ఉత్తత్తం అగ్గినా. **సీహా బిలావ నిక్ఖన్తా**తి కఞ్చనగుహాతో నిక్ఖన్తా సీహా వియ.

ఏవం రాజా తీహి గాథాహి కుమారే వణ్ణేత్వా ఏకం అమచ్చం ఆణాపేసి “గచ్ఛేతం బ్రాహ్మణం దారకేహి సద్ధిం ఆనేహీ”తి. సో వేగేన గన్త్వా బ్రాహ్మణం ఆనేసి. అథ రాజా బ్రాహ్మణం ఆహ –

౨౩౦౬“కుతో ను భవం భారద్వాజ, ఇమే ఆనేసి దారకే;
అజ్జ రట్ఠం అనుప్పత్తో, కుహిం గచ్ఛసి బ్రాహ్మణా”తి.

జూజకో ఆహ –

౨౩౦౭‘‘మయ్హం తే దారకా దేవ, దిన్నా విత్తేన సఞ్జయ;
అజ్జ పన్నరసా రత్తి, యతో లద్ధా మే దారకా”తి.

తత్థ **విత్తేనా**తి తుట్ఠేన పసన్నేన. **అజ్జ పన్నరసా రత్తీ**తి ఇమేసం లద్ధదివసతో పట్ఠాయ అజ్జ పన్నరసా రత్తీతి వదతి.

రాజా ఆహ –

౨౩౦౮కేన వా వాచపేయ్యేన, సమ్మాఞాయేన సద్దహే;
కో తేతం దానమదదా, పుత్తకే దానముత్తమ”న్తి.

తత్థ **కేన వా వాచపేయ్యేనా**తి బ్రాహ్మణ, కేన పియవచనేన తే తయా లద్ధా. **సమ్మాఞాయేన సద్దహే**తి ముసావాదం అకత్వా సమ్మాఞాయేన కారణేన అమ్హే సద్దహాపేయ్యాసి. **పుత్తకే**తి అత్తనో పియపుత్తకే ఉత్తమం దానం కత్వా కో తే ఏతం దానం అదదాతి.

జూజకో ఆహ –

౨౩౦౯‘‘యో యాచతం పతిట్ఠాసి, భూతానం ధరణీరివ;
సో మే వేస్సన్తరో రాజా, పుత్తేదాసి వనే వసం.

౨౩౧౦‘‘యో యాచతం గతీ ఆసి, సవన్తీనంవ సాగరో;
సో మే వేస్సన్తరో రాజా, పుత్తేదాసి వనే వస”న్తి.

తత్థ **పతిట్ఠాసీ**తి పతిట్ఠా ఆసి.

తం సుత్వా అమచ్చా వేస్సన్తరం గరహమానా ఆహంసు –

౨౩౧౧దుక్కటం వత భో రఞ్ఞా, సద్ధేన ఘరమేసినా;
కథం ను పుత్తకే దజ్జా, అరఞ్ఞే అవరుద్ధకో.

౨౩౧౨ఇమం భోన్తో నిసామేథ, యావన్తేత్థ సమాగతా;

కథం వేస్సన్తరో రాజా, పుత్తేదాసి వనే వసం.

౨౩౧౩‘దాసిం దాసఞ్చ నో దజ్జా, అస్సం చస్సతరీరథం;
హత్థిఞ్చ కుఞ్జరం దజ్జా, కథం నో దజ్జ దారకే”తి.

తత్థ **సద్ధేనాతి** సద్ధాయ సమ్పన్నేనపి సతా ఘరం ఆవసన్తేన రఞ్ఞా ఇదం దుక్కటం వత, అయుత్తం వత కతం. **అవరుద్ధకోతి** రట్ఠా పబ్బాజితో అరఞ్ఞే వసన్తో. **ఇమం భోన్తోతి** భోన్తో నగరవాసినో యావన్తో ఏత్థ సమాగతా, సబ్బే ఇమం నిసామేథ ఉపధారేథ, కథం నామేసో పుత్తకే దాసే కత్వా అదాసి, కేన నామ ఏవరూపం కతపుబ్బన్తి అధిప్పాయేనేవమాహంసు. **దజ్జాతి** దాసాదీసు యం కిఞ్చి ధనం దేతు. **కథం నో దజ్జ దారకేతి** ఇమే పన దారకే కేన కారణేన అదాసీతి.

తం సుత్వా కుమారో పితు గరహం అసహన్తో వాతాభిహతస్స సినేరునో బాహం ఓడ్డేన్తో వియ ఇమం గాథమాహ –

౨౩౧౪యస్స నస్స ఘరే దాసో, అస్సో చస్సతరీరథో;
హత్థీ చ కుఞ్జరో నాగో, కిం నో దజ్జా పితామహా”తి.

రాజా ఆహ –

౨౩౧౫దానమస్స పసంసామ, న చ నిన్దామ పుత్తకా;
కథం ను హదయం ఆసి, తుమ్హే దత్వా వనిబ్బకే”తి.

తత్థ **దానమస్స పసంసామాతి** పుత్తకా మయం తవ పితు దానం పసంసామ న నిన్దామ.

తం సుత్వా కుమారో ఆహ –

౨౩౧౬“దుక్ఖస్స హదయం ఆసి, అథో ఉణ్హమ్పి పస్ససి;
రోహినీహేవ తమ్బక్ఖీ, పితా అస్సూని వత్తయీ”తి.

తత్థ **దుక్ఖస్స హదయం ఆసీతి** పితామహా కణ్హాజినాయ వుత్తం ఏతం వచనం సుత్వా తస్స హదయం దుక్ఖం ఆసి. **రోహినీహేవ తమ్బక్ఖీతి** తమ్బవణ్ణేహి వియ రత్తఅక్ఖీహి మమ పితా తస్మిం ఖణే అస్సూని పవత్తయి.

ఇదానిస్సా తం వచనం దస్సేన్తో ఆహ –

౨౩౧౭‘యం తం కణ్హాజినావోచ, అయం మం తాత బ్రాహ్మణో;
లట్ఠియా పటికోటేతి, ఘరే జాతంవ దాసియం.

౨౩౧౮న చాయం బ్రాహ్మణో తాత, ధమ్మికా హోన్తి బ్రాహ్మణా;
యక్ఖో బ్రాహ్మణవణ్ణేన, ఖాదితుం తాత నేతి నో;

నీయమానే పిసాచేన, కిం ను తాత ఉదిక్ఖసీ”తి.

అథ నే కుమారే బ్రాహ్మణం అముఞ్చన్తే దిస్వా రాజా గాథమాహ –

౨౩౧౯“రాజపుత్తీ చ వో మాతా, రాజపుత్తో చ వో పితా;
పుబ్బే మే అఙ్కమారుయ్హ, కిం ను తిట్ఠథ ఆరకా”తి.

తత్థ **పుబ్బే మే**తి తుమ్హే ఇతో పుబ్బే మం దిస్వా వేగేనాగన్త్వా మమ అఙ్కమారుయ్హ, ఇదాని కిం ను ఆరకా తిట్ఠథాతి?

కుమారో ఆహ –

౨౩౨౦“రాజపుత్తీ చ నో మాతా, రాజపుత్తో చ నో పితా;
దాసా మయం బ్రాహ్మణస్స, తస్మా తిట్ఠామ ఆరకా”తి.

తత్థ **దాసా మయ**న్తి ఇదాని పన మయం బ్రాహ్మణస్స దాసా భవామ.

రాజా ఆహ –

౨౩౨౧“మా సమ్మేవం అవచుత్థ, డయ్హతే హదయం మమ;
చితకాయంవ మే కాయో, ఆసనే న సుఖం లభే.

౨౩౨౨“మా సమ్మేవం అవచుత్థ, భియ్యో సోకం జనేథ మం;
నిక్కిణిస్సామి దబ్బేన, న వో దాసా భవిస్సథ.

౨౩౨౩“కిమగ్ఘియఞ్హి వో తాత, బ్రాహ్మణస్స పితా అదా;
యథాభూతం మే అక్ఖాథ, పటిపాదేన్తు బ్రాహ్మణ”న్తి.

తత్థ **సమ్మా**తి పియవచనం. **చితకాయంవ మే కాయో**తి ఇదాని మమ కాయో అఙ్గారచితకాయం ఆరోపితో వియ జాతో. **జనేథ మ**న్తి జనేథ మే, అయమేవ వా పాఠో. **నిక్కిణిస్సామి దబ్బేనా**తి ధనం దత్వా మోచేస్సామి. **కిమగ్ఘియ**న్తి కిం అగ్ఘం కత్వా. **పటిపాదేన్తూ**తి ధనం పటిచ్ఛాపేన్తు.

కుమారో ఆహ –

౨౩౨౪“సహస్సగ్ఘఞ్హి మం తాత, బ్రాహ్మణస్స పితా అదా;
అథ కణ్హాజినం కఞ్ఞం, హత్థినా చ సతేన చా”తి.

తత్థ **సహస్సగ్ఘం హీ**తి దేవ, మం పితా తదా నిక్ఖసహస్సం అగ్ఘాపేత్వా అదాసి. **అథ కణ్హాజిన**న్తి కనిట్ఠం పన మే కణ్హాజినం. **హత్థినా చ సతేన చా**తి హత్థినఞ్చ అస్సానఞ్చ ఉసభానఞ్చ నిక్ఖానఞ్చాతి సబ్బేసం ఏతేసం సతేన అన్తమసో

మఞ్చపీఠపాదుకే ఉపాదాయ సబ్బసతేన అగ్ఘాపేసీతి.

రాజా కుమారానం నిక్కయం దాపేన్తో ఆహ –

౨౩౨౫‘ఉట్ఠేహి కత్తే తరమానో, బ్రాహ్మణస్స అవాకర;
దాసిసతం దాససతం, గవం హత్థుసభం సతం;
జాతరూపసహస్సఞ్చ, పుత్తానం దేహి నిక్కయ”న్తి.

తత్థ **అవాకరాతి** దేహి.

౨౩౨౬‘తతో కత్తా తరమానో, బ్రాహ్మణస్స అవాకరి;
దాసిసతం దాససతం, గవం హత్థుసభం సతం;
జాతరూపసహస్సఞ్చ, పుత్తానందాసి నిక్కయ”న్తి.

తత్థ **అవాకరీతి** అదాసి. **నిక్కయన్తి** అగ్ఘస్స మూలం.

ఏవం బ్రాహ్మణస్స సబ్బసతఞ్చ నిక్ఖసహస్సఞ్చ కుమారానం నిక్కయం అదాసి, సత్తభూమికఞ్చ పాసాదం, బ్రాహ్మణస్స పరివారో మహా అహోసి. సో ధనం పటిసామేత్వా పాసాదం అభిరుయ్హ సాదురసభోజనం భుఞ్జిత్వా మహాసయనే నిపజ్జి. కుమారే సీసం నహాపేత్వా భోజేత్వా అలఙ్కరిత్వా ఏకం అయ్యకో, ఏకం అయ్యికాతి ద్వేపి ఉచ్ఛఙ్గే ఉపవేసేసుం. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౩౨౭నిక్కిణిత్వా నహాపేత్వా, భోజయిత్వాన దారకే;
సమలఙ్కరిత్వా భణ్డేన, ఉచ్ఛఙ్గే ఉపవేసయుం.

౨౩౨౮సీసం న్హాతే సుచివత్థే, సబ్బాభరణభూసితే;
రాజా అఙ్కే కరిత్వాన, అయ్యకో పరిపుచ్ఛథ.

౨౩౨౯కుణ్డలే ఘుసితే మాలే, సబ్బాభరణభూసితే;
రాజా అఙ్కే కరిత్వాన, ఇదం వచనమబ్రవి.

౨౩౩౦‘కచ్చి ఉభో అరోగా తే, జాలి మాతాపితా తవ;
కచ్చి ఉఞ్ఛేన యాపేన్తి, కచ్చి మూలఫలా బహూ.

౨౩౩౧‘కచ్చి డంసా మకసా చ, అప్పమేవ సరీసపా;
వనే వాళమిగాకిణ్ణే, కచ్చి హింసా న విజ్జతీ”తి.

తత్థ **కుణ్డలేతి** కుణ్డలాని పిలన్ధాపేత్వా. **ఘుసితేతి** ఉగ్ఘోసితే మనోరమం రవం రవన్తే. **మాలేతి** పుప్ఫాని పిలన్ధాపేత్వా. **అజ్కే కరిత్వానాతి** జాలికుమారం అజ్కే నిసీదాపేత్వా.

కుమారో ఆహ –

౨౩౩౨‘‘అథో ఉభో అరోగా మే, దేవ మాతాపితా మమ;
అథో ఉఞ్ఛేన యాపేన్తి, అథో మూలఫలా బహూ.

౨౩౩౩‘‘అథో డంసా మకసా చ, అప్పమేవ సరీసపా;
వనే వాళమిగాకిణ్ణే, హింసా నేసం న విజ్జతి.

౨౩౩౪‘‘ఖణన్తాలుకలమ్బాని, బిలాని తక్కలాని చ;
కోలం భల్లాతకం బేల్లం, సా నో ఆహత్వ పోసతి.

౨౩౩౫‘‘యఞ్చేవ సా ఆహరతి, వనమూలఫలహారియా;
తం నో సబ్బే సమాగన్త్వా, రత్తిం భుఞ్జామ నో దివా.

౨౩౩౬‘‘అమ్మావ నో కిసా పణ్డు, ఆహరన్తీ దుమప్ఫలం;
వాతాతపేన సుఖుమాలీ, పదుమం హత్థగతామివ.

౨౩౩౭‘‘అమ్మాయ పతనూ కేసా, విచరన్త్యా బ్రహావనే;
వనే వాళమిగాకిణ్ణే, ఖగ్గదీపినిసేవితే.

౨౩౩౮‘‘కేసేసు జటం బన్ధిత్వా, కచ్ఛే జల్లమధారయి;
చమ్మవాసీ ఛమా సేతి, జాతవేదం నమస్సతీ’’తి.

తత్థ **ఖణన్తాలుకలమ్బానీతి** ఖణన్తీ ఆలూని చ కలమ్బాని చ. ఇమినా మాతాపితూనం కిచ్ఛజీవికం వణ్ణేతి. **తం నోతి** ఏత్థ **నోతి** నిపాతమత్తం. **పదుమం హత్థగతామివాతి** హత్థేన పరిమద్దితం పదుమం వియ జాతా. **పతనూ కేసాతి** దేవ, అమ్మాయ మే మహావనే విచరన్తియా తే భమరపత్తవణ్ణా కాళకేసా రుక్ఖసాఖాదీహి విలుత్తా పతనూ జాతా. **జల్లమధారయీతి** ఉభోహి కచ్ఛేహి జల్లం ధారేతి, కిలిట్ఠవేసేన విచరతీతి.

సో ఏవం మాతు దుక్ఖితభావం కథేత్వా అయ్యకం చోదేన్తో ఇమం గాథమాహ –

౨౩౩౯‘‘పుత్తా పియా మనుస్సానం, లోకస్మిం ఉదపజ్జిసుం;
న హి నూనమ్హాకం అయ్యస్స, పుత్తే స్నేహో అజాయథా’’తి.

తత్థ **ఉదపజ్జిసున్తి** ఉప్పజ్జింసు.

తతో రాజా అత్తనో దోసం ఆవికరోన్తో ఆహ –

౨౩౪౦దుక్కటఞ్చ హి నో పుత్త, భూనహచ్చం కతం మయా;

యోహం సివీనం వచనా, పబ్బాజేసిమదూసకం.

౨౩౪౧యం మే కిఞ్చి ఇధ అత్థి, ధనం ధఞ్ఞఞ్చ విజ్జతి;

ఏతు వేస్సన్తరో రాజా, సివిరట్ఠే పసాసతూ”తి.

తత్థ **పుత్తా**తి పుత్త జాలి ఏతం అమ్హాకం దుక్కటం. **భూనహచ్చ**న్తి వుడ్ఢిఘాతకమ్మం. **యం మే కిఞ్చీ**తి తాత, యం మే కిఞ్చి ఇధ అత్థి, సబ్బం తే పితు దేమి. **సివిరట్ఠే పసాసతూ**తి ఇమస్మిం నగరే సో రాజా హుత్వా పసాసతూతి.

కుమారో ఆహ –

౨౩౪౨న దేవ మయ్హం వచనా, ఏహితి సివిసుత్తమో;

సయమేవ దేవో గన్త్వా, సిఞ్చ భోగేహి అత్రజ”న్తి.

తత్థ **సివిసుత్తమో**తి సివిసేట్ఠో వేస్సన్తరో. **సిఞ్చా**తి మహామేఘో వియ వుట్ఠియా భోగేహి అభిసిఞ్చ.

౨౩౪౩‘తతో సేనాపతిం రాజా, సఞ్జయో అజ్ఝభాసథ;

హత్థీ అస్సా రథా పత్తీ, సేనా సన్నాహయన్తు నం;

నేగమా చ మం అన్వేన్తు, బ్రాహ్మణా చ పురోహితా.

౨౩౪౪తతో సట్ఠిసహస్సాని, యోధినో చారుదస్సనా;

ఖిప్పమాయన్తు సన్నద్ధా, నానావణ్ణేహిలఙ్కతా.

౨౩౪౫నీలవత్థధరా నేకే, పీతానేకే నివాసితా;

అఞ్ఞే లోహితఉణ్హీసా, సుద్ధానేకే నివాసితా;

ఖిప్పమాయన్తు సన్నద్ధా, నానావణ్ణేహిలఙ్కతా.

౨౩౪౬‘హిమవా యథా గన్ధధరో, పబ్బతో గన్ధమాదనో;

నానారుక్ఖేహి సఞ్ఛన్నో, మహాభూతగణాలయో.

౨౩౪౭‘ఓసధేహి చ దిబ్బేహి, దిసా భాతి పవాతి చ;

ఖిప్పమాయన్తు సన్నద్ధా, దిసా భన్తు పవన్తు చ.

౨౩౪౮తతో నాగసహస్సాని, యోజయన్తు చతుద్దస;

సువణ్ణకచ్ఛా మాతఙ్గా, హేమకప్పనవాససా.

౨౩౪౯ ఆరూళ్హా గామణీయేహి, తోమరఙ్కుసపాణిభి;

ఖిప్పమాయన్తు సన్నద్ధా, హత్థిక్ఖన్ధేహి దస్సితా.

౨౩౫౦ తతో అస్ససహస్సాని, యోజయన్తు చతుద్దస;

ఆజానీయావ జాతియా, సిన్ధవా సీఘవాహనా.

౨౩౫౧ ఆరూళ్హా గామణీయేహి, ఇల్లియాచాపధారిభి;

ఖిప్పమాయన్తు సన్నద్ధా, అస్సపిట్ఠేహిలఙ్కతా.

౨౩౫౨ తతో రథసహస్సాని, యోజయన్తు చతుద్దస;

అయోసుకతనేమియో, సువణ్ణచితపక్ఖరే.

౨౩౫౩ ఆరోపేన్తు ధజే తత్థ, చమ్మాని కవచాని చ;

విప్పాలేన్తు చ చాపాని, దళ్హధమ్మా పహారినో;

ఖిప్పమాయన్తు సన్నద్ధా, రథేసు రథజీవినో”తి.

తత్థ **సన్నాహయన్తున**న్తి సన్నయ్హన్తు. **సట్ఠిసహస్సానీ**తి మమ పుత్తేన సహజాతా సట్ఠిసహస్సా అమచ్చా. **నీలవత్థధరా నేకే**తి ఏకే నీలవత్థనివాసితా హుత్వా ఆయన్తు. **మహాభూతగణాలయో**తి బహుయక్ఖగణానం ఆలయో. **దిసా భన్తు పవన్తు చా**తి వుత్తప్పకారో హిమవా వియ ఆభరణవిలేపనాదీహి ఓభాసేన్తు చేవ పవాయన్తు చ. **హత్థిక్ఖన్ధేహీ**తి తే హత్థిగామణినో హత్థిక్ఖన్ధేహి ఖిప్పమాయన్తు. **దస్సితా**తి దస్సితవిభూసనా. **అయోసుకతనేమియో**తి అయేన సుట్ఠు పరిక్ఖిత్తనేమియో. **సువణ్ణచితపక్ఖరే**తి సువణ్ణేన ఖచితపక్ఖరే. ఏవరూపే చుద్దస సహస్సే రథే యోజయన్తూతి వదతి. **విప్పాలేన్తూ**తి ఆరోపేన్తు.

ఏవం రాజా సేనఙ్గం విచారేత్వా “పుత్తస్స మే జేతుత్తరనగరతో యావ వఙ్కపబ్బతా అట్ఠుసభవిత్థారం ఆగమనమగ్గం సమతలం కత్వా మగ్గాలఙ్కారత్థాయ ఇదఞ్చిదఞ్చ కరోథా”తి ఆణాపేన్తో ఆహ –

౨౩౫౪ లాజా ఓలోపియా పుప్ఫా, మాలాగన్ధవిలేపనా;

అగ్ఘియాని చ తిట్ఠన్తు, యేన మగ్గేన ఏహితి.

౨౩౫౫ గామే గామే సతం కుమ్భా, మేరయస్స సురాయ చ;

మగ్గమ్హి పతితిట్ఠన్తు, యేన మగ్గేన ఏహితి.

౨౩౫౬ మంసా పూవా సఙ్కులియో, కుమ్మాసా మచ్ఛసంయుతా;

మగ్గమ్హి పతితిట్ఠన్తు, యేన మగ్గేన ఏహితి.

౨౩౫౭ సప్పి తేలం దధి ఖీరం, కఙ్గుబీజా బహూ సురా;

మగ్గమ్హి పతితిట్ఠన్తు, యేన మగ్గేన ఏహితి.

౨౩౫౮. ఆళారికా చ సూదా చ, నటనట్టకగాయినో;

పాణిస్సరా కుమ్భథూణియో, మన్దకా సోకజ్ఝాయికా.

౨౩౫౯. ఆహఞ్ఞన్తు సబ్బవీణా, భేరియో దిన్దిమాని చ;

ఖరముఖాని ధమేన్తు, నదన్తు ఏకపోక్ఖరా.

౨౩౬౦. ముదిఙ్గా పణవా సఙ్ఖా, గోధా పరివదేన్తికా;

దిన్దిమాని చ హఞ్ఞన్తు, కుతుమ్పదిన్దిమాని చా’’తి.

తత్థ **లాజా ఓలోపియా పుప్ఫా**తి లాజేహి సద్ధిం లాజపఞ్చమకాని పుప్ఫాని ఓకిరన్తానం ఓకిరణపుప్ఫాని పటియాదేథాతి ఆణాపేతి. **మాలాగన్ధవిలేపనా**తి మగ్గవితానే ఓలమ్బకమాలా చేవ గన్ధవిలేపనాని చ. **అగ్ఘియాని చా**తి పుప్ఫఅగ్ఘియాని చేవ రతనఅగ్ఘియాని చ యేన మగ్గేన మమ పుత్తో ఏహితి, తత్థ తిట్ఠన్తు. **గామే గామే**తి గామద్వారే గామద్వారే. **పతితిట్ఠన్తూ**తి పిపాసితానం పివనత్థాయ పటియాదితా హుత్వా సురామేరయమజ్జకుమ్భా తిట్ఠన్తు. **మచ్ఛసంయుతా**తి మచ్ఛేహి సంయుత్తా. **కజ్జబీజా**తి కజ్జపిట్ఠమయా. **మన్దకా**తి మన్దకగాయినో. **సోకజ్ఝాయికా**తి మాయాకారా, అఞ్ఞేపి వా యే కేచి ఉప్పన్నసోకహరణసమత్థా సోకజ్ఝాయికాతి వుచ్చన్తి, సోచన్తే జనే అత్తనో వంసఘోసపరమ్పరానం నచ్చే కతే నిస్సోకే కత్వా సయాపకాతి అత్థో. **ఖరముఖానీ**తి సాముద్దికమహాముఖసఙ్ఖా. **సఙ్ఖా**తి దక్ఖిణావట్టా ముట్ఠిసఙ్ఖా , నాళిసఙ్ఖాతి ద్వే సఙ్ఖా. గోధా పరివదేన్తికా దిన్దిమాని కుతుమ్పదిన్దిమానీతి ఇమానిపి చత్తారి తూరియానేవ.

ఏవం రాజా మగ్గాలఙ్కారాని విచారేసి. జూజకోపి పమాణాతిక్కన్తం భుఞ్జిత్వా జీరాపేతుం అసక్కోన్తో తత్థేవ కాలమకాసి. రాజా తస్స సరీరకిచ్చం కారాపేత్వా ‘‘నగరే కోచి బ్రాహ్మణస్స ఞాతకో అత్థి, ఇదం గణ్హాతూ’’తి భేరిం చరాపేసి. న కఞ్చిస్స ఞాతకం పస్సి, ధనం పున రఞ్ఞోయేవ అహోసి. అథ సత్తమే దివసే సబ్బా సేనా సన్నిపతి. అథ రాజా మహన్తేన పరివారేన జాలిం మగ్గనాయకం కత్వా నిక్ఖమి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౩౬౧. సా సేనా మహతీ ఆసి, ఉయ్యుత్తా సివివాహినీ;

జాలినా మగ్గనాయేన, వఙ్కం పాయాసి పబ్బతం.

౨౩౬౨. కోఞ్చం నదతి మాతఙ్గో, కుఞ్జరో సట్ఠిహాయనో;

కచ్ఛాయ బద్ధమానాయ, కోఞ్చం నదతి వారణో.

౨౩౬౩. ఆజానీయా హసియన్తి, నేమిఘోసో అజాయథ;

అబ్భం రజో అచ్ఛాదేసి, ఉయ్యుత్తా సివివాహినీ.

౨౩౬౪. సా సేనా మహతీ ఆసి, ఉయ్యుత్తా హారహారినీ;

జాలినా మగ్గనాయేన, వఙ్కం పాయాసి పబ్బతం.

౨౩౬౫తే పావింసు బ్రహారఞ్ఞం, బహుసాఖం మహోదకం;

పుప్ఫరుక్ఖేహి సఞ్ఛన్నం, ఫలరుక్ఖేహి చూభయం.

౨౩౬౬‘‘తత్థ బిన్దుస్సరా వగ్గూ, నానావణ్ణా బహూ దిజా;

కూజన్తముపకూజన్తి, ఉతుసమ్పుప్ఫితే దుమే.

౨౩౬౭‘తే గన్త్వా దీఘమద్ధానం, అహోరత్తానమచ్చయే;

పదేసం తం ఉపాగచ్ఛుం, యత్థ వేస్సన్తరో అహూ’’తి.

తత్థ **మహతీ**తి ద్వాదసఅక్ఖోభణిసఙ్ఖాతా సేనా. **ఉయ్యుత్తా**తి పయాతా. **కోఞ్చం నదతీ**తి తదా కాలిఙ్గరట్ఠవాసినో బ్రాహ్మణా అత్తనో రట్ఠే దేవే వుట్ఠే తం నాగం ఆహరిత్వా సఞ్జయస్స అదంసు. సో హత్థీ ‘‘సామికం వత పస్సితుం లభిస్సామీ’’తి తుట్ఠో కోఞ్చనాదమకాసి. తం సన్ధాయేతం వుత్తం. **కచ్ఛాయా**తి సువణ్ణకచ్ఛాయ బద్ధమానాయపి తుస్సిత్వా కోఞ్చం నదతి. **హసియన్తీ**తి హససద్దమకంసు . **హారహారినీ**తి హరితబ్బహరణసమత్థా. **పావింసూ**తి పవిసింసు. **బహుసాఖ**న్తి బహురుక్ఖసాఖం. **దీఘమద్ధాన**న్తి సట్ఠియోజనమగ్గం. **ఉపాగచ్ఛు**న్తి యత్థ వేస్సన్తరో అహోసి, తం పదేసం ఉపగతాతి.

మహారాజపబ్బవణ్ణనా నిట్ఠితా.

ఛఖత్తియకమ్మవణ్ణనా

జాలికుమారో ముచలిన్దసరతీరే ఖన్ధావారం నివాసాపేత్వా చుద్దస రథసహస్సాని ఆగతమగ్గాభిముఖానేవ ఠపాపేత్వా తస్మిం తస్మిం పదేసే సీహబ్యగ్ఘదీపిఆదీసు ఆరక్ఖం సంవిదహి. హత్థిఆదీనం సద్దో మహా అహోసి. అథ మహాసత్తో తం సద్దం సుత్వా ‘‘కిం ను ఖో మే పచ్చామిత్తా మమ పితరం ఘాతేత్వా మమత్థాయ ఆగతా’’తి మరణభయభీతో మద్దిం ఆదాయ పబ్బతం ఆరుయ్హ సేనం ఓలోకేసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౩౬౮తేసం సుత్వాన నిగ్ఘోసం, భీతో వేస్సన్తరో అహు;

పబ్బతం అభిరుహిత్వా, భీతో సేనం ఉదిక్ఖతి.

౨౩౬౯‘‘ఇఙ్ఘ మద్ది నిసామేహి, నిగ్ఘోసో యాదిసో వనే;

ఆజానీయా హసియన్తి, ధజగ్గాని చ దిస్సరే.

౨౩౭౦‘ఇమే నూన అరఞ్ఞస్మిం, మిగసఙ్ఘాని లుద్దకా;

వాగురాహి పరిక్ఖిప్ప, సోబ్భం పాతేత్వా తావదే;

విక్కోసమానా తిబ్బాహి, హన్తి నేసం వరం వరం.

౨౩౭౧‘‘యథా మయం అదూసకా, అరఞ్ఞే అవరుద్ధకా;
అమిత్తహత్థత్తం గతా, పస్స దుబ్బలఘాతక’’న్తి.

తత్థ **ఇఙ్ఘా**తి చోదనత్థే నిపాతో. **నిసామేహీ**తి సకసేనా వా పరసేనా వాతి ఓలోకేహి ఉపధారేహి. ‘‘ఇమే నూన అరఞ్ఞస్మి’’న్తిఆదీనం అడ్ఢతేయ్యగాథానం ఏవమత్థసమ్బన్ధో వేదితబ్బో ‘‘మద్ది యథా అరఞ్ఞమ్హి మిగసఙ్ఘాని లుద్దకా వాగురాహి పరిక్ఖిప్ప అథ వా పన సోబ్భం పాతేత్వా తావదేవ ‘హనథ, అరే, దుట్ఠమిగే’తి విక్కోసమానా తిబ్బాహి మిగమారణసత్తీహి సేసం మిగానం వరం వరం థూలం థూలం హనన్తి, ఇమే చ నూన తథేవ అమ్హే అసబ్భాహి వాచాహి విక్కోసమానా తిబ్బాతి సత్తీహి హనిస్సన్తి, మయఞ్చ అదూసకా అరఞ్ఞే అవరుద్ధకా రట్ఠా పబ్బాజితా వనే వసామ, ఏవం సన్తేపి అమిత్తానం హత్థత్తం గతా, పస్స దుబ్బలఘాతక’’న్తి. ఏవం సో మరణభయేన పరిదేవి.

సా తస్స వచనం సుత్వా సేనం ఓలోకేత్వా ‘‘సకసేనాయ భవితబ్బ’’న్తి మహాసత్తం అస్సాసేన్తీ ఇమం గాథమాహ –

౨౩౭౨‘‘అమిత్తా నప్పసాహేయ్యుం, అగ్గీవ ఉదకణ్ణవే;
తదేవ త్వం విచిన్తేహి, అపి సోత్థి ఇతో సియా’’తి.

తత్థ **అగ్గీవ ఉదకణ్ణవే**తి యథా తిణుక్కాదీనం వసేన ఉపనీతో అగ్గి అణ్ణవసఙ్ఖాతాని పుథులగమ్భీరాని ఉదకాని నప్పసహతి, తాపేతుం న సక్కోతి , తథా తం అమిత్తా నప్పసహేయ్యుం నాభిభవిస్సన్తి. **తదేవా**తి యం సక్కేన తుయ్హం వరం దత్వా ‘‘మహారాజ, న చిరస్సేవ తే పితా ఏహితీ’’తి వుత్తం, తదేవ త్వం విచిన్తేహి, అపి నామ ఇతో బలకాయతో అమ్హాకం సోత్థి సియాతి మహాసత్తం అస్సాసేసి.

అథ మహాసత్తో సోకం తనుకం కత్వా తాయ సద్ధిం పబ్బతా ఓరుయ్హ పణ్ణసాలాద్వారే నిసీది, ఇతరాపి అత్తనో పణ్ణసాలాద్వారే నిసీది. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౩౭౩‘‘తతో వేస్సన్తరో రాజా, ఓరోహిత్వాన పబ్బతా;
నిసీది పణ్ణసాలాయం, దళ్హం కత్వాన మానస’’న్తి.

తత్థ **దళ్హం కత్వాన మానస**న్తి మయం పబ్బజితా నామ, అమ్హాకం కో కిం కరిస్సతీతి థిరం హదయం కత్వా నిసీది.

తస్మిం ఖణే సఞ్జయో రాజా దేవిం ఆమన్తేత్వా – ‘‘భద్దే, ఫుస్సతి అమ్హేసు సబ్బేసు ఏకతో గతేసు సోకో మహా భవిస్సతి, పఠమం తావ అహం గచ్ఛామి, తతో ‘ఇదాని సోకం వినోదేత్వా నిసిన్నా భవిస్సన్తీ’తి సల్లక్ఖేత్వా త్వం మహన్తేన పరివారేన ఆగచ్ఛేయ్యాసి. అథ థోకం కాలం వీతినామేత్వా జాలికణ్హాజినా పచ్ఛతో ఆగచ్ఛన్తూ’’తి వత్వా రథం నివత్తాపేత్వా ఆగతమగ్గాభిముఖం కత్వా తత్థ తత్థ ఆరక్ఖం సంవిదహిత్వా అలఙ్కతహత్థిక్ఖన్ధతో ఓరుయ్హ పుత్తస్స సన్తికం అగమాసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౩౭౪‘‘నివత్తయిత్వాన రథం, వుట్ఠపేత్వాన సేనియో;
ఏకం అరఞ్ఞే విహరన్తం, పితా పుత్తం ఉపాగమి.

౨౩౬౫హత్థిక్ఖన్ధతో ఓరుయ్హ, ఏకంసో పఞ్జలీకతో;
పరికిణ్ణో అమచ్చేహి, పుత్తం సిఞ్చితుమాగమి.

౨౩౬౬“తత్థద్దస కుమారం సో, రమ్మరూపం సమాహితం;
నిసిన్నం పణ్ణసాలాయం, ఝాయన్తం అకుతోభయ”న్తి.

తత్థ **వుట్ఠపేత్వాన సేనియోతి** ఆరక్ఖత్థాయ బలకాయే ఠపేత్వా. **ఏకంసోతి** ఏకంసకతఉత్తరాసఙ్గో. **సిఞ్చితుమాగమీతి** రజ్జే అభిసిఞ్చితుం ఉపాగమి. **రమ్మరూపన్తి** అనఞ్జితం అమణ్డితం.

౨౩౬౭‘తఞ్చ దిస్వాన ఆయన్తం, పితరం పుత్తగిద్ధినం;
వేస్సన్తరో చ మద్దీ చ, పచ్చుగ్గన్త్వా అవన్దిసుం.

౨౩౬౮‘మద్దీ చ సిరసా పాదే, ససురస్సాభివాదయి;
మద్దీ అహఞ్హి తే దేవ, పాదే వన్దామి తే సుణ్హా;
తే సు తత్థ పలిస్సజ్జ, పాణినా పరిమజ్జథా”తి.

తత్థ **పాదే వన్దామి తే సుణ్హాతి** అహం, దేవ, తవ సుణ్హా పాదే వన్దామీతి ఏవం వత్వా వన్ది. **తే సు తత్థాతి** తే ఉభోపి జనే తస్మిం సక్కదత్తియే అస్సమే పలిస్సజిత్వా హదయే నిపజ్జాపేత్వా సీసే పరిచుమ్బిత్వా ముదుకేన పాణినా పరిమజ్జథ, పిట్ఠియో నేసం పరిమజ్జి.

తతో రోదిత్వా పరిదేవిత్వా రాజా సోకే పరినిబ్బుతే తేహి సద్ధిం పటిసన్థారం కరోన్తో ఆహ –

౨౩౬౯‘కచ్చి వో కుసలం పుత్త, కచ్చి పుత్త అనామయం;
కచ్చి ఉఞ్ఛేన యాపేథ, కచ్చి మూలఫలా బహూ.

౨౩౭౦కచ్చి డంసా మకసా చ, అప్పమేవ సరీసపా;
వనే వాళమిగాకిణ్ణే, కచ్చి హింసా న విజ్జతీ”తి.

పితు వచనం సుత్వా మహాసత్తో ఆహ –

౨౩౭౧అత్థి నో జీవికా దేవ, సా చ యాదిసకీదిసా;
కసిరా జీవికా హోమ, ఉఞ్ఛాచరియాయ జీవితం.

౨౩౭౨అనిద్ధినం మహారాజ, దమేతస్సంవ సారథి;
త్యమ్హా అనిద్ధికా దన్తా, అసమిద్ధి దమేతి నో.

౨౩౭౩‘అపి నో కిసాని మంసాని, పితు మాతు అదస్సనా;

అవరుద్ధానం మహారాజ, అరఞ్ఞే జీవసోకిన”న్తి.

తత్థ **యాదిసకీదిసాతి** యా వా సా వా, లామకాతి అత్థో. **కసిరా జీవికా హోమాతి** తాత, అమ్హాకం ఉఞ్ఛాచరియాయ జీవితం నామ కిచ్ఛం, దుక్ఖా నో జీవికా అహోసి. **అనిద్ధినన్తి** మహారాజ, అనిద్ధిం అసమిద్ధిం దలిద్దపురిసం నామ సావ అనిద్ధి ఛేకో సారథి అస్సం వియ దమేతి, నిబ్బిసేవనం కరోతి, తే మయం ఇధ వసన్తా అనిద్ధికా దన్తా నిబ్బిసేవనా కతా, అసమిద్ధియేవ నో దమేతీతి. “దమేథ నో”తిపి పాఠో, దమయిత్థ నోతి అత్థో. **జీవసోకినన్తి** అవిగతసోకానం అరఞ్ఞే వసన్తానం కిం నామ అమ్హాకం సుఖన్తి వదతి.

ఏవఞ్చ పన వత్వా పున పుత్తానం పవత్తిం పుచ్ఛన్తో ఆహ –

౨౩౮౪యేపి తే సివిసేట్ఠస్స, దాయాదాపత్తమానసా;
జాలీ కణ్హాజినా చుభో, బ్రాహ్మణస్స వసానుగా;
అచ్చాయికస్స లుద్దస్స, యో నే గావోవ సుమ్భతి.

౨౩౮౫తే రాజపుత్తియా పుత్తే, యది జానాథ సంసథ;
పరియాపుణాథ నో ఖిప్పం, సప్పదట్ఠంవ మాణవ”న్తి.

తత్థ **దాయాదాపత్తమానసాతి** మహారాజ, యేపి తే తవ సివిసేట్ఠస్స దాయాదా అపత్తమానసా అసమ్పుణ్ణమనోరథా హుత్వా బ్రాహ్మణస్స వసానుగా జాతా, తే ద్వే కుమారే యో బ్రాహ్మణో గావోవ సుమ్భతి పహరతి, తే రాజపుత్తియా పుత్తే యది దిట్ఠవసేన వా సుతవసేన వా జానాథ సంసథ. **సప్పదట్ఠంవ మాణవన్తి** విసనిమ్మదనత్థాయ సప్పదట్ఠం మాణవం తికిచ్ఛన్తా వియ ఖిప్పం నో పరియాపుణాథ కథేథాతి వదతి.

రాజా ఆహ –

౨౩౮౬‘‘ఉభో కుమారా నిక్కీతా, జాలీ కణ్హాజినా చుభో;
బ్రాహ్మణస్స ధనం దత్వా, పుత్త మా భాయి అస్ససా”తి.

తత్థ **నిక్కీతాతి** నిక్కయం దత్వా గహితా.

తం సుత్వా మహాసత్తో పటిలద్ధస్సాసో పితరా సద్ధిం పటిసన్థారమకాసి –

౨౩౮౭కచ్చి ను తాత కుసలం, కచ్చి తాత అనామయం;
కచ్చి ను తాత మే మాతు, చక్ఖు న పరిహాయతీ”తి.

తత్థ **చక్ఖు న పరిహాయతీతి** పుత్తసోకేన రోదన్తియా చక్ఖు న పరిహాయతీతి.

రాజా ఆహ –

౨౩౮౮కుసలఞ్చేవ మే పుత్త, అథో పుత్త అనామయం;

అథో చ పుత్త తే మాతు, చక్ఖు న పరిహాయతీ”తి.

బోధిసత్తో ఆహ –

౨౩౮౯కచ్చి అరోగం యోగ్గం తే, కచ్చి వహతి వాహనం;

కచ్చి ఫీతో జనపదో, కచ్చి వుట్ఠి న ఛిజ్జతీ”తి.

తత్థ **వుట్ఠీ**తి వుట్ఠిధారా.

రాజా ఆహ –

౨౩౯౦“అథో అరోగం యోగ్గం మే, అథో వహతి వాహనం;

అథో ఫీతో జనపదో, అథో వుట్ఠి న ఛిజ్జతీ”తి.

ఏవం తేసం సల్లపన్తానఞ్ఞేవ ఫుస్సతీ దేవీ “ఇదాని సోకం తనుకం కత్వా నిసిన్నా భవిస్సన్తీ”తి సల్లక్ఖేత్వా మహాపరివారేన సద్ధిం పుత్తస్స సన్తికం అగమాసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౩౯౧“ఇచ్చేవం మన్తయన్తానం, మాతా నేసం అదిస్సథ;

రాజపుత్తీ గిరిద్వారే, పత్తికా అనుపాహనా.

౨౩౯౨“తఞ్చ దిస్వాన ఆయన్తిం, మాతరం పుత్తగిద్ధినిం;

వేస్సన్తరో చ మద్దీ చ, పచ్చుగ్గన్త్వా అవన్దిసుం.

౨౩౯౩“మద్దీ చ సిరసా పాదే, సస్సుయా అభివాదయి;

మద్దీ అహఞ్హి తే అయ్యే, పాదే వన్దామి తే సుణ్హా”తి.

తేసం ఫుస్సతిదేవిం వన్దిత్వా ఠితకాలే పుత్తకా కుమారకుమారికాహి పరివుతా ఆగమింసు. మద్దీ చ తేసం ఆగమనమగ్గం ఓలోకేన్తీయేవ అట్ఠాసి. సా తే సోత్థినా ఆగచ్ఛన్తే దిస్వా సకభావేన సణ్ఠాతుం అసక్కోన్తీ తరుణవచ్ఛా వియ గావీ పరిదేవమానా తతో పాయాసి. తేపి తం దిస్వా పరిదేవన్తా మాతరాభిముఖావ పధావింసు. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౩౯౪మద్దిఞ్చ పుత్తకా దిస్వా, దూరతో సోత్థిమాగతా;

కన్దన్తా మభిధావింసు, వచ్ఛబాలావ మాతరం.

౨౩౯౫మద్దీ చ పుత్తకే దిస్వా, దూరతో సోత్థిమాగతే;

వారుణీవ పవేధేన్తీ, థనధారాభిసిఞ్చథా”తి.

తత్థ **కన్దన్తా మభిధావింసూతి** కన్దన్తా అభిధావింసు. **వారుణీవాతి** యక్ఖావిట్ఠా ఇక్ఖణికా వియ పవేధమానా ధనధారా అభిసిఞ్చథాతి.

సా కిర మహాసద్దేన పరిదేవిత్వా కమ్పమానా విసఞ్ఞీ హుత్వా దీఘతో పథవియం పతి. కుమారాపి వేగేనాగన్త్వా విసఞ్ఞినో హుత్వా మాతు ఉపరియేవ పతింసు. తస్మిం ఖణే తస్సా ద్వీహి థనేహి ద్వే ఖీరధారా నిక్ఖమిత్వా తేసం ముఖేయేవ పవిసింసు. సచే కిర ఏత్తకో అస్సాసో నాభవిస్స, ద్వే కుమారా సుక్ఖహదయా హుత్వా అద్ధా నస్సిస్సన్తి. వేస్సన్తరోపి పియపుత్తే దిస్వా సోకం సన్ధారేతుం అసక్కోన్తో విసఞ్ఞీ హుత్వా తత్థేవ పతి. మాతాపితరోపిస్స విసఞ్ఞినో హుత్వా తత్థేవ పతింసు, తథా సహజాతా సట్ఠిసహస్సా అమచ్చా. తం కారుఞ్ఞం పస్సన్తేసు ఏకోపి సకభావేన సణ్ఠాతుం నాసక్ఖి. సకలం అస్సమపదం యుగన్తవాతేన పమద్దితం వియ సాలవనం అహోసి. తస్మిం ఖణే పబ్బతా నదింసు, మహాపథవీ కమ్పి, మహాసముద్దో సఙ్ఖుభి, సినేరు గిరిరాజా ఓనమి. ఛ కామావచరదేవలోకా ఏకకోలాహలా అహేసుం.

సక్కో దేవరాజా "ఛ ఖత్తియా సపరిసా విసఞ్ఞినో జాతా, తేసు ఏకోపి ఉట్ఠాయ కస్సచి సరీరే ఉదకం సిఞ్చితుం సమత్థో నామ నత్థి, అహం దాని ఇమేసం పోక్ఖరవస్సం వస్సాపేస్సామీ"తి చిన్తేత్వా ఛఖత్తియసమాగమే పోక్ఖరవస్సం వస్సాపేసి. తత్థ యే తేమితుకామా, తే తేమేన్తి, అతేమితుకామానం ఉపరి ఏకబిన్దుమత్తమ్పి న పతతి, పదుమపత్తతో ఉదకం వియ నివత్తిత్వా గచ్ఛతి. ఇతి పోక్ఖరవనే పతితం వస్సం వియ తం వస్సం అహోసి. ఛ ఖత్తియా అస్సాసం పటిలభింసు. మహాజనో తమ్పి దిస్వా "అహో అచ్ఛరియం, అహో అబ్భుతం ఏవరూపే ఞాతిసమాగమే పోక్ఖరవస్సం వస్సి, మహాపథవీ కమ్పీ"తి అచ్ఛరియం పవేదేసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౩౯౬"సమాగతానం ఞాతీనం, మహాఘోసో అజాయథ;
పబ్బతా సమనాదింసు, మహీ పకమ్పితా అహు.

౨౩౯౭"వుట్ఠిధారం పవత్తేన్తో, దేవో పావస్సి తావదే;
అథ వేస్సన్తరో రాజా, ఞాతీహి సమగచ్ఛథ.

౨౩౯౮"నత్తారో సుణిసా పుత్తో, రాజా దేవీ చ ఏకతో;
యదా సమాగతా ఆసుం, తదాసి లోమహంసనం.

౨౩౯౯"పఞ్జలికా తస్స యాచన్తి, రోదన్తా భేరవే వనే;
వేస్సన్తరఞ్చ మద్దిఞ్చ, సబ్బే రట్ఠా సమాగతా;
త్వం నోసి ఇస్సరో రాజా, రజ్జం కారేథ నో ఉభో"తి.

తత్థ **ఘోసోతి** కారుఞ్ఞఘోసో. **పఞ్జలికాతి** సబ్బే నాగరా చేవ నేగమా చ జానపదా చ పగ్గహితఞ్జలికా హుత్వా. **తస్స యాచన్తీతి** తస్స పాదేసు పతిత్వా రోదిత్వా కన్దిత్వా "దేవ, త్వం నో సామి ఇస్సరో, పితా తే ఇధేవ అభిసిఞ్చిత్వా నగరం నేతుకామో, కులసన్తకం సేతచ్ఛత్తం పటిచ్ఛథా"తి యాచింసు.

ఛఖత్తియకమ్మవణ్ణనా నిట్ఠితా.

నగరకణ్డవణ్ణనా

తం సుత్వా మహాసత్తో పితరా సద్ధిం సల్లపన్తో ఇమం గాథమాహ –

౨౪౦౦ధమ్మేన రజ్జం కారేన్తం, రట్ఠా పబ్బాజయిత్థ మం;
త్వఞ్చ జానపదా చేవ, నేగమా చ సమాగతా”తి.

తతో రాజా పుత్తం అత్తనో దోసం ఖమాపేన్తో ఆహ –

౨౪౦౧దుక్కటఞ్చ హి నో పుత్త, భూనహచ్చం కతం మయా;
యోహం సివీనం వచనా, పబ్బాజేసిమదూసక”న్తి.

ఇమం గాథం వత్వా అత్తనో దుక్ఖహరణత్థం పుత్తం యాచన్తో ఇతరం గాథమాహ –

౨౪౦౨యేన కేనచి వణ్ణేన, పితు దుక్ఖం ఉదబ్బహే;
మాతు భగినియా చాపి, అపి పాణేహి అత్తనో”తి.

తత్థ **ఉదబ్బహే**తి హరేయ్య. **అపి పాణేహీ**తి తాత పుత్తేన నామ జీవితం పరిచ్చజిత్వాపి మాతాపితూనం సోకదుక్ఖం హరితబ్బం, తస్మా మమ దోసం హదయే అకత్వా మమ వచనం కరోహి, ఇమం ఇసిలిఙ్గం హారేత్వా రాజవేసం గణ్హ తాతాతి ఇమినా కిర నం అధిప్పాయేనేవమాహ.

బోధిసత్తో రజ్జం కారేతుకామోపి “ఏత్తకే పన అకథితే గరుకం నామ న హోతీ”తి కథేసి. మహాసత్తో “సాధూ”తి సమ్పటిచ్ఛి. అథస్స అధివాసనం విదిత్వా సహజాతా సట్ఠిసహస్సా అమచ్చా “నహానకాలో మహారాజ, రజోజల్లం పవాహయా”తి వదింసు. అథ నే మహాసత్తో “థోకం అధివాసేథా”తి వత్వా పణ్ణసాలం పవిసిత్వా ఇసిభణ్డం ఓముఞ్చిత్వా పటిసామేత్వా సఙ్ఖవణ్ణసాటకం నివాసేత్వా పణ్ణసాలతో నిక్ఖమిత్వా “ఇదం మయా నవ మాసే అడ్ఢమాసఞ్చ వసన్తేన సమణధమ్మస్స కతట్ఠానం, పారమీకూటం గణ్హన్తేన మయా దానం దత్వా మహాపథవియా కమ్పాపితట్ఠాన”న్తి పణ్ణసాలం తిక్ఖత్తుం పదక్ఖిణం కత్వా పఞ్చపతిట్ఠితేన వన్దిత్వా అట్ఠాసి. అథస్స కప్పకాదయో కేసమస్సుకమ్మాదీని కరింసు. తమేనం సబ్బాభరణభూసితం దేవరాజానమివ విరోచమానం రజ్జే అభిసిఞ్చింసు. తేన వుత్తం –

౨౪౦౩తతో వేస్సన్తరో రాజా, రజోజల్లం పవాహయి;
రజోజల్లం పవాహేత్వా, సఙ్ఖవణ్ణం అధారయి”తి.

తత్థ **పవాహయీ**తి హారేసి, హారేత్వా చ పన రాజవేసం గణ్హీతి అత్థో.

అథస్స యసో మహా అహోసి. ఓలోకితఓలోకితట్ఠానం కమ్పతి, ముఖమఙ్గలికా ముఖమఙ్గలాని ఘోసయింసు, సబ్బతూరియాని పగ్గణ్హింసు, మహాసముద్దకుచ్ఛియం మేఘగజ్జితఘోసో వియ తూరియఘోసో అహోసి. హత్థిరతనం అలఙ్కరిత్వా ఉపానయింసు. సో ఖగ్గరతనం బన్ధిత్వా హత్థిరతనం అభిరుహి. తావదేవ నం సహజాతా సట్ఠిసహస్సా

అమచ్చా సబ్బాలఙ్కారప్పటిమణ్డితా పరివారయింసు, సబ్బకఞ్ఞాయో మద్దిదేవిమ్పి నహాపేత్వా అలఙ్కరిత్వా అభిసిఞ్చింసు. సీసే చ పనస్సా అభిసేకఉదకం అభిసిఞ్చమానా “వేస్సన్తరో తం పాలేతూ”తిఆదీని మఙ్గలాని వదింసు. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౪౦౪సీసం న్హాతో సుచివత్థో, సబ్బాభరణభూసితో;
పచ్చయం నాగమారుయ్హ, ఖగ్గం బన్ధి పరన్తపం.

౨౪౦౫తతో సట్ఠిసహస్సాని, యోధినో చారుదస్సనా;
సహజాతా పకిరింసు, నన్దయన్తా రథేసభం.

౨౪౦౬తతో మద్దిమ్పి న్హాపేసుం, సివికఞ్ఞా సమాగతా;
వేస్సన్తరో తం పాలేతు, జాలీ కణ్హాజినా చుభో;
అథోపి తం మహారాజా, సఞ్జయో అభిరక్ఖతూ”తి.

తత్థ **పచ్చయం నాగమారుయ్హాతి** తం అత్తనో జాతదివసే ఉప్పన్నం హత్థినాగం. **పరన్తపన్తి** అమిత్తతాపనం. **పకిరింసూతి** పరివారయింసు. **నన్దయన్తాతి** తోసేన్తా. **సివికఞ్ఞాతి** సివిరఞ్ఞో పజాపతియో సన్నిపతిత్వా గన్ధోదకేన న్హాపేసుం. **జాలీ కణ్హాజినా చుభోతి** ఇమే తే పుత్తాపి మాతరం రక్ఖన్తూతి.

౨౪౦౭ఇదఞ్చ పచ్చయం లద్ధా, పుబ్బే సంక్లేసమత్తనో;
ఆనన్దియం ఆచరింసు, రమణీయే గిరిబ్బజే.

౨౪౦౮ఇదఞ్చ పచ్చయం లద్ధా, పుబ్బే సంక్లేసమత్తనో;
ఆనన్ది విత్తా సుమనా, పుత్తే సఙ్గమ్మ లక్ఖణా.

౨౪౦౯ఇదఞ్చ పచ్చయం లద్ధా, పుబ్బే సంక్లేసమత్తనో;
ఆనన్ది విత్తా పతీతా, సహ పుత్తేహి లక్ఖణా”తి.

తత్థ **ఇదఞ్చ పచ్చయం లద్ధాతి** భిక్ఖవే, వేస్సన్తరో మద్దీ చ ఇదఞ్చ పచ్చయం లద్ధా ఇమం పతిట్ఠం లభిత్వా, రజ్జే పతిట్ఠహిత్వాతి అత్థో. **పుబ్బేతి** ఇతో పుబ్బే అత్తనో వనవాససంక్లేసఞ్చ అనుస్సరిత్వా. **ఆనన్దియం ఆచరింసు, రమణీయే గిరిబ్బజేతి** రమణీయే వఙ్కగిరికుచ్ఛిమ్హి “వేస్సన్తరస్స రఞ్ఞో ఆణా”తి కఞ్చనలతావినద్ధం ఆనన్దభేరిం చరాపేత్వా ఆనన్దఛణం ఆచరింసు. **ఆనన్ది విత్తా సుమనాతి** లక్ఖణసమ్పన్నా మద్దీ పుత్తే సఙ్గమ్మ సమ్పాపుణిత్వా విత్తా సుమనా హుత్వా అతివియ నన్దీతి అత్థో. **పతీతాతి** సోమనస్సా హుత్వా.

ఏవం పతీతా హుత్వా చ పన పుత్తే ఆహ –

౨౪౧౦ఏకభత్తా పురే ఆసిం, నిచ్చం థణ్డిలసాయినీ;
ఇతి మేతం వతం ఆసి, తుమ్హం కామా హి పుత్తకా.

౨౪౧౧ తం మే వతం సమిద్ధజ్జ, తుమ్హే సజ్ఝమ్మ పుత్తకా;
మాతుజమ్పి తం పాలేతు, పితుజమ్పి చ పుత్తక;
అథోపి తం మహారాజా, సజ్జయో అభిరక్ఖతు.

౨౪౧౨ యం కిఞ్చిత్థి కతం పుఞ్ఞం, మయ్హఞ్చేవ పితుచ్చ తే;
సబ్బేన తేన కుసలేన, అజరో అమరో భవా"తి.

తత్థ **తుమ్హం కామా హి పుత్తకా**తి పుత్తకా అహం తుమ్హాకం కామా తుమ్హే పత్థయమానా పురే తుమ్హేసు బ్రాహ్మణేన నీతేసు ఏకభత్తం భుఞ్జిత్వా భూమియం సయిం, ఇతి మే తుమ్హాకం కామా ఏతం వతం ఆసీతి వదతి. **సమిద్ధజ్జా**తి తం మే వతం అజ్జ సమిద్ధం. **మాతుజమ్పి తం పాలేతు, పితుజమ్పి చ పుత్తకా**తి పుత్తజాలి తం మాతుజాతం సోమనస్సమ్పి పితుజాతం సోమనస్సమ్పి పాలేతు, మాతాపితూనం సన్తకం పుఞ్ఞం తం పాలేతూతి అత్థో. తేనేవాహ ''**యం కిఞ్చిత్థి కతం పుఞ్ఞ**''న్తి.

ఫుస్సతీపి దేవీ "ఇతో పట్ఠాయ మమ సుణ్హా ఇమానేవ వత్థాని నివాసేతు, ఇమాని ఆభరణాని ధారేతూ"తి సువణ్ణసముగ్గే పూరేత్వా పహిణి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౪౧౩ కప్పాసికఞ్చ కోసేయ్యం, ఖోమకోటుమ్బరాని చ;
సస్సు సుణ్హాయ పాహేసి, యేహి మద్దీ అసోభథ.

౨౪౧౪ తతో హేమఞ్చ కాయూరం, గీవేయ్యం రతనామయం;
సస్సు సుణ్హాయ పాహేసి, యేహి మద్దీ అసోభథ.

౨౪౧౫ తతో హేమఞ్చ కాయూరం, అఙ్గదం మణిమేఖలం;
సస్సు సుణ్హాయ పాహేసి, యేహి మద్దీ అసోభథ.

౨౪౧౬ ఉణ్ణతం ముఖఫుల్లఞ్చ, నానారత్తే చ మాణికే;
సస్సు సుణ్హాయ పాహేసి, యేహి మద్దీ అసోభథ.

౨౪౧౭ ఉగ్గత్థనం గిఙ్గమకం, మేఖలం పాటిపాదకం;
సస్సు సుణ్హాయ పాహేసి, యేహి మద్దీ అసోభథ.

౨౪౧౮ సుత్తఞ్చ సుత్తవజ్జఞ్చ, ఉపనిజ్ఝాయ సేయ్యసి;
అసోభథ రాజపుత్తీ, దేవకఞ్ఞావ నన్దనే.

౨౪౧౯ సీసం న్హాతా సుచివత్థా, సబ్బాలఙ్కారభూసితా;
అసోభథ రాజపుత్తీ, తావతింసేవ అచ్ఛరా.

౨౪౨౦కదలీవ వాతచ్ఛుపితా, జాతా చిత్తలతావనే;

అన్తావరణసమ్పన్నా, రాజపుత్తీ అసోభథ.

౨౪౨౧సకుణీ మానుసినీవ, జాతా చిత్తపత్తా పతీ;

నిగ్రోధపక్కబిమ్బోట్ఠీ, రాజపుత్తీ అసోభథా’’తి.

తత్థ **హేమఞ్చ కాయూరన్తి** సువణ్ణమయం వనఖజ్జూరిఫలసణ్ఠానం గీవాపసాధనమేవ. **రతనమయన్తి** అపరమ్పి రతనమయం గీవేయ్యం. **అఙ్గదం మణిమేఖలన్తి** అఙ్గదాభరణఞ్చ మణిమయమేఖలఞ్చ. **ఉణ్ణతన్తి** ఏకం నలాటపసాధనం. **ముఖఫుల్లన్తి** నలాటన్తే తిలకమాలాభరణం. **నానారత్తేతి** నానావణ్ణే. **మాణికేతి** మణిమయే. **ఉగ్గత్థనం గిఙ్గమకన్తి** ఏతానిపి ద్వే ఆభరణాని. **మేఖలన్తి** సువణ్ణరజతమయం మేఖలం. **పాటిపాదకన్తి** పాదపసాధనం. **సుత్తఞ్చ సుత్తవజ్జం చాతి** సుత్తారూళ్హఞ్చ అసుత్తారూళ్హఞ్చ పసాధనం. పాళియం పన ‘‘సుప్పఞ్చ సుప్పవజ్జఞ్చా’’తి లిఖితం. **ఉపనిజ్ఝాయ సేయ్యసీతి** ఏతం సుత్తారూళ్హఞ్చ అసుత్తారూళ్హఞ్చ ఆభరణం తం తం ఊనట్ఠానం ఓలోకేత్వా అలఙ్కరిత్వా ఠితా సేయ్యసీ ఉత్తమరూపధరా మద్దీ దేవకఞ్ఞావ నన్దనే అసోభథ. **వాతచ్ఛుపితాతి** చిత్తలతావనే జాతా వాతసమ్ఫుట్ఠా సువణ్ణకదలీ వియ తం దివసం సా విజమ్భమానా అసోభథ . **దన్తావరణసమ్పన్నాతి** బిమ్బఫలసదిసేహి రత్తదన్తావరణేహి సమన్నాగతా. **సకుణీ మానుసినీవ, జాతా చిత్తపత్తా పతీతి** యథా మానుసియా సరీరేన జాతా మానుసినీ నామ సకుణీ చిత్తపత్తా ఆకాసే ఉప్పతమానా పక్ఖే పసారేత్వా గచ్ఛన్తీ సోభతి, ఏవం సా రత్తోట్ఠతాయ నిగ్రోధపక్కబిమ్బఫలసదిసఓట్ఠేహి అసోభథ.

సట్ఠిసహస్సా అమచ్చా మద్దిం అభిరుహనత్థాయ సబ్బాలఙ్కారప్పటిమణ్డితం నాతివద్ధం సత్తిసరపహారక్ఖమం ఏకం తరుణహత్థిం ఉపనామేసుం. తేన వుత్తం –

౨౪౨౨‘‘తస్సా చ నాగమానేసుం, నాతివద్ధంవ కుఞ్జరం;

సత్తిక్ఖమం సరక్ఖమం, ఈసాదన్తం ఉరూళ్హవం.

౨౪౨౩సా మద్దీ నాగమారుహి, నాతివద్ధంవ కుఞ్జరం;

సత్తిక్ఖమం సరక్ఖమం, ఈసాదన్తం ఉరూళ్హవ’’న్తి.

తత్థ **తస్సా చాతి** భిక్ఖవే, తస్సాపి మద్దియా సబ్బాలఙ్కారప్పటిమణ్డితం కత్వా నాతివద్ధం సత్తిసరపహారక్ఖమం ఏకం తరుణహత్థిం ఉపనేసుం. **నాగమారుహీతి** వరహత్థిపిట్ఠిం అభిరుహి.

ఇతి తే ఉభోపి మహన్తేన యసేన ఖన్ధావారం అగమంసు. సఞ్జయరాజా ద్వాదసహి అక్ఖోభిణీహి సద్ధిం మాసమత్తం పబ్బతకీళం వనకీళం కీళి. మహాసత్తస్స తేజేన తావమహన్తే అరఞ్ఞే కోచి వాళమిగో వా పక్ఖీ వా కఞ్చి న విహేఠేసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౪౨౪సబ్బమ్హి తం అరఞ్ఞమ్హి, యావన్తేత్థ మిగా అహుం;

వేస్సన్తరస్స తేజేన, నఞ్ఞమఞ్ఞం విహేఠయుం.

౨౪౨౫సబ్బమ్హి తం అరఞ్ఞమ్హి, యావన్తేత్థ దిజా అహుం;
వేస్సన్తరస్స తేజేన, నఞ్ఞమఞ్ఞం విహేఠేయుం.

౨౪౨౬సబ్బమ్హి తం అరఞ్ఞమ్హి, యావన్తేత్థ మిగా అహుం;
ఏకజ్ఝం సన్నిపాతింసు, వేస్సన్తరే పయాతమ్హి;
సివీనం రట్ఠవడ్ఢనే.

౨౪౨౭సబ్బమ్హి తం అరఞ్ఞమ్హి, యావన్తేత్థ దిజా అహుం;
ఏకజ్ఝం సన్నిపాతింసు, వేస్సన్తరే పయాతమ్హి;
సివీనం రట్ఠవడ్ఢనే.

౨౪౨౮సబ్బమ్హి తం అరఞ్ఞమ్హి, యావన్తేత్థ మిగా అహుం;
నాస్సు మఞ్జూ నికూజింసు, వేస్సన్తరే పయాతమ్హి;
సివీనం రట్ఠవడ్ఢనే.

౨౪౨౯సబ్బమ్హి తం అరఞ్ఞమ్హి, యావన్తేత్థ దిజా అహుం;
నాస్సు మఞ్జూ నికూజింసు, వేస్సన్తరే పయాతమ్హి;
సివీనం రట్ఠవడ్ఢనే”తి.

తత్థ **యావన్తేత్థాతి** యావన్తో ఏత్థ. **ఏకజ్ఝం సన్నిపాతింసూతి** ఏకస్మిం ఠానే సన్నిపతింసు, సన్నిపతిత్వా చ పన “ఇతో పట్ఠాయ ఇదాని అమ్హాకం అఞ్ఞమఞ్ఞం లజ్జా వా హిరోత్తప్పం వా సంవరో వా న భవిస్సతీ”తి దోమనస్సప్పత్తా అహేసుం. **నాస్సు మఞ్జూ నికూజింసూతి** మహాసత్తస్స వియోగదుక్ఖితా మధురం రవం పుబ్బే వియ న రవింసు.

సఞ్జయనరిన్దో మాసమత్తం పబ్బతకీళం, వనకీళం కీళిత్వా సేనాపతిం పక్కోసాపేత్వా “తాత, చిరం నో అరఞ్ఞే వుత్థం, కిం తే మమ పుత్తస్స గమనమగ్గో అలఙ్కతో”తి పుచ్ఛిత్వా “ఆమ, దేవ, కాలో వో గమనాయా”తి వుత్తే వేస్సన్తరస్స ఆరోచాపేత్వా సేనం ఆదాయ నిక్ఖమి. వఙ్కగిరికుచ్ఛితో యావ జేతుత్తరనగరా సట్ఠియోజనం అలఙ్కతమగ్గం మహాసత్తో మహన్తేన పరివారేన సద్ధిం పటిపజ్జి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౪౩౦పటియత్తో రాజమగ్గో, విచిత్తో పుప్ఫసన్థతో;
వసి వేస్సన్తరో యత్థ, యావతావ జేతుత్తరా.

౨౪౩౧తతో సట్ఠిసహస్సాని, యోధినో చారుదస్సనా;
సమన్తా పరికిరింసు, వేస్సన్తరే పయాతమ్హి;
సివీనం రట్ఠవడ్ఢనే.

౨౪౩౨ఓరోధా చ కుమారా చ, వేసియానా చ బ్రాహ్మణా;

సమన్తా పరికిరింసు, వేస్సన్తరే పయాతమ్హి;

సివీనం రట్ఠవడ్ఢనే.

౨౪౩౩‘హత్థారోహా అనీకట్ఠా, రథికా పత్తికారకా;

సమన్తా పరికిరింసు, వేస్సన్తరే పయాతమ్హి;

సివీనం రట్ఠవడ్ఢనే.

౨౪౩౪‘సమాగతా జానపదా, నేగమా చ సమాగతా;

సమన్తా పరికిరింసు, వేస్సన్తరే పయాతమ్హి;

సివీనం రట్ఠవడ్ఢనే.

౨౪౩౫‘కరోటియా చమ్మధరా, ఇల్లీహత్థా సువమ్మినో;

పురతో పటిపజ్జింసు, వేస్సన్తరే పయాతమ్హి;

సివీనం రట్ఠవడ్ఢనే”తి.

తత్థ **పటియత్తో**తి విసాఖాపుణ్ణమపూజాకాలే వియ అలఙ్కతో. **విచిత్తో**తి కదలిపుణ్ణఘటధజపటాకాదీహి విచిత్తో. **పుప్ఫసన్థతో**తి లాజాపఞ్చమకేహి పుప్ఫేహి సన్థతో. **యత్థా**తి యస్మిం వఙ్కపబ్బతే వేస్సన్తరో వసతి, తతో పట్ఠాయ యావ జేతుత్తరనగరా నిరన్తరం అలఙ్కతప్పటియత్తోవ. **కరోటియా**తి సీసకరోటీతి లద్ధనామాయ సీసే పటిముక్కకరోటికా యోధా. **చమ్మధరా**తి కణ్డవారణచమ్మధరా. **సువమ్మినో**తి విచిత్రాహి జాలికాహి సుట్ఠు వమ్మికా. **పురతో పటిపజ్జింసూ**తి మత్తహత్థీసుపి ఆగచ్ఛన్తేసు అనివత్తినో సూరయోధా రఞ్ఞో వేస్సన్తరస్స పురతో పటిపజ్జింసు.

రాజా సట్ఠియోజనమగ్గం ద్వీహి మాసేహి అతిక్కమ్మ జేతుత్తరనగరం పత్తో అలఙ్కతప్పటియత్తనగరం పవిసిత్వా పాసాదం అభిరుహి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౪౩౬‘తే పావిసుం పురం రమ్మం, మహాపాకారతోరణం;

ఉపేతం అన్నపానేహి, నచ్చగీతేహి చూభయం.

౨౪౩౭‘విత్తా జానపదా ఆసుం, నేగమా చ సమాగతా;

అనుప్పత్తే కుమారమ్హి, సివీనం రట్ఠవడ్ఢనే.

౨౪౩౮‘చేలుక్ఖేపో అవత్తిత్థ, ఆగతే ధనదాయకే;

నన్దిం పవేసి నగరే, బన్ధనా మోక్ఖో అఘోసథా”తి.

తత్థ **మహాపాకారతోరణ**న్తి మహన్తేహి పాకారేహి చ తోరణేహి చ సమన్నాగతం. **నచ్చగీతేహి చూభయ**న్తి నచ్చేహి చ గీతేహి చ ఉభయేహి సమన్నాగతం. **విత్తా**తి తుట్ఠా సోమనస్సప్పత్తా. **ఆగతే ధనదాయకే**తి మహాజనస్స ధనదాయకే

మహాసత్తే ఆగతే. **నన్దిం పవేసీతి** “వేస్సన్తరస్స మహారాజస్స ఆణా”తి నగరే నన్దిభేరీ చరి. **బన్ధనా మోక్ఖో అఘోసథాతి** సబ్బసత్తానం బన్ధనా మోక్ఖో ఘోసితో. అన్తమసో బిళారం ఉపాదాయ వేస్సన్తరమహారాజా సబ్బసత్తే బన్ధనా విస్సజ్జాపేసి.

సో నగరం పవిట్ఠదివసేయేవ పచ్చూసకాలే చిన్తేసి “యే విభాతాయ రత్తియా మమ ఆగతభావం సుత్వా యాచకా ఆగమిస్సన్తి, తేసాహం కిం దస్సామీ”తి? తస్మిం ఖణే సక్కస్స భవనం ఉణ్హాకారం దస్సేసి. సో ఆవజ్జేన్తో తం కారణం ఞత్వా తావదేవ రాజనివేసనస్స పురిమవత్థుఞ్చ పచ్ఛిమవత్థుఞ్చ కటిప్పమాణం పూరేన్తో ఘనమేఘో వియ సత్తరతనవస్సం వస్సాపేసి, సకలనగరే జాణుప్పమాణం వస్సాపేసి. పునదివసే మహాసత్తో “తేసం తేసం కులానం పురిమపచ్ఛిమవత్థూసు వుట్ఠధనం తేసం తేసఞ్ఞేవ హోతూ”తి దాపేత్వా అవసేసం ఆహరాపేత్వా అత్తనో గేహవత్థుస్మిం సద్ధిం ధనేన కోట్ఠాగారేసు ఓకిరాపేత్వా దానముఖే ఠపేసి. తమత్థం పకాసేన్తో సత్థా ఆహ –

౨౪౩౯జాతరూపమయం వస్సం, దేవో పావస్సి తావదే;
వేస్సన్తరే పవిట్ఠమ్హి, సివీనం రట్ఠవడ్ఢనే.

౨౪౪౦తతో వేస్సన్తరో రాజా, దానం దత్వాన ఖత్తియో;
కాయస్స భేదా సప్పఞ్ఞో, సగ్గం సో ఉపపజ్జథా”తి.

తత్థ సగ్గం సో ఉపపజ్జథాతి తతో చుతో దుతియచిత్తేన తుసితపురే ఉప్పజ్జీతి.

నగరకణ్డవణ్ణనా నిట్ఠితా.

సత్థా ఇమం గాథాసహస్సప్పటిమణ్డితం మహావేస్సన్తరధమ్మదేసనం ఆహరిత్వా జాతకం సమోధానేసి – “తదా జూజకో దేవదత్తో అహోసి, అమిత్తతాపనా చిఞ్చమాణవికా, చేతపుత్తో ఛన్నో, అచ్చుతతాపసో సారిపుత్తో, సక్కో అనురుద్ధో, సఞ్చయనరిన్దో సుద్ధోదనమహారాజా, ఫుస్సతీ దేవీ సిరిమహామాయా, మద్దీ దేవీ రాహులమాతా, జాలికుమారో రాహులో, కణ్హాజినా ఉప్పలవణ్ణా, సేసపరిసా బుద్ధపరిసా, మహావేస్సన్తరో రాజా పన అహమేవ సమ్మాసమ్బుద్ధో అహోసి”న్తి.

వేస్సన్తరజాతకవణ్ణనా దసమా.

మహానిపాతవణ్ణనా నిట్ఠితా.

జాతక-అట్ఠకథా సమత్తా.